

**Житија Светих. Децембар
преподобный Иустин (Попович),
Челийский**

1. Децембар

СПОМЕН СВЕТОГ ПРОРОКА НАУМА

Свети пророк Наум, из племена Симеонова, беше из места Елкоша, с оне стране Јордана. Живео на 700 година пре Христа. На 200 година после пророка Јоне прорекао пропаст Ниневији.¹ Од проповеди Јонине Ниневљани беху се покајали, због чега их Бог поштеди и не погуби. Но временом они заборавише милост Божју и поново се покварише. Пророк Наум прорече им пропаст. Па како не би покајања, не би ни поштеде. Од земљотреса, поплаве и огња пропаде сав град, тако да му се више ни место не распознаваше. Свети Наум поживе 45 година и упокоји се у Господу оставив малу књигу својих истинитих пророчанстава.

ЖИТИЈЕ СВЕТОГ ФИЛАРЕТА МИЛОСТИВОГ

„Блажени милостиви, јер ће бити помиловани“, рекао је Господ.² Ова се реч обистини на блаженом Филарету Милостивом, који за своје велико милосрђе к ништима доживе од Господа превелику милост и богато уздарје у садашњем и у будућем животу, као што то сведочи блажени живот његов.

Блажени Филарет живљахе у Пафлагонији,³ у селу званом Амнија.⁴ Благородни родитељи његови, Георгије и Ана, измалена васпитаваху Филарета у побожности и страху Божијем, и живот његов украшаваше се целомудријем и сваком другом врлином. А када постаде пунолетан, он се ожени честитом, благородном и богатом девојком, којој беше име Теозва. У браку њима се родише три детета: син Јован, и две кћери: Ипатија и Евантија. Бог благослови блаженога Филарета, као некада праведнога Јова, и веома му увећа имање и богатство. Беху у њега многобројна стада и села, плодне њиве и изобиље у свему; складишта његова беху пуна разноврсних земних блага; и огроман број робова и робиња служаше у дому његовом. И Филарет беше познат у тој области као један од најзнатнијих велможа.

Поседујући тако огромна богатства, и у исто време видећи многе где се злопате у крајњој невољи и беди, блажени Филарет осећахше према њима саучешће, и растужене душе говораше себи: Еда ли сам толика блага добио из руке Господње ради тога да их сам уживам и наслађујем се, угађајући свом стомаку? Нисам ли дужан да огромно богатство, даровано ми од Бога, поделим просјацима, удовицама, сирочади, богомољним бескућницима, убогима, којих се Господ на Страшном суду пред анђелима и људима неће постидети назвати их браћом Својом, говорећи: Када учинисте једноме од ове моје најмање браће, мени учинисте (Мт. 25, 40). И какву ће ми корист донети на дан Страшнога суда сва имања моја, ако их из тврдичлука задржим само за себе, јер ће тај суд бити без милости онима који не чине милости.⁵ Еда ли ће имања моја у будућем животу бити мени бесмртна храна и пиће? Хоће ли ми тамо меке хаљине моје

бити нераспадљивом одећом? Не, нипошто! Јер апостол каже: Ништа не донесосмо на овај свет; дакле, не можемо ништа ни однети (1. Тм.6:7). Ако дакле не можемо понети одавде ништа од земних имања наших, онда је најбоље дати их у зајам Богу преко руку ништих; и Бог неће никада оставити ни мене, ни моју жену, ни моју децу. У то ме уверава пророк Давид, говорећи: Бејах млад и остарех, и не видех праведника остављена, ни деце његове да просе хлеба (Псал.36:25).

Тако говорећи себи, блажени Филарет постаде милостив према сиротињи, као отац према својој деци: хранио је гладне, појио жедне, одевао наге, с радошћу примао богомољне путнике и с љубављу их дворио. И беше овај праведни човек сличан древноме гостопримцу Авраму и сиромасољубивом Јову. Стога беше немогуће да се светилник, украшен таким делима милосрђа, сакрије под поклопцем, и он постаде славан по свој земљи оној, као град кад на гори стоји. К њему, као ваистину к уточишном граду свом, прибегаваху сви ништи и убоги. И што је ко искао од њега: било храну, или одећу, или вола, или коња, или магарца, или ма шта друго, то је милостиви Филарет с радосном дарежљивошћу давао.

Но наступи време када човекољубиви Бог, који све устројава на корист човеку, допусти да и на праведног Филарета, као некада на угодника Његовог Јова, наиђе искушење, да би се обелоданило и трпљење овога праведника као Јовљево, и да би се он, прекаљен искушењем као злато огњем, показао достојан Бога. И поче то са тим што блажени Филарет стаде осиромашивати: ипак то ни најмање не измени његову састрадалност и милосрђе према ништинама, и он продужи давати потребитима од онога што имађаше.

У то време, по допуштењу Божјем, на покрајину у којој живљаше милостиви Филарет нападоше Измаиљћани,⁶ као пустошни вихор и пламен огњени опустошише сву земљу, и мноштво живља одведоше у ропство; опљачкаше и блаженог Филарета: сва му стада оваца и волова, коња и магараца запленише, а и многе робове његове у ропство одведоше. Тада овај милостиви човек западе у таку немаштину, да му најзад остадоше само један роб, једна робиња, један коњ, једна крава

и пар волова. Сва пак остала имовина његова, или би раздата сиротињи његовом милостивом десницом или опљачкана од Измаиљћана; а села његова и њиве и баште заузеше оближњи земљоделци, неки молбом, неки силом. И у Филарета остаде само једна кућа и једна њива. Налазећи се у таквој беди и невољи, и у таким напастима, овај добри муж никада не устугова нити узропта, и као други Јов праведни ничим не сагреши пред Господом, нити рече безумља за Бога (Јов.1:22). Но као што се неко радује обиљу свога богатства, тако се он радоваше својој сиромаштини, коју сматраше за велико благо, видећи да је њему сиромашу лакше ући у Царство Божје него ли богаташу, – по речи Господњој: Тешко је богатоме ући у Царство небеско (Мт. 19, 23).

Једнога дана блажени Филарет узе два вола своја и оде да оре њиву што му беше остала. Орући, он хваљаше и с радошћу благодараше Бога што почиње, по светој заповести Његовој, у зноју лица свога јести хлеб свој (1. Мојс. 3, 19), и што га овај рад спасава од лењости и доколице, тих учитељица свакоме злу. Опомињаху се он и речи светог апостола који забрањује лењивцу и доколичару јести: „Ко неће да ради, нека и не једе“ (2. Сол.3:10). И обрађиваше своју земљу блажени Филарет, да се не покаже недостојан хлеба.

Истога дана један сељак ораше своју њиву. И један његов во страховито уздрхтавши паде и издахну. Погођен овом изненадном муком, земљоделац горко заплака и неутешно туговаху, утолико више што волови не беху његови него их беше измолио од свог суседа да пооре њиву. У тој својој невољи он се сети блаженог Филарета и рече: Ах, да овај милостиви сиромашољубац није осиромашао, ја бих овог часа отишао к њему, и сигурно бих добио од њега не само једног него чак и два вола. Међутим сада је и сам он сиромаш и убог, те нема чиме да помогне невољнима. Ипак ћу отићи до њега; он ће бар потуговати са мном, и макар ме речима утешити, и тиме ми тешку муку и жалост олакшати.

Узевши свој штап сељак пође к блаженом Филарету, и наставши га на њиви где оре он му се поклати, и са сузама му исприча несрећу која га снађе изненадним угинућем вола. А

блажени Филарет, видећи потресну муку овога човека, одмах хитно испреже из јарма једнога свога вола, даде га том човеку и рече: Узми, брате, овога вола мог, и иди те обрађуј своју земљу, благодарећи Бога. – Примајући милосрдни поклон од блаженог Филарета, сељак му се поклати и рече: Господине мој, велика је и дивна твоја одлука, и пријатно је Богу твоје милосрђе, али није добро одвајати вола од његовог парњака, и тешко ће ти бити веома обављати послове са једним волем. – Праведник му одговори: Узми, брате, вола кога ти дајем, и иди с миром, јер код куће имам још једног вола. – Земљоделац се поклати блаженоме до земље, и узевши вола оде славећи Бога и благодарећи милостивог добротвора.

Честити Филарет, узевши преосталог му вола и забацивши јарам на раме, крену својој кући. И када се приближи вратима своје куће, жена његова, угледавши мужа где иде иза вола са јармом на плећима, упита га: Господине мој, где ти је други во? – Филарет јој одговори: За време док сам се ја одмарао а волови пасли, један се од њих одвојио и залутао, или га је неко узео и одвео својој кући.

Чувши то, жена се Филаретова силно онерасположи и одмах посла сина свог да тражи вола. Обилазећи многа поља, младић најзад нађе свога вола у јарму оног земљоделца. Познавши свога вола, он с гњевом рече земљоделцу: Зли и несрећни човече! како си смео да упрегнеш туђег вола у свој јарам? Где и на који си начин дошао до овога вола и упрегао га поред свог? Није ли то во кога мој отац изгуби? А ти си га нашао, па као вук зграбио и себи присвојио. Дај ми вола; а ако ми га не даш, бићеш на суду осуђен као лопов. – Земљоделац му кротко одговори: Не љути се на мене, младићу, сине светог човека, и не насрћи на мене који ти ничим згрешио нисам. Јер отац твој, сажаливши се на моју беду и сиромаштину, добровољно ми даде овог вола свог, пошто мој во орући паде изненада и издахну.

Чувши то, младић се постиде свог неоправданог гњева, па се брзо врати кући и исприча то матери својој. А она, саслушавши га, стаде кукати и нарицати: Тешко мени! тешко мени, жени немилосрдног мужа! – И чупајући косу своју, она са

виком и кукњавом отрча к своме мужу и ружаше га говорећи: Бездушни и нечовечни човече! Зашто си намислио да нас пре времена умориш глађу? Ето, за грехе наше ми смо лишени свеколике имовине наше. Но Бог, који и грешнике милује, остави нам два вола, да бисмо, радећи с њима, прехранили децу нашу. Ти пак, који си раније живео у великом богатству и никада радио ниси својим рукама, сада, налазећи се у сиромаштини, разлењило си се и нећеш да се трудиш и обрађујеш земљу већ хоћеш да се стално одмараш у својој соби. И зато си ти дао вола сељаку не Бога ради већ себе ради, да се не би мучио идући за плугом него да би живео у лености и доколицы. О, какав ћеш одговор дати Господу, ако због лењости твоје ја и деца твоја помремо од глади.

Погледавши на жену своју, блажени Филарет јој одговори кротко: Почуј шта нам Бог, богат милошћу, говори: Погледајте на птице небеске како не сеју, нити жању, нити сабирају у житнице; па Отац ваш небески храни их (Мт. 6, 26). Зар неће Он прехранити нас, који смо далеко вредноснији од птица? Он обећава стотруко узвратити онима који ради Њега и Еванђеља раздају своја имања сиромасима. Стога помисли, жено, када ћемо за једног вола добити сто, зашто онда туговати због тог вола, кога ја Бога ради дадох невољнику?

Говораше пак ово милостиви муж, не што је желео да у земаљском животу добије стотруко уздарје, већ да би утешио своју слабодушну жену. И жена, чувши ове благоразумне речи, умуче.

Међутим, не прође ни пет дана, а онај во што га блажени Филарет даде сељаку, поједе у пољу отровно зеље звано елевор и угину. То доведе у забуну сељака, и он опет дође к блаженом Филарету, поклони му се и рече: Господине, сагреших теби и деци твојој што раздвојих пар волова твојих, зато ми праведни Бог не даде да видим користи од твога вола, јер се он наједне неког зеља и угину. – А богољубиви и милостиви сиромасољубац, блажени Филарет, не одговоривши ништа сељаку, брзо оде и доведе вола што му беше остао, и даде га сељаку рекавши: Узми, брате, овога вола, и иди; јер ја имам да

отпутујем у далеку земљу и нећу да овај вредни во остане у кући мојој доколичан.

Блажени пак рече ово зато, да овај човек не би одбио примити од њега и другог вола. Примивши вола, сељак се врати кући својој, дивећи се великом милосрђу блаженога мужа. А кад се у кући Филаретовој дознаде за то, деца са мајком нададоше плач и кукњаву, и говораху: Заиста је наш отац немилосрдан и не воли децу своју, пошто расипа последњу имовину нашу: остаде нам само пар волова, да не помремо од глади, а отац и њих даде другоме.

Видећи плач деце своје, блажени Филарет им рече: Чеда моја, што тугујете, те кидате и своје и моје срце? Зашто ме називате немилосрдним и сматрате да хоћу да вас уморим глађу? Смирите се: на једном месту, које ви не знате, ја имам толика богатства и ризнице, да ће вам и за сто година живота бити доста, макар ви ништа не радили и ни за шта се не бринули. Чак ни ја сам не могу да избројим сва та блага која су спремљена за вас. – Говорећи то, праведни Филарет не обмањиваше своју децу, него стварно провиђаше својим духовним очима што је имало бити касније.

Ускоро после тога стиже у ту земљу царско наређење, да се сви војници саберу у своје пукове и да иду у рат против безбожних варвара који беху напали на Грчку царевину; притом сваки је војник морао бити потпуно наоружан и имати два коња. Једноме од тих пукова би причислен и један убоги војник, по имену Мусилије, који имађаше само једнога коња, но и тај баш тих дана несрећно паде и угину. Убоги Мусилије, немајући средства да купи коња, оде к блаженом Филарету и рече му: Господине мој Филарете, смилуј се на мене, помози ми. Знам да си и ти осиромашео до крајности, и имаш само једнога коња. Но Бога ради, сажали се на мене, дај ми твога коња, да не бих пао у руке тисућнику и он ме жестоко избио. – Блажени Филарет му рече на то: Узми, брате, коња мог и иди с миром. Али знај ово: коња ти дајем ради милости Божије а не што ти прети опасност од тисућника.

Примивши коња од светитеља, војник отиде славећи Бога. И остаде тада у светог Филарета од целокупне имовине само

крава с телетом, један магарац и неколико кошница пчела. Међутим један сиромашак издалека, чувши за милостивог Филарета, дође к њему и стаде га молити говорећи: Господине, дај ми једно теле из твога стада, да би твој дар послужио и мени на благослов, јер ми је познато да је твој дар благословен, и у који дом уђе испуњује га благословом, и тај се дом обогати. – Блажени Филарет с радошћу доведе своје једино теле и даде га молиоцу, рекавши: Брате, Бог нека ти ниспошље Свој изобилан благослов, и нека ти у изобиљу да све што ти треба.

И поклони се Филарету тај човек, и отиде водећи са собом теле. А крава, не видећи своје теле, стаде га тражити, и не налазећи га она поче веома тужно и потресно рикати на сав глас. Сви укућани Филаретови силно сажаљеваху краву, нарочито жена његова. Она са сузама кораше мужа, говорећи му: Ко је већ у стању трпети то што ти радиш? Ко се неће насмејати малоумљу твојом? Ја јасно видим сада да се ти ни најмање не стараш о мени, супрузи својој, и децу си своју измучио. Но ево, сада се ниси сажалио ни на бесловесну дојилицу, него си теле одвојио од његове хранитељке, мајке. А тиме, коме си учинио добро? Дом си свој оштетио и огорчио, а оног молиоца ниси обогатио: јер ће теле код њега угинути без мајке своје, а код нас ће крава без телета свог тувати и рикати. И тако, каква је корист и нама и томе човеку?

Чувши овакве речи од своје жене, праведни Филарет јој одговори с кротошћу: Жено, сада си заиста истину рекла. Стварно сам ја немилостив и немилосрдан, пошто мало теле одвојих од његове мајке. Но сада ћу учинити нешто боље. – Рекавши то, Филарет хитно пође за човеком, оним и стаде га дозивати: Врати се, човече! врати се са телетом, јер мајка његова, крава, не даје нам мира силно ричући крај врата куће.

Сиромашак, чувши то од блаженог Филарета, помисли да он хоће да му одузме поклоњено теле, и рече сам себи: Тешко си га мени, јер очигледно нисам достојан да имам од овог блаженог мужа на благослов чак ни ово мало теле. Вероватно, жалећи за телетом, он ме ето зове да би ми га одузео. – Када се човек тај врати са телетом к Филарету, теленце, угледавши мајку своју, јурну к њој, тако исто и мајка потрча к телету својем

радосно мучући. Теленце, дохвативши се вимена њених, сисаше дуго, и не одвајаше се од своје мајке. Видећи то, Филаретова жена Теозва радоваше се што теле би враћено кући. Блажени пак Филарет, угледавши сиромашка како тужан стоји и не усуђује се чак проговорити ни речи, рече му: Брате, супруга моја каже да сам грех учинио што сам одвојио теле од његове мајке. И стварно је тако. Стога, узми са телетом заједно и мајку његову, и иди с миром. И Господ нека благослови тебе, и нека умножи и твоје стадо као некада моје.

И човек тај, узевши краву с телетом, отиде радујући се. И благослови Бог дом његов, ради угодника Свог Филарета: јер се у тога сиромашка од поклоњене му краве с телетом толико умножи стока, да после неколико година он имађаше више од два стада волова и крава.

Ускоро после тога настаде глад у тој земљи, и праведни Филарет западе у крајњу беду. Немајући чиме да прехрани жену своју и децу, Филарет узме магарца свог, који му једини беше остао, и оде у другу покрајину к једном пријатељу свом. Узевши од њега у зајам шест мерица пшенице, он их натовари на магарца и радосно се врати кући својој, и насити жену и децу. А кад се Филарет после тог пута одмараше у кући својој, дође к њему убожјак и заиска од њега једно решето пшенице. Тада овај подражавалац Аврама, обраћајући се жени својој која у то време вејаше пшеницу, рече: Жено, ја бих овом сиромашном брату дао једну мерицу пшенице. – Жена му одговори: Причекај док се насите твоја деца и твоја жена, и прво дај мени једну мерицу, и твојој деци по мерицу, и робињи нашој такође, а остатак дај коме хоћеш. – Он погледа на њу, и насмејавши се рече: А мени ништа не додељујеш? – Теозва му узврати: Та ти си анђео а не човек, и храна ти није потребна. Да ти је храна потребна, ти не би раздавао другима пшеницу узету на зајам.

Филарет ћутке одасу две мерице пшенице и даде убожјаку. А жена, побесневши од гњева и муке, повика: Дај му и трећу мерицу, пошто имаш много пшенице! – Блажени Филарет одвоји и трећу мерицу, даде је убогome, па га онда отпусти. А Теозва, једући се од муке, подели преосталу пшеницу између себе и деце своје. Но узајмљена пшеница би за неко време поједена, и

Теозва са децом опет стаде гладовати. Тада Теозва оде к суседима, измоли од њих пола хлеба у зајам, накупи дивље зеље, свари га, и даде гладној деци, те она једоше заједно с њом, а чак се и не сетише да оца старца позову за своју трпезу.

Међутим неко од старих пријатеља Филаретових, човек богат, чу о убожјачком сиротовању блаженог Филарета. И посла му четири товара пшенице, на четири мазге, сваки товар по десет гомора, и у пропратном писму му писаше овако: „Мили брате наш, човече Божји! шаљем ти четрдесет гомора пшенице за храну теби и твојим укућанима, и кад их потрошиш, послаћу ти опет исто толико; а ти се моли за нас Господу“.

Примивши овај дар, блажени Филарет се поклони до земље; затим пруживши руке и подигавши очи к небу, узнесе благодарност Богу, говорећи: Благодарим Ти, Господе Боже мој, што ниси оставио мене, слугу Твога, који је сву наду положио на Тебе. – А жена Филаретова, када виде такву милост Божју, умири се, и с кротошћу рече мужу: Господине, одвој мени пшенице колико налазиш за потребно, такође и деци нашој, а и суседима врати што узајмисмо од њих; исто тако узми свој део, и ради с њим што хоћеш.

Филарет поступи по речима своје жене и подели пшеницу, оставивши себи пет гомора, које у току два дана раздаде убогим. То поново разгневи његову жену, и она не хте више ни да једе заједно с њим, него она јеђаше са децом одвојено и кришом од њега. Но једнога дана блажени Филарет их изненада затече за обедом и рече им: Децо, примите и мене за трпезу, ако не као оца, онда бар као госта и путника. – Они се насмејаше и примише га. И кад јеђаху, жена му рече: Господине Филарете, докле ћеш скривати од нас то благо, за које велиш да га имаш у потајном месту? Можда нам се ти подсмеваш и завараваш нас, као неразумну децу, лажним обећањима? Ако је то истина, онда нам покажи то благо; и ми ћемо га узети и купити хране, па ћемо опет јести заједно, као што је то било раније. – Блажени Филарет им одговори: Стрпите се још мало, па ће вам ускоро велико благо бити показано и дато.

Напослетку свети Филарет постаде толико сиромашан и убог, да ништа имао није осим неколико кошница с медом, од

кога се хранио он и његови укућани. Но и при такој оскудици, када к њему долажаху убоги, он, немајући хлеба, даваше им меда из кошница. Укућани пак његови, видећи да се лишавају и последње исхране, крадом одоше к пчелама са посућем да покупе сав мед, али они нађоше само једну, последњу кошницу са медом, и узеше сав мед из ње.

Сутрадан изјутра опет дође к Филарету просјак иштући милостињу. Филарет оде кошници, отвори је, и нађе је празну. Видећи да нема шта дати просјаку, блажени Филарет скиде са себе горњу хаљину и даде му је. А када дође кући само у доњој хаљини, жена га упита: Где је твоја одећа? Да и њу ниси дао просјаку? – Он јој одговори: Ходећи кроз пчеларник, тамо је оставих. – Тада син његов оде у пчеларник, и не наставши очеву хаљину, каза то мајци својој. А она, стидећи се да јој муж иде недолично у једној хаљини, преправи своју хаљину у мушку и обуче га у њу.

У то време на престолу Грчког царства сеђаше христољубива царица Ирина са својим сином Константином.⁷ Пошто Константин постаде пунолетан, бише разаслани по васцелој Грчкој царевини људи одабрани и благоразумни, да траже најбољу и најугледнију девојку, која би била достојна ступити у брак са младим царем Константином. Изасланици, желећи да што успешније изврше царско наређење, веома ревносно прохођаху све области, градове, па чак и најзабаченија села. Тако они стигоше и до Пафлагонског села, званог Амнија. Приближавајући му се, они још издалека угледаше дивну и високу кућу блаженог Филарета, која лепотом својом превазилажаше све остале куће. Сматрајући да у њој живи неки богати властелин, они послаше тамо слуге своје да им припреме стан и трпезу. Но један од војника, који беху у пратњи ових царских изасланика, рече им: Немојте ићи у ту кућу, господо, јер мада је споља велика и дивна, изнутра је пуста и празна, и нема ни оно што је најпотребније; у њој живи један старац, сиромашнији од свих у околини. Цареви изасланици не повероваше војниковим речима и наредише слугама да иду и поступе по наређењу.

Међутим, истински гостопримац, богољубиви Филарет чим угледа људе где се приближавају његовој кући, узе свој жезал и изађе им у сусрет; и поклонивши им се до земље, он их с радошћу прими, и рече им: Сигурно вас Господ, господо моја, доведе к мени, служи вашем; сматрам за велику част што се удостојих примити такве госте у моју убогу кућу.

Затим блажени Филарет отрча к жени својој Теозви и рече јој: Госпођо Теозво, спреми добру вечеру да угостимо угледне људе, који нам дођоше издалека; они ми се веома допадоше. – Теозва узврати на то: А од чега ћу спремити добру вечеру? Зар у нашем сиротом дому има јагње или кокошка? Једино што могу да скувам зеље лободу, којим се ми хранимо, и то без зејтина; јер што се тиче зејтина и вина, ја се и не сећам када их је било у нашој кући. – Но муж јој поново рече: Наложити, госпођо, макар ватру, и дотерај горњу палату, и водом спери прашину са нашег старог трпезног стола од слонове кости; а Господ који даје храну сваком телу, даће и нама храну којом ћемо угостити ове људе.

Теозва се онда лати посла, извршујући наређење свога мужа. И гле, имућнији људи тога села, дознавши да су цареви изасланици одсели у кући блаженог Филарета, похиташе носећи праведнику овнове и јагањце, кокошке и голубове, хлеба и вина, и све остало, потребно за дочек толиких гостију. Добивши те поклоне, Теозва уготови разна укусна јела, и удеси трпезарију у горњој палати. Уведени у ту палату да вечерају, цареви изасланици се дивљаху и изврсној лепоти палате у кући убогог човека и раскошном трпезном столу од слонове кости, који је блистао златом. Но сврх свега они се највише дивљаху свесрдном гостољубљу домаћиновом, који је и по изгледу и по држању личио на самог Аврама гостољубивог. А док гости сеђаху за трпезом, уђе тамо син блаженог Филарета Јован, сличан оцу. Затим наиђоше и унуци блаженога, доносећи јела, и усрдно служећи госте за трпезом. Посматрајући их, цареви изасланици уживаху у њиховом изврсном држању и опхођењу, и упиташе Филарета: Реци нам, честити човече, имаш ли супругу? – Да, имам, господо моја, одговори им он, а ови млади људи, то су моја деца и моји унуци. – И рекоше му цареви изасланици: Нека дође овамо твоја супруга да се поздравимо.

Теозва дође. Када је изасланици видеше, иако стару но још лепу у лицу, они упиташе: Имате ли ћерке? – Блажени Филарет им одговори: Моја старија ћерка има три кћери, младе девојке. – Тада гости рекоше: Нека те девојке дођу овамо да их видимо, јер имамо наређење од пославших нас царева наших, да по целом Грчком царству видимо младе девојке и одаберемо између њих најбољу и најлепшу девојку, достојну царскога брака. – Блажени на то рече: Та се реч не односи на нас, господо наша и великаши, пошто смо ми слуге ваше сиромашни и убоги. Уосталом, сада једите и пијте што је Бог послао, и будите весели, и одморите се од пута, и одспавајте, па сутра нека буде воља Господња.

Сутрадан пак када изгреја сунце, велможе царске пошто устадоше позваше блаженог Филарета и рекоше му: Нареди, господине, да доведу унуке твоје пред нас да их видимо. – Блажени им одговори: Како заповедате, тако нека буде. Ипак, послушајте ме милостиво: изволите сами ући у унутрашње одаје дома мога и видети девојке наше, пошто оне никада још не изађоше из убогог дома нашег.

Гости одмах устадоше и пођоше за Филаретом у унутрашње одаје; тамо их среташе три девојке, и смерно им се и с поштовањем поклонише. А кад изасланици царски видеше да су Филаретове унуке лепше и милоликије од свих девојака које они видеше широм царства Грчкога, веома се обрадоваше, и рекоше: Благодаримо Господу што нам даде те нађосмо оно што желимо, јер једна од ових девојака биће достојна невеста цару нашем, јер боље од њих не можемо наћи ни у целој свету. – Затим они, према царевом расту, изабраше за његову невесту најстарију унуку блаженог Филарета, којој беше име Марија.

Задовољни и радосни успешно обављеним послом, царски изасланици позваше Марију са оцем и мајком, дедом и свима њиховим ближњима, – њих тридесет на броју, – и отпутоваше с њима у престоницу Цариград. Заједно с њима они одведоше још десет девојака, изабраних у другим местима, међу којима се налажаше и лепа кћи неког високог достојанственика Геронтија. За време тог путовања благоразумна и смерна унука блаженог

Филарета обрати се својим другарицама оваквим речима: Сестре моје девојке, пошто све ми сабране овде са једнога разлога идемо к цару, хајде да се договоримо како поступити када Цар Небесни једној од нас да царство земаљско одредивши је за супругу цару. Пошто је немогуће да све ми узиђемо на ту висину, него ће само једна од нас бити изабрана, онда нека се она у своме царском величанству опомиње свих нас и нека нас не остави без свог милостивог покровитељства.

На ове Маријине речи одговори кћи велможе Геронтија: Нека вам је свима знано, да ниједна од вас не може бити изабрана за супругу цару осим мене, пошто сам ја изнад свих вас и по високом пореклу, и по богатству, и по лепоти, и по разуму. При вашој сиромаштини, ниском пореклу и простоти, како се можете надати да уђете у царске палате, уздајући се само у лепоту свога лица?

Чувши ове безумне и горде речи, Марија ућута, и предаде себе Божјој вољи и молитвама светога старца, деде свога. А кад, најзад, изасланство стиже у Цариград, и девојке отпремљене у царски дворцац, о томе одмах би обавештен управник двора Ставрикије, царев најповерљивији човек. Пре свих Ставрикију би представљена Геронтијева кћи. Гордељивост њена не могла се сакрити од проницљивог ока искусног дворјанина, и он јој рече: Ти си добра и лепа девојка, али царева супруга бити не можеш. – И обдаривши је издашно, он је отпусти њеној кући. Тако се збише речи Светога Писма: Сваки који се сам подиже понизиће се; а који се сам понижује подигнуће се (Лк.18:14). Затим, после свију, представљена би унука праведнога Филарета Марија, заједно са мајком, са дедом и са свима ближњима њеним. Видевши их, поражени бише њиховом душевном добротој и смерном красотом и цар, и царева мати, и Ставрикије. Не мало удивили се сви и Маријиној лепоти, на чијем су се лицу јасно огледале дивне особине њене: доброта, кротост, смерност и страх Божји. Она стајаше пред њима веома смерно, са очима обореним доле, док јој се од девичанског стида разливаше по свему лицу јарко руменило. Са свега тога она се веома допаде цару, и он је обручи себи за невесту. Другу пак сестру њену изабра себи за невесту један од

блиских цару велможа, угледан патриције⁸ Константикије. А трећа сестра њена би удата за поглавицу Лонгобарда,⁹ да би том сродничком везом утврдили с њим мирне односе.

Венчање цареве са унуком блаженог Филарета би обављено уз велико весеље: сви се веселѣху, и велможе, и народ, и сва фамилија блаженога Филарета. Цар искрено заволе блаженога Филарета, и с љубављу га грлећи он целиваше његову чесну главу. Похваливши побожност његову и целе породице његове, цар их све обасу великим почастима и многим даровима: златом, сребром и драгим камењем, скупоценим хаљинама, великим и дивним кућама, и другим иметком. Указавши на тај начин поштовање блаженом Филарету и целивавши га, цар отпусти њега и његове, да иду у великољепна обиталишта која им он подари.

Добивши тако богате дарове, жена Филаретова и деца његова и сви укућани његови опоменуше се речи блаженог Филарета, који им је не једанпут говорио, да се на тајном месту чувају блага која им је Бог уготовио. И припавши к ногама светитељевим, они му рекоше: Опрости нам, господине и господару наш, све чиме у безумљу сагрешисмо теби! Опрости нам што те осуђивасмо и корисмо због твоје жалостивости и милостиње ништима и убогима. Тек сада увидесмо да је „блажен човек који саосећа ништем и убогом“ (Псал.40:2). Јер све што човек даје сиромасу, даје самоме Богу; и од Бога ће стоструко добити у овом свету, и у оном наследити живот вечни. И ето, ради твоје милостивости према убогима, човече Божји, Господ посла богату милост Своју теби, а због тебе и свима нама. – Блажени старац пружи руке своје к небу и ускликну: Благословен Бог што Му то би по вољи! Нека буде име Господње благословено одсад и до века! (Псал.112:2). – Затим, обративши се својој породици, рече: Послушајте мој савет: спремимо добар обед, и умолимо цара и господара нашег да нам са свима велможама својим дође на гозбу. – А они одговорише: Нека буде како ти желиш!

Када све би спремљено за гозбу, блажени Филарет изађе у град и хођаше по улицама и раскршћима тражећи просјаке, губаве, следе, хроме, старе и немоћне. Сабравши њих двеста,

он их остави пред капијом, а сам оде к својим укућанима и рече им: Децо моја! цар се прикључује са својим велможама. Је ли већ све готово за угошћење? – Да, готово је све, чесни оче! одговорише они.

Блажени руком даде знак ништима, и на неописано изненађење укућана, у кућу уђе велико мноштво ништих и убогих. Неке од њих Филарет посади за сто; а другима, у недостатку места, наложи да поседају по поду, па и сам седе са њима. Видевши то, укућани Филаретови разумеше да он, говорећи о цару, подразумеваше самог Христа Бога који им долази сада у кућу о обличју ништих, а под велможама Цара Небескога подразумеваше сву убогу братију, која много може код Бога својим молитвама. И дивљаху се сви укућани великом смирењу његовом, јер он, поставши дед царице и доживевши толику славу, не заборави своју љубав к милостињи, и сада седи за трпезом са ништима и беднима и служи им као роб. И рекоше му укућани: Заиста си ти човек Божји и истински ученик Христов, који си одлично научио заповести Христа који каже: Научите се од мене, јер сам ја кротак и смирен срцем (Мт. 11, 29).

Блажени Филарет нареди и сину свом Јовану, који већ беше спатариие,¹⁰ а и унуцима својим да буду поред трпезе и да прислужују братији. Позвавши затим сву породицу своју, блажени рече: Ето, чеда моја, ви потпуно неочекивано добисте богатство од Бога, као што вам ја и обећах уздајући се у милост Божију. И ово се обећање већ испуни. Реците ми сада, да ли вам још што дугујем? – А они, опоменувши се ранијих речи његових, заплакаше и сви једнодушно рекоше: Господине наш, ти као угодник Божји заиста провидиш будућност, а ми бесмо безумни љутећи твоју чесну старост. Стога те молимо: не спомени грехе незнања нашег! – Блажени им рече: Чеда моја, милостиви и дарежљиви Господ узврати нам стоструко оно мало што ми у име Његово дадосмо сиромашу. А ако желите још да и живот вечни наследите, онда нека сваки од вас одвоји по десет златника на ову убогу братију, и Господ ће их примити од вас као што прими две удовичине лепте. – И они од све душе

урадише то. А блажени Филарет, пошто богато угости сиромаше, даде свакоме од њих по златник и отпусти их.

После кратког времена блажени Филарет опет призва жену своју и децу, и рече им: Господ је наш рекао: „Тргујте док се ја вратим“ (Лк.19:13). И ја хоћу да следујем овој Божанској поуци: ја хоћу да продам овај део имања што ми цар подари, а ви купите од мене тај део, и дајте ми злато, јер ми је оно потребно. А ако ви нећете да га купите, онда ћу га ја раздати мојој браћи – просјацима; мени је пак доста да се називам дедом царице.

Они размотрише његову имовину, проценише је, и купише је од њега за шездесет литри¹¹ злата. Добивши то злато, блажени Филарет га раздаде сиромасима. А кад за то дознадоше цар и велможе, ови се радоваху због Филаретове милостивости и дарежљивости. И од тада стадоше давати милостивоме праведнику много злата за раздавање ништима. Једном блажени Филарет начини три чекмеџета, потпуно једнака по свему, и једно чекмеџе напуни златницима, друго сребрњацима, треће бакарним динарима. И повери их своме верном слуги Калисту. И када је к Филарету долазио какав убожјак са молбом за помоћ, он је наређивао Калисту да да молиоцу. А кад је слуга питао, из ког чекмеџета да да убогOME, светац је одговарао: Из онога из кога ти Бог нареди, јер Бог зна свачију потребу, и сиромашову и богаташеву, и насићује свако живо биће по Своме благоволењу.¹²

Ово говораше праведник показујући разлику међу убогима који просе милостињу. Јер има просјака који су раније били богати, па су услед разних невоља и напасти осиромашили и лишили се не само целокупне имовине него и самога хлеба; но сачувавши нешто од својих ранијих хаљина, облаче се у њих услед стида, да би испод њих сакрили своју невољу, и они просе из крајње нужде. Но има и таквих просјака који се намерно облаче у бедне рите, и, скривајући своје богатство, они својим бедним изгледом измамљују милостињу, и на тај начин увећавају своје богатство. А то је већ лакомство, које се назива идолослужењем. Имајући све то у виду, милостиви Филарет је говорио: Бог зна потребу сваког просјака, и Он како хоће упућује руку даваоца милостиње.

Тако и сам овај блажени просјакољубац чинећи милостињу меташе руку у чекмеце без разгледања, и што би рука захватила: бакаруше, или сребро, или злато, то је и давао просјаку. И причаше овај чесни старац са заклетвом, призивајући Бога за сведока: Колико пута сам, видећи човека обучена у пристојне хаљине, спуштао своју руку у чекмеце са жељом да захватим бакаруше, јер сам због пристојних хаљина сматрао да дотични човек није сиромаш, али и не хотећи ја сам захватао сребро или злато, и давао му. Понекад сам просјаку, одевеном у дроњке, желео да дам богату милостињу, међутим моја би рука утрнула, и ја сам из чекмецета вадио врло мало. А све то биваше по промислу Божјем, јер једини Бог савршено зна потребе свакога од нас.

У току четири године блажени Филарет одлажаше у царски двор ради посете својој унуци, царици, но никада није био обучен у пурпурне хаљине, са златним појасом. А када су га салетали да се обуче у такве раскошне хаљине, он је говорио: Оставите ме! ја благодарим Бога мог и славим велико и дивно име Његово што ме из немаштине и неугледности подиже на толику висину: постадох деда царице. То ми је довољно; више ништа не тражим.

Уопште, блажени Филарет пребиваше у таквој смирености, да није хтео користити никакав чин ни титулу, и називаше се просто Филарет Амнијатски. И тако овај свети муж проводећи све време живота у смирености и милостивости приближи се блаженом крају живота свог. Унапред обавештен о томе од Бога, он, будући још здрав, тајно узео једног верног слугу свог, и оде с њим у један Цариградски манастир, који се називао Родолфија, у коме се спасаваху узорним подвижничким животом девојке монахиње. Предавши игуманији значајну количину злата за манастирске потребе, замоли је да му обезбеди нов гроб, и рече: Хоћу да ви знате, али да никоме о томе не причате, да ћу ја кроз неколико дана оставити земаљски живот и преселити се у други свет и к другоме Цару. И молим вас да убогo тело моје буде положено у том новом гробу. – А забрани и служи свом да никоме не говори о томе, док он сам не буде то открио.

Убрзо после тога, раздавши све своје имање ништима и убогима, блажени Филарет се разболе у том женском манастиру и леже у постељу. И након девет дана он позва к себи жену и децу и сву породицу своју, и рече им благим и тихим гласом: Нека вам је знано, чеда моја, да ме Свети Цар позива данас к себи, и ево ја вас остављам и идем к Њему. – А они, не разумевајући ове речи већ мислећи да он говори о земаљском цару, приметише му: Немогуће ти је данас ићи к цару, пошто лежиш болестан. – Филарет им одговори: Ево, већ су готови они који хоће да ме узму и одведу пред Цара.

Тада они разумеше да им блажени говори о свом одласку к Цару Небеском, па стадоше громко плакати, као некада Јосиф и браћа његова над оцем својим Јаковом (1. Мојс. 50, 1.10). А он, давши им знак руком да ућуте, стаде их поучавати и тешити, говорећи: Чеда моја, ви знате и видесте какав сам живот водио од младости моје, као што и Господ зна да сам својим, а не туђим трудом зарађивао хлеб свој; богатством пак које ми даде Бог ја се не понесох, већ одагнавши гордост далеко ја заволах смиреност, слушајући светог апостола који наређује „богатима на овоме свету да се не поносе“ (1. Тм.6:17). Затим, када западох у сиромаштину ја не устуговах нити похулих на Бога, него Му, попут праведног Јова, благодарих што ме је из љубави Своје казнио. И Он, видећи моје благодарно трпљење, опет ме подиже из убоштва и начини сродником и пријатељем царева и кнезова. Но ја, и толике висине почастиован, свагда срцем својим борављах у најдубљој смирености: „не понесе се срце моје, нити се узохолише очи моје; нити ходих на велико, ни на оно што је више од мене“ (Пс. 130, 1). А богатство, које ми дарова земаљски цар, ја не сакрих у земаљске ризнице, него га преко руку убогих послах Цару Небеском. Стога и вас, мили моји, молим и преклињем, угледајте се на мене; и што видесте да ја чиним, чините то и ви; а ако већа добра почините, већега ћете се блаженства удостојити. Не штедите пролазно богатство него га пошаљите у онај свет куда ја сада одлазим. Не остављајте своје имање овде, да га не би уживали туђинци или непријатељи који вас ненавиде. Гостољубивости не заборављајте (Јевр. 13, 2). Удовице штитите, сирочад

помажите, болесне посећујте, затворене по тамницама обилазите; Цркву не остављајте, никога не вређајте, не оговарајте; не радујте се несрећи другога, чак ни непријатеља; мртве сахрањујте, и за њих помене у светим црквама чините; Исто тако, и мене недостојног спомињите у молитвама својим, док и сами не пређете ка блаженом животу вечном.

Завршивши ово душекорисно поучење, блажени Филарет рече своме сину Јовану: Приведи ми синове своје, унуке моје. – Када му их приведе, блажени им поче говорити шта ће с њима бити у животу. ПрвOME сину Јовановом рече: Ти ћеш узети себи жену из далеке земље, и поживећеш с њом побожно и мудро. – Другоме унуку рече: Ти ћеш двадесет четири године у монашком чину ревносно носити јарам Христов, и поживевши богоугодно отићи ћеш ка Господу. – Исто тако он и трећем унуку свом предсказа будућност. И сва се та предсказања блаженог угодника Божјег збише на унуцима његовим. Јер слично древном патријарху Јакову, тако и овај блажени праведник као пророк прозре и јасно предсказа шта ће бити са његовим унуцима. А приступише светом старцу и две сестре ове браће, унуке његове, и рекоше му: Благослови и нас, оче! – И вас ће благословити Господ, рече им свети старац. Ви ћете провести свој живот у девствености, одвојене од грехољубивог света овог и неоскврнављене од телесних страсти, и не дуго, но богоугодно послуживши Господу, удостојићете се примити од Њега велика блага. – И стварно, тако и би. Јер обе ове побожне девојке ступише у женски манастир Пресвете Богородице, у Цариграду. И после дванаестогодишњег подвизавања у девственој чистоти, посту, молитвеном бдењу и другим монашким трудовима, обе оне у исто време с миром уснуше у Господу.

Пошто се помоли за своју супругу, за децу, за све своје, и за сав свет, блаженоме Филарету засија лице као сунце, и он стаде радосно певати псалм Давидов: Милост и правду певаћу Теби, Господе! (Псал.100:1). – По завршетку псалма сва се одаја испуни неким чудесним миомиром, као да се разлише најдивнији мириси. После овога псалма блажени стаде читати молитву: „Оче наш, који си на небу“, – и кад изговори речи: „нека буде воља Твоја!“ – он подиже руке к небу, и испруживши

се на постељи, предаде дух свој Господу. А беше му тада деведесет година. Но и при толикој старости, лице се његово не измени него беше лепо и румено као зрела јабука.

Чувши за светитељево престављење, цар хитно дође у манастир са царицом и велможама, и целиваше свето лице његово и руке. И плакаху сви због престављења његовог, и у спомен његов дадоше богату милостињу убогима.¹³

А када понесоше тело светитељево ка гробу, тада се пред очима свих показа овакав дирљив и потресан призор: на погреб његов беше се слегло из разних градова и села безбројно мноштво ништих и убогих, који се с плачем и кукњавом тискаху, као мрави, око његовог одра, неки храмајући, неки лазећи, неки један другог газећи, и притом заглашно наричући: „О, Господе Боже! зашто си нас лишио такога оца и хранитеља нашег? И ко ће после њега нас гладне нахранити, наге оденути? Ко нас скитнице у дом овој примити? Ко ће браћу нашу помрлу, на улици бачену, прибрати и чесно сахранити? Боље да смо сви ми помрли пре њега, него да се лишимо таког добротвора!“ – Док убоги тако плакаху и ридяху за блаженим, цар и царица и велможе, који иђаху за светитељевим одром, беху силно ганути, те и сами плакаху.

Но док се пратња тако креташе ка припремљеном гробу, одједном бану у гомилу један убоги човек, по имену Кавококос, који је често добијао милостињу од светог Филарета. А тај човек од рођења свог имађаше у себи духа нечистог, који га је много пута бацао у огањ и у воду, када беснијаше при мени месеца. Када овај јадни човек чу за престављење милостивог Филарета и да свето тело његово већ носе да сахране, он одмах потрча за пратњом. И када се проби кроз гомилу до близу светитељевог одра, онда зли дух што беше у њему, не подносећи толику љубав његову према светитељу, стаде га мучити, и подстаче га и на хуљење светитеља, те бесомучни човек лајаше као пас на светитељев одар; затим се обема рукама тако грчевито ухвати за одар, да је било немогуће отргнути га. А када одар донесоше до припремљеног гроба, зли дух, бацивши на земљу бесомучног страдалника, изађе из њега, и овај устаде здрав хвалећи и славећи Бога. Овоме чуду удиви се сав народ, и слављаше

Бога који такву благодат даде служи своме Филарету. После тога чесно тело светитељево би положено у припремљеном гробу у женском манастиру, на месту које још за живота изабра сам светитељ.

Тако прославља Бог милостивога и у овом животу, као што чувате; и у будућем, као што ћете чути.

Један присни пријатељ светог Филарета, човек благоразуман, побожан и богобојажљив, призивајући Бога за сведока, под заклетвом исприча ово:

„Неко време после одласка блаженог Филарета к Богу, једне ноћи ја са ужасом видех себе узнесена у нека места која се не могу описати. Тамо ја угледах неког светлоликог човека који ми показа огњену реку која је протицала са таким хуком и страхотом, какву нико од људи поднети не може. Са друге стране реке видех рај диван, блистав, пун неисказане радости и весеља, препун неисказано пријатног миомира; огромна, красна и пуна рода дрвета њихала су се тамо од тихог ветра и стварала заносно шуморење. Уопште, немогуће је да људски језик искаже она блага тога раја, која Бог уготови онима који Га љубе (Ср. 1. Кор. 2, 9). Тамо видех мноштво људи у белим хаљинама: препуни радости наслађују се оним плодовима рајским. Пажљиво посматрајући те људе ја угледах једнога човека (то је био Филарет, али га ја познао нисам), обученог у пресветлу одећу, седи на златном престолу усред тих башти; с једне стране њега стајаху новопросвећена деца са свећама, у рукама, а с друге стране мноштво ништих и убогих, у белим хаљинама, који се тискаху, пошто је сваки од њих желео да му приђе ближе. И гле, појави се тамо неки младић са светлим лицем али страшна изгледа, и држаше у руци златни жезал. Ја се, са великим страхом и трепетом, усудих да га упитам: Господине, ко је оно што седи на пресветлом престолу усред оних светлоликих људи? Није ли то Аврам? – Светлоносни младић ми одговори: То је Филарет Амнијатски, који својом превеликом љубављу и милостивошћу према сиромасима, а и својим честитим и чистим животом, постаде други Аврам и влада овде. – После тога овај нови Аврам, свети и праведни Филарет, погледавши (на мене радосно, стаде ме тихо звати к

себи, говорећи: Чедо, ходи и ти овамо, да се наслађујеш ових блага. – А ја одговорих: Не могу, преблажени оче, да дођем тамо, јер ме ова огњена река спречава и плаши: прелаз преко ње је узак и мост незгодан за прелажење, и мноштво људи у њој горе у огњу; бојим се да и ја не упаднем тамо, и ко ће ме онда избавити отуда. – Светитељ рече: Не бој се и смело прелази, јер су сви који се овде налазе, тим путем дошли овамо, и нема другог пута сем тог. Стога и ти, чедо, без икаквог страха пређи к нама, и ја ћу ти помоћи. – И пруживши руку према мени он ме призиваше. А ја, осетивши смелост, стадох успешно прелазити преко реке, и када се приближих светитељевој руци и додирнух је, одмах се узе од мене то преслатко виђење, и ја се пренух из сна, и заплаках горко и заридих говорећи: како ћу прећи ону страшну реку и стићи у рајско насеље?“

Ову повест са заклетвом потврди један од сродника светог Филарета, да бисмо ми сазнали какве се милости удостојавају од Бога они који ради Бога чине милостињу сиромасима.

Блажена пак Теозва, жена светог Филарета, после сахране чеснога тела мужа свога врати се из Цариграда у своје отачаство – Пафлагонију, и богатство које доби од цара и царице, она тамо употреби на зидање и обнављање цркава Божјих, спаљених од Персијанаца у раније време. Исто тако она све те цркве снабде свештеним сасудима и одежама и украсима. Осим тога она тамо подиже манастире, гостопримнице, болнице и сиротишта, па се онда поново врати у Цариград код своје унукe, царице Марије. И ту, проводећи остало време живота свога у служењу Богу, она се мирно упокоји у Господу, и би сахрањена поред гроба свог праведног мужа. Молитвама њиховим нека и ми добијемо у дан суда милост од Јединог жалостивог и милостивог Господа нашег Исуса Христа, коме са Беспочетним Оцем Његовим и Светим Духом приличи част и слава кроза све векове. Амин.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА АНАНИЈЕ ПЕРСИЈАНЦА

Свети мученик Ананија беше од града Арвила Персијског. Ради исповедања вере у Христа, овај блажени мученик би стављан на многе и неподношљиве муке. У тим мукама, пре но што предаде душу своју Богу, он рече: Видим лествицу која се пружа до у небо; а видим и неке нове светлолике људе који ме зову и говоре: Хајде к нама, хајде, и ми ћемо те одвести у град, пун светлости и неисказане радости. – И рекавши то, свети мученик предаде душу.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ АНТОНИЈА НОВОГ

Најпре био кнез, па се замонашио. Много година провео усамљенички, у молитвеном тиховању, вршећи надприродне подвиге. Затим прешао у општежићни манастир, који се налазио у Киону, у Витинији. Желећи да стекне што спасоноснију послушност, вршио најтежа послушања са великом ревношћу и трпљењем; затим ишао бос и бедно одевен. Тако стече преподобни Антоније савршену послушност. Преморен од силних трудова, он једном у срцу свом рече ка Господу: Види, Господе, смирење моје и труд мој, и опрости ми све грехе моје. – И ноћу он виде у сну једног величанственог мужа који држаше теразије у рукама. На левом тасу теразија беху сви Антонијеви греси од саме младости његове, а на десном секира којом он искорени дивље трњаке општежића. Стога десни тас теразија са секиром претеже, и разметну све грехе његове што беху на левом тасу. Тада онај чудесни човек рече Антонију: „Ето, Господ прими трудове твоје и опрости грехе твоје“. Својом савршеном послушношћу преподобни Антоније беше пример свој братији, и много допринесе њиховом спасењу. Видећи све то, отац игуман позва насамо Антонија и рече му: „Оче, нека те Бог обилно награди што си својим доласком у ову обитељ и својим живљењем по Богу користио толиким душама; нарочито су сва братија наше обитељи добили огромне духовне користи од твоје савршене послушности“.

После тога игуман даде оцу Антонију нове хаљине, обућу и остало што му беше од потребе. И отада игуман ревносно снабдеваше савршеног у послушности Антонија. Чим би приметио да му нешто треба, игуман је кришом улазио у Антонијеву келију и потребну ствар стављао на његов одар. И Антоније то смирено употребљаваше.

**СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ ОНИСИМА,
архиепископа Ефеског**

У миру Господа свога се упокојио.

СПОМЕН СВЕТИХ ОТАЦА НАШИХ АНАНИЈЕ и СОЛОХОНА, архиепископа Ефеских

Два пастира напасали једно стадо, и добили исту награду.

2. Децембар

СПОМЕН СВЕТОГ ПРОРОКА АВАКУМА

Свети пророк Авакум бејаше син Асафатов, из племена Симеонова. Због врлинског живота свог он доби од Бога дар пророчки. Пророковао је за царовања Манасије и сина Амона, у времену од 660. до 611. године пре Христа. Прорекао је опустошење Јерусалима и Вавилонско ропство. Када Навуходоносор цар Вавилонски удари на Јерусалим, Авакум се склони у земљу Исмаилћанску, одакле се опет врати у Јудеју, где живљаху као земљорадник. Једнога дана ношаше он ручак радницима на њиви, кад му се наједанпут јави ангел Господњи и рече: „Однеси ручак који имаш у Вавилон Данилу, у јаму лавовску“. И рече Авакум: „Господе, Вавилон не видех, и јаму не знам где је“. Тада га ангел узе за косу и тренутно пренесе у Вавилон, у даљину огромну, на јаму лавовску, у коју Данил беше бачен од цара Кира за казну, јер се не поклати идолима. „Даниле, Даниле, прими ручак што ти га посла Бог“, викну Авакум. И Данил прими и једе. Потом ангел Божји опет узе Авакума и пренесе у Јудеју, на њиву његову (Дан. 14, 33–36). Још је Авакум пророковао о ослобођењу Јерусалима и времену Христовом. Упокојио се у дубокој старости и сахрањен у месту Кела. Мошти му откривене у време Теодосија Великог.

СТРАДАЊЕ СВЕТЕ МУЧЕНИЦЕ МИРОПИЈЕ

Света девојка Миропија родила се у граду Ефесу¹⁴ од хришћанских родитеља. По смрти оца она би препорођена светим крштењем. Васпитавана од своје мајке у страху Божјем, она с љубављу и усрђем одлажаше на гроб свете мученице Ермионије,¹⁵ једне од кћери светог апостола Филипа (Д. А. 21, 8–9). Она узимаше целебно миро које истицаше из гроба свете Ермионије, даваше га болесницима и исцељиваше их. Са тог разлога она и би названа Миропија.

У то време цароваше Декије.¹⁶ Када се диже гоњење на хришћане, мајка Миропијина се пресели са њом на острво Хиос,¹⁷ где она имађаше имање наслеђено од родитеља. Ту она живљаше повучено са својом ћерком у своме дому и мољаше се Богу. Једном дође на то острво кнез Нумеријан. По његовом наређењу, за исповедање вере у Христа би ухваћен блажени Исидор, војник по звању, човек у годинама, побожан и диван. Пошто се блажени Исидор не хте одрећи Христа, кнез га прво стављаше на разноврсне муке; затим му одсече свету главу, и чесно тело његово баци у јаму да га поједу звери и птице, а на извесном одстојању постави стражу да хришћани не би украли тело мучениково.

Тада света Миропија, пуна божанске ревности, дође са својим служавкама ноћу, тајно узе свето тело мучениково, и чесно обавивши погребне молитве, сахрани га на нарочито спремљеном месту.¹⁸

Када кнез дознаде да је тело Исидорово украдено, он стражаре окова у ланце и нареди да их воде по целога града да пронађу украдено тело, рекавши им напоследку ово: да ако у одређеном року не нађу украдено тело, главе ће им бити одсечене.

Међутим света Миропија, угледавши муке окованих и вучених стражара, и чувши да ће им главе бити одсечене, заболе је душа, и рече себи: „Ако ови стражари трпе толике муке, и буду погубљени због мене, која сам украда тело, онда – тешко мени на Страшном суду Божјем, душа се моја има мучити

као крива за погубљење толиких људи“. – И неочекивано за све, она викну к војницима: „Пријатељи, тело које тражите ја сам узела док сте ви спавали“.

Чувши то, војници је одмах дохватише и пред кнеза Нумеријана одведоше, говорећи: Господару наш, ево оне која је украда мртвог злосрећног старца. – Кнез упита светитељку: Је ли истина то што они говоре о теби? – Да, истина је! одговори светитељка. – Проклета жено, викну кнез, како си смела да то учиниш? – Миропија одговори: Смела сам зато што презирем и пљујем на твоју ништавност и безбожност.

Ове речи страховито разјарише гордога кнеза, и он нареди да је немилосрдно бију моткама. И бише је дуго. Затим, дохватише је за косу, вукоше је по целоме острву, мучећи јој све делове тела, па је најзад једва живу бацише у тамницу. У поноћи пак, када се светица мољаше, велика светлост обасја сву тамницу, и уђе хор Ангела који певаху Трисвету песму. У средини Ангела бејаше свети Исидор. И погледавши на мученицу он јој рече: Мир теби, Миропијо, јер молитве твоје стигоше до Бога, и ево ти ћеш сада поћи с нама да примиш венац који ти је спремљен.

И при тој речи светог Исидора света мученица Миропија с радошћу предаде дух свој Богу.¹⁹ И напуни се сва тамница неисказаног миомира, да се и сами стражари, осетивши то, запањише и скоро вансебни постадоше. А један од стражара, који све то својим очима виде и својим ушима чу, похита к свештенику, исприча му све, и прими свето крштење. Потом и он сам, исповедивши своју веру у Христа, удостоји се мученичког венца. Тело пак свете Миропије узеше хришћани и чесно погребеше славећи Бога.

СПОМЕН СВЕТОГ И ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ЈОАНИКИЈА, Девичког Чудотворца

Преподобни и богоносни отац наш Јоаникије, велики чудотворац Божји у нашем народу, родио се у пределима Српске Диоклитије (или Дукље),²⁰ од родитеља побожних и имућних, но које он потом превазиђе побожношћу и богатством духовним. Родио се у другој половини 14. века и живео на заласку славног Српског царства и слободне државе, пред почетак страшног и многовековног ропства агарјанског, у које потом западе Српски род. Сигурно да је Промисао Божји хтео кроз Светог Јоаникија да наговести и покаже верујућем народу Српском и свима православним хришћанима на Балкану, да је главна и битна слобода она духовна слобода, какву је стекао Свети Јоаникије својим животом пред Богом и у Богу, и да сви ми православни хришћани на земљи треба да се најпре боримо за ту духовну, Христову слободу, без које свака друга слобода није права ни потпуна. Још је кроз Светог Јоаникија Чудотворца Бог хтео да покаже верним људима Својим да је Дух Божји свагда присутан међу хришћанима, и да Бог никада не напушта народ свој ако Му он остане веран до краја. И заиста је тако и било. Јер су православни Срби, потпомагани кроз многобројна искушења предугог ропства Турског благодатним и чудотворним присуством и дејством Божјим и Светитеља Његовог Јоаникија Девичког, сачували своју веру и духовну слободу у Богу, а онда су са вером и помоћју Божјом стекли понова и своју националну и државну слободу.

Слободу своју у Господу, која се састоји у верном хођењу и живљењу пред Богом у правди и истини и у неодступном творењу сваке заповести Божје, стекао је Свети Јоаникије кроз многобројне богоугодне подвиге своје, који су само једином Богу били познати. Јер од ране младости своје он себе свег посвети Богу и животу за Бога, због чега и напусти свет и вреву светску и удаљи се у пустињу, то јест у једну забачену клисуру Црне Реке (на Ибру), где молитвено самоваше и тиховаше у једној тамошњој тесној пештери. Ту своју тамну пећину Преподобник

Божји убрзо претвори у светли храм Божји, јер у души својој изгради свети и нерукотворени храм Божји у Духу, а затим и саму ту пећину претвори у храм Светих Арханђела Божјих.

Када се затим слава подвига Светитељевих пронесе по околним крајевима и међу свим верујућим људима, који због тога у великом броју почеше долазити Преподобноме, Јоаникије тада напусти своје место подвига и одбеже у непроходне крајеве Дреничке, где се сакри у густу шуму звану Девич, по чему касније и би назван Девички. Тамо се склони у долину једног шумског потока, и пребиваше у шупљем стаблу једне букве. И овдашњи његови велики и богоугодни подвизи познати су јединоме Богу Сведидећем, али се из дара чудотворства Светитељевог види колико су они били велики и угодни Богу. О њима се делимично говори у старим Житијама и Службама написаним Светом Јоаникију (о чему се може нешто више видети под 26. априлом, када се по други пут слави спомен овога Преподобног). Кроз те своје многе и напорне подвиге, кроз разноврсна искушења причињавана му од демона, Светитељ Јоаникије изашао је као искусан и славан победник, што се види и из тога што му је Бог дао чудотворну моћ и власт над нечистим дусима и њиховим пагубним дејствима.

На овом новом месту својих нових подвига Свети Јоаникије је ускоро подигао цркву Ваведења Пресвете Богородице, и тако постао први ктитор новог манастира Девича,²¹ који и до данас постоји. Нешто касније, други ктитор манастира Девича постаје и тадашњи Српски владар, деспот Ђурађ Бранковић (1427–1456. г.), у знак захвалности Светом Јоаникију за чудесно исцељење његовим молитвама деспотове болесне кћери Маре. Касније је манастир Девич стекао не мало монашко братство, па су манастирска братија још дограђивала манастир и манастирску цркву. По престављењу пак Преподобног Јоаникија, а то је било 2. децембра 1430. године, подигнута је мала црквица на његовом гробу, која и до данас стоји неповређена, док су остала манастирска здања много пута била рушена и поново обнављана, благодатном помоћу Светог Јоаникија и трудом благочестивих житеља манастира Девича и околних верника.²²

Одмах по блаженом престављењу и чесном погребенју Светог Јоаникија, почела се пројављивати његова богодана чудотворна и целебна моћ. Због тога је побожни народ оближњих и даљних крајева почео притицати његовим светим моштима и просити од Светога благодатна исцељења за душе и тела своја. А дивни Чудотворац Девички богодарежљиво исцељиваше све болести и немоћи оних који му са вером и љубављу прибегаваху. Али, исто тако, Светитељ понекад и кажњаваше, и то оне који Бога не поштоваше и свети манастир Светитељев нападаше. Ево једног таквог примера, који је забележио свети владика Охридски и Жички Николај, у свом „Охридском Прологу“.

За време Првог светског рата и аустријске окупације дође у манастир Девич један официр, Мађар, с одредом војске. Он доведе игумана, Дамаскина, у гробницу пред ђивот Светог Јоаникија, и упита га шта има под каменом плочом? „Светиња“, одговори му игуман. „Каква светиња“, насмеја се официр, „ту су некакве ствари скривене“. И нареди одмах војницима, да пијуцима лупају и одваљују плочу. Но док се то вршило, официра спопадне мука по средини тела. Он легне у постељу, и пред вече тога истог дана умре. Уплашени војници напусте и започети посао и манастир, па побегну. Тако се Свети Јоаникије показа страшан непријатељима светиње Божје и неодољив поборник православних.

Слично чудесно дело учини Светитељ и за време Другог светског рата, када у његов манастир навалише муслимански насилници и тлачитељи православних, такозвани балисти. Они нападоше на манастир Девич и разорише скоро сва његова здања. Но када хтедоше да разруше и цркву над гробом Светог Јоаникија, бише спречени на тај начин што се некима од њих укочише руке и прсти залепише за дршке од будака и пијука, тако да остадоше на месту непокретни и скоро окамењених руку и прстију. Тек после многих молби и молитава Светитељу, он им се смилова и ослободи узетости ове безбожнике. Тако се, и овде показа сила вере хришћанске православне и светитељска моћ и чудотворност Светог оца Јоаникија.

Дивна су и многобројна чудеса Светог Јоаникија, учињена од времена његовог пресељења са земље на небо па све до наших дана. Нека од најновијих чуда његових описана су под 26. априлом, а овде ћемо споменути још нека која тамо нису изнета.

У неко време турског ропства беше запустео манастир Девич, те се у њему не појаше песма Богу. Тада неки православни хришћанин по имену Милош, из Херцеговине, спремаше се да иде у Јерусалим на поклоњење тамошњим светињама. И баш кад је мислио кренути на пут, јави му се Свети Јоаникије у сну и рече му, да не иде у Јерусалим. Боље ти је, објасни му Светитељ, да идеш у Девич и тамо моју цркву почистиш и уредиш него да идеш у Јерусалим. Милош послуша и дође у запуштени Девич, почисти га, уреди, и учини те поново пропоја. Ту се онда Милош замонаши и остане до краја свога живота, служећи Богу и Светитељу Божјем Јоаникију.

Чудотворност Светог Јоаникија привукла је у његову обитељ манастир Девич још једну душу, која се потом предала богоугађању. Реч је о преподобној подвижници Ефимији монахињи, у народу познатијој под именом блажена Стојна.²³ Стојна је живела у прошлом веку. Рођена је у селу Лопижима код Сјенице, у кући Зарића, сада сасвим расељеној због зулума турског и агарјанског у Србији. Стојна је од детињства била чобаница оваца. Као чобаница она је једном ударила једну немирну овцу, но ударила је тако да је тај удар нанео више бола савести и срцу Стојнином неголи телу овчијем. Тај удар није био смртоносан за овцу, али је Стојна због тога много плакала. Увече је Стојна дотерала овце дому оца свога, али их ујутру није више истерала на пашу, јер се те ноћи разболела. У болести својој Стојна умоли браћу, да је одведу Светом Јоаникију у Девич. И браћа је заиста и одведу Светитељу. Када је стигла до храма овог Божјег Чудотворца, Стојна положи лице своје на његов ћивот, и није се могла лако раставити од ћивота и од многих суза. Кроз неколико дана, њој се у Девичу потпуно поврати здравље, и она од тада остане у манастиру, где се затим и замонаши и остане под именом монахиња Ефимија.

Многобројна су и непрекидна све до данас чудеса Светог Јоаникија, чињена Богом преко њега многим и многим људима,

и то не само православним Србима, него чак и иновѣрним Шиптарима и муслиманима. Тако је Светитељ учинио и следеће дивно чудо. У потоку испод манастира Девича налази се света водица, агиазма. На ту воду одводе болеснике и умивају их ради исцељења, јер се ту у близини подвизавао Свети Јоаникије и подвизима својим осветио и природу воде. Крај те воде стајао је један бакрени тас, где су захвални људи метали новац. Неки Арнаутин украде тај тас и однесе га својој кући. Но он због тога полуде, и би од сродника донесен под ћивот Светитељев. И слуга Бога Човекољупца Јоаникије милостиво исцели овог Арнаутина и поврати му изгубљени разум и памет.

Најзад, да споменемо и ово чудо Светог Јоаникија. За време последње обнове манастира Девича (после Другог светског рата), неки родитељи доведоше у манастир своју сумасишавшу девојчицу, молећи од Светог Јоаникија исцељење за њу. И заиста, после молитава у манастиру, по благодати Светога, девојчица би сасвим исцељена. Она је потом одрасла и удала се, и са својим здравим дечачићем, кога је у браку добила, редовно отада долази у манастир Девич на поклоњење и благодарење Светитељу Божјем Јоаникију Чудотворцу.

Тако је диван Бог у Светима Својима, и у овом Светом Јоаникију, новом Чудотворцу. Његовим светим молитвама нека Господ Свемиловичи и нас помилује и спасе. Амин.

СПОМЕН СВЕТОГ УРОША V, цара Српског

ПУТЕВИ и начини којима Промисао Божји води људе вечном спасењу неиспитљиви су и недознајни. Људе, који се са вером и побожношћу предају Богу и према моћима својим творе свету вољу Његову, Бог проводи кроз разне околности и невоље, док их на крају не доведе у Царство Своје Небеско. Тако је било и са овим светим и блаженим Урошем, последњим царем Српским.

Свети и праведни Урош био је син јединац Српског цара Душана Силног (1331–1355. године) и блажене царице Јелене, која по роду беше сестра Бугарског цара Јована Александра (1331–1371. године). Душан се оженио благочестивом и мудрој Јеленом одмах после узласка на краљевски престо Српске државе,²⁴ но по неком тајном суду Божјем супружници не имаху деце за дуго година. Због неплодности своје супруге Душан често беше незадовољан њоме, али побожна супруга његова Јелена сву своју тугу због неимања деце преношаше на Господа, и тај бол свој често претакаше у топле и сузне молитве Богу и Пресветој Богородици, молећи их да јој подаре једно дете. После скоро пет година проведених у браку са Јеленом, а без деце, Душан се реши најзад да раскине брак са својом супругом и да се ожени неком другом,²⁵ јер је желео да себи и потомству своме обезбеди наслеђе на престолу Српске државе. Но тада Господ Милостиви, који не презире молитве и мољења верних слугу Својих, погледа милостиво на слушкињу Своју Јелену и молитве њене бише услышене. Ускоро затим, Јелена роди сина свога јединца (1337. године), овога блаженог Стефана Уроша.²⁶

Мајка Урошева Јелена била је веома побожна и богољубива, па је и свог сина Стефана Уроша учила богољубљу и христољубљу. Јелена је необично волела књиге, посебно пак божанске књиге Светога Писма, а особито Еванђеље, па да би боље разумела света Божја Еванђеља замолила је светогорског старца Јоаникија да јој преведе на српски језик тумачење Еванђеља од архиепископа Охридског Св. Теофилакта.²⁷ Тој

божанској мудрости она је учила и свога сина Уроша. Она је такође била веома одана Православљу, и у верности Православној вери учвршћивала је и свога мужа цара Душана,²⁸ а поготову свога сина јединца Уроша. Ни отац Урошев Душан није био непобожан човек. Јер стари историчари сведоче и за њега да је био благочестив, „врло одан православној вери“. „Подизао је цркве и манастире, дарујући им велике милостиње, и дајући велике дарове достојанственицима и свештеницима, који су у тим црквама и манастирима певали песмопоје Богу. У ове манастире спадају и они на Светој Гори, у Македонији и по другим местима. Он даде за вечна времена монасима Српског манастира Светог Арханђела Михаила у Јерусалиму стални новчани прилог, који су му Дубровчани плаћали за Стон и Пељешац. Управо стога он беше назван Душан, што значи душеван човек“.²⁹

Благочестиви родитељи Душан и Јелена са својим сином Урошем не само да помагаху многе цркве и манастире, нето и сами подигоше нове. Они подигоше своју задужбину прекрасни манастир Светих Арханђела на Бистрици више Призрена (од 1348–1352. године), у коме први игуман би Јаков, потоњи митрополит у Серезу. Заједно са царским побожним великашем, деспотом Јованом Оливером, подигнут би и живописан и други манастир Св. Арханђела у Леснову (1347–1349. г.), и затим заједнички од стране свих њих манастир би завештан светој лаври Хиландару на Светој Гори. Ова благочестива породица, а особито „христољубива супруга“ Јелена и побожни јој син Урош, подигоше и манастир Пресвете Богородице, звани Матејич, у Скопској Црној Гори код Куманова, и цркву Свете Тројице у граду Скопљу. О томе овако пише њихов каснији животописац свјатјејши патријарх Српски Пајсије Јањевац: „И тада благочестива царица Јелена са сином својим доврши цркву која је остала од благочестивога и превисокога цара Стефана (Душана) у Црној Гори несвршена, и трудом и подвигом и помоћју Пречисте Владичице наше Богородице, и заступништвом и помоћју својих прародитеља довршише преславну цркву у похвалу и на славу Успења Пречисте и Преблагословене Владарке наше Богородице и Приснодјеве

Марије. Она се и до данас зове Црногорска Богородица, пошто је цар Стефан Велики беше основао и беше недовршена, јер га смрт постиже. Такође и у Скопљу према граду подиже (Јелена са Урошем) преславну цркву из основе, у име Живоначане Тројице, пошто је раније, још од прародитеља, мислим на краља Милутина, била саздана мања. Ова црква би названа првопрестолна митрополија још за великога цара Стефана. После је млади цар Урош распространи и украси великим красотама, часним иконама и одеждама и красним сасудима. Ту је била чудотворна икона која се зове Тројеручица, и која је и до данас у Хиландарској цркви. Ова црква је после (у време ропства) Божјим допуштењем и агарјанским насиљем била разрушена и до данас се познаје место где је била“. Тако пише летописац патријарх Пајсије,³⁰ но то је било већ после смрти Урошевог оца Душана, када га је млади Урош наследио.

Пре тога пак, родитељи Уроша пошто поодрасте најпре оженише, а то би на овај начин. Када моћни цар Стефан Душан заузео Босну и дође у град Дубровник, он тамо са својом супругом царицом би свечано дочекан и примљен. Идуће године он посла отуда свога протовестијара Николу Бућу на двор Француског краља да запроси кћер тога краља за жену своје сину Урошу. Француз му, међутим, одговори да би то врло радо учинио само када би и цар Стефан и његов син били „римског обреда“, то јест када би прешли у римокатолицизам. Када се Душанов посланик врати натраг и исприча своје господару шта му је Француски краљ рекао, тада се цар Стефан насмеја и наруга одговору латинског краља, па се онда окрете и запроси православну невесту сину своје, Анку, кћер Влашког кнеза и војводе Александра Басараба, коју овај одмах и даде за Уроша. Тако благочестиви Урош би ожењен правоверном супругом. Негде у то време, то јест када се отац његов Душан венча за цара Срба и Грка (на сабору у Скопљу 1346. године), млади Урош би од оца проглашен за „краља све Српске земље“ и тако постаде савладар своје оцу и цару.

Међутим, не прође много година, а отац његов Душан умре изненада. У то време свим хришћанима и владарима на Балкану беше запретила велика опасност од опаких иновераца

Турака, који из Азије беху продрли и у Европу. Са својом војском цар Душан крете на Турке, али се на путу изненада разболе и напрасно умре, 20. децембра 1355. године. Тада нејаки Урош, коме не беше још ни деветнаест година, прими на себе власт великог очевог царства, а то беше исувише велики и тежак терет за његова слабачка плећа.

Млади Урош не беше властољубив ни славољубив. Староставни српски летописи и родослови описују блаженог Уроша као „младића истински красна и лепога стаса, али младога смислом, претерано милостива и кротка, који ... савете старих не примаше, а држаше се савета младих“. Као тако кротак, благ и незлобив, Урош није хтео силом владати и подчињавати моћне и необуздане великаше српске, па зато и кажу за њега стари летописци да су добром и нејаком цару „нанели штете и сами његови дворски људи, од којих он претрпе многа зла и неправде“. Многа од тих великаша почеше се одвајати од младог цара и цепати Српско царство, велику Душанову царевину. Први се одвоји Урошев стриц Симеон Синиша (Душанов полубрат) и узе под своју власт град Костур са околином, те се тамо прогласио за цара. Но како њега српска властела (на сабору у Скопљу 1357. г.) није признала, Симеон се ускоро спусти ниже на југ и освоји области у Грчкој, Епир и Тесалију, те тамо заснова своју самосталну државу.³¹

Остали Урошеви великаши одвајали су се постепено од њега, али су у почетку неки од њих признавали његову врховну власт. Такви су били севастократор Дејан, ожењен тетком Урошевом Теодором (Душановом сестром), који је управљао крајевима око Скопске Црне Горе па до реке Струме; затим војвода Никола Стањевић, који владаше око града Штипа и реке Брегалнице, и још неки други. Један од најмоћнијих великаша у почетку био је Хумски кнез Војислав Војиновић, који је управљао Српским покрајинама од Рудника и Дрине до Јадранског Мора. Војислав је признавао младог Уроша као цара, и док је он живео чак је спречавао дрског великаша Вукашина Мрњавчевића да чини насиље над нејаким Урошем.³² Но кад Војислав умре (1363. г.) њега наследи његов синовац, непокорни жупан Никола Алтомановић, који такође пакошћаше Урошу. Од Уроша се

одвојише и великаши браћа Балшићи у Зети, затим Растиславићи на северу (на српскоугарској граници), који на веће зло свију позову на Српску земљу непријатеља са севера, Угарског краља Лудвига I, који са силном војском продре у Србију све до Рудника. Само помоћу Божјом, цар Урош и Српска земља тада буду спашени, те се Угари поврате натраг.³³ Но најдрскији и најнасилнији од свих тадашњих српских великаша био је лукави Вукашин Мрњавчевић, од кога је нејаки цар Урош највише зла и невоља претрпео, као што ћемо даље видети.

Да би помогла своме нејаком сину Урошу, његова мајка Јелена узме да управља источним делом царевине, то јест Серском облашћу у источној Македонији, али тако да она потпуно признаваше врховну царску власт свога сина. Она мудро и побожно управљаше овим крајевима Српског царства и доста помагаше своме сину Урошу. Пре свега другог и више од свега она му помагаше у побожности и животу по Богу и ради Бога. Њена побожност и христољубивост види се и из тога што она, чим по смрти Душановој остаде удовица, одмах одлучи да се замонаши, што ускоро заиста и учини, поставши тако монахиња Јелисавета (већ у месецу мају идуће 1356. године). Као монахиња-царица она чешће посећиваше сина свога Уроша и помагаше му у његовим пословима. Но особито му помагаше у његовим честим и богатим милостињама и даровима црквама и манастирима.

Урош није био среброљубив ни богатствољубив. Чим је дошао на власт, он је одмах обавестио богату Дубровачку републику, која је Српској држави плаћала разне порезе и царине од трговине, особито у престоници Призрену, да он тај њихов новац од царина уступа манастиру Светих Арханђела у Призрену. Други пак део тога новца, који је Српска држава добијала од Дубровника за уступање Стона (на Пељешцу), Урош је поклатио Пресветој Богородици Синајској. Трећи део тог дубровачког новчаног давања благочестиви цар Урош даривао је српском манастиру Светих Арханђела у Јерусалиму. Свети Урош помагаше такође својим прилозима и митрополита Мелничког Кирила, и Серског митрополита Јакова, и особито монахе подвижнике на Светој Гори Антонској и тамошње Светогорске

манастире. И сам он, и заједно са својом благочестивом мајком монахињом Јелисаветом, помагао је свету лавру Немањићску, Хиландар на Светој Гори, и то давањем честих и великих дарова и богатих прилога. Царица-монахиња Јелисавета подарила је са Урошем на дар манастиру Хиландару седиште Петрићево (1360. године), а затим су дали и велики дар лаври Светог Атанасија на Атону (1361. године). Урошевим прилозима и даровима урађене су у Хиландару прекрасне велике иконе на великом иконостасу Хиландарске саборне цркве, док је његова мајка Јелисавета била ктиторка несрећно запустеле Карејске ћелије Светог Саве у средишту Свете Горе. Света Јелисавета је богато обдарила и светогорски манастир Кутлумуш. Затим је она постала „други ктитор“ манастира Светог Николе под Кожљем на реци Пчињи, који је она после уступила Серском митрополиту Јакову. Свети пак син њен цар Урош потврђивао је и дарове манастирима, особито светом Хиландару, који су чињени од појединих његових побожних великаша. Тако је његов властелин Никола Стањевић подигао манастир Светог Стефана, звани Конча, и по жељи овог војводе он и Урош га заједнички подаре великој лаври Хиландарској (1366. године)³⁴.

Истинска побожност светог цара Уроша и његове мајке блажене царице-монахиње Јелисавете види се и из следећег. Српски цар Стефан Душан беше у нечему „преступио границе отаца својих“, како за њега кажу стари летописи, јер не учини као његови прародитељи Немањићи, него се самовољно понесе и погорди у уздизању себе за цара и проглашењу Српског архиепископа за патријарха. Због овога настадоше не мале невоље и несугласице између Српске и Цариградске Цркве, тако да васељенски патријарх Калист³⁵ изрече на крају одлучење над царом Душаном и Српским патријархом. Тада се, како кажу стари летописци, „покаја цар и заиска разрешење за ово зло“, али се затим, додају летописци, Душан убрзо „разреши од овога живота и предаде се гробу, оставивши ово зло непогребено“. Бригу око измирења Српске и Цариградске Цркве узе на себе царева супруга, блажена царица Јелена-Јелисавета и њен нејаки син Урош. Са много поштовања и љубави мудра и побожна царица-монахиња прими на свој двор у град Сер

свјатјејшег патријарха Цариградског Калиста, који лично дође к њој ради хришћанског мира и јединства. Свети патријарх Калист беше готов на помирење и праштање и зато већ ступи у општење са Српском Црквом, а то исто жељаше и мајка Урошева и сам Урош. Али, по недознајним путевима и судовима Божјим, патријарх Калист се изненада разболе и ту у Серу одмах се пресели ка Господу (20. јуна 1369. године), као што му беше предсказао преподобни Максим Капсокаливит.³⁶ Благочестива царица-монахиња и клирици и народ Српске Цркве са сваком почашћу и побожношћу опојаше и сахранише почившег васељенског патријарха, чврсто верујући да им је патријарх Калист већ опростио и са њима се измирио, иако није стигао да све то и другима обзнани. Неколико година касније, блажена царица Јелисавета, уз помоћ и монаха Светогораца и благочестивог кнеза Српског Лазара,³⁷ учини да дође до пуног и јавног помирења Српске и Цариградске патријаршије, и то за време Цариградског патријарха свјатјејшег Филотеја (1363–1376. г.) и Српских патријараха свјатјејших Саве IV и Јефрема (1375. године).³⁸ Том приликом би дато опроштење и помирење за све живе и умрле, за цара Стефана Душана и сина му цара Уроша, за патријарха Јоаникија и Саву патријарха, и за све велике и мале. Ускоро пак после овога престави се у Господу блажена царица-монахиња Јелисавета (7. новембра 1376. године), примивши пре смрти велику монашку схиму са именом Евгенија.³⁹ Свети пак син њен, цар Урош, био је у ово време већ променио светом. А ево како је то било.

Као што је већ речено, од многих српских великаша, који су се почели одметати од благоверног и законитог цара Српског Уроша, најлукавији и најобеснији био је Вукашин Мрњавчевић. Са својим братом Јованом Угљешом Мрњавчевићем, иначе човеком много бољим и племенитијим од Вукашина, они су од Српског цара добили поседе у Македонији, и то Вукашин у западном делу Македоније, око Прилепа и Охрида, а Угљеша у источној Македонији. Угљеша је био ожењен ћерком кесара Војихне, намесника Дrame, честитом Јеленом (која се после Угљешине смрти замонашила и остала позната као монахиња Ефимија), и својим способностима и памећу доста је помагала

Урошевој мајци Јелисавети док је она управљала Серском облашћу Српскога царства. Вукашин међутим беше готов да одузме сву власт од нејаког цара Уроша, и зато му се све више насилно наметаше и своју власт прошириваше на рачун Урошеве. Јер он прошири своју област и до градова Скопља, Призрена и Приштине, тако да и саму престоницу цареву учини својом престоницом. Он наваљиваше да освоји и Рашку област и скоро целу Србију, али му се у томе супротставише остали српски великаши, међу којима беше и верни великаш Урошев благочестиви кнез Лазар Хребелјановић. Млади и неискусни цар Урош настојао је да се супротстави наметљивости и насиљу Вукашиновом, али је несрећна српска неслога и себичност учинила и тада да великаши не помогну у томе младоме Урошу. У старим летописима и историјама пише о томе, да је млади цар Урош, иако је имао једва двадесет година, у почетку ипак показивао велику разборитост“, али је током времена, као претерано кротак и попустљив, почео исувише да слуша „савете младих“, па је ту његову доброту и незлобивост лукави и препредени Вукашин искористио. Вукашин је многе зле ствари чинио, позивајући се при томе да то ради тобоже у име цара, те је тако угњетавао многе личности Урошевог царства, истичући своју самовољу и властољубље. Тако се Вукашин подмукло и насилнички наметнуо младоме Урошу, и ускоро се уз законитог цара Уроша прогласио за Српског краља и савладара (највероватније августа или септембра месеца 1365. године). Вукашин је пошао и даље од тога. Он је желео да свргне са власти стару и светородну Српску династију Немањића, и да српски престо обезбеди за своју породицу.

Зато је и не питајући цара Уроша ускоро прогласио свога сина Марка за „младог краља“, чиме је припремао збацивање и укидање власти лозе светих Немањића. Уза све ово, Вукашин беше у сукобу и са свјатјејшим патријархом Српским Савом IV, јер већма слушаше Охридског архиепископа, пошто га патријарх Српски укореваше да не ради и поступа по правди Бога истинога.

Овакво стање и понашање насилника Вукашина није могао дуго да издржи млади и нејаки цар Урош. Под тим и таквим

невољама и озлобљењима он ускоро изгуби земаљско царство, своје, али зато задоби вечно и непролазно Царство Божје на небесима. Блажени цар Српски Урош V пресели се најзад душом својом ка Господу, у четвртак, дана 2. или 4. децембра 1371. године, не напунивши још ни 35 година живота. По његовом животописцу патријарху Пајсију и неким од каснијих Српских летописаца, цар Урош је био убијен руком безаконог Вукашина, али ако то и није било тако, Вукашин је ипак био посредни убица Урошев, као што то кажу најстарији Српски летописци и родослови.⁴⁰ О томе најстарији летопис пише овако. Цар Урош, „свргнут је са царске части у отачаству своме, но ипак усред земље своје и у царском достојанству славно пређе к Богу, године 6880 (то јест 1371.), месеца децембра, четвртога дана, а те исте године, пре његовог престављења, синови Исмаилови (тј. Турци) убише на реци Марици краља Вукашина и деспота Угљешу, који су га збацили са престола“.⁴¹ Стари летописац, упоређујући свргнуће законитог Уроша са неправедним свргнућем законитог цара Јудејског Ровоама (сина Соломонова), од стране Јеровоама, или свргнуће законитог цара Византијског Михаила III од стране његовог коњушара Василија Македонца, додаје још и ово: „Као што онај цар Ровоам, или да кажемо Михаило цар Грчки, који од свога слуге пострада, тако и овај (благочестиви цар Урош) многа озлобљења и тегобе и мучења прими од својих слугу Вукашина и Угљеше“.⁴²

Вукашин и Угљеша погибоше у боју са Турцима на реци Марици, код места Черномена, 26. септембра 1371. године. Турци су изненада били угрозили крајеве где је владао сам деспот Јован Угљеша (пошто се царица Јелена – Јелисавета, после 1365. године, била повукла из Сера и отишла своме сину Урошу или у своју задужбину манастир Матејчу). Вукашин је тада са својом војском пошао брату Угљеши у помоћ, али су обојица доживели страшну погибију од Турака на опоменутој реци Марици. Ова турска победа отворила је широм врата најезди бесних и безбожних Исмаилћана на хришћанске народе у тима крајевима, чије страдације овако описује савременик и очевидац њихов, старац Исаија Светогорац: „И толика невоља и

зло љуто захвати све градове и крајеве западне, колико нити уши икада чуше, нити очи видеше. А по убијању мужа овог, храброг деспота Угљеше, просуше се Исмаилћани и полетеше по свој земљи, као птица по ваздуху, и једне од хришћана мачем клаху, друге у ропство одвођаху. А оне који су остали, њих смрт прерано поже. Они пак који смрт преживеше, глађу погубљени бише. Јер таква глад би по свим крајевима, каква не би од постанка света, ни потом таква, Христe Милостиви, да не буде. А оне које глад не погуби, ове допуштењем Божјим вуци ноћу и дању нападаху и ждераху. Авај, јадан призор би за гледање! Оста земља од свих добара пуста; и људи, и стоке, и других плодова. Јер не би кнеза, ни вође, ни наставника међу људима, ни да избавља ни да спасава, но сви се испунише страхом исмаилћанским, и срца храбра јуначких људи у најслабија срца жена претворише се. У то време, и Српске господе (то јест владара) седми, мислим, род крај прими. И уистину, тада живи оглашаваху за блажене оне који су раније умрли“.

Свети цар Урош, седми и последњи владар Немањић, погребен је у манастиру Успења Пресвете Богородице у Неродимљу, код данашњег Урошевца, града који је по њему и добио име. Његове свете мошти објављене су од Бога на чудесан начин на 211 година после његове смрти (око 1584. године). Манастир Успења у Неродимљу у то време беше запустео. Но Пресвета Богородица, којој је манастир био посвећен, учини преко неког побожног пастирчета да храм буде очишћен и обновљен. Када се потом у прву недељу окупио многи народ у храму, онај исти пастир повикао је свима присутнима: „Ходите и помозите ми да извадим мошти Светога Уроша, младога цара“. Тада би подигнут велики камен од гроба унутра у цркви, и нађоше се красне мошти, које испуштаху благоухане мирисе, тако да су се сви дивили и викали „Господе помилуј“. Тада би начињен и диван кивот од ораховог дрвета и у њега положене чесне мошти Светога цара мученика. О свему овоме би извештен и тадашњи архијереј Василије, у Новобрдској митрополији Грачаничкој. Митрополит Василије даде писмо за скупљање прилога ради обнове манастира, те

овај манастир у Неродимљу би обновљен и украшен у част Матере Божје и новојављеног Светог Уроша цара. Главни ктитор манастира био је неки благоверни хришћанин из Јањева, са Косова, по имену Јован Живковић, као што о томе опширно пише и сведочи свјатјејши патријарх Српски Пајсије Јањевац, који је и написао одмах Житије и Службу Светом цару Урошу мученику, и то написао по јављењу у сну и жељи самог Светитеља, како сведочи о томе сам речени патријарх.⁴³

Моштима Светог Уроша цара долазили су побожни људи још док су оне лежале у „манастиру Светог Уроша“ у Неродимљу, и многи су од њих добијали духовне и телесне помоћи и исцељења. Тако је његовим светим моштима дошао да се поклони јеромонах Михаило Хиландарац, чак из Свете Горе (1695. године). Године пак 1705, месеца маја 11, пренео је Урошеве свете мошти у Сремски манастир Јазак српски монах Христифор, а заједно са њима понео је и Житије и Службу Светога. (Један пак део светих моштију цара Уроша донет је у манастир Студеницу). Из Јаска су мошти Светог Уроша преношене у манастире Врдник и Крушедол, па су затим опет враћане у Јазак.⁴⁴ За време последњег Светског рата (14. априла 1942. године) мошти Светог цара Уроша морале су испред безбожних усташа бити уклоњене из манастира Јаска, и тада су пренете у Саборну цркву Св. Арханђела у Београд, где и до данас почивају. Светитељски лик Св. цара Уроша налази се насликан на многим фрескама и иконама по старијим и новијим српским манастирима и црквама. Његовим светим молитвама нека Господ Свемилостиви помилује и спасе све нас и све људе Своје, јер Њему приличи свака слава и поклоњење, Оцу и Сину и Светоме Духу, сада и увек и кроза све векове. Амин.

СПОМЕН СВЕТЕ И ПРАВЕДНЕ ЈЕЛИСАВЕТЕ – ЕВГЕНИЈЕ, Српске царице Јелене

СВЕТА мајка Светог цара Уроша V и супруга цара Душана. О њеном животу и богоугодним делима опширније се говори у Житију њеног сина Св. Уроша.⁴⁵ Побожна, православна, христољубива и човекољубива, преставила се у миру као монахиња Јелисавета у својој задужбини манастиру Матејчи код Куманова, примивши пред смрт велики монашки образ са именом Евгенија. Још за живота сматрана од Светогораца за светитељку. На њен гроб у манастир Матејчу долазиле су жене нероткиње или оне којима се не држе деца или које немају материнског млека, и молиле јој се и палиле свеће. У старим типцима и записима назива се блаженом и светом. Године 1643, октобра 16, Српски патријарх је послао део њених светих моштију Руском цару на поклон. Њена света десна рука чува се данас у манастиру Савини у Боки Которској (и то од 1759. године), а њено свето име унето је и у стихиру Српским Светитељима и Просветитељима.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ КИРИЛА ФИЛЕОТА

ПРЕПОДОБНИ отац наш Кирило беше пореклом из Тракије, из села Филеа, које је припадало дерконској епархији. Рођен од побожних родитеља, он на светом крштењу Доби име Киријак, и још као дете изучи свете књиге. По бистрини ума и по разуму он превазилажаше све своје вршњаке, јер беше Богом просвећен.

Када поодрасте, блажени Киријак прими чин чтеца од месног епископа. И од тада се посвети Цркви Божјој: читао је свете књиге, певао псалме, молио се Богу, правио многа метанија, својим молитвеним тиховањем исправљао је немир који душа задобија од дружења с другима; на светој литургији стајао је са дубоком побожношћу. Облаци свете туге често су покривали његову христочежњиву душу и испуњавали је смирењем и покајањем.

Због свега тога врлински људи су га поштовали и називали младим старцем, а рђави га осуђивали и мрзели његову побожну ревност. Но млади Киријак, сматрајући себе нижим од других, све је то подносио са смиреним трпљењем и молио Господа да му да спасоносну радост у страдањима за Њега. Притом је вапио ка небу: Не дај, Господе, срцу моме да застрани на зле помисли (Псал.140:4). Блажени Киријак често говораше и ову поуку: „Добро је пружити руку помоћи ономе који пада у провалију, али при том пазити да сам не паднеш заједно с њим. Но ако је човек, састрадавајући другоме, у опасности да сам падне, боље је да се уздржи од такве помоћи ближњему и своју корист претпостави користи ближњега, јер нико други није толико близак нама колико ми сами себи. Онај пак који може да исправи и друге, нека се дружи са рђавим и нека их исправља; а онај који је слаб као ја, нека бежи од рђавих, да се не зарази њиховом злоћом и поквареношћу. Јер нити се мирис врлине нити смрад злоће може сакрити“.

Преподобни Киријак сагради у своме дому једну малу келију, толику да може у њој правити метаније и молити се. И проведе у њој много година молитвено тихујући, постећи се,

појући псалме, и непрекидно се молећи. Притом, да не би пао у духовни немир, он се бављао рукодељем: крпљао и поправљао мреже својим комшијама, не за плату већ из љубави братске. И говораше себи: „Ништавко, када руке твоје раде, нека и језик твој пева и ум твој нека се моли, јер Бог тражи од нас да га стално имамо у нашем уму и сећању. И ако хоћеш да дела руку твојих буду божанска а не земаљска, ти их чини ради сиромаша.“

Преподобни ношаше тешке вериге на телу свом, и своје тело беше изранављено од њих, и од рана излазаше смрад. Но све то он подношаше с радошћу, и говораше: „Све је то лако за оне који хоће да се истински покају, јер свети апостол благовести божанску истину: Страдања садашњег времена нису ништа према слави која ће нам се јавити (Рм.8:18).“ За христољубива страдања Господ обдари преподобнога даром суза. Претераним постом, многим плачем, сталним сећањем на Бога, и непрестаним молитвеним тиховањем преподобни се узношаше у божанска созерцања, пуна и препуна непролазних радости и благовести.

Остављајући често духовна созерцања, преподобни говораше себи: „Прљавко, остави то што је горе на небу, јер је нечист пред Богом сваки безаконик и гордељивац. Боље ти је, силази чешће умом у ад да видиш тамо сличне себи и љута мучења оних којима ћеш се ускоро приборјати, јадниче. Гле, већ је пред вратима послани од Бога анђео. Што седиш? Ти си пред одласком са којег се нико не враћа. О, како ћеш поднети црва неуспављивог? како ћеш поднети огањ неугасиви? Та тебе ће Бог одвојити од праведника и настанити с демонима чија си дела вршио. Ти се Бога ниси бојао, људи се ниси стидео, на себе се ниси смиловао, ко ће се онда на тебе смиловати“?

Пре но што је постао монах, преподобни Киријак је у великој мери поседовао самоукоревање, кротост, преношење свих брига на Господа и љубав према људима. Тако, када једном приликом пође да обиђе свој виноград и раднике у њему, он затече раднике где не раде већ леже. Но да их не би посрамио, он сам леже на земљу сакривши се, и лежао је пуна три сата, док радници сами нису устали и почели да раде.

Преподобни Киријак имађаше брата млађега од себе, Михаила, који беше неписмен, али веома богопросвећен, трудољубив, милостив, братољубив, повучен, богољубив, целомудрен, чисте душе. У близини њиховог села беше једна црква њихових предака, посвећена Спасу Христу, запустела и занемарена. Поставши монах са именом Матеј, брат преподобнога обнови ту цркву, претвори је у манастир и скупѝ у њему братство. Преподобни Киријак, сам строг подвижник, често долажаше у манастир и поучаваше братију, па се враћаше своје дому где молитвено тиховаше. Најзад остаде у манастиру, замонаши се добивши име Кирило, и живљаше са братом и монасима у манастиру.

По Божјем указању преподобни Кирило сагради себи келију на месту где је раније био трњак, и настани се у њој. У почетку је ишао на заједничку молитву са братијом, као и у трпезарију, где је обично читао Житија Светих. После три године он стаде одлазити у цркву само суботом, недељом и празником. Остало време он је проводио у молитвеном тиховању, јер је веома волео тишину и усамљеност, пошто је усамљеност мајка тишине, а тишина опет мајка божанских мисли и созерцања, помоћу којих се ум човечји сједињује с Богом.

Тако тихујући молитвено око три године, преподобни Кирило није престајао корити себе и говорити: „Сада кога имаш да послужиш? коме ноге да опереш? пред ким да се понизиш? коме да искажеш милосрђе? како да се вежбаш у трпљењу, пошто нема никога да се противи твојој вољи?“... и сличне прекоре, тако смиравајући себе и осуђујући себе пре Општег суда. Тако размишљајући, преподобни борављаше у келији, тугујући и плачући дан и ноћ. Рукодеље његово беше плетење панакамилавки, од којих је неке продавао, неке поклањао, а неке давао манастирској братији да им не би био на терету. Често је радио да би отерао од себе немар и чамотињу, јер како говораше: почивање и беспосленост су пагуба душе и могу да јој шкоде више него демони.

Преподобни саветоваше братију манастира и упућиваше на гостопримство, поучавајући их да тишине своје ради не постану нарушиоци закона љубави, него да примају долазнике и

послуже им, сећајући се речи Спаситељевих: „Када учинисте једноме од најмање моје браће, мени учинисте“ (Мт. 25, 40).

По своме доласку у манастир, преподобни се ревностно трудио да псалтир научи напамет. Но кад половину научи, он поклони псалтир некоме сиромашу који беше у невољи. Следеће пак ноћи, пошто прочита половину псалтира коју је знао напамет, и учини 500. метанија, као што је чинио сваке ноћи, он леже на своју рогозину да спава. Али беше веома жалостан што није завршио цео псалтир. Те ноћи њему се у виђењу јави неко у белим хаљинама, и два пута отпева са њим цео псалтир. И од тада је преподобни цео псалтир знао напамет. А понекад је и тумачио братији неке псалме.

У оно време Скити завладаше Тракијом, и многи се од опасности склонише у утврђења. Преподобни Кирил се повуче у један манастир на Црном Мору, где га братија, а нарочито игуман, који беше врлински човек, примише с радошћу. Игуман одреди преподобноме једну келију у којој овај молитвено тиховаше. Његов врлински живот се убрзо прочу, и к њему се ради духовне користи стадоше стицати многи из околних села, па и из самог Цариграда. То, под утицајем ђавола, изазва завист код игумана. И он, не могући савладати завист, оде к преподобноме и изобличи га, тобоже по Богу, због начина његовог живота, као да је све то ђавоља прелест и горда самоглавост. Чувши то, преподобни се баци пред ноге игуману, и са смирењем рече: „Захваљујем Богу и твојој светињи, јер си не само познао нечистоту душе моје, него си ме и очински изобличио и како треба поучио, и ја сам речи твоје саслушао као речи Божје а не као речи човечије...“ – Игуман, чувши то, и видећи да преподобни искрено са самоукоравањем и истинским смирењем припада к њему и покајнички га моли, да би дошао у познање истине, удиви се и не рече ни речи. Но благодаривши у себи Богу за богодаровано смирење Кирилово, игуман се врати у своју келију, осуђујући себе што је лицемерно изобличио невиног слугу Божјег. А и преподобни осуђиваше себе и мољаше се Богу да га не напусти. Касније, када се варварски Скити повукоше, преподобни Кирил с метанијским покајањем измоли од оца игумана благослов и врати се у своју првобитну

келију. И молитвено тиховаше у њој, подвизавајући се у светим врлинама.

Блажени отац Кирило говораше: „Откако сам постао монах не сећам се да ми је прошао дан без појања псалама, молитве, рукодељија и суза, које су дар Божји“. – А преподобни је имао дар суза више од осамнаест година, и могао је плакати када је хтео: некада имајући у виду своје грехе, некада страдања Господња, а често и невоље бесловесних животиња. Притом је говорио: „И оне имају душу неразумну – ψυχὴν ἄλογον те према томе страдају и пате. Он је правио разлику између суза, и говорио: „Једно су ропске и благодарствене сузе, оне бивају из страха од батина и мучења; друго су сузе из љубави; друго опет сузе од демонског утицаја, и њих називам ропским а не и благодарственим, њих нека би Господ уништио“. Још блажени говораше: „Ко воли Бога, никада не оскудева у сузама, јер када се покрене у њему осећање Бога, одмах се покреће и срце његово на љубав према Њему, и очи његове лију обиље суза. Ове сузе рађа молитвено тиховање по Богу, молитва, пост, трпљење, док нас сузе не убеле више од снега“.

Када блажени отац Кирило стиже у деведесету годину, разболи се. Но, иако исцрплен старошћу и преморен болешћу, он није остављао своје раније подвиге. Трпео је као да је од дијаманта, као да је неко други страдао у њему, као да је бестелесан. И достиже у крајње бестрашће, проведши у молитвеном тиховању око 60 година, хранећи се са по мало хлеба, зеља и воде. Једном је рекао ученицима својим: „Од како постадох монах ја се до сита не напих воде. А кад ми се језик прилепљивао за грло, ја сам узимао по гутљај два воде, да бих могао прогутати један или два залогаја хлеба“.

Цар, који је и до тада ради духовних поука посећивао преподобнога, чувши за његову болест, отиде са целом својом породицом да га посети. Том приликом царица, видећи блаженог старца немоћног и измученог, храњаше га својим рукама јелом које беше донела, и напоји га са мало вина. У разговору преподобни изрече пророштво цару да ће однети победу над агарјанима, што се и зби касније. Пошто цар узе благослов од преподобнога, изађе из келије, и угледавши да је манастирска

црква напукла, нареди да се сруши до темеља и подигне нова, што и би учињено.

Тако, дакле, преподобни отац наш Кирило имађаше тридесет година када отпоче свој подвиг; и подвизаваше се у доброј борби око шездесет година. За све то време он није ни од какве болести боловао. Од 90. до 93. године поче помало побољевати. У својој 93. години он престаде устајати, веома изнурен од старости и дугогодишњих подвига. А када дође у 96. годину, он орону потпуно, и познавши крај свога живота замоли нас, вели писац житија, да га не сахрањујемо у храму Господњем, сматрајући себе недостојна, већ у гроб његовог брата, и главу његову да покријемо каменом, а тело земљом. И пошто проведе много дана без хране, исповеди се и причести Светим Тајнама и лице његово постаде као огањ. И предаде преподобни блажену душу своју у руке Божије, а његово свето тело братија сахранише чесно другог децембра 1111. године.

После једанаест година од сахране преподобнога ја, вели животописац, имајући велико поштовање према њему и желећи да видим и целивам свете мошти његове, усудих се те отворих гроб, и нађох његову свету лобању пуну божанских мириса, ставих је у кивот и поставих у храму манастирском, пред очима свију, на исцељење душа и тела онима који је са вером целивају, на славу Господа нашега Исуса Христа, коме приличи свака слава, част и богопоклоњење, са беспочетним Оцем Његовим и Животворним Духом, сада и увек и кроза све векове. Амин.

ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ АТАНАСИЈА, затворника Печерског

„ЈА сам васкрсење и живот: који верује у мене, ако и умре живеће“ (Јн.11:25). Ове речи, речене поводом Лазара четвородневног, испуни Спаситељ и на преподобном оцу нашем Атанасију, затворнику Печерском, желећи да и ми испунимо реч богаташеву, речену поводом убогог Лазара: „Ако им дође ко из мртвих покајаће се“ (Лк.16:39).

Овај преподобни Атанасије бејаше монах у светом манастиру Печерском, и вођаше живот свет и богоугодан. После дуге болести он умре. Братија обрисаше тело његово и увише, као што приличи умрлом монаху. Покојник лежаše два дана непогребен, због неког застоја. Ноћу игуману би јављење, и он чу глас који говораше: „Човек Божји Атанасије два дана лежи непогребен, а ти се не бринеш о томе“.

Чим освану трећи дан, игуман дође са братијом к покојнику да га погребу; и гле, они га нађоше где седи и плаче. Сви се запрепастише видећи га жива, и стадоше га распитивати, како оживе, и шта је видео или чуо. А он им ништа не одговараше осим: „Спасавајте се!“ – Међутим они још више наваљиваху молбама на Атанасија да им каже што корисно по душу. Тада им он рече: Ако вам и кажем, ви ми нећете поверовати и нећете ме послушати. – Братија му се онда заклеше да ће држати све што им он буде рекао. Тада им васкрсли рече:

„Имајте послушност у свему према игуману; кајте се сваког часа, и молит се Господу Исусу Христу, и Његовој Пречистој Матери, и преподобним оцима Антонију и Теодосију, да бисте овде, у овој обитељи, завршили свој живот и удостојили се бити сахрањени са светим оцима у пештери: јер су ове три врлине изнад свих других. И ко све то постигне извршити по пропису, биће блажен, само да се не горди. О осталоме немојте ме питати, него молим: опростите ми“.

Рекавши то, он оде у пештеру и, затворивши за собом врата, проведе тамо дванаест година никуда не излазећи. И за то време никада не виде сунце. А плакаше дан и ноћ

непрестано. Од хране узимаше по мало хлеба и воде, и то сваки други дан. И у току свих тих година он никоме не проговори ни речи. А кад дође време да се престави он призва сву братију, и говори им све оно што им и раније рече о послушности и покајању, па се с миром упокоји у Господу. И положен би чесно у тој пештери где се подвизавао.⁴⁶

По престављењу свом преподобни Атанасије чудотворењем обавести братију о своме блаженству. Један од братије, по имену Вавила, болестан много година од ногу, би донесен к моштима блаженог Атанасија, и дотакнувши се тела његова одмах се исцели; и од тада па све до смрти он више није боловао ни од ногу, нити од које друге болести. О овом пак јављењу свога светог исцелитеља Вавила исприча братији, међу којима је био и сам писац овога житија свети Симон, ово: Када ја лежах и јауках од болова, изненада уђе овај блажени Атанасије и рече ми: „Дођи к мени, и ја ћу те исцелити“. Ја таман хтедох да га упитам, како и када он дође овамо, но он тог тренутка постаде невидљив. Поверовавши блаженоме који ми се јави, ја замолих да ме однесу к њему, и тако се исцелих.

Од тога времена разумеше сви да је преподобни затворник Атанасије угодни Богу и удостојио се блаженства. Светим молитвама његовим нека се удостојимо и ми, васкрснувши из греховне смрти, поживети богоугодно у покајању, и потом добити живот вечни у Христу Исусу, Животодавцу нашем, коме слава са Извором живота – Богом Оцем, и Животворним Духом, сада и увек и кроза све векове. Амин.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНИХ ОТАЦА НАШИХ ЈОВАНА, ИРАКЛЕМОНА, АНДРЕЈА и ТЕОФИЛА

ОВИ преподобни оци беху родом из града Оксириха,⁴⁷ деца хришћанских родитеља. Од младости своје они се бављаху читањем светих књига. Затим, подстакнути жељом за богоутодним животом, они оставише свет, и руковођени Богом отидоше у унутрашњу пустињу.⁴⁸ Тамо, у пустињи, они сретоше једног светог човека, веома старог, и проживеше поред њега годину дана, руковођени од њега у духовном изграђивању себе. Када свети старац тај умре, они остадоше на том истом пустињском месту шездесет година и живљаху подвижнички, мучећи себе строгим постом и оскудицом. Њихова једина храна беху дивљи плодови, и вода коју они пијаху двапут недељно. Обичних дана у току недеље они су се одвајали један од другог, и све те дане проводили сваки засебно у оближњим горама и пештерама, молећи се Богу: у суботу пак и недељу они су се скупљали и заједно узносили благодарност Богу, примајући свето Причешће од светог Ангела Божјег. И тако се с миром упокојише. – Ово исприча велики пустињак Тиваидски Пафнутије, који је сам видео ове мужеве и описао њихов живот.⁴⁹

СПОМЕН СВЕТОГ ПРЕПОДОБНОМУЧЕНИКА ГАВРИЛА

ОВАЈ свети преподобномученик беше из места Алоне, у епархији Прикониској. Он се у раној младости замонаши, и живљаше целомудрено у врлинама. Након извесног времена у њему се јави неодољива жеља да мученички пострада за Господа Христа. Зато отпутова у Цариград. Тамо је он у Патријаршијском храму бдио и много се од све душе молио Господу Христу, да га просвети и научи на који начин да пострада за Њега. Једнога дана, причестивши се, он изађе на улицу. Један осиони Турчин га увреди; он му одврати и наружи његову муслиманску веру. Због тога друга Турци скочише на њега, и стадоше га немилосрдно тући. Затим га одведоше судији. Један га Турчин оптужи као хулитеља њихове вере, а остали иступише као сведоци. Судија нареди те монаха Гаврила одведоше у тамницу, а он написа оптужницу; и онда заједно са оптужницом упути кајмакаму и преподобног Гаврила.

Кајмакам прочита оптужницу, и упита Гаврила: Је ли то истина? – Истина је, одговори преподобни. – Тада га кајмакам стаде саветовати, и говораше му: Остави, човече, хришћанску веру, па прими нашу. Зар не видиш какву славу и какво царство поседује Мухамедова вера? – Мученик одговори: Не дао Бог, да ме захвати безумље и лудило, те да се одрекнем Господа Исуса Христа, истинитог Сина Божјег и истинитог Бога, савршеног Бога и савршеног Човека, а да нашег Мухамеда назовем пророком. Ја Исуса мог исповедам, и верујем да је Он истинити Бог, а за нашег Мухамеда изјављујем да он није пророк него обичан човек и неписмен, притом варалица и непријатељ Спаситеља нашег Христа. Зато Мухамеда презирем, и одбацујем веру његову. – На то му кајмакам рече: Човече, ти си ваљда пијан? или си с ума сишао? – Нити сам пијан, одговори мученик, нити сам с ума сишао, него благодаћу Христа мог ја имам и здрав ум и здраву душу.

Тада се кајмакам страховито разјари, и у бесу нареди предстојнику: Узми овога и одсеци му главу! – Предстојник узе

мученика и предаде га џелату. Џелат га одведе на губилиште. Тамо свети мученик клече и радосно се помоли Богу, па преклони под мач блажену главу своју, и џелат му је одсече. И пресветла душа његова оде ка многожељеном и премилем Господу нашем Исусу Христу, да прими од Њега троструки венац: венац девствености, венац подвижништва и венац мучеништва. А чесно тело његово агарјани бацише у море.

Свети преподобномученик Гаврило пострада у Цариграду 1676. године.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА АВИВА

ОВАЈ свети мученик живео за време Ликинија (307–323) и био ђакон у селу Талси. Путовао је по селима читајући вернима Свето Писмо и утврђујући их у вери. Би ухваћен у селу Талси ради исповедања Христа и бачен у огањ, где је мученички и завршио. Хришћани узму његове свете мошти, и помазавши их мирисима, положише их поред моштију светих мученика Гурија и Самона у месту званом Вителакикла.

Тога ради спомен светог Авива врши се још заједно са Гуријем и Самоном 15. новембра.

СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ ИСЕ, Епископа Цикланског

ЈЕДАН из тринаест отаца Сиријских,⁵⁰ ученик светог Јована Зедазнијског. Велики чудотворац. Реку из даљине навратио молитвом у близини града Циклана. Мошти му почивају у цркви његовог имена у Циклану у Сирији. Упокојио се крајем шестог века.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ МОЈСИЈА ИСПОВЕДНИКА

**СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ СОЛОМОНА,⁵¹
архиепископа Ефеског**

УПОКОЈИО се у миру Господа свога.

3. Децембар

СПОМЕН СВЕТОГ ПРОРОКА СОФОНИЈА

СВЕТИ пророк Софоније беше од горе Саравата, из племена Симеонова. Живео је и пророковао у седмом веку пре Христа за време благочестивог цара Јудејског Јосије. Био савременик пророка Јеремије. Имајући смерност велику и ум чист и Богу уздигнут, он се удостојио божанских откривења и прозирања у будућност. Прорекао је дан гњева Божија; казну над Газом, Аскалоном, Азотом, Акароном, Ниневијом, Јерусалимом, Египтом. Јерусалим је он видео као град одметнички, оскврњени, насилнички, у коме су кнезови лавови који ричу; судије су му вуци вечерњи; пророци – хвалише, варалице; свештеници скврне светињу, изврћу закон (Соф. 3, 1–4). Провидећи време доласка Месије он одушевљено кличе: Певај, кћери Сионска; кликуј, Израилју; радуј се и весели се из свег срца, кћери Јерусалимска! (Соф. 3, 14). Упокојио се овај богонадахнути тајновидац у месту свога рођења, да чека опште васкрсење и награду од Бога.

ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ЈОВАНА ЋУТЉИВОГ, епископа Колонијског

ЋУТЉИВИ, неућутљивих похвала достојни, свети и преподобни отац наш Јован родио се у Никопољу Јерменском, од оца Евкратија и матере Ефимије, у четвртој години царовања благочестивог цара Маркијана,⁵² у осми дан месеца јануара, и би просвећен светим крштењем. Родитељи његови беху благоверни хришћани, и по своме богатству и знатности чувени у целој Јерменији. Отац његов беше војвода, и имађаше велики уплив на цара, пошто уживаше царово благоволење. И тако чувеног оца блажени Јован беше син. А ово ми истичемо, не да бисмо узвеличали и похвалили Јована због његовог високог порекла, – јер светитељи се величају и прослављају због врлина а не због високог порекла -, него да би се знало, од какве славе до каквог смирења дође овај угодник Божи.

Јован би одгајен са својом браћом у добром васпитању, и потпуно изучи Свето Писмо. Он бејаше још млад када му родитељи отидоше ка Господу, оставивши својој деци велико имање. Када браћа поделише међу собом имање, блажени Јован од свог дела подиже у граду Никопољу цркву у име Пречисте и Преблагословене Дјеве Марије. И одрекавши се света, он се у осамнаестој години својој замонаши, и монаховаше при тој цркви са других десет монаха добро се подвизавајући. Јер у току целе младости своје он се веома труђаше: да тело потчини духу, да не постане роб стомаку, и да страсти не овладају њиме. И постаде он човек диван у врлинама, добар и искусан наставник и игуман својој братији.

Када преподобном Јовану беше двадесет осам година, премину епископ града Колонијског.⁵³ Грађани отпутоваше к митрополиту Севастијском,⁵⁴ и молише га да се граду њиховом постави епископ. У време избора личности, која би била достојна таквога чина, на устима свих људи бејаше име Јована, игумана Никопољског, као достојног да заузме престо Колонијске цркве. Но знајући његову велику смиреност, и да он због тога неће хтети примити епископски чин, митрополит посла

по њега да га зову, тобож ради неког другог црквеног посла. А када светитељ дође, они га убедише да се прими епископског чина. Тада га посветише и узведоше на престо Колонијске цркве.

Примивши управљање Црквом, блажени Јован не измени своје монашко правило и подвиге. Тако, он никада не употребљаваше купатило нити омиваше тело своје, из бојазни, не само да неко други не види наготу тела његова него да и он сам не би икада видео себе нага, опомињући се наготе Адамове.⁵⁵ Сва његова брига састојаше се у овоме: угађати Богу постом, молитвама, чистотом телесном и душевном, очишћавати све своје помисли, обарати сваку надменост која се подиже на познање Божије, и приводити сваки разум у послушност Христу.⁵⁶

Тако врлински живећи, он беше и другима пример доброга живљења. Јер гледајући на њега, и остали се поправљаху и отпочињаху живети добродетелно, у врлинама. Међу таквима беше Пергамије, брат његов по телу, муж чувен и великог угледа код цара Зенона, као и код Анастасија који царова после Зенона.⁵⁷ Видећи свога брата, блаженог Јована, како свето живи, Пергамијеву душу обузимаше милина, и он улагаше велики труд да угоди Богу. Исто тако и братанцу његовом Теодору, који касније беше у великој части код благочестивог цара Јустинијана,⁵⁸ би од велике користи равноангелско живљење његовога стрица, те он са целим домом својим живљаше богоугодно. И беше Теодор толико добродетељан, толико у врлинама, да се и сам цар и великаши његови дивљаху Теодоровом чесном животу и разуму, правој вери и милосрђу. У свему томе Теодор успе, имајући пример беспрекорног живота у блаженом стрицу свом Јовану.

Десет година већ епископоваше божанствени и богоносни отац Јован, управљајући мудро Црквом Христовом, када муж његове сестре Марије, Пазиник, постаде царски намесник у Јерменији. Нахушкан од ђавола, Пазиник поче смућивати поверену Јовану Цркву и наносити јој зла, а блаженом Јовану муку. Мешајући се у црквене послове, он је силом извлачио из храмова оне који тамо искаху заштиту од казне,⁵⁹ и није

дозвољавао служитељима и старешинама Цркве да раде црквене послове. Блажени Јован га је много пута смирено молио да се не меша у црквене послове и да не чини Цркви зла и насиља. Међутим намесник остаде неумољив и непоправљив; шта више, када супруга његова – сестра блаженог Јована – отиде из овога света, он стаде поступати још горе. Силно патећи због зла наношеног Цркви, свети Јован би принуђен да отпутује у Цариград к цару Зенону. Тамо он нађе себи подршку у архиепископу Цариградском Јевтимију,⁶⁰ који му помагаше својим заузимањем код цара.

Расмотривши вреву и метеж овога света, блажени Јован смисли да остави епископство, и отишавши у свети град Јерусалим да у безмолвију, у усамљеничком молитвеном тиховању и подвизавању, служи Богу. Стога он, пошто одслужи божанствену службу, отпусти презвитере и клирике што беху с њим, па сам да нико не зна, оде на морско пристаниште, укрца се у лађу и отпутова у свети град Јерусалим. Дошавши тамо, он оде у прву болницу светог града, у којој беше молитвени дом у име светог великомученика Георгија, и проведе тамо неко време као један од просјака. Посматрајући вреву народа, блажени Јован силно туваше; и чезнући за тихим усамљеним местом, мољаше се Богу са сузама да му покаже место погодно, тихо и удобно за спасење. И једном ноћу, када се он усрдно мољаше о томе, погледа он горе и виде где се изненада појави пресјајна звезда у виду крста; она се приближаваше к њему, и он чу глас из светлости звезде који говораше: „Ако хоћеш да се спасеш, пођи за овом светлошћу“. – И он одмах с радошћу пође за њом, и би том звездом одведен у велику лавру преподобног и богоносног оца нашег Саве,⁶¹ у тридесет осмој години свога живота, у време патријарха Јерусалимског Салустија.⁶²

У лаври блажени Јован обрете преподобног Саву са сто четрдесет братије пустињежитеља, који живљаху у великој сиромаштини телесној али у огромном богатству душевном. И прими преподобни Сава блаженог Јована, и наложи економу да му одреди манастирске послове, не знајући каква се ризница божанствене благодати крије у Јовану. Премда свети Сава имађаше дар прозорљивости, ипак Бог утаји од њега тајну: да је

Јован – епископ, и да је он Бога ради оставио своје епископство и дошао к њему као прост човек. Но то нека не чуди никога што и прозорљивци не провиде понекад: јер они провиде и проричу само оно што им Бог открије, а што им не открије они то и не знају. Тако и пророк Јелисеј рече за Соманићанку служи своме: остави је, јер јој је душа у јаду, а Господ сакри од мене и не јави ми (4. Цар. 4, 27).

Примљен у лавру, преподобни Јован са потпуном покорношћу и усрдношћу извршиваше разна послушања, налагана му од економа. У то време зидаше се у лаври гостопримница, и блажени Јован би одређен да служи радницима. И он им служаше кувајући им храну, доносићи воду, додајући им камење и узимајући удела у свима радовима који бивају при зидању.

Две године по доласку свом у лавру преподобни Јован би одређен за гостопримца; и ту он са смиреношћу, кротошћу и љубављу послужи ближњима. Затим преподобни Сава отпоче зидати киновију⁶³ за почетнике у монаштву, да би се они који хоће да се одрекну света прво обучавали у киновији, па потом примали у лавру. „Као што плоду претходи цвет, говорио је светитељ, тако животу пустињачком треба да претходи живот киновијски; нека почетник, као посађена воћка, процвета почетним трудовима у киновији, а у лаври ће родити плодове савршених подвига“.

Лавра преподобнога Саве беше у пустињи, а киновија ближе к свету. И када се киновија зидаше, опет блажени Јован би одређен да служи радницима. Тада преподобни трудољубац обављаше две службе у исто време: служаше гостима у гостопримници, и зидарима киновије ношаше на леђима својим хлеба и разна јестива; а киновија беше удаљена од странопримнице преко десет потркалишта. На таквом послушању он се потруди годину дана, и добро послуживши братији, свети Сава му даде келију за молитвено тиховање и ћутање. У њој блажени Јован проведе три године. Пет дана у седмици он пребиваше у келији безизлазно; у те дане ништа није јео, нити кога виђао, само је са јединим Богом општио; у суботу пак и недељу он пре свих у цркву долажаше, и са

страхом и умилењем стајаше; потоци суза непрестано тецијаху из очију његових, нарочито у време божанствене службе; и сва се братија дивљаху таквоме дару суза у њега. У та два дана он узимаше и храну са братијом.

После три године блажени Јован би постављен за економа; и Бог му помагаше у свему, те се његовим трудом и служењем благостање лавре веома благослови и умножи. Видећи да је Јован одлично обавио економску дужност, преподобни Сава зажеље да га произведе за презвитера, као достојног и савршеног монаха. Зато он узме монаха Јована и оде с њим у свети град Јерусалим, исприча патријарху Илији⁶⁴ о врлинском живљењу Јовановом и моли га да Јована рукоположи за презвитера. Патријарх позва Јована у цркву и хтеде га рукоположити. Видећи да ово избегнути не може, Јован рече светом патријарху: Свечесни оче, имам једну тајну за твоју светост; стога допусти ми да насамо поразговарам с тобом, па ако нађеш да сам достојан презвитерског чина, онда се нећу противити. – Патријарх се издвоји са њим насамо; тада се преподобни Јован баци к ногама богоугодног Илије, заклињући га да никоме не ода оно што ће му казати. Патријарх му обећа да ће чувати тајну. Јован му онда рече: Оче, ја бејах епископ града Колоније, но због мноштва грехова мојих ја оставих епископство и побегох. А пошто сам снажан телом ја осудих себе да служим братији, да би они молитвама својим помагали немоћној души мојој.

Чувши то, патријарх Илија се запрепасти, и призвавши преподобног Саву рече му: Јован ми исприча нека своја тајна дела, због којих он не може бити презвитер; него нека од сада он молитвено самује и тихује, и нека га нико у томе не омета. – Пошто патријарх то изговори, отпусти их обојицу.

Ово веома ожалости преподобног Саву. И он, удаљивши се од своје лавре за тридесет потркалишта у једну пештеру, баци се на земљу пред Богом, и са сузама говораше: Зашто си ме, Господе, презрео, утајивши од мене живот Јованов? Ја се преварих сматрајући да је он достојан презвитерског чина. Откриј ми, Господе, макар сада тајну његову: јер је душа моја жалосна до смрти.⁶⁵ Зар је сасуд који ја сматрам одабраним,

светим, потребним и достојним да прими божанствено миро, пред Твојим величанством непотребан и недостојан?

Преподобни Сава, у таквој молитви и сузама проводећи сву ноћ, њему се јави ангел Божји и рече: „Јован је не непотребан него изабрани сасуд; али пошто је он епископ, то не може бити постављен за презвитера“. – Рекавши то, ангел постаде невидљив. А преподобни Сава радосно похита к Јовану у келију, загрли га и рече: Оче Јоване, ти си утајио од мене дар Божји што је у теби, али Бог ми га откри. – Мука ми је због тога, оче, одговори Јован, јер сам желео да нико не сазна ту тајну, а ви је ето сазнасте. Стога не могу живети у овој земљи. – Преподобни Сава му се закле да никоме неће казати ову тајну његову.

Од тога времена блажени Јован пребиваше у келији молитвено тихујући и ћутећи. Он нити у цркву одлажаше, нити с ким разговараше, нити му ико долажаше осим једнога послушника који га служаше. Јер, затворивши се у келији, он само једном у години, и то о празнику Пречисте Богородице Приснодјеве Марије, којој беше посвећена црква у Лаври, када и патријарх Илија долажаше у лавру, излажаше из своје келије да се поклони патријарху. Патријарх љубљаше Јована и веома поштоваше због његове смирености. Четири године проведе блажени Јован у затвореничком молитвеном тиховању и ћутању. Утом преподобни отац Сава отпутова у крајеве Скитопољске⁶⁶ и задржа се тамо; а блажени Јован, жудећи за најусамљеничкијим пустињским животом, отиде, у својој педесетој години, у пустињу звану Рува.⁶⁷ И проведе у њој девет година хранећи се зељем које у тој пустињи расте и зове се мелагрија. У прво време свога живљења у пустињи, скупљајући то зеље за храну себи, преподобни Јован залута у неким дубодолинама и провалијама, и не нађе своју пећину; и изнемогао од ходања он паде једва жив. Али изненада, невидљивом силом Божјом, као некада пророк Авакум,⁶⁸ он би узет у ваздух и пренесен у његову пећину. Са временом преподобни испита стазе те пустиње и утврди да раздаљина од његове пећине до места на коме беше залутао износи пет стадија.

Потом к блаженом Јовану дође један брат и проживе с њим кратко време. Приближавао се Ускрс, и брат рече старцу: Оче,

хајдемо у лавру да отпразнујемо Ускрс, па ћемо се вратити. Јер о тако великом празнику ми овде немамо шта јести, осим ове мелагрије. – Но свети Јован не хте ићи, пошто се преподобни Сава још не беше вратио из Скитополских крајева; и на позив брата одговори: Брате, немојмо ићи одавде, него верујмо да ће Онај, који је у току четрдесет година хранио у пустињи шест стотина хиљада народа Израилског, нахранити и нас овде, и о Празнику послати нам не само потребно него и изобилно. Јер је у Светом Писму речено: Нећу те оставити, нити ћу од тебе одступити (Јевр. 13, 5). Не брините се говорећи: шта ћемо јести, или, шта ћемо пити? Јер зна Отац ваш небески да вама треба све ово. Него иштите најпре царства Божјега и правде његове, и ово ће вам се све додати (Мт. 6, 31. 32. 33). Стога, чедо, трпи и греди мучним путем: јер угађање и попуштање телу на земљи, рађа вечну казну; а умртвљавање тела, припрема бескрајно блаженство.

Брат не послуша ову поуку преподобнога, остави га и оде у лавру. А када брат оде, к преподобноме дође неки потпуно непознат човек, носећи на магарцу богат товар разних ђаконија: хлебова чистих и врућих, вина и јелеја, свежега сира, јаја и ведрицу меда. Све то тај непознати човек положи пред блаженим Јованом, и одмах оде. А преподобни, видећи у томе посету Божју, радосно заблагодари Богу. Брат пак који беше пошао у лавру, залута с пута, и три дана се ломљаше лутајући по пустим и непроходним местима. Веома заморен, гладан и жедан и изнемогао од мучног лутања, он једва поново пронађе пећину преподобнога. А кад угледа обиље хране и пића, посланих преподобноме од Бога за празник, он се удиви; и стидећи се свога маловерја, и због тога не смејући погледати у очи светоме старцу, он паде к ногама старчевим и мољаше опроштај. Опростивши му, старац му рече: Убеди се, брате, да Бог може и у пустињи уготовити трпезу слугама Својим.

У то време кнез Сарацена Аламундар, вазал Персијски, упаде у Арабију и Палестину, с великом јарошћу војујући и одводећи људе у ропство. Тада се мноштво варвара размиле по пустињи где обитаваше Јован, и јављено би манастирима да се добро чувају од најезде варвара. Оци велике лавре

обавестише преподобног Јована Ћутљивог о варварима, и саветоваху му да се врати у лавру и пребива у својој келији. Но блажени Јован, иако се унеколико бојаше варвара, ипак не хте оставити своје тихо молитвено самовање у пустињи. И он говораше у себи: Господ је заштитник живота мога; кога да се страшим? (Псал.26:1). Ако ме Господ не штити, и не брине се о мени, онда зашто и да живим?

Са таким уздањем у заштиту Вишњег, блажени Јован остаде на своме месту без икаквог колебања. И Бог који се свагда брине о слугама Својим и чува их на свима путевима њиховим, зажеље да и овог угодника Свог сачува здрава и неповређена, и посла му за стражара – лава огромног и страшног који га дан и ноћ неодступно чуваше. И колико пута варвари нападаху на светитеља, но тај лав са страховитом јарошћу кидисаше на њих, поражаваше их и нагоњаше у бекство. А блажени Јован, видећи то, благодараше Бога: јер не остави жезал безбожни над уделом праведних (Псал.124:3).

После тога преподобни Сава, пошто се врати у лавру своју, дође к блаженом Јовану у пустињу, и рече му: Ето: Господ те сачува од најезде варвара, давши ти видљивог стражара. Стога поступи и ти као други људи: спреми се и бежи, као што то урадише и остали оци пустињски. – Овим и многим другим речима преподобни убеди блаженог Јована да остави пустињу. И доведши га у велику лавру, он му даде келију, и блажени Јован стаде поново живети у лаври, у педесет шестој години свога живота.

Сем свјатјејшег патријарха Илије и преподобног Саве, нико није знао тајну блаженог Јована, да је он епископ; али они је кријаху. Пошто пак прође много времена, Богу би по вољи да то открије свој братији, и то на следећи начин. Човек неки из Асијске покрајине, по имену Етерије, по чину архиепископ, допутова у Јерусалим, поклони се животворном дрвету Крста Господњег и светим местима, и раздавши много злата убогим и манастирима он остави свети град и укрца се у лађу са намером да се врати у своју постојбину. Лађа није дуго пловила, али на мору поче дувати јак супротни ветар, који принуди Етерија да се врати у Аскалон.⁶⁹ Провевши тамо два дана он хтеде да поново

крене лађом, али му се ангео Господњи јави у сну и рече: Пре но што продужиш пут у своје отачаство, треба да се вратиш у свети град и да одеш у лавру аве⁷⁰ Саве, и тамо ћеш наћи аву Јована Ћутљивог, мужа праведног и врлинског, епископа који је Бога ради све оставио и понизио себе добровољним сиромаштвом и послушношћу.

Пробудивши се из сна, Етерије се врати у Јерусалим, оде у лавру преподобног Саве и упита за Јована Молчалника; и показаше му келију блаженога. Он уђе к њему и проведе код њега два дана, молећи га и заклињући га именом Божјим да му каже своје порекло, отачаство и епископство. Видећи у томе вољу Божју, преподобни Јован му исприча све подробно. И од тога времена постаде познато свој лаври, да је Јован Молчалник – епископ. И сви се веома дивљаху великом смирењу његовом.

Када блаженом Јовану би седамдесет година живота, у пети дан месеца децембра преподобни и богоносни отац Сава отиде ка Господу.⁷¹ Но догоди се да преподобни Јован не беше при разлучењу душе од тела преподобнога Саве. Због тога он веома туговаше духом и ридаше. Но преподобни Сава јави му се у виђењу и рече: Не тугуј због одласка мог, оче Јоване: јер иако се телом одвојих од тебе, ипак сам духом с тобом. – Рече му преподобни Јован: Моли Господа, оче, да и мене узме с тобом. – Сада то бити не може, одговори преподобни Сава, јер велико искушење има наићи на лавру. А Бог хоће да ти останеш у телу на утеху и укрепљење оних који ће за благочестиву веру стајати мудро и храбро противу јеретика.

Ово виђење и разговор с преподобним Савом испуни духовном радошћу блаженога Јована, а срце му туговаше због предстојећег искушења. Затим му дође жеља да види како се душа разлучује од тела. И кад се о томе мољаше Богу, он би пренесен умом у свети Витлејем, и виде престављење живећег при тамошњој цркви богомољног бескућника, душу којег ангели са дивним певањем узношаху к небу. То блажени Јован виде умним очима. И тог часа крену у Витлејем, и нађе тело преставившег се мужа где лежи при цркви, као што му би откривено у виђењу: јер се муж овај престаји у онај час, у који

Јован седећи у келији виде душу његову узношену од ангела к небу са песмопјенијем. С љубављу загрливши и целивавши тело упокојеног, блажени Јован га чесно погребе на истом месту и врати се у своју келију.

Два ученика блаженога Јована, Теодор и Јован, испричаше монаху Кирилу, писцу овога житија, следеће: „По престављењу преподобнога Саве, отац наш посла нас са једном поруком у Ливиаду.⁷² При прелазу преко Јордана сretoше нас неки људи и рекоше: Пазите, пред вама је лав. А ми помислимо и рекосмо: Моћан је Бог да нас сачува молитвама оца нашег, јер по његовом наређењу путујемо. Рекавши то, ми пођосмо даље. И изненада угледасмо страшнога лава који нам је ишао у сусрет. Ми се силно уплашисмо, и остави нас сила наша, па ни бежати не могасмо, и постадосмо као мртви. И где, одједном се појави међу нама наш преподобни Јован, наређујући нам да се не бојимо. Тада лав као бичем ударен и прогнан побеже од нас, а отац постаде невидљив. Ми пак, одахнувши, продужисмо пут и неповређени стигосмо у Ливаиду. Пошто обависмо наложено нам послушање, ми се вратисмо к оцу. Он нам при сусрету рече: Видите, чеда моја, да се обретох поред вас када је било потребно; но и овде много молих Бога за вас, и Он сатвори с вама милост“.

А други ученик блаженога Јована, ево шта исприча истоме Кирилу: „Овај велики уздржљивац много се година хранио само хлебом, а место соли обично је употребљавао пепео, и са пепелом јео хлеб свој. Једном он за време трпезе своје заборави затворити прозорчић на келији; ученик завири и виде како блажени отац једе хлеб са пепелом. Ожалости се старац што такво пошћење његово би примећено; а ученик, желећи да га утеши, рече: Ниси ти, оче, једини који то ради, већ и многи оци ове лавре испуњују речи Светога Писма: Једем пепео као хлеб (Псал.101:10). И тако утеши старца“.

У то време појави се јерес Оригенова, и многи заведени њоме смућиваху Цркву Божију, а други се чврсто противљаху јереси и нађоше себи помоћника у преподобном Јовану Ћутљивом, који тада остави своје молитвено ћутање, и борећи се против јеретика он речју уста својих као мачем посецаше и

истребљиваше богохулна учења Оригенова. И то је оно искушење које је имало снаћи лавру, и које преподобни Сава предсказа блаженом Јовану у виђењу: јер не мало гоњење постиже лавру од јеретика, те чак многи и од отаца – подвижника, заразивши се јеретичким учењима, западаху у сумње и колебаху се умом. Ето због чега благоволи Бог да у тој лаври борави Јован у телу здрав – на утеху малодушнима и укрепљење немоћнима.

У то време к преподобноме Јовану дође из Скитопољског краја Кирил, који касније написа житије његово. Кирил сам о себи прича овако: „Када хтедох да оставим кућу своју и да идем к светоме граду Јерусалиму, да се тамо у неком манастиру замонашим, христољубива мајка моја заповеди ми, да без савета и наређења блаженог Јована не предузимам ништа односно спасења душе моје, да не бих ја на неки начин залутао у јерес Оригенову и пао у почетку подвига свог. Допутовавши у Јерусалим, ја одох у лавру светог Саве, поклоних се блаженом Јовану, открих му мисао своју, и затражих од њега користан савет. Он ми рече: Ако хоћеш да се спасеш, иди у манастир великога Јевтимија. – Ја одох од њега, и као млад и неразуман не послушах његов савет него стигавши на Јордан ступих у манастир, звани Арундинитски. Овај ми поступак не би на добро: ја се тешко разболех, и мене обузе туга и мука што сам стран и слаб телом. Тада ми се јави у сну преподобни Јован и рече: Овом си болешћу кажњен зато што ме ниси послушао. Сада устани и иди у Јерихон;⁷³ тамо у гостопримници аве Јевтимија наћи ћеш неког старог монаха; отиди с њим у манастир Јевтимијев, и спашћеш се. – Тргнувши се из сна, ја осетих да сам потпуно здрав, и кренух, по наређењу светог оца, у Јерихон. Тамо нађох, као што ми и рече он, монаха старог, чесног и благоразумног; и он ме одведе у манастир Јевтимија Великог, и ја остадох у њему. Често сам одлазио и у лавру светог Саве к преподобном Јовану, и добијао од њега велику корист души мојој. Једном бих смућен и оптерећен помислима сатанским, но кад их исповедих преподобноме, одмах ми светим молитвама његовим би лакше, и мир се поврати у моје срце“.

Тако казује о себи монах Кирил. Овог Кирила је преподобни Јован слао у лавру Сукијску с књигама к преподобном Киријаку Отшелнику.⁷⁴

Једном Кирил сеђаше крај прозорчића келије преподобнога Јована. Утом наиђе неки човек по имену Георгије водећи свог бесомучног сина, врже га под прозорчић, а сам оде. Дечак лежао и плакао, и свети Јован познаде да је у њему нечисти дух. Сажаливши се на њега, он обави молитву и помаза га светим јелејем, и нечисти дух одмах изиђе из дечака, и оздрави дечак од тога часа.

Ава пак Евстатије, који се после Сергија подвизавао у пећини преподобнога Саве, муж духован и благочестив, исприча о себи ово: „Негда наиђе на мене дух хуле и веома ме узнемираваше хулним помислима на Бога и Божанско, и ја бејех у великој муци. Одох онда и к блаженом Јовану Молчалнику, казах му своју муку, и исках помоћи од светих молитава његових. Он се помоли Богу за мене, па ми затим рече: Благословен Бог, чедо моје! хулни помисао се неће више приближити теби! – И би тако као што ми рече старац, јер од тога времена ја никада не осетих у себи хулни помисао“.

Жена нека родом из Кападокије,⁷⁵ по имену Василина, ђакониса свете Константинопољске цркве, допутова у Јерусалим са својим сестрићем, човеком високог звања. То беше уистини муж врлински, али се држаше Северова зловерја,⁷⁶ и зато се не нахођаше у заједници са светом Васељенском Црквом. Благочестива ђакониса улагаше много труда, да га обрати к благоверју и присаједини светој Цркви. Због тога она усрдно мољаше свакога од светих отаца, да се помоли Богу за њега. Чувши за светог Јована Молчалника, она зажеље да се и њему поклони. Но када сазнаде да жене не улазе у лавру, она призва Теодора, ученика Јовановога, и моли га да човека дошавшег с њом одведе к светоме старцу. Теодор узе повређеног јересју мужа, оде с њим к старцу, поклонише му се по обичају, и рече: Благослови нас, оче! – Старац рече ученику: Тебе ћу благословити, а овоме што је с тобом дошао нема благослова. – На то ученик рече: Немој тако, оче! него нас обојицу благослови. – Старац одговори: Не! нећу нипошто

благословити овога другога, док се не одрече злог умовања јеретичког и не обећа да ће се присајединити Васељенској Цркви.

Чувши то, зловерни се удиви старчевој благодатној прозорљивости, и ово чудо изазва у њему потпуну промену, и он обећа да ће се стварно присајединити правовернима. Тада га старац благослови, и својим богонадахнутим поукама уклони сваку сумњу из срца његова, причести га Пречистим Тајнама, и тако га обративши к правоверју отпусти га с миром.

Сазнавши за ово, благочестива ђакониса Василина би обузета још неодољивијом жељом да својим очима види светог старца. Стога она намисли да се преобуче у мушко одело, да оде к њему у лавру и да му исповеди своје помисли. О тој њеној намери анђео извести старца, и он јој посла овакву поруку: „Знај, ако и тако дођеш к мени како си намислила, ипак ме угледати нећеш. Зато се немој трудити, него остани на месту где се сада налазиш, а ја ћу ти се јавити у сновиђењу, саслушаћу што желиш да ми кажеш, а и сам ћу ти рећи оно што ми Бог буде указао да ти кажем“.

Чувши то, ђакониса се препаде од такве прозорљивости преподобнога Јована, да он издалека провиди помисли људске.

А остаде она, очекујући да јој се светитељ јави. И једне ноћи преподобни јој се јави у сновиђењу и рече: Ето, Бог ме посла к теби; кажи ми дакле што хоћеш. – Она му исповеди помисли своје, и доби од њега потребан лек. И пошто је поучи, преподобни постаде невидљив. А Василина, пробудивши се из сна, узнесе благодарност Богу.

Место на коме стајаше келија преподобнога беше каменито и суво. И тамо не могаше расти никакво дрво ни трава због суровости каменитог терена, потпуно лишеног влаге. Једном приликом преподобни узе смоквино семе и рече ученицима својим Теодору и Јовану: Почујте ме, чеда моја, ако благодат Божија подари семену овом да проклија на тврдом камену овом, да пусти гране, и донесе рода, онда знајте да ће ми Бог даровати место упокојења у Царству Небеском.

Рекавши то, он посади семе на камену близу келије своје. А Бог, који учини да суви жезал Аронов процвета, даде и тврдоме

камену влагу, и семену смоквином проклијање, да би показао какву благодат има у Њега верни слуга Његов. Из земље ниче дрво – смоква, и постепено растући достиже чак до крова келије; затим и сву келију покри својим гранама, и са временом донесе род, три смокве. Узабравши их, старац са сузама заблагодари Богу, целива их и поједе са ученицима. После тога он се поче спремати за одлазак, будући већ у дубокој старости. И у сто четвртој години живота свога овај дивни слуга Божји упокоји се мирно у Господу Спасу нашем, коме слава вавек. Амин.⁷⁷

СПОМЕН СВЕТОГ СВЕШТЕНОМУЧЕНИКА ТЕОДОРА, архиепископа Александријског

СВЕТИ Теодор пострадао од својих суграђана -незнабожаца. Када ови дознадоше да он верује у Христа као Бога, и да томе учи и јелине, они га разјарени нападоше. И најпре га ставише на тешке муке; затим исплетоше венац од трња, и метнуше му на главу, и бише га по очима, и исмеваше га, и изиграваше га; онда га у море бацише, али он изађе из мора здрав и читав. Најзад му главу отсекоше. И света душа његова узиђе на небо, а чесно тело његово би сахрањено у Александрији, 606. године.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ТЕОДУЛА КИПРАНИНА

РОДОМ са острва Кипра. Заволевши Христа свом душом, у младости остави свет, и постаде монах. Подвизи његови беху тешки и сурови. Сламарицу напунио не сламом него камењем, и на њима се одмарао. Од великог уздржања и себенештеђења душа му се осветли, и постаде сасуд дарова Светога Духа. Читао тајне помисли душа људских. Најзад се направи луд Христа ради. И проводећи тако живот, многе извео на пут спасења својим примером и својим поукама. Мирно се упокојио. И по смрти даје исцељења свима који са вером посећују гроб његов.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ТЕОДУЛА ЕПАРХА

ЗА царовања Теодосија Великог био патриције и епарх, високи царски доглавник. Ожењен, водио живот узоран и беспрекоран. По смрти своје жене раздаде сиромасима целокупну своју имовину, која је износила до пет стотина педесет литри⁷⁸ злата, напусти Цариград и отпутова у Едесу. Тамо се замонаши, узиђе на један стуб, и подвизаваше се на њему читавих тридесет година. И овај блажени удостоји се од Бога оваквог благодатног дара: ништа од хране узимао није, сем што се сваке недеље причешћивао Светим Тајнама Тела и Крви Христове, и јео по мало нафоре. Живећи тако, он са добрим надама отиде ка Господу.

ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ САВЕ СТОРОЖЕВСКОГ

ПРЕПОДОБНИ отац наш Сава од ране младости своје заволе Христа и омрзну свет, и отишавши к преподобном Сергију прими од њега монашки постриг. У монашком ангелском чину он се добро подвизаваше, јер желећи добити од Господа небеска блага он угађаше Богу постом, бдењем, молитвама, смиреноумљем и свима осталим врлинама. При томе он доживе многа искушења од демона, али их помоћу Божјом победи и зацари се над страстима.

Затим, по савету свога учитеља великога Сергија он оде из обитељи Свете Тројице и настани се у пустом месту на гори званој Сторожи, крај извора реке Москве, близу Звенигорода, на педесет врста од царског града Москве. Ту преподобни Сава стаде монаховати у потпуно усамљеничком молитвеном тиховању, трпећи хладноћу и жегу. Међутим, то не потраја дуго. Глас о његовим подвизима и светом животу брзо се пронесе, и к њему почеше са разних страна долазити монаси и мирјани са молбом да живе поред њега и да их он руководи у духовном животу. Све њих преподобни отац примаше с љубављу, и биваше им пример смирености и монашког трудољубља: сам он захватао је у реци воду, и на својим леђима носио на високу гору, и радио друге потребне послове. Тиме је желео да научи братију да се не лење и да не губе дане своје у беспосличењу, које је измишљач свакога зла.

После тога христољубиви кнез Георгије Димитријевич⁷⁹ даде преподобном оцу Сави потребна средства, да на том месту подигне храм у част чесног и славног Рождества Пречисте Богоматере. Преподобни подиже на молбу кнеза храм, и устроји манастир чудесан и велики, монасима на душеспасоносно живљење у њему. И блажени Сава беше добри пастир Христовог стада у овој обитељи, напасујући своје стадо на духовним пашњацима и утврђујући их у многим врлинама.

Доживевши добру старост, преподобни отац Сава мало оболе. Онда сазва братију и даде им многе поуке из Божанскога

Писма: да чувају чистоту душе и тела, да имају љубави међу собом, да украшују себе смиреношћу, и да непрестано пребивају у посту и молитви. – После тога преподобни им постави за игумана једног од својих ученика, и свој братији заповеди да буду послушни и покорни игуману. Најзад, давши свима мир и последњи целив, блажени Сава у добром исповедању предаде душу своју у руке Божије, у трећи дан месеца децембра.⁸⁰

Вест о престављењу светог угодника брзо се разнесе по околини, и околни житељи, и сви христољубиви грађани Звенигорода, кнезови, бољари и прост народ, с великом љубављу слеглоше се на погреб, носећи са собом своје болеснике. Извршивши над покојником надгробно појање, сахранише га чесно у подигнутој од њега цркви Пресвете Богородице. Чесне мошти преподобнога Саве и до данашњега дана точе многа и разна исцељења свима који им с вером приступају, у славу Христа Бога нашег, који чини чудеса преко угодника Својих и по престављењу њиховом. Господу нашем слава, сада и увек и кроза све векове. Амин.

КАЗИВАЊЕ О ЧУДЕСИМА ПРЕПОДОБНОГА

НАКОН много година по престављењу светога Саве, игуман његове обитељи Дионисије једне ноћи, обавивши уобичајено правило, леже да отпочине од труда. У сну њему се јави чесни монах, благолик и украшен седином, и рече му: Дионисије, намалај моју икону. – Дионисије га упита: Ко си ти, оче, и како ти је име? – Благолики старац одговори: Ја сам Сава, оснивач овога места.

Пробудивши се из сна Дионисије призва неког старца, по имену Авакума, који беше један од ученика преподобнога Саве, и упита га: Какав је изгледао по лицу блажени Сава? – Авакум исприча игуману какав је изгледао његов ава и учитељ и каквог је раста био. – Тада му игуман рече: Управо такав ми се јави преподобни Сава ове ноћи, и нареди ми да га изобразим на икони.

И Дионисије брзо изради икону преподобнога Саве, пошто сам беше иконописац. И од тога времена нарочито стадоше се збивати многа чудеса и исцељења на гробу преподобнога Саве.

У обитељ преподобнога Саве доведоше бесомучника коме беше име Јуда. За време молебна светоме Сави, бесомучни повика: Тешко мени, ја горим! – А када га упиташе због чега тако силно викну, он рече: Ја видех благоликог старца. Он стајаше на гробу преподобнога Саве, држаше крст и осени ме њиме: из крста изиђе велики пламен и свега ме опали. Ето, због тога повиках, и тим пламеном прогнан би од мене нечисти дух.

Једном монаси обитељи светога Саве узропташе на свога игумана Дионисија. И упутише великоме кнезу Јовану лажну доставу против њега. Кнез поверова њиховој клевети и нареди да игуман одмах дође к њему. Тада игуману, који беше у великој невољи, јави се ноћу у сну Сава блажени и рече: Што си брижан, брате? Иди к великоме кнезу и смело говори; не сумњај, и Господ ће бити с тобом и помоћи ће ти. – Угодник Божји јави се такође и неким од роптача, и рече им: Ради тога ли се ви повукосте из света, да у роптању вршите подвиг монашког живовања свог? Ви ропћете, а игуман се са сузама

моли за вас. И ко ће однети победу: ваше ли роптање, или молитва оца вашег? – Када игуман и братија предстадоше самодржцу и изјаснише се на суду суочени, тада роптачи бише посрамљени, а игуман се с чешћу врати у манастир.

Један од монаха обитељи преподобнога Саве дуго и тешко боловаше од очију, тако да ни најмање није могао гледати у светлост. Но једнога дана он дође гробу светог Саве, паде на колена и са сузама мољаше исцељење. И своје болесне очи стаде отирати покривачем што беше на кивоту светог угодника. Угледавши то, други монах који је ту стајао, поче га грдити: Исцељење добити нећеш, само ћеш прашином очи своје још више позледити. – Међутим монах што са вером припаде ка гробу светог Саве, доби исцељење, а монах који га је грдио, изненада би поражен слепилом, и чу глас који му говораше: Што си тражио, нашао си, да би се на твоме примеру и други научили, да се не потсмевају и не хуле чудеса која бивају од угодника Божјег. – Тада ослепљени са великим страхом и ридањем паде пред гроб преподобнога Саве и мољаше опроштај, који и доби, али не одмах него после многих молитава, суза и покајања.

Једне ноћи дођоше лопови у манастир светог Саве са намером да покраду цркву Пречисте Богородице. Но када се они прикучише к прозору што је над гробом преподобнога, одједанпут се пред њима испречи огромна гора, на коју они ни на који начин не могаху узићи. Њих спопаде страх и трепет, и они отидоше празних руку. – Ово касније сами ти лопови испричаше када с покајањем дођоше у манастир; и они остало време живота свога провели у покајању.

Потом у обитељ преподобнога Саве дође неки бојарин, Иван Ртищев, носећи на одру болесног сина свог Георгија, који од велике слабости није већ могао ни говорити. Монаси одржаше молебан за оздрављење Георгија, па налише манастирског кваса⁸¹ у уста болеснику. И болесник одмах проговори, прихвати се хлеба са трпезе монашке, и постаде здрав. Силно обрадован исцељењем сина, родитељ његов узнесе велику благодарност Богу и Његовом угоднику светоме Сави, и рече к преподобноме као к живоме: Преподобни оче!

код своје куће имам много робова и робиња који пате од разних болести. Верујем, ако ти усхтеднеш, можеш и њих исцелити. – Измоливши од игумана кваса, бојарин се заједно са исцељеним сином врати кући својој. И нареди да му доведу једну од његових робиња, по имену Ирину, која беше глува и слепа: нали јој у уши манастирског кваса и помаза јој њиме слепе очи. И тог часа Ирина прочу ушима и јасно прогледа очима. И сви се запрепашћени дивљаху величини Божјој. Онда бојарин дозвољава једнога од својих робова, Артемија, који седам година бејаше глув: нали му у уши од истог кваса, и он одмах доби исцељење. После тога доведоше слепу девицу Кикилију; и она помазана тим квасом прогледа. Но сва ова чудеса чињаше не квас него молитве преподобнога Саве, и велика вера бојарина Ивана. Након извесног времена разболе се и сам бојарин Иван. Употребивши исти лек, и он доби исцељење.

Игуман обитељи преподобнога Саве Сторожевскога, Мисаил, тешко се разболе, и, изгубивши сваку наду на оздрављење, беше на самрти. Једном црквењак обитељи, Гурије, иђаше да звони за јутрење. Када пролажаше поред црквених врата, њега сrete благолики старац и стаде га распитивати: Како је са здрављем ваш игуман? – Гурије му исприча о његовој болести. Тада благолики старац рече: Иди и кажи игуману, да призове у помоћ Пресвету Богородицу и оснивача ове обитељи старца Саву, па ће оздравити. А ти, брате, отвори ми врата да уђем у цркву. – Гурија обузе нека сумња и не хте да отвори врата пре звона, нити се усуди запитати старца, ко је и откуда је. Но појављени старац, не говорећи више ни речи, оде к црквеним вратима: врата се одмах сама отворише, и старац уђе у цркву. Гурије се онда у страху врати у келију и стаде прекоравати свога помоћника: Зашто синоћ ниси закључао црквена врата? Ето, овог часа видех непознатог човека где уђе у цркву кроз отворена врата. – Међутим помоћник са заклетвом тврђаше да је синоћ чврсто закључао црквена врата.

Тада они упалише свеће, похиташе у цркву, и нађоше врата добро затворена и закључана, као што их је помоћник Гуријев синоћ најсигурније закључао био. По завршетку пак јутрења

Гурије исприча братији све што виде и чу. И сви једногласно закључише да је старац који се јавио, био сам свети Сава. Чувши о томе, игуман Мисаил нареди да га носе на гроб преподобнога. Тамо се он усрдно помоли за своје исцељење, и потпуно оздрави молитвама Пресвете Богородице и преподобнога Саве.

И друга многа чудеса и исцељења биваху од гроба угодника Божјег. И сада бивају онима који са вером приступају, благодаћу Божјом, а на молитве Пресвете Богородице и преподобнога Саве. Њега и ми молимо, да он и наше душевне и телесне болести исцели својим топлим посредовањем код Христа Господа Бога нашег, коме слава вавек. Амин.

СПОМЕН СВЕТОГ НОВОМУЧЕНИКА АНГЕЛИСА

РОДИО се у месту Аргос на Пелопонезу, а живео и радио као искусан лекар у Ефесу, украшен многим врлинама. Био је човек побожан, тих, љубитељ богослужења, милостив и велики ревнитељ побожности, због чега је трпео многа ружења, исмевања и понижења од неверника. Силно је жудео да покаже моћ вере своје у двобоју са једним безбожним Французом, па када је овај одустао од двобоја, Ангелис је силно желео да пострада као мученик и крвљу својом посведочи силу вере своје. У тој чежњи, можда због високоумља што има непоколебљиву веру у Господа, ђаво га је преварио те се потурчи да би тобоже имао повод за мучеништво. Стога године 1813. у суботу праведнога Лазара, он се обрије, стави фес и чалму на главу, и без икаквог притиска или наговора отиде и тражаше да се потурчи.

Али и после одречења он није променио почетни свој циљ, него чињаше неразумне поступке, да би дао повод да га одвуку на суд где би исповедио да је хришћанин. Једном је покушао тобоже једно убиство, па је био протеран на острво Хиос као ненормалан. Он је тамо често одлазио у хришћанске цркве и са многим сузама дуго се молио Богу, Пресветој Богородици, Светитељима, а нарочито светим Мученицима, као и на гробу светог Макарија Коринтског, да га удостоје подвига мучеништва. После шест месеци, једнога дана јавно је објавио пред Турцима да је опет хришћанин, и то видно показао тиме што је обријао браду коју је носио као и сви турци, од кад се потурчио. Турци га ухвате и повуку силом у џамију, тукући га где ко стигне, док је он викао: „Убите ме одмах, нећу да идем у џамију јер сам хришћанин“. Затим га оковаше и бацише у тамницу. (Шта су му све радили и како су га мучили оне ноћи, није познато).

Сутрадан га изведоше из тамнице и доведоше на суд. Пошто не помогоше ни ласкања ни претње и не одвратише га од Христа, опет га затворише и ноге му ставише у кладе. Следећи дан, видећи непроменљивост његове воље, изведоше га на место звано Брдашце, и тамо му једним ударцем одсекоше

главу, и тако овај христочежњивац прими мученички венац 1813. године, трећег децембра. Његово свето тело турци бацише у море да га не би хришћани узели и као мученика поштовали. Сада се свети Ангелис радује у Царству Небеском у лику светих мученика молећи се за нас и славећи чудесног Господа Христа са Оцем и Духом Светим. Амин.

СПОМЕН СВЕТОГ СВЕШТЕНОМУЧЕНИКА ГАВРИЛА, епископа Ганског и Хорског

ОВАЈ христочежњиви епископ крстио једног Јеврејина који поверовао у Господа Христа. Тамошњи Јевреји, упорни христорборци, отиду великоме везиру који се у то време налазио у граду Брусу, и лажно оптуже епископа Гаврила као да је крстио Турчина. Везир изведе преда се светог архијереја, и веома љутито му рече: Пошто си се удостојио да крстиш Турчина, ти си заслужио смрт, и треба да будеш обешен. Али, ако се потурчиш, ја ћу ти поклонити живот, и удостојићемо те велике части и славе, те ћеш бити велики и славан у целој царевини нашој.

Чувши то, блажени архијереј неустрашиво одговори: Ја нисам крстио Турчина, као што су ме лажно оптужили Јевреји. То сви ви добро знате. Јевреји су исконски непријатељи хришћански. Господа Христа су распели, а и нас хришћане увек гоне. Када би били у могућности, они би све хришћане побили. Ја невин страдам. Предлажеш ми да се одрекнем своје вере, да би ми поклатио живот. То ја никада и ни по коју цену учинити нећу. Никада се одрећи нећу преслатког Господа мог Исуса Христа, истинитог Бога. Напротив, ево сам готов да за Господа мог Христа умрем не једанпут, већ сто пута, када би то било могуће. Чувши то, везир нареди да архијереја Божјег баце у тамницу, и да га стављају на разноврсне муке, и тако га силом натерају да се потурчи. Али храбри војник Христов остаде чврст и непоколебљив у вери Христовој, иако су га бездушници немилосрдно мучили. Он радосно подношаше све муке, благосиљајући и славећи Бога, и молећи Га да му да снаге да поднесе још страшније муке из љубави према Њему.

Обавештен о свему томе, везир најзад нареди да неустрашивог архијереја обесе. Целат узео светитеља и одведе на губилиште. Светитељ радујући се приђе вешалима, и би обешен 1659. године у Брусу. Тако славни јунак Христов прими венац мучеништва у Христу Исусу Господу нашем, коме слава кроза све векове. Амин.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА АГАПИЈА, СЕЛЕВКА и МАМАНТА

ОВИ свети мученици пострадаше за Христа мачем
посечени.

4. Децембар

ЖИТИЈЕ И СТРАДАЊЕ СВЕТЕ ВЕЛИКОМУЧЕНИЦЕ ВАРВАРЕ

ЗА царовања Максимијана,⁸² незнабожног цара Римског, живљаше на Истоку, у Илиопољу,⁸³ један човек високог порекла, богат и знаменит, по имену Диоскор, по роду и по вери незнабожац. Он имађаше кћер Варвару коју чуваше као зеницу ока, јер сем ње он не имађаше више деце. Када она поодрасте, показа се веома лепа лицем, тако да јој по лепоти не беше сличне девојчице у целој земљи тој. Због тога отац њен Диоскор сазида високу кулу, раскошно – уметничку грађевину, и унутра у кули велељепне палате са свима угодностима. У ту кулу Диоскор затвори своју кћер Варвару, давши јој добре васпитачице и слушкиње, јер јој мајка беше умрла. Диоскор то уради, да такву лепоту не би могли видети прости и незнатни људи, јер он сматраше да очи таквих људи нису достојне да гледају прекрасно лице његове кћери. Живећи у кули, у високим палатама, девојчица налажаше утеху у томе што са те висине посматраше небеска и земаљска саздања Божија, светила небеска и красоту земаљског света. Једном, посматрајући небо и разгледајући сијање сунца, течење месеца и красоту звезда, она упита своје васпитачице и слушкиње: Ко је створио то? – Затим, погледавши на красоту земаљску: на зелена поља, шуме и вртове, на горе и воде, она распитиваше: Чија је рука саздала све то? – Оне јој рекоше: Све су то створили богови. – Девојчица упита: Који богови? – Слушкиње јој одговорише: Они богови које отац твој почитује, и држи их у своме дворцу: златне, сребрне и дрвене, и којима се он поклања. Ето, ти су богови створили све што очима видиш.

Чувши такве одговоре њихове, девојчицухвати сумња, и она размишљаше у себи: Богови које отац мој почитује направљени су рукама људским: златне и сребрне направио је златар, камене је направио каменорезац, дрвене је направио дрводеља. Како су онда ти направљени богови могли створити такву пресветлу висину небеску и овакву красоту земаљску, када сами не могу ни ходити ногама, ни радити рукама?

Тако размишљајући у себи, она често, и дању и ноћу, посматраше небо, старајући се да по створењима позна Творца. Једном када она дуго посматраше небо, и беше обузета силном жељом да сазна ко је створио прекрасну висину, пространство и светлост неба, изненада засија у срцу њеном светлост Божанске благодати и отвори јој очи ума ка познању Јединог, Невидљивог, Недомисливог и Непостижног Бога, који је премудро створио небо и земљу. И она говораше у себи: Мора постојати један такав Бог кога није учинила рука људска, него сам Он има своје биће, и све је руком Својом створио; мора постојати Онај који је распростро ширину небеса, утврдио темеље земље, и обасјава одозго сав свет зрацима сунца, сијањем месеца и светљењем звезда; а доле – украшава земљу разноврсним дрвећем и цвећем, напаја је рекама и изворима; мора постојати један такав Бог који све одржава, све уређује, све оживљује, и о свему промишља.

Тако се девица Варвара учаше да од творевине позна Творца, те се на њој збиваху речи Давидове: Поучих се од свих послова твојих, и од створења руку твојих научавах се (Псал.142:5). У таким размишљањима разгоре се у Варварином срцу огањ божанске љубави и запали душу њену пламеном чежњом за Богом, те она не имађаше мира ни дању ни ноћу, мислећи само о једном, желећи само једно: да насигурно позна Бога и Творца свих и свега. Међу људима пак не могаше она наћи учитеља који би јој открио тајне свете вере и упутио је на пут спасења, јер је било немогуће да ико дође к њој осим одређених слушкиња, пошто је родитељ њен Диоскор беше окружио будном стражом. Међутим сам Свемудри Учитељ и Наставник, Дух Свети, унутарњим тајним надахнућем благодати Своје учаше је невидљиво и даваше уму њеном познање истине. И живљаше девица у кули својој као усамљена птица на крову, размишљајући о небеском а не о земаљском; јер срце њено не приањаше ничему земаљском: не љубљаше она ни злато, ни скупочено бисерје, ни драго камење, ни гиздаве хаљине, нити икакве девојачке наките, нити икада помисли на брак, већ сва мисао њена беше обраћена к Јединоме Богу, и она беше заробљена љубављу к Њему.

Када дође време да се Варвара удаје, многи богати, високородни и знатни младићи, чувши за необичну лепоту Варварину, похиташе к Диоскору да просе руку њену. Диоскор се попе на кулу к Варвари, и стаде јој говорити о браку, набрајајући јој разне дивне просиоце и питајући је са ким би од њих хтела да се вери. Чувши од оца такве речи, целомудрена девица Варвара поцрвене у лицу, стидећи се не само да слуша него и да помисли на брак; и она одлучно то одби, не пристајући на очеову жељу: јер она сматраше за велики губитак уништити цвет чистоте своје и изгубити свескупочени бисер девства. Но на упорно и дуго наваљивање оца да га послуша, Варвара се одважно и речито противљаше, и најзад изјави: Оче мој, будеш ли ми још говорио о томе, и будеш ли ме и даље приморавао на веридбу, учинићеш то, да се више нећеш називати оцем, јер ћу ја убити себе, и тако ћеш ти изгубити своје једино дете.

Чувши то, Диоскора спопаде ужас, и он оде од Варваре, не смејући више да је приморава на брак. Поред тога он сматраше да је боље да је на леп начин приволи на брак него да је силом приморава. И надахну се да ће доћи време када ће се сама Варвара предомислити и пожелети да ступи у брак. Потом он намисли да због послова иде на далек пут, држећи да ће Варвара без њега тувовати, па ће она кад се он буде вратио с пута, радије примити његов савет и послушати га. Стога, полазећи на пут, Диоскор нареди да се у његовом врту, поред старог купатила, подигне раскошно и скупочено купатило, са два прозора окренуто југу. Васпитачицама пак и слушкињама своје кћери нареди, да Варвара може слободно и несметано силазити с куле и радити што јој се буде хтело. Јер Диоскор мишљае да ће Варвара разговарајући са многим људима и видећи многе девојке верене и удате, и сама пожелети да се уда.

По Диоскоровом одласку на далек пут Варвара, користећи се слободом да излази из куће и несметано разговара с ким хоће, спријатељи се са неким хришћанским девојкама, и чу од њих за име Исуса Христа. Она се одмах духом обрадова имену том, и труђаше се да што више сазна од њих о Христу. И оне јој причаху све о Господу Христу: о неисказаном Божанству

Његовом, о оваплоћењу Његовом од Пречисте Дјеве Марије, о Његовом добровољном страдању и васкрсењу, о будућем суду, о вечном мучењу идолопоклоника, о бесконачном блаженству верних хришћана у Царству Небеском. Слушајући о свему томе, Варвара осећаше милину у срцу, и гораше љубављу ка Христу, и жељаше да се крсти. И баш у то време догоди се да један презвитер дође у Илиопољ, под видом трговца. Дознавши за то, Варвара га позва к себи, и тајно се научи од њега познању Јединог Творца свега и Сведржитеља Бога и вери у Господа нашега Исуса Христа, што је она одавна пламено желела. Пошто јој изложи ове тајне свете вере, презвитер је крсти у име Оца и Сина и Светог Духа, и поучивши је добро, отиде у свој завичај. А света Варвара, просвећена крштењем, разгоре се још већом љубављу к Богу, подвизаваше се у посту и молитви дан и ноћ, служећи Господу своме, коме се и уневести, давши завет да ће девство своје чувати неоскврњено.

У то време зидаше се купатило, сходно Диоскоровом наређењу пред одлазак на пут. А света девојка Варвара сиђе једном са своје куле да види зидање купатила. И кад угледа у купатилу два прозора, она упита раднике: Зашто сте начинили само два прозора? Није ли боље да буду три прозора? Тада ће и зид бити лепши и купатило светлије. – Радници одговорише: Тако нам твој отац нареди да начинимо само два прозора према југу. – Но Варвара упорно настојаваше да се просече и трећи прозор на купатилу, да би то био символ Свете Тројице. А када зидари не хтеше то учинити бојећи се њенога оца, она им рече: Ја ћу се пред оцем заузети за вас и одговараћу за вас, а ви урадите како вам наређујем.

Тада радници, по њеном наређењу, начинише и трећи прозор на купатилу. Старо пак купатило, поред кога се зидало ново, беше сво обложено глачаним мермером. Једном света Варвара, дошавши к, том старом купатилу и погледавши на исток, прстом нацрта на мермеру свети крст, и крст се удуби у камен као гвожђем урезан. Осим тога у том истом купатилу, из њене стопе на каменом поду купатила прокључа извор воде, која доцније причини исцељење многим који с вером долажаху.⁸⁴

Ходајући једном по палати свога оца, света Варвара угледа његове богове, бездахне идоле, постављене на чесном месту, и дубоко уздахну због погибли душа оних људи који служе идолима. Затим она попљува лица идола, говорећи: Нека вам буду слични сви који вам се клањају и од вас бездахних ишту помоћ!

Рекавши то, она узиђе на своју кулу. Тамо она, по обичају своме, ревноваше у молитви и пошћењу, свим умом својим, удубљујући се у богоразмишљање.

Међутим отац њен врати се с пута. Прегледајући зидарске радове он приђе новоподигнутом купатилу, па кад угледа три прозора на њему он стаде с гњевом грдити слуге и зидаре што су погазили његово наређење, те су направили три прозора а не два. Они одговорише: То смо урадили не по својој вољи већ по вољи твоје кћери Варваре; она нам нареди те ми и против своје воље начинисмо три прозора.

Диоскор одмах позва Варвару и упита је: Зашто си наредила да се у купатилу начини трећи прозор? – Она одговори: Боље три него два; јер си ти, оче, наредио да се начине два, ваљда символ двају небеских светила, сунца и месеца, да обасјавају купатило; а ја наредих да се начини и трећи, као символ Тројичине Светлости, јер су у неприступне, неисказане, незалазне и неугасиве Тројичне Светлости три прозора,⁸⁵ којима се просвећује сваки човек који долази на свет.

Отац се збуну од нових, ваистину дивних, али за њега несхватљивих речи своје кћери. И издвојивши се насамо с њом код старог купатила где бејаше крст, прстом свете Варваре изображен на камену, а који Диоскор још не беше приметио, он је стаде питати: Шта ти говориш? На који начин светлост трију прозора просвећује свакога човека? – Светитељка одговори: Слушај пажљиво, оче мој, и схвати што говорим: Отац, Син и Свети Дух, Три Лица Једнога у Тројици Бога, који живи у светлости неприступној, просвећују и оживљују свако створење. Ради тога ја и наредих да се на купатилу начине три прозора, да би један представљао Оца, други Сина, трећи Светога Духа, те да на тај начин и сами зидови прослављају име Пресвете Тројице.

Затим показујући прстом на знак крста, изображен на мермеру, она рече: Ја такође изобразих и знак Сина Божија: благоволењем Оца и дејством Светога Духа Он се ради спасења људи оваплоти од Пречисте Дјеве и добровољно пострада на крсту, чије изображење ти видиш. Нацртах ту знак крста, да би сила крсна одгонила одавде сву силу ђавољу.

То и много друго о Светој Тројици, о оваплоћењу и страдању Христовом, о сили крста, и о осталим тајнама свете вере говораше премудра девојка своме суровом и тврдоглавом оцу, чиме га страховито разјари. И он у бесу свом, заборавивши на природну љубав према кћери, извуче мач свој и хтеде да је прободу, но она се даде у бекство. Са мачем у руци Диоскор појури за њом, као вук за овцом. И кад он беше већ на домаку невиног јагњета Христовог, она се изненада обрете пред стеновитом гором која јој затвори пут. Немајући куда да побегне од руке и мача родитеља, или боље рећи мучитеља, њој једино уточиште беше Бог, ка коме она упери и душевне и телесне очи и мољаше Га за помоћ и заштиту. Свевишњи брзо услиши слушкињу Своју и одмах јој указа помоћ: учини те се стеновита гора раседе пред њом, као некада пред светом првомученицом Теклом када је она бежала од развратника. Света Варвара побеже у раселину, и стена се тог тренутка састави за њом, давши светитељки слободан пут до наврх горе. Узишавши на врх горе, она се тамо сакри у једној пећини. А свирепи и упорни Диоскор, не видећи пред собом бежећу кћер, зачуди се како се то она сакри од очију његових, и дуго време је марљиво тражаше. Заобилазећи гору и тражећи Варвару, он угледа два чобанина на гори који пасијаху стада оваца. Ови чобани видеше свету Варвару како узиђе на гору и сакри се у пећини. Попевши се до њих, Диоскор их упита, не видеше ли они његову бежећу кћер. Један од чобана, жалостива срца, видећи Диоскора пуног гњева, не хте одати невину девицу, и рече: Не видех је. – Но други ћутећи указа руком на место где се светитељка сакри. Диоскор појури тамо, а чобанина који одаде светитељку постиже казна Божја на истом месту: сам он претвори се у камени стуб, а његове се овце претворише у скакавце.

Нашавши своју кћер у пећини, Диоскор је стаде немилосрдно тући. Бацивши је на земљу, он је гажаше ногама; онда, ухвативши је за косу, он је вуцијаше по страшном путу све до своје куће. Затим је закључа у тесној, мрачној кућици, запечати и врата и прозоре, постави стражу, и мораше своју кћер глађу и жеђу. Потом Диоскор оде код царског намесника те области, Мартијана, и исприча му све о својој кћери, како она одбацује богове и верује у Распетог. И он моли намесника да његову кћер Варвару, запретивши јој разним мукама, врати вери оцаца.

После тога Диоскор изведе свету Варвару из затвора, одведе је намеснику и предаде му је у руке, говорећи: Ја се одричем ње, пошто се она одрекла мојих богова. И ако се она поново не обрати к њима и не поклони им се заједно са мном, онда ми она неће бити кћер и ја јој нећу бити отац. Ти пак, моћни намесниче царски, мучи је како ти је воља.

Угледавши пред собом девицу, намесник се удиви необичној лепоти њеној и стаде јој благо и умиљато говорити хвалећи њену лепоту и високородност. И саветоваше јој да не одступа од древних закона отачких и да се не противи вољи родитеља свога, него да се поклони боговима, и да у свему слуша свога родитеља, да би наследила сва његова имања. Међутим света Варвара мудрим речима изобличи ништавност бездахних незнабожачких богова, а исповеди и прослави њиме Исуса Христа, одричући се свеколике таштине земаљске и богатстава и светских уживања, и жудећи за небеским благом. Но намесник је и даље убеђиваше да не срамоти свој род и да не погубљује прекрасну и цветну младост своју. Најзад јој рече: Сажали се на себе, дивна девице! и похитај усрдно да заједно с нама принесеш жртву боговима, јер имам сажаљења према теби и хоћу да те поштедим, не желећи да такву лепоту предам на муке и ране. Ако ме пак не послушаш и останеш непокорна, онда ћеш ме приморати да те, и против своје воље, ставим на љуте муке.

Света Варвара одговори: Ја свагда приносим жртву хвале Богу моме и хоћу да сама будем Њему жртва, јер Он једини јесте Истинити Бог, Творац неба и земље и свега што је на

њима; а твоји богови су ништа и ништа не створише, јер су бездахни и непокретни, и сами су дело руку људских, као што каже пророк Божји: Идоли су незнабожаца сребро и злато, дело руку човечијих. И сви богови незнабожаца су ђаволи; а Господ је небеса створио (Псал. 113, 12; 95, 5). Ове пророкове речи ја признајем, и верујем у Једнога Бога, Творца свега, а за ваше богове тврдим да су лажни, и да је узалудна нада ваша на њих.

Ове речи светитељкине разгњевише намесника, и он нареди да је раздену. Ово прво мучење – стајати нага пред очима толиких људи, који бестидно и упорно гледају у обнажено девствено тело, беше за целомудрену и чисту девојку теже од најстрашнијих рана. Затим мучитељ нареди да је положи на земљу, па дуго време силно бију воловским жилама, да се земља обагри њеном крвљу. А кад престадоше са бијењем, мучитељи онда, по намесниковом наређењу, стадоше сурим крпама и оштрим цреповима трљати ране њезине, додајући тиме бол на бол. Ипак сва та мучења која силовитије од буре и олује навалише на храм младог и слабог тела девојчиног, не поколебаше чврсту у вери мученицу Варвару, јер вера њена беше основана на камену – Христу Господу њеном, ради кога она с радошћу трпљаше тако тешка страдања.

После тога намесник нареди да је посаде у тамницу, док он не смисли за њу најљуће муке. Једва жива од страховитих мучења, света Варвара се у тамници са сузама мољаше возљубљеном Женику, Христу Господу, да је не оставља у тако тешким мукама, и говораше речима Давидовим: Не остави мене, Господе Боже мој, не одступи од мене; похитај ми у помоћ! (Псал. 37, 22. 23). – Када се она тако мољаше, у поноћи њу обасја велика светлост; и светитељка осети у срцу овом и страх и радост: к њој се приближаваше Бесмртни Женик, желећи посетити невесту Своју. И гле, сам Цар Славе јави јој се у неизрецивој слави. А она, угледавши Господа, о! како се она обрадова духом, и какво блаженство осети срце њено! А Господ, с љубављу гледајући на њу, рече јој Својим преслатким устима: „Буди храбра, невесто моја, и не бој се! Ја сам с тобом; ја те чувам, и гледам на подвиг твој, и олакшавам патње твоје, и за њих ти припремам вечну награду у мом небеском дворцу. Стога,

претрпи до краја, да би се ускоро насладила вечних блага у Царству моме“.

Слушајући речи Господа Христа, света Варвара се сва као восак топљаше од огња божанске жеље, и као река љубављу се к Њему разливаше. Утешивши тако возљубљену невесту Своју Варвару и облаженивши је љубављу Својом, Сладчајши Исус је исцели и од рана, те на телу њеном не остаде ни трага од њих. После тога Он отиде од очију њених, оставивши јој неизрециву радост духовну. И пребиваше света Варвара, у тамници као на небу, пламтећи серафимском љубављу к Богу, и славославећи Га срцем и устима, и узносећи благодарност Господу што није презрео него је посетио слушкињу Своју која страда ради Имена Његовог.

У том граду живљаше нека жена, по имену Јулијанија. Она вероваше у Христа и бојаше се Бога. Откако света Варвара би ухаћена од мучитеља, Јулијанија је издалека праћаше, и посматраше страдања њена. А кад светитељка би бачена у тамницу, она борављаше крај тамничког прозора дивећи се како та млада девојка, у цвету младости и лепоте, презре оца свог, и сав род, и богатство, и сва блага и радости овога света, па и сам живот свој не штеди него га радосно полаже за Христа. Видевши пак да Христос исцели свету Варвару од рана, она и сама пожелела да страда за Христа. И стаде се припремати за такав подвиг, молећи Подвигостројитеља Исуса Христа, да јој пошаље трпљење у мукама.

Када настаде дан, света Варвара би изведена из тамнице на незнабожно судиште ради поновног истјазављања. А Јулијанија ступаше за њом издалека. Када света Варвара стаде пред царског намесника, он и који беху с њим запрепастише се угледавши Варвару здраву, светлу лицем, и лепшу него што је била, а на телу њеном ни трага од оноликих рана. Намесник јој рече: Видиш ли, девојко, како се о теби брину богови наши? Та колико синоћ ти беше сва у ранама, а сада ето они те потпуно исцелише и здравље ти подарише. Стога, буди им благодарна за такво добротворство; и поклони им се и принеси им жртву. – Светитељка одговори: „Шта говориш, намесниче, као да су ме исцелили твоји богови, који су сами слепи, неми и безосећајни.

Они не могу дати ни слепима прогледање, ни немима говор, ни глувима слух, ни хромима ход; они не могу ни болесне исцељивати, ни мртве васкрсавати. Како онда могоше исцелити мене? И зашто им се клањати? Мене исцели Исус Христос, Господ Бог мој, који исцељује сваку болест и даје живот мртвима. Њему се с благодарношћу клањам, и себе саму на жртву Њему приносим. Но ум је твој ослепљен, и ти својим незнабожним очима не можеш видети овог Божанског Исцелитеља, јер си недостојан.“

Ове речи свете мученице разјарише намесника, и он нареди да мученицу обесе на мучилишном дрвету: да јој тело стружу железним ноктима, да јој ребра пале упаљеним свећама, и да је чекићем ударају по глави. Света Варвара трпљаше јуначки све то. Од таквих мучења немогуће би било остати жив не само њој, младој девојци, већ и најснажнијем мужу, да њу, овчицу Христову, није невидљиво укрепљавала сила Божија.

У гомили народа који је посматрао мучење свете Варваре стајаше недалеко споменута Јулијана. Гледајући велико страдање свете Варваре, које она у младом телу јуначки подноси, Јулијанија се не могла уздржати од суза и силно плакаше. Онда, испунивши се ревности, она подиже глас изред народа и поче изобличавати бездушног намесника због нечовечног мучења мученице Варваре и хулити незнабожачке богове. Она би одмах ухваћена, и на питање какве је вере, она изјави да је хришћанка. Тада намесник нареди да и њу муче као Варвару. Јулијанија онда би обешена на мучилишном дрвету заједно с Варваром, и стругана железним гребенима. А света великомученица Варвара видети то, и viseћи сама у мукама, подиже очи своје горе, к Богу, и мољаше се: Боже, Ти испитујеш срца људска, Ти знаш да ја, чезнући за Тобом и љубећи свете заповести Твоје, себе сву принесох Теби на жртву, и предадох себе свемоћној десници Твојој. Стога, немој ме оставити, Господе, него милостиво погледај на мене и на састрадалницу моју Јулијанију, и укрепи нас обе, и дај нам силе да овај подвиг добро завршимо: јер је дух срчан, али је тело слабо (Мт. 26, 41).

Док се тако светитељка мољаше, њима се обема невидљиво даваше помоћ с неба за јуначко трпљење. После

тога мучитељ нареди да се обема одсеку женске груди. Када то би учињено, и тиме патње мученица страховито увећане, света Варвара поново подиже очи своје к Лекару и Исцелитељу свом, и завапи: Не одгурни нас од лица Твога, Христе, и Духа Твога Светога не одузми од нас! подај нам, Господе, радост спасења, и духом владалачким утврди нас у љубави Твојој!⁸⁶

После таквих мучења намесник нареди да свету Јулијанију одведу у тамницу, а да свету Варвару, на велико посрамљење њено, воде нагу по целој граду, исмевајући је и бијући је, Света пак девојка Варвара, покривајући се стидом као одећом, завапи к милом Женику свом Христу Богу, говорећи: Боже, Ти одеваш небо облацима, и земљу повијаш маглом као пеленахма: Ти сам, Царе, покриј наготу моју, и учини да очи незнабожаца не виде тела мог, да не би слушкиња Твоја била потпуно исмејана!

И Господ Исус Христос, који са свима светим ангелима Својим гледаше с неба на подвиг слушкиње Своје, одмах јој похита у помоћ и посла јој светла ангела са лучезарном одећом да покрије наготу свете мученице. После тога очи незнабожаца не могаху већ више видети обнажено тело свете мученице, и она би доведена натраг к мучитељу. А после ње водише по граду, такође нагу, свету Јулијанију. Најзад мучитељ видећи да их не може одвратити од љубави Христове и приволети на идолопоклонство, осуди обе на посечење мачем.

Диоскор пак, свирепи родитељ свете Варваре, толико беше освирепљен од ђавола да, гледајући велике муке своје кћери, не само не устугова срцем, него се чак и не постиде да јој сам буде целат. Јер он, једном руком ухвативши своју кћер а у другој држећи исукани мач, поведе је на место посечења, које беше одређено на једној гори изван града. Свету пак Јулијанију вођаше за њима један од војника. И када они иђаху тако, света Варвара се мољаше Богу, говорећи: Беспочетни Боже, Ти си распростро небо као покривач и основао земљу на водама; Ти си заповедио сунцу те обасјава и добре и зле; Ти дајеш кишу и праведнима и неправеднима; Ти и сада услиши мене слушкињу своју која се моли Теби, услиши, о Царе, и подај благодат Своју свакоме човеку који буде спомињао мене и моја страдања, и

нека се не приближи к њему изненадна болест, и нека га не уграби неочекивана смрт, јер Ти, Господе, знаш да смо ми тело и крв, и творевина пречистих руку Твојих.

Када се света Варвара тако мољаше, чу с неба глас који је с Јулијанијом позивао у небеска насеља и обећавао да ће јој се испунити молба. И обе мученице, Варвара и Јулијанија, иђаху на смрт с великом радошћу, желећи да се што пре разреше од тела и отиду Господу. А кад стигоше на одређено место, овчица Христова Варвара преклони под мач свету главу своју, и би посечена рукама бездушног оца свог. И испуни се речено у Светоме Писму: Предаће на смрт отац чедо.⁸⁷ Свету пак Јулијанију посече војник. И тако завршише подвиг свој ове свете мученице.⁸⁸ Свете душе њихове радосно узиђоше к Женику своме Христу, сретнуте од Ангела и с љубављу примљене од Господа. Диоскора пак и намесника царског Мартијана изненада постиже казна Божија: јер и Диоскора кад силажаше с горе после посечења кћери, и намесника Мартијана кад сеђаше код куће, убише громови, и тако их спалише да им се ни прах не нађе.

У граду том живљаше један благочестиви човек, по имену Галентијан. Узевши чесне мошти светих мученица он их донесе у град и сахрани са доличном чешћу, и подиже цркву над њима, у којој биваху многа исцељења од моштију светих мученика, молитвама њиховим а благодаћу Оца и Сина и Светога Духа, Једнога у Тројици Бога, коме слава вавек. Амин.

О ЧЕСНИМ МОШТИМА СВЕТЕ ВЕЛИКОМУЧЕНИЦЕ ВАРВАРЕ

ЧЕСНЕ мошти свете великомученице Варваре бише пренесене из Грчке у Русију, у Кијев, после просвећења Руске земље светим крштењем, када се руски кнезови налажаху у нарочито блиским и пријатељским односима са грчким царевима, и узимаху себи за супруге њихове сестре и кћери.⁸⁹ У време таквих односа, Кијев доби из Грчке неоцењиви дар – целебне мошти свете великомученице Варваре, као што то сведочи веродостојни летопис из 1670. године игумана Кијевског Михајловског Златоверхог манастира,⁹⁰ јеромонаха Теодосија Сафоновича.⁹¹ Прва супруга великог кнеза Кијевског Свјатополка Изјаславича,⁹² названог у светом крштењу Михаил, беше грчка принцеза Варвара, кћи Византијског цара Алексија Комнена.⁹³ Пред свој одлазак из Цариграда у Русију принцеза Варвара умоли свога оца да јој да чесне мошти свете великомученице Варваре, и она их донесе са собом у Кијев. Муж њен, велики кнез Михаил, сагради 1108. године у Кијеву камену камену цркву у име светог Архистратига Михаила, свога заштитника, и чесно положи у њој свете мошти великомученице.⁹⁴ У време најезде татарског хана Батија⁹⁵ на руску земљу, мошти свете великомученице бише сакривене од стране црквенослужитеља на тајном месту испод камених степеница што воде на врх храма. Много година после Батијеве пустошне најезде свете мошти, по благоволењу Божјем, бише обретене, из скривнице изнесене, и с чешћу јавно положене у истом храму.

Године 1644, за време Кијевског Митрополита Петра Могиле,⁹⁶ Кијев посети канцелар Пољске краљевине Георгије Осолински. Дошавши у цркву Михајловског манастира ради поклоњења чесним моштима свете великомученице Варваре, он исприча ово: „Ја гајим дубоку веру у помоћ свете великомученице Варваре, јер многи сведоче да ко повери себе њеном заступништву, не умире без покајања и причешћа Божанственим Тајнама. Био сам у Риму и у другим западним

земљама и свуда сам се распитивао где се налазе мошти свете великомученице Варваре, на Западу или на Истоку. Из одговора које сам добијао, уверио сам се да се мошти свете великомученице не налазе на Западу, такође ни на Истоку, већ се налазе у овим крајевима, како тврде они који су бивали на Истоку. Сада верујем да се управо овде у Кијеву налазе мошти свете великомученице Варваре“. – Поклонивши се с усрдном молитвом светим моштима и побожно их целивавши, канцелар смерно мољаше да му се да делић од ових светих моштију на благослов. Због велике вере његове њему би дат делић са прста десне руке свете великомученице, што он и прими са великом захвалношћу.

Године 1650, за митрополита Кијевског Силвестра Косова,⁹⁷ хетман Литовски кнез ануш Радзевил, заузео на јуриш град Кијев. По његовој жељи њему бише дате две немале честице узете – једна од груди, а друга од ребра чесних моштију свете великомученице Варваре. Честицу од груди хетман поклати својој жени, кнегињи Марији, благочестивој кћери Молдовлахијског господара Василија. По престављењу кнегиње Марије, део светих моштију што беше у ње дође у руке митрополиту Кијевском Јосифу Тукаљском⁹⁸ и он их донесе у град Канев. После пак његове смрти, оне бише пренете у град Батурин,⁹⁹ где и сада почивају у манастиру светог Николаја Чудотворца, чинећи чудесна исцељења. А други део светих моштију, онај од ребра, кнез Радзивил посла на поклон Виленском римокатоличком епископу Георгију Тишкевичу, испуњујући тиме његову жељу и усрдну молбу. Примивши овај поклон, епископ га чесно чуваше у своме двору, у богато украшеном кивоту. Након неког времена дом епископов изгоре, али кивот са делом моштију свете великомученице Варваре остаде читав и неповређен. Удивљени овим чудом, сви прославише Бога и свету великомученицу Варвару. Вест о овоме чуду би донесена у Михајловски манастир године 1657. А годину дана пре тога, беше у Кијеву Антиохијски патријарх Макарије.¹⁰⁰ Он се са великом вером и љубављу и сузама поклати чесним моштима свете великомученице Варваре у Михајловском Золотоверхом манастиру, и рече ово:

„У мојој патријаршији, недалеко од Антиохије, има град Илиопол, у коме пострада света великомученица Варвара. Када тамо ја распитивах за њене свете мошти, мени тврђаху да њих одавна нема не само тамо него ни у ма ком другом месту на Истоку, већ се оне налазе у Руској земљи, коју понеки називају варварском земљом. Сада чврсто верујем да су ове мошти овде, истинске мошти свете великомученице Варваре“.

И патријарх усрдно мољаше, да му се да делић од ових светих моштију. Његова молба би испуњена Кијевским митрополитом Силвестром, и патријарх прими делић светих моштију са великом радошћу и благодарношћу.

Мноштво чудеса и исцељења од светих моштију свете великомученице Варваре, која су бивала и која бивају у Михајловском Златоверхом манастиру, силније од громогласних труба објављују целоме свету и све убеђују у истинитост моштију и благодатне силе која кроз њих дела. Од тих чудеса споменућемо само неколико.

Архиепископ Черњиговски Лазар Баранович,¹⁰¹ пре но што је постао епископ, од 1640. године много се трудио у проповедању речи Божје ... Између осталог, проповедајући једном на празник свете великомученице Варваре крај њених чесних моштију, он с дубоком благодарношћу и умилењем прослави чудо свог властитог исцељења од ових светих моштију. Често спомињући ово чудо, он је 1674. године у једној својој књизи¹⁰² написао о том чуду ово: „Тешко болестан, ја се нисам обраћао никаквом лекару, него прибегох с молбом моштима свете великомученице Варваре, и са вером пих воду у којој је била омочена рука великомученице, и чаша такве воде би ми на спасење“.

Настојатељ Свето-Михајловског Златоверхог Кијевског манастира, јеромонах Теодосије прича: када је он 1655. године, по благослову Кијевског митрополита Силвестра, постао старешина овога манастира, к њему је дошао неки чесни грађанин Слуцки, предао му од сребра начињену руку и замолио га да је обеси крај чесних моштију свете великомученице Варваре. Упитан зашто он то ради, Слуцки рече ово: „Рука ми беше поражена тешком болешћу, и тако згрчена

да је нисам могао исправити. Патећи од такве неисцељиве болести, ја се сетих чудеса која се збивају овде од чесних моштију свете великомученице Варваре. Стога се молих светој великомученици да ми исцели руку, и заветовах се да ћу ићи и поклонити се њеним светим моштима. И ето, помоћу свете Варваре, згрчена моја рука се исцели. И ја, испуњујући свој завет, ево дошао сам к светим моштима њеним да им се с благодарношћу поклоним, и ову сребрну руку донесох к светим моштима њеним у знак исцељења моје руке“.

Исти настојатељ Теодосије исприча ово: Године 1660, у време међусобног рата, много сам туговао због оскудице у манастиру и осталих недаћа. Једном у сну ја се обретох крај моштију свете великомученице Варваре, и видим сав јој кивот пун маслиновог уља. И света великомученица ми рече: „Нека те не мори брига, ја сам с вама“. – Пробудивши се, ја почех размишљати о сновиђењу, и опоменувши се да у Светом Писму уље означава милост, рекох себи: Кивот, пун уља, у коме видех великомученицу где лежи, знак је да светим молитвама њеним у манастиру овом неће више бити оскудице и беде. – Тако у самој ствари и би.

Године 1666, у време светог Божићњег поста, у току којег се празнује спомен свете великомученице Варваре, два војника, Андреј и Теодор, договорише се да украду драгоцене украсе са моштију свете великомученице. Стога дођоше ноћу у манастир, разбише јужна врата на цркви, и појурише право к моштима свете Варваре. Утом тресну страشان гром, и из светитељкиног кивота засуше их огњене варнице. Од страха лопови падоше на земљу као мртви, при чему један од њих оглуве а други сиђе с ума. А када потом онај оглувели дође мало к себи, и виде на себи казну Божју и свете великомученице Варваре, он изведе свога обеспамећеног друга из цркве, затвори црквена врата, и ништа не узевши отидоше дома. После седам дана овај оглувели дође у манастир доведши са собом свог сумашедшег друга, и пред духовним оцем, јеромонахом Симеоном, са скрушеним срцем исповеди свој грех и исприча о чуду. Духовник их поучи да се истински покају, са надом у помоћ и исцељење од стране свете великомученице Варваре, па их отпусти.

Године 1669, августа 12, један војник дође у цркву к чесним моштима свете великомученице Варваре, и поклањајући им се с великом побожношћу он уздахну, и исприча црквењаку и многим присутним људима ово: „Ја се удостојих велике чудесне заштите свете великомученице Варваре. Једном, налазећи се у пуку, пођох с многим друговима по траву, и изненада нападоше на нас Татари и све моје другове одведоше у ропство, само се ја један спасох. И када ја благодарих Бога за своје избављење и сажаљевах другове своје, јави ми се света Варвара у оваким истим хаљинама у каквима овде лежи и са оваким истим венцем, и рече ми: Знај, ја сам мученица Варвара која те ослободи од Татара. – И ево дошао сам овамо к светим моштима њеним, да јој се с благодарношћу поклоним за то чудесно избављење, и да вам испричам то чудо“.

Године 1670. један Кијевљанин, по имену Јован, побожан и честит човек, разболе се тешко од врућице. Дуго болујући, он се сети свете великомученице Варваре која преко својих чесних моштију даје чудесна исцељења. И он, изнурен болешћу, немајући снаге да устане с постеље и отиде до цркве к светим моштима, посла у Михајловски манастир са молбом да му даду од воде коју изливају на руку свете Варваре. У то време он беше у тако страшној ватри, да му се језик сасуши. Укућани му саветоваху да попије нешто и мало се расхлади. Али он одговори: Макар умро, нећу попити ништа док ми не донесу воде од раке свете великомученице Варваре.

Тако велику веру имађаше он према светој великомученици. А када би донесена вода од светих моштију њених, Јован је с радошћу дочека, па помоливши се с вером напи се. И одмах заспа дубоким сном, мада до тада уопште није могао спавати. И гле, у сну он као да се обрете у цркви светог Архистратига Михаила, и њему се јави прекрасна девица и рече му: Знаш ли, ко сам ја? – А кад он одговори да не зна, девица му рече: Знај дакле, да сам ја мученица Варвара. Многи не верују да у овом Свето-Михајловском манастиру почивају моје мошти. Сада се сам убеди да су ово заиста моје мошти, и казуј свима да би веровали томе. У знак тога: буди здрав од сада.

Рекавши то, она сама леже у свој кивот; а Јован, пробудивши се тог тренутка, из сна, осети се потпуно здрав, као да никада боловао није. И благодаривши Богу и светој великомученици Варвари, он по савести исприча не само игуману Свето-Михајловском него и свима о чудесном исцељењу свом преко моштију свете великомученице Варваре и о сведочанству свете великомученице да су то њене мошти.

Уопште, од ових чесних моштију свете великомученице Варваре у Свето-Михајловском Золотоверхом Кијевском манастиру бивају чудеса непрестано, а нарочито од свете целебне воде којом се прелива света рука њена десна.

Треба овде нешто рећи и о левој руци свете великомученице, која се из древних времена не налази при њеном нетљеном телу у Михајловском манастиру: она је остављена у Грчкој земљи. Након много година, а у време Кијевског митрополита Петра Могиле, ту свету руку пренесе у Пољску Грк Мозел који се пресели тамо. Пореклом из царскога рода Кантакузених, Мозел беше по занимању лекар, и то врло чувен. Он подиже цркву у част Воздвижења Крста Господња, у Волинском граду Луцку, и тамо би положена чесна лева рука свете великомученице Варваре. Након пак много година, при православном епископу Луцком Гедеону, каснијем митрополиту Кијевском, безбожни Јевреји покрадоше споменуту цркву. Том приликом са осталим црквеним утварама они украдоше и ту свету руку која је лежала у сребрном кивоту, па и њу са осталим утварима бацише у усијану пећ, где она, сав дан и сву ноћ паљена огњем, остаде неоштећена. Када то видеше безбожни пакосници, они извадише из усијане пећи чудесно неповређену свету руку и тајно ноћу дуго се мучаху да је гвозденим чекићима размрскају. И после многих напора они је једва размрскаше у ситне делиће, па поново бацише у исту усијану пећ.

По промислу Божјем, овај злочин безбожних Јевреја ускоро би обелодањен марљивом истрагом око ове крађе и сведочанством суседа који су оне ноћи чули лупу чекића. Подвргнути мукама, крадљивци не хтедоше признати свој злочин. Тада иследницима дође на ум благочестива мисао: да се из оне пећи извади сав пепео и просеје на решету. При том

просејавању показаше се ситне честице размрскане руке светитељкине; пронађоше још и коралски накит што се налазио на светој руци, који се у пећи не беше претворио у пепео већ је од огња само био побелео. После тога и сами безбожни Јевреји, поново подвргнути мукама, признадоше свој злочин.

Онда, са благословом епископа Гедеона, све пронађене честице свете руке и корали бише стављени у диван кивотић, нарочито начињен за то. И тај кивотић би у литији са крстовима и свећама од стране свештенослужитеља Божјих и мноштва народа унесен у Луцку саборну цркву светог Јована Богослова.

Кроз неколико пак година епископ Гедеон, пресељујући се, због гоњења Православља, из Луцка у Малоросију, пренесе и тај свети кивотић. А кад преосвећени Гедеон би узведен на престо Кијевске митрополије, тада он и свети кивотић тај чесно положи у олтару саборне цркве Кијевске митрополије свете Софије – Премудрости Божије, где се и сада побожно чествује.¹⁰³

ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ЈОВАНА ДАМАСКИНА

ПРЕПОДОБНИ Јован Дамаскин родио се у престоници Сирије Дамаску,¹⁰⁴ од високородних и побожних родитеља,¹⁰⁵ чија пламена вера у Христа, испробана у опасностима и искушењима, показује се јача и драгоценија од злата, мада испробаног у огњу, ипак пропадљивог. Тешко беше тада време. Сарацени беху покорили ту земљу и, зауевши овај славни град, задаваху сваковрсне муке хришћанима: једне убијаху, друге у ропство продаваху, и никоме не дозвољаваху да јавно слави Христа. У то време родитељи Јованови, штићени промислом Божјим, сачуваше се читави и здрави, са целокупном имовином својом; сачуваше они и свету веру. Јер им Бог даде могућност да задобију благонаклоност Сарацена, као некада Јосиф Египћана¹⁰⁶ и Данило Вавилоњана,¹⁰⁷ те злочестиви Агарјани не забрањиваху родитељима светитељевим да верују у Христа и да отворено славе свето Име Његово. Осим тога они Јовановог оца поставише за градског судију и за начелника народних грађевина.¹⁰⁸ Налазећи се на таквом положају, он многа добра чињаше својој једноверној браћи: откупљиваше робље, ослобађаше сужње из тамница и спасавао их од смрти, и свима паћеницима пружаше руку помоћи. И беху родитељи преподобнога у Дамаску међу Агарјанима као светилници у ноћи, као семе у Израилју, као искра у пепелу. Сачувани од Бога ради тога, да од њих произађе Цркве Христове светилник, који ће јарко светлети целога свету, – блажени Јован Дамаскин. Родивши га по телу, они се потрудише да га одмах учине и чедом светлости кроз свето крштење, што беше ствар врло тешка у то време. Јер Агарјани никоме не дозвољаваху крштење. Међутим Јованови родитељи несметано препородише своје дете крштењем и наденуше му име које означава благодат Божију. Јер Јован је јеврејска реч и значи: благодат Божија. Отац детета Јована веома се стараше да своје чедо добро васпита и научи, не обичајима сараценским, нити храбрости војничкој, нити лову звериња, нити ком другом световном занимању, већ

кротости, смирености, страху Божјем и познавању Светога Писма. Стога усрдно мољаше Бога да му пошаље човека мудрог и побожног, који би сину његовом био добар учитељ, и добар наставник у врлинама. И би брижни родитељ услишен од Бога, и доби што је желео, на следећи начин.

Дамаски разбојници вршили су често и упаде и на копну и на мору у суседне крајеве, узимали у ропство хришћане, доводили их у свој град, па једне продавали на пијацама а друге убијали. Једном они ухватише неког монаха, по имену Козму, благообразног по изгледу, прекрасног по души, родом из Италије, и продаваху га на пијаци са осталим робљем. Они пак робови које разбојници хоћаху да посеку мачем, припадаху к ногама тога монаха и са сузама га мољаху да се помоли Богу за душе њихове. Сарацени, видевши какво поштовање указују монаху осуђени на смрт, упиташе га какав је чин имао у својој отаџбини међу хришћанима. Он одговори: Ја нисам имао никакав чин, нити сам био удостојен свештеничког звања; ја сам само грешни монах, познавалац философије, не само наше хришћанске него и оне коју смислише незнабожачки мудраци.

Рекавши то, монах бризну у плач, и плакаше горко. Недалеко пак стајаше Јованов родитељ; видећи старца где плаче, и познавши по одећи да је монах, он му приђе. И желећи да га утеши у тузи рече му. Узалуд, човече Божји, плачеш што губиш овај свет, којег а си се ти давно одрекао и за који си умро, као што видим по твојем изгледу и одећи. – Ја плачем, одговори монах, не што губим овај свет, јер сам ја, као што ти рече, умро за свет, и не хајем ни за шта световно, знајући да постоји други живот: бољи, бесмртан и вечан, уготовљен слугама Христовим, који се надам и ја добити благодаћу Христа Бога мог; него плачем зато што одлазим из овог света бездетан, и не оставивши за собом наследника.

Зачуди се Јованов родитељ монаховим речима, и рече му: Оче, ти си монах, и посветио си се Богу ради чувања чистоте а не ради рађања деце. Зашто онда тугујеш због деце? – Монах одговори: Ти не појимаш, господине, оно што сам рекао: ја говорим не о телесном чеду и не о земаљском наследству, већ о духовном. Јер, као што сам видиш, ја сам монах убог и немам

ништа од ствари овога света, али имам велико богатство мудрости којим се обогатих, много се, помоћу Божјом, од младости моје трудећи. Прошао сам разне науке људске: изучио сам реторику и дијалектику, одлично знам философију, предату од Стагарита и Аристонова сина,¹⁰⁹ проучио сам геометрију и музику, добро сам изучио кретање небеских тела и путеве звезда, да бих преко толике лепоте творевине и њеног премудрог уређења што јасније познао самога Творца. Затим сам савршено изучио и учење грчких и римских богослова о тајнама Православља. Имајући сам таква знања, ја их никоме нисам предао, и чему сам се сам научио ја никога не научих, нити сада могу научити, јер немам ни времена ни ученика; и сматрам да ћу овде умрети од мача агарјанског, и јавићу се пред Господом мојим као дрво неродно, и као слуга који је сакрио у земљу талант господара свога. Ето због чега плачем и ридам. Као што оци по телу тугују када у браку живећи немају деце, тако и ја тугујем и сетујем што не родих ниједног духовног сина, који би после мене био наследник мог богатства мудрости.

Чувши овакве речи, отац Јованов се обрадова што обрете давно жељену ризницу, и рече старцу: Не тугуј оче: Бог може испунити жељу срца твога. – Рекавши то, он хитно оде к сараценском кнезу, и припавши к ногама његовим мољаше га усрдно да му поклони роба-монаха. Кнез му изиђе у сусрет: поклони му овај дар, стварно драгоценији од многих других дарова.

Родитељ Јованов с радошћу одведе кући својој блаженога Козму, и утеши га намучена давши му удобност и мир. И рече му: Оче, буди господар у мојој кући и учесник свих мојих радости и туга. – Па додаде и ово: Бог ти не само дарова слободу него ти и жељу срца твога испуни. Ја имам ова два детета: један је син мој по телу Јован, а други – дечак кога примих уместо сина, родом из Јерусалима, сироче од детињства, а зове се као и ти, Козма. Стога те молим, оче, научи их мудрости и доброј нарави и настави на свако добро дело; начини их духовним синовима својим, препороди их учењем, васпитај их поучењем, и остави их после себе као наследнике неукрадивог богатства духовног.

Обрадова се блажени старац Козма, прослави Бога, и стаде врло марљиво васпитавати и учити оба дечака. А дечаци беху паметни, брзо схватаху што им учитељ предаваше, и напредоваху у учењу. Јован, као орао који се носи по ваздуху, достизаше високе тајне учења; а духовни брат његов Козма, као лађа брзо пловећи на угодном ветру, брзо достизаше дубину мудрости. Учећи усрдно и ревносно, они за кратко време изврсно изучише граматику, философију и аритметику, и постадоше слични Питагори и Диофану;¹¹⁰ изучише они и геометрију тако, да су могли бити сматрани као неки нови Еуклиди.¹¹¹ А како се они усавршише у песништву и музици, о томе сведоче њихове црквене песме и стихови. Не изоставише они и астрономију; и тајне богословља одлично упознаше. Осим тога они се од доброг учитеља научише добрим наравима и добродетељном животу, живљењу у врлинама, и постадоше савршени у знању, мудрости духовној и световној. Нарочито Јован показа велики успех, те му се дивљаше и сам учитељ, којег Јован превазиђе у неким областима знања. И постаде Јован велики богослов, о чему сведоче његове богонадахнуте и богомудре књиге. Но он се не горђаше због толике своје мудрости. Као плодно дрво: што више род на њему расте, утолико се више гране његове повијају наниже ка земљи, Тако и блажени философ Јован: уколико више напредоваше у мудрости, утолико мањим он сматраше себе; и умејаше он укроћавати у себи сујетна маштања и угађавати страсне помисли, а душу своју као светилник, напуњен уљем духовне мудрости, запаљивати огњем Божанствене жеље.

И учитељ Козма рече једном оцу Јовановом: Ето господине, жеља се твоја испуни: младићи твоји се одлично научише, те већ и мене превазилазе мудрошћу. Таквим ученицима није доста да буду као учитељ њихов. Благодаревати великој памети и непрестаном труду, они потпуно постигоше сву дубину мудрости, и Бог умножи тај њихов дар. Њима више није потребно да их ја учим: они су већ способни да друге уче. Стога те молим, господине, отпусти ме у манастир, да тамо сам постанем ученик и да се научим вишњој мудрости од савршених монаха. Та световна философија којој сам се научио, шаље ме к

философији духовној, која је драгоценија и чистија од световне, јер она доноси користи и спасава душу.

Чувши то, отац Јованов се ожалости, не желећи лишити себе тако драгоцену и мудру наставника. Ипак се не усуди силом задржати старца да га не ожалости, зато му учини по вољи. И наградивши га богато, он га отпусти с миром. Монах Козма оде у лавру преподобног Саве Освећеног. И тамо поживевши богоугодно до своје смрти, он отиде к Најсавршенијој Премудрости, Богу. Кроз неколико година престави се и отац Јованов. Кнез Сараценски позва Јована и предложи му да га постави за свог првог саветника. Јован се отказиваше од тога, имајући супротну жељу: да служи Богу усамљеничким молитвеним тиховањем. Ипак он би принуђен да се потчини и да се, и против воље своје, прими власти. И доби Јован у граду Дамаску власт већу но што је имао његов родитељ.¹¹²

У то време у Грчкој цароваше Лав Исавријанац,¹¹³ који на Цркву Божију устаде зверски, као лав ричући и пустошећи. Избацујући из храмова Божјих свете иконе, он их предаваше огњу; а оне који православно вероваху и поштоваху свете иконе, он бездушно стављаше на страховите муке. Чувши о томе, Јован се запали ревношћу побожности, угледајући се у томе на Илију Тесвићанина и на имењака свог Претечу Христовог. Извукавши мач Речи Божије, он поче њиме одсецати као главу јеретичко умовање звероподобног цара: јер он разасла многе посланице о поштовању светих икона оним правовернима који му беху познати. У тим посланицама, на основу Светог Писма и древног предања богоносних Отаца, он мудро доказиваше да светим иконама треба одавати дужно поклоњење. Оне пак којима је слао те посланице он мољаше да те посланице показују другој једноверној братији ради њиховог утврђења у православљу. И труђаше се блажени Јован да сву васељену напуни богонадахнутим посланицама својим.¹¹⁴ Растурене по целом царству грчком, оне утврђиваху православне у побожности, а јеретике бодијаху као бодила. Глас о тим посланицама допре и до самог цара Лава. Не трпећи да ко изобличава његово зловерје, цар позва к себи своје

једномишљенике јеретике и нареди им да они, на притворан начин, међу православнима пронађу коју било Јованову посланицу писану његовом властитом руком, и да је узму на прочитање. После дугог паштења, учесници ове злобне замисли пронађоше негде код православних једну посланицу, написану Јовановом руком, лукаво је измолише, па цару у руке предадоше.

Цар наложи неким вештим писарима својим да они, гледајући на рукопис Јованов, напишу истим словима тобож од стране Јованове писмо из Дамаска цару Лаву. А то писмо гласило је овако: „Радуј се, царе! и ја се радујем држави твојој ради јединства вере наше, и одајем поклоњење и дужно поштовање твоме царском величанству. Обавештавам те да град наш Дамаск, који је у рукама Сарацена, слабо се чува, и уопште нема јаку стражу; војске је у њему мало, и слаба је. Стога те молим, Бога ради смилуј се на овај град, пошаљи јуначку војску своју. Правећи се као да иде у друго место, нека војска изненада нападне Дамаск, и ти ћеш без муке узети град под своју власт. У овој ствари ја ћу ти помоћи много, пошто је град, и сва ова земља, у мојим рукама“.

Пошто написа себи од стране Јована такво писмо, лукави цар нареди да од његове стране напишу сараценском кнезу овако: „Сматрам да ништа није боље него имати мир и живети у пријатељству, јер одржавати уговоре мира врло је похвално и Богу мило. Стога и мир, склопљен између нас, ја хоћу да поштено и верно чувам до краја. Међутим неки хришћанин, који живи у твојој држави, честим писмима својим подстиче ме да нарушим мир, и обећава ми предати ми без муке град Дамаск у руке, ако ја неочекивано пошаљем своју војску тамо. Да би се ти уверио у ово што ти пишем, и да би се убедио у моје пријатељство, ја ти ево шаљем једно од тих писама које ми је тај хришћанин писао. У њему који се усудио да ми тако пише, ти ћеш познати издају и непријатељство, и знаћеш како да га казниш“.

Ова два писма звероподобни цар Лав посла по једном свом врло поверљивом човеку у Дамаск кнезу Сарацена. Примивши их и прочитавши их, кнез дозвоља Јована и показа му оно лажно

писмо, написано цару Лаву. Читајући и разгледајући писмо, Јован рече: Слова на овој хартији личе донекле на мој рукопис. Међутим, ово није писала моја рука, јер мени никада на памет пало није да пишем грчком цару. Не дао Бог, да лажно служим господару своме.

Јовану одмах би јасно да је ова клевета дело непријатељског, злог, јеретичког лукавства. Али кнез, испунивши се јарости, нареди да невиноме Јовану одсеку десну руку. Јован усрдно мољаше кнеза да се мало стрпи и да му времена да он докаже своју невиност и да обелодани мржњу коју према њему гаји зли јеретик, цар Лав. Али молба његова не би услишена: силно разгњевљени кнез нареди да се казна одмах изврши.

И одсечена би Јованова десница, – она десница која утврђиваше правоверне у Богу; она десница која писањем својим изобличаваше ненавиднике Господа, и која уместо мастила, којим се служаше пишући о поштовању светих икона, сада се обли својом властитом крвљу.

После одсечења, рука Јованова би обешена на тргу усред града, а сам Јован, изнемогао од болова и од огромног губитка крви, би одведен кући својој. А кад се смрче, блажени Јован дознавши да је кнеза већ прошао гњев, упути кнезу овакву молбу: Болови се моји повећавају, и муче ме неисказано; и мени неће бити лакше све док одсечена рука моја буде висила у ваздуху. Стога те молим, господине мој, нареди да ми се да рука моја, да је сахраним у земљи, јер сматрам да ће ме болови попустити, ако она буде сахрањена.

Мучитељ се одазва молби, и нареди да се рука скине са јавног места и преда Јовану. А Јован, примивши одсечену руку своју, уђе у молитвену одају своју, и павши на земљу пред светом иконом Пречисте Богоматере са Богомладенцем у наручју, он одсечену руку своју приљуби на њено место, и стаде се из дубине срца молити уздишући и плачући, и говораше: „Владичице Пречиста Мати која си Бога мог родила, ево десна рука ми је одсечена ради Божанствених икона. Теби је познато шта Лава изазва на гњев; зато ми похитај брзо у помоћ, и исцели руку моју. Десница Свевишњега, која се оваплотила из Тебе, чини многа чудеса ради молитава Твојих; стога молим да

Он и десницу моју исцели на Твоје посредовање. О Богомати! нека ова рука моја напише у похвалу Теби и Сину Твоме оно што јој Ти будеш дозволила, и нека писањем својим помогне православној вери. Ти можеш све што хоћеш, јер си Мати Божија“.

Говорећи то са сузама, Јован заспа. И виде у сну Пречисту Богоматер како са иконе гледа на њега светлим и милостивим очима, и говори: „Ето, рука ти је сада здрава; не тугуј више, него се усрдно труди, као што си ми обећао; и начини је пером брзописца“.

Пробудивши се, Јован опипа своју руку и виде да је исцељена. И обрадова се духом Богу Спасу своме и Свебеспрекорној Матери Његовој, што Свемоћни учини тако дивно чудо на њему. Па уставши на ноге и подигавши руке к небу, он узнесе благодарност Богу и Богоматери. И радоваше се он сву ноћ са свим домом својим. И певајући нову песму, он говораше: Десница твоја, Господе, прослави се у сили (2. Мојс. 15, 6); десна рука Твоја исцели одсечену десницу моју, и њоме ће сатрти непријатеље који не почитују чесну икону Твоју и Твоје Пречисте Матере, и уништиће њоме, ради величања славе Твоје, непријатеље који уништавају свете иконе.

Док се Јован тако радоваше са свима укућанима својим, и певаше благодарне песме, чуше то суседи; и кад сазнадоше разлог те радости и веселја, они се веома дивљаху. Ускоро дознаде за то и кнез сараценски. И одмах позва Јована, и нареди му да покаже одсечену руку. На месту пак где беше рука одсечена виђаше се као црвени конац знак, остављен промислом Богоматере, као доказ да је рука на том месту била одсечена.

Угледавши то, кнез упита Јована: Који то лекар и каквим леком тако добро присаједини руку њеноме зглобу, и тако је брзо излечи и оживи, као да она и није била одсечена и мртва?

Јован не прећута чудо, него громко рече о њему: Господ мој, Свемоћни Лекар, услишавши преко Пречисте Матере Своје усрдну молитву моју, исцели свемоћном силом Својом ову рану моју, и учини здравом руку, коју ти нареди да се одсече.

Тада кнез завапи: Тешко мени! не испитавши клевету ја неправедно осудих и некрива казних тебе, добри човече. Молим те, опрости нам што те ми тако брзо и неразумно осудисмо. Ево, прими сада од нас свој пређашњи чин и пређашње поштовање, и буди наш први саветник. Од овога часа без тебе и без твога савета ништа се у држави нашој радити неће.

Међутим Јован, павши пред ноге кнезу, мољаше га дуго да га отпусти од себе и да му не смета да крене путем куда му душа жели: да следује Господу своме са монасима који су се одrekli себе и узели на себе јарам Господњи. Но кнезу се није хтело да га отпусти, и на све могуће начине покушаваше да приволи Јована да буде управник двора његовог и уредитељ васцеле државе његове. И беше међу њима дуга распра: један другога мољаше, и један другога стараше се победити молбом. Најзад, једва надвлада Јован: премда не брзо, ипак он умоли кнеза, те му овај допусти да чини што му душа жели.

Вративши се кући својој, Јован одмах, не часећи ни часа, раздаде сиромасима сва своја безбројна имања, и све робове пусти на слободу, а сам са са учеником својим Козмом¹¹⁵ отпутова у Јерусалим. Тамо поклонивши се светим местима он оде у лавру светог Саве, и моли игумана да га прими као залуталу овцу, и присаједини своме изабраном стаду. Игуман и сва братија распознаше светог Јована, јер он већ беше славан, и сви су га знали, благодарећи његовој власти и угледу и великој мудрости. И радоваше се игуман томе, што је такав човек привео себе у толику смиреност и сиромаштину и хоће да буде монах. Примивши га с љубављу, игуман дозвоља једнога од братије, и то најискуснијег и најопитнијег у подвизима, желећи му поверити Јована: да га научи духовној философији и монашким подвизима.¹¹⁶ Али овај одби, не желећи да буде учитељ таквог човеку који својом ученошћу превазилази многе. Игуман призва другог монаха, но и овај не хте. Такође и трећи, и четврти, и сви остали отказаше се, јер је сваки од њих био свестан да није дорастао да буде наставник таком мудрому човеку; притом се стиђаху и његове знатности. После свих би позван неки старац, прост по нарави, али врло паметан; он не одби да буде наставник Јовану.

Узевши Јована у своју келију и желећи да у њему постави основ врлинског живљења, старац му пре свега даде оваква правила: да ништа не ради по својој вољи; да своје трудове и молитве приноси Богу као неку жртву; да лије сузе из очију, ако жели да очисти грехе ранијег живота свог. Јер је то пред Богом драгоценије од сваког најскупоценијег тамјана. Ова правила бише постављена као основ за она дела која се обављају телесним трудом. За оно пак што доликује души, старац прописа оваква правила: да Јован не држи у уму свом ништа световно; да не замишља у уму свом никакве неприличне слике, него да ум свој чува неприкосновеним и чистим од сваког сујетног пристрашћа, од сваке страсне љубави и пуне надмености; да се не хвали својом мудрошћу и ученошћу, и да не мисли да може све постићи потпуно до краја; да не жели каква откривења и познање сакривених тајни; да се до краја живота не узда у свој разум као да је непоколебљив и да не може погрешити и пасти у заблуду; напротив, треба да зна: да су мисли његове немоћне, и разум његов погрешив, па се зато старати: не допуштати помислима да се расејавају, него се трудити сабрати их уједно, да би се на тај начин ум просветио од Бога, и душа осветила, и тело очистило од сваке скверни; нека се душа и тело сједине са умом, и буду символ Свете Тројице, и изградиће се човек ни телесан ни душеван већ по свему духован, изменивши се добровољно из два дела човека – тела и душе, у трећи и најважнији, то јест у ум.

Прописавши таква правила, духовни отац своје духовном сину и учитељ ученику додаде још и ове речи: Не само не пиши никоме писма, него чак и не говори никоме ни о чему из световних наука. Имај ћутање са расуђивањем; јер ти знаш да не само наши философи уче ћутању, него и Питагора налаже својим ученицима многогодишње ћутање; и немој мислити да је добро у невреме говорити о добру. Чуј Давида шта каже: Мучах и о добру ([Псал.38:3](#)). А какву од тога он доби корист? Чуј: Запали се срце моје у мени ([Псал.38:4](#)), тојест огњем божанске љубави, који се у пророку запали богоразмишљањем.

Васцело ово поучење старчево паде у срце Јованово као семе на добру земљу, и проклијавши укорени се. Јер Јован,

живећи дуго време поред овог богонадахнутог старца, марљиво испуњаваше све поуке његове и слушахе наређења његова, потчињавајући му се нелицемерно, без поговора и без икаквог роптања; штавише, он се ни у помислима никада не противљаше наређењима старчевим. Јер у срцу свом, као на таблици, он беше написао ово: „Сваку заповест оца испуњавати, по апостолском учењу, без гњева и премишљања“ (ср. 1. Тм.2:8). Та и каква је корист послушнику: имати у рукама посао, а у устима роптање; извршивати наређење, а језиком и умом приговарати; и када ће такав човек постићи савршенство? Никада. И узалуд се такви људи труде, и сматрају да извршују врлину; јер сједињујући с послушањем роптање, они змију у недрима својим носе. Међутим блажени Јован, као истински послушник, све наложене му послове и службе обављаше без икаквог роптања.

Једном приликом старац, желећи да испита Јованову послушност и смиреност, сабра много котарица, – а плетење котарица бејаше њихово занимање, њихово рукодеље -, и рече Јовану: „Слушао сам, чедо, да се котарице продају скупље у Дамаску него у Палестини, а ми у келијама, као што и сам видиш, немамо ни најнеопходније. Стога узми ове котарице, па похитај у Дамаск, и тамо их продај. Али пази, немој их продавати јевтиније од одређене цене“.

И одреди старац цену котарицама далеко већу но што она вреде. А истински послушник се ни речју, ни мишљу не успротиви, нити рече да те котарице не вреде толико, и да је пут далек, он не помисли чак ни то, да је срамота за њега ићи у тај град где га сви знају, и где он раније беше свима познат по својој власти. Ништа слично он не рече, нити помисли, будући подражавалац послушног до смрти Христа Господа. Напротив, рекавши: „Благослови, оче!“ он одмах натовари котарице на леђа, и крену хитно у Дамаск. Одевен у подеране хаљине, он хоћаше по граду, и продаваше на пијаци своје котарице. Људи који су се интересовали за котарице, прилазили су и питали за цену. Но чим би чули онако високу цену, ударали су у смех и подсмевање; а неки су чак грдили и вређали блаженога Јована. Познаници блаженога нису га могли распознати, јер је био

одевен у просјачке рите он који је некада носио златоткане хаљине, и лице му се било изменило од поста, образи усахли и лепога увенула. Али један грађанин, који некада бејаше слуга Јовану, загледавши се пажљиво у лице његово, познаде га, и зачуди се просјачком изгледу његовом. Но сажаливши се и уздахнувши од срца, он приђе Јовану, као непознатом човеку, и купи све котарице по цени одређеној старцем. Он купи котарице, не што су му оне требале, већ из сажаљења према таквом човеку, који од онолике славе и богатства доведе себе, Бога ради, у такво смирење и сиромаштво. Примивши новац за котарице, блажени Јован се врати к старцу као неки победник из рата, који својом послушношћу обори на земљу непријатеља – ђавола, а с њим и гордост и сујетну славу.

Након извесног времена преставио се ка Господу један монах те лавре. Рођени брат његов, оставши сам после братовљеве смрти, плакаше неутешно за преминулим братом. Јован га много и дуго тешаше, али не могаше утешити неизмерно уцвељеног брата. Затим уцвељени брат са сузама поче молити Јована да му за утеху и олакшање у жалости напише неку умилну надгробну песму. Јован то одбијаше, бојећи се да не прекрши заповест свога старца, који му је заповедио да ништа не ради без његовог наређења. Но уцвељени брат не престајаше молити Јована, говорећи: Зашто се не смилујеш на моју ојађену душу и не даш ми макар мали лек у великим патњама срца мог? Да си лекар тела, а мене снашла нека телесна болест, и ја те замолио да ме лечиш, а ти, имајући могућности да ме лечиш, одбијеш да то учиниш, и ја умрем од те болести, зар ти не би одговарао Богу за мене, јер си ми могао помоћи а одбио си? Међутим сада, ја ево силно патим срцем и иштем од тебе малу помоћ, а ти ми је не даш. Но ако ја свиснем од жалости, зар нећеш страховито одговарати за мене Богу? Ако се пак бојиш заповести старчеве, онда ћу ја то што будеш написао сакрити код себе, да твој старац не би сазнао за то, нити чуо.

Привољен оваквим речима, блажени Јован најзад написа следеће надгробне тропаре: „Која то сладост живота остаје недирнута тугом?“ ... „Таштина је све људско што после смрти не

остаје“... „Авај мени, какву борбу има душа када се одваја од тела!“... и остале, које Црква и данас пева на опелу покојника.

Једном када старац оде некуда из келије, Јован седећи унутра певаше састављене тропаре. Кроз неко време старац се врати, и приближујући се келији он чу Јована где пева. Хитно ушавши у келију, он стаде с гњевом говорити Јовану: Што си тако брзо заборавио своја обећања, и уместо да плачеш, ти се радујеш и веселиш певушећи некакве песме? – Јован му исприча разлог свога певања, и објашњавајући да је сузама брата био приморан написати песме, стаде молити опроштај од старца павши ничице на земљу. Међутим старац, неумољив као неки тврд камен, тог часа одлучи блаженога од свога сажића, и изгна из келије.

Изгнан, Јован се опомену Адамовог изгнања из раја, које га снађе због непослушности, и ридаше пред келијом старца, као некада Адам пред вратима раја. Затим оде он к другим старцима, за које знађаше да су изврсни у врлинама, и молећи их да отиду к његовом старцу и умоле га да му опрости сагрешење. Они одоше и молише старца да опрости своме ученику и прими га у своју келију; али старац остаде неумољив. Један од отаца рече старцу: Дај епитимију сагрешившем ученику, али га не одлучи од сажића с тобом. – Старац одговори: Ево, дајем му ову епитимију: ако хоће да добије опроштај за своју непослушност, нека рукама својим очисти нужнике свих келија и опере сва смрадна места у свој лаври.

Чувши такве речи, оци се постидеше, и збуњени одоше, чудећи се жестокој и несавитљивој нарави старчевој. А Јован, предусревши их и по обичају поклонивши им се, питаше их шта им је рекао његов отац. Они му испричаше о суровости старчевој, али му не смејаху казати шта старац предложи као епитимију; беше их стид говорити о тако стидним наређењима старчевим. Међутим Јован их од свег срца мољаше да му кажу шта му је наложио отац. А кад му они најзад казаше, он се, преко њиховог очекивања, обрадова, и с радошћу прими наложену му епитимију. И спремивши одмах судове и оруђа за чишћење, он поче с усрћем извршивати наређење, дотичући се нечистоте оним рукама које је раније мазао разним мирисима, и

прљајући изметом ону десницу која је чудесно била исцељена од Пречисте Богородице. О, дубоког смирења необичнога мужа и истинитога послушника!

Међутим старац, видевши такво смирење Јованово, милина му обузе душу, и потрчавши загрли га, и целиваше му главу, рамена и руке, говорећи: „О, каквог страдалца за Христа ја родих! О, заиста је ово истински син блажене послушности“! – А Јован, стидећи се старчевих речи, паде ничице на земљу пред њим као пред Богом и, не превазносeћи се због похвалних речи старчевих него се још више смиравајући, мољаше га са сузама да му опрости сагрешење његово. Узевши Јована за руку, старац га уведе у своју келију. Томе се Јован толико обрадова, као да је поново враћен у рај; и живљаше са етарцем у ранијој слози.

Након мало времена Владатељка света Пречиста и Преблагословена Дјева, јави се старцу у ноћном виђењу, и рече: Зашто си затворио извор који може точити из себе слатку и изобилну воду? воду, која је боља од оне што је потекла из камена у пустињи;¹¹⁷ воду, коју зажеље пити Давид;¹¹⁸ воду, коју Христос обећа Самарјанки.¹¹⁹ Не сметај извору да тече: јер ће потећи изобилно, и сву васељену залити и напојити; покриће и мора јереси, и претвориће их у дивну сладост. Нека жедни хитају на ту воду; и они који немају сребра чистог живота, нека продаду своја пристрашћа, и подражавањем Јованових врлина нека помоћу њих стекну чистоту у догматима и у делима. Јер он ће узети гусле пророка, псалтир Давида, и састављаће песме нове Господу Богу, и превазићи ће песме Мојсија и кликтања Маријаме.¹²⁰ У поређењу са њим ништа ће бити песме Орфеја о којима се говори у баснама;¹²¹ он ће саставити духовну небеску песму, и подражаваће херувимска песмопјенија. И учиниће он да ће цркве Јерусалимске, као девојке с бубњима, певати Господу, објављујући смрт и васкрсење Христово. Он ће написати догмате Православне вере, и изобличиће лажна учења јеретика. Срце ће његово откликати реч добру, и описати свечудесна дела Царева“¹²².

Сутрадан изјутра старац призва Јована и рече му: О, чедо послушности Христове! отвори уста своја, да привучеш Духа, и

што си примио срцем, то откликњи устима; уста твоја нека говоре премудрост, коју си стекао размишљањем о Богу. Отвори уста своја не ради причања већ ради речи истине, и не ради гатања већ ради догмата. Говори к срцу Јерусалимскоме које Бога гледа, тојест ка умиреној Цркви Његовој; говори не речи празне и у ваздух изговорене, него речи које Дух Свети написа на срцу твом. Узиђи на високи Синај Боговиђења и откривења Божанских тајни; и за превелико смирење своје, којим си сишао до последњег дна, узиђи сада на гору Цркве и проповедај благовестећи Јерусалиму. Снажно подигни глас свој, јер много славних ствари рече ми о теби Богомати. А мени, молим те, опрости што сам ти био сметња по својој грубости и из незнања.

Од тога времена блажени Јован поче писати божанствене књиге и састављати милозвучне песме. Он састави Осмогласник, којим као духовном свиралом увесељава Цркву Божју све до данашњег дана. Прву своју књигу, богонадахнути Јован отпоче овим речима: „Твоја победоносна десница богодолично се прослави у сили“¹²³.

Поводом чудесног исцељења своје десне руке, свети Јован, усхићен од радости, откликта из све душе дивотну песму Пресветој Богородици: „О тебје радујетсја, Благодатнаја, всјакаја твар“¹²⁴. – Убрушчић пак, којим је била обавијена његова одсечена рука, блажени Јован ношаше на својој глави, као подсетник на предивно чудо Пречисте Богородице. Написа свети Јован и житија неких светитеља; састави празничне речи и разне умилне молитве; изложи догмате вере и многе Тајне богословља; писа он и против јеретика, нарочито против иконобораца; написа он и друга душекорисна дела, којима се верни и данас хране као духовном храном, и поје као из слатког потока.¹²⁵

На овакав труд преподобног Јована подстицаше блажени Козма, који је заједно с њим одрастао и заједно се с њим учио код једнога учитеља. Он га побуђиваше на писање божанствених књига и састављање црквених песама, а и сам му помагаше. Доцније Козма би од патријарха Јерусалимског постављен за епископа Мајумског. После тога исти патријарх позва преподобног Јована и рукоположи га за презвитера. Но

преподобни Јован, не хотећи се дуго задржавати у свету и бити хваљен од људи, врати се у обитељ светога Саве, и усамивши се у својој келији, као птица у гнезду, он се усрдно бављаше читањем и писањем божанствених књига и рађаше на свом спасењу. Сабравши све књиге које раније беше написао, блажени Јован их поново прочитаваше и врло марљиво исправљаше што је требало исправити, нарочито у речима и изразима, да не би у њима ништа остало нејасно.

У таквим трудовима, њему корисним и Цркви Христовој веома потребним, и у подвизима монашким, преподобни Јован проведе многе године и достиже монашко савршенство и светост. И тако угодивши Богу, он пређе ка Христу и к Пречистој Матери Његовој;¹²⁶ и сада, клањајући Им се не на иконама, већ гледајући сама Лица Њихова у небеској слави, моли се за нас, да се и ми удостојимо истог божанственог гледања светим молитвама његовим а благодаћу Христа, коме са Преславном и Преблагословеном Мајком Његовом нека је част, слава и поклоњење вавек. Амин.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ЈОВАНА, епископа Поливотског

СВЕТИ Јован се од ране младости уздржаваше од укусних јела и избегавао световне разоноде, а украшавао свој живот више свега постом, целомудреношћу и милосрђем. Зато и би хиротонисан за епископа Поливотског¹²⁷ прошавши претходно све црквене степене по закону.

Пошто му на тај начин би поверено управљање и старање о људима, блажени Јован додаде ранијим подвизима нове подвиге, и ранијим трудовима нове трудове.

У то време цар Лав Исавријанац поче хулити свете иконе и забрањивати њихово молитвено поштовање. Преподобни Јован силно изобличаваше цара због оваквог безбожја његовог, и својим исповедањем вере сачува паству своју од јеретичке заблуде иконобораца.

За епископовања преподобнога Јована Агарјани једном опседоше град Амореју,¹²⁸ но на молитве светог епископа сила Божја порази нападаче; и сви хришћани који беху пали у ропство непријатељу, заузимањем овог светог мужа добише слободу.

Пошто овај божанствени отац богоугодно проведе живот, он отиде ка Господу. Чесно пак тело његово досада се чува нетљено и читаво. И увек, на дан свете Педесетнице, ваде га из кивота, облаче у архијерејско одјејање, приносе светом престолу, затим односе на Горње место, и тамо остаје, подржавано од два јереја, за све време док траје Божанствена служба. Чудеса која свети отац свакодневно чини, ослобођавање бесомучника од бесова и исцељивање од разних болести, тако су многобројна, да их је немогуће исказати.

СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ ГЕНАДИЈА, архиепископа Новгородског

ЗНАМЕНИТ писац, поборник истине и страдалник за истину Христову. Сабрао растурене књиге Светога Писма уједно и саставио кључ пасхални за 532. године унапред. Упокојио се у Господу, 1505. године. Чудотворне му мошти у Чудовом манастиру у Москви.

СТРАДАЊЕ СВЕТОГ СВЕШТЕНОМУЧЕНИКА СЕРАФИМА, епископа Фанаријског

СВЕТИ Серафим беше родом из места Бецила, у епархији Аграфској. Син побожних родитеља, Софронија и Марије он би одгајен од њих у врлинама и богољубљу.

Дадоше га те изучи школу. Када одрасте он заволе монашки живот; остави свет и задовољства овога света и оде у манастир Пресвете Богородице, звани Студенац. Тамо се замонаши, и сав се предаде монашким подвизима. Као вредна пчела, он од тамошњих отаца као од духовног цвећа сакупљаше разне врлине, и живљаше у њима. И показа велики напредак у свом животу у Христу. Зато га игуман предложи, и он би рукоположен за презвитера. После не много времена престави се епископ Фанаријски, и Црква изабра на упражњени престо преподобног Серафима. Као епископ, он уђе у веће подвиге, и ревносно пасијаше своје духовно стадо на ливадама заповести Господњих и појаше га живом водом Божанске науке. И беше епископ Серафим свима пример свакога добра. Но у смирености својој он називаше себе непотребним слугом, који није учинио никакво богоугодно дело. Стога жељаше, да се удостоји мучеништва за Христа. И сваки дан мољаше Бога за то. И Господ га удостоји мучеништва за Христа на следећи начин.

Неке турске аге у Фанарију мрзијаху епископа Серафима и рађаху му о глави. Једном када он пролажаше, Турци га међу собом почеше називати погрдним именима. А кад их он упита зашто то чине, они се у бесу окомише на њега, готови да га растргну. Онда му рекоше да ће му поклонити живот ако се потурчи. А он им без икаквог страха одговори: Знајте Турци, никада се вере своје одрећи нећу, да бих избегао смрт. Никада и нипошто нећу оставити преслатког Исуса мог, Бога и Творца мог! Готов сам на све муке због Њега.

Турци га одведоше судији. Судија му најпре саветоваше благо да се потурчи, обећавајући му притом велике части и почести. На све то свети епископ одговори: Веру своју никада

погазити нећу! Од преслатког Господа и Бога мог Исуса Христа никада се раставити нећу, па макар на хиљаде смрти ишао за свето Име Његово! Зато, судијо властодршче, биј ме! кољи ме! кидај ме! чини са мноштем што хоћеш!

Чувши то, судија нареди да га дуго и немилосрдно бију и муче. Сва та ужасна мучења светитељ трпљаше благодарећи и благосиљајући Бога; трпљаше их као у туђем телу. – После тога судија нареди да га баце у тамницу, и да му не дају ништа ни да једе, ни да пије, надајући се да ће се страдалац предомислити и пристати да се потурчи.

Налазећи се у тамници, светитељ се радоваше гледајући своје ране за Христа, и од све душе узношаше велику благодарност Христу Господу што га удостоји страдати за свето Име Његово, и мољаше Га да му да снаге и трпљења да до краја издржи мучења која му предстоје, и тако доврши подвиг мучеништва.

Када судија поново седе на судијску столицу, он нареди да му епископа доведу из тамнице. И опет судија стаде благо испитивати страдалца, да ли се је предомислио, и саветовати му да пристане на његов предлог, и тако избегне смрт. Светитељ му на то рече светла лица: Судијо, не би требало да ти ишта одговорим: Велиш да си ми пријатељ. Али, ти ми дајеш рђав савет: да се одрекнем Господа мог Исуса, Творца и Бога, а да поверујем у човека смртног, неписменог, непријатеља и противника Христа мога...

Ту судија прекиде светитеља и не даде му да даље говори, већ нареди да му одмах вежу и руке и ноге, и да га немилосрдно бију, па да му онда ставе велики тежак камен на груди. Мученику месо отпадало од бијења, крв се лијаше; мучитељи му даваху жуч и оцат да пије, а он у свим тим мукама радосно захваљиваше Господу, као да је на гозби а не у мукама.

Видевши то, судија изрече завршну пресуду: да мученика жива набију на колац. – Мученика одмах одведоше на губилиште; и набише жива на колац; а он благодарећи Господу предаде блажену душу своју у руке Његове, 4. децембра 1601. године. А за свето тело његово бездушни судија нареди да остане на коцу много дана на опомену и разумљење другима.

Но свето тело мучениково, иако остаде много дана на коцу, ипак се, благодаћу Божјом, не поче распадати, нити заударати; напротив, из њега излажаше диван мирис. Хришћани се томе радоваху. И беше им жеља да свето тело светог мученика узму као највећу драгоценост, али не могаху пошто стражари и дан и ноћ чуваху стражу. Најзад хришћани једва успеше, да узму само чесну главу светог мученика. И однесоше је у манастир Студенац, где она би положена у свештени кивот. И до данас стоји та света глава, нетљена и читава, и надаље излива из себе диван мирис, и исцељује све који јој са вером приступају.

**СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА ХРИСТОДУЛА и
ХРИСТОДУЛЕ девојке**

ПОСТРАДАШЕ за Христа мачем посечени.

СПОМЕН СВЕТЕ МУЧЕНИЦЕ ЈУЛИЈАНЕ

ПОСТРАДАЛА за Господа свога мачем посечена.

5. Децембар

ЖИТИЈЕ И ПОДВИЗИ ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ САВЕ ОСВЕЋЕНОГ

ПРЕПОДОБНИ Сава родио се у тридесет првој години царовања грчког цара Теодосија Млађег¹²⁹, у области Кападокијској, у селу званом Муталаска, близу Кесарије.¹³⁰ То село беше незнатно, али рођењем Саве у њему оно постаде знаменитије од Арматема, у коме одрасте божанствени пророк Самуило.¹³¹ Родитељи блаженога Саве беху Јован и Софија, људи високог порекла и побожни. Када детету беше пет година, они отпутоваше у Александрију,¹³² јер Јован бејаше на царској служби и имађаше висок војнички чин. Но по Божјем промислу Сава би остављен са родитељским имањем код брата његове мајке. Али пошто Ермијева жена беше зла и свадљива, дете је много патило од ње, и најзад оде к брату свога оца Григорију, који живљаше у другом селу званом Сканда.¹³³ Услед тога се изроди непријатељство између Савиног стрица и ујака. Родитељи Савини остадоше дуго у Александрији, а Ермије и Григорије се свађаху међу собом, и сваки је од њих хтео не толико да дете држи код себе колико да се користи имањем његовог оца. Блажени пак дечачић Сава, још одмалена врло паметан, видећи раздор и свађу између ујака и стрица, одрече се свеколиког имања и оде у манастир Флавијанов,¹³⁴ удаљен од Мулаласке четири километра, и прими монашки ангелски лик у својој осмој години.

Живећи у манастиру Сава брзо научи псалтир и остале књиге Светога Писма, и напредоваше у врлинама, марљиво се држећи монашког устава. Но након не много времена стриц и ујак блаженога Саве се помирише међу собом, дођоше к њему у манастир и стадоше га одвраћати, саветујући му да напусти манастир, па да се ожени и живи на очевом имању. Али он, волећи бити на прагу дома Божјега него живети у шаторима грешничким,¹³⁵ и љубећи манастирски живот више него светски, не послуша их, и одбаци њихов саблажњиви предлог, говорећи: Као од змије ја бежим од оних који ми саветују да одступим од пута Божија, јер зли разговори кваре добре обичаје,¹³⁶ и ја се

бојим да не навучем на себе проклетство којим пророк проклиње оне који застрањују у поквареност: „проклети, који застрањују од заповести твојих“ (Псал.118:21). – Таквим речима одасла он од себе своје рођаке празне, а сам се стаде са још већим усрђем подвизавати, умртвљујући своје тело трудовима и уздржањем и подјармљујући га духу.

Када би побеђена ова змија, која хтеде да монаха Саву имањем и женидбом изведе из обитељи, као из рајског насеља, други кушач стаде кушати светитеља – демон стомакоугађања. Једном, радећи у манастирској градини, блажени Сава угледа дивну јабуку где виси на дрвету; и побеђен мишљу он откину јабуку са жељом да је поједе пре одређеног времена и прописаног благослова. Али сетивши се да је таквим родом змија у рају навела првога човека на грех, Сава се уздржа, не окуси јабуку, и осуђиваше сам себе, говорећи: Диван беше за гледање и пријатан за јело и онај род који умртви Адама. – И бацивши јабуку на земљу, он је изгази ногама, газећи с њом уједно и помисао свој, и више од тога: сатирући главу демону стомакоугађања. И донесе одлуку: не јести јабуке до смрти.

Од тада он сваку телесну жељу побеђиваше уздржљивошћу: мало је јео, мало спавао, и увек био у трудовима, јер руке се његове пружаху или на молитву или на посао. И ускоро се он, иако млад, изједначи врлином са свима старцима што беху у том манастиру.

Догоди се једном некоме од тамошње братије, када беше на послушању у пекари, да сав покисну од кише. А беше зимско време, и дан без сунца, и брат немајући где да осуши своје хаљине, метну их у фуруну преко дрва, и заборави на то. После кратког времена братија дођоше да пеку хлеб, и потпалише дрва не знајући да је онај брат метнуо у фуруну хаљине да му се суше. Када се дрва већ силно разгореше, сети се брат својих хаљина и стаде јадиковати због тога. А беше ту и блажени Сава, па видевши братовљеву велику тугу, он и не помисли на себе, него се прекрсти и уђе у пламен пећи. И, о чуда! као што некада младићи у пећи Вавилонској не изгореше због вере своје, тако и дечак Сава због љубави своје према брату изађе из пећи неповређен, носећи у рукама братовљеве хаљине читаве, а и

хаљине његове на њему не беху уопште такнуте огњем. – Видевши ово чудо, братија се запрепастише, и говораху међу собом: Какав ће бити овај дечак у каснијим годинама, када се у дечаштву свом удостоји такве благодати од Бога?

У том манастиру блажени Сава проведе десет година, гредећи из силе у силу и од славе у славу. Затим се у њему појави жеља да иде у Јерусалим да се поклоним светим местима, и да посети оце у тамошњој оближној пустињи ради духовне користи себи од разговора с њима, и да нађе и себи обиталиште у пустињи. Зато се он обрати архимандриту с молбом, да га отпусти у Свети Град са молитвом и благословом. Али га архимандрит не хте пустити, говорећи: Није добро да тако млад странствујеш; боље ти је остати на једном месту.

Међутим Бог, који све уређује на корист, нареди архимандриту у виђењу да не задржава Саву, рекавши му: „Отпусти Саву да ми послужи у пустињи“. – Тада архимандрит дозвољава блаженога Саву, даде му благослов, и отпусти га с молитвом на пут. И он, вођен десницом Свевишњег, допутова у Јерусалим у својој осамнаестој години, при крају царовања Маркијанова а за патријарховања у Светом Граду Јувеналијева.¹³⁷ Он стиже у манастир светог Пасариона¹³⁸ зими, и би примљен од архимандрита Елпидија, и поверен под руководство неком старцу Кападоку. Сава проведе код њега зиму, маштајући о безмолвном пустињачком животу, за којим је одавна жудео. Чувши пак за Јевтимија Великог¹³⁹ „који сијаше врлинама и чудесима у пустињи на истоку од Јерусалима, Сава захтеле да га види. Измоливши од старијих благослов он крену на пут. И дошавши у лавру великог Јевтимија, он проведе тамо неколико дана, очекујући прилику да га види. Јер преподобни не долажаше свагда у саборну цркву већ једном или двапут у седмици, и у извесне дане. А кад дође субота, Сава угледа преподобног Јевтимија где иде у цркву, и припаде к њему усрдно га молећи да га прими у своју лавру. Но Јевтимије, видевши га млада, упути га у манастир још даљи од Јерусалима, к блаженом Теоктисту,¹⁴⁰ наређујући му да се стара о овом младом монаху; и прорече о њему да ће он ускоро, благодаћу Христовом, засијати у монашком животу већма од

многих других, и да ће бити славан наставник свима палестинским пустињацима, и да ће подићи лавру већу од свих лаври у земљи.

Примљен од Теоктиста у манастир, Сава се сав предаде Богу, и прохођаше сва манастирска послушања са безропотном послушношћу, и смиреном покорношћу, и усрдним трудољубљем. Способан и ревностан за сваку службу Богу, он улажаше у цркву пре и излажаше из ње после свих. Јакe душе, он и телом беше крупан и снажан; и док остали монаси насецаху у пустињи по један нарамак пружа за котарице и ношаху у манастир, дотле он насецаху и ношаше по три. Носио је и дрва и воду, старајући се да све послужи. Дуго времена беше он надзорник над мазгама. Вршаше он и друге разне дужности. И све то он обављаху свесрдно и безпрекорно, тако да се сви оци и братија у манастиру дивљаху његовом трудољубљу и добродушности.

Но ђаво, желећи да га омете, измисли овакву ствар. Бејаше у том манастиру један брат, родом из Александрије, по имену Јован. Овај брат доби вест да су му родитељи умрли. Тада му ђаво убаци у ум мисао недоличну за монаха: да иде и уреди ствар око имања које је остало после родитеља. И он досађиваше игуману Теоктисту честим молбама да га пусти у Александрију, и то заједно са Савом, пошто му Сава, снажан телом, може бити од велике помоћи на путу. На упорне молбе монаховe игуман Теоктист најзад попусти, и пусти Јована да заједно са Савом путује. И тако они отпутоваше. Допутовавши у Александрију, они се дадоше на посао око имања. Но у то време родитељи блаженога Саве, Јован и Софија, случајно се налажаху у Александрији, пошто је Јован, као царски службеник високог војничког чина, често слат у Александрију. Сревши светогa сина Саву, они га познадоше.

Тада за блаженог Саву искрсну нови подвиг, и борба већа од оне прве када су га стриц и ујак вукли из манастира у свет и од монаштва к женидби. Јер родитељи га сада салетеше и сузама, и молбама, и ласкама, и милоштама, и слатким речима: да скине црну ризу и да се одене у светле хаљине, да живи по угледу на њих, и да ступи у војну службу. Међутим блаженоме

Сави беше јасно да је и сусрет са родитељима, и то што га они познаше, чисто вражије искушење; и он се снажно противљаше своме природноме осећању. Јер он се одрече својствене према родитељима љубави, и одбацивши њихове усрдне молбе и многе сузе он постаде тврд као дијамант и непоколебљив у својој одлуци, и одговори родитељима: Бојим се Онога који је рекао: „Који љуби оца или матер већма него мене, није мене достојан; и који не узме крста свога и не пође за мном, није мене достојан“ (Мт. 10, 37. 38). Како ћу онда претпоставити вас Богу, ваш сујетни живот – крсту, и ваше светско војниковање – духовном војниковању? Јер када земаљски цареви кажњавају војнике који су побегли из војске, онда утолико пре Цар Небески неће поштедети оне који су се уписали у Његову сведрагоцену војску, па потом беже из ње. – Напослетку блажени Сава рече родитељима и ово: Ако ме и даље будете салетали да напустим прекрасно војниковање Христу, онда вас више нећу називати својим родитељима.

Тада Јован и Софија увидеше да је срце њиховог сина несавитљиво, престадоше га наговарати; и стегнувши срце они га са многим ридањем отпустише. Но при растанку они га мољаху да купи себи за пут што му треба, и даваху му четрдесет златника; Међутим, он не хте ништа да узме. Најзад, да не би родитеље сасвим уцвелио, он узе само три златника, па и њих, по повратку у манастир, предаде своме игуману Теоктисту.

Када се навршаваше десета година Савина живљења у том манастиру, престапи се преподобни Теоктист. На његово место преподобни Јевтимије постави врлинског монаха Марина. Али кроз две године умре и он. После њега игуманом постаде благи монах Лонгин. У то време блажени Сава навршаваше тридесету годину. Он се обрати игуману Лонгину са молбом да му, ради што усамљеничкијег молитвеног подвизавања, дозволи да се затвори у пећини, близу манастира, окренутој југу, на стени. Игуман Лонгин обавести писмом великог Јевтимија о овој Савиној жељи. Преподобни Јевтимије, који се беше много наслушао о беспрекорном животу Савином, о његовом посту и молитвама, кротости и смирености, и о другим његовим

богоугодним делима, отписа Лонгину: „Не забрањуј Сави да се подвизава како хоће“.

Спочетка блаженоме Сави би наређено да у пећини борави пет дана у седмици. Затим, на његову молбу, њему би дозвољено да проведе у њој пет година. Живљење пак његово у пећини беше овако: пет дана се постио, ништа ни једући, нити из пећине излазећи; бавио се тамо плетењем котарица, плео их је по десет на дан, а у устима и у уму стално му беше молитва к Богу. Суботом пак рано изјутра он је излазио из пећине у манастир, носећи са собом педесет котарица. У суботу и недељу он је учествовао у саборној молитви, и поткрепивши себе храном, опет у недељу вече одлазио у пештеру, носећи палмовог грања колико му је било потребно да исплете педесет котарица. У таквом труду и посту проведе блажени Сава у тој пећини пет година. Онда га велики Јевтимије узе са собом на пустињачке подвиге као савршеног инока, који, иако млад по годинама, изједначи се са оцима, остарелим у врлинама. Зато га Јевтимије називаше младим старцем: јер млад телом, он беше сед својом духовном мудрошћу и стар својим беспрекорним животом. Стога у четрнаести дан месеца јануара изађе с њим велики Јевтимије из лавре, узевши са собом и блаженог Доментијана,¹⁴¹ и кренуше у велику пустињу Руву, да тамо проведу Свету Четрдесетницу до Цвети. Но старцу се једном прохте да пропешаче сву пустињу што је изнад Мртвога мора, и наиђе са оба своја ученика, Доментијаном и Савом, у безводна места. Жега беше велика, и блажени Сава се умори, па изнемогао од жеђи паде, пошто није био у стању даље ићи. Јевтимије се сажали на њега, и удаљивши се од њега колико се може добацити каменом, он се стаде молити говорећи: „Господе Боже, дај воду у овој безводној земљи, да се утоли жеђ изнемоглог брата“. – И завршивши молитву он копну трипут земљу једним дрветом које се ту деси, и одмах потече изворска вода. Сава пи од те воде, и окрепи се; и од тога времена он доби божанску силу да трпи у пустињи. Када затим дођоше Цвети, они се вратише у лавру.

Након мало времена, преподобни и богоносни отац наш Јевтимије пређе ка Господу, за патријарховања у Јерусалиму

патријарха Анастасија.¹⁴² По престављењу Јевтимија и по смрти неких других старих отаца лавре, преподобни Сава, видећи да се правила манастира мењају, отиде у источну пустињу око Јордана, коју у то време преподобни Герасим, као сјајна звезда, обасјаваше својим животом. Блаженом Сави беше тридесет пет година када се настани у овој пустињи сам, и подвизаваше се у посту и непрекидној молитви, чистећи себе од сваке нечистоте. Тада ђаво ступи у рат против њега. Једном у поноћи, када светитељ после многих трудова спаваше на земљи, ђаво се претвори у мноштво змија и скорпија, и приближивши се Сави хтеде да га уплаши. Но он одмах уста на молитву, говорећи речи псалма Давидова: Нећеш се уплашити страхоте ноћне; на змију и на аспиду наступаћеш (Псал. 90, 5. 13). Када светитељ ово говораше, ђаво тог часа ишчезе са страшилима својим. Међутим, кроз неколико дана ђаво се опет претвори у страшнога лава, и полете на светитеља као да хоће да га прождере; но полетевши, он устукну назад; и опет полетевши, опет устукну. Видећи где звер час налеће час одступа, преподобни му рече: Ако си добио од Бога власт да ме поједеш, зашто онда одступаш? Ако пак ниси, зашто се онда узалуд мучиш? Јер силом Христа мог ја ћу победити тебе, лаве! – И тог тренутка ђаво, који се беше јавио у виду звера, побеже са стидом. Од тога времена Бог покори преподобном Сави све звери и змије, и он хођаше међу њима као међу кротким овцама.

Крећући се по пустињи, блажени Сава сrete једном четири веома гладна и изнемогла Сарацена; нареди им да седну, и изручи пред њих из своје хаљине корење звано мелагрија, којим се он хранио, и срчку тршћану.¹⁴³ Они једоше и окрепише се, и запамтивши место Савиног обиталишта отидоше. После пак неколико дана они дођоше к њему, носећи му хлеба, сира и урме у знак благодарности за његову доброту што их нахрани у дан глади. Преподобни Сава би тиме потресен, и са сузама рече души својој: О јада, душо моја! ови људи за наше мало добро, учињено им једном, колико су благодарни! А ми шта радимо, примајући сваког часа неисказане дарове, бивамо

неблагодарни, живимо у лењости и нераду, не извршујући свете заповести Његове!

Потом дође к преподобном Сави један монах, по имену Ант,¹⁴⁴ љубитељ врлине, који је раније дуго живео с преподобним Теодосијем;¹⁴⁵ он заволе блаженога Саву, и остаде да живи поред њега. Једном их нападоше Агарјани, и послаше једнога испред себе да их убије. Но преподобни оци се помолише Богу, и одједном се отвори земља и прогута Агарјана, а остали Агарјани, видевши то чудо, веома се уплашише и побегоше.

Преко сажитеља свог Анта блажени Сава се упозна са преподобним оцем Теодосијем, и они стекоше велику љубав међу собом. Крајем четврте године свога боравка у пустињи свети Сава, обилазећи пустињу, попе се једном на једно високо брдо, где блажена царица Евдокија, супруга цара Теодосија Млађег, с радошћу прими душекорисно поучење од великог Јевтимија. Проводећи тамо ноћ у обичајеним молитвама, блажени Сава имаде виђење. Он угледа светлог ангела Божјег који му показа долину, којом је некад протицао поток на југ од Силоама, и рече му: Ако хоћеш ову пустињу да населиш као град, онда се окрени на источну страну овог потока, па ћеш угледати пред собом пештеру која није заузета; узиђи и настани се у њој. Онај који даје стоци храну њезину, и вранићима који вичу к Њему¹⁴⁶, Тај ће и о теби промишљати“.

Када се виђење заврши, и освану дан, преподобни Сава сиђе с брда, и уз помоћ Божију нађе пештеру коју му ангео показа у виђењу, и настани се у њој. А беше му тада четрдесет година. Те године престави се патријарх Јерусалимски Анастасије, оставивши иза себе на патријаршијском престолу Мартирија.¹⁴⁷ Те исте године цар Зенон, убивши мучитеља Василиска, поврати себи царску власт.¹⁴⁸

Пештера у којој се настани преподобни Сава имађаше врло неудобан улаз. Зато он обеси конопац из пештере, по коме се спуштао из пештере када је ишао по воду на језеро звано Ептастом, које је било удаљено од пештере петнаест стадија. Живећи у овој пештери, преподобни се испочетка хранио травом што је расла око ње. А Бог, који му је наредио да се настани ту,

посла му и храну преко људи, варвара,¹⁴⁹ као некада преко гаврана пророку Илији код потока Хората.¹⁵⁰ Јер после извесног времена четири Сарацена, пролазећи туда, нађоше пештеру преподобнога Саве, и жеља им беше да се успузају у њу, али не могаху због врло тешког успона. Преподобни пак, угледавши их одозго, спусти им конопац да по њему узиђу к њему. Ушавши у пештеру, Сарацени ништа не нађоше код блаженога Саве, и удивише се његовом животу и добротошности. И сажаливши се на њега, они се договорише да му доносе храну. И тако они долажаху к њему, често, доносећи му хлеба, сира, урме, и друге хране. И проведе преподобни пет година у пећини сам, разговарајући само с јединим Богом, и побеђујући невидљиве непријатеље неућутним молитвама. Затим Богу би угодно да му повери душе многих и да га начини наставником и пастиром словесних оваца. Наиме: после његовог петогодишњег усамљеничког подвизавања у пештери, почеше долазити к њему многи из разних места са жељом да живе поред њега. А он их све примаше с љубављу, и свакоме додељиваше удобно место за живљење. И начинивши себи келије они живљаху богоугодно, гледајући на врлински живот преподобнога Саве као на пример. И за кратко време сабра се око њега до седамдесет браће, међу којима се истицаху ови: Јован који потом би игуман нове лавре;¹⁵¹ Јаков који сагради на Јордану лавру, звану Пиргион; Фирмин и Севиријан, од којих први устројио лавру у Махмасу,¹⁵² а други – манастир у Варихи; Јулијан – стројитељ лавре на Јордану, која се називала Несклерава,¹⁵³ и многи други свети мужеви, чија су имена записана у књигама вечнога живота. Свима њима бејаше преподобни Сава игуман, путовођа и пастир.

Свакоме од братије преподобни додељиваше пећиницу и у њој келију. А кад се умножи братија, он са њима поче на брду градити кулу, која би служила као бедем и заштита обитељи. То и послужи као основа његове велике лавре. И док се на брду изграђиваше лавра са северне стране потока, преподобни подиже малу цркву у долини, усред пресахлог потока; и кад би ко од презвитера долазио к њему, он га је молио, и овај је служио свету литургију. Јер преподобни, из смирености своје, не

хте се примити свештеничког чина, нити је кога од братије хтео уздићи у свештенички чин.

На том месту беше оскудица у води, пошто се извор налазио далеко. И једне ноћи светитељ се мољаше, говорећи: Господе Боже наш, ако је воља Твоја да се ово место насели у славу Пресветог Имена Твог, онда погледај на нас, слуге Твоје, и даруј нам воду на утољавање жеђи наше! – Док се светитељ тако мољаше, чу он неки глас од потока; и погледавши на ту страну он, при сјају месечине, угледа дивљег магарца где ногом копа земљу, прислања усне на раскопано место и пије воду. Преподобни одмах сиђе доле, и сам поче копати на оном месту где виде магарца. Покопавши мало он нађе изворску воду, и образова се извор са изобилном водом, која је од тада задовољавала све потребе лавре, и никада се није умањивала.

Опет друге ноћи, када блажени Сава хоћаше око потока и појаше псалме Давидове, појави се огњени стуб при самој врлети што је са западне стране потока; и стајаше светитељ на молитви све до зоре. У освитку дана светитељ пође на место где виде стуб, и нађе велику дивну пећину, у виду цркве, устројену Божјом а не људском руком; широк улаз у њу бејаше с југа, и од сунчане светлости она беше довољно осветљена. Украсивши ту пећину, преподобни Сава начини од ње цркву. И нареди братији да се сваке суботе и недеље сабирају у њу ради богослужења. Сам пак он пресели се тамо, начини себи близу те нерукотворене цркве келију на високој стени, и направи тајни улаз у цркву; кроз њега он улажаше у цркву, дан и ноћ на молитви провођаше.

Број братије се свакодневно увећаваше, тако да их би до сто педесет. И зидаху се келије с обе стране потока; притом растијаше и слава преподобнога Саве; и богољубиви људи доношаху му много злата, које он употребљаваше на изграђивање лавре. Такође и свјатјејши патријарх Јерусалимски Мартирије имађаше велику љубав к њему, и веома га поштоваше, и шиљаше му потребне ствари.

Блажени Мартирије отиде ка Господу у осмој години свога патријарховања, а патријаршијски престо прими Салустије;¹⁵⁴ преподобном пак Сави тада беше четрдесет осам година. У то

време у лаври неки монаси, покварени душом, телесни разумом, који Духа немају,¹⁵⁵ устадоше против светитеља; а и иначе они одавна смишљаху против њега неправедне ствари и задаваху му много јада на све могуће начине. Јер често усред пшенице расте кукољ и у винограду трње; и међу апостолима се нађе један издајник; и у пророка Јелисеја бејаше неверни ученик Гијезије.¹⁵⁶ Тако и сва покварена братија, или боље рећи – лажна братија, смисливши зло против светитеља, одоше у Свети Град к патријарху, и молише га да им постави игумана. На питање, из ког су места, они одговорише: Ми живимо поред једног пустињског потока. – Оваким одговором они су хтели да пређуте име блаженога Саве, јер су знали да је име његово славно и да га сви с љубављу спомињу. Но патријарх настојаваше да кажу одакле су, те они, и против своје воље, рекоше да су од потока који се зове по имену неког црноризца Саве. Патријарх упита: А где је Сава? – Они пак, не одговарајући на питање, почеше клеветати блаженога, говорећи да је он прост и неумешан човек и да не може руководити тако многобројном братијом, и због своје неотесаности и незнања управљати толиком лавром. Својој клевети они додадоше још и то, да Сава нити сам хоће да прими рукоположење, нити то допушта коме од братије.

Док они тако клеветаху праведника пред патријархом, догоди се да ту беше присутан један честит и угледан муж, по имену Кирик, презвитер пресвете цркве Васкрсења Христова и чувар Животворног Крста Господњег. Чувши клевету њихову, он их упита: Јесте ли ви примили Саву на то место, или је Сава примио вас? – Они одговорише: Сава је примио нас. Али он је прост и није у стању управљати нама пошто смо се умножили. – Тада им Кирик рече: Када је Сава био у стању да вас сабере у том пустињском месту, утолико ће више бити у стању, уз помоћ Божју, и пасти вас.

Они умукоше, пошто не могаху ништа одговорити на то. А патријарх, одложивши испитивање за сутра, одмах посла по светог Саву, с поштовањем га позивајући к себи, као поводом неког другог посла. Блажени дође, а патријарх му ништа не рече о клеветницима, нити клеветницима што рече, нити их изобличи,

него одмах рукоположи за презвитера преподобнога Саву, иако овај није хтео. Посветивши га, патријарх рече клеветницима: Ево имате оца свог и игумана лавре своје; њега изабра одозго Бог а не људи. Ја сам само потврдио Божански избор.

Рекавши то, патријарх узео светог Саву и те монахе и оде с њима у лавру, освети Богом саздану цркву, благослови сву лавру, поучи братију да се покоравају своме игуману, блаженоме Сави, па се врати натраг.

Када блаженоме Сави беше педесет три године, зацари се по смрти Зенона Анастасије. Те године дође у лавру један богоугодни муж, по рођењу Јерменин, по имену Јеремија са два ученика, Петром и Павлом. Преподобни Сава им се веома обрадова, и даде им ону пећину, у којој он сам спочетка живљаху када беше сам у потоку. И дозволи им да у малој цркви суботом и недељом врше богослужења на јерменском језику. И тако се постепено умножише Јермени у лаври. У то време дође у лавру и преподобни отац наш Јован, звани Ћутљивац. Он беше епископ у граду Колонијском; али, ради Бога, он остави своју епископију, и сакривши свој чин труђаше се у лаври као прост монах.

Преподобни Сава подражаваше светог Јевтимија Великог, који сваке године обично одлажаше у пустињу 14. јануара и провођаше тамо сав Велики пост. Угледајући се на њега, тако поступаху и преподобни Сава тог месеца, али одлажаше у пустињу не 14. јануара већ чекаше двадесети дан, да у лаври отпразнује празник светог Јевтимија Великог. После тога он одлажаше у пустињу; и удаљивши се од људи он се приближаваше Богу богоразмишљањем и молитвом; и остајаше тамо све до Цветне суботе.

Једне године када он по том обичају овом оде из лавре у пустињу и хођаше поред Мртвога мора, угледа он једно мало пусто острво,¹⁵⁷ и у њему се јави жеља да на њему проведе дане поста. И он пође к њему. Али га демонска завист омете у томе, те он упаде тамо у неку јаму која се задеси, из које као из пећи излажаше нека пара и огањ. Ту му се опали лице и брада, и други делови тела задобише повреде, и он се силно разболе. А када се врати у лавру, братија га познадоше једино по гласу;

тако лице његово беше опаљено. И лежаше он много дана болестан, док нека Божанска сила не сиђе на њега одозго и не исцели га, и не дарова му силу на нечисте духове. И од тада брада му више не порасте као што је била раније, него остаде мала и ретка. А он благодараше Бога поводом тога, да се не би поносио лепотом своје браде.

Наредне године по обичају свом преподобни Сава изађе у пустињу са учеником својим Агапитом. После пак не много дана Агапит леже на песак од умора и глади, и заспа; а блажени Сава стајаше од њега подаље и мољаше се. Утом се изненада појави огроман лав, заустави се над заспалом Агапитом, и стаде га њушити од ногу до главе. Угледавши лава над учеником, блажени Сава се уплаши да не поједе заспалога, и одмах се усрдно помоли Богу да му ученика сачува од звера. Бог услиши свога слугу, затвори уста лаву те не учини никакво зло Агапиту, него као ошинут бичем, побеже у пустињу. Потом он само репом закачи заспалога, те се овај пробуди, и сав се стресе угледавши лава, и притрча к своме оцу. Преподобни Сава га поучи да се не предаје дугоме спавању, да не би постао плен зверима, нарочито невидљивим.

Једне од наредних година блажени по обичају исто тако хођаше са тим учеником по пустињи северно од Јордана, и у једној гори наиђе на пећину и у њој на прозорљивог отшелника. Када и један и други сатворише молитву, и ступише у разговор, отшелник упита: Шта те подстаче, дивни Саво, да дођеш к нама? или ко ти показа место ово? Ето, благодаћу Божјом ја боравим овде тридесет осам година, и не видех ниједнога човека; а како ти дође овамо? – Блажени Сава одговори: Бог који ти каза моје име, Он и мени показа ово место. – И после душекорисног разговора они целиваше један другог, и Сава с учеником својим оде у пустињу. А кад се приближи време да се врате у лавру, преподобни Сава рече ученику: Хајдемо, брате, да се опростимо са слугом Божјим у пећини. – А када дођоше, они нађоше старца где клечи окренут истоку; па помисливши да он молитву твори, чекаху дуго. Но када се дан стаде клонити к вечеру, блажени Сава видећи да старац не устаје са молитве, рече: Предај нас Христу, оче.¹⁵⁸ – Али одговора не би. Блажени

онда приђе и додирну старца, и виде да се он преставио. Тада се окрете ученику и рече му: Ходи, чедо, да погребемо тело светитељево; ради тога нас Бог и посла овамо. – И извршивши над покојником уобичајено надгробно богослужење, они га погребеше у истој пећини, па пошто камењем затворише улаз вратише се у лавру.

Оне године, које би освећена Богом саздана црква, умре у Александрији родитељ блаженога Саве Јован, који имађаше велику власт у Исавријској области,¹⁵⁹ а блажена мати његова Софија, већ веома стара, распродаде сву имовину своју, и са мноштвом злата дође у Јерусалим к сину овом Сави. Он је прими, и усаветова да се постриже у монахињу. И она, поживевши нешто мало у монашком лику, престави се ка Господу. А злато које она донесе, блажени Сава утרוши на манастирске потребе и на зидање гостопримница. Једну гостопримницу подиже у Јерихону, за збрињавање путника – мирјана а другу подиже у лаври, за збрињавање монаха.

За време зидања гостопримнице у лаври, преподобни отац Сава посла једног брата с манастирском стоком у Јерихон, да отуда донесе грађу за зидање. При повратку пак беше велика врућина, и брат силно ожедне на путу. Како нигде не беше воде, јер земља беше пустињска и безводна, он паде изнемогао од жеђи. Но сетивши се светога старца он рече: Боже аве мога Саве, не остави ме! – И тог часа се појави облак над њим, и одаждивши росу расхлади њега и стоку која вуцијаше грађу. И тај облак иђаше над њим све до лавре, заклањајући га и расхлађујући га од врућине. А ово би молитвама светог оца његовог Саве, кога он спомену у својој невољи.

Једном у време поста преподобни Сава намисли узићи на гору Кастелијску,¹⁶⁰ удаљену од лавре двадесет стадија, на северу. Та гора беше непроходна за људе, а страшна својом опасном и тешком узбрдицом, и страхотама које су тамо бивале: јер на тој гори борављаше мноштво демона и они разним привидима застрашиваху пролазнике. Међутим преподобни Сава, избравши, по речима Псалмопевца, Вишњега себи за помоћника (ср . Псал.90:9), узиђе на ту гору, окропи је са ових страна јелејем, узетим из кандила Светога

Крста, и оградивши себе крсним знаком као неразрушивим бедемом, проведе тамо све време Великога поста. Али спочетка сваки дан вођаше он борбу с демонима: јер они га нападаху час у виду зверова, час се претвараху у гмизавце, час у птице, правећи страшну галаму, урликање и дреку, тако да се преподобни, као човек, и уплаши, и помисли да сиђе с горе. Али Онај који некада укрепи Антонија Великог у такој борби са демонима, Тај се јави и овоме светитељу и нареди му да буде неустрашив уздајући се у силу крста. И живљаше блажени без страха, молитвом и крсним знамењем прогонећи далеко од себе сва демонска страшила. Но при крају Великога поста, када светитељ стајаше ноћу на молитви, демони извршише на њега последњи напад, страшнији од свих ранијих: огромно мноштво њих појавише се, по обичају свом, у виду зверова, гмизаваца, птица, и са страховитом буком и тутњавом нападоше на светитеља, тако да се, изгледало је, сва гора тресла. Међутим, светитељ се ни најмање не уплаши већ продужи молити се Богу. Тада демони завапише: „О, јада! шта ми трпимо од тебе, Саво! Зар ти је мало што си населио долину поред потока? Нису ли ти доста пећине и стене? Ти си и пустињу, кроз коју си пролазио, населио! Ти си чак и овде дошао, у наше обиталиште, да нас истераш одавде! Ево, ми већ одлазимо одавде, не можемо да се противимо теби, јер теби помаже Бог“.

И тог часа они са великим ридањем, и запомагањем, и неизмерном грајом, и огромном хуком, у виду гавранова одлетеше са горе у ту ноћ. Недалеко од те горе ноћеваху пастири са својим стадима; они видеше како демони одлетеше са горе и чуше њихово запомагање, и дођоше к преподобноме Сави и испричаше му то. А он, узневши благодарност Богу за прогонство демона, врати се по истеку Поста у лавру да заједно са братијом празнују наступајући празник Васкрсења Христова.

После Празника он узне неке од братије и оде опет у Кастелију и стаде рашчишћавати место и зидати келије. За време тог рада они на брду откопаше једну велику грађевину, израђену од дивног камена, и удобну за живљење. Они очистише и украсише овај дом, начинише у њему цркву и осветише. И преподобни устроји ту општежиће. Но док се

изграђиваше то општежиће једном нестале хране. Тада се ангео Господњи јави у виђењу настојатељу општежића близу Витлејема, архимандриту Маркијану, и рече му: „Ето, ти, Маркијане, седиш спокојно, имаш све што ти треба, а слуга Божји Сава мучи се у Кастелији са братијом из љубави према Богу, гледајући и немајући неопходну храну, и нема никога да им да што им треба. Стога им ти без оклевања пошљи хране, да они не би изнемогли од глади“ – Маркијан одмах натовари своју кљусад разноврсном храном и посла је преподобном Сави. А преподобни, примивши пошљку, узнесе благодарност Богу који промишља о слугама Својим.

Довршивши киновију, преподобни Сава сабра у њу довољно братије, и повери их некоме Павлу пустињаку, који дуго времена живљаху са његовим учеником Теодором. Али Павле се кроз кратко време престаји из овог живота, и сву управу прими на себе Теодор. Он доведе у манастир свога брата Сергија и свога ујака Павла, који касније старешиноваху у Кастелији, а затим бише епископи у Аили и Аматунту.¹⁶¹

Основавши у Кастелији киновију, преподобни Сава се веома стараше да је напуни врлинским људима, подвижничким и искусним монасима. Мирским пак људима који су желели да се пострижу, такође и младићима, он не допушташе да живе ни у Кастелијском општежићу ни у лаври; за њих он сагради малу посебну киновију на северној страни, и даде им искусне наставнике, да они научавају почетнике манастирском животу и правилима. Ови почетници били су дужни најпре научити Псалтир и сав поредак молитвеног правила; затим, навикавати се на подвиге и трудове, чувати ум свој од световних сујетних сећања и противити се рђавим помислима; онда, обуздавати своју вољу и бити послушан, кротак, смирен, ћутљив, чио, ведар и опрезан, и бранити се од вражјих нападаја. Ко је успешно усвајао ове почетке монашког живота, њега је преподобни преводио у велику киновију или у лавру. Понеке пак од почетника, нарочито оне помлађе, он је упућивао к преподобном оцу Теодосију, који тада већ беше оставио Катисматну цркву и устројио манастир на тридесет пет стадија западно од лавре.¹⁶² Обојица они, Сава и Теодосије, беху у

свему једнодушни и једноумни, и сагласни међу собом. Зато их Јерусалимљани називаху новом апостолском двојицом, сличном Петру и Павлу. И њима би поверено старешинство над свима монасима. То се десило на следећи начин. По престављењу блаженога архимандрита Маркијана, сабраше се сви монаси из лаври и манастира, са гора и из пустиња у патријаршију к патријарху Салустију, који тада беше болестан, и по општој жељи свих патријарху бише предложена ова два велика оца, Теодосије и Сава, да их постави за архимандрите и старешине над свима манастирима и лаврама што су у околини Светога Града. И од тога времена, преподобни Теодосије старешиноваше над општежићним манастирима, а преподобни Сава над оцима отшелницима.

По одласку ка Господу патријарха Салустија и ступању на патријаршки престо Илије, блажени Сава погађаше неку земљу што се граничаше са лавром, желећи да на њој изгради келије за монахе који долазе издалека. Власник је за ту земљу тражио много злата, а старац у то време имађаше само пола златника. Ипак, положивши наду у Бога, у кога је с љубављу дубоко веровао, преподобни Сава рече продавцу: Узми, брате, сада ово као капару до сутра изјутра; а ако ти сутра изјутра не дам целокупну суму, онда нека и капара пропадне. – У току пак ноћи светитељ стајаше на молитви, и тако пред зору одједном уђе неки непознат човек, спусти му у руке сто седамдесет златника, и одмах отиде, не рекавши ко је и откуда је. Удививши се промислу Божјем и заблагодаривши Богу, преподобни даде новац продавцу, и сазида другу гостопримницу за збрињавање братије која долази издалека. Тако исто и за Кастелијанску киновiju он купи две гостопримнице, једну у Светоме Граду, близу Давидове куле, а другу у Јерихону.

У то време дођоше у лавру два рођена брата, родом из Исаврије, по имену Теодул и Геласије, као други Веселеил и Елијав, премудри неимари скиније,¹⁶³ које Бог посла другоме Мојсију преподобноме Сави, да њиховом помоћи доврши изграђивање лавре. И дозида он многе келије, болницу и пекару, купатило крај потока, и велику цркву у име Пречисте Богородице; јер она нерукотворена црква, коју Бог показа

преподобноме преко огњеног стуба, постаде већ тесна, и за време богослужења није могла да прими сву братију, која се веома умножи. Стога преподобни Сава близу ње подиже другу цркву, већу и пространију, у име Пресвете Богоматере; њу освети патријарх Илија. У ову дакле цркву Пресвете Богородице преподобни Сава нареди да се сабирају на славословље Божије; а у ону мању цркву преведе Јермене и уреди им тамо свеноћна богослужења у недељу и о великим празницима.

Неки од братије Јермена следоваху тада сујетном јеретичком учењу Петра, прозваног Фулон¹⁶⁴ англиској Трисветој песни додаваху речи: „распниј сја за ни, помилуј нас“ (= који си се распео за нас, помилуј нас). – Да би заблуду ове братије искоренио, блажени Сава нареди Јерменима да Трисвету песму певају не по јерменски него по грчки. Тако дакле они сву службу певаху по јерменски, а Трисвето по грчки, те се на тај начин богохулне Фулонове речи више не додаваху Трисветој песни од стране Јермена.

Иако преподобни Сава тако мудро све вођаше и управљаше, опет они клетвеници, о којима је раније било речи, нахушкани демонском злоћом, позавидеше његовом мудрому управљању, и с мржњом устадоше против њега. Они придобише за своје зло до четрдесеторо братије, неискусне у манастирском животу, покварене и неразумне, и чињаху многе пакости светитељу. Тада преподобни Сава, суров према демонима а кротак према људима, уступајући неправичном гњеву њиховом, остави лавру и отиде у крајеве Скитопољеке,¹⁶⁵ и заустави се у пустом месту покрај реке Гадарије.¹⁶⁶ Нашавши лављу пећину он уђе у њу, помоли се Богу, па леже на лавље легало да се одмори, јер беше пала ноћ. У поноћи пак дође лав, и нашавши на легалу свом старца где спава ухвати га зубима за одећу, и вуцијаше га из пећине, да му старац не заузима његово место. Пробудивши се, преподобни угледа страшнога лава, али се не уплаши, него одмах устаде и поче вршити поноћне молитве. А лав изађе и чекаше док он сврши молитвено правило. Завршивши полуноћницу, старац опет седе на лавовом легалу. А лав поново уђе, и ухвативши зубима за крај од одеће, стаде вући светог оца из пећине. Тада старац рече лаву: „Зверу,

пећина је пространа, у њој има места за нас обојицу, и ми можемо живети оба заједно, јер нас је један Творац створио. А ако ти није по вољи да заједно са мном станујеш, онда ти боље иди одавде, јер ја сам вредноснији од тебе, пошто сам руком Божијом саздан и Његовим ликом почашћен“. – Чувши то, лав се постиде старца и оде.

Када Скитопољци и Гадаринци сазнадоше да блажени Сава живи у тој пећини, они почеше долазити к њему. Међу њима беше неки младић Василије, који остави свет, постриже се у преподобног оца Саве и стаде живети с њим. О пострижењу Василијевом чуше разбојници и помислише да је он много злата донео у пећину оцу Сави, пошто беше од високородних и богатих. И разбојници нападоше на њих ноћу, али ништа не нађоше код њих; зачудише се томе, и отидоше. И одједном они угледаше: два огромна и страшна лава иду им у сусрет. Они помислише да их то Бог кажњава што су се усудили напасти на слуге Његове. И повикаше громким гласом к зверовима: Заклињемо вас молитвама оца Саве, склоните се с пута да прођемо! – Чувши име светог Саве, лавови одјурише као бичем шибани. Ово чудо удиви разбојнике, и они се вратише преподобноме, испричаше му шта се збило; покајаше се за зла дела своја, оставише се пљачке, и стадоше издржавати себе својим радом.

Када се разнесе глас о овом догађају, многи почеше долазити к преподобном Сави. И поживе тамо преподобни неко време, и братију сабра. И поставивши им игумана, он их повери Богу, а сам, као птица жељна усамљености и тишине, отиде у друго пустињско место да усамљенички молитвено тихује. Пошто на том месту доста дуго проведе у молитвеној осами и тиховању, преподобни се опет врати у своју лавру, сматрајући да су се незадовољници смирили и престали са роптањем и злоћом. Али показа се да се они нису поправили и пуни су раније злоће, па им се још и број увећао, те их је до шездесет. И преподобни их оплакиваше као пропале, и очински их саветоваше: безочности њиховој он супротстављаше дуготрпељивост, мржњи љубав, и речи своје заслађиваше духовном мудрошћу и искреношћу. Али црнце он не узможе

начинити белима, јер их његови благи савети још више разјариваху. И он опет уступајући њиховом гњеву, остави лавру и отиде у крајеве Никопољске,¹⁶⁷ и тамо се настани под такозваним Рошковим дрветом, које рађа сладак род: рошчиће. Преподобни Сава се плодом тог дрвета храњаше, а његовим гранама покриваше.

Власник тога места, дознавши за преподобног Саву, сазида му на том месту келију. И кроз кратко време, благодаћу Христовом, сабра се око преподобнога братија; и тако се на том месту образова киновија. И док блажени Сава живљаше тамо, ненавидници његови у лаври пронеше глас међу братијом да су звери појеле Саву у пустињи. И они се упутише с блаженом патријарху Илији и рекоше: Отац наш за време странствовања по пустињи око Мртвога мора би растргнут од лавова. Стога молимо твоју светост да нам даш игумана. – Блажени Илија, знајући живљење Савино од његове младости, рече монасима: Ја вам не верујем, јер знам да је Господ праведан, и неће презрети толика добра дела оца вашег, нити допустити да га звери поједу. Боље је, идите и потражите оца вашег, или поћутите у келијама својим док га Бог не прокаже. – И тако се непријатељи преподобнога Саве вратише са стидом.

О празнику обновљења храма Васкрсења Господња у Јерусалиму¹⁶⁸ сабраше се сви палестински епископи и игумани; дође и преподобни Сава са неколицином братије из Никопољског манастира. Угледавши га патријарх се веома обрадова, и узевши га насамо моли га да се опет врати у лавру. А он одбијаше говорећи да је изнад његових сила управљати и старати се о толиком мноштву братије, и мољаше опроштај. Но патријарх рече: Ако не испуниш моју молбу и савет, онда ми више не излази пред очи, јер не могу трпети да други господаре твојом творевином. – Тада блажени Сава, и против своје жеље, каза патријарху разлог због кога је отишао из лавре. И додаде: Нека не будем ја узрок свађама и раздорима међу братијом. – Али, не послушати патријарха преподобни Сава није могао. Стога он постави Никопољском манастиру за игумана свог ученика, који заједно с њим беше дошао из Никопоља, а сам

крену у своју лавру. Патријарх посла с њим братији овакву наредбу:

„Вама, братији у Христу, јављам да је отац ваш Сава жив, а нису га појеле звери, као што сте ви чули и причали. Он дође к мени о празнику и ја га задржах, сматрајући да је неправедно да он оставља своју лавру, коју је Божјом помоћу својим трудом основао и уредио. Зато, примите оца свога срдечно и са сваком чешћу, и покоравате му се у свему, јер не изабрасте ви њега него вас он сабра. Ако пак неки од вас, гордељиви и непокорни, не усхтедну смирити се и покоравати се њему, онда таквима ми наређујемо да одмах напусте лавру, јер није лепо да овај отац не заузме своје место“.

Када ова наредба би прочитана у лаври усред цркве, непријатељи преподобнога Саве, ослепљени, нададоше вику и створише метеж, вичући против невинога и чистог срцем оца светог: једни га укораваху, вређаху, грђаху; неки купивши своје хаљине и ствари спремаху се отићи из лавре; неки пак дохвативши секире и будаке појурише келији коју сам преподобни Сава беше сазидао, па је у бесу сву до темеља срушише, а грађу и камење побацаше доле у поток, и онда отидоше у Сукијску лавру.¹⁶⁹ Но игуман те лавре Аквилин, човек богоугодан, знајући злоћу њихову, не прими их него их отера из своје лавре. Тада они одоше у Текојски поток;¹⁷⁰ тамо подигоше себи келије и настанише се.

Тако би овај кукољ почупан из лавре; а братија који остадоше беху као пшеница благопријатан плод Богу. Након пак мало времена чу свети Сава где се налазе отишавша из лавре братија и да су у великој оскудици. Тада он натовари много хране на лаврске коње и магарце, и крену к њима, желећи и да утоли гњев њихов, и да им помогне у оскудици. А када неки од њих угледаше блаженог Саву где иде к њима, рекоше: „Гле, овај лицемер дође и овамо!“ – И друге грдње говораху они у гњеву и јарости. А он, незлобив, погледавши с љубављу на њих, рече им речи благе и утеши их храном. Видевши пак њихову тескобу, немаштину и неуређеност, јер беху као овце без пастира, он обавести о свему патријарха и моли га да се побрине о њима. Патријарх их повери њему, давши за зидање седамдесет

златника и многе друге потребе. Преподобни Сава оде к њима; проведе код њих пет месеци, сазида им цркву, пекару, и основа нову лавру; онда им из старе лавре доведе једнога од искусних отаца, по имену Јована, човека прозорљива, и постави им га за игумана; па се после тога врати у своју лавру.

Игуман Јован управљаше новом лавром седам година, па отиде ка Господу.¹⁷¹ Пред своје престављење он прорече о будућности лавре; јер расплакавши се он рече присутнима: „Ево иду дани у које ће они који живе овде отпасти од праве вере и у гордости уобразити се, али ће се безочност њихова срушити и висина њихова пасти, и они ће бити прогнани“.

После Јована игуман беше Павле, родом Римљанин, сијаше божанским врлинама, али старешинова само шест месеци, јер не подношаше неслогу, и побеже у Арабију, где и сконча у манастиру Севиријановом.¹⁷² Сазнавши за Павлово бекство, преподобни Сава постави за игумана новој лаври свога ученика Агапита. Агапит нађе да се неки од братије држе Оригенова учења: оно бејаше као отров змијин у устима њиховим и као тешка рана под језиком. Међу њима беше најглавнији неки Палестинац по имену Нон. Он изгледаше истински хришћанин, имајући обличје побожности, а изнутра бејаше пун незнабожачких и јудејских лажних учења и убитачних јереси: манихејске, Дидимове, Евагријеве и Оригенове. Нашавши такву братију Агапит, побојавши се да се и други не заразе тим јересима, обавести о њима патријарха, и по његовом савету изгна их из обитељи. Након пет година престави се и Агапит. После њега игуманство би поверено неком Маманту. А када Нон са својим једномишљеницима чу да се Агапит преставио, он се врати у нову лавру, но бојећи се блаженога Саве он скриваше отров своје јереси. У то време преподобни Сава пронађе једну пећину на десет стадија од своје старе лавре, северно, око Кастелије, и беше заузет зидањем тамо манастира који он назва пећинским.¹⁷³ Њему помагаше својим имањем презвитер светог Сиона Маркијан, са својим еиновима: Антонијем и Јованом. Овај Јован беше патријарх у Јерусалиму после Илије.¹⁷⁴

На гори где царица Евдокија подиже кулу у источној пустињи живљаху два инокa који се држаху Несторијеве јереси. Преподобни Сава веома туговаше због њих што су скренули с правога пута у заблуду. У то време њему се догоди овакво виђење: изгледало му је да се налази у цркви светог Васкрсења за време службе, где међу народом он угледа и она два инокa несторијанца. Када дође време причешћу, сва братија неометано приступаху к Божанским Тајнама и причешћиваху се; но када она два јеретика хтедоше да приступе Причешћу, изненада се појавише страшни војници, који их одбијаху од светогa Причешћа и из цркве изгоњаху. Блажени стаде молити војнике да оставе та два инокa у цркви са братијом и да им дозволе да се причесте. Војници одговорише: Немогуће је допустити њима да се причесте Божанским Тајнама, јер они су отворени Јевреји, јер нити Христа признају за Бога, нити Пречисту Дјеву Марију за Богородицу.

После овог виђења блажени Сава још више туговаше, жалећи због погибије њихових душа. И много се потруди он, постећи се и молећи се Богу за њих, да их просвети светлошћу познања истине. Усто он и често одлажаше к њима, учећи их и поучавајући их, молећи их и саветујући их, док их најзад, благодаћу Божјом, привуче Православној Цркви Христовој. Тако се он стараше око спасења душа људских. И сведе их он са те горе, и смести у манастир Теодосијев, а на њихово место одведе једног од својих ученика, Јована Византинца: тамо се, помоћу Божјом, кроз неко време основа манастир.

Бејаше у великој лаври један монах, по имену Јаков, родом из Јерусалима, по нарави дрзак и гордељив. Он се договори са неколицином сличних њему монаха, те у одсуству блаженогa Саве, који је тада по обичају своје проводио Велики прст у пустињи у потпуном усамљеничком молитвеном тиховању, оде из лавре и поче зидати себи манастир поред гореспоменутог језера Хептастоме, желећи да постане раван преподобноме Сави. А када се преподобни врати из пустиње и дознаде за поступак Јаковљев, он оде к њему и саветоваше му да се окани свога потхвата, говорећи да нема користи од онога што се ради из дрскости и високоумља. Али Јаков не хте послушати старца,

и противљаше се његовим речима. Тада му светитељ рече: „Ако не послушаш, пази да те не постигне казна“.

Рекавши то старац оде у своју келију. Јакова пак спопаде страх и трепет; и он се страховито разболе, и лежаše шест месеци, не будући у стању проговорити скоро ни речи. Изгубивши наду да ће остати у животу, он нареди да га носе к блаженоме Сави, да измоли опроштај пред смрт. Угледавши га, блажени Сава му се обрати с очинском поуком, па му онда пружи руку, подигавши га са постеље, и учини га здрава као да ни боловао није. Причестивши га Пречистим Тајнама, блажени му даде да једе. После тога Јаков се више не поврати да продужи зидање своје грађевине.

Међутим патријарх Илија, чувши за то, нареди да се сруши Јаковљева градња. А свети Сава, узевши из лавре неколико снажних монаха, оде на место, удаљено од срушене градње око пет стадија, подиже црквицу и келију око ње, постави за настојатеље монахе из велике лавре, Павла и Андреја, настани тамо такође и другу братију, основа на том месту лавру, и назва је Седмоуствна.¹⁷⁵ Вративши се у велику лавру, он слаше братији у Седмоуствној лаври свете даре и благословене хлебове, и веома се стараше о тој лаври.

Након неког времена споменутом Јакову би одређено послушање: да у гостопримници служи гостима. Немаран у својој служби, он једном свари пасуља много више но што је било потребно. И после обеда пасуља остаде толико, да би га и сутрадан било преизобилно за обед; али га Јаков кроз прозор баци у поток. А то је он чинио не једанпут већ много пута. Приметивши то, отац Сава потајно сиђе у поток, покупи избачени пасуљ, донесе у своју келију, и исуши га мало на сунцу. После извесног времена преподобни свари од тога пасуља, и добро га зготовивши позва Јакова код себе на обед. За обедом старац рече Јакову: Опрости ми, брате, што те не угостих како сам желео и не задовољих те са јелом; не уmem добро да кувам. – Јаков рече: Заиста си, оче, изврсно зготовио пасуљ; ја одавно нисам јео овакво јело. – Старац одговори: Веруј ми, чедо, да је то онај исти пасуљ који си ти просуо у поток. Знај да онај који не може да одмери колико треба скувати

пасуља, да не би узалуд преостао и пропао, тај не може водити манастир и управљати братијом. Тако и апостол вели: Ако ко не уме својим домом управљати, како ће се моћи старати за цркву Божију? (1. Тм.3:5). – Чувши то Јаков се застиде, и покаја се за своје раније властољубље и своје немарно вршење послушања, и мољаше за опроштај.

Овог Јакова у келији његовој демон кушаше телесном похотом и нечистим помислима: и пошто то искушење дуго не престајаше, и Јаков не узможе више трпети, то он узе нож и ушкочи себе. А када га спопадоше страховити болови, и силна крв липтијаше из ране, он поче звати у помоћ оближњу братију. Братија дођоше, и видевши шта је по среди, стадоше му, колико су могли, лековима ублажавати болове; и једва га за дуго време излечише. Дође то до ушију и преподобнога Саве, и старац истера из лавре Јакова који већ беше оздравио. Истеран из лавре, Јаков оде к преподобном Теодосију и исприча му своју невољу, и мољаше га да умоли за њега преподобнога Саву, да га опет прими у манастир, у келију. Привољен молбама брата, преподобни Теодосије оде к блаженоме Сави и моли га за истераног брата. На молбу таког великог оца и пријатеља свог, преподобни Сава прими Јакова, али му наложи оваку заповест: да ни с ким не разговара осим са оним који му прислужује; да не општи са братијом; да не одлази у цркву; да не излази из своје келије. Осим тога преподобни га одлучи и од причешћивања Пречистим и Божанским Тајнама. – Тако Јаков пребиваше у ћутању, рађаше родове достојне покајања, лијући многе сузе пред Богом, док му опроштај не би дарован одозго, и блаженоме Сави Божанским откривењем јављено да је опроштен грех Јакову. Јер једном преподобни Сава виде у виђењу лучезарног мужа који стајаше близу, и некаквог мртваца који лежаше крај Јаковљевих ногу, за чије се васкрсење Јаков мољаше; и чу се одозго глас који говораше: „Јакове, услышене су молитве твоје; стога, дотакни се мртваца, и оживеће“. И кад се Јаков по овом наређењу дотаче мртваца, одмах васкрсе мртвац. А лучезарни муж рече Сави: „Ето, мртвац васкрсе, а ти сада раздреши од уза васкрситеља“.

Видевши то, преподобни Сава одмах посла по Јакова, разреши га од епитимије, и допусти му да одлази у цркву и да се заједно са братијом причешћује Пречистим Тајнама. Седам дана пак после опроштења и разрешења Јаков отиде ка Господу.

Беше преподобни отац наш Сава као чудесно дрво које пушта из себе дивне гране; тако он примером свога светог живота и усрдним к Богу молитвама увеличаваше у својој лаври број светих отаца и подвижника, и беху они свети као и он, по Светоме Писму: Ако је корен свет, то су и гране (Рм.11:16). Од тих светих грана ваља споменути блаженог старца Антима, из Витиније, који провођаше живот у многим монашким подвизима. Он у почетку свога борављења у лаври начини себи малу келију с оне стране потока, на истоку, према столпу преподобног Саве, и проведе у њој тридесет година. У старости он онемоћа, и приближивши се крају он се разболе и лежаше на одру. Видећи га тако престарела и болесна, блажени Сава хтеде да га пренесе у једну од келија близу цркве, да би га тамо братија могла посећивати и дворити без муке; но он моли да га оставе умрети онде где се у почетку настанио. И тако он би остављен у својој келији болестан. Но једне ноћи преподобни Сава, по обичају свом уставши на молитву пре јутарњег богослужења, чу неке предивне гласове као многих певача; он помисли да у цркви служе јутрење, и чуђаше се како то без њега и без његовог уобичајеног благослова служе јутрење. И отишавши одмах к цркви он никога не нађе тамо, и врата беху закључана. Он се врати чудећи се какви то гласови беху које он чу; и одједном он опет чу исто прекрасно певање; а певаше се ово: Ући ћу у дивна насеља, све до дома Божјега, празнујући гласом радовања усред многога људства.¹⁷⁶

Осетивши да ови дивни гласови долазе од оне стране где бејаше келија блаженога Антима, преподобни Сава разумеде да се Антим преставио. И одмах разбудивши црквењака, нареди му да клепа да се сабере братија. Узевши са собом неколицину од братије, он пође у старчеву келију са свећама и тамјаном. Ушавши у келију, они никога не нађоше; само тело блаженога Антима лежаше мртво, а душа његова са појањем ангела

отишла ка Господу. Они онда узеше чесно тело, однесоше га у цркву, опојаше, па поред светих отаца положише.

Један брат из Теодосијевог манастира, човек снажан, по имену Афродисије,¹⁷⁷ би послат неким послом; путем он се расрди на мазгу, натоварену пшеницом, удари је јако, и мазга од ударца паде и издахну. Због тога преподобни Теодосије изгна Афродисија из свога манастира. Онда Афродисије оде к преподобноме Сави, и исприча му шта се десило, и мољаше га за савет. Преподобни Сава му даде келију и рече му: „Живи у својој келији; у другу келију не прелази; из лавре не излази; обуздавај свој језик; умеревај захтеве свога стомака, и спашћеш се“.

Афродисије, примивши ову заповест, ни у чему је не наруши; и у току тридесет година не изађе из лавре; он не имађаше ништа код себе, чак ни суд никакав за храну, ни кревет; спавао је на грању од дрвећа, покривајући се асуром; хранио се остацима куваног поврћа; ноћни плач његов сметао је оближњима; све дане провођаше он у великом покајању. И благодаћу Божјом показа толики успех, да би удостојен дара предзнања: на недељу дана раније он унапред сазнаде час своје смрти. После тога он моли оца Саву да га пусти к преподобном Теодосију, да измоли од њега опроштај. Преподобни Сава посла с њим два брата, и наложи им да преподобном Теодосију рекну ово: „Ево заједничког брата нашег Афродисија, кога некада примих од тебе као човека, а сада га благодаћу Христовом шаљем к теби као ангела“. – Преподобни Теодосије с љубављу прими Афродисија, опрости му, и отпусти с миром. Вративши се к светоме Сави, Афродисије се упокоји у Господу.

Из града Медаве,¹⁷⁸ што је с оне стране Јордана, често долажаху грађани к преподобноме Сави, доносећи му неке потребне намирнице, а добијајући од њега благослов и духовне поуке. Међу њима беше један знаменит човек, по имену Геронтије. Он допутова у Свети Град, и разболе се. Желећи да иде на Маслинску гору ради молитве, он паде с коња и разби се, те се још више разболе, тако да се није надао остати у животу. Преподобни Сава га помаза светим јелејем и исцели.

Једном пак, обедујући са Геронтијевим сином Томом, преподобни Сава, у недостатку вина, претвори сирће у добро вино. – Једном се догоди да се тикве скуване за раднике показаше горке; преподобни Сава их крсним знаком претвори у слатке.

Једном путоваше преподобни Сава из Јерихона ка Јордану са неким младим учеником својим; њих сplete много грађана, међу којима беше и једна лепа девојка. Када их прођоше, старац, желећи да искуша ученика рече: Каква изгледа девојка што прође? Чини ми се да је слепа на једно око. – Ученик одговори: Не, оче, оба су јој ока здрава. – Вараш се, рече старац, девојка је с једним оком. – Но ученик упорно тврђаше да она има врло здраве очи. – Старац га упита: А како си се уверио у то? – Ја сам, оче, одговори ученик, пажљиво посматрао њено лице и видео да су јој оба ока потпуно здрава. – Тада му старац рече: Када си тако пажљиво посматрао њено лице, како се онда ниси опоменуо оне заповести из Светога Писма која каже: Сине, не зажели у срцу свом лепоте њезине, и немој да те ухвати веђама својим (Прич. Сол.6:25). Знај дакле, да од сада нећеш бити са мношвом у келији, пошто не пазиш на очи своје. – И посла га за казну у Кастелију. И пошто овај ученик проведе тамо неко време и научи се добро да будно пази на своје очи и стражи над својим мислима, преподобни Сава га прими поново у лавру и даде му келију.

Једном када преподобни бејаше у пустињи, званој Руфа, сplete га на путу лав са трном у шапи, и павши крај светитељевих ногу стаде му показивати своју шапу ричући, као молећи га да му исцели ногу. Светитељ ишчупа трн из шапе, и тиме лаву олакша бол. После тога лав стаде ходити за светитељем и служити му. Бејаше тада поред старца његов ученик Флаис, и они имађаху магарца. И када преподобни слаше ученика на неки посао, онда наређиваше лаву да чува магарца; лав је зубима узимао улар и тако водио магарца да пасе, а предвече га водио да напоји, па га потом одводио старцу. Након неколико дана Флаис би послан на неки посао, и заведен од демона паде у нечисти грех; у то време лав на паши поједе магарца. Флаису би јасно да због његовог греха лав

поједе магарца да би га изобличио, и бојаше се да се јави старцу. Тужан и ојађен, Флаис оде у неко село, и тамо јадиковаше. Старац пак дуго тражаше свога ученика, и најзад га пронађе и доведе к себи, затвори га у одају и наложи му покајање. Он се свесрдно покаја, и многим сузама очисти себе од свога греха, помаган молитвама светог старца свог, који се веома стараше око спасења душа људских.

Треба споменути старање преподобног оца нашег Саве и о целој Цркви Божјој, када је био шиљан у Цариград црквеним пословима. А шиљан је био са следећег разлога. Цар Анастасије, јеретик, одбацујући Четврти Васељенски Сабор у Халкидону,¹⁷⁹ створи велику пометњу у Цркви. Он прогна Јевтимија, патријарха Цариградског,¹⁸⁰ и беше гњеван на Флавијана Антиохијског¹⁸¹ и Илију Јерусалимског, које такође хоћаше прогнати, пошто не одобраваху његову јерес. Желећи да приволи цара на умирење Цркве, патријарх Илија посла к њему игумане палестинских пустиња, међу којима беше и преподобни Сава, са оваквом писменом молбом:

„Одабране слуге Божије, благе и верне пустињежитеље, а с њима и Саву, васцеле пустиње главу и целе Палестине светилника, с молбом шаљемо к вашој моћи. А ти, царе, примивши њихове подвиге и трудове, нареди да престане борба против Цркве, и не дозвољавај да се умножава зло: знамо да се стараш угодити Богу, који ти је дао царску круну“.

Игумани стигоше у Цариград, и када улажаху у царске палате преподобни Сава иђаше позади свих. Стражари који стајаху на капији, угледавши га у бедној и искрпљеној одећи, помислише да је просјак и задржаше га и не допустише му да уђе унутра. Цар, примивши с чешћу дошавше к њему оце и прочитавши патријархову посланицу, упита ко је од њих Сава, кога патријарх у својој посланици толико хвали. Оци се освртаху и говораху да је он с њима заједно ишао, али не знају где је остао. Цар одмах нареди да га траже, и једва га пронађоше негде у углу где стоји и чита псалме Давидове. Када га уведоше к цару цар угледа лучезарног ангела где иде испред њега, и познавши да је Сава Божји човек, устаде с престола одајући му поштовање, па затим нареди свима да седну. За време дугог

разговора блажени Сава се више од свих присутних отаца залагаше, саветујући цару богонадахнутим речима, да да мир Цркви, обећавајући му за то од Бога победу над непријатељима. Мало успеше послани оци, и бише отпуштени да се врате натраг, само преподобни Сава остаде, док не убеди цара и не помири га са патријархом Илијом. И преподобни проведе зиму у Византији, често бивајући код цара и разговарајући с њим о православљу и о јерусалимском патријарху. Јер преподобноме беше дат слободан приступ у двор; могао је кад је хтео улазити и излазити, без икаквог задржавања или испитивања од стране стражара. И за то време он убеди цара да не треба да се гњеви на патријарха и да дајује мир палестинским црквама. Затим се он врати у Јерусалим, богато обдарен царем. Доби он од цара до две хиљаде златника, које он подели својим манастирима, а један део посла у своје родно место, село Муталаску, да се на имању његовог оца сазида црква у име светих мученика Козме и Дамјана.

Блажени патријарх Илија, добивши мир палестинским црквама и себи преко светог Саве, не поживе дуго у спокојству: јер јеретици не престају наговарати цара и подстицати га против Христове Цркве и њених пастира, да би им што више зла нанели. Стога цар нареди да буде сабор у Сидону,¹⁸² поверивши старешинство двојици епископа, присталицама Јевтихијева и Диоскорова зловерја:¹⁸³ Сотериху, епископу Кесарије Кападокијске, и Филоксену Јерапољском, с тиме да на том сабору прокуну Халкидонски сабор, а Флавијана и Илију свргну с престола. Тако и би: безакони сабор се састаде, зловерци, помагани царем, прогнаше с бешчешћем блаженог Флавијана, патријарха Антиохијског, који не хте да се придружи њиховом сабору, а његов престо заузео зловерни Север, који многе муке зададе православнима који нису хтели да имају с њим заједницу. Исповедање вере, примљено на сабору, би послато и Илији Јерусалимском.¹⁸⁴ А он, не примивши јеретичке одлуке, врати их натраг. Сазнавши за то, цар се веома разгњеви на блаженога Илију и нареди да се Северево исповедање вере поново пошаље у Јерусалим са неколико клирика и повећим одредом војске, да силом приморају Јерусалимског патријарха

да се сагласи и прими одлуке Сидонског сабора. Када они стигоше у Јерусалим, настаде велика пометња, и патријарх се нађе у великој невољи. Тада преподобни Сава сабра све монахе из својих манастира, уђе у Свети Град и разјури послате Северове служитеље и војску, а самога Севера са његовим једномишљеницима предаде пред свима анатеми.

Јеретици се вратише са стидом к онима што их беху послали, причајући им о великој неустрашивости православних и о својој срамоти. Тада цар, испунивши се неизразивог беса, посла у Јерусалим Олимпија, епарха палестинског, са великом војском, и нареди да без икаквог закона и суда, царском влашћу свргне патријарха Илију с престола. Олимпије стиже са великом војном силом и одмах изврши царско наређење: сврже патријарха без суда и посла на заточење у Аилу, а на његово место доведе Јована,¹⁸⁵ сина презвитера Маркијана, који обећа проклети Халкидонски сабор и имати општење са Севером.

Дознавши за ово, блажени Сава опет, као и први пут, сабра своју духовну војску, и као неки војвода уђе у Свети Град, али не затече тамо епарха Олимпија: јер он, извршивши брзо наређени му злочин, већ се беше вратио цару задовољан. Блажени пак веома туговаше због прогонства невиног светог патријарха, и плакаше за њим. Видећи да нови патријарх јеретички умује, блажени Сава га ватрено убеђиваше да не општи са Севером, а да штити Халкидонски сабор и да стоји за њега до последње капи крви; ако пак не поступи тако, онда ће од свих отаца пустињака бити проклет као јеретик. Јован се постиде и уједно побоја толиких богонадахнутих отаца, дошлих са светим Савом, одрече се Севера и све јереси његове, прими православље, на Халкидонском сабору потврђено, – и свети оци се успокојише.

Цар убрзо сазнаде да новопостављени патријарх Јован одбацује Сидонски сабор, а прима Халкидонски. Цар се разгневи на Олимпија и лиши га чина што је изабрао таког патријарха, а уместо Олимпија постави за епарха целе Палестине неког Анастаса, и посла га у Јерусалим, да он патријарха Јована или приволи на општење са Севером или свргне с престола. Допутовавши у Јерусалим, Анастас одмах ухвати патријарха и врже га у тамницу. Патријарх мољаше

епарха да покаже обзира према њему, обећавајући да ће извршити сва наређења, само да не изгледа да он цареву вољу испуњује по нужди него по доброј вољи; и обећа да наредне недеље у цркви пред свим народом прокуне Халкидонски сабор а Сидонски похвали, и ступи у општење са Севером.

Патријарх би пуштен из тамнице, и тајно поручи преподобним оцима: Сави и Теодосију, да се постарају сабрати све оце и доћи к њему у недељу у цркву. Догоди се да тада борављаше у Јерусалиму ради поклоњења светињама Ипатије, царев рођак. У недељу дођоше оба настојатеља: Сава и Теодосије, и са њима до десет хиљада монаха.¹⁸⁶ У цркви, где беку дошли и епарх Анастас и царев рођак Ипатије са својим војницима, и мноштво народа, патријарх узиђе на амвон заједно са Савом и Теодосијем, а сав народ са монасима повика к патријарху: „Прокуни јеретике, а Халкидонски сабор потврди!“ – Патријарх, охрабрен, викну громким гласом: „Ко је једне мисли са Јевтихијем, Несторијем, Севером и Сотерихом, нека буде анатема!“ – Такође и блажени Теодосије и преподобни Сава громко кликнуше: „Ко не прима Четири Сабора као четири еванђелиста,¹⁸⁷ нека буде проклет!“

Када то виде епарх Анастас, уплаши се мноштва монаха и народа, хитно изиђе из цркве и побеже у Кесарију. А царев рођак Ипатије закле се оцима да је дошао, не да потврђује Северово учење него да се поклони светим местима и да се присаједини светој католичкој Цркви. И даде он преподобним оцима Сави и Теодосију много злата, да разделе дошавшим с њима монасима. После тога преподобни оци од свега тог сабора написаху цару следеће:

„Господ наш Исус Христос, Вечни Цар свих и Бог, по благодати Својој повери вашој власти скиптар земаљског царства, да би преко вашег доброљубља подарио блага света свима Црквама, нарочито матери Цркава – светом Сиону; а сви знају да се од ове Цркве поче велика тајна праве вере и рашири се до краја земље. Ми, житељи ових божанских места, примисмо ту тајну вере од светих апостола, и сачувамо је до данашњег дана читавом и неповређеном, и благодаћу Христовом сачуваћемо је вавек, не дајући противницима да нас

скрену са правога пута, нити се подајући њиховим поганим и сујетним речима. У тој беспрекорној и неповређеној вери и ви се, царе, васпитасте и одрастосте, и ми се сада чудимо како се у дане вашег царовања створи такав метеж и таква пометња у светоме граду Јерусалиму, да они не мимоиђоше чак ни служитеље Божије, презвитере и монахе, који измлада заволеше врлину и изабраше себи кротак живот у молитвеном тиховању; на очи Јевреја и других неверника њих вуку од самог светог Сиона по градским улицама, и прогоне их у погана места. Њих чак присиљавају да чине неке ствари које не доликују правој вери, тако да они који долазе овамо ради молитве, уместо користи за душу добијају штету, и враћају се саблажњени. Зато молимо вашу моћ, избави нас од толиких зала, којих је виновник Север, коме је, због грехова наших, предата Антиохијска црква, на погибао душе њега самога, а на саблазан свима црквама. Јер како је нама Јерусалимљанима могуће сада учити се вери без саблазни? И као да смо ми, који свима бесмо оци и учитељи у речи вере, тек сада, тако касно, познали право исповедање вере! Та зар ми не знамо да је ново тобожње исправљање праве и здраве вере, предате од отаца, не исправљање у самој ствари него убитачно кварење праве вере, и онима који то примају припрема као награду погибао душе! Ми нећемо трпети никакав додатак исповедању вере, прописаном од триста осамнаест светих отаца Никејских и од потоња три Васељенска сабора,¹⁸⁸ нити икакву измену тог вероисповедања, него смо готови да за њега и душе своје положимо, и безбројне – када би то било могуће – смрти примимо. А мир Божји, који превазилази сваки ум,¹⁸⁹ нека сачува свету веру нашу, и буру дигнуту против ње нека утиша на свету славу Своју, а на украшење вашег царства“.

Добивши такву посланицу светих отаца, цар се веома разјари и донесе одлуку: да из крајева Јерусалимских протера патријарха Јована са оба игумана: Савом и Теодосијем. Међутим, промисао Божји не допусти да се изврши овај злочин. Јер наступи у то време рат са неким варварима, те цар одложи за друго време гоњење Цркве и преподобних отаца, и стаде се спремати за рат против варвара.

После неправедног прогонства светог патријарха Илије настаде, по праведном суду Божјем, глад и суша и велика неродица у целој Палестини, као у дане пророка Илије: затвори се небо и не даваше кише, пресахнуше извори водени; поред тога појавише се силни скакавци, покрише сву земљу, и поједоше сву траву по пољима и лишће на дрвећу. Таква казна Божја продужи се пет година, и многи помреше од глади и жеђи. И говораху житељи Јерусалима да Бог кажњава Палестину глађу због неправедног изгнанства патријарха Илије. У то време блажени Сава сазва настојнике из седам њиме подигнутих манастира и нареди им да се не брину ни о чему телесном, подсећајући их на еванђелске речи: Не брините се шта ћете јести, или шта ћете пити, или у шта ћете се обући (Мт. 6, 25), него сву наду положите на Бога који зна потребе свих. – И беху они храњени промислом Божјим.

Једном, пре недеље економ велике лавре рече преподобноме: Не можемо, оче, клепати ове суботе и недеље за Божанствену службу, јер не само оцима, када се саберу, немамо шта принети да једу, него чак ни за свети принос неће се наћи хлеба; тако оскудевамо. – А светитељ одговори: Ја нећу изоставити Божанствену службу због оскудице у храни: јер веран је Онај који је наредио да се не бринемо за сутра, и може нас прехранити у време глади. Нека црквењак пошље у град и прода суд или хаљину, па купи што треба за свету литургију.

Тако светитељ одговори економу, и положивши наду на Бога чекаше. И још недеља не беше дошла, гле, дођоше к њему неки младићи, Божјим промислом послани, водећи са собом тридесет магараца, натоварених хлебом, пшеницом, вином и јелејем, и другим разним намирницама, и све то предадоше преподобноме. А он, благодаривши Богу, рече економу: Шта велиш, брате, хоћемо ли забранити да се клепа ове суботе и недеље, пошто нема шта да се принесе сабраним оцима? – Економ се удиви великој вери светитељевој и великом промишљању Божијем о њима, и замоли опроштај за своје неверје.

После тога преподобни узајеле посетити свјатјејшег патријарха Јерусалимског Илију у заточењу; а беше тада

преподобном Сави осамдесет година.¹⁹⁰ Он узе са собом два игумана, Стефана и Евтала, и отпутова. А патријарх Илија, угледавши преподобног Саву и дошавше с њим, обрадова се, и задржа их код себе неколико дана. У све те дане патријарх излажаше из своје келије у девет сати,¹⁹¹ пошто од отпуста вечерња до деветог часа он се никоме не показиваше, већ затворивши двери пребиваше у молитвеном тиховању усамљеничком, а у девет сати излажаше к њима, обедоваше с њима и наслађиваше се духовним разговорима. После пак вечерњег отпуста он опет одлажаше у своју усамљеничку молитвену келију. Но једном, деветог јула, он не изиђе к њима по обичају, а они га очекиваху цео дан и не окусише ништа. У шести час ноћи¹⁹² патријарх изађе са уплаканим очима, и рече им: Ви једите, а ја немам времена, заузет сам једним послом. – На њихово брижно питање, зашто се толико задржао и тако касно излази, и због чега тако плаче, он дубоко уздахну, и зајецавши рече светоме Сави: Блажени оче, авај! овога часа издахну цар Анастасије, а кроз десет дана и мени ваља отићи из овог живота и расправљати се с њим пред страшним судом Божијим.

Тако и би: после десет дана престави се свјатјејши патријарх Илија,¹⁹³ пошто мало откуња пред своју кончину. Преподобни Сава га чесно погребе, па се врати у своју лавру. О смрти пак цара Анастасија прича се ово: оне ноћи, које о њему би јављење патријарху Илији, севну муња и загрме гром и удари у царску палату, и муња гоњаше цара који је бежао с места на место и из једнога угла у други, док га најзад не стиже у једном углу и уби. И тако зли погипе зло.

По смрти зловерног цара Анастасија на престо ступи благочестиви Јустин¹⁹⁴ и разасла у све крајеве своје царевине наређење: да се православни врате из прогонства и да сваки од њих добије поново свој чин и своје место; да се одлуке Халкидонског сабора унесу у свете књиге; и да се у Цркви Христовој зацари мир и тишина. Када такво наређење цареве стиже у свети град Јерусалим, сви се томе веома обрадоваше, а патријарх Јован моли преподобног Саву да иде у Кесарију и Скитополъ, да покаже ову царску грамату, и да одлуке

Халкидонског сабора унесе у црквене књиге. Преподобни, премда слаб телом, и стар по годинама, и изнурен од многих монашких подвига, ипак Цркве ради Христове не одрече се таког послушања, нити устукну предузети тако тежак пут, него крену заједно са неким другим старешинствујућим монасима, и би дочекан у Кесарији светим Јованом Хозевитом,¹⁹⁵ који тада беше тамо јерарх. У Скитопољу пак би с љубављу примљен од митрополита Теодосија и свих грађана, и сатвори тамо чудеса. За једног високог чиновника, Самарјанина Силвана, који је радио против хришћана, он прорече да ће усред града изгорети у огњу, – о чему ће касније бити речи. Он исцели жену крвоточиву и бесомучну девојку. И пошто тако учини много користи Цркви, он се врати у Јерусалим.

Крајем четврте године суше у Палестини, и при великој оскудици у води, братија хтедоше да се разиђу и молише светитеља да их отпусти. Он их прекори за њихово нетрпљење, и наложи им да се у Бога уздају. И трећега дана појави се над лавром кишоносни облак, и паде велика киша, и напуни водом све лаврске ровове. Ова киша би само у лаври, а у околини не пада ни кап росе. Тада дођоше к старцу игумани из околних манастира и рекоше: Чиме сагрешисмо теби, оче, те си заборавио на нас и измолио од Бога кишу само за своју лавру. – Он их утеши благим речима и ули им наде, да и у њиховим манастирима неће нестати воде док Бог не да кишу целој Палестини.

Када наступи пета година глади, тада настаде толика оскудица у води, да у Светом Граду просјаци умираху од жеђи. Од суше и безкишја усахнуше извори, пресушише бунари и врела, ишчилеше потоци. Због тога патријарха Јована обузе велика туга, и он обилажаше она места која некада беху мочварна и подводна, и наређиваше да се копају ровови и бунари, еда би се пронашла вода, али воде не налажаху. У Силоамском потоку многи радници са великом муком ископаше бунар од сто аршина дубок, али воду не нађоше. Изгубивши наду, патријарх горко оплакиваше општу несрећу целог града. Међутим, беше месец септембар и приближаваше се празник обновљења. Дознавши да је преподобни Сава својом молитвом

свео кишу на лавру, патријарх посла по њега и позва га к себи, и моли га да се помоли Богу, да се смиљује на људе Своје и да их не помори глађу и жеђу. Преподобни пак Сава одбијаше, говорећи: Ко сам ја да прекратим гњев Божији, пошто сам сам грешан? – А патријарх силно настојаваше молећи га. Тада преподобни рече: Добро, ја ћу из послушности поћи у келију и молити доброту Божију. Но ако прођу три дана и не буде кише, онда знајте да ме Бог није услишио. Стога се молите и ви, да молитва моја дође к Богу.

Рекавши то, преподобни оде. Сутрадан врућина беше страховита; мноштво радника копаху сав дан у споменутом потоку, и увече оставише сав свој алат и котарице, надајући се да сутра изјутра опет дођу на посао. А кад паде ноћ дуну ветар с југа, настаде олуја и грмљавина, и сву ноћ падаше велика киша, те се напунише баре и са свих страна потекоше потоци. И на месту, где копаху бунар од сто аршина дубине, наиђе силна вода, и сву земљу извађену из бунара врати у бунар, покри алат и котарице, и поравња бунар са земљом, тако да се није могло распознати место где су копали. И сви се резервоари за воду у Светоме Граду напунише воде молитвама преподобнога Саве. И сви људи у радости узношаху благодарност Богу.

Када преподобни Сава бејаше у осамдесет шестој години живота умре патријарх Јован, оставивши после себе на престолу Петра Елевтерополита,¹⁹⁶ човека добродетељна. Затим кроз три године цар Јустин, стар и болестан, предаде престо своје братанцу Јустинијану.¹⁹⁷ Патријарх пак Петар љубљаше преподобног Саву и поштоваше га, као и ранији патријарси, и често га похађаше у пустињи. Патријарх имађаше сестру по имену Исихију, која живљаше по Богу. Она се тешко разболе, но лекари је поред свих својих напора не могоше излечити. Тада патријарх моли светог Саву да дође болесничиним дому и да се помоли за њу. Он дође и трипут осени болесницу крсним знаком, и она одмах устаде здрава, славећи Бога.

После тога преподобни и богоносни отац наш Теодосије отиде ка Господу у једанаести дан месеца јануара,¹⁹⁸ када преподобном Сави беше деведесет и једна година. У то време

Самарјани који живљаху у Палестини отргоше се од власти грчкога цара, па изабраше себи цара из рода свога, по имену Јулијана, и устадоше на хришћане, и многа им зла починише: многе им цркве отеше и спалише, мноштво хришћана побише нападајући на села и градове, нарочито у Неапољским крајевима,¹⁹⁹ где месног епископа Самона ухватише и мачем убише, а бивше с њим презвитере исекоше на комаде, па са моштима светих мученика измешаше, и огњем сажегоше. Дознавши за то, цар посла против Самарјана велику војску, и цар самарјански би убијен у битци; тада и Силван, чију погибију предсказа преподобни Сава, би ухваћен од хришћана, и у Скитопољу усред града спаљен. А син његов Арсеније оде у Цариград, и убрзо – ко зна на који начин – задоби цареву наклоност, постаде висок достојанственик на царском двору. И стекавши поверење код цара, Арсеније стаде клеветати и лажно оптуживати палестинске хришћане, – сам он беше самарјанске вере -, како су тобож они криви за устанак Самарјана и њихово одцепљење од грчке царевине. Цар поверова клевети Арсенија Самарјанина, и разгњеви се на Палестинце. Сазнавши за то, патријарх Јерусалимски Петар и подручни му епископи молише блаженога Саву да предузме тежак пут у Цариград, да би тамо стишао царев гњев, и измолио од цара многе потребне ствари за Цркву и Свети Град.

Преподобни Сава, мада већ веома стар, ипак хитно крену на пут, стављајући потребе Цркве изнад свога покоја. Дознавши за његов долазак, благочестиви цар Јустинијан и Цариградски патријарх Епифаније,²⁰⁰ послаше му у сусрет угледне личности. А кад преподобни улажаше код цара, Бог отвори очи цару Јустинијану, као некада Анастасију: и он виде над главом преподобног Саве благодат Божију која јарко блисташе и сипаше из себе сунчане зраке, као венцем окружујући главу његову. Уплашен, цар устаде с престола и поклонивши се преподобноме моли благослов од њега; затим, обгрливши главу преподобнога, целива је с љубављу и радошћу, и моли старца да и царицу његову Теодору удостоји свога благослова. Када царица угледа светог Саву, она му се поклони и рече: Помоли се за мене, оче, да добијем пород. – Старац рече: Бог, Владар

свих, нека сачува царственост вашу! – Царица поново рече: Оче, моли Бога да разреши неплодност моју и подари ми родити сина. – Старац опет рече: Бог славе нека сачува царственост вашу у благоверју, и нека подари победу над непријатељима. – Тада царица и по трећи пут моли старца да је разреши од неплодности, али чу исто што и пре; и то је смути.

Када преподобни изађе од царице, оци што беху с њим упиташе га: Оче, зашто ти ожалости царицу не помоливши се за њу онако како те она молила? – Старац им одговори: Верујте ми, оци, неће из утробе њене изаћи плод који се не би нахранио Северовим учењем и створио у Цркви Христовој већу пометњу него Анастасије. – Овим речима преподобни им стави до знања да се царица тајно држала јеретичког учења.

Цар, усвојивши молбу преподобнога, пренесе гњев свој са палестинских хришћана на Самарјане, и донесе закон: да Самарјани не смеју правити скупове; да се деца њихова лишавају наслеђа после својих родитеља; и најзад, да коловође устанка буду поубијане. Тада се и Арсеније Самарјанин сакри, пошто цар беше наредио да га погубе, а после он прибеже к светоме Сави, припаде к ногама његовим и моли за свето крштење, да би се на тај начин избавио од царскога гњева и избегао смрт; и би крштен и он и сви укућани његови.

Цар, желећи да покаже своју благонаклоност према преподобноме и да му приреди пријатност, наложи преподобноме да иште од њега што му треба, и да узме колико хоће злата за потребе својих манастира. Међутим преподобни, не желећи богатства себи већ оно што је корисно за хришћане, замоли цара да нареди да се царски данак, скупљен у Палестини, употреби као помоћ ратом Самарјанским осиромашеним житељима Палестине: да се обнове спаљене од Самарјана цркве; да се у Светоме Граду подигне гостопримница за збрињавање хришћана који издалека долазе ради поклоњења гробу Господњем; да се тамо сагради болница за странце, и да се у њој поставе лекари; да се доврши црква Пресвете Богородице, којој је темеље поставио патријарх Илија; да се у пустињи испод његових манастира подигне град – тврђава, у коме би се налазила војска ради одбране од најезде

варвара. Но више свега преподобни замоли цара да се постара искоренити у својој царевини јереси: Аријеву, Несторијеву, Оригенову, и других јеретика, које смућују Цркву Божију. А за све то преподобни обећа од Бога цару поновно присаједињење Грчком царству Рима и Африке, које ранији цареви изгубише.

Цар пристаде на све то, и нареди да се поступи по светитељевој молби, старајући се сам да се жеље преподобнога што пре у потпуности приведу у дело. И док цар разговараше о томе са својим саветницима и благајницима, преподобни се одмаче мало устрану, и стаде читати Давидове псалме, свршавајући Трећи час. А један од његових ученика, по имену Јеремија, приђе му и рече: Чесни оче, зашто се ти одмаче од цара и стојиш по страни, када се он толико стара око испуњења твоје молбе? – Старац му одговори: Чедо, они раде свој посао, а ми свој.

После тога цар даде светитељу писмену одлуку, и отпусти га с миром. Бог пак узврати цару хиљадоструко за благонаклоност коју он показа према блаженоме Сави и за излажење у сусрет његовој молби. Јер се старчево пророчанство зби: кроз кратко време цар заиста однесе две славне победе над непријатељима, доби Рим и Африку, и оба цара: Витига римског²⁰¹ и Гелимера картатенског²⁰² он виде доведене у Цариград као заробљенике. А преподобни Сава врати се у Јерусалим, и на молбу патријарха и епископа опет крену на пут у Кесарију и Скитопол да објави цареву одлуку.²⁰³ Тамо он, видевши малог дечака Кирила, – каснијег саставитеља овога Житија -, прорече за њега да ће бити његов ученик и монах у његовој лаври.

По повратку отуда, преподобни Сава се убрзо разболе. Сазнавши о томе, патријарх Петар дође да га обиђе. Но кад виде да у старчевој келији нема ничега што је потребно болеснику, осим нешто рошчића и бајатих урми, патријарх га метну на носила и однесе у патријаршију, и сам се стараше о њему, служећи му својим рукама. А након неколико дана преподобни Сава имађаше неко божанско виђење које га обавести о његовом скором престављењу.

Ово виђење преподобни исприча патријарху, и моли га да га отпусти у лавру, да би скончао у својој келији. Патријарх, свом душом желећи да му угоди, одасла га у келију са свим оним што је потребно за негу болесника. Старац, легавши у својој келији, сазва све оце и братију, даде им последњи целив, и постави место себе за игумана једног достојног мужа, по имену Мелита, заповедивши му да у потпуности сачува сва манастирска предања. И проведе преподобни четири дана ништа не једући нити с ким разговарајући. У суботу вече он затражи Пречисте Тајне, и причестивши се изговори последњу реч: „Господе, у руке Твоје предајем дух свој!“

Тако се преподобни Сава престава петог децембра, пошто поживе деведесет четири године, и пређе у нестариви живот, праћен ангелима Божјим и светим мученицима.²⁰⁴

Вест о престављењу преподобнога брзо се пронесе по свој околини Јерусалимској, и сабра се из свих лаври и манастира безбројно мноштво монаха. Дође и патријарх са епископима и градским старешинама. Пошто извршише опело, чесно погребеше његово тело између две цркве, на оном месту где преподобни некада виде огњени стуб.²⁰⁵ А да света душа његова би праћена ка небу од анђела и мученика, дознаде се из следећег. У Светом Граду живљаху један уметник сребрар, родом из Дамаска, по имену Ромул, први од слугу што службаху при св. Гетсиманији. Он сам исприча како му у време престављења преподобнога оца Саве лопови провалише у кућу и украдоше много сребра, и његовог и туђег, до сто литри. Силно ојађен, Ромул дође у цркву светог мученика Теодора и пет дана плакаше и паљаше свеће пред олтаром. Пете пак ноћи он заспа и виде светог мученика Теодора, који га упита: Шта ти је, брате? Зашто тако тугујеш и толико плачеш? – Он одговори: Пропаде ми сребро, и моје и туђе, лопови ме покрадоше. Зато плачем и тугујем, и молим се, али без успеха; ти ме не услиши. – Светитељ му рече: Веруј ми, брате, ја не бејох овде ових дана, јер нама, свима мученицима, би наређено да се саберемо да сретнемо свету душу преподобнога Саве, изашлу из тела, и да је допратимо до места упокојења. А сада не плачи, него отиди на то и то место (он му каза које), и наћи ћеш украдено. – Ромул

одмах устаде, позва неке своје познанике, оде са њима на указано му место, и нађе све онако како му свети Теодор рече.

Не треба прећутати и нека друга чудеса која се догодише по престављењу преподобнога. Тако, два гостољубива брата имађаху виноград, и даваху уточиште братији када им из лавре блаженога Саве долажаху. Они се разболеше од неке тешке болести у време бербе грожђа, и беху очајни због тога. Но они имађаху љубав и веру к преподобноме Сави, и често га спомињаху и призиваху у помоћ. Светитељ услиши молитву њихову брзо, јави се свакоме посебно и рече: „Ја се помолих Богу за ваше здравље, и Он вам даде по вашој молби; стога устаните и идите на свој посао“. А они, дошавши себи, осетише да су здрави, па прославише Бога и благодарише светитеља. И од тада они сваке године празноваху као велики празник тај дан када им се догоди то чудо.

Нека побожна и врлинска жена, по имену Гинара, обећа поклонити две завесе: једну за цркву у Кастелији, другу за цркву у пештери. Но због лењости ткаље, те завесе дуго не бише готове. Гинара веома туговаше поводом тога. Међутим, њој се јави преподобни ава и рече: „Не тугуј, сутра ће посао кренути и свршити се успешно, јер поклон твој биће пријатан“. – А јави се он и ткаљи, и с гњевом је изгрди због лењости њене. Сутрадан пак једна другој испричаше своје виђење, и посао би убрзо свршен.

Економ велике лавре узе под кирију камиле од Сарацена, да пренесу од Мртвога мора купљену пшеницу. На путу за лавру једна камила скрену с пута удесно, и омаче се заједно с товаром у поток, и копрцаше се у блату. Њен газда, Сарацен, узвикну: Оче Саво, помози, и не дај да погине моја камила! – И тог часа, за трен ока, он угледа чесног старца где седи на камили; он потрча другим путем и сиђе у поток, и нађе своју камилу неповређену, али старца не беше на њој. Исто тако и пшеница беше неоштећена. Од тога времена овај Сарацен сваке године долажаше у лавру да се поклони гробу преподобнога Саве.

Једном следбеници Оригена, сабрани из разних места, намислише под вођством неког Леонтија напасти изненада на

велику лавру и растерати правоверно стадо преподобнога Саве, а лавру срушити сву до темеља. Спремивши за то мноштво будака и другог гвозденог алата, они силовито кренуше на лавру са великим бесом. Беше седам сати изјутра, и одједном њихов пут покри тама и магла; а они цео дан лутаху, али лавру не нађоше, него залуташе у нека непроходна места, где их ноћ затече; и они се измучени, тек сутрадан обретоше у близини манастира светог Маркијана.²⁰⁶ Увидевши да им је све узалуд, они се разиђоше сваки са својим стадом. А Бог чуваше Лавру ради угодника свог, преподобног Саве, који се сјајно потруди у њој. Светим молитвама његовим нека и нас сачува од свих зала исти ПреблагИ Један у Тројици Бог, Отац и Син и Свети Дух, коме слава вавек. Амин.²⁰⁷

СПОМЕН ПРЕПОДОБНИХ ОТАЦА НАШИХ КАРИОНА монаха и сина његова ЗАХАРИЈЕ

У ЕГИПТУ живљаше један човек, по имену Карион. Он имађаше двоје деце, које остави својој жени, а сам оде у скит²⁰⁸ и постаде монах. Кроз неко време у Египту настаде глад. Жена Карионова натрпевши се од оскудице, пође у скит носећи са собом децу: једног малишана коме беше име Захарија, друго – девојчицу, и седе под дрветом на обали реке. У скиту беше обичај: ако дође каква жена ради разговора са монахом, онда су разговарали издалека, преко реке.

Стога и ова жена преко реке рече Кариону: Ето, ти си монах, а сада је велика глад: ко ће прехранити децу твоју? – Карион рече жени: Узми ти себи девојчицу и иди, а мени нека остане малишан.

Узевши код себе малишана Захарију, Карион га одгаји у скиту, и сви знађаху да је то његов син. А кад дете порасте, међу монасима настаде негодовање због њега. Чувши о томе, Карион рече Захарију: Устани и иди одавде, јер због тебе оци негодују на мене. – Захарија одговори: Ја сам твој син, и куда да идем од тебе?

Тада они оба, отац Карион са сином, кренуше и отидоше у Тиваиду.²⁰⁹ Тамо добише келију. Али и тамо настаде негодовање због њих, те се они поново вратише у скит, премда братија и ту не престајаху роптати. Тада Захарија оде на језеро са отровном водом, загњури се до ноздрва у воду и проведе тако час; и постаде од тога као губав, и отац га његов једва познаде. Када Захарија приступи светом Причешћу, тада светом презвитеру Исидору би откривено о Захарији, и он му рече: Чедо, прошле недеље ти приступи и причести се као човек, а сада као анђео.

Када се Карион припремаше да се престави к Богу, он рече братији: Многе трудове сатворих, подвизавајући се више од сина мог Захарије, али не достигах у меру висине његове, због његовог смирења и молчанија. – И престави се старац. После тога отац Мојсије рече Захарији: Кажи ми, шта да радим да се

спасем. – Захарија му се баци пред ноге, говорећи: Зар ти мене питаш, оче? – А старац му на то рече: Веруј ми, чедо Захарије, ја видех Духа Светога где сиђе на тебе, због тога те и упитам. – Тада Захарија скиде камилавку са главе своје, метну је под ноге, изгази је и рече: Ако човек не згази себе тако, не може бити монах.

Једном упиташе Захарију: Ко је прави монах? – Он одговори: Онај ко себе стално приморава на вршење заповести Божјих.

Када Захарија шћаше да се престави, Мојсије га упита: Шта видиш, брате? – Он одговори: Није ли боље ћутати, оче? – Тада Мојсије рече: Да, чедо, ћути. – А у самом тренутку разлучења његовог, ава Исидор погледавши у небо рече: Радуј се, чедо моје Захарија, теби се отворише врата Царства Небеског. – И тада Захарија предаде душу своју Богу,²¹⁰ и чесни оци га погребеше у Скиту.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ НЕКТАРИЈА БИТОЉСКОГ

ПРЕПОДОБНИ Нектарије родио се у Битољу. Родитељи му беху побожни и праведни пред Богом. На крштењу свога сина они му дадоше име Никола. Када су Агарјани имали заузети њихово место, мајка Николина виде пре тога у саном виђењу Пресвету Богородицу, која јој рече да узме мужа свога и децу своју и да беже брзо из свога места и сакрију се на другом месту. Примивши ово виђење као од Бога, мајка Николина тако и учини. Ускоро затим Турци заиста и наиђу, заузму њихово место и нанесу многа зла народу хришћанском. Када ова најезда прође и смири се борба и нереди, родитељи Николени изађоше из свога склоништа са својом децом живи и читави, благодарни Богу и Богородици за своје опасање, а опет жалосни због страдања и поробљења своје браће хришћана и своје отаџбине.

Отац Николин, који беше већ доста стар, договори се тада са својом супругом да напусти свет. Са своја два мушка детета, од којих један беше овај свети Нектарије, он отиде у манастир Светих Врачева Козме и Дамјана код Битоља, у подножју тамошње горе. Тамо се он замонаши са именом Пахомије, и подвизаваше се заједно са своја два сина.

Обичај беше у околних хришћана да у манастир Светих Врачева доносе плодове са својих њива и винограда, колико ко може и жели, нарочито о самом празнику Светих Врачева. Тако једне године за празник Светих донеше хришћани своје плодове у манастир, и заједно са монасима прославише Свете Бесребренике. Том приликом они беху донели и доста вина, којим напунише једно овеће буре. Како пак за празник беше доста света за ручком, гости брзо попише ово вино из бурета. Дознавши за то, монах Пахомије отиде са своја два сина и са свећама у рукама у подрум, имајући намеру да опере оно испражњено буре. Међутим, када они дођоше до бурета, нађоше га на чудесан начин опет напуњеног вином, које дивно мирисаше и беше веома пријатно за пиће.

Видећи ово дивно чудо Божје а сећајући се и оног јављања Пресвете Богородице његовој мајци, млади син Пахомијев Никола разгори се у срцу своме великом љубављу према Христу и свом душом својом зажеље да задобије Њега, јединог Жељеног и Љубљеног. Зато се поче молити Њему најтоплије и најусрдније. Због свега тога, он ускоро затим остави свет и отиде у Свету Гору Атонску. Тамо он нађе једног искусног и врлинског старца по имену Дионисија, званог Јагари, који беше родом из Цариграда. Овај Дионисије, напустивши свет и дошавши у Свету Гору, постао беше послушник код искусног старца Филотеја – Јагари (названог тако по келији Светих Архангела у Кареји, где је живео).²¹¹

Старац Дионисије прими код себе благочестивог Николау и приведе га на благослов своме духовном оцу старцу Филотеју Јагари који, имађаше од Бога дар прозорљивости. Чим Николај ступи пред њега, старац Филотеј га назва по имену, говорећи му: Ти си, чедо, Николај, син Пахомијев, и ти желиш да останеш да живиш са нама. – Чувши то, Николај се изненади, па запита: Откуда, часни оче, знаш мене и све о мени? – Старац му на то рече: Бог отаца наших, чедо, који те посла нама, Он ми откри о теби. – Задивљен због свега тога, Никола остаде код ових врлинских старца, и труђаше се уз њих са још већом љубављу и ревношћу. Подвизавајући се тако уз њих, он би ускоро замонашен од преподобних старца и на монашењу доби име Нектарије.

Од тада се преподобни Нектарије даде још усрдније на подвиге врлинског живљења и духовног напредовања. Но лукави завидљивац ђаво не могаше поднети његово духовно успевање у подвизима и врлинама, и зато нападаше преподобног Нектарија разноврсним искушењима и смутљивим помислима, кроз које га навраћаше да напусти живљење са споменутим искусним старцима. Но како ђаво у томе ништа не успе, јер блажени Нектарије остаде чврст и непоколебљив, то ђаво стави у срца других завист на светог подвижника, да му макар тиме напакости. Беше то завист једног сапослушника преподобнога, који тражаше да се Нектарије одатле протера, и прећаше да ће, ако се то не учини, неко бити убијен.

Преподобни старци су саветовали овог непослушног послушника, и то некад лепим речима и поукама из Светог Писма, а некад опет претњама вечних казни и мука, но овај безумник то не примаше, него и даље тражаше да се Нектарије удаљи. Тада старци посаветоваше Нектарија да је боље да се за неко време удаљи од њих, па га зато послаше код светогорског Проте Данила у Кареју, који са љубављу прими преподобнога код себе.

У то време престави се ка Господу преподобни старац Филотеј, те старац Дионисије, не подnoseћи више оног злог зависника, удаљи се и сам од њега и отиде да потражи Нектарија. Нашавши га и измоливши дозволу од Проте за неки манастирчић Светих Архангела, звани Кофу, он се са Нектаријем настани тамо и тако опет они живљаху и подвизаваху се заједно. Они се бављаху рукодељем и од тога сами живљаху, па чак и другима даваху помоћи. Онај пак непослушни зависник луташе којекуда по Светој Гори, док на крају не напусти то свето место и отиде у свет, где себе упропасти и душу своју изгуби, јер се одаде широким путевима светским.

Ускоро затим престави се ка Господу и блажени старац Дионисије Јагарис, и би чесно погребен од преподобног Нектарија. Пошто остаде сам, Нектарије удвостручи своје подвиге, који су само Богу били познати. Видећи такве његове подвиге и хотећи му умножити венце награде, Бог допусти да преподобни Нектарије падне у многе и тешке телесне болести. Страдајући у болестима и невољама, преподобни их подношаше са великом трпељивошћу и благодарношћу Богу, тако да тиме стече још веће венце код Бога.

Најзад, победивши завист људску, напасти демонске и болести телесне, преподобни Нектарије се пресели у вечно Царство Христово, 5. децембра 1500. године. После четири године би извршен пренос његових чесних моштију, и оне бише нађене нетрулежне и миомирне. Чесне и чудотворне мошти његове и данас почивају у Светој Гори, у келији у којој се он подвизавао.

Молитвама преподобног Нектарија Битољског и Светогорског нека Господ и нас помилује и спасе. Амин.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА АНАСТАСИЈА

СВЕТИ Анастасије, видевши како незнабошци истјазавају, муче и убијају свете мученике због исповедања вере Христове, и знајући каква су неисказана блага припремљена од Бога за мученике, срце му се запали божанском ревношћу и он зажеље да и сам пође истим путем мучеништва и удостоји се истих венаца. И једнога дана он, срца пуна пламене љубави за мучеништвом, осени цело тело своје крсним знаком, одјури на судиште, стаде усред њега и повика громким гласом: Нађоше ме који ме не траже; и јавих се онима који за ме не питају (Рм.10:20). – Тада сви уперише погледе у њега, а он им рече: Чујте сви ви, слуге ђаволове: ја сам хришћанин, и верујем у Господа мог Исуса Христа, а идоле ваше и све који им се клањају проклињем. – А они, изненађени таквом смелошћу, одмах га зграбише, свукоше, и страховито тукоше, па му рекоше: Ово си добио за своју безочност и дрскост, и зато што у Христа верујеш. Ако се дакле не одрекнеш Христа, глава ће ти бити одсечена, и тело ће твоје бити бачено рибама да га поједу. – Но пошто се свети мученик не хте одрећи Христа, они му одмах одсекоше главу, па тело његово бацише у море.

СПОМЕН СВЕТИХ ПРЕПОДОБНОМУЧЕНИКА КАРЕЈСКИХ (Светогорских)

СВЕТИ преподобномученици Карејски, и други који живљаху у разним келијама Свете Горе Атонске, пострадаше од паписта у време уније, коју створи с папом римским византијски цар Михаил VIII Палеолог (1260–1281. године). Први између њих би обешен, а остали мачем посечени.²¹²

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ФИЛОТЕЈА КАРЕЈСКОГ

ПРЕПОДОБНИ отац наш Филотеј подвизавао се у Карејској келији, званој Јагари; био старцем преподобног Нектарија, (Битољског), и за чистоту и светост свога живота удостојио се од Бога дара прозорљивости. Упокојио се у миру.²¹³

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА ДИОГЕНА

ОВАЈ свети мученик пострадао за Господа Христа каменован.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА АВЕРКИЈА

СВЕТИ мученик Аверкије пострадао за Христа мачем посечен.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ НОНА

СВЕТО живео, у миру се престадио.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ГРАТОСА

ВОДЕЋИ анђелски живот упокојио се у миру.

6. Децембар

ЖИТИЈЕ СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ НИКОЛАЈА ЧУДОТВОРЦА, архиепископа Мирликијског

СВЕТИТЕЉА Христовог Николаја, великог Чудотворца, брзог помоћника и изврсног посредника пред Богом, одгаји земља Ликијска. Он се родио у граду Патари.²¹⁴ Родитељи његови, Теофан и Нона, беху људи знаменити, високородни, правоверни и богати. Овај благословени пар, за свој богоугодни живот, многе милостиње и велике врлине, удостојио се као свети корен, произвести свети огранак и као дрво усађено крај потока донесе род свој у време своје.²¹⁵ Када се роди ово благословено дете, наденуше му име Николај, што значи: победитељ народа. И он се, по благослову Божјем заиста показа победитељ зла, на добро целоме свету. Мати његова Нона, чим њега роди, одмах се ослободи болова, и од тога времена она све до смрти своје остаде нероткиња. Тиме сама природа као да сведочаше да ова жена не може родити другог таквог сина: Николај је имао бити први и последњи. Још у утроби матере своје освећен богонадахнутом благодаћу, он чим поче живети – поче и Бога побожно поштовати, чим поче сисати – поче и чудеса творити, чим поче јести – поче и постити се, Јер он по рођењу свом, још у купељи крштења стајаше три сата на ногама својим сам, ни од кога придржаван, одајући тим стајањем поштовање Пресветој Тројици, које је он доцније имао бити велики служитељ и предстојатељ. У њему се могаше распознати будући чудотворац и по начину на који се прихватао материних груди: сисао је не као остала деца из обеју материних дојки, већ само из десне, означавајући тиме да ће стајати с десне стране Господу заједно са праведницима. Исто тако он се поче показивати и изванредан постник, јер средом и петком сисаше само једанпут, и то увече, по завршетку од стране родитеља уобичајеног молитвеног правила вечерњег. Томе се његови родитељи веома чуђаху, и предвиђаху да ће њихов син касније у животу свом бити строги испосник. Навикнувши још од повоја на такво уздржање, блажени Николај целог живота свог провођаше у строгом посту сваку среду и

петак. Растући са годинама, дете уједно растијаше и разумом, и усавршаваше се у врлинама, којима га учаху његови побожни родитељи. И бејаше он као плодоносна њива, која прима у себе и узраста добро семе поуке и доноси сваки дан нове плодове добротошности.

Када дође време, Николај би дат да учи Свето Писмо. Природном бистрином свога ума и руководством Светога Духа он за кратко време стече велику мудрост, и у књижном учењу показа толики напредак колики беше потребан доброте крманошу Христове лађе и искусном пастиру словесних оваца. Поставши савршен у речи и учењу, он се показа савршен и у самом животу. Он се на све могуће начине склањао од сујетних пријатеља и празних разговора, избегавао разговор са женама, па се чак чуваше и да погледа у њих. Неговаше он у себи истинску целомудреност, чистим умом свагда созерцавајући Господа и усрдно посећујући свету цркву, и тако следећи Псалмопевцу који каже: Волим бити у дому Бога мога (Псал.83:11). Много пута провођаше он у цркви по читаве дане и ноћи у богомисленој молитви и читању божанствених књига, учећи се духовном знању, богатећи себе божанском благодаћу Светога Духа и спремајући себе за достојно обиталиште Његово по речима Светога Писма: Ви сте храм Божји, и Дух Божји живи у вама (1. Кор. 3, 16). И дух Божји стварно живљао у овом врлинском и чистом младићу; и он сав беше духован, духом горећи и Господу служећи. У њему се не примећиваху никакве навике, својствене младости; напротив, држањем својим он личаше на старца, због чега га сви уважаваху и дивљаху му се. Јер стар човек, ако има младићке поступке, служи на подсмех свима; али, ако младић има држање старца, њему се сви с поштовањем диве. Неприлична је у старости младост, но дивна је и достојна поштовања у младости старост.

Стриц блаженог Николаја беше епископ града Патаре, и звао се Николај. Његово име и би дато младоме Николају.

Стриц епископ, видећи да његов братанац напредује у врлинском животу и свом душом се клони света, саветова његовим родитељима да свога сина даду на службу Богу. Они послушаше савет и дароваше Господу чедо своје, које сами

беху примили од Њега као дар. Јер у древним књигама повестује се о њима да су били бездетни, и већ се нису надали да ће имати деце, али многим молитвама и сузама и милостињама измолише себи од Бога сина, и сада не пожалише принети га на дар Дародавцу. Епископ, примивши овог младог старца који имађаше „седину мудрости и узраст старости, живот беспрекоран“ (Прем. Сол.4:9), узведе га у презвитерски чин. Када он рукополагаше блаженог Николаја за свештеника, то он, напунивши се Светога Духа, обрати се народу у цркви и пророкова говорећи: „Ево, браћо, видим ново сунце које се рађа над земљом и јавља собом милостиву утеху ојађенима. О, благо ономе стаду које се удостоји имати њега за свога пастира. Јер он ће добро пасти душе заблуделих, и прехранити их на паши побожности, и биће усрдни помоћник онима што су у невољама и опасностима“. – Ово пророчанство се доцније стварно испуни, као што ће се видети из даљег повествовања.

Примивши свештенички чин, свети Николај додавши труд труду, бдећи и пребивајући у непрестаној молитви и посту, и стараше се у смртном телу свом подражавати Бестелесне Небеске Силе. Тако водећи равноангелни живот, и из дана у дан све више процветавајући лепотом душевном, он се показа потпуно достојан да управља Црквом. У то време његов стриц епископ Николај, намисливши да путује у Палестину да се поклати тамошњим светим местима, повери управљање Црквом своје братанцу, овом јереју Божјем, светом Николају.

Заступајући свога стрица, свети Николај се о свима црквеним пословима стараше као и сам епископ, стриц његов. У то време родитељи се његови преселише у вечни живот. Свети Николај, наслeдивши њихово имање, стаде га раздавати потребитима. Јер он не хајаше за пролазно богатство, нити се брињаше да га увећа; напротив, одрекавши се свих жеља овога света, он се свим бићем стараше да себе преда Јединоме Богу, и вапијаше к Њему: К теби, Господе, подижем душу своју. Научи ме творити вољу твоју, јер си ти Бог мој. Теби сам привржен од рођења, од утробе матере моје ти си Бог мој (Псал.24:1); 142, 10; 21, 11). – И беше рука његова пружена к потребитима, и

изливаше на њих пребогату милостињу, као река обилна водом. Ево једно од многих милосрдних дела његових.

У граду Патри живљаше неки човек, знатан и богат, који касније веома осирوماши, и постаде убог, јер је живот овога века непостојан. Тај човек имађаше три кћери, које беху веома лепе. А када оскудица постаде тако велика да нису имали ништа јести нити се у што оденути, он намисли да због страшне немаштине кућу претвори у блудилиште и кћери своје у блуднице, да би на тај начин стекао средства за набавку хране и одеће себи и кћерима. О, јада! на како недоличне помисли наводи пуко сиромаштво! Привикавајући себе на ову ђаволју замисао, овај човек хтеде да своју злу намеру приведе у дело. Међутим Своблаги Господ, који не жели гледати да човек пропада и човекољубиво нам помаже у невољама, стави мисао добру у срце угоднику Свом, светом јереју Николају, и тајним надахнућем посла га у помоћ к човеку који душом пропадаше, да га утеши у сиромаштини и предупреди од пада у грех. Свети Николај, чувши за крајњу беду тога човека и Божјим откривењем дознавши за његову злу намеру, осети дубоко сажаљење према њему и реши да својом добротворном руком извуче њега заједно са кћерима из беде и греха као из огња. Ипак он не хте да отиде и јавно учини добро томе човеку, него намисли да му обилну милостињу да тајно.

Свети Николај поступи тако са два разлога. Први разлог: да би сам избегао сујетну славу људску, држећи се речи Еванђелских: Пазите да милостињу своју не чините пред људима (Мт. 6, 1); други разлог: да не би постидео тога човека, који је некада био богат па запао у велику сиромаштину. Јер свети Николај је знао како је тешка милостиња ономе који је из богатства и славе запао у убоштво, пошто га она подсећа на раније благостање. Зато свети Николај реши да поступи по речи Христовој: да не зна левица твоја што чини десница твоја (Мт. 6, 3). Он је толико избегавао славу људску, да је се старао сакрити себе и од онога коме чини добро. Стога он узео велику кесу злата, оде к дому тога човека, убаци кроз прозорчић кесу унутра, па се брзо врати дома. Сутрадан изјутра тај човек устаде, и нашавши кесу одвеза је. А кад угледа злато у њој он

се запрепасти, и просто не могаше да верује да је то стварно злато, пошто ниоткуда не очекиваше он такво добротворство. Затим, пипајући и разгледајући златнике он се увери да је то заиста злато. Обрадован и задивљен, он од радости плакаше, и дуго размишљао ко би то могао бити што му учини овакво добротворство; али ништа не могаше смислити. Стога, приписавши то промислу Божијем, он непрестано благодараше у души свога добротвора, узносећи хвалу Господу који се брине о свима. После тога он удаде своју најстарију кћер, давши јој као мираз злато које он доби на чудесан начин.

Свети Николај сазнаде о томе, и би му мило што овај човек поступи по његовој жељи; и заволе га и реши да такву милост учини и другој кћери, са жељом да законитим браком сачува и њу од греха. Стога, спремивши и другу кесу злата, равну првој, он ноћу, да нико не види, убаци ту кесу кроз исти прозорчић у дом онога човека. А када овај убога човек изјутра устаде, опет нађе кесу са златом. И поново се стаде чудити томе. И павши ничице на земљу, он говораше обливајући се сузама:

„Боже и љубитељу милости, Стројитељу нашег спасења, Ти си ме најпре искупио крвљу Својом, а сада дом мој и децу моју избављаш златом из вражијих замки, – Сам ми покажи слугу милосрдне воље твоје и човекољубиве доброте Твоје. Покажи ми тог земног ангела који нас чува од греховне погибли, да бих сазнао ко нас то извлачи из убитачне немаштине и избавља од злих замисли и намера. Јер ево, Господе, по милости Твојој, коју ми тајно чини дарежљива рука непознатог ми угодника Твог, ја могу и другу кћер удати по закону, и тако избећи замке ђавола, који је хтео да поганом зарадом увећа, и без тога, велику погибао моју“.

Помоливши се тако Господу и заблагодаривши Његовој доброти, човек тај удаде и другу кћер своју. Уздајући се у Бога, он гајаше у себи чврсту наду, да ће Он и трећу кћер његову збринути и дати јој законског супруга, опет му пославши потребно злато руком тајног добротвора. И отац, да би сазнао ко му и откуда доноси злато, не спаваше ноћу, него стражаше, еда би се удостојио видети свога добротвора. И гле, не прође много времена и очекивани се добротвор појави. Христов

угодник Николај и по трећи пут дође тихо, и зауставивши се на уобичајеном месту убаца кроз исти прозор онаку исту кесу злата, и одмах похита натраг дому своме. Чувши звекет злата убаченог кроз прозорчић, отац трију девојака, потрча што је брже могао за угодником Божјим. Сустигавши га и познавши га, – јер светитељ беше познат по врлинама својим и по знатности порекла свог, – он паде к ногама његовим, целивајући их, и називајући светитеља избавитељем, помоћником и спасиоцем душа које су биле на ивици пропасти. Притом рече и ово: „Да ме велики у милости Господ није твојим милосрђем подигао, одавно бих ја кукавни отац заједно са својим кћерима пропао у огњу Содомском. Сада пак ми смо тобом спасени и од ужасног пада у грех избављени“.

То и много сличних речи са сузама говораше он светитељу. Светитељ га једва подиже са земље, и закле га многим заклетвама да док је жив никоме не каже шта је с њим било. Још му светитељ рече многе поуке корисне по душу, па га отпусти кући његовој.

Од многих дела милосрђа угодника Божјег ми испричасмо само једно, да би се сазнало колико он беше милостив према сиротињи. Нама би недостало времена када бисмо подробно говорили о томе колико је он био милосрдан према невољнима, колико је гладних нахранио, колико нагих оденуо, колико њих од поверилаца откупио.

После тога преподобни отац Николај изволи кренути у Палестину, да тамо види и поклони се оним светим местима где је Господ Бог наш Исус Христос ходио Својим пречистим ногама. Када лађа пловљаше према Египту и путници не знађаху шта ће их снаћи, свети Николај који се налазио међу њима провиде да ће убрзо настати бура и олуја и обавести о томе своје сапутнике, рекавши им да је он видео ђавола где уђе у лађу, са жељом да потопи лађу и све путнике на њој. И тог часа изненада се небо покри облацима, смрачи се, и подиже се страховита бура на мору. Путници се силно уплашише очекујући смрт, и мољаху светог оца Николаја да им помогне да не изгину на пучини морској; и говораху: Ако нам ти, свече Божји, не помогнеш молитвама својим к Богу, ми ћемо потонути и

изгинути. – Наредивши им да буду храбри, и да сву наду положи на Бога, и да без икакве сумње очекују брзо избављење, светитељ се стаде усрдно молити Господу. И море се одмах укроти, и настаде тишина велика, и свеопшта жалост претвори се у радост. Обрадовани путници одадоше благодарност Богу и Његовом угоднику, светом оцу Николају; и двоструко се дивљаху: и његовом проречењу буре и избављењу од опасности. После тога један морнар попе се на катарку да тамо нешто уреди, али се при спуштању омаче са велике висине, паде насред лађе, и тако се разби да одмах издахну. А свети Николај, и без позива готов на помоћ, васкрсе га својом молитвом, и подиже га из мртвих као из сна, и предаде га живог морнарима. После тога, разапевши сва једра, они уз подесан ветар благополучно наставише своје путовање и спокојно пристадоше уз обалу Александрије. Ту угодник Божји свети Николај исцели многе болеснике и бесомученике, и утеши уцвељене, па продужи пут свој у Палестину.

Стигавши у свети град Јерусалим, свети Николај узиђе на Голготу, где Христос Бог наш изврши спасење роду људском раширивши на крсту пречисте руке Своје. Ту угодник Божји изли топле молитве из срца горећег љубављу, узносећи благодарност Спаситељу нашем. Обиђе он и сва света места, свуда творећи усрдно поклоњење. И када ноћу он хтеде да уђе у свету цркву,²¹⁶ закључана црквена врата сама се отворише, пружајући неометан улаз ономе коме и небеска врата бежу отворена. Пошто проведе у Јерусалиму доста времена, свети Николај се спремаше да иде у пустињу, али би задржан Божанским гласом с неба који му саветоваше да се врати у своје отачаство. Јер Господ Бог, који све уређује на корист нашу, не хте да остане у пустињи под поклопцем светилник који Он уготови да светли на светњаку Ликијске митрополије. Нашавши лађу, угодник Божји уговори с морнарима да га они превезу у његово отачаство. Међутим они намислише да га преваре, и управеше своју лађу не у правцу Ликије већ на другу страну. Када испловише из пристаништа, свети Никола примети да лађа не плови пут његова отачаства, па припаде к ногама морнара и мољаше их да лађу скрену пут Ликије. Али они не обратише никакву пажњу

на његову молбу већ продужише у истом правцу, не знајући да Бог неће оставити свога угодника у муци. И одједанпут дуну неки силовит ветар, окрену лађу на другу страну и брзо је понесе пут Ликије, претећи злим морнарима коначном пропашћу. И тако ношен Божанском силом по мору, свети Николај стиже у своје отачаство. Незлобив, он никакво зло не учини овим злонамерним непријатељима својим: он нити се разгњеви на њих, нити им рече какву прекорну реч, него их с благословом отпусти у њихов завичај. Сам пак он оде у манастир, основан његовим стрицем Патарским епископом, и назван Свети Сион. Ту свој братији свети Никола би веома мио сабрат.

Примивши га с великом љубављу као ангела Божја, они се наслађиваху његовим богонадахнутим речима, и назидавашу се равноангелним животом његовим, и угледаху се на дивне навике његове, којима украси Бог дивног слугу свог. Нашавши себи у овом манастиру безмолвно живљење, усамљеничко молитвено тихо пристаниште за богоразмишљање, свети Никола се надаше да остало време живота свога проведе ту безизлазно. Али Бог му указиваше други пут, јер није хтео да тако богата ризница врлина, којом се имао обогатити свет, остане закључана и сакривена у манастиру, као благо закопано у земљу, него да та ризница буде отворена свима и да се њеним блатом обавља духовна трговина која стиче многе душе. И гле, једном светитељ, стојећи на молитви, чу глас с висине: „Николаје, пођи на подвиг у народ, ако желиш бити од мене увенчан“.

Чувши овај глас Николај се запрепасти, и стаде размишљати о томе шта хоће и шта тражи од њега овај глас. И поново чу глас који говораше: „Николаје, није овде она њива на којој ти имаш донети плод који ја очекујем, него се окрени к људима и иди у свет, да се прослави у теби име моје“.

Тада светом Николају би јасно да Господ захтева од њега, да остави подвиг безмолвија = подвиг усамљеничког молитвеног тиховања, и да иде служити спасењу људи. И стаде светитељ размишљати на коју страну да крене: да ли у постојбину своју, град Патару, или у неко друго место. И

избегавајући сујетну славу људску у средини својих суграђана, познаника, и бојећи је се, он донесе одлуку да отпутује у други град где га нико не познаје.

У тој истој Ликијској нахији бејаше чувени град Мире,²¹⁷ метропола целе Ликије. У тај град и оде свети Николај, вођен Божјим промислом. Тамо га нико не познаваше; и пребиваше он у том граду као просјак, немајући где главе склонити. Једино у дому Господњем нахођаше он себи уточиште, имајући у Богу једино пристаниште. У то време представи се архијереј тога града Јован, архиепископ и првопрестолник све Ликијске земље. Стога се у Мири сабраше сви епископи Ликије, да за упражњени престо изаберу достојнога мужа. Много угледних и благоразумних људи беше као кандидата за архиепископски престо. Пошто при избору беше великих несугласица, то неки, покренути божанском ревношћу, изјавише ово: Избор епископа за овај престо није ствар људи већ ствар промисла Божјег. Стога треба да се дамо на молитву, да би сам Господ показао ко је достојан примити такав чин и бити пастир целе Ликије.

Овај предлог наиђе на свеопште одобравање, и сви се предадоше усрдној молитви и посту. А Господ, испуњујући вољу оних који Га се боје и услишујући молитву њихову, откри Своју благу вољу најстаријем епископу на следећи начин. Када овај епископ стајаше на молитви, њему се јави Лучезаран Муж и нареди му да ноћу отиде и стане крај црквених врата и мотри ко ће пре свих ући у цркву. „Тај и јесте, – рече Лучезарни Муж, – мој изабраник; примите га с чешћу и поставите за архиепископа; њему је име Николај“.

О овом божанском виђењу свом епископ обавести остале епископе. А они, чувши то, удвостручише своје молитве. Епископ пак који се удостоји овог откривења, стаде на месту којему би указано у виђењу, и чекаше жељенога мужа. А када настаде време за јутарње богослужење, свети Николај покренут Духом дође цркви пре свих, јер у њега беше обичај: устајати у поноћ на молитву и пре других долазити цркви на јутарње богослужење. Чим светитељ уђе у притвор, епископ, удостојеник онога виђења, заустави га, и упита га: Чедо, како ти је име? -Свети Николај ћуташе. Епископ га поново упита то исто,

Светитељ му кротко и тихо одговори: Име ми је Николај; слуга сам светиње твоје, владико.

Благочестиви епископ, чувши тако кротке и смирене речи, познаде како по самом имену – Николај, – казаном му у виђењу, тако и по смерности и кротком одговору, да је то тај муж кога хоће Бог за првопрестолника Мирске цркве. Јер је он знао из Светога Писма да Господ погледа на кротога и ћутљивога и на онога, који дрхће од његових речи. И обрадова се епископ великом радошћу, као да је добио неку тајну ризницу. И одмах узевши светог Николу за руку он му рече: „Чедо, хајде са мном“. – И с чешћу га доведе к епископима. А они, испунивши се божанствене сладости и духовне утехе што нађоше самим Богом указаног мужа, одведоше га у цркву.

Глас о томе се врло брзо пронесе на све стране, и брже од птица стече се цркви огромно мноштво народа. Епископ, удостојеник виђења, обраћајући се свима, громким гласом рече: „Примите, браћо, свога пастира, кога вам помаза Дух Свети и коме Он повери бригу о душама вашим. Њега постави не скупштина људска већ сам Бог. Ето, сада имамо онога кога желесмо, и нађосмо и примисмо онога кога тражасмо. Под његовом управом и руководством ми се нећемо лишити наде да радосно предстанемо Богу у дан Његова јављења и откривења“.

Сав народ узношаше благодарност Богу и радоваше се неисказаном радошћу. А свети Николај дуго одбијаше да прими епископски чин. Најзад, уступајући усрдним молбама сабора епископа и свега народа, он ступи на архијерејски престо и против своје воље. На то би он побуђен и Божанственим виђењем које он имаде пред смрт архиепископа Јована. О томе виђењу патријарх Цариградски свети Методије казује ово:

„Једне ноћи свети Николај виде Спаситеља нашег у слави где стоји близу њега и даје му Еванђеље, украшено златом и бисерјем. Са друге пак своје стране свети Николај угледа Пресвету Богородицу која му на рамена ставља омофор. Неколико дана после тога виђења престави се архиепископ Мирски Јован, и Николај би постављен за архиепископа тога града“.

Сећајући се тога виђења, и видећи у њему очигледно благоволење Божије, и не желећи да се оглуши о молбе сабора, свети Николај прими паству. Сабор епископа са свим црквеним клиром изврши посвећење његово, и радосно одпразноваше веселећи се поводом Богоданог им пастира, светитеља Христовог Николаја. На тај начин Црква Божија прими јарки светилник који не остаде под поклопцем, него си постављен на долично архијерејско и пастирско место. Блистајући на овом месту, свети Николај правилно управљаше речју истине, и мудро учаше своју паству светој вери и животу по светој вери.

У почетку свога пастирствовања угодник Божји овако говораше себи: „Николаје, овај чин и ово место захтевају од тебе, да ти више не живиш себи већ другима“. – Желећи пак да своје словесне овце научи врлинама, он више не скриваше, као раније, своје живљење у врлинама. Јер раније он провођаше свој живот тајно служећи Богу, који једини и знађаше његове подвиге. Но сада, на положају архијереја, живот његов поставе јаван свима, не из сујете пред људима већ ради њихове користи и увећања славе Божије, да се испуни оно што је речено у Еванђељу: Тако да се светли видело ваше пред људима, да виде ваша добра дела, и славе Оца вашег који је на небесима (Мт. 5, 16). Свети Никола беше стаду своме огледало свих добрих дела и, по речима светог апостола: пример вернима у речи, у живљењу, у љубави, у духу, у вери, у чистоти (1. Тм. 4:12). Он беше по нарави кротак и незлобив, духом смирен, отресајући се сваког охољења. Одећа његова беше проста, храна испосничка, коју он узимаше само једанпут дневно, и то увече. Сав пак дан он провођаше у делима доличним његовом чину, саслушавајући молбе и потребе оних који му долажаху. Врата његовог дома беху отворена свима: јер он беше добар према свима и веома приступачан свима, отац сиротама, милостиви давалац ништима, утешитељ онима који плачу, помоћник потлаченима, и велики добротвор свима. Као помоћнике себи у црквеном управљању он изабра два врлинска и благоразумна саветника, почастиована презвитерским чином. То беху два у целој Грчкој позната мужа: Павле Родоски и Теодор Аскалонски.

Тако светитељ Николај дивно пасијаше поверено му стадо словесник оваца Христових. Но завидљиви зли враг, који никада не престаје ратовати против слугу Божјих, не подносећи цветање побожности међу људима, подиже гоњење Цркве Христове преко незнабожних царева римских Диоклецијана и Максимијана.²¹⁸ У то време од ових царева изиђе наређење по целој царевини: да се хришћани имају одрицати Христа и клањати се идолима; оне који се томе наређењу не покоравају – приморавати на то оковима, тамницом, тешким мукама, најзад смртном казном. Та злосилна олуја, стварана љубитељима мрачног безбожја, ускоро захвати и град Мири. А блажени Николај, руководилац свих хришћана у том граду, слободно и неустрашиво проповедаше Христову веру, и беше готов пострадали за Христа. Због тога он би ухваћен од незнабожних мучитеља и посађен у тамницу са многим хришћанима. У тамници он проведе не мало времена, подносећи многа зла, трпећи глад и жеђ и тескобу тамничку. Своје сасужње он храњаше речју Божјом и појаше слатким водама побожности; појачавајући у њима веру у Христа Бога, утврђујући их на неразрушивом темељу, он их убеђиваше да буду чврсти у исповедању Христа и да свесрдно страдају за истину.

Затим хришћанима поново би дарована слобода, и благочешће сину као сунце после тамних облака, и наступи као нека тиха прехладица после олује. Јер Христос Господ човекољубиво погледа на Своје достојање, уништи власт незнабожаца, збаци с царског престола Диоклецијана и Максимијана и разори силу ревнитеља безбожног незнабожја. Јављењем Крста Свога цару Константину Великом, коме уручи Римску државу, Господ Бог „подиже рог спасења“ људима Својим.²¹⁹ Цар Константин, познавши Јединога Бога и положивши сву наду на Њега, силом Часнога Крста победи све непријатеље своје, и наредивши да се идолски храмови поруше а хришћанске цркве успоставе, он развеја празне наде својих претходника. Он пусти на слободу из тамнице све Христа ради затворене, и одаде им велике похвале као храбрим војницима. И исповедници Христови враћаху се, сваки у своје отачаство. Тада и град Мири поново прими свога пастира, великога

архијереја Николаја, по намери мученика, и без крви овенчаника.

Имајући у себи благодат Божију, свети Николај, као и раније, исцељиваше страсти и болести код људи, не само верних него и неверних. Због велике благодати Божје што обитаваше у њему, сви му се дивљаху, и слављаху га, и веома љубљаху: јер он сијаше чистотом срца, и беше украшен свима даровима Божјим, служећи Господу своме у светињи и правди.

У то време још бејаше много незнабожачких идолишта, за које незнабожни људи беху привезани демонском љубављу, те многи житељи и града Мири пропадаху. Архијереј пак Бога Вишњега, запаљен ревношћу по Богу, прође сва та места, рушећи идолишта и у прах их претварајући, и стадо своје очишћујући од демонских поганштина. Тако ратујући против злих духова, свети Николај дође и у храм Артемиде,²²⁰ који беше огроман и богато украшен, демонима пријатно обиталиште. Свети Николај сруши до темеља тај храм, високу грађевину срани са земљом, а сам темељ раскопа и развеја по ваздуху, окомивши се више на демоне неголи на сам храм. Зли пак дуси, не могући поднети долазак угодника Божјег, силно запомагаху и бежаху из својих обиталишта, прогоњени оружјем молитава непобедивог војника Христовог, светитеља Николаја.

Благоверни цар Константин, желећи утврдити Христову веру, нареди да се у граду Никеји одржи Васељенски сабор. Свети Оци се сабраше, право учење вере изложише, а Аријеву јерес и самог злоумног јеретика Арија проклеше. Исповедивши да је Син Савечан Оцу и да Сину и Оцу припада једнака част, свети Оци васпоставише мир у светој Божанственој апостолској Цркви. На том Сабору међу 318. светих Отаца бејаше и свети Николај. Он јуначки стајаше против безбожног учења Аријевог и заједно са светим Оцима Сабора утврди и предаде свима догмате православне вере. О светом Николају инок Студитског манастира Јован повестује ово: Понесен божанском ревношћу, као други пророк Илија, он усред Сабора посрами јеретика Арија не само речју него и делом, ударивши га по образу. Због тога свети Оци Сабора узнегодоваше против светитеља, и решише да га за тако дрско дело лише архијерејског чина. Али сам

Господ наш Исус Христос и Преблагословена Мати Његова, гледајући с неба на подвиг светитеља Николаја, одобрише његов смели поступак и похвалише његову божанску ревност. Јер неки од светих Отаца Саборских имадоше онакво исто виђење каквог се и сам светитељ удостоји још пре свога постављења за архијереја. Они видеше да с једне стране светитеља стоји сам Господ Христос са Еванђељем, а с друге – Пречиста Дјева Богородица са омофором, и враћају и дају светитељу знаке његовог чина, који су му били одузети. И познавши по томе да је та светитељева смелост била угодна Богу, Оци Сабора престадоше прекоравати светитеља и указаше му поштовање као великом угоднику Божјем.

Вративши се са Сабора к своме стаду, свети Николај му донесе мир и благослов. Својим медоточивим устима он предаде свему народу здраво учење, сасече у корену нездраво и туђе учење, а окореле и упорне у злоћи јеретике он изобличи и прогна из Христовога стада. Као што мудар земљоделац очишћује све што се налази на гумну, сабирајући добро зрневље а одбацујући кукољ; тако благоразумни делатељ на гумну Христовом, свети Николај, пуњаше духовну житницу добрим плодовима, а кукољ јеретичке заблуде он развејаваше и далеко од пшенице Господње одбациваше. Зато света Црква и назива њега лопатом, која развејава кукољна учења Аријева. И беше он заиста светлост свету и со земљи, јер и живљење његово беше светло и реч његова сољу мудрости зачињена. И добри пастир овај имађаше велико старање о стаду своме у свима његовим невољама, хранећи га не само духовном пашом, него бринући се и о телесној храни његовој.

Једном у Ликијској нахији беше велика глад, и град Мири силно оскудеваше у храни, и људи се много мучаху због тога. Сажаљевајући јадне људе умируће од глади, архијереј Божји се ноћу у сну јави једноме трговцу који се налажаше у Италији и који тек што беше натоварио своју лађу житом, и намеравао да отплови на другу страну, даде му три златника као капару и нареди му да са лађом отплови у град Мири и тамо прода жито. Пробудивши се из она и нашавши у руци три златника, трговац се запрепасти, дивећи се сну, праћеном чудесном појавом

златника. Због таквог чуда трговац се не оглуши о наређење светитеља, већ отпутова у град Мири и распрода жито тамошњим житељима. При томе он не сакри од њих и јављење светог Николаја њему у сну. Нашавши такво избављење од глади и слушајући трговчево казивање, грађани узношаху Богу благодарност и хвалу, и величаху свог чудесног хранитеља, великог архијереја Николаја.

У то време настаде побуна у великој Фригији. Сазнавши за то, цар Константин посла три војводе са подручном им војском, да умире побуну. То беху војводе: Непотијан, Урс и Ерпилион. Они веома хитно отпловише из Цариграда, и зауставише се у једном пристаништу Ликијске епархије, које се звахе Адриатска обала. Ту беше град. Пошто им силна бура морска не даваше да продуже пловидбу, то они стадоше чекати у том пристаништу да се пролепша време. За време тог задржавања неки војници, излазећи на обалу ради куповања потребних ствари, много штошта узимаху силом. Пошто се то дешавало често, житељи града се озлоједише, и на месту званом Плакомата почеше између њих и војника бивати расправе, свађе и туче. Дознавши о томе, свети Никола не би лењ допутовати на ту обалу и у тај град, да умири те међусобице. На глас о светитељевом доласку, сви грађани заједно с војводама изађоше светитељу у сусрет и поклонише му се. Светитељ упита војводе, откуда и куда иду. Они му казаше да су од цара упућени у Фригију, да угуше тамошњу побуну. Светитељ им саветова да своје војнике држе у послушности и да им не дозвољавају чинити људима зла. После тога он позва војводе у град и срдечно их угости. Војводе, казавши међу војницима кривце, утишаше немир, и удостојише се благослова од светог Николаја.

Док се ово збивало, дођоше из града Мири неки грађани, ојађени и плачни. И припавши к ногама светитељу, мољаху га да заштити невино осуђене, причајући му са сузама да у његовом одсуству игемон Евстатије, подкупљен од завидљивих и злих људи, осуди на смрт три човека из њиховог града, који ни у чему нису криви. Због тога сав наш град, – говораху они -, тугује и плаче, и очекује твој повратак, владико. Јер да си ти био

с нама, игемон се не би усудио да донесе такву неправедну пресуду.

Чувши то архијереј Божји, душа му се испуни тугом, и он у пратњи војвода одмах крену на пут. Стигавши у место звано „Лав“, светитељ сrete неке путнике и упита их, знају ли они што о три човека осуђена на смрт. Они му одговорише: Ми их остависмо на пољу Кастора и Полукса где их вуцијаху на погубљење. – Тада свети Никола пође брже, журећи да предупреди погубљење невиних људи. Стигавши на место казне, он угледа мноштво народа који се ту слегао. А три осуђена мужа, са рукама наопачке везаним и са лицима покривеним, већ се беху нагнули к земљи и обнажене вратове опружили, очекујући ударац мача. Светитељ виде да је целат, свиреп и бесан, већ извукао мач свој. Призор беше ужасан и болан за све. Тада светитељ Христов, спојивши с кротошћу јарост, слободно прође кроз народ, без икаквог страха и бојазни истрже мач из руку целата, баци га на земљу, па онда ослободи од уза три осуђена мужа. Све то он уради са великом неустрашивошћу, и нико се не усуди да га заустави, јер реч његова беше са влашћу и делање његово са Божанском силом: бејаше он велики пред Богом и свима људима. А три мужа, избављени од смрти, видевши себе неочекивано враћене са ивице смрти к животу, проливаху од радости топле сузе и добродушно уздисаху; а сав присутни народ одаваше благодарност своме светитељу. Стиже тамо и игемон Евстатије, и хтеде да приступи к угоднику Божјем. Али угодник Божји не хте ни да га погледа. А кад овај припаде к ногама светитељевим, светитељ га одгурну. Призивајући на њега освету Божију, свети Николај му прећаше мукама овога света због злоупотребљавања власти, и изјави да ће га тужити цару. Изобличаван својом савешћу и уплашен претњама светитељевим, игемон са сузама мољаше за милост. Кајући се за своју неправду и желећи измирење са великим оцем Николајем, он сваљиваше кривицу на градске старешине Симонида и Евдоксија. Но лаж се није могла сакрити, јер је светитељ насигурно знао да је игемон, подкупљен златом, осудио невинне људе на смрт. Игемон дуго и дуго мољаше

Христовог угодника да му опрости, и тек када игемон са великим смирењем и многим сузама исповеди да је оно његов грех а не кога другог, угодник Христов му подари опроштај.

Видећи све то, три војводе што дођоше са светитељем дивљаху се ревности и благиости великог архијереја Божјег. Затим, удостојивши се светих молитава његових и узевши од њега благослов за свој пут, они отпутоваше у Фригију да изврше царско наређење. Дошавши на место побуне, они брзо угушише побуну потпуно. И пошто извршише поверени им од цара посао, вратише се с радошћу у Византију. Цар и све велможе одадоше им велику хвалу и част, и удостојише се учешћа у царском савету. Али зли људи, завидећи такој слави ових војвода, кренуше у злобу и мржњу против њих. И сковавши зао план противу њих, они одоше управитељу града Евлавију, и оклеветаше их говорећи: Војводе не саветују мудро, нити ће се добрим завршити њихов савет, јер, како смо чули, они уводе новотарије и кују зло против цара. – Рекавши то противу њих, они дадоше много злата епарху, да га придобију на своју страну. Епарх достави ту клевету цару. Чувши то, цар без икаквог ислеђења нареди да те три војводе посаде у тамницу, бојећи се да они не побегну тајно и изврше своју злу намеру. И војводе тамноваху, не знајући због чега су бачени у тамницу, свесни да нису низашта криви. Након мало времена клеветници се стадоше прибојавати да се не обелодани њихова клевета и злоба, па се на њих сручи њихово зло. Због тога они одоше к епарху и усрдно га молише, да не оставља тако дуго у животу оне војводе него да их што пре осуди на смрт. Уплетен у мрежу златољубља, епарх се одмах даде на посао, да ствар приведе крају. Он се сместа упути цару и, као весник зла, предстаде му лица невесела и погледа тужна. Уједно с тим он је желео да покаже како се веома брине о царевом животу и како му је свесрдно одан. Трудећи се да у цара изазове гњев против невиних војвода, он стаде говорити цару ласкаво и лукаво, тврдећи: „Царе, ниједан од закључаних у тамници не жели да се покаје. Сви су они упорни у својој злој намери, и не престају плести замке против тебе. Стога нареди да их без одлагања

уморе, да они не би предухитрили нас и извршили своју злу намеру“.

Узнемирен оваквим речима, цар одмах осуди војводе на смрт. Али пошто беше вече, то извршење казне би одложено за сутрадан. О томе сазнаде тамнички стражар; и пошто насамом проли много суза због страхоте која прети невиним војводама, он оде к њима и рече им: Боље би ми било да се нисам упознао с вама и уживао у пријатном разговору с вама и заједничкој трпези, јер бих лако поднео растанак с вама, и не бих толико патио душом због страхоте која иде на вас. Сутра ћемо се растати, авај мени! последњим и горким растанком, и ја више нећу угледати мила ми лица ваша нити чути глас ваш, јер је цар наредио да вас погубе. Оставите ми завештање шта да се уради с вашим имањем, док има времена и док вас смрт није омела да изразите своју вољу.

Ове речи стражар изговори јецајући. А војводе, знајући да ништа нису згрешили цару и да не заслужују смрт, раздреше хаљине своје и стадоше чупати косу своју, говорећи: Који враг позавиде нашем животу? Зашто смо ми осуђени на смрт као злочинци? шта то урадисмо због чега заслужујемо смрт? – И призиваху они поименце своје сроднике и пријатеље, узимајући Бога за сведока, да они никакво зло учинили нису. И плакаху горко. Но један од њих, по имену Непотијан, сети се светог Николаја како се он показа у граду Мири брзи славни помоћник и благи заштитник избавивши она три мужа од смрти. Поразговоривши о томе међу собом, војводе се стадоше молити овако:

Боже Николајев, Ти си избавио три мужа од неправедне смрти, погледај сада и на нас, јер нам међу људима нема помоћника. Ето, снашла нас је велика несрећа, и нема никога који би нас избавио од напасти. Ево и глас наш издаде нас пре изласка из тела душа наших, и језик нам се суши сагореван огњем муке наше, те нисмо у стању ни молитву да Ти упутимо. Нека нам милосрђе Твоје, Господе, брзо похита у помоћ, и отми нас из руку оних који ишту душе наше. Сутра хоће да нас погубе; пожури нам у помоћ и избави од смрти нас невинне!

Бог који пажљиво слуша молитве оних који Му се моле и који Га се боје, посла осуђенима у помоћ светог угодника Свог, великог архијереја Николаја. Те ноћи у сну стаде пред цара светитељ Христов и рече му: „Устани брзо и пусти из тамнице три војводе: они су оклеветани и страдају невини“. – И светитељ подробно објасни цару целу ствар, па додаде: „Ако ме не послушаш и њих не пустиш, ја ћу изазвати против тебе побуну, сличну оној у Фригији, и ти ћеш погинути злом смрћу“. – Зачуђен таквом смелошћу, цар стаде размишљати како се овај човек усуди ноћу у невреме ући у унутрашња одељења палате, и упита га: Ко си, да смеш такве претње упућивати нама и нашој држави? – Овај одговори: Име ми је Николај, архијереј сам Мирске митрополије. – Цар се натушти, и уставши стаде размишљати шта значи ово виђење.

Међутим, те исте ноћи светитељ се јави у сну и епарху Евлавију, и рече му за осуђене војводе оно што и цару. Тргнувши се из сна, Евлавије се уплаши. И док размишљаше о овом виђењу, к њему дође посланик од цара и исприча му све што цар у сну виде. Епарх журно оде к цару и обавести га о свом виђењу, и обојица се чуђаху том необичном подједнаком виђењу. И цар нареди да одмах доведу преда њ војводе из тамнице, и рече им: Каквим то враџбинама наведосте на нас такве снове? Појављени муж силно се гњевљаше и прећаше нам, да ће ускоро изазвати побуну противу нас.

Војводе ништа не знајући, у недоумици згледаху се међу собом и питаху да ли ко од њих што зна. Али ниједан ништа не знађаше; и они благо гледаху један другог. Приметивши то, цар пређе у кротост, и рече им: Не бојте се каквог зла, кажите истину. – Онда они са сузама и ридањем одговорише: Царе, ми не знамо никакве враџбине, нити смишљасмо какво зло против твоје државе, сведок нам је сам Сведидећи Господ. Ако пак није тако, и ти дознаш о нама нешто рђаво, онда немој имати никакве милости према нама, и немој поштедети не само нас тројицу него и сав род наш. Ми се од отаца наших научисмо да цара поштујемо и да му изнад свега будемо верни. Стога и сада ми верно чувамо твој живот, и као што је својствено нашем чину, ми одлучно извршисмо поверене нам тобом задатке. Свесрдно

служећи теби, ми угушисмо побуну у Фригији, прекратисмо међусобно непријатељевање, и своју храброст довољно показасмо делима, као што ће то посведочити они којима је то добро познато. Твоја држава нас је раније обасула почастима, а сада си с јарошћу устао против нас и немилосрдно нас осудио на насилничку смрт. Тако дакле, царе, ми сматрамо да страдамо једино због нашег усрђа к теби, због њега смо осуђени, и уместо славе и почасти које смо се надали добити, нас постиже страх смрти.

Ове речи тронуше цара, и он се раскаја за свој непромишљени поступак. Јер он уздрхта од суда Божјег и постиде се царске порфире, видећи да он, законодавац другима, доноси безаконе одлуке. И сада он милостивно гледаше на осуђене, и кротко разговараше с њима. А војводе, с умилењем гледајући у цара, изненада угледаше светог Николаја где седи поред цара и знацима им обећава опроштај. А ово нико други не виђаше већ само ове три војводе. Тада војводе, испунивши се смелости, стадоше громко говорити: Боже Николајев, ти си у граду Мири избавио негда три мужа од неправедне смрти, избави и нас слуге Твоје из ове опасности! – Цар им прекину молитву и упита их: Ко је тај Николај, и какве је то мужеве спасао? Испричајте ми о томе.

Непотијан исприча цару све редом. Тада цар, познавши да је свети Николај велики угодник Божји, удиви се његовој неустрашивости и великој ревности за оне којима је неправда учињена, ослободи ове војводе и рече им: Живот вам дарујем не ја него велики служитељ Господњи Николај, кога ви призивасте у помоћ. Идите дакле к њему и изразите му благодарност. А реците му и од мене ово: „Ето, ја испуних твоје наређење; стога се, Христов угодниче, не гњеви на мене“.

Рекавши то, цар уручи војводама златно Еванђеље, златну кадионицу украшену драгим камењем, и два светњака, и нареди им да све то предаду Мирској цркви. И тако три војводе, чудесно спасени, одмах кренуше на пут. Стигавши у Мири, они бежу веома радосни и весели што се удостојише поново видети светитеља. И од све душе они одадоше благодарност светоме Николају за његову чудесну помоћ. И певаху хвалу: Господе,

Господе! ко је као ти, који избављаш страдалца од онога који га кињи (Псал.34:10). И раздадоше они богату милостињу ништима и убогима, и срећно се вратише дома.

Таква су дела Божија, којима Господ узвелича угодника Свог. Слава о њима, као на крилима, разнесе се на све стране, за морем, и по свој васељени, тако да не беше места где нису знали за велика и дивна чудеса великог архијереја Николаја, која он чињаше благодаћу, дарованом му од Свемогућег Господа.

Једном путници, путујући лађом из Египта у Ликијску покрајину, обретоше се у великој олуји у бури: ветар им покида једра, лађа се тресијаше од страхотних удара валова, и сви очајаваху за свој живот. Но када се опоменуше великог архијереја Николаја, кога они никада не беху видели већ само чули за њега да је брзи помоћник свима који га призивају у невољама, они му се обратише молитвом и стадоше га призивати у помоћ. Светитељ им се одмах јави, уђе у лађу и рече: „Ви ме позвасте, и ево ја вам дођох у помоћ; не бојте се!“ – И сви видеше да он узе крму и стаде управљати лађом. Затим запрети ветровима и мору, као некада Господ наш Исус Христос,²²¹ који је рекао: „Који верују у мене, дела која ја творим и он ће творити“.²²² – Тако верни слуга Господњи заповедаше мору и ветровима, и они га слушаху. После тога путници при благопријатном ветру приспеше у град Мири. И изишавши из лађе они одоше у град да виде онога који их избави од опасности. Угледавши светитеља где иде у цркву, они познадоше свога добротвора, па похиташе и припадоше к ногама његовим, одајући му благодарност. А дивни Николај их не само избави од опасности и смрти телесне, него се побрину и за њихово душевно спасење. Јер он, будући прозорљив, угледа у њима својим духовним очима, грех блудочинитељ који човека одбацује далеко од Бога и одвраћа га од држања заповести Божјих, и рече им: Молим вас, чеда, поразмислите у себи и исправите срца ваша и мисли за угађање Богу. Јер, макар се и ми сакрили од многих људи и сматрали себе добрима, но од Бога се не може ништа сакрити. Стога се постарајте свим срцем да сачувате светост душе и чистоту тела. Јер божанствени

апостол Павле каже: Ви сте храм Божји; ако поквари ко храм Божји, поквариће њега Бог (1. Кор. 3, 16. 17).

Поучивши те људе душекорисним речима, светитељ их отпусти с миром. Јер светитељ по нарави беше као чедољубив отац, и лице му сијаше Божанском благодаћу, као у ангела Божија. И излажаше од лица његова, као од лица Мојсијева, нека пресјајна луча, и велика корист биваше свима видети га. Јер свакоме, обузетоме каквом било страшћу или муком душевном, беше довољно да само погледа на светитеља, па је одмах добијао потребну утеху; и свакоме, ко би поразговарао с њим, бивало је на велики успех у добру. И не само хришћани него и неверни, када су имали прилике чути слатке и медене речи светитељеве, испуњаваху се умилењем и ступаху на стазу спасења, одбацујући издавна укорењену злоћу неверја и примајући у срце праву реч истине.

Велики угодник Божји поживе много година у граду Мири, сијајући божанским красотама, по речима Божанскога Писма: као звезда јутарња усред облака, као месец пун у данима својим, као сунце које сија на храм Бога Вишњег, као крин крај извора воде, и као скупочено миро које омиомирује све (Ис. Сирах. 50, 6. 7. 8). Достигавши дубоку старост, светитељ исплати општи дуг људској природи, пошто претходно мало одболова телом, добро заврши временски живот, и са радошћу и псалмопојањем пређе у нестарив и блажени живот, провођен од светих анђела и сусретан од сабора светаца. На његов погреб сабраше се епископи Ликијске области са свим клиром и монасима, и безбројно мноштво народа из свих градова. И чесно тело светитељево би с чешћу положено у саборној цркви Мирске митрополије у шести дан месеца децембра. И биваху многа чудеса од светих моштију угодника Божјег. Јер његове мошти точаху миомирисно и целебно миро, којим се болесници помазиваху и здравље добијаху. Са тог разлога ка гробу његовом притицаху људи са свих крајева земље, иштући исцељења болестима својим, и добијаху га. Јер тим светим миром исцељиваху се све болести, не само телесне него и духовне, и прогоњаху се зли дуси. Јер се светитељ не само за

живота свога него и по престављењу своме окомљиваше на демоне и побеђиваше их, као што их и сада побеђује.

Неки богобојажљиви људи који живљаху крај ушћа реке Танаиса, чувши за мироточиве и целебне мошти светитеља Христова Николаја које почивају у Ликијском граду Мири, договорише се да морем отпутују тамо ради поклоњења светим моштима. Али зли дух, кога раније свети Николај прогна из Артемидина идолишта, видевши да се лађа спрема да отплови к овом великом оцу, а киван на њега што му разруши храм и прогна га отуда, спреми осветнички план: да спречи ове људе од намераваоног пута, и тиме их лиши светиње. Стога се он претвори у жену, са судом у рукама, пуним јелеја, и рече тим људима: Желела бих да овај суд однесем на светитељев гроб, али се веома бојим путовати морем, јер је опасно за слабу и болесну од стомака жену отиснути се на толики пут морем. Зато вас молим, узмите овај суд, однесите га на светитељев гроб, и налијте јелеј у кандило.

Са тим речима демон предаде богољупцима у руке суд. Не зна се са каквим је демонским враџбинама био помешан тај јелеј, али је несумњиво био намењен да нашкоди путницима и да их погуби. Они пак, не знајући убитачно дејство тога јелеја, изађоше у сусрет молби и узеше тај суд. И отиснувши се од обале, они сав тај дан пловише благополучно. Али сутрадан изјутра дуну ветар северац и поче правити тешкоће њиховој пловидби. Пловећи много дана и ноћи са великим тешкоћама и патећи се, они изгубише стрпљење због дуготрајне буре и решише да се врате натраг. И када они већ стадоше окретати лађу у правцу свога завичаја, пред њима се појави свети Николај у малом чамцу и рече им: „Куда путујете, људи? Зашто напуштате пут који сте предузели, и враћате се назад? У вашим је рукама утишати буру и осигурати лађи удобну пловидбу. Јер вас у пловидби ометају ђаволје оплетке, пошто вам тај суд даде не жена него ђаво. Стога баците суд у море, и одмах ће ваша пловидба постати благополучна“.

Чувши то, људи бацише ђавољи суд у море, и из њега тог часа сукну црни дим и пламен, и ваздух се испуни силним смрадом, а море се раседе, вода узавре и усклокота из дубине,

и водене капље беху као огњене варнице. Људе на лађи спопаде ужасан страх, и они стадоше запомагати од страха, но појавивши им се помоћник наложи им да буду храбри и да се не боје, утиша море, и избавивши путнике од страха устроји им безбедну пловидбу у Ликију. Јер тог часа на њих дуну неки прохладан и миомирисан ветар, и они радосни допловише срећно до жељенога града. И поклонивши се мироточивим моштима брзог помоћника и заштитника свог, они узнеше благодарност свемоћноме Богу, и одслужише молепствије великоме Оцу Николају. После тога они се вратише у своју земљу, причајући свуда и свима шта им се догоди на путу.

Многа велика и преславна чудеса сатвори на земљи и на мору овај велики угодник Божји: помажући у невољама, спасавајући од потопљења, износећи из дубине морске на копно, отржући људе из ропства и преносећи их њиховим кућама, избављајући од окова и тамнице, заштићујући од посечења мачем, ослобађајући од смрти, дајући многа исцељења многима, слепима прогледање, хромима ход, глувима слух, немима говор. Он обогати многе који се паћашу у убоштву и пуком сиромаштву, он даваше гладнима храну, и бејаше свима у свакој невољи готов помоћник, усрдни заступник, брзи бранитељ и заштитник. И сада он тако исто помаже свима који га призивају и избавља од невоља. Немогуће је избројати чудеса његова, као што је немогуће и описати их сва подробно. Великог чудотворца овог зна и исток и запад; и сви крајеви земље знају чудотворства његова. Стога нека се због њега слави Један у Тројици Бог, Отац и Син и Свети Дух, и Свето име Његово нека је хваљено устима свих вавек. Амин.

НЕБЕСКА ЧУДЕСА СВ. НИКОЛАЈА ЧУДОТВОРЦА

ЕВО светитеља Божјег који непрестано пише Еванђеље Христово; пише га с неба непрестано својим чудесима, као што га је непрестано писао за свога живота на земљи. Пише га по свој земљи, на свих пет контитената. Сав испуњен чудесним и чудотворним Господом, он и живи не друкче него непрестано чудотворећи. Зато је и стекао презиме: Чудотворац, уз своје славно име: Николај. Непрестано живећи Господом Христом, тим најмилијим чудом свих светова: архангелских, ангелских, човечанских, животињских, биљних, минералних, он је и сам постао једно од најмилијих чуда земљине историје, и небеске историје, уколико је стварају људ ска бића.

Човекољубље овог свежалостивог светитеља Божјег је неизмерно, јер је васцело од човекољубља Јединог Човекољупца. Зато су и чудеса његова неизмерна, и безбројна. Од њих ваља споменути бар неколико, еда бисмо се у данима и ноћима невоља наших и мука наших пренули, и кренули, и полетели к њему молитвом, вапајем, уздахом, сузом, јецајем. А он, бескрајно човекољубив и потресно жалостив, сажалиће се на нас, притећи ће нам брзо у помоћ, избавиће нас, из чељусти наших немани, ма какве биле, и ма од куда биле. Не сумњај у то, само веруј! Јер је истина Свеистинитога ово: „Све је могуће ономе који верује“. А на првом месту светом љубимцу Христовом, великом Николају Чудотворцу, који је сав од Богочовечанске свемоћне вере Христове: сав душом, сав срцем, сав умом, сав свим бићем својим, свим животом својим, свом вечношћу својом.

І

У Цариграду живљаše један човек, по имену Николај, који се издржавао рукодељем. Побожан, он се беше заветовао да дане, посвећене празновању светог Николаја Чудотворца, празнује истински прослављајући овог угодника Божјег. Он је то истрајно испуњавао, по речима Светога Писма: Поштуј Господа иметком од праведних трудова својих (Прич. Сол.3:9); и тога се увек чврсто сећао. Тако он достиже дубоку старост; и немајући

више снаге да ради, он западе у немаштину. Међутим приближавао се празник светог Николаја, и старац, размишљајући шта да ради, рече својој жени: Скоро ће празник милог нам великог архијереја Христовог Николаја. Но како ћемо ми бедни, при нашој оскудици, отпразновати овај дан? – Побожна жена одговори мужу: Ти знаш, господине мој, да је дошао крај животу нашем, јер и тебе и мене сустигла је старост. Ако би нам се десило чак и то, да се наш живот заврши сада, ти се држи свога завета и не заборављај љубав твоју к светитељу. – Она указа мужу своме на ћилим и рече: Узми ћилим, па носи и продај га, и купи све што је потребно за достојно празновање празника светог Николаја. Ми ништа друго немамо, а овај ћилим нам није нужен, јер немамо деце којој бисмо га могли оставити.

Чувши то, побожни старац похвали жену своју, узе ћилим и оде. А када иђаше тргом, на коме се налажаше стуб светог цара Константина Великог, и пролажаше поред цркве светог Платона, њега сrete свагда готов на помоћ свети Николај, у облику чеснога старца, и упита га: Пријатељу мили, куда идеш? – Ваља ми на пијацу, одговори он. Пришавши му ближе, свети Николај рече: Добро дело. Но кажи ми, пошто продајеш тај ћилим, желео бих да га купим. – Старац одговори светитељу: Овај ћилим је у своје време купљен за осам златника; а сада ћу узети за њега колико ми ти даш. – Светитељ рече старцу: Пристајеш ли да ти дам за њега шест златника? – Ако ми даш толико, одговори старац, ја ћу ти га с радошћу дати. – Свети Николај спусти руку у свој џеп, извади злато, даде у руке старцу шест великих златника, и рече му: узми то, пријатељу, и дај ми ћилим. – Старац с радошћу узео злато, јер је ћилим вредео мање од тога. Узевши ћилим из старчевих руку, свети Николај оде. А када се они растадоше, људи на пијаци што бејаху близу, упиташе старца: Не видиш ли привиђење, старче, те сам разговараш? – Јер они видеше само старца и чујаху његов глас, а светитељ беше за њих невидљив и нечујан.

За то време свети Николај дође с ћилимом к старчевој жени и рече јој: Муж твој је мој стари пријатељ. Сретнувши ме он ми се обрати са оваком молбом: „Из љубави према мени, однеси

овај ћилим мојој жени, а мени ваља свршити један други посао“. – Рекавши то, светитељ постаде невидљив. Међутим жена, видећи чеснога мужа који је блистао у светлости и узевши ћилим од њега, не смејаше од страха ни да га упита ко је он. Мислећи да је муж њен заборавио речи које му је она рекла и њену љубав према светитељу, жена се разгневи на свога мужа и рече: Тешко мени кукавној! мој муж је законпреступник и пун је лажи. – Говорећи те речи, и слично томе, она није хтела ни да гледа на ћилим горећи љубављу према светитељу.

Не знајући шта се догодило, муж њен накупова све што је потребно за празник светог Николаја, и иђаше кући својој сав радостан што је продао ћилим и што није приморан да одступи од свог благочестивог обичаја. Када он стиже дома, разгневлена жена га сrete opakим речима: Иди одмах од мене! јер си слагао светом Николају. Истину је рекао Христос, Син Божији: Ниједан није приправан за царство Божије који метне руку своју на плуг, па се обзире натраг (Лк.9:62).

Рекавши то, и слично томе, она донесе ћилим мужу своме и рече му: Ето, узми! а мене више видети нећеш. Ти си слагао светом Николају, и зато ћеш изгубити све што си стекао празновањем његовог празника. Јер је писано: Који сав закон одржи а сагреши у једноме, крив је за све (Јак.2:10).

Чувши то од своје жене и видећи свој ћилим, старац беше задивљен и не налажаше речи да одговори својој жени. Дуго стајаше он запрепашћен, и најзад му постаде јасно да је свети Николај учинио чудо. Уздахнувши из дна срца и испунивши се радости, он подиже руке своје к небу и рече: Слава Теби, Христе Боже, који твориш чудеса преко светог Николаја! – После тога он упита жену своју: Страху Божијег ради, реци ми ко ти донесе овај ћилим, муж или жена, старац или младић? – Жена му одговори: Старац честан и лучезаран, одевен у светле хаљине, донесе нам овај ћилим и рече ми: „Муж твој је пријатељ мој, па сревши ме замоли ме да овај ћилим донесем теби; узми га“. Узевши ћилим, ја се не усудих да упитам доносиоца ко је он, јер је сав блистао светлошћу!

Чувши то од жене, старац се дивљаше, и показа жени преостало код њега злато и све што беше купио за празник

светога Николаја: јестива, вино, просфоре и свеће. И ускликну он: Жив ми Господ, човек који купи ћилим од мене, и опет га донесе у кућу к нама убогим и смиреним слугама, заиста је свети Николај, јер они који ме видеше у разговору с њим питаху ме: „Не привиђење ли ти видиш?“ Они видеше само мене, а он бејаше невидљив.

Тада обоје, старац и жена његова, ускликнуше, узносећи благодарност Свемогућем Богу и хвалу великом архијереју Христовом Николају, брзом помоћнику свима који га с вером призивају. Испунивши се радости они одмах пођоше у цркву светог Николаја, носећи злато и ћилим, и испричаше у цркви све свему клиру и свима који се тамо задесише. И сви они, чувши казивање њихово, прославише Бога и светог Николаја који твори милост слугама својим. Затим они послаше к патријарху Михаилу²²³ и обавестише га о свему. Патријарх нареди да се старцу даје помоћ из имовине цркве свете Софије. И они отпразноваше празник чесно, са узношењем хвале и молитвама.

II

Живљаше у Цариграду благочестив човек, по имену Епифаније. Бејаше он веома богат и врло уважаван од цара Константина,²²⁴ и имађаше много робова. Једном он намисли да купи себи роба за слугу; и у трећи дан месеца децембра он узе 72. златника, уседе на коња и одјаха на пијаци где трговци, дошавши из Русије, продају робове. Али му не испаде за руком да купи роба, и он се врати кући. Сишавши с коња, он уђе у палату, извади из џепа злато што је носио на пијаци, метну га негде у палати, и заборави место где га је метнуо. А то му се догоди по дејству ђавола који непрестано војује с родом хришћанским. Јер ђаво, не подносећи побожност овога мужа, намисли да га вргне у понор греха. Сутрадан изјутра велможа призва момка који га је служио и рече му: Донеси ми злато које ти синоћ дадох, треба ми ићи на пијаци. – Чувши то, слуга се уплаши, пошто му господар не беше дао злато, и рече: Господару, ти ми ниси дао злато. – Господар на то узврати: О, зла и лажљива главо, куда си метнуо злато које ти дадох? – Момак се кунијаше да не схвата о чему говори господар његов.

Велможа се разљути и нареди слугама да вежу момка, да га немилосрдно бију и окују у ланце. А у себи рече: Судбину ћу његову решити када прође празник светог Николаја. – Јер овај празник је имао бити кроз два дана.

Закључан сам у одаји, момак са сузама завапи к свемогућем Богу који избавља оне што су у невољи: „Господе Боже мој, Исусе Христе, Сведржитељу, Сине Бога живог, који живиш у неприступној светлости, к Теби вапијем, јер Ти знаш срце човечије, Ти си помоћник сиротама, избављење оних у невољама, утеха тужнима, избави ме из ове необјашњиве ми напасти! Устрој милостиво избављење, да би и господар мој, избавивши се од греха и неправде причињене мени, прославио Тебе с весељем срца, и да би ја, ништавни слуга Твој, избавивши се од ове напасти која ме неправедно постиже, узнео Теби благодарност за човекољубље Твоје“.

Са сузама говорећи то, и томе слично, и молитви додајући молитву и сузама сузе, момак завапи к светом Николају: „О, чесни оче, свети Николаје, избави ме од беде! Ти знаш да ја нисам крив у ономе због чега ме окривљује господар. Сутра ће осванути твој празник, а ја се налазим у великој невољи“.

Настаде ноћ, и уморан момак заспа. И јави му се свети Николај, свагда брз на помоћ свима који га са вером призивају, и рече: „Не тугуј, Христос ће те избавити преко мене, слуге Свога“. – И тог тренутка спадоше ланци с ногу његових, и он устаде и узнесе хвалу Богу и светоме Николају. Тог часа светитељ се јави и господару његовом, и укори га: „Зашто си неправду учинио служи своме Епифаније? Ти си сам крив, јер си заборавио где си метнуо злато, а момка мучиш без разлога, а он ти је веран. Но пошто ниси то ти сам смислио већ те је научио исконски зли непријатељ, ђаво, то ти се ево јављам, да не би усахнула љубав твоја к Богу. Устани и ослободи момка. А ако ме не послушаш, тебе ће снаћи велика несрећа“. – Затим, показујући му прстом место где лежи злато, свети Никола рече: „Устани, узми своје злато и ослободи момка“. – Рекавши то, он постаде невидљив.

Велможа Епифаније се пробуди сав дрхтећи, оде до места у палати које му светитељ показа, и нађе злато које сам беше

тамо оставио. Тада, обузет страхом и испуњен радошћу, он рече: Слава Теби, Христе Боже, Надо свега рода хришћанског; слава Теби, Надо безнадежних и брза Утехо очајних; слава Теби, јер си показао светило целоме свету и брзо устајање палих у грех – Светога Николаја, који исцељује не само телесне болести него и душевне саблазни. – Сав у сузама, он паде пред чесном иконом светог Николаја и рече: Благодарим ти, чесни оче, јер си спасао мене недостојног и грешног, и дошао си к мени ништавном очишћујући ме од грехова. Чиме ћу ти узвратити за то што си погледао на мене и дошао к мени?

Рекавши то, и слично томе, велможа оде к момку, и када угледа да су окови спали с њега, спопаде га још већи ужас, и он силно укораваше себе. И сместа нареди он да момка ослободе и да га обаспу сваком пажњом; сам пак сву ноћ проведе у бдењу, благодарећи Бога и светог Николаја који га избави од такога греха. А кад зазвони за јутрење, он узе злато и са момком оде у цркву светог Николаја. Ту он с радошћу исприча свима какве га милости удостоји Бог и свети Никола. И сви прославише Бога који твори таква чудеса преко угодника Својих. А кад сврши јутрење, Господар рече у цркви момку: Чедо, не ја грешни но Бог твој, Творац неба и земље, и свети угодник Његов, Николај, нека те ослободе ропства, да би и мени ма кад била опроштена неправда коју сам ти из незнања учинио.

Рекавши то он подели злато на три дела: један део даде цркви светог Николаја, други раздаде ништима, а трећи даде момку, говорећи: Чедо, узми ово, и никоме нећеш бити дужан сем светоме Николају. Ја ћу се старати о теби као чедољубив отац.

Узневши благодарност Богу и светоме Николају, Епифаније оде дому своме с радошћу.

III

У Цариграду живљаше један благочестив човек, пун вере у Господа Христа. Он много љубљаше и почитоваше великог угодника Божјег, светог Николу. Једном, спремајући се да ради неког посла отпутује лађом у другу земљу, он по обичају свом оде цркви светог Николаја и помоли се светитељу Божјем. Затим се опрости са пријатељима и суседима, па се укрца у

лађу и отпутова. У три часа по поноћи стаде дувати јак ветар и отпоче бура. Морнари се ужурбаше око притезања једрила; прискочи им у помоћ и овај благочестиви човек; али се некако спотаче и паде у море. Помрчина беше страшна, ветар страховит, те не могаху притећи у помоћ утопљенику, мада га сви жаљаху и запомагаху. А он онако обучен, борећи се са валовима и тонући викаше: „Свети Никола, помози ми!“ – И, о чуда! он се одједном обрете у својој кући у Цариграду, иако му се чинило да је још у дубини мора. Укућани његови, чувши његов глас, упалише свеће; утом дотрчаше и суседи; и видеше њега где стоји усред куће, говори громко, док му се одело сво мокро цеди од морске воде. Сви се скаменише од ужаса и страха, неспособни да реч проговоре. А топљеник им рече: Браћо, шта се ово збива? Знам да се јуче опростих са свима вама, па одох на лађу; лађа се отисну и ми пловљасмо пучином; затим дуну силан ветар, настаде бура, морнари се ужурбаше око једрила, а ја се некако спотакох, и захваћен ветром падох у море, и призвах у помоћ светог Николу. А сада где сам, не знам. Реците ми, да нисам полудео? шта се то десило са мном? – А они, чујући шта он говори и видећи како му морска вода цури из одела, разумеше да се десило дивно чудо. И сви се стадоше радовати с њим, и дуго од радости плакаху, и клицаху: Господе помилуј! – Затим се топљеник пресвуче и оде у цркву светог Николаја. И остатак ноћи проведе у молитви, плачући, метанија правећи и благодарност уносећи Богу и дивном угоднику Његовом, светом Николи.

IV

У Антиохијском крају, близу Сарацена, живљаше један врлински и богобојажљив човек, по имену Агрик, и имађаше јединца сина Василија. Беше Агрик украшен благодаћу Божјом; и изобиловаше великим богатством; и имађаше велику веру и љубав према светом оцу Николају Чудотворцу. Сваке године он свечано прослављаше празник светог Николаја, и постављаше две трпезе: једну убогима, а другу пријатељима, суседима и осталима. На пет потркалишта од града Антиохије налажаше се црква, посвећена светом оцу Николају. Тамо се сваке године о празнику светог Николаја сабираше много народа. Једне године

о том празнику хрљаше силан свет ка светој цркви. Побожни Агрик посла цркви сина свог Василија са слугама својим, рекавши сину: Иди, чедо, цркви светог оца Николаја, и поступи онако како си научио од нас ранијих година: вечерње богослужење одстој са страхом и усрђем, тако и цело јутрење, и божанствену литургију, па се потом врати кући на ручак; а ја и мати твоја спремићемо све што је потребно ништима.

Саслушавши пажљиво ове речи свога оца, Василије с радошћу оде цркви. Но за време јутарњег богослужења налетеше Сарацени, опколише цркву и заробише све људе, међу њима и Агриковог сина Василија. И све их као робље одведоше на острво Крит; и ту Василија, као веома лепог младића, дадоше Сараценском кнезу Амиру. Остало пак робље, једне продадоше а друге у тамницу затворише. Сараценски кнез одреди Василија да њега лично двори и служи.

Када родитељи Василијеви то чуше, ударише у плач и ридање, и уместо радосног светковања њих постиже тужно сетовање. Обузети тугом они две године не празноваху празник светог оца Николаја, но једнако нарицаху и сузе роњаху, и овако говораху: Сине наш мили, ми те сада са вршњацима твојим не видимо, и рукама не грлимо, и уснама не целивамо. Боље би било да смо те на постељи болесног дворили, рукама подизали и окретали, него што си пао у руке незнабожних људи. И да те је смрт снашла, ми бисмо с радошћу предали тело твоје земљи. И срце се наше не би овако кидало.

На такво њихово нарицање и цвиљење стицаху се к њима и сродници и суседи, да их теше у њиховом болу и јаду. И тешећи их говораху им: Зашто сте тако малодушни у тузи? Зар вам није познато каква многобројна чудеса и на суву и на мору чини чудесни светитељ Николај? Он избавља од мача, и од сваке незаслужене смрти; избавља из ропства.

Слушајући такве речи од ближњих својих, Агрик се донекле утеши, па рече жени својој: Каква нам је корист што оволико плачемо? Ето, већ је трећа година откако цвилимо; заборависмо и на празник светог оца Николаја; и не одосмо к њему о празнику. Него, послушај ме сада: хајде да спремимо свеће и јелеј и тамјан, па да одемо к светитељу и помолимо му се с

вером, да нас утеши у тузи за нашим сином Василијем и охрабри надом. Јер он нам може сина нашег вратити, или нас на неки начин обавестити о њему да ли је жив или мртав. – Чувши то, жена му рече: Добро кажеш, господине; да урадимо као што предлажеш, пошто ће скоро и празник светог оца Николаја.

И тако урадише: с радошћу похиташе цркви светог Николаја. И као што ваља светковаше празник, па се вратише кући својој. Код куће приредише вечеру, позвавши на њу своје сроднике и све ближње суседе. И стадоше јести и пити славећи Бога, и спомињући чудеса светог оца Николаја. Утом почеше пси силно лајати у дворишту. Агрик рече момцима својим: Идите и видите што пси толико лају, да ли је посреди нека звер или што друго. – Момци изиђоше, али ништа не видеше, док пси и даље страховито лајаху. Тада Агрик узе светиљке, и са осталима пође да види шта је то. И угледаше усред дворишта човека у сараценском оделу. Уплашивши се, они не знађаху ко је то. А када Агрик приђе ближе, он виде младића са чашом пуном вина у руци; и посматраше га ништа не говорећи, сав обузет страхом и радошћу. Запањен, он најзад једва проговори: О, чедо моје Василије! да ли то ја стварно видим тебе? јеси ли то ти, или твоја сенка? – Младић Василије одговори брзо: Ја сам, оче, син твој јединац, кога Сарацени заробише и на Крит као роба одведоше.

Када то Агрик чу, полете, загрли сина, и стаде га љубити; и питаше га: Чедо моје слатко, реци ми, како побеже из безбожних руку Сараценских? с ким си се, чедо моје, посаветовао о томе? Хајде, испричај све оцу своме. – А син рече оцу своме: Оче, ништа не знам о томе што ме питаш. Но ово једно знам: Сада прислуживах кнеза Сараценског за вечером. Јер када ме заробише и на Крит одведоше, тамо ме дадоше Сараценском кнезу Амиру. И од тога времена кнез Амир ме одреди да га служим вином, стојећи пред њим за време обеда са пуном чашом вина, као што ме, оче, сада видиш. И ето не знам, каква ме то сила изненада узе, и са овом чашом коју још у руци држим, као неким ветром пренесе и постави овде, и видех где ме на ово место поставља велики свети отац Николај.

Чувши то, Агрик се испуни радости због великог чуда, узе сина за руку и предаде га матери његовој. А она видевши сина од радости плакаше, и многе му миле речи говораше, и загрливши га непрестано га целиваше, а и овако говораше: Сада те видим, премило чедо моје Василије. Сада те неочекивано рукама својим грлим. Сада, чедо моје слатко, имам тебе – утеху души мојој. Сада се све туге материнског срца мог разрешише, јер ево сва блага моја у рукама својим држим.

Када то чуше људи из околних места, брзо се стекоше на радост и весеље поводом таког неисказаног чуда. И би приређена чесна светковина у част светом и великом оцу Николају Чудотворцу, славећи Пресвету Тројицу, Оца и Сина и Светога Духа, сада и увек и кроза ове векове. Амин.

V

Једном у Кијеву, о празнику светих мученика Бориса и Гљеба, слеже се силан свет из свих градова и села на празник светих мученика. Неки Кијевљанин, који имађаше велику веру к светоме Николају и к светим мученицима Борису и Гљебу, седе на лађу за Вишгород да се тамо поклони гробу светих мученика Бориса и Гљеба,²²⁵ поневши са собом свеће, тамјан и просфоре – све што је потребно за достојно празновање. Пошто се поклони моштима светих и душу испуни радошћу, он лађом крену натраг кући својој. За време тог путовања реком Дњепром, жена његова која држаше дете у рукама, задрема и испусти дете у воду, и оно потону. Отац стаде чупати себи косу на глави, вапијући:

„Тешко мени, свети Николаје, зато ли ја имам тако велику веру к теби, да ти не спасеш дете моје од потопљења. Ко ће бити наследник мога имања? кога ћу научити да свечано прославља твој празник? како ћу јављати велико милосрђе твоје које си излио на сав свет и на мене бедног, када се удавило дете моје? Ја сам хтео да га васпитавам просвећујући га чудесима твојим, да би ме после смрти моје хвалили што пород мој светкује светог Николаја. Међутим, светитељу, ти си не само ожалостио мене него и себе, јер ће се ускоро морати прекинути слављење тебе у дому мом, пошто сам стар и очекујем кончину. Да си хтео, ти си могао спасти дете; али ти си допустио да се

оно удави и ниси опасао јединче моје. Или ти сматраш да ја не знам чудеса твоја? Та њима броја нема, и језик људски није у стању да их исприча. И ја, оче свети, верујем, да је теби могуће све што зажелиш, али су безакоња моја претегла. Тек сада, кидан жалошћу, ја сам схватио: да би се мени сва твар покоравала као Адаму у рају до грехопада, да сам беспрекорно држао заповести Божје. Међутим, сада сва твар устаје на мене: вода потапа, звер растрже, змија прогута, муња сагори, птице искљују, стока бесни и изгази све, људи убијају, хлеб дат нам за храну није нас наситио, и, по вољи Божијој, биће нам на погибао. Ми, обдарени душом и разумом и створени по слици Божијој, не испуњујемо, ипак, како треба, вољу Творца свога. О, свети оче Николаје, немој се разгњевити на мене што ја овако смело говорим, јер ја не губим наду на спасење, имајући тебе за помоћника“.

Жена пак његова чупаше себи косу и удараше се по образима. Најзад они стигоше до града, и уцвељени уђоше у своју кућу. Наступи ноћ, и тада архијереј Христов Николај, брз на помоћ свима који га призивају, учини дивно чудо, каквога није било у пређашње време. Ноћу он извади из реке утопљено дете и положи га живо и неповређено на хору храма свете Софије.

Када дође време за јутарње богослужење, црквењак уђе у цркву и чу детињи плач на хору. И дуго он стајаше размишљајући, ко је то пустио жену на хор. Затим оде ономе који је одржавао ред на хору и стаде га корити; овај се правдаше да ништа не зна. Но црквењак га укораваше: Ти си ухваћен на делу, јер деца се деру на хору. – Овај се уплаши, и пришавши катанцу виде да је недарнут и чу детињи глас. Попевши се на хор, он угледа пред иконом светог Николаја детенце сво покисло од воде. Не знајући шта да мисли, он обавести о томе митрополита. Одслуживши јутрење, митрополит посла да се људи саберу на тргу и да их упитају чије детенце лежи на хору у цркви Софије. Сви грађани пођоше у цркву чудећи се откуда се обрело на хору дете, мокро од воде. Дође и отац детињи, да види то чудо, и угледавши детенце познаде га. Али, не верујући себи, он оде к својој жени и исприча јој све по реду. А она одмах стаде прекоравати мужа

свога, говорећи: Та како ти то не схваташ, да је то чудо, учињено светим Николајем.

Она хитно оде у цркву, познаде дете своје, и не додирнувши га паде пред икону светог Николаја и мољаше се са умилењем и сузама. А муж, стојећи подаље, роњаше сузе. Чувши о томе, сви се људи слеглоше да погледају на чудо. И сабра се сав град, славећи Бога и светог Николаја. А митрополит приреди чесни празник, као што се то ради на сам дан празновања светог Николаја, прослављајући Свету Тројицу, Оца и Сина и Светога Духа. Амин.

СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ НИКОЛАЈА, епископа Патарског

СТРИЦ великога светитеља Николаја Чудотворца, који овога и настави на духовни живот и рукоположи за свештеника.

СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ НИКОЛАЈА РАВНОАПОСТОЛНОГ, архиепископа и просветитеља Јапанског

ЕВАНЂЕЉЕ Христово вечножива је сила Божја на спасење свима људима свих времена. Та спасоносна сила Еванђеља пројавила се и у наше дане преко овог дивног и равноапостолног светитеља Божјег, Николаја Јапанског. Родио се свети Николај Нови 22. августа 1836. године у селу Јегоржа, у губернији Смоленској, од оца благочестивог ђаконa и побожне мајке, која је умрла кад је њему било тек пет година. На крштењу је добио име Иван, а презиме му је било Димитријевич Касаткин. Када Иван поодрасте, отац га даде у семинарију (богословију) у граду Смоленску, а када ову заврши (1856. г.) уписа се у Духовну академију у Петрограду. Када Свети Синод Руске Цркве одлучи године 1860. да пошаље једног свештеника у руско посланство у далеки Јапан, тада по Промислу Божјем избор паде на Ивана Касаткина, који тада беше студент четврте године у Академији. Ускоро затим овај свети слуга Божји заврши Академију, замонаши се са именом Николај и би посвећен за јеромонаха. Године 1861. он пође на свој свети пут, пређе цео Сибир и стиже у Јапанско место Хаконтате.

У Јапану су тада околности за православно хришћанско мисионарење биле веома тешке јер је било строго забрањено проповедати Христа. Свети Николај је сам изучио јапански језик и после неколико година ревносног, но изложеног увек великим опасностима рада, он обрати у веру Христову јапанског лекара Сакаја и свештеника Саваба (1865. године). Ови двојица од тада помагаху светом Николају, тако да већ 1871. године беше око 15. православних хришћана у Јапану. Свети Николај је настојао не толико да обрати што већи број Јапанаца, колико да оне који се стварно обраћају у хришћанску веру учини правим и непоколебљивим хришћанима, јер им увек предстојаше ношење крста и идење за Христом до краја.

Тек после десетину година рада светог Николаја, било је дозвољено да се у Јапану организује званично Руска

Православна мисија за Јапан, На челу које је постављен равноапостолни Николај, који тада би произведен за архимандрита. Мисионарски центар би тада премештен у јапанску престоницу Токијо, а за свештеника православне парохије у Хаконтате би постављен јеромонах Анатолије из Русије. Када ускоро затим јапански цар даде слободу за проповедање хришћанске вере у Јапану (1873. године), апостолски рад светог Николаја донесе убрзо још веће плодове, јер ускоро број верних порасте на преко хиљаду.

Кроз две године (1875. г.) епископ Павле са Камчатке хиротониса првог свештеника православног из Јапана, Павла Сабаса, и већ ускоро би створена прва Православна Јапанска Црква, која ускоро (1885. године) доби и свога епископа у лицу светог Николаја. Те године 30. марта он би хиротонисан за епископа Ревелског, и од тада још више умножи и рашири свој апостолски рад у Јапану. Године 1890. он са својим верницима подиже саборни храм у Токију, у православном византијском стилу. Православне црквене заједнице у Јапану постадоше тада многобројне, јер у то време би дата и потпуна верска слобода за хришћане. Свети Николај и његова жива Црква Божја у Јапану не имађаху скоро никаквих материјалних средстава, но ипак Светитељ установи школе за образовање оглашених, хришћана и свештеника. У овим школама су се учили будући мисионари и проповедници Еванђеља Христовог међу незнабожним Јапанцима. Биле су отворене и школе за девојке, из којих су излазиле хришћанке способне да држе веронауку по црквама и парохијама. Најзад је отворена и једна семинарија (1878. године), где се изучавало Свето Писмо, богословске науке и језици јапански, кинески и руски. Тако је у далеком и непросвећеном Јапану засијала светлосна зора Сунца Правде, Господа и Бога и Спаса нашега Исуса Христа, и основана Његова света Црква од овог светог и равноапостолног сведока Његовог Николаја Новог.

Свети Николај је развио ревносну апостолску делатност у засађивању еванђелског живота међу новообраћеним Јапанцима, у учењу, у живљењу и творењу спасоносне науке Христове и у истинском служењу Богу Живоме и Истинитоме.

Он и његови ученици уложили су велики труд да преведу на јапански језик Свето Писмо, богослужбене књиге, дела и каноне Светих Отаца и Васељенских Сабора, Житија и поуке Светитеља, једном речју све оно што су некада раније радили света равноапостолна браћа Кирило и Методије међу Словенима.

Пуних педесет година радио је свети равноапостолни Николај у Јапану, и зато је од свих православних хришћана у Јапану и широм света још за живота поштован као свети човек Божји и апостол Христов, као просветитељ оних који седе у тами и сенци смртној и као засадитељ свете Цркве Христове у Јапану. После многих трудова и апостолских дела својих, починуо је свети Николај у Господу своме 3. фебруара 1912. године, и чесно погребен у цркви својој у Токију. Њему се као угоднику Божјем и верном апостолу Христовом обраћају у својим молитвама сви верујући Јапанске Цркве и остали православни хришћани, и по вери својој бивају услишавани и благодатно помагани. Његов свети гроб постао је место поклоништва и извором чудесне помоћи од Бога, и то не само за православне, него њему долазе и инославни, па чак и нехришћани у Јапану, међу којима се све више и више шири и расте Црква Христова Православна, благодарећи сили и благодати Еванђеља Христова и молитвеном заступништву и помоћи равноапостолног Николаја.²²⁶

Свети Синод Руске и Јапанске Цркве унели су име Светог Николаја, просветитеља Јапанског, у календар Светих Православне Цркве под 3. фебруаром (10. априла 1970. године). Његовим светим молитвама нека Господ и нас помилује и спасе. Амин.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА ИКОЛЕ КАРАМАНА

ПРИМОРАВАН од Турака да се одрекне Христа и потурчи, он громко изјављиваше: Никада се нећу одрећи Творца и Спаситеља мог, Господа Исуса Христа, истинитог Бога, који ће судити живима и мртвима. – Због тога судија нареди да га бију. Мученик јуначки трпљаше, добијајући помоћ с неба. Судија га онда врже у тамницу и нареди да му се не даје ни хлеб ни вода, и да га двапут дневно бију. Све то мученик радосно подношаше, остајући непоколебљив у вери. Покушаваху и ласкама и претњама да га приволе или приморају на одречење од Христа и на потурчење. А он неустрашиво говораше: Макар ме у море бацили, макар ме у огњу спалили, макар ме на ситне комаде исекли, ја се преслатког Господа мог Исуса Христа одрећи нећу! Судија поново баци светог мученика у тамницу. И поново га стављаху на разне и страшне муке. А христочежњиви мученик радоваше се и слављаше Господа што га удостоји да страда за свето име Његово. Видећи га чврста и непоколебљива у своме исповедању вере, судија нареди те мученика обесише у Смирни 1657. године у шести дан месеца децембра. И тако блажени страдалник прими неувенљиви венац мучеништва и би убројан у свете мученике.

СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ ТЕОФИЛА, епископа Антиохијског

КАО добро школован у философији јелинској он се, по прочитању Светог Писма, крсти и поста велики заштитник вере хришћанске. Његово дело „О вери“ сачувано до данас. Написао две дивне књиге своме ранијем пријатељу незнабошцу Автолику, у којима излаже узвишеност хришћанске вере. Управљао црквом Антиохијском 13 година, и упокојио се 181. године.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА НИСАРА

ЖИВЕО у време Максимијана (286–305) и као хришћанин био изведен пред Јулија и Елијана. Упитан од њих и исповедивши веру у Христа, би обешен и избоден распаљеним стрелама, а затим бачен у тамницу. Поново суђен, и оставши непоколебљив, би обнажен и струган по телу, а затим бачен у огањ где је мученички и скончао.

СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ МАКСИМА, митрополита Кијевског

БЛАЖЕНИ Максим, родом Грк, би постављен за митрополита Кијевског и целе Русије 1283. године. Услед честих напада Татара на Кијев он пренесе свој престо у Владимир. У тешко време монголског јарма блажени Максим доживе много мука и невоља. Ревнујући за спасење своје пастве он разасла „свима православним хришћанима“ правило о постовима и чувању законитог брака. Престави се свети митрополит 1305. год.

7. Децембар

ЖИТИЈЕ СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ АМВРОСИЈА, епископа Медиоланског

СВЕТИ Амвросије беше знаменита рода; отац му беше царски намесник Галије²²⁷ и зваше се Амвросије. Из љубави према сину он му надену своје име. По вери он беше незнабожац, а супруга му хришћанка.

Светом Амвросију, док још беше у колевци, би предсказано како ће он у своје време даровати Цркви Христовој огромну духовну сладост. То предсказање догоди се на овај начин: једном одојче Амвросије лежаše у колевци на отвореном ваздуху и спаваше са отвореним устима; одједном долете рој пчела, спусти се на њега, и могло се видети како пчеле улазе у уста одојчету, и излазе отуда, остављајући мед свој на језику његовом; када то виде дојкиња, она хтеде да отера пчеле, бојећи се да не нашкоде детету, али Амвросијев отац, који је све то посматрао, забрани дојкињи да то уради, пошто је желео да види чиме ће се завршити то чудо. И гле, након мало времена пчеле се дигоше, полетеше увис, и изгубише се из очију. То запрепасти детињег оца, и он рече: Ако ово дете одрасте, биће нешто велико међу људима.

Тако, док Амвросије још бејаше у повоју Господ показа да ће се на будућем слуги Његовом испунити у своје време речи Светога Писма: Добре речи су саће меда, а сладост њихова је исцељење душе (Прич. Солом.16:24). Јер тај рој пчела представљао је слаткоречиве поуке и списе светог Амвросија, помоћу којих је он касније изграђивао у људима духовно саће, заслађујући срца људска и уздижући их од земље к небу.

Затим, када Амвросије одрасте у дечака и живљаше у Риму са мајком већ удовицом и сестром која се бејаше заветовала чувати своје девичанство, догоди се једном да он виде где епископу целивају руку. Дошавши кући, он као у шали пружи руку своју укућанима својим да је целивају, говорећи: „Целивајте, јер ћу и ја бити епископ“. А ово кроз њега говораше Дух Свети, предсказујући оно што се има збити, но укућани, не знајући да благодат Божија што живљаше у њему припрема

њега за епископски чин, укораваху га као да говори бесмислене речи.

После смрти свога супруга, мајка светог Амвросија пресели се у Рим и даде њему и његовом брату Сатиру најсавршеније образовање, а сестра његова – девственица разви у њему љубав према девству. Пошто изучи реторику, науку беседништва, Амвросије и сам постаде чувен говорник, силан у речи. Он штићаше на суду угрожене, помагаше тлачене, изобличаваше оне који чињаху неправду, доприношаше доношењу правичних пресуда. Због благоразумности његове, главни градоначелник Рима Проб узе га за свог саветника. Затим Амвросије би постављен за царског намесника Римских области: Лигурије²²⁸ и Емилије.²²⁹ У то време у граду Медиолану²³⁰ умре епископ Авксентије аријанац, који држаше овај архијерејски престо после православног епископа Дионисија који премину у заточењу. Међу православнима и јеретицима аријанцима настаде велика распра и борба, пошто су и једни и други желели да на упражњени архијерејски престо доведу епископа свога вероисповедања. Ти нереди и метеж трајаху дуго међу житељима у Медиолану. Дознавши за то, градоначелник Рима Проб посла Амвросију налог да отпутује у Медиолан и смири тамошњи метеж, при чему му поручи овако: „Отиди тамо и поступи не као судија већ као епископ“.

Допутовавши у Медиолан, Амвросије оде у храм где се вршио избор епископа и стаде красноречиво саветовати народ да се смири и сложи. Утом једно одојче, које још ни говорити није могло, изненада викну исред народа: „Амвросије – епископ!“

Чувши то, сав народ који се налажаше у цркви прихвати речи одојчета и поче громогласно и једнодушно клицати: „Амвросије – епископ! Амвросије – епископ!“

Тако, по дејству благодати Божје одојче, коме још није било време да проговори, проговори, и обе противничке стране, православни и аријанци, смирише се и сложише се да им Амвросије буде епископ, иако он још не беше просвећен светим крштењем већ само оглашен.

Слушајући клицање народа Амвросије изађе из цркве, и да би показао да је недостојан тако великога чина седе на судишту и стаде, против свог обичаја, без милости мучити кривце. А то он уради, да би грађани, видевши његово немилосрђе, омрзнули га и изгубили вољу да им он буде епископ. Међутим народ не престајаше клицати, желећи да Амвросија има за свог епископа. Амвросије то одбијаше на све могуће начине, изјављујући да је он велики грешник, и усто још некрштен. На то сви му одговараху: „Грех твој нека буде на нас!“ – јер они знађаху да свето крштење очишћује човека од свих грехова.

Смућен, Амвросије се врати дома и намисли да напусти своју дужност и да се ода животу убогог скитача, као што су тада радили многи од јелинских философа. Али он би ометан и спречен да ову своју намеру приведе у дело. Тада он, да би избегао епископски чин, измисли друго лукавство: нареди да му јавно доводе у његов дом развратне жене, еда би људи, видевши то, омрзнули га и одбацили као блудника. Међутим народ још упорније изјављиваше: „Нека грех твој буде на нама, само ти прими крштење и епископство“.

Видећи да се ни на који начин не може одупрети народној жељи, Амвросије одлучи да побегне из града. И он ноћу, кришом од свих, изађе из града и крену ка граду Тицину,²³¹ и сматраше да је далеко одмакао тим путем. Међутим у освитку дана он се обрете крај капије истог града Медиолана, зване Римска. А то се догоди зато што Бог, који припремаше Амвросија за Своју васељенску Цркву као неку тврђаву против непријатеља и као неку кулу против јеретичког зловерја, омете Амвросију бекство и Својом силом врати га с предузетог пута. Када то дознадоше Медиолански грађани, они стадоше чувати Амвросија да не побегне. У исто време они упутише молбу цару Валентинијану Старијем,²³² да он нареди Амвросију да се прими епископског чина. Цар се обрадова томе што особе које он поставља на световне државне дужности бивају биране за високе духовне чинове. Обрадова се и главни епарх града Рима Проб, јер се испуни његово пророчанство о Амвросију, које он изрече шаљући Амвросија у Медиолан, и наређујући му да при саветовању народа поступа не као судија већ као епископ. Но

док житељи Медиолана очекиваху повратак својих изасланика к цару и царев одговор, Амвросије опет побеже и сакри се на имању једног достојанственика Леонтија. Али када дође царев наређење, Леонтије обелодани да је Амвросије код њега, и одведе Амвросија у Медиолан к народу. Тако, нигде се не могаše сакрити онај кога Бог намисли поставити на степен епископства, „као град на врх горе“ и „као свећу на свећњак“, ²³³ и учинити га пастирем словесних оваца Својих.

Тада Амвросије, уверивши се да је Божја воља да он буде епископ, покори се царевом наређењу и народној жељи. Ипак он не хте да га крсти аријански епископ, већ изјави жељу да буде крштен од православног, пошто се веома чуваше зловерја аријанског. И крстивши се Амвросије прође за недељу дана све црквене чинове, а у осми дан би рукоположен за епископа на неисказану радост свега народа.²³⁴ На рукоположењу његовом беше присутан и сам цар, као што то казује Теодорит,²³⁵ и радосно упуту Богу ове благодарне речи: Благодарим Ти, Свемоћни Господе, Спаситељу наш што човеку, коме ја поверих телесни живот поданика, Ти повери душе, и тиме показа да је моје мишљење о њему било правилно.

Неколико дана после тога, свети Амвросије у искреном разговору са царем изобличаваше неке неправилности које се чине у градским судовима. Цар му одговори: Одавно ми је позната оправдана смелост твоје речи; и ја не само не ометох твој избор за епископа него га и потпомагах. Стога исправљај погрешке наше, као што налаже Божански закон, и исцељуј неправде душа наших.

У почетку свога епископовања свети Амвросије моли Римског папу Дамаса,²³⁶ да му пошаље у помоћ благоразумна човека, по своме нахођењу. Папа му посла свештеника Симплицијана. Овог свештеника свети Амвросије поштоваше као оца и држаше се његових савета.²³⁷ Вођење кућних послова својих свети Амвросије повери своме брату Сатиру, а сам се потпуно посвети црквених пословима, свакодневно вршећи богослужења и поучавајући народ из Светога Писма.

Свети Амвросије улагаше много труда око духовног напредовања црквенога клира. Живећи међу њима, он им

даваше пример како сјединити у себи строг подвижнички живот са дужностима пастира Цркве. Он беше муж великог уздржања, дугих бдења и радосног трудољубља. Спавао је мало; радио је и молио се Богу непрестано; постио је све дане изузев суботе и недеље. Строг према себи, он беше добар, љубазан и предусретљив према свима. Сиромаси имађаху у њему заштитника и пријатеља. Он се радовао с радоснима и плакао с плачнима. Када би му ко исповедио свој грех, он је толико плакао да је и самог покајника побуђивао на сузе.

Бринући се о клиру, свети Амвросије беше велики љубитељ и покровитељ монаштва. Много труда он улагаше око уређења женских манастира, тако да три године после његовог посвећења за епископа, у Медиолан се стадоше стицати девственице са разних страна: из Плаценције,²³⁸ Болоње,²³⁹ па чак и Мавританије.²⁴⁰

Након неколико година свети Амвросије отпутова у свој завичај, град Рим. Тамо он затече међу живима своју сестру са једном од давнашњих робиња њихове куће; а мајка се његова већ беше упокојила. Када му оне целиваху руку, светитељ се осмехну и рече робињи: „Ето, ти и целиваш епископову руку, као што сам ти некада говорио“. – Тако се и испуни његово пророчанство, о коме је било речи горе, када је он као дечак пружао своју десну руку домаћима својим и говорио: „Целивајте, јер ћу и ја бити епископ“.

За време боравка светог Амвросија у Риму једна угледна жена, која је живела с оне стране реке Тибра, замоли светитеља да одслужи Божанствену литургију у њеном дому. Дознавши за то друга жена, силно ослабљена, нареди да је однесу тамо; и када се дотаче краја ризе светитеља Божјег који се у то време молио, и целива ризу, она тог часа устаде здрава. И пронесе се глас о томе чуду по целоме Риму.

После смрти цара Валентинијана Старијег, скиптар Западног Римског царства прими његов син Грацијан.²⁴¹ Када се Грацијан припремаше за рат противу Гота,²⁴² он моли светог Амвросија да за њега писмено изложи исповедање свете вере. Светитељ написа за цара дело „О вери“, које се састојало из пет књига, предсказа му победу над непријатељима, и благослови његове

заставе на којима беше исписано име Христово. И Грацијан, са благословом и молитвама угодника Божјег, однесе сјајну победу над Готима.

Царица Јустина, жена умрлог цара Валентинијана Старијег, а маћеха Грацијанова, бејаше аријанка, и мрзијаше светог Амвросија, и чињаше му пакости. Тако, када у Сирмији умре епископ, Јустина отпутова тамо са жељом да на епископски престо постави свога једноверца – аријанца. Тамо допутова и свети Амвросије, јер тај град припадаше његовој пастви. Не обзирући се на женски гњев, он жељаше да за епископа буде изабран један побожан човек, по имену Анемије. И једнога дана када се сви сабраше у цркву и свети Амвросије заузео своје место на амвону, царица Јустина, која се такође налажаше у цркви, посла једну аријанку: да ухвати епископа за одежду и да га одвуче са његовог места и довуче до места где стајаху жене, па да жене својим рукама избију епископа и избаце из цркве. И када та бестидна жена дрско приђе светом Амвросију да изврши што јој је наређено, светитељ јој рече: Иако сам недостојан чина који носим, ипак ти не треба да подижеш руку на кога од Божијих јереја. Бој се суда Божјег, да те не снађе неочекивано зло.

Ове речи светог Амвросија стварно се испунише на тој дрској жени: јер сутрадан изјутра она изненада умре, и свети Амвросије сам је сахрани, узвраћајући на тај начин добром за зло.

Уплашени овим чудом, аријанци и царица Јустина не усудише се више противити се светом Амвросију да посвети за епископа православног човека. И тако свети Амвросије, без икаквих ометања посветивши за епископа онога кога је желео, врати се у Медиолан.

Једном два коморника цара Грацијана, који беху аријанци, изразише жељу да јавно пред народом воде спор са светим Амвросијем по питањима вере, у овом случају: о оваплоћењу Господа Исуса Христа. У назначено време свети Амвросије их с народом очекиваше у цркви. Он беше готов да се пре с њима, пошто имађаше у себи Духа Божија. Али ти аријанци коморници, будући горди, и да би нанели увреду светитељу, не дођоше на

распру, него уседоше на коње и изјаше из града у поље. А кад дојаше на једну узвишицу, коњи се под њима изненада поплашише, и коморници аријанци се стровалише у провалију и издахнуше у страшним мукама. Светитељ пак Божији Амвросије, не знајући ништа о овом њиховом случају, дуго их чекаше. И када најзад виде да они не долазе, узиђе на амвон и изговори народу своју познату поуку, која се почињала речима: „Старам се, браћо, да одужим дуг, али нема мојих јучерашњих поверилаца....”,²⁴³

Убрзо после тога цар Грацијан би на превару убијен у Галији од стране побуњеног војсковође Максима.²⁴⁴ На царски престо у Риму ступи тада Валентинијан Млађи са својом мајком Јустином. Али пошто војсковођа Максим већ беше завладао Шпанијом и Галијом, то беше немогуће супротставити му се. Због тога царица Јустина аријанка би принуђена да се обрати светом Амвросију са молбом да отпутује к Максиму и посредује код њега, и измоли мир од њега према младом сину њеном. Пастир добри отпутова к побуњенику, јер бејаше готов да и душу своју положи за овце своје. Својим мудрим и смиреним речима свети Амвросије тако усаветова Максима, да овај не крену те године на Италију већ остаде у Галији.

Међутим Јустина за такав труд светитеља Божјег узврати му неблагодарношћу: не престајући непријатељствовати против њега, она посла светом Амвросију захтев у име сина, да саборну цркву у Медиолану и све ризнице њене преда аријанцима. Но светитељ Божји се јуначки успротиви царском наређењу. Он одговори: Што припада мени, то не забрањујем цару; за њега готов сам и здравље своје жртвовати; али оно што припада Богу, то дати не могу; нити цар има право да то узима.

После тога Јустина посла одред војске у име цара, са наређењем да цркву отму силом и епископа отерају из ње. Када народ чу за то, слеже с к цркви, и затвори се унутра заједно са својим светим епископом Амвросијем, и не пушташе војнике унутра. Три дана верници провели закључани у цркви, певајући и славећи Бога. Они се снажно супротаху аријанцима, и не дадоше да им протерају епископа и одузму цркву. А свети

Амвросије на царско наређење одговараше овако: Ја добровољно нећу изаћи из цркве и оставити је, нити предати вуцима тор оваца Христових, нити препустити богохулницима цркву Божију. Ако је слободно мене убити, онда нека будем овде, унутар цркве, прободен мачем или копљем. Такву смрт ја ћу примити радо и с љубављу.

Када царицу Јустину известише о томе, она се постиде, али и уплаши јуначког противљења православних, и више се не усуди отворено водити борбу против Цркве. Но стидећи се свог пораза, она тајно посла најмљеног убицу у дом Амвросијев, да убије светитеља. Злочинац уђе са исуканим мачем у епископову спаваоницу, и када подиже руку да мачем удари светог угодника Божјег, рука му се тог тренутка сасуши и он је не могао спустити доле. Ухваћен, он признаде од кога је и ради чега је послан. Међутим свети Амвросије, будући незлобив, исцели му сасушену руку, и отпусти га с миром.²⁴⁵

У то време Бог откри у виђењу угоднику Свом Амвросију мошти светих мученика Протасија и Гервасија, које су почивале у земљи. Када ове свете мошти бише откопане, догодише се многа чудеса. Тако, слепац један по имену Севир само се дотаче одеће светих мученика, одмах прогледа; такође много нечистих духова би изгнано из ђавоиманих људи.

Међутим у царском двору многи аријанци, заједно са царицом Јустином, смејаху се и ругаху се Божјој благодати коју Господ наш Исус Христос дарова светој Цркви кроз прослављење Својих мученика. Аријанци говораху да епископ Амвросије изнајмљује људе за новац, те се праве ђавоимани, па их доводи на гроб мученика где се ти тобож бесомученици исцељују, и онда велича и слави у народу та лажна чудеса. Док дворски људи говораху и разношаху такве бесмислице, изненада, по Божјем допуштењу, на једнога од њих нападе ђаво и стаде га мучити. Страховито мучен, тај човек запомагаше, и викаше: „Ово што се догоди са мном, нека се догоди са свима који хуле свете мученике и са онима који не верују у Тројичино Јединство, у које нас учи веровати Амвросије!“

Сви се присутни запрепастише, али уместо да се покају и поверују, они дохватише мученог човека и удавише бацивши га

у језеро. Неко пак други из средине злочестивих аријанаца ушавши у цркву затече светог епископа Амвросија где поучава народ. И виде тај аријанац да анђео Божји шапуће нешто на уво Амвросију. Ово виђење обелодани да свети епископ јавља народу речи које му анђео нашаптава. Видевши то, аријанац се одмах присаједини православљу, и благодаћу свемогућег Бога он постаде заштитник оне вере коју је раније гонио.

Међутим царица Јустина не престајаше са непријатељством према светитељу и пашташе се да му што више напакости. Том злорађењу свом она нађе помоћника у личности велможе Јевтимија. Придобивши овог велможу поклонима, она га наговори да епископа Амвросија тајно ухвати и одвезе у неку далеку земљу на заточење. Трудећи се да испуни царичину жељу, Јевтимије сазида себи кућу у близини цркве, да би лакше извео свој план о отмици светитеља Божијег. Он спреми и нарочита кола, да на њима одвезе светог Амвросија у заточење. Али по одлуци Божјој: Злоба његова обрати се на главу његову, и неправда његова паде на главу његову (Псал.7:17). Јер баш у онај дан, у који Јевтимије намераваше ухватити светог Амвросија, изненада стиже царско наређење да Јевтимије места буде послат у заточење. И Јевтимије би одвезен у заточење на оним колима која он несрећник беше спремио за заточење светог Амвросија.

Када побуњеник Максим поново поче вршити ратне походе противу Италије, Јустина се опет помири са светим Амвросијем, и заједно са сином својим моли га да поново отпутује к побуњенику и посредује код њега. Незлопамтљив, свети Амвросије оде к Максиму, али овога пута његово посредовање код неосетљивог и гордог побуњеника остаде без икаквог успеха. Видевши његову неумољивост, свети Амвросије пројави своју неустрашивост: прокле га јавно пред свима као убицу који је на превару убио свог невиног господара, и одлучи га од свете Цркве. Максим продре у Италију и узимаше град за градом. Млади цар му се не могаше одупрети и побеже са мајком у Солун, у Грчку, к Источном цару – Теодосију Великом,²⁴⁶ да иште од њега помоћ. Теодосије сабра војску, крену против Максима, и победи га. Максим би убијен:²⁴⁷ његова смрт би

одмазда за невину крв цара Грацијана. Међутим царици Јустини не би суђено да дочека ову срећну победу, пошто она по доласку свом у Грчку убрзо умре. А син њен Валентинијан послуша савет цара Теодосија и присаједини се православљу.

После смрти Јустине догоди се да један врачар би изведен на суд и мучен. За време мучења он викаше и говораше да њега више мучи анђео хранитељ светог Амвросија него џелати. А када га упиташе због чега га мучи анђео, врач даде овакво објашњење: „За живота царице Јустине, желећи да својим враџбинама изазовем код Медиоланског света мржњу против њиховог епископа Амвросија, ја се у поноћ попех на кров њихове цркве, и тамо приношах жртве ђаволима. Међутим, уколико сам се ја више старао да помоћу злих чини изазовем код људи мржњу противу епископа, утолико више је на моје очи расла њихова љубав и оданост према њиховом пастиру и бујао напредак њихове православне вере. Не знајући шта да више предузимам, ја сам стао слати ђаволе у дом Амвросијев, да убију Амвросија; али ме зли дуси обавестише да они не могу да приђу не само к епископу него ни к вратима дома његова, пошто из тих врата сукља огањ и опаљује их“.

Ето шта изјави врач у време мучења, јер свети Амвросије заиста беше страшан ђаволима. Тако, једном приликом неки људи поведоше ђавоиманог дечака к светом Амвросију. И још на путу ка граду Медиолану ђаво изађе из дечака, и дечак здрав дође к архијереју Божјем. И овај дечак остаде прилично дуго код светог Амвросија. Затим када дечак крену из Медиолана у своје родно место, и када би на оном месту где ђаво раније изиђе из њега, ђаво га опет нападе и стаде га мучити. И кад заклињачи²⁴⁸ упиташе злог духа зашто није мучио дечака у Медиолану, он им одговори: Бојао сам се Амвросија, и зато не стигавши до Медиолана ја побегох из овог дечака, и чеках га на истом месту на коме и изађох из њега. И кад га угледах да се враћа натраг, ја поново уђох у њега.

После погибије побуњеника Максима цар Теодосије допутова у Медиолан, а свети Амвросије се у то време налажаше у Аквилеји.²⁴⁹ И догоди се тада оваква ствар. У једном граду на Истоку хришћани спалише јеврејску синагогу

зато што су Јевреји исмевали монахе. Поглавар Истока извести о томе цара; цар одмах издаде наређење да епископ тога града сазида Јеврејима нову синагогу. Дознавши за то наређење, свети Амвросије написа писмо цару, пошто лично није могао одмах отићи к цару. У том писму он доказиваше неправедност цареве одлуке, и мољаше цара да повуче своје наређење и не изложи хришћане руглу Јевреја. Но цар не поклони пажње Амвросијевом писму. Тада архијереј Божји, вративши се у Медиолан, јавно изобличи цара у својој проповеди у цркви пред свима. Обраћајући се цару, свети Амвросије му од лица Божија рече: „Ја сам те извео из ништавила и начинио те царем. Ја сам непријатеља твог предао теби у руке и покорио ти сву војску његову. Ја сам царски престо подарио потомству твоме. Ја сам учинио те си ти без муке однео победу, а ти непријатељима мојим дајеш повода да ликују нада мнош“. – Дирнут овим речима, цар Теодосије измени своју одлуку и повуче своје наређење о зидању Јеврејима синагоге од стране хришћана.

У то време догоди се и друга ствар: у Солуну народ устаде против војводе Ботериха,²⁵⁰ и уби га. То силно разгневи цара и он посла војску на тај град, и би том приликом убијено до седам хиљада људи. При томе многи изгибоше невини, пошто војници упавши у град не тражаху учесника у убиству војводе, него убијаху по улицама градским све: и старе, и младе, па чак и децу.

Када за то чу свети Амвросије, веома се ожалости, и праведним гњевом гњевљаше се на цара за такво неразумно крвопролиће. И једног празничног дана, када цар торжествено гредијаше у цркву, архијереј Божји неустрашиво изађе к њему пред цркву, забрани му да уђе у цркву и изобличи га због неправедног крвопролића следећим речима: „Не треба, царе, да приступиш светом Причешћу са верним хришћанима, пошто си извршио такав покољ а ниси се покајао. Јер како ћеш примити Тело Христово рукама, окрвављеним невином крвљу? и како ћеш Крв Господњу пити устима, преко којих си издао наређење за свирепи покољ људи? – Цар на то рече: И Давид сагреши, извршивши убиство и прељубу, па ипак не би лишен милосрђа

Божіјег. – Епископ одговори цару: Ако си подражавао Давида у гресима његовим, подражавај га онда и у покајању.

И врати се цар у свој дворцац, смућен, жалећи због греха свог. И ускоро потом он приведе себе у покајање, наложено му од светитеља: и кајаше се он јавно, као обичан човек, бацајући се ничице на земљу пред црквом, и стојећи заједно са осталим покајницима, и проливајући обилне сузе. Међутим наступи празник Христово Рођења, и цар Теодосије у сузама сеђаше у дворцу и размишљао како је слугама и просјацима отворена црква Божја, а њему и у ове дане није. Неки Руфин, министар, нарочито близак цару, дознавши за разлог царевих суза, отрча к светом Амвросију, да га приволи скинути епитимију с цара. За њим крену у цркву и сам Теодосије. Светитељ Божји га спочетка прими сурово и, знајући пргавост његову, затражи од њега да изда закон, по коме би пресуде смртне и пресуде о одузимању имања постајале извршне након 30. дана по изрицању. Цар пристаде, и би пуштен у цркву. У цркви он показа знаке дубоког покајања: чупаше себи косу, ударао чело о под, и заливао под потоцима суза. После тога свети Амвросије, најзад, допусти цару да приступи светом Причешћу. Цар уђе у олтар, пошто је мислио да се причести заједно са свештенослужитељима; но свети Амвросије посла к њему архиђакона с наређењем да чека Причешће пред олтаром са осталим мирјанима, јер, – рече светитељ -, порфира додељује царско достојанство а не свештеничко“. Цар смерно послуша епископово наређење, и изиђе из олтара, рекавши: „Такав је обичај у Цариграду, да се цар причешћује заједно са свештеницима у олтару“. И чекаше цар Теодосије време Причешћа са осталим народом у цркви. Доцније пак, када се налажао у Цариграду, цар не уђе у олтар да се причести; патријарх Нектарије²⁵¹ га упита, зашто он, не по царском обичају, ван олтара чека са простим народом Причешће, – он уздахнувши одговори: Нисам знао разлику између цара и епископа, а сада знам, научен од учитеља истине Амвросија, који једини заслужује називати се епископом.

Слава светог Амвросија ширила се на све стране. Тако, у Медиолан допутовао из Персије два веома учена мудраца. Пошто су много слушали о мудрости светог Амвросија, они

зажелеше да се лично осведоче, и допутоваше к њему са много спремљених питања да чују светитељев одговор по њима. Они дуго разговараху с њим, и дивљаху се дубини његовог богословствовања и висини ума. И изјавише они пред царем, да су једино ради Амвросија предузели толики пут, пошто су хтели да виде њега и желели да се наживају мудрости његове.

По одласку цара Теодосија из Италије у Цариград, цар Валентинијан Млађи би убијен у граду Бечу по наговору старешине његових телохранитеља Арбогаста. После њега на царски престо би доведен насилник Евгеније,²⁵² који само по имену беше хришћанин, а по својим унутрашњим наклоностима – идолслужитељ и љубитељ незнабожачких сујеверја и враџбина. Он, желећи да се допадне Римском сенату, у коме већина беху идолопоклоници и служитељи демона, нареди да се отворе идолски храмови и да се врше демонска жртвоприношења. А када се он налажаше на путу за Медиолан, свети Амвросије, не желећи да види таквога цара који се лицемерно издаје за хришћанина а уствари је покварени незнабожац, отпутова из Медиолана у Бононију,²⁵³ а затим у Флоренцију, у области Тускији.²⁵⁴ Склањајући се од неправедног властодршца, свети Амвросије се није бојао његове злоће него се гадио сусрета са њим. Он је неустрашиво писао Евгенију, саветовао га, и претио му судом Божјим, али није могао усаветовати суровог властодршца. Боравећи у Флоренцији, угодник Божји живљаху у кући једног побожног и правоверног мужа, по имену Децента, чији син Пансофије, мали дечак, бејаше мучен нечистим духом. Свети Амвросије исцели дечака молитвом и стављањем руку. Али после неколико дана тај се дечко изненада разболе и умре. А мајка његова, жена побожна, пуна вере и страха Божија, узео своје мртво чедо, однесе га у собу светог Амвросија и, пошто светитељ не беше тамо, положи чедо своје на његову постељу, па оде. Када се свети Амвросије врати у своју собу, он угледа на својој постељи мртвог дечака. Тада светитељ затворивши врата стаде на молитву, па затим као некада пророк Јелисеј приђе постељи, наже се над дечака, и дуну на њега. Дечак васкрсе, и светитељ га даде мајци његовој жива.

Затим се свети Амвросије врати у Медиолан на свој епископски престо, пошто Евгеније већ беше отишао из Медиолана у рат против цара Теодосија. Излазећи из града, он се бедник хвалио да ће, када се као победник врати из рата, цркву Медиоланску претворити у коњушницу а свештенослужитељима опасати сабље. Овај свепакосник не оствари то, јер погибе у рату, побеђен од цара Теодосија. Светитељ пак Божји Амвросије свечано сrete благочестивог цара Теодосија као победника, но Теодосије, припавши к ногама светитељу, приписиваше своју победу његовим молитвама.

Кратко време после тога цар Теодосије мирно сконча;²⁵⁵ царствовавши богоугодно он пређе у бесконачно Царство Христово, а земаљско царство добише после њега синови његови: Аркадије²⁵⁶ на истоку, Хонорије²⁵⁷ на западу. За царовања Хонорија свети Амвросије обрете мошти светих мученика Назарија и Келоија,²⁵⁸ о чему презвитер Павлин²⁵⁹ пише ово:

У то време Амвросије пренесе у цркву светих Апостола мошти светог мученика Назарија, које беху пронађене у врту изван града. Ми видесмо у гробу, где су лежале мученикове мошти, крв која као да је тек сада истекла; а глава са косом и брадом тако целосна, као да је овог часа у гроб положена; лице пак мучениково тако светло, као да је малочас умивено. И шта има ту чудноватог, када је сам Господ у Свом Еванђељу обећао: „длака с главе ваше неће погинути“ (Лк.21:18). И ми осетисмо такав миомир који је превазилазио све мирисе. Пошто мошти светог мученика Назарија пренесмо до кола и положисмо на њих, ми одмах са светим Амвросијем пређосмо к моштима светог мученика Келсија, које лежаху на истом месту. Од власника тог врта ми сазнадосмо, да им је од предака завештано: не остављати то место и чувати га из нараштаја у нараштај, пошто су велика блага положена у њему. И заиста су то велика блага: њих ни мољац ни рђа не квари, ни лупежи подкопавају и краду (Мт. 6, 20). Чувар њихов је Господ, и обиталиште им је небески двор: њима – којима Христос беше живот а смрт добитак (Флб.1:21). А када мошти светих мученика бише унесене у цркву светих Апостола, свети Амвросије

изговори народу поуку. И гле, неко из народа у коме беше нечисти дух повика говорећи: „Мене мучи Амвросије!“ – А светитељ, обраћајући се на његову страну рече: „Онеми, ђаволе! Не Амвросије него вера светих и твоја завист мучи тебе, пошто видиш да људи узлазе онамо откуда си ти збачен. А Амвросије не уме да се надима гордошћу“. – После ових речи светог Амвросија ђаво умуче, бацивши ницице на земљу човека којим владаше.

Глас о светом Амвросију дође до царице Маркомана²⁶⁰ Фридигилде, и она упути молбу светитељу да је научи вери у Христа. Светитељ јој написа опширну поуку о хришћанској вери и убеди је у истинитост хришћанства. Фридигилда приведе и овога мужа Христу, и усаветова га да склопи уговор о миру са Римском царевином. Силно желећи да види свога учитеља – светог Амвросија, Фридигилда потом отпутова у Медиолан, али светитељ већ беше отишао ка Господу.

Свети Амвросије беше пун пламене ревности: молитва његова беше непрестана и дању и ноћу, делање његово огњено, чак је сам својом руком писао књиге, изузев када га у томе спречи болест. Он беше препун брига о свима црквама у епархији, и толико се труђаше у вршењу поверених му Богом дужности, да су после његове смрти пет епископа једва могли обављати те послове. Старање пак његово о ништима, убогима и заробљенима беше неискazано: све што је имао, трошио је на њих. Тако он одмах по рукоположењу свом за епископа, све своје злато, сребро и осталу имовину раздаде на украшавање црква, на прехрану ништих и сирочади и на откупљивање робља; само један незнатан део свога имања он одвоји својој сестри за издржавање, а себи не остави ништа да би, ослобођен сваке имовине, могао лакше следовати Христу Господу своме, који, богат будући, нас ради осиромаша, да се Његовим сиромаштвом обогатимо (ср. 2. Кор. 8, 9). Угодник Божји Амвросије беше свима ове:²⁶¹ он се радовао с радоснима, плакао с плачнима.

Достигавши дубоку старост, свети Амвросије провиде свој одлазак к Богу и рече своме клиру: „Ја ћу само до Ускрса остати с вама“. – А гореспоменути презвитер Павлин, писац овога

Житија, казује још нешто што сам доживе и својим очима виде. Он пише: „Неколико дана пре но што ће се разболети, свети Амвросије се бављаху тумачењем 43. псалма, а ја писах оно што он говораше, пошто он сам због старости и слабости не могаше писати много. И кад притом погледах на њега, ја изненада угледах огањ око његове главе у облику штита; тај огањ, повијајући се постепено, уђе у уста његова, и лице његово постаде бело као снег. Видећи то ја се препадох, и од страха не бејаш у стању да пишем. Но затим лице његово поново доби свој обични изглед. Ја то испричав благочестивом ђакону Кастулу, а он, сам пун благодати Божје, објасни ми да сам то ја видео Духа Светога који је у виду огња сишао на нашег епископа, као некада на свете апостоле“.

Када војсковођа Стилихон²⁶² чу да се свети Амвросије смртно разболе, рече: „Италија ће пропасти, ако тај светитељ умре“. – И посла Стилихон к болесном светитељу угледне грађане Медиоланске, за које је знао да их свети Амвросије љуби, да они умоле светитеља да он измоли себи од Господа продужење живота на земљи ради добра других. Свети Амвросије одговори на то: Ја нисам међу вама живео тако, да бих се стидео живети даље; но смрти се ја не бојим, јер имамо доброга Господа.

У време када свети Амвросије лежаху болестан, једном сеђаху подалеко од његове постеље поред самих врата собних ђакони: Кастул, Полемије, Венерије и Феликс. Они разговараху међу собом шапућући тако тихо, да су само они могли чути тај разговор. А разговараху они о томе ко ће после светог Амвросија бити епископ; притом споменуше презвитера Симплицијана. Одједном свети Амвросије који лежаху далеко од њих подиже глас, и као да учествује у њиховом разговору, трипут понови: „он је стар, али бодар“. – Тим речима он потврди да ће Симплицијан после његове смрти примити епископство.

У време болести своје свети Амвросије, молећи се, виде Господа нашег Исуса Христа где иде к њему лучезарна лица осмехујући се са много љубави. Светитељ то каза епископу Лавдијском Васијану²⁶³ који у то време сеђаше поред њега. А када се приближи час разлучења душе светог Амвросија од

тела, презвитер Хонорат који се одмараше у горњем делу куће чу трипута глас одозго који му говораше: „Устани брзо и похитај к Амвросију, он ће овога часа отићи“. – Презвитер устаде, узе Пречисте Тајне и спусти се доле к болеснику. И свети Амвросије помоливши се, и причестивши се Божанским Даровима, предаде свету душу своју у руке Господа свог на осветку Васкрса, 4. априла 397. године.²⁶⁴ Чесно тело његово би положено у великој Медиоланској цркви, а света душа његова предстаде са Ангелима престолу Свете Тројице, Оца и Сина и Светога Духа, Једнога Бога, коме слава вавек. Амин.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА АТИНОДОРА

СВЕТИ мученик Атинодор, из Сирске Месопотамије, од ране младости проводио монашки живот. Достављен као хришћанин, он би ухваћен и доведен пред царског намесника Елевсија, пред којим он и исповеди своју веру у Господа Христа. Зато он би осуђен на жестоке муке: растезаху га између два стуба, све делове тела опаљиваху му свећама; затим му стављаху усијану ђулад испод пазуха, оштре игле завлачаху му у ноздрве, распростираху га по ужареном гвозденом тепиху, који се на чудесан начин охлади; потом га убацише у усијаног бакарног вола, и подвргаваху га многим другим мучењима; но у свима тим мукама свети мученик остаде неповређен, чуван Ангелом Божјим. Видећи таква чудеса на светом мученику многи незнабошци приступише вери у Христа: најпре њих педесет, а затим још тридесет. Најзад свети мученик би осуђен на посечење мачем. Но чим ђелат приступи своме послу, он се спотаче и паде као мртав, и рука му се са мачем ишчупа из рамена. После тога нико се више не усуди да приступи светом мученику. Тада се свети мученик помоли Богу и предаде душу своју у руке Господу,²⁶⁵ од кога прими венац мучеништва.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ПАВЛА ПОКОРНОГ²⁶⁶

РОДИТЕЉИ преподобног Павла беху доста имућни, и одмалена брижљиво обучаваху свога сина Светоме Писму. Када Павле постаде пунолетан, у њега се јави жеља да остави свет. И он ступи у један од манастира свога завичаја. Ту он прими божански и ангелски чин монашки. И подвизавајући се у свима врлинама, он превазиђе сву братију свога манастира, и постаде сасуд Светога Духа, те чињаше велика и дивна чудеса.

Једном приликом преподобни Павле учини једно необично чудо, које обелодани какво се велико и узвишено делање врши потајно у његовој души. Наиме: заједно са другом братијом он куваше у казану смолу. Када се смола растопи и узаври, и кључајући поче нагло да кипи и да се прелива преко ивице од казана, тада блажени Павле, немајући при руци ништа чиме би могао промешати смолу, засуче рукаве, завуче руку у смолу, промеша је, и кључање смоле наједном престаде. Рука пак светитеља остаде читава и неповређена, и без икаквог трага и знака да је била у врелој смоли; чак се блажени ни у лицу не измени ни најмање. Видећи то чудо, братија се запрепасти, и једни од њих закључише да је преподобни Павле богоносан монах, а други не вероваху да је он такав. Сам пак Павле сматраше себе за прах и пепео, и називаше себе псом смрдљивим.

Кроз извесно време преподобни Павле би послат на једно послушање подаље од манастира. И док преподобни одсуствоваше из манастира на том послушању, старешина манастира сазва братију и проведе с њима много дана у строгом посту и молитви. И упутише Богу овакву молитву: Господе, премда смо недостојни, ипак нам откриј онолико колико ми то можемо схватити, до каквог је ступња савршенства стигао брат наш Павле, и на ком је степену врлине. – И Бог који испуњује жеље оних који Га се боје, испуни њихову молбу. Једне ноћи када братија спаваху, дејством Божјим они бише узнесени у рај, прекрасан и чудесан. Налазећи се тамо они се од милине

топљаху у неисказаној миомирисној радости која их одасвуд испуњаваше. И док се они дивљаху том чудесном призору, и доживљају свом, пред њима се одједном указа монах Павле и поздрави их павши нижице пред њих. Братија га отпоздравише и молише да им објасни шта је то где се они налазе и што виде. Павле им са великом смиреношћу одговори: То што видите, браћо, јесте рај Божји, и све се ово зби вас ради, јер у свесрдним молитвама својим ви узажелесте доћи онде где сам дошао и ја. Узмите одавде из раја ко шта хоће, што се коме допада, па идите с миром; а на посао, на који сам био послан, пошаљите другог брата, пошто ме више видети нећете. – Опростивши се с Павлом, братија се удаљише, узевши из светог раја: ко – цветић, ко – гранчицу, ко – миомирисне листиће, ко – прекрасну биљчицу или травчицу.

Пробудивши се из сна и сабравши се, братија испричаше један другоме своје виђење и радосно слављаху Бога. При томе један показиваше цветић што је узео из раја, други гранчицу, трећи говораше о надземаљском мирису рајског биља, четврти држаше у рукама прекрасно лишће. И сва се братија радоваху и слављаху Бога за милост којом обасу слугу свог Павла.

Блажени пак Павле, оставивши оно послушање на које беше послат, отпутова у Јерусалим. Пошто тамо посети сва света места и поклони им се, он отпутова на Кипар. Тамо он узиђе на једну високу гору, и проведе неколико година подвизавајући се у усамљеништву. Али пошто се глас о светом животу његовом пронесе свуда по околини, и многи почеше долазити к њему, то се он уклони одатле и отпутова у околину Цариграда, и тамо се настани. Проводећи богоугодни живот, ту се он удостоји чути, као некада Боговидац Мојсије, глас који му рече: „Изиди, Павле, на ову гору, и умри на гори“.²⁶⁷

И блажени Павле, изишавши по наређењу Божјем на високу гору, звану Паригорија, поклони се Богу; и поживевши на њој мало време усну у Господу.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ЈОВАНА ПОСТНИКА

ПРЕПОДОБНИ отац наш Јован подвизавао се много година у лаври светог Саве Освећеног за царовања Анастасија.²⁶⁸ Много пострадао од јеретика – патријарха Александријског Јована, који га приморавао да приђе јереси монофизитској; од њега и прогонство доживео. У Халкидону га јеретици баце у тамницу; и он проведе у њој двадесет дана без хлеба и без воде. И кад га затекоше у тамници жива, јеретици га изведоше из тамнице, и бијући га прогнаше из града. И он, дошавши у лавру светог Саве, сатвори многа чудеса, и лавове укроти. Он и књиге писао против јереси. И с миром се преставио ка Господу.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ГРИГОРИЈА ЋУТЉИВОГ, или Горњачког

СВЕТИ Григорије Исихаст, или Ћутљиви, пореклом је са Балкана. По светогорском предању, а и по многим словенским и српским Синаксарима, он је био пореклом

Србин. Рођен је крајем 13. или почетком 14. века. Био је ученик Светог Григорија Синаита и Светог Ромила Раваничког, којег је и Житије написао. Оснивач је Светогорског манастира Светог Николаја Чудотворца, познатог због њега под именом Григоријат. Касније је прешао у Србију и од Светог Лазара, кнеза Српског, добио манастир Ждрело у Браничеву (касније назван манастир Горњак), у којем и данас почивају његове свете мошти. Из њиме написаног Житија Св. Ромила Раваничког, као и из других старих књига сазнајемо још о животу и подвизима преподобног Григорија Ћутљивог и ово што ћемо даље изнети.

Почетком четрнаестог века дошао је на Балкан са Синајске Горе преподобни отац наш Григорије Синаит.²⁶⁹ Настанивши се у Светој Гори Атонској, у скиту званом Магула, наспрам Филотејевог манастира, он ту стече доста ученика међу монасима жељним исихастичког живота, то јест молитвено тиховатељског (или ћутљивог) живота по Богу и ради Бога. Одатле је преподобни Григорије прешао са групом својих ученика у пусто и неприступачно место звано Хрентели између данашњих манастира Симонопетре и Светог Павла. Ту је основао неколико келија, но није се ту дуже задржао. Због честих напада Турака, морао је отићи из Свете Горе. После обиласка Цариграда и неких других места, он се са својим ученицима настани у месту званом Парорија у Тракији, на граници између Византије и Бугарске. Тамо је основао велики манастир и стекао мноштво ученика. У то време његов ученик постаде и преподобни отац наш Ромило,²⁷⁰ који са једним својим духовним братом званим Иларион, остаде код великог Синаита све до његовог блаженог уснућа у Господу (које би 27. новембра 1346. године). Тада се преподобни Ромило и Иларион преселе из Парорије у област звану Загора, близу Трнова (у

Бугарској), где су се и пре тога подвизавали. Ту Свети Ромило замоли Илариона да га прими као свога послушника, нашто Иларион једва пристаде, испуњујући тако вољу Божју и усрдну молбу брата свога. Када потом побожни цар Бугарски Јован Александар (1331–1371. г.) ослободи споменуто Парорију од нападаја лопова и разбојника, онда се Свети Ромило са својим духовником Иларионом врати у Пароријску омиљену му пустињу и настани се опет тамо.

Управо у ово време к њима двојици дође из Цариграда овај преподобни Григорије Ћутљиви, о коме је овде реч. Већ у Цариграду, а можда и пре тога, у Светој Гори или и негде другде, преподобни Григорије беше чуо за великог Григорија Синаита и беше постао његов ученик. Но како се Синаит пресели ка Господу, Григорије зато и дође код Светог Ромила да буде његов ученик, јер је чуо за његове врлине и исихастички богоугодни живот. О томе нам сам Григорије говори у Житију Светога Ромила које је написао. „У то време, вели он смирено за себе, и ја најбеднији међу монасима дођох из Цариграда на то место (у Парорију), и чувши за њихово врлинско живљење и савршено подвизавање, сагнух главу и подчиних се старцу Илариону, којему је био подчињен и сам Преподобни Ромило“.

Овде у Парорији подвизавао се преподобни Григорије уз Светог Ромила, док на те крајеве нису напали безбожни Агарјани. Тада су они обојица са својим старцем Иларионом морали отићи поново у Загору. Потом је Свети Ромило отишао на Свету Гору, а преподобни Григорије и Иларион остали су у Загори. По упокојењу пак старца Илариона, Свети Григорије отиде и сам у Свету Гору, и потраживши и нашавши Светог Ромила са смирењем се њему подчини као своме духовном оцу. И живљаху они у подвизима и врлинама у месту званом Мелана, у близини Велике Лавре Светог Атанасија Атонског. О овом њиховом заједничком животу и подвизима опширније говори сам преподобни Григорије у споменутом Житију Светог Ромила, али говори тако да он из превеликог смирења свог износи само врлине Светог Ромила, а за себе каже како је тобоже имао грехе и страсти, и како га је преподобни Ромило исправљао у томе и поучавао правом животу.

Пошто преподобним оцима Ромилу и Григорију почеше долазити многи монаси и посетиоци, ради духовне користи и поуке, они се удаљише у још пустињскији крај Атонске Горе и тамо, начинивши себи келије, настанише се. Не прође затим много времена а Агарјани убише Српског деспота Јована Угљешу, који у ово време штићаше и помагаше Свету Гору.²⁷¹ Тада међу монасима у Светој Гори, а и међу хришћанима у околним крајевима, настаде велики страх и метеж, јер се бојаху од опаких Турака и њихових безбожничких насиља. Јер док живљаше овај благочестиви владар Српски, он љубљаше и штићаше Светогорске монахе, а многе њихове манастире он помагаше и обнављаше, као што то и до данас сведоче и потврђују многи Светогорски манастири, који овога Угљешу сматрају за свога другог ктитора. Благочестиви Јован Угљеша постаде тада добротвор и ктитор манастира Ватопеда, Хиландара, Симонопетре, Светог Павла, па и самога манастира Светог Николе, названог Григоријат, кога започе најпре свети и велики Григорије Синаит, а коначно га устроји овај преподобни Григорије Ћутљиви.

Јер када ускоро по погибији благоверног владара Угљеше, Свети Ромило напусти Свету Гору и пређе у Албанију, у место звано Авлона (то јест Валона), а потом одатле пређе у Србију, код благочестивог владара Српског Св. кнеза Лазара, у тамошњи манастир Раваницу, где се ускоро и упокоји²⁷², овај Свети Григорије остаде у Светој Гори и подвизаваше се у усамљеној келији, на четврт сата далеко од његовог данашњег манастира Григоријата. Ту се он подвизаваше у усамљеном молитвеном тиховању и богоугодном ћутању, због чега је касније и назван Ћутљиви. Иако о томе данас немамо сачуваних писаних података, јер је манастир Григоријат потом два пута доживљавао велике пожаре,²⁷³ највероватније је да је Свети Григорије у ово време свога боравака у Светој Гори уствари постао коначни оснивач и ктитор данашњег манастира Светог Николаја Чудотворца, подигнутог између манастира Симонопетре и манастира Светог Павла, близу оних келија где се раније подвизавао онај велики Григорије Синаит са својим ученицима.²⁷⁴

Међутим, у Светој Гори преподобни Григорије није могао остати дуго времена, јер су безбожни Агарјани поново нападали на хришћанске народе и крајеве, све до Свете Горе. Једини тада моћни хришћански владар био је благочестиви кнез Српски Лазар, који је владао у севернијим крајевима Србије, са престоницом у Крушевцу. Његова се побожност и црквољубивост показала у многим стварима, а нарочито у богоугодном раду његовом на помирењу завађене Српске и Цариградске Цркве (1375. године). Беше тада такође постала позната и монахољубивост Светог кнеза Лазара,²⁷⁵ јер он постаде други ктитор манастира Хиландара и још неких других манастира на Светој Гори. У његовој пак земљи, у слободној Србији, Лазар беше подигао своју дивну задужбину манастир Раваницу, где је, као што смо видели, христољубиво примио пре неку годину Григоријевог духовног оца, Светог Ромила. Лазар је уз то „многе горе и хумове своје државе испунио обитељима монашких жилишта“, како за њега пишу тадашњи повесничари, па је то његово монахољубље постало познато на далеко. Све је ово било познато и преподобном Григорију, па се зато он реши да дође са својим ученицима код благочестивог кнеза Лазара у Србију и настани се у његовим мирним и спокојним крајевима.

Године 1379. Лазар беше ослободио и умирио од тамошњих бунтовника и непријатеља северни крај своје државе, звани Браничево, када баш у то време стиже код њега из Свете Горе преподобни Григорије, са више својих ученика и монаха, који потом постадоше познати у Србији као подвижници „Синаити“. Они добише такав назив зато што су сви, као и сам преподобни Григорије, били раније ученици оног великог Григорија Синајског, о коме је већ било речи на почетку.

Преподобни Григорије замоли кнеза Лазара да му да неко мирно и усамљено место, где би се могао посветити молитвеном безмолвију и богоречитом ћутању. Благочестиви кнез му тада даде тихо и усамљено место у Ждрелу браничевском, у подножју Хомољских планина на левој обали реке Млаве.²⁷⁶ Изнад реке у стени беше једна пећина, где се преподобни Григорије настани и тамо молитвено тиховаше. Ову

пећину он претвори у цркву коју посвети Светом Николају Чудотворцу, коме беше посвећен и манастир Григоријат у Светој Гори. Но ускоро затим благочестиви кнез поможе Преподобноме да испод ове пећине подигне дивну цркву манастира Ждрела, коју заједнички посветише Ваведењу Пресвете Богородице. Тако би основан нови манастир преподобног Григорија, који и до данас постоји у Браничеву под именом Горњак.²⁷⁷ Оснивање новог манастира би затим потврђено и од свјатјејшег патријарха Српског кир Спиридона, као што о томе говори древна повеља која се до недавно чувала у манастиру Горњаку. У тој повељи патријарх Спиридон каже: „Прииде ко смиренију ми честњејшиј во иноцјех старец кир Григориј и со својими благоговјејними иноки ... Видје же смиреније ми записано и утврђено господином Књазом (Лазаром) оноје мјесто, рекше церков Пресвјатија Богородици, со сели и со људми и со всјем великим и малим, честњејшему во иноцјех старцу кир Григорију Синаиту и јеговим калогером. Старец бо кир Григорије со својими калогери потрудисја о воздвиженији и созданији храма того (Ваведенија Пресвјатија Богородици), и о иных вешчеј, с помошчију господина књаза Лазара“.²⁷⁸

Тако је Свети Григорије Ћутљиви, касније назван и Григорије Горњачки, продужио своје богоугодне подвиге у Србији, све до својег блаженог упокојења у Господу. Остали пак дошавши са њиме из Свете Горе монаси Синаити настанили су се по другим крајевима Лазареве државе, и у Србији су до данас познати многи манастири које су они основали, јер су многи од тих Синаита били потом прослављени од Бога светошћу живота и даром чудотворства и нетрулежности.

Није познато тачно када и где се упокојио овај преподобни Григорије. По некима, он се пре свога упокојења вратио поново на Свету Гору у свој манастир Григоријат, и тамо се мирно престабио у Господу, око 1406. године. Његове су свете мошти остале у Григоријату све до 1761. године, када су их, приликом тадашњег великог пожара, монаси узели и пренели у Србију, у његов манастир Горњак. По другима пак, преподобни Григорије упокојио се у манастиру Горњаку, и погребен је покрај горње пећинске црквице у Горњаку. Његове свете мошти пребивале су

неко време у том манастиру, па су онда током дугих векова турског ропства пренешене и на друга места, у манастир Орешковицу,²⁷⁹ у манастир Војловицу у Банату²⁸⁰ и по другим местима.

Тако је можда део моштију Св. Григорија доспео и у његов манастир Григоријат на Светој Гори, одакле је после тај део опет враћен у манастир Горњак.

Данас се свете мошти Светог Григорија налазе у његовом манастиру Горњаку. За време Другог светског рата, због опасности од Немаца, оне су биле пренете у саборну цркву у Пожаревац, али су после рата опет враћене у Горњак. Ове 1977. године игуман манастира Григоријата из Свете Горе, архимандрит Георгије, обратио се писмом епископу Браничевском и манастиру Горњаку са молбом да подаре његовом манастиру део моштију Светог Григорија, као ктитора манастира Григоријатског. (Јер, у старом Синаксару и Служби ктитору манастира Григоријата Преподобном Григорију, стоји да је он „из Србије дошао“ и основао на Св. Гори њихов манастир Светог Николаја, а то потврђује и опште светогорско предање и стари словенски Синаксари).

На ову молбу манастира Григоријата одговорио је епископ Браничевски и манастир Горњак тако што је део светих моштију Светог Григорија из Горњака доставио манастиру Хиландару, са молбом да их о празнику Ваведења (ове 1977. године) преда свечано братији Григоријатској, која дође на празник у Хиландар, што је заиста тако и учињено. Иначе, манастир Григоријат слави блажени спомен преподобног Григорија 7. децембра (сутрадан по Светом Николи), а то је и дан упокојења Преподобнога који се слави у манастиру Горњаку, и под којим се спомиње у старим Пролозима и Синаксарима. Још и по иконама преподобног Григорија, које се налазе у манастиру Григоријату и у манастиру Горњаку, види се да је то један и исти Светитељ. Његовим светим молитвама нека Господ и нас помилује и спасе. Амин.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ НИЛА СТОЛОБЕНСКОГ, Новгородског Чудотворца

ПРЕПОДОБНИ Нил родио се у једном селу Новгородске области. Ко му беху родитељи, није познато; зна се само да је пострижен у манастиру Псковске области, званом Крипецки.²⁸¹ Из тог манастира он пређе у шумовиту пустињу Ржевског округа, и тамо се настани близу реке Черемхе.²⁸² Ту се он хранио биљем и храстовим жиром, проводећи време у посту и молитви. То ђаво не могаше гледати, зато га стаде крвнички нападати: претвараше се у разне зверове и сваковрсне гмизавце, који као страшила наваљиваху на преподобнога и дању и ноћу, беснећи и урлајући и шиштећи, еда би преподобни, заплашен, напустио пустињу. Но преподобни молитвама, као мачем, одгоњаше сва та искушења и злобне напасти врага, ограђујући тело своје крсним знаком и молећи се непрестано Богу. У таквим пустињачким подвизима преподобни Нил проведе петнаест година.

Једном после дуге молитве преподобни задрема и чу глас који му говораше: „Ниле, изађи одавде и иди на острво Столобноје; на њему узмоћи ћеш спасти се“. – Ово наређење испуни преподобнога великом радошћу, јер по томе он познаде да Господ није презрео мољења његова. И стаде се преподобни распитивати за то острво код христољубивих људи који долажаху к њему. Они му казаше да се то острво налази на језеру Селигеру, удаљеном седам километара од града Осташкова, у Тверској области. Преподобни крену тамо, и кад стиже на острво беше радосно поражен његовом лепотом. Обишавши цело острво, он нађе да је оно изврсно за усамљенички живот. На острву том бејаше гора и велика шума. Узишавши на гору, преподобни молитвом благодари Богу што му указа ово место, и рече: Ево, Господе покоја мог, ево обиталишта мог занавек.

Ту на гори свети подвижник ископа себи пећину, у којој проведе прву зиму. После тога он начини себи келију и црквицу. И провођаше он на острву живот силно се подвизавајући у

молитвама и у посту и у трудовима; а храњаше се биљем и јагодама што растијаху на острву, и поврћем које сам произвођаше обрађујући земљу. Но ђаво и ту непрестано ратоваше против преподобнога, и чињаше му разне пакости. Тако, ђаво се једном приликом појави са читавим пуком демона и опколи келију преподобнога када овај свршаваше молитву своју; опасавши келију конопцима, ђаво уз страховиту вику прећаше да је стровали у језеро, но светитељ молитвом својом разagna сву ту демонску војску.

Исто тако и пакост људска беше немоћна у своме војевању против угодника Божјег. Тако једном сељани што живљаху у близини Столобнога острва намислише да отерају светитеља са острва; због тога посекоше дрва и запалише шуму, сматрајући да ће пожар доћи и до келије светитељеве и сагорети је. Видећи запаљену шуму, светитељ стаде на молитву, и благодаћу Божјом пожар се изненада угаси, те и не дође до горе, а пакосници се са стидом и срамом вратише кућама својим.

Но ђаво, уколико више пораза доживљаваше од светитеља, утолико бесније нападаше на њега. Једном када се преподобни нахођаше на послу изван келије, разбојници нападоше на њега и претећи му захтеваху од њега да им да своје благо. Светитељ им рече: Ено га у углу моје келије; идите и узмите га! – А у том углу бејаше икона Пресвете Богородице са Предвечним Богомладенцем. Разбојници уђоше у келију, и изненада ослепише. Тада они са сузама стадоше молити светитеља да им опрости. Светитељ се помоли Богу и разбојници прогледаше. После тога светитељ их поучи спасењу душе, и заповеди им да никоме не причају то што се догодило. Разбојници тако и урадише, али по престављењу светога Нила они подробно испричаше ове.

За свој подвижнички живот преподобни Нил доби од Бога благодатни дар: провиђати у људима тајна дела њихова и грешнике изводити на пут спасења. Један човек, оскврнављен телесним грехом, дође к светитељу. Светитељ га изобличи због греха, и поучивши га да више не чини тај грех, отпусти га с миром. Од тога времена тај човек стече страх Божји, и поживевши богоугодно сконча.

Богобојажљиви житељи који се у близини острва бављаху риболовом, поштујући светитеља, слаху му понекад рибу. Једном они послаше рибу њему по једном свом другу који беше учинио прељубу. Светитељ, провидевши Духом Светим да је овај рибар оскврнављен прељубом, затвори пред њим прозорче и не прими од њега рибу. Овај рибар врати се к друговима и исприча им шта му се догодило. Они онда послаше рибу по другоме рибару, и преподобни је с радошћу прими, благослови рибара и отпусти.

У друго време један човек стаде на острву сећи шуму за грађење куће, но одједном страховито загрме и чу се глас који забрањиваше сећи шуму. Међутим тај се човек не уплаши већ натовари кола грађом, али коњ не узможе маћи кола с места. Видећи ово чудо, човек се уплаши и оде обећаваши да никад то више чинити неће.

Преподобни се подвизаваше на острву Столобном двадесет седам година, и пред своје престављење ископа себи раку и остави у њу мртвачки сандук, и сваки дан одлажаше тамо и плакаше над њим због грехова својих. И када преподобни осети да му се приближава крај, он моли Господа да га удостоји причешћа Светим Тајнама. И испуни се молитвена жеља светитељева. На острво дође игуман Никољскога манастира Сергије и причести преподобног Нила Светим Тајнама. После тога преподобни уђе у своју келију, сатвори уобичајене молитве, и узевши кадионицу окади свете иконе и сву келију; затим, ослонивши се рукама на дрвене штапове на којима се обично одмарао од телесне преморености, он се престаи ка Господу 1554. године седмога децембра.²⁸³ Богу нашему слава сада и увек и кроза све векове. Амин.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ АНТОНИЈА СИЈСКОГ, новог чудотворца

СЕЉАЧКО дете из места Кехте, у Двинској области; световно му име Андреј. Одликовао се лепотом и великим умним способностима; брзо изучио књигу. Омиљено му занимање било малање икона. Ступио у брак, али му супруга умре кроз годину дана. Он се замонаши у Пахомијевој пустињи, на реци Кени. У манастиру он се показа образац смирености и послушности; пре свих је одлазио у храм на молитву; упражњавао строго уздржање, и непрестано имао у срцу сећање на смрт и последњи суд. Посвећен за јеромонаха, он је непропустљиво вршио богослужења, и неуморно обављао све манастирске послове. Пошто је волео усамљеност, преподобни се Антоније након неколико година повуче на север, и крај реке Сије основа манастир, у коме би игуман. Украсивши свој живот великим уздржањем и трудољубљем, преподобни Антоније се мирно представи 1556. године, оставивши завештање манастирској братији: да живе у миру, уздржању, труду, и да помажу бедне и невољне. Свете мошти његове почивају у његовом манастиру.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ АМУНА

ЖИВЕО и подвизавао се у Нитријској пустињи. Преставио се у миру.²⁸⁴

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА ПРАВОСЛАВНИХ ХРИШЋАНА

ОНИ док слављаху Бога у храму бише огњем сажежени.

СПОМЕН СВЕТЕ МУЧЕНИЦЕ ФИЛОТЕЈЕ, пострададе у Румунији

ОВА света мученица Христова пострада за Господа овога
1060. године у Валахији, данашњој Румунији.

СПОМЕН СВЕТЕ МУЧЕНИЦЕ ПРАВОСЛАВНЕ РИМЉАНКЕ

ПОСТРАДА за Христа у Риму у огњу опаљена.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА НЕОФИТА

ПОСТРАДАО за Христа бачен у море.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА ДОМЕТИЈА

МАЧЕМ посечен пострадао за Христа.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА ИСИДОРА, АКЕПСИМА и ЛЕОНА

ПОСТРАДАЛИ за Господа Христа у огњу спаљени.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА ГАЈА и ГАЈАНА

У ОГЊУ сажежени за веру у Христа.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА ДВА СВЕШТЕНИКА

ПОСТРАДАЛИ за Господа Христа тестером престругани.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА ПРИСКА

СВЕТИ Приск пострадао за Христа уморен глађу.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА МАРТИНА

ПОСТРАДАО за Господа секирама искасапљен.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА НИКОЛАЈА

ПОСТРАДАО за Христа сажежен у огњу.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ИГЊАТИЈА

У МИРУ се преставио. Почива у близини Влахернске цркве (у Цариграду).

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ЈОВАНА, постника Печерског

СВЕТЕ мошти његове покоје се у Антонијевој пештери у Кијеву.

8. Децембар

ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ПАТАПИЈА

У ЕГИПТУ, на реци Нилу, бејаше град, звани Тива. У томе граду роди се блажени Патапије. Родитељи његови беху хришћани и васпитаваху свога сина у побожности и страху Божјем. А кад постаде пунолетан, Патапије презре сујету овога света, остави кућу своју, родитеље и пријатеље, и постаде монах. Удаљивши се у пустињу Египатску, он живљаше Богу, подвизавајући се у посту, молитвама и разноврсним пустињачким трудовима. А када се сазнаде за њега и многи стадоше долазити к њему и славити га због врлинског живота, њега обузе туга и мука што му се нарушава усамљеничко молитвено тиховање и што га људска уста хвале. Зато он напусти Египат и отпутова у Цариград. Јер мишљаше овај чудни светитељ, да ће се можда лакше скрити од људи међу људима у граду неголи у пустињи. У Цариграду он начини себи колибу уз градски бедем, близу цркве Влахерне, затвори се у њој и пребиваше у молитвеном тиховању као у пустињи, незнан ни од кога осим Бога Јединога, са којим разговараше непрестаном молитвом. Али као што се не може сакрити град кад на гори стоји (ср. [Мт. 5, 14](#)), тако и врлински човек кад достигне савршену светост. Јер сам Бог прославља оне који Њега прослављају, и обелодањује ради користи другима оне који су се испунили благодати Његове. Тако и овај богоугодник, савршен у светости и пребогат благодаћу чудотворства, обелодањиван и прослављан Богом, би убрзо пронађен као благо сакривено у пољу (ср. [Мт. 13, 44](#)). Јер један хришћански младић, слеп од рођења, руковођен самим Богом, дође колиби преподобног оца Патапија, и моли блаженога да се помоли за њега Богу: да му подари прогледање, да би видео творевину Божју, и путем посматрања творевине стицао савршеније познање о самом Творцу, и прослављао Га савршеније. Видевши веру његову, преподобни се сажали на њега и рече: У име Исуса Христа, који даје слепима светлост а мртвима живот, прогледај! – И тог часа се отворише очи слепорођеноме и он стаде видети јасно; и узнесе Богу хвалу и благодарност.

Овај исцељени младић беше познат многим. Стога, видевши да је прогледао, сви се чуђаху, и питаху га како је прогледао. А он не затаји име чудотворца и добротвора свога, преко кога доби он исцељење од Бога. Глас о овоме чуду и слава преподобнога пронесе се по народу, и од тога времена многи стадоше долазити к преподобном Патапију молећи га за његове молитве.

Један угледан Византинац боловаше од водене болести, и тело му беше страховито отебло. Силне новце он потроши на лекаре, иштући од њих исцељења, и не добијајући га. Чувши за светог Патапија он нареди те га однесоше к њему; и са сузама моли он светитеља да његову телесну бољку исцели целебном благодаћу коју је добио од Бога. Бесплатни лекар најпре се усрдно помоли за њега Богу, затим га осени крсним знаком и помаза светим јелејем, и одмах сва вода истече из његова тела природним каналима, и сва се изнутрица његова очисти, и он потпуно оздрави телом.

Једног младића љуто мучаше зли дух, који га гоњаше по горама и пустињама, час бацајући га у огањ и воду да га погуби, час строваљујући га са високих и стрмих гора у провалију да му разбије и размрска све тело његово. И он би већ био погубио младића, да није сила Божија, која обесиљује злу силу вражију, чувала створење Своје од коначне погибљи. Једном злодух страховитом брзином гонећи овога младића на обалу морску да га баци у море, сrete на путу преподобног Патапија који, по Божјем наређењу, ради тога беше и изашао из своје колибе да створење, саздано по лику Божјем, ослободи из ропства ђавољег. А ђаво, угледавши блаженога још издалека, појури к њему преврћући очима, бацајући пену, шкргућући зубима и претећи му убиством. Но кад се приближи к светитељу, он завапи: „О, невоље! о, јада! шта је ово? И овде опет Патапије! О, шта да радим! куда да се денем? где да одсада живим после толиких трудова мојих? Таман нађох себи обиталиште, и ево сад ме силом изгоне из њега. Ваистину си страшан, Назарећанине,²⁸⁵ и власт је твоја свуда и над свима! О, куда сада да кренем? Кренем ли у пустињу, или у град, или ма на коју страну, ти си већ тамо пре мене, и прогониш ме једним

крсним знаком и једним именом твојим. Ја сам побеђен, сатрвен и прогнан!“ Говорећи то, нечисти дух баци младића на ваздух, и чудотворац Патапије, направивши руком знак крста по ваздуху, запрети злом духу говорећи: „Изиђи, нечисти душе, изиђи, и отиди далеко у пустињу; то ти преко мене наређује Христос, чију си силу и против воље своје признао“.

Када то светитељ рече, ђаво баци младића на земљу, и изађе из њега на уста као дим. А младић, дошавши себи, плакаше од радости, и своје избављење од нечистог духа приписиваше пре свега Богу, а затим и преподобном Патапију.

Жена нека која имаше љуту рану на грудима, испуњену црвима, и коју лекари престадоше лечити као неизлечиву, дође к преподобноме и припавши к ногама његовим она га ридајно и свесрдно мољаше за исцељење. Светитељ, осенивши рану крсним знаком, одмах је исцели. Учинивши и друга многобројна чудеса, преподобни отац наш Патапије стиже к блаженој кончини својој, и у дубокој старости пређе к Богу, коме је целог живота свог дивно угађао.²⁸⁶ И свето тело његово би чесно погребено у цркви светог Јована Претече, у славу Христа Бога нашег, прослављаног у светима Његовим, коме са Оцем и Светим Духом приличи част и поклоњење вавек. Амин.

СПОМЕН СВЕТИХ АПОСТОЛА СОСТЕНА, АПОЛОСА, ТИХИКА, ЕПАФРОДИТА, ОНИСИФОРА, КИФЕ и КЕСАРА

ОВИ су ови свети апостоли из Седамдесеторице, који се заједнички празнују 4. јануара. Посебно празнује се свети Аполос 10. септембра, Онисифор 7. септембра, Кифа и Кесар 30. марта. Свети Состен би епископ у Колофону, у Лидији,²⁸⁷ Тихик – његов наследник на истом епископском престолу, Епафродит у Адријанији Памфилијској,²⁸⁸ Кифа у Иконији, а Кесар у Корони Пелопонеској. Сви с пламеном љубављу богонадахнуто проповедаше Еванђеље Христово и за Његово свето име муке претрпеше и у царство вечне радости пређоше.

СПОМЕН СВЕТИХ 300. МУЧЕНИКА ПОСТРАДАЛИХ У АФРИЦИ од Аријанаца

ОВИ свети мученици живљаху у време Зенона, цара грчког,²⁸⁹ када Африком владаше, по смрти оца свога Гензерика, вандалски краљ Гунерик,²⁹⁰ аријанац по вери. У договору са два аријанска епископа: Кирилом и Вилимандисом, Гунерик покрену тако страшно и силовито гоњење православних, да оно превазиђе она гоњења под Диоклецијаном и Максимијаном. Опљачкавши православне храмове, бездушни тиранин нареди војницима да из свих градова изгоне православне свештенике. У то време мноштво православних се сабра у једну цркву, и у њој тајно служаху Божанствену службу. Дознавши за то, варвари аријанци опколише цркву, запалише је помоћу разних горивих средстава, и спалише цркву и све православне што беху у њој на молитви.

Затим краљ Гунерик издаде наређење: убијати све православне хришћане који неће да се поново крсте аријанским крштењем. Тада они православни који не могаху поднети мучења спасаваху се бекством, остављајући куће своје и имовину; а они јаки у вери православној, добровољно се предаваху на мучења. Тако, триста православних хришћана у Кархидони, пошто одбише аријанске зловерне захтеве, бише посечени мачем. Свештеници пак православни, ношени пламеном ревношћу за православље, пострадаше још страшније: два од њих бише спаљени; шездесеторици пак најречитијих између њих бише језици из корена ишчупани. Но после тога они се разиђоше по свој земљи грчкој. И гле, кроз њих поче дејствовати велика чудотворна сила Божија: иако лишени језика, они јасно и гласно проповедаху истине православне вере, и уништаваху аријанска лажна учења, на удивљење и запрепашћење свих који их гледаху и слушаху. Само један од њих, павши у телесни грех, би лишен благодати Божје, и не могаше надаље проповедати свете истине православне вере.

У то време жена градоначелника римског Сунилда, аријанка, примораваше жену неког римског велможе, по имену Антису, православну хришћанку да се поново крсти аријанским крштењем. Антиса то одлучно и неустрашиво одби. Тада разјарена Сунилда у бесу свом спали свету Антису. Међутим муж свете Антисе уплаши се, и добровољно оде и крсти се аријанским крштењем. А када он после тога изјаха на коњу у шетњу, и налажаше се према градској цркви, изненада сену муња и удари га гром, и он паде мртав с коња, сав угљенисан. Тако га постиже суд Божји пре будућег, вечног огња пакленог.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА ШЕЗДЕСЕТ СВЕШТЕНИКА

ПОШТО им језике одсекоше за Христа, ови и надаље благовешћаху.²⁹¹

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА КАРХІДОНСКИХ

КАРХІДОНИ пострадаше за Христа, триста православних верника, мачем посечени од јеретика аријанаца.

**СПОМЕН СВЕТЕ МУЧЕНИЦЕ АНТИСЕ ПОСТРАДАЛА
за Господа Христа, спаљена од аријанаца.²⁹²**

СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ ДАМЈАНА, архиепископа Кипарског

ОВАЈ Светитељ Божји познат само Цркви на Кипру. Празнује се заједно са наследником својим, архиепископом Кипарским Софронијем (о коме видети под 9. децембром).

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ КИРИЛА ЧЕЛМЕНСКОГ

ПРИМИВШИ монаштво у Новгороду, у манастиру преподобног Антонија Римљанина, преподобни Кирил се ради усамљеничких испосничких подвига удаљи на гору Челму, Олонецка губернија. Ту се он много потруди на обраћењу ка Христу племена Чуди. Спочетка он доживе од њих многе невоље и муке; али у току времена својим кротким поукама он многе од њих приведе Христу и они примише свето крштење; и пред крај свога живота он за новокрштене подиже цркву Богојављења, а за ревнитеље побожности – манастир, у коме се он и подвизавао до своје кончине. Преподобни Кирил поживе 82. године и три месеца; од тога он проведе 52. године у испосничким трудовима и пустињачким подвизима. Преставио се 1368. године. Свете мошти његове почивају у његовом манастиру.

9. Децембар

ЗАЧЕЋЕ СВЕТЕ АНЕ, када заче Пресвету Богородицу

ПРАВЕДНИ Иоаким и Ана беху бездетни пуних педесет година свога брачног живота. Под старост јави им се архангел Гаврил, сваком од њих на по се, и рече им, да су молитве њихове услишене од Бога и да ће родити ћерку Марију. Тада Света Ана заче од мужа свога, и после девет месеци роди Ћерку, благословену од Бога и од свих нараштаја људских, Пресвету Дјеву Марију Богородицу.²⁹³ Успомену Свете Ане Црква Православна слави још и 6. маја и 10. септембра.

СПОМЕН СВЕТЕ ПРОРОЧИЦЕ АНЕ, матере Пророка Самуила

БЛАЖЕНА Ана беше из града Арматема; муж јој се зваше Елкана, из племена Левијина. Света Ана не рађаше деце, јер беше неплодна, због чега горко туваше и плакаше. Но Бог милостиви смилова се на њу и разреши неплодство њено због непрестаних јој уздаха и молитава. И роди Ана сина, Самуила, и посвети га Богу од самог детињства.²⁹⁴ То беше Самуил, велики вођ народа Израилског и пророк, који помаза два цара, Саула и Давида. А света Ана испева песму благодарности Богу, песму чудесну по мудрости и красоти, која се и дан данас употребљава на богослужењима у Цркви.²⁹⁵

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ СТЕФАНА НОВОСИЈАТЕЉА

ОВАЈ угодник Божји роди се и васпита у Цариграду у дому родитеља својих, Захарије и Теофаније. Родитељи му беху веома побожни, украшени сваком врлином и мудрошћу; а живљаху недалеко од цркве светог првомученика архиђакона Стефана. Теофанија, мајка преподобнога, док беше трудна њиме, држаше строги пост: јеђаше само хлеб и воду. И кад се роди дете, на његовим прсима сијаше предиван крст од светлости,²⁹⁶ који беше очигледан знак оног „распећа тела са страстима и жељама“,²⁹⁷ које преподобни пројави у каснијем животу свом. А са уздржањем он поче још у повоју, на сиси: када би му мајка више јела и досита, он није хтео да сиса. И то се дешавало често, и трајало по два и по три дана, тако да су се сродници светог одојчета чудили и жалостили. Међутим, то ни најмање није шкодило дететовом здрављу. Детенце би крштено, растијаше, и би одбијено од сисе. А кад поодрасте, дадоше га да се учи књизи. Веома ревностан у учењу, он беше и родитељима веома послушан.

Кад пак на патријаршијски престо у Цариграду дође свети Методије,²⁹⁸ тада, по промислу Божјем, отац Стефанов благочестиви Захарија би удостојен презвитерског чина и причислен клиру Велике цркве у Цариграду. У то време и богомудри Стефан би произведен за чтеца и ступи у ред клирика при истој цркви. Између осталог он предсказа своје родитељу скору кончину. А кад Стефану би осамнаест година, њему умре отац. Он тада узе на себе подвиг затвореништва: усамивши се у цркви светог апостола Петра, он пребиваше тамо у непрестаној молитви, и храњаше се само зељем. И док он такав живот вођаше, њему се једне ноћи јави свети апостол Петар и рече му: „Мир теби, чедо! Нека ти буде на добро овај почетак врлинског живота твог, и нека те Господ укрепи!“

Пошто блажени Стефан проведе три године у таким подвизима, њему се јави свети свештенотученик Антип²⁹⁹ и рече му: „Мир теби, чедо! пази на себе; и ја те нећу оставити“.

Ово јављење светог Антипе подстаче преподобног, те он појача свој подвиг молитве и подвиг поста; од тога времена он је само једанпут или двапут недељно узимао своју уобичајену храну: зеље, и то без соли. Водећи такав живот, блажени Стефан достиже високи степен душевне чистоте, и би удостојен презвитерског чина, и чињаше многа чудеса.

У дванаестој години царовања благочестивог цара Василија Македонца,³⁰⁰ а у четрдесетој години Стефанова живота, догоди се велики земљотрес у Цариграду, од кога се потпуно сруши црква светог Антипе, при којој у то време обитаваше преподобни Стефан. Тада се преподобни повуче одатле и настани у једној пећини сличној гробу, и проведе у њој дванаест година. Од силне влаге у пећини преподобноме опаде сва коса, опаде и брада, а поиспадаше му и зуби, и сво му се тело скоро потпуно раслаби. То га принуди, те он напусти пећину крајње умртвљена тела. Затим, примивши божанску и ангелску схиму монашку, он се одаде још већим и надчовечанским подвизима: само о Господњим празницима, када је служио свету литургију, узимао је по свршетку службе по једну суву смокву и уста испирао са мало воде. То му беше сва храна.

Подвизавајући се таквим мучним и тешким подвизима пуних педесет пет година, овај блажени грађанин неба у седамдесет трећој години свога живота, или боље рећи, умртвљавања свога тела, предаде душу своју у руке Богу.³⁰¹

СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ СОФРОНИЈА, архиепископа Кипарског

ОВАЈ угодник Божји бејаше син побожних хришћанских родитеља који живљаху на острву Кипру. Даровит, он доби и изврсно образовање: дан и ноћ изучавао је Свето Писмо и дела светих отаца, поучавајући се и живећи по закону Господњем. Побожан, он толико успе у врлинама, да се удостоји од Бога дара чудотворства, и чињаше многа чудеса. Због велике духовне учености и многих врлина, нарочито милосрђа, он би, после смрти епископа Кипарског Дамјана, изабран од свештенога сабора и свега народа, хиротонисан и постављен за архиепископа Кипарске цркве. Као епископ он беше истински отац своје пастве: хранио је гладне, збрињавао сирочад, штитио удовице, бранио потлачене, помагао невољне. Живећи у таким врлинама, он угоди Богу, и мирно сконча у шестом столећу.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА ЕАСИЈА

ОВАЈ свети мученик живео за време опаког цара римског Диоклецијана.³⁰² Оптужен као хришћанин управнику Калвисијану, исповедио је одлучно Христа. Зато најпре буде обешен на дрво и струган гвозденим ноктима, а затим му пребију голени и баце у тамницу. Доцније извађен из тамнице и поново љуто мучен, па му глава најзад одсечена мачем.

СПОМЕН СВЕТЕ ВАСЕ

ОВА светитељка беше патриција пореклом, а затим игуманија женског манастира у Јерусалиму. Тамо је подигла и манастир светогa Мине чији је игуман постао Стефан епископ јамниски.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА СОСИТЕЈА

ПОСТРАДАО за Господа Христа мачем посечен.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА НАРСИСА

ПЕРСИЈАНАЦ родом. Пострадао за веру у Христа мачем посечен.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА ИСАКА

ЗА исповедање Христа мачем погубљен.

10. Децембар

СТРАДАЊЕ СВЕТИХ МУЧЕНИКА МИНЕ (КАЛИКЕЛАДА), ЕРМОГЕНА и ЕВГРАФА

ПОШТО римски цареви Диоклецијан и Максимијан не узмогоше истребити на земљи свету веру Христову гонећи, мучећи и убијајући хришћане, они се добровољно одрекоше царског престола, и на престо ступише: у Риму – Максенције,³⁰³ на Истоку – Максимин,³⁰⁴ у Галији – Константин,³⁰⁵ који потом поверова у Христа и просвети васељену светлошћу вере Христове. Гоњење хришћана не престајаше и под њима, нарочито на Истоку, где као да се земља и море колебаху и буњаху, устајући на Цркву Христову која се множила. Јер Црква Христова, уколико више беше гоњена, утолико бујније растијаше и цветаше, као крин усред трња, заливана крвљу светих мученика. Незнабожни цар Максимин бејаше силан ревнитељ свога многобожачког безбожја и велики мрзитељ и гонитељ хришћанске вере. Он би извештен да се сва Александрија, најславнији град у Египту, ускомешала због огромног умножења хришћана, и да се помаљају немири и међусобице између њих и незнабожаца. Немајући могућности да сам иде тамо, јер га неопходни послови задржаваху у Византији, Максимин посла место себе једног од својих велможа, човека благоразумног, веома ученог и изванредно красноречивог, родом Атињанина, коме име беше Мина. Цар наложи Мини да у Александрији утиша метеж и успостави мир, да хришћанство истреби из тога града, а да прадедовску многобожачку веру утврди и поврати њој из зловерја хришћанског оне који су отпали од ње. По спољашњости Мина се држаше као незнабожац, готов да испуни злочестиву цареву вољу; у срцу пак он беше убеђени хришћанин и чувар заповести Божјих, али он за извесно време скриваше своју праву веру, ишчекујући да га Бог позове на мученички подвиг и венац.

Примивши од цара наређење, Мина хитно отпутова у Александрију, и без муке утиша метеж: мудрим саветима он измири обе противничке стране – хришћане и незнабошце, и дозволи да сваки несметано исповеда своју веру; затим

исправи у градским законима све неправичне прописе, па о свему извести цара писмено.

После тога Мина реши да веру своју у Христа, коју је дотле скривао, исповеди пред свима, те да на тај начин послужи другима као пример побожности и извор спасења, а и сам изађе на подвиг мучеништва. Он овако говораше у себи: Ако у друго време будем дао себе на мучење, онда ћу бити награђен само ја један; сада пак ја могу и друге привести к мученичким венцима.

Стога Мина поче отворено прослављати име Господа Исуса Христа и учити светој вери, убеђујући неверне не само речима него и делима: јер се њему одозго даде дар исцељивати болести призивањем имена Христова и знаком светог крста. Једном када Мина иђаше посред града, и народ за њим, догоди се да на путу угледа мноштво богаља, хромих, слепих, немих, глувих и ђавоиманих. Помоливши се Богу да Он јави силу Своју преко његових руку обраћења вери незнабожног народа, он призва име Христово, и међући руке своје на болеснике он на свакоме од њих чињаше свети крсни знак, и тог часа сви добише исцељење: слепи прогледаше, неми проговорише, хроми скочише као јелени, и ђавоимани се ослободише нечистих духова. Видевши то, народ се запањи, и многи повероваше у Христа; а свети Мина, учећи их светој вери, присаједињаваше их Цркви хришћанској.

Међутим неки од окамењених неверјем и заслепљених злобом незнабожаца, којима беху мили демонски празници и провођаху их у преједању, пијанству и разврату, не љубљаху честит и уздржљив хришћански живот. Сами синови таме, они ненавиђаху светлост; и не подносећи вређање богова својих и ниподаштавања празника њихових, они тајно известише цара о Мини: да сам верује у распетог Галилејца, и да је том вером искварио сав народ Александријски, и да су храмови древних богова већ опустели.

Овај извештај силно разјари цара; он сазва своје велможе и саветнике, и стаде им се жалити на Мину, да је поступио супротно његовом наређењу, јер уместо да уништи хришћанство у Александрији он га шири, и Јелине,³⁰⁶ одане древним

законима прадедовским, већ је превео у нову Галилејску веру.³⁰⁷ Велможе саветоваху цару да у Александрију пошаље таквог човека који би могао поправити што је Мина покварио, а самог Мину усаветовати или приморати да се поново обрати к боговима. При томе велможе предлагаху цару да за овај посао изабере човека нарочито одана и верна цару, који би се старао да у потпуности изврши све што му се нареди. У разговору о томе и истраживању таког човека, свима се показа као најпогоднији за тај задатак градски епарх Ермоген, човек угледан и цењен. И сви се сложише да се пошаље он, пошто може привести у дело све што му цар буде наредио.

Цар Максимин одмах посла Ермогена у Александрију, давши му из Византије одред војске, да Мину подвргне суду, а град очисти од хришћанске – како он сматраше – заблуде. А беше Ермоген такође родом из Атине; у идолопоклоничком незнабожју рођен и васпитан, али по нарави добар и милосрдан; иако не знађаше Христа, истинитога Бога, он Га почитоваше делима, хришћанима својственим, „не имајући закона“ творећи „сам од себе што је по закону“ (Рм.2:14). Путујући са војском лађом за Египат, Ермогену се једне ноћи у сну јавише три пресветла мужа и рекоше му: „Знај, Ермогене, да ни једно добро дело, чак ни оно најмање, не бива презрено Богом; стога и твоја добра дела Бог прима; и твоје путовање, предузето с намером да погуби многе хришћане, Он ће претворити у извор твоје славе и бесмртне части. Дакле, не заборави наше речи, јер овим путовањем ти ћеш доћи до Истинитога и Вечнога Цара. А ми ћемо послати теби таког човека, који ће те начинити пријатељем тог Благословеног Цара, и ти ћеш се удостојити од Њега такве части, какву теби садашњи твој господар дати не може“.

Пробудивши се од сна, Ермоген са страхом и чуђењем поче размишљати о сновиђењу свом, и у недоумици нагађаше шта ли ће се то с њим десити; и надаше се добити неку велику част, и то од царева који привремено царују на земљи, а не од Свевишњег Цара, којег он још не знађаше, пошто духовне очи његове још не беху просвећене.

Провевши неколико дана на лађи у дугом путовању, Ермоген најзад уплови у пристаниште Александрије, и уђе у град свечано, уз бучно свирање музике, дочекан од свега народа и торжествено праћен до царске палате. Када паде вече и народ се разиђе, блажени Мина дође к Ермогену сам, желећи да насамом поразговара с њим о Истинитом Богу и светој вери, знајући да се на такав начин боље слуша и прима савет; и ако би се притом рекло и нешто непријатно, лакше се претрпи неголи у присуству народа. Ушавши код Ермогена, Мина рече: Слава Јединоме великоме Богу, по чијем си промислу ти дошао овамо. – Ермоген пак, чувши о Јединоме Богу, и угледавши неколико присутних царских дворјана, одмах нареди да Мину ставе под стражу, јер се бојао да га не оптуже цару што са непријатељем царевим разговара насамом. И рече он обраћајући се присутнима: Сутра ће дознати овај тајни једномишљеник Галилејаца какав сам ја пријатељ непријатељима царевим, и схватиће да ли је бог један или их је много.

Сутрадан изјутра, када на судилишту све би спремљено и мноштво се народа беше сабрало, Ермоген седе на судијском месту, окружен оружјеносцима, и нареди да Мину доведу преда њ на суд. Војник Христов предстаде судији Ермогену радосна лица, неустрашиве душе, горећи ревношћу по Богу. И рече му судија: Мино, сваки човек треба да поштује царе и богове царске, и да им буде благодаран за њихова добротворства. А ти не поштујеш ни богове ни царе, заборавивши њихова добротворства. – Светитељ одговори: Судијо, благодарност треба изражавати својим добротворима дотле док је то корисно и ономе који чини добро и ономе коме се чини добро. А када то обојима наноси штету, онда треба одбацити као штетно и добротворство и добротворца. Поштовати царе – света је ствар, ради њихове власти и управљања. Но када цареви неправилно и непобожно поштују Бога, који је извор свега, и не одају Му дужно поштовање, онда је неправедно поштовати царе; нарочито не треба неразумно поштовати њихове богове, док најпре не испитамо да ли су они моћни као што је моћан истинити Бог; да ли су беспочетни, и бесконачни, и бесмртни. Недостаје ли им једно од тих својстава, онда их треба презрети.

Јер како они могу бити богови када су несавршени? Треба дакле с искреном жељом и чистим срцем испитивати ко је ваистину Бог. Када ја, судијо, као што је и теби самом познато, бејах у Атини, држах се прадедовских закона; у младости оставивши родитеље, ја са великом жудњом и ревношћу изучавах књиге, и са не малим трудом проучих свеколику јелинску науку, засновану на баснама. Дознавши пак да и хришћани имају неке своје књиге, ја пожелех да и њих прочитам. И читајући их ја осетих толику духовну корист сакривену у њима да се то речима исказати не може. А када хришћанско учење упоредих са јелинским учењем, ја нађох да међу њима постоји велика разлика, и као да се међу собом противнички боре: јер у хришћанском учењу ја видех силу и правду, а у јелинском – заблуду и обману. Јер садржина хришћанских књига јавља силу Христову која доликује Богу; јелинске пак књиге приказују бога, подложног људским слабостима, страстима и похотама, и пуног лажи, узрујаности, неуздржљивости и бестидности; јелинске књиге описују богове који ратују између себе, и који бивају рањавани и побеђивани чак и од смртних људи; и још су те књиге препуне и других безбројних зала, лажи и басни. Једном речју: читање хришћанских књига приводи спасењу кроз познање истине, а јелинске књиге воде у сигурну погибао и у нечисте и гадне страсти и заблуде. Но иако су хришћанске књиге тако спасоносне, ја не хтедох одмах следовати њиховом учењу него намислих испитати силу Христову на делу, да бих се самим искуством научио истини. И када сретох једног ослабљеног, призвах над њим име Христово, и болесник одмах оздрави. А ја, познавши Јединог свемоћног Бога, одрекох се јелинске заблуде, и примивши свето крштење, предадох себе Христу. Од тога дакле времена па све до сада ја брзо и лако исцељујем тешке болести и неизлечиве патње, које само једини Бог исцељује; и то их исцељујем призивањем имена Христова. Сведок пак свега што говорим јесте сав овај народ који стоји на гледалишту, и нико не може рећи да су речи моје лажне и преварне, пошто све што говорим може се проверити у самој стварности.

Док светитељ говораше то и много друго о Христу Богу, присутни народ слушаше га пажљиво од девет сати пре подне

до један по подне, и жељаше још слушати речи његове неголи гледати страдања његова. Најзад сав народ, као једним устима, повика ка Ермогену: Не мучи се више, добри судијо! јер сви ми сведоци смо чудеса која он силом Христовом учини; ни једну лажну реч не говори он, нити има обмане у устима његовим. А да си био овде у то време, ти би и сам познао истину, и убедио се, да не треба поштовати другога бога осим Онога кога Мина проповеда.

Ермоген, видећи смелост народа, и схвативши да сви, слушајући учење Минино, приклањају се Христу, побоја се мучити Мину. И пошто не беше у стању ишта рећи против истине, он се постиде, и нареди да светитеља одведу у тамницу, а сам устаде и потиштен оде у своју палату, и народ се разиђе славећи светог Мину.

Затворен, свети Мина певаше у тамници: Избавио си нас, Господе, од непријатеља наших, и ненавиднике наше посрамио си; отворивши за причу уста наша, ја казивах старе повести (ср. Псал. 43, 8; 77, 2). – Међутим Ермоген од потиштености и узнемирења не могаше те ноћи ни јести ни спавати, јер се бојао и народа и цара: народа, да не би због Мине дигао буну и неред; и још више цара, да се овај не би разгневио на њега, ако Мину не умори мукама.

И сутрадан опет, севши на судишту и припремивши справе за мучење, Ермоген нареди да Мину доведу преда њ везана; и рече му: Кажи ми, гаде, у шта си се надао када си се усудио нахушкати народ не покоравати се цару и бестидно хулити богове, и када си их наговарао послушати твоје лажне речи и примити неку туђу веру? – Светитељ оспоравајући то одговори: Не покоравати се безбожном наређењу царевом, хушкам народ не ја, него ревност Божија, јер народ ревнује за Господа свог, кога је познао преко знамења и чудеса. Разуме се, ја сам пред народом говорио рђаво о боговима цара твога, јер сваки човек који има правилан поглед и здраво расуђивање о стварима, треба да мрзи а не да воли оно што види и зна да је лажно; истину пак треба волети и почитовати. А истина, о судијо, односно које не постоји никаква сумња, јесте сам Христос. – Судија на то рече: Безумниче! то теби тако изгледа, да је

Христос истина. Но ја ћу ти овог часа показати, да се не треба клањати Распетоме, и да је лаж све оно што си ти јуче говорио: Ако ја одсечем или сажежем један од удова твога тела, можеш ли ти, поклонице Христов, тај одсечени или сажежени део поново воспоставити, учинити читавим и здравим! И када ти ниси у стању учинити то, какво ћеш онда другима дати исцељење? – Тада светитељ рече: Желим, о судију, да ме за Христа ставиш на сваковрсне муке, и надам се да ћеш тада и ти, презревши ову привремену славу коју сада имаш, постати један од оних, над којима царује Христос мој.

На то судија, препун гњева, нареди одрезати Мини стопала са ногу и одерати му голени, па га таквог поставити пред њега, да он, обузет боловима од тих рана, не би могао више одговарати на питања о боговима. А свети мученик, када му месо би одрезано с ногу, ставши на огољене кости, запева: Нога моја стаде на правом путу; на скупштинама благосиљаћу те, Господе (Псал.25:12). – И мада из ногу мученикових течаше силна крв, лице његово беше радосно и срце у страдању том јуначко; а језик његов још слободније и красноречивије прослављаше Јединог Истинитог Бога, и изобличаваше безбожје. Судија, видевши то, нареди да Мини одрежу језик. И када слуге хтедоше да изврше наређење, светитељ рече мучитељу: Не само ако ми језик одрежеш, него ако ми и очи ископаш, ти ме ни на тај начин нећеш победити, јер је закон Христов светилник ногама мојим.³⁰⁸ Ја се чак надам да ћеш ти, пошто ми одрежеш језик, почети јављати величину Христа мог.

И када светоме Мини одрезаше језик, и крв липташе из уста његових, светитељ не попусти у своме јунаштву, него погледом својим показиваше да је готов свима деловима тела свог страдати за Христа. Судија онда нареди те му ископаше очи. А када то би урађено, свети мученик приклони главу своју, трудећи се да бар на тај начин изрази благодарност Богу што га удостоји да такве муке трпи за Њега. И поново би свети страдалник вргнут у тамницу, а судија оде са гледалишта говорећи: Сутра ћу дати тело његово на поједење птицама.

Свети Мина лежаше у тамници изнемогао од рана и једва жив од болова. А ноћу, у девет сати, одједном у тамници блесну

светлост као муња и јави се сам Христос Господ. Пришавши к месту на коме мученик лежао бачен, Господ најпре испуни мучениково срце радошћу и неустрашивошћу, затим му излечи језик, просвети очи, исцели ноге, и као из мртвих подиже и оживи, учинивши га целог здравим и читавим. Онда Господ рече мученику: „Пази, Мино, ја сам Исус Христос за кога ти страдаш. Дошао сам да те посетим, мада и раније бејаш недалеко од тебе, посматрајући подвиг твој, и очекујући да љубав твоју према мени познаду судије и власти. Но пошто је они већ познадоше, то ћу те ја одсада јавно штитити. Ермогена пак, који непријатељује против мене и не љуби име моје, ти ћеш сутра видети смирена и молећива према теби; а ускоро он ће ти постати друг у подвигу: јер ће заједно с тобом бити мучен за мене, заједно с тобом пострадао, заједно с тобом и венац добити, пошто није у складу са мојом добротоу да многа добра дела његова пропадну због незнања његовог“. – Рекавши то, Спаситељ дуну на Мину Светим Духом Својим и испуни га неисказане радости.

Међутим Ермоген, лежећи на постељи, размишљао о пореклу и постојбини светог Мине, о његовој мудрости и јунаштву, и о његовом пређашњем чину, када он уживао велики углед код цара и имао велики утицај на њега, и многим издејствова милост од цара. Размишљајући о свему томе, он називао себе бедником што такога човека погуби мукама; и сматрајући да је Мина од страхотних рана већ умро, он плакао за њим, и донесе одлуку да тело његово чесно сахрани.

Када се раздани и сабра сав народ града Александрије, Ермоген поново седе на судијско место, и посла војнике да из тамнице изнесу мучениково тело на гледалиште. Отишавши, војници нађоше тамницу, која је раније увек била веома мрачна, пуну небеске светлости, и угледаше два дивна и светла мужа који стајаху поред светог мученика као војници, готови на заштиту и одмазду; светог Мину пак затекоше не само жива и свим телом потпуно здрава него и да одлично види и дивно говори, и пева: Ако пођем и долином сени смртне, нећу се бојати зла, јер си ти са мном, Господе (Псал.22:4). –

Запрепашћени овим призором, војници стајаху забезекнути и ћутаху као неми. Затим, уверивши се потпуно да они виде не привиђење него сушту стварност, силом Божјом остваривану, они ускликнуше: Велик је Бог хришћански! – И одмах повероваше у Христа, и не вратише се к пославшем у их.

А судија, пошто је с народом дуго чекао на повратак послатих војника, узнемири се и посла још више војника наредивши им да брзо донесу тело мучениково, јер је држао да је мученик већ умро. Али и ови војници, видевши оно исто што и претходни, повероваше у Христа и придружише се претходнима. Светитељ пак, дознавши од војника да се сав град сабрао на гледалишту и да судија већ седи на судилишту, сам пође к судији и народу, праћен од војника који повероваше у Христа. Приближавајући се гледалишту, свети Мина запева: Ако удари на ме војска, неће се уплашити срце моје (Псал.26:3). – И одмах сви уперише очи своје на њега, и бише страховито запрепашћени видећи га где жив и здрав: и ходи, и види, и говори, – он који јуче беше полумртав и ослепљен и без језика. И сви једногласно повикаше говорећи: „Велика је сила Христова која и саму смрт побеђује! Благо теби, граде Александријо, јер си преко једнога човека обелоданио обману ђавољу и познао истину Христову: ваистину је то – власт и сила Божија! Радуј се, проповедниче и подвижнице Јединог Истинитог Бога и Спаситеља! Радуј се!“

Овај нови и чудесни догађај још више запрепасти судију, и он, бојећи се да народ не устане на њега, хтеде да отиде са гледалишта. Но народ повика к њему: Не одлази, уважени судијо! нити завиди граду због толике среће његове, јер ће он данас познати Јединог Истинитог Бога и поћи правим путем к светлости Истине.

Тада судија, давши народу знак да се стиша, нареди светом Мини да приђе к њему и стане поближе: јер он, још немајући у себи познање Христа, сматраше да је варка то што види пред собом. И он пажљиво загледаше светитеља, и рукама га пипаше, да се увери да ли је то стварно Мина, и да ли је стварно исцељен од рана. И кад се увери да је то заиста очигледна стварност, Ермоген се запањи, и умуче као да је ван

себе. Затим, једва дошавши к себи, он проговори: Реци ми, човече, какве се ово необичне и неочекиване ствари збивају? Да ли само твој Бог или и неки други може то чинити?

Одговарајући на то, светитељ најпре изложи учење о Беспочетном Богу; затим о стварању човека и његовом грехопадку; потом о оваплоћењу Христа, о искупљењу рода људског, о крсту и добровољном страдању; и напоследку заврши овако: „Судијо, Бог, будући благ и милостив, сишао је на земљу ради спасења људи, и не жели да ико погине и буде лишен вечних блага. Као што мајка брине о чеду свом, овладана природном љубављу к њему, и трпи муке и невоље које јој он задаје, и не срди се на њега када учини нешто што не ваља, пошто чини то из незнања и без икаквог предумишљаја, и стога она стрпљиво чека да јој син порасте и постане пунолетан, желећи га видети као зрела човека и међу људима угледна и славна, – тако и Бог наш, који нас је саздао, брине се о нама и као пун љубави родитељ, овладан Својом добротоу, трпи зло које ми из незнања чинимо, ништа више не желећи сем да ми наследимо славу Његову узраснувши у човека савршена, у меру раста висине духовне. Видећи како вас ђаво упропашћује, и како не долазите к познању истине, и како Га гњевите својим идолослужењем и поштовањем лажних богова, Он вас жали због ваше погибли. Но у исто време бринући се о вама као о деци Својој, Бог вас сада изобличи преко мене и победи заблуду вашу и неразумну ревност вашу, као што то и признају сви који ме гледају. Стога, да би сваки од вас познао у мени силу Христову, ја, човек већ у годинама, јуче обогален и мучењем лишен свих телесних сила и скоро мртав бачен у тамницу, – ево сада стојим пред вама читав и неповређен, и као данас поново рођен и показан свету потпуно здрав. И ако ко хоће да сазна ко је истинити Бог, нека зна да је истинити Бог Онај који мени сада поврати и језик и очи и ноге и савршено здравље; и нека верује у Њега који је у почетку створио овај свет и све што је у њему, и даровао живот твари. Познај то и ти, судијо, и немој не знати Онога који се брине о теби и очекује твоје обраћење: јер и ти треба да приступиш Христу, као што ме Он сам обавести о

томе. Радуј се што ћеш прићи Доброме и Вечноме Цару, и заједно са мношвом придружити се мученичком подвигу“.

Судија, као човек који имађаше добру и пријемчиву за благодат душу, поче с једне стране из светитељевих речи и с друге из догодившег се чуда, познавати истинитога Бога, пошто се Божанска светлост већ беше коснула очију срца његова. Опомену се он сада и онога виђења које виде путујући лађом, и осети да Бог хоће да га придружи Својим верним слугама и пријатељима. Стога се радоваше овоме као великом добитку, само му беше непојмљиво како може бити достојан толике милости Божије он који је толико времена био у незнабожачкој заблуди.

Док он размишљао о томе, Божанска благодат која га призиваше к Истини удостоји га дивног виђења: он, заједно са неким пријатељима својим, угледа два мужа који стајаху поред светог Мине; они блистаху као муње, имађаху крила, и држаху венац над мучениковом главом. Угледавши их он се веома уплаши и стаде распитивати своје пријатеље око себе, виде ли они што види он; они му рекоше да виде то исто. Тада Ермоген устаде са свога седишта, и указујући руком на светог Мину громогласно кликну к народу: Ваистину је ово слуга Бога истинога; и велики је тај Бог кога нас он учи почитовати: јер Он на чудесан начин шаље с неба помоћ слугама Својим, заштићује их и дарује им победе. Безуман бејаш ја до данашњег дана, сам служећи демонима, и старајући се да приведем к њима и вас који желите истински веровати у Христа.

Рекавши то, он хтеде да припадне к ногама мученику, али видећи Анђеле око њега бојаше се да му приђе. Утом Анђели изненада постадоше невидљиви, и Ермоген притече к светом Мини, обгрли му чесне ноге, и целиваше их говорећи: Моли се за мене, истинити слуго Божји, моли се, молим те у име Оне Истине коју проповедаш! моли се да се и ја недостојни удостојим постати слуга Бога твога. Ако се удостојим благодати Његове, почећу онда кајати се за своју пређашњу заблуду и безумље. – Светитељ му на то рече: Успокој се, добри судио, и не сумњај у милост Божију. Јер ја знам да је Он милосрдан и жалостиван, и надам се да Он не само неће одбацити тебе који

Му прилазиш него ће и име твоје уписати у књигу живота, примивши твоју усрдну веру у Њега. Он ми откри о теби да Он жели, да и ти мучеништвом прославиш Божанствено име Његово.

Рекавши то, светитељ се опомену да је народ сав дан провео гладан, јер сви беху заборавили на храну гледајући шта се збива и дивећи се, и нико није хтео да напусти гледалиште и одвоји се од чудесног призора и од слаткоречивих поука Христова исповедника. Сетивши се тога светитељ сам крену са гледалишта и наложи народу да се разиђе, обећавајући да ће сутра изјутра опет доћи на гледалиште и говорити им још опширније о светој вери и научити их шта им треба радити. Ермоген пак не одвајаше се од светог Мине, но сву ноћ проведе с њим, поучаван од њега познању истинитог Бога и тајнама вере Христове.

Изјутра се на гледалишту сабра толики свет из Александрије, да их гледалиште није могло сместити. А када свети Мина и Ермоген гредијаху ка гледалишту, огромно мноштво јелина, хитајући на гледалиште, једнодушно изјављиваху: „Сви ми верујемо у Бога кога ти проповедаш, и обећавамо служити Њему Јединоме, а одричемо се свеколике пређашње заблуде наше“. – У одговор на то светитељ благодараше Бога који обраћа к Себи окореле незнабошце и изводи заблуделе на пут истине. А и њих хваљаше за њихово брзо обраћење к Богу и тешаше их богомудрим речима, учећи их да имају наду у благодат Божију, које ће се удостојити светим крштењем. Стигавши пак на гледалиште и ставши тамо, свети Мина се обрати свему народу овим речима: „Бог нека вас усаврши Својим знамењем и нека вас орасположи за свако добро дело!“

После тога он наложи свакоме од њих да питају о Богу и да се поучавају ко чему хоће. А судија са свим народом одговори на то: О, пресвети човече Божји! ми ни најмање не сумњамо односно Бога твог. Сви Га ми јасно познасмо, и верујемо свему што си нам говорио, и само те за једно молимо: да се сјединимо с Богом кроз крштење. – А неки из народа, видевши Ермогена где приступа Христу, рекоше: Ваистину нема пристрасности у

Бога, јер и незнабошцу дарова да Га позна због великог милосрђа његовог према сиротињи

Убрзо потом слеглоше се у Александрију из околних места и пустиња епископи:³⁰⁹ једни – да посете своје словесне овце, а други – желећи да виде подвиге мученика. И беше их се слегло око тридесет. Тада, пошто би спреmlъена вода, свети Мина нареди Ермогену да приклони главу своју пред епископима. А они, изливајући воду на главу његову, говораху: „Прима купање препорода Ермоген, у име Оца и Сина и Светога Духа“.

И тако би крштен судија пред свим народом, и сви људи прослављаху Христа Бога. А крсти се и мноштво народа, и би велика радост у целој граду, јер се верници веселѡху о Господу Богу своме.

Кроз неколико пак дана Ермоген би постављен за епископа града Александрије, и он сво имање своје раздаде сиромасима. И заједно са свим духовним стадом својим он крену у одлучну борбу са ђаволом: за кратко време он разори демонска идолишта уништивши идоле, а на њихова места подиже цркве; и крштаваше безброј много јелина приводећи их Христу. Призивањем имена Христовог и знаком светог крста Његовог он исцељиваше сваковрсне болести, и изгоњаше зле духове из људи; и учаше све људе побожности и чистоти, смирењу и љубави и кротости, и осталим врлинама, а и сам својим животом даваше пример стаду.

Када се све то збиваше, неки окорели јелин, по имену Рустик, један од чланова царскога Сената, отпутова к цару и обавести га о свему што се догодило у Александрији: о томе како епарх Ермоген, последујући учењу Мине, постаде хришћанин, и о томе како сав народ Александријски, идући за Ермогеном и Мином, прими ту исту веру. Цар Максимин, чувши то, силно се разјари не само на Ермогена и Мину него и на сав град Александрију, и сместа крену у Александрију повевши са собом десет хиљада наоружаних војника.

Стигавши у Александрију, цар Максимин одмах ухвати Мину и Ермогена. И чим гледалиште би спреmlъено за суђење, цар нареди да се сви житељи града слегну на гледалиште, а сам заузео место судије. И када свети бише доведени преда њ на

суд. И то, по његовом наређењу, наги, цар мучитељ угледавши их викну громко: О, богови! шта ово значи, да они којима од нас би указана толика част, добровољно је презреше, а изабраше себи живот кукаван и бедан, и по изгледу постадоше као неки комедијаши? – Затим он поче говорити Ермогену: Реци ми, несретниче, ради чега ја поверих теби власт над свом земљом овом и морем? Не ради тога ли, да би ти остао веран боговима и нама, а Мину који је пао у заблуду повратиш праотачкој вери. А ти, не само ниси њега одвратио од заблуде него си и сам постао његов једномишљеник.

Док горди цар тако беснијаше и дисаше претњом, Благих Цар Небески милостивно погледа с неба на слуге Своје, јер се њима изненада јавише Анђели, испуњујући их неустрашивости. Припремајући их на страдања, и налажући им да се не боје царева гњева, пошто ће завршно славље бити њихово. Тада Ермоген одговори цару говорећи: Царе, ако хоћеш да ме стрпљиво саслушаш због чега сам ја добровољно одбацио оно што теби изгледа врхунац блага и изабрао постати, наизглед, безуман и ништ и срамотан и лишен части, тојест постати хришћанин и бити готов ићи за Христа на огањ и мач и чељусти звериње, па чак желети смрт за Њега више неголи живот, ја ћу ти открити; само пажљиво слушај. – Цар му на то рече: Ако ми будеш говорио истину, ја ћу те слушати. Само пази, немој ми место истине говорити лаж. – Ермоген онда поче причати цару овако:

Царе, ја имаћих пламену жељу да гоним Христа и хришћане, а да почитујем древне богове и да се покоравам твојој вољи. То је теби добро познато, зато си ме и послао у овај град: да ласкама или претњама повратим праотачкој вери Мину премудрога. Зато си ме и послао овамо са тако великом војном силом, са каквом си и сам сада дошао. Ево, сви житељи овога града сведоци су ми пред тобом какав бејаш у почетку када ласкама, претњама, застрашивањима и свима другим средствима труђах се да Мину одвратим од хришћанске вере. Јер неразумни ја не знађах да сам наишао на човека неустрашивог и јуначког, свагда спремног на одговор и срца готовог да радије трпи све најстрашније муке и највеће страхоте

него да се одрекне Христа. Када ја видех да он не пристаје поклонити се боговима, нити се боји власти, нити се страши мука, нити прима савете, и притом ружи богове, а сав му народ одобрава и прима његова умовања о вери, ја га почех мучити. Најпре наредих да му са стопала ногу његових скину месо све до самих костију, затим да му одрежу језик и ископају очи. А када он изнеможе од рана и болова и већ једва дисаше, ја наредих да га вргну у тамницу. Истину да кажем: душа ме је болела и срце ми се кидало за њега као за мог суграђанина, што погибе тако премудар и красноречив човек. Наредног јутра ја наредих да изнесу тело његово, сматрајући да је он већ умро. И одједном ја видим њега жива: иде к мени на својим ногама, гледа очима и говори језиком. Угледавши га, ја помислих да је то привиђење, па затворих очи не желећи да видим ни сенку онога који је непријатељ богова. Но потом устадох са свога места и почех са осталима пажљиво разгледати појавившег се, па, не хотећи да верујем својим очима, ја га и рукама опипах, и уверих се да је то стварно Мина. И тог часа ја бих побеђен истином, имајући за нелажног сведока своју савест. Уосталом, царе, ево сам Мина стоји пред тобом! Ево и народ који је видео мучења његова: нека ти он посведочи; или ти сам испитај како хоћеш, је ли то чудо стварно. Но реци ми, царе, тако ти богова, твојих, када би неко видео, као што ја видех, Христа где изненада исцељује и оживљује човека, и таквим чудом објављује силу Своју, не би ли он схватио да је то – Једини Истинити Бог, и да је Он једини и створио првога човека и обећао онима који верују у Њега вечно царство на небесима? Када би све то неко угледао и познао, зар би се он одрекао такога Бога, и зар не би узажелео да се назове Његовим пријатељем? И зар би се он одрекао такве благодатне силе којом може, као и сам Бог: слепима давати вид, хроме исцељивати, горе премештати, мртве васкрсавати; једном речју: сваки створени предмет премештати једном речју и мигом, имајући притом залог вечнога блаженства и царства небеског? Ко би оставио такога Бога и пренебрегао такво блаженство, а претпоставио би почитовати ваше богове и бити епарх и цар? Каког би ти мишљења био о таком човеку? Не би ли он за тебе

био истински безумник и незналица, који појма нема о томе шта је добро и корисно? Стога, царе, и ја, одрекавши се ваших заблуда, ваших басни, и ваших одвратних богова, и свих привремених сујетних блага, приступих к Једином Истинском Богу, и волијех да у вашим очима изгледам безуман и бедан, што си ти већ и рекао, него да ме сматрате за премудрог и одабраног међу вама. Ето дакле, сада си већ све чуо о нама. Ако пак хоћеш да испиташ Христову силу на делу, онда сместа измисли неко најстрашније мучење за нас; а ако га ти ниси у стању измислити, дозволи ми да ти ја притекнем у помоћ: да ти укажем на најразноврсније врсте мучења, и да те подсетим на њих, пошто као дугогодишњи судија и мучитељ имам огромно искуство у томе. Предај нас на поједење зверима, рини нас са горе у провалију, баци нас у море, закопај нас живе у земљу, посеци мачем, сажежи огњем, свакоме делу тела нашег измисли одговарајуће мучење, јер и ја, када бејох заслепљен незнабожјем, чињах све то овоме светом Мини, моме светилнику, који ме изведе на светлост истине.

Док свети Ермоген без икаквог страха тако говораше цару, народ се дивљаше његовој неустрашивости и јуначкој речи, и сведочаше да се пред очима свију зби то чудо са светим Мином.

А цар, не могући се ни једном речју супротставити ономе што говораше Ермоген и знајући да би, ако ступи у неко подуже објашњавање с Ермогеном, био посрамљен и богови поругани, нареди да Ермогену сместа буду одсечене руке до рамена и ноге до колена, па бачене у огањ пред очима мученика, да би он сам гледао како му сагоревају удови тела његова. Међутим мученик, подигавши мало главу и угледавши руке своје и ноге у огњу, рече: Како сам блажен што Бог прима сада као жртву и принос руке моје које некада ја подизах на молитву лажним боговима и ноге моје којима ходих путем заблуде!

Затим копљем би прободен стомак светом мученику, и сва му утроба испаде, а остатак једва живог тела, по царевом наређењу, целати бацише у реку. Што се пак тиче светог Мине, цар се бојао да се пре речима, да га овај неустрашивим говорењем и чудесима не би посрамио, и остатак једноверних му људи од богова одвратио. Стога он без икаквог ислеђења

нареди: да Мину одведу у мрачну тамницу, и тамо обесе о свезане руке, а за ноге му привежу веома велики камен. То цар учини са циљем, да насилном смрћу умори Мину, пошто би се дугим вишењем сви зглобови тела његова изглобили од огромне тежине камена. А свети Мина, трпећи то, имађаше у устима својим речи псалма: Види – говораше он к Богу – јаде моје и муку моју (Псал. 24. 18); и речи светог апостола: Страдање садашњег времена нису ништа према слави која ће нам се јавити (Рим. 8:18), – Затим, када се сви зглобови мученикова тела изместише из својих места и сво се тело истеже као жица, и болови се страховито појачаше, он умуче. Међутим Бог који чудесну силу Своју пројављује у светима Својим, не само не остави страдалце у мукама него учини са њима неисказано чудо: на Његов Божански миг, чим свети Ермоген једва жив би бачен у реку, свети Анђели се одмах појавише, из воде га извадише и на обалу изнесоше, одсечене му руке и ноге исцелише, и васцелог га начинише здравим и читавим, те он беше нов човек као да се тог часа родио. А кад паде ноћ они га одведоше к светом Мини који у тамници висијаше једва жив; тамо и светог Мину ослободише окова и исцелише; и стадоше обојицу тешити наградом која их очекује на небу, и објављајући им како су им венци већ готови, и како их Подвигостројитељ чека, док они јуначки доврше свој подвиг. И крепећи их тако на предстојеће им страдање, Анђели провели с мученицима све до самога јутра.

Када наступи дан, цар веома рано нареди да се сав народ сабере на гледалишту. Дошавши затим и сам, он седе на свој престо. И знајући да сав град већ верује у Христа, њега растрзаху двоструке мисли; и он говораше у себи: „Није добро оставити грађане без казне, нити је опет корисно казнити их све и погубити“. – Стога, правећи се као да ништа не зна о њиховој вери у Христа, он се обрати народу оваким речима:

Знам да сви ви и жртве приносите и клањате се великим боговима нашим, а царевима са страхом показујете дужну покорност у свему. Али пошто у самом почетку ви не устадосте против ових гадних људи који се дрзнуше ширити учење Распегога и не побисте их камењем до нашег доласка к вама, ви

тиме навукосте на себе не мали гњев богова. И ја, мада не желим никоме од вас да западне у какву, од богова допуштену, невољу, ипак не могу да вас оставим без икакве казне. Стога вршећи одмазду што прогњевисте богове, ја ево наређујем: од вашег града одузима се давнашња част, те одсада нико од вас не може постати високи достојанственик, нити добити високу власт. А знајте и то, да Распети не само никога не избавља од напасти већ, напротив, оне који верују у Њега доводи у све могуће невоље и срамну смрт. А да је истина све што вам говорим, нека вам буду сведоци два јучерашња врача, Ермоген и Мина, који пре мучења свог обећаше васкрсавати мртве, но по заслуги својој кажњени многе тешким мукама, они не бише у стању ни себи самима помоћи. Где је онда сила оног варалице, Христа?

Док цар тако булажњаше и хуљаше име Христово, сав народ негодоваше и ропташе међу собом, кујући нешто ново противу цара. Но тек што бирови наредише народу да ућути и цар хтеде да поново говори народу, изненада се појавише свети Мина и Ермоген идући к цару. Сви са дивљењем окренуше очи своје на њих, и као једним језиком и једним устима ускликнуше: „Ваистину је само један Бог – Бог хришћански!“

Угледавши их, цар би поражен и страховито запрепашћен. У том часу један исред присутног народа, по имену Евграф, човек велики зналац јелинских наука, и усто један од писара у време када свети Мина беше судија и управљаше градом, – тај Евграф, видевши свете мученике живе и здраве, испуни се божанске ревности и, прекрстивши се, неустрашиво изађе наред гледалишта, стаде пред цара и рече: Царе, и ја сам хришћанин! и ја не признајем твоја наређења! Ево ме пред тобом не штедећи тело своје Христа ради. Не надај се да ћеш ме претњама или ласкама победити! И не само мене, него ни једнога од нас хришћана ти ниси у стању победити: јер живети с вама, за нас је смрт; а умрети за Христа, за нас је живот. Ти си дошао у наш град као лав, желећи да прогуташ стадо Христово и да уништиш свету веру идолопоклонством. Али, ми презиремо твоју јарост, и готови смо на смрт за веру, а теби се смејемо као лукавој лисици.

Чувши то, цар се запали јарошћу, па скочивши с престола полете на хришћане; притом истрже мач из руку једнога од присутних војника и својом руком посече светог Евграфа, и у страшном бесу исече га на комаде. А свети Евграф, сечен, докле год могаше, кораше мучитеља за безбожност, а благодараше Бога што пре других иде к Њему и што умире не од једне ране већ од многих рана, које га испуњују надом на многе венце од Бога. Тако он, посечен усред гледалишта, предаде страдалничку душу своју у руке Божије.

После тога цар поново седе на свој престо, и обраћајући се светим мученицима Мини и Ермогену рече: Кунем се силом богова мојих да никада не видех такве чаробњаке као ове! И није чудо што их прост народ слуша, јер они, обмањујући незналице својим вештим враџбијнама, одвраћају их од богова и придобијају их да умиру за Распетога. Зато ћу ја, бедници, овога часа показати да ли сте ви само привиђења која очи помрачују или сте стварно обновљена тела.

На то светитељи одговорише: Пошто је ум твој безуман, душа ослепљена и срце одрвењено, теби због тога и стварни предмет изгледа привиђење. Јер, ниси ли ти очигледно слеп када не верујеш нечему што јаче сија од самога сунца? Ако сумњаш, онда најбрижљивије испитај сам јесмо ли ово стварно ми. А ако нам у јарости претиш, онда нас поново провери мукама и ранама; и познај да смо ми тело а не привиђење. Хоћеш ли пак да нас привучеш к себи обећавањем привремених блага, онда знај да, ако би нам поклонио и саму царевину своју, која се у вас сматра као највећа драгоценост, ни тиме нас нећеш саблазнити. Знај, ничим нас нећеш придобити, зато је најбоље: изреци коначну пресуду против нас.

Цар, видећи да су то не привиђења већ живи људи, јер их многи опипаше рукама и уверише се да су им тела читава и без рана, нареди да им мачем одсеку главе. Сам пак уставши оде у своје палате стидећи се што ничим не могаде победити Христове војнике. Када свете мученике вођаху на губилиште, за њима иђаше сав народ. На губилишту они, подигавши очи своје к небу, дуго стајаху молећи се Богу да светим црквама и свему хришћанству подари мир и тишину, и да се нико, који иште

помоћи од њих, не врати празан. Затим загрливши један другог и опростивши се, они приклонише под мач чесне главе своје и бише посечени од војника.

Но пошто велики Мина, још за живота, моли цара да тело његово буде погребено у Византији, – то исто он наложи и вернима који беху присутни његовом посечењу -, цар Максимин нареди да се начини гвоздени ковчег, у њега положи тела светих мученика, па баце у море, да хришћани не би имали могућности одавати им поштовање. Сам пак, видећи народну узрујаност и велико негодовање против њега, хитно напусти град и крену у Византију, бојећи се да народ не дигне буну против њега.

Међутим гвоздени ковчег са моштима светих мученика не потону у мору него ношен по води силом Божијом престиже цара и брзо доплови до Византије, летећи као птица. Епископу пак Византијском би ноћу неко божанско виђење које му нареди да сместа иде на морску обалу и чесно узме ковчег са светим моштима. Епископ те исте ноћи сазва клир свој и неке угледне људе из средине верујућих грађана, и изиђе с њима к мору; и сви они угледаше светлост где као стуб силази с неба на море и утврђује се на неком чамцу; у чамцу том сеђаху два лучезарна човека и пловљаху к обали, на којој стајаше епископ са клиром. Када се приближише обали, они што стајаху на обали угледаше да то плови не чамац већ ковчег, вучен по води од два лучезарна анђела, који постадоше невидљиви чим изнесоше ковчег на обалу. Епископ и они који бејаху с њим примише ковчег с радошћу, и видевши да је гвозден они се веома удивили како тако тешко гвожђе не потону на пучини морској него као лако дрво пловљаше по води. И пошто целиваше чесне мошти светих мученика, они их привремено сахранише на тајном месту.

Међутим цара Максимиана, на путу из Александрије у Византију, постиже казна Божија: он, који одавно беше душевно слеп, би лишен и телесних очију. Притом он сам исприча својима и пријатељима, да су га неке невидљиве руке тукле. И неколико дана после тога он бедник умре. Тада епископ са великом чешћу сахрани мошти светих мученика поред градског бедема, да они буду као стражари граду, чувари онима што по

мору плове, и лекари онима што од болести пате, у славу великога Бога и Спаса нашега Исуса Христа, сада и увек и кроза све векове. Амин.³¹⁰

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА ГЕМЕЛА МНОГОСТРАДАЛНОГ

СВЕТИ Гемел беше родом из Пафлагоније.³¹¹ Чувши да се цар Јулијан Одступник налази у галатијском граду Анкири³¹² он се упути тамо, ступи пред цара и неустрашиво га изобличи за Богоодступништво и гоњење свете хришћанске вере. Цара спопаде силан гњев и он нареди те мученика опасаше железним појасом, тако страховито усијаним, да из њега прштаху варнице, а из тела мученикова липташе силна крв. И што јаче стезаху појас, крв све више липташе. Затим Богоодступник нареди да га мученик у таком виду прати на путу у град Едес.³¹³ Тамо светог мученика простреше по земљи, па му дрвене колце и усијане гвоздене шипке забијаху по телу, па га онда обесише и месо му са тела кидаше. Но све те муке јунак Христов јуначки подношаше и ругаше се безбожном Богоодступнику. Затим храброг страдалца положише на усијани тигањ, у коме је кључао зејтин помешан са смолом и сумпором, па га у исто време одозго тукоше гвозденим штаповима, начичканим кукицама. Но свети страдалник, чуван благодаћу Божјом, остаде неповређен. То запрепасти безбожног цара, и он нареди те мученику гвоздене клинце укуцаше у главу. Онда обесише светог мученика и одераше му као овци сву кожу од ногу до главе. Напослетку Богоодступни цар нареди те свети страдалац би распет на крсту. Када беше у мукама на крсту, чу се глас с неба: „Блажен си, Гемеле, јер си се много потрудио!“ – И молећи се, блажени предаде дух свој у руке Божије, 361. године. Чесно пак тело његово неки хришћани тајно скинуше са крста и сахранише на нарочитом месту.

ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ТОМЕ ДИФУРКИНА³¹⁴

ПРЕПОДОБНИ Тома родио се у Витинији.³¹⁵ Родитељи му бежу прости, али имућни. Но Тома још измалена избегаваше житејске ствари и показиваше наклоност ка монаштву. Одушевљен примерним животом некога инока који се подвизавао у једном од околних манастира, он се душом привеза за свету обитељ; и од тог монаха се учаше и монашком животу и књизи; и изучи за кратко време псалтир, Апостол и сву црквену службу. Тако Тома проведе своје детињство у миру и побожности, и добро семе би посејано у његовој души и укорени се, да би могао и даље напредовати. А када богобојажљиви дечак постаде пунолетан, он се обуче у ангелски монашки чин. Као монах он одлучно и чврсто крену у подвиг духовне борбе са врагом спасења, не обзирући се натраг. Јуначки пролазећи испосничке подвиге, он помоћу врлина украси душу своју таком духовном лепотом – τὸ νοητὸν κάλλος -, да изгледаше као икона Божја, која побуђује на подражавање оне који је гледају.

У то време један од византијских велможа, по имену Галоликт, сагради манастир поред реке Сагарисе, и моли надлежног епископа да у новоподигнутом манастиру постави за игумана неког од одабраних монаха који се налазе по манастирима његове епархије. Епископ изабра и постави за игумана у новом манастиру преподобног Тому, као искусног монаха, чувеног по подвижничком испосничком животу.

Као игуман, божанствени Тома управљаше мудро манастиром доста година. Притом он непрестано појачаваше своје подвиге, и постаде обиталиште сваке врлине. И уколико он више великим смирењем скриваше своје врлине, утолико га више сви слављаху због светог живота његовог. И долажаху многи к њему у манастир, и ремећаху његово молитвено тиховање. Тада он међу монасима своје обитељи изабра једнога, пуног сваке врлине, и постави га за игумана. Сам пак, измоливши од братије молитве, он се удаљи и настани у пустињи, у подножју једне горе, на месту згодном за

усамљеничко молитвено тиховање. И подвизаваше се строго и неуморно. Братија пак у манастиру осећаху се без блаженога Томе као овце без пастира. Зато се дадоше у трагање за њим; обиђоше многе горе и пустиње; и најзад га пронађоше у подножју горе без крова над главом, без покривача, без хране, и без икаквих других потребних ствари, злопатећи се тако и зими на мразу и лети на жеги. И братија мољаху и преклињаху преподобнога да се врати у манастир; и говораху му: Зашто, оче, мориш себе тако суровим живљењем? Помисли на немоћ тела нашег које је саздано од земље и својствено му је да брзо пропада од временских непогода и других тегоба. – Но преподобни остаде неумољив; једино им допусти да му начине малу келију. Када келија би готова, преподобни уђе у њу; и преклонивши колена на молитву рече: „Господе, нека буде угодно Теби ово: братију који су дошли к мени недостојном врати натраг“.

Братија, оставивши свог духовног вођу у осами пустињској, вратише се у манастир. Но после тога, као на неки нарочити позив, к светом подвижнику почеше са разних страна долазити побожни мирјани, молећи га да их постригава у монахе и руководи у монашком животу. Преподобни Тома их примаше; и међу првима беху два врло побожна мирјанина, којима при монашењу даде имена првих ученика Христових Петар и Јован. Са њима он даноћно узношаше Господу неодступне молитве.

Међутим отац зла ђаво не могаше више гледати од једа како свети угодник Божји уништава све његове замке и пакосне планове. Стога он наведе на преподобнога, најпре, толико комараца, да он просто није могао дахнути од њих; они су га непрестано нападали и уједали: и кад је говорио, и кад би прилегао да се одмори, и кад би устао на молитву они су му у уста улегали и чак у грло упадали. И оно мало оскудне хране што се налажаше у келији, беше пуно комараца; и сва келија, уопште, беше препуна комараца. Три пуне године трпљаше преподобни ову напаст; и за све то време он не уздахну, него, напротив, благодарећи Господа, он мољаше себи опроштај грехова. А када затим, по вољи Божјој, комарци нестадоше, појавише се неке огромне муве које уједаху преподобнога, и као

оштре стреле пробадаху његово, од великог пошћења, сасушено тело, и страховито досађиваху светитељу. Но када и та напаст мину, онда наиђоше мрави који дуго време непрестано нападаху богоугодног подвижника, завлачећи му се чак у очи и у нос.

Међутим ђаво, видећи да светитељ све ове напасти и муке читавих девет година подноси с непоколебљивим трпљењем, као да трају један дан, нападе на њега са још већим бесом. И пошто је знао да је човеку као боголиком створењу Божјем, урођена одвратност према змији, као оруђу првога греха, препредени кушач, да би пореметио душевни мир преподобноме и његовим саподвижницима, и да би их огорчио и озлоједио, наведе на њега неизбројно мноштво змија. Ово многим може изгледати невероватно, али то је била сушта стварност а не неки привид. Змије су стварно са свих страна пузиле око преподобнога; и изван келије и у келији преподобнога не беше места где се оне нису појављивале и пузиле и опкољавале преподобнога; где год би стао, око ногу његових су се одмах врзмале змије; кад год би прилегао да одахне од трудова својих, змије су одмах гмизале око њега по постељи; ако би узео неки суд, у њему се тог часа појављивала змија. И то се дешавало не једанпут или двапут у току дана, већ непрестано сваког часа. И то не само у току једне године или две, већ у току читавих једанаест година. И за све то време преподобни не клону духом, не узропта, не похули, не пожали се, већ стално благодараше Бога и храбро ратоваше с ђаволом који је војевао против њега. И чуван промислом Божјим, преподобни остаде неповређен од толиких змија и у току толиких година.

Једном блажени отац служаше Божанствену литургију; служба се ближила крају; утом се однекуд појави огромна змија која собом опаса сву цркву; мало. пак пре тога инок који је прислуживао преподобноме беше изашао из цркве по теплоту; змија се затим сави у клупче пред самим вратима цркве, и тако препречи пут прислужнику иноку; преподобни пак, чудећи се што нема инока са теплотом, окрену се и угледа чудовиште на прагу цркве, а иза њега престрављеног инока са теплотом; испунивши

се Духа Светога и вере, преподобни рече брату: „Улази, и не бој се!“ – Онда се окрену и спокојно продужи служити свету литургију; а инок, охрабрен наређењем духовног оца, као окриљен прескочи змију и уђе к блаженом оцу. По завршетку Божје литургије, блажени отац не скиде са себе свештено одјејање него онако обучен оде до прага црквених врата где лежаše чудовиште, и рече: Змијо, ако твој долазак овде, по промислу Божјем, означава твој крај и погибију, онда хајде за мном!“ – Змија се одмах зубима својим ухвати за крај од свештеног одјејања светитељевог и пође за њим; и кад се преподобни удаљи од цркве за један лет одапете стреле, он зађе у шуму где беше дубока провалија, заустави се и стаде се молити; к осталим молитвама он додаде и ову: „Господе Боже, онима који верују у тебе Ти си дао власт да стају на змије и на скорпије; благоволи, Господе, да и ја најмањи станем на змију ову и стровалим је у провалију ову!“ – Чим преподобни изговори ову молитву, змија се тог тренутка подиже с места и суноврати у провалију, а за њом се осуше и суновратише и оба брега те провалије и заравнише ту котлину. Заблагодаривши Богу, старац се врати у своју келију. И тада се деси ново необично чудо; змије које су се гнездиле и котиле испод келије преподобнога и толико година му досађивале, када угледаше светитељево Божанском светлошћу прослављено лице – δεδοξασμένον ὑπὸ Θείου φωτὸς τὸ πρόσωπον τοῦ ἁγίου -, не моглоше то поднети, већ као спасавајући се од пожара, тог часа све заједно побегоше, и када дођоше до места где погибе она чудовишна змија, тамо, по вољи Божјој, све оне поцркаше, безброј много њих, и птице многе нападоше на њих и све их поједоше.

Од тога времена свети отац Тома, ослободивши се од искушења и напасти, доби од Бога дар исцељивања и прорицања. Због тога се он одаде још строжијем подвизавању. А пошто многи долажаху к њему ради поука и нарушаваху му молитвено тиховање, он се поче повлачити у најзабаченија планинска места своје пустиње; у манастиру пак, по његовом благослову, руковођаху и братију и долазнике, његова два најприснија ученика: Јован руковођаше молитвеним правилом и црквеним богослужењима, а Петар назидаваше благодатним

даром прозорљивости који доби од Господа. Но из васцелог уређења тог зрачила је духовна сила духовнога оца Томе, чија је љубав све окриљавала и упућивала на пут спасења.

Колики беше у светога Томе дар прозорљивости и прорицања показује и овај пример који ћемо навести. Византијски цар Лав Мудри, син цара Василија Македонца³¹⁶ имајући у срцу свом неку недоумицу, он је изложи у писму, запечати писмо царским печатом, па по нарочитом изасланику посла писмо овом светом старцу Томи, молећи га да му одговори и реши ту недоумицу. А када се царев изасланик са запечаћеним писмом приближи к прагу старчеве келије, свети старац изађе пред њега, сrete га, предаде му своје запечаћено писмо и рече му: „Брате, узми ово запечаћено писмо и врати се к ономе који те је послао“. – Чувши то, изасланик се запрепасти, и у недоумици упита старца: „Оче, шта ћу рећи ономе који ме је послао као одговор на писмено питање које се налази у писму, када ти ни у руке ниси узео његово писмо?“ – Преподобни отац му на то одговори: „Доста ти је то, чедо, доста! Божја је то брига и промишљање“. – Тада изасланик, примивши писмо од светога Томе, врати се к цару и исприча му све. Цар се томе веома удиви. А када прочита старчев одговор и нађе у њему решење своје недоумице, цар изрази своју неодољиву жељу да иде и лично види преподобнога. Али преподобни Тома, уистини сав изнад овога света и стварно смиреноуман, промени место свога боравка и не допусти да га цар види. О томе се тек касније сазнало, и то од једног ученика његовог.

Облагодаћени Тома, дакле, повуче се из уређеног манастира у неприступачно и непроходно место, и борављаše тамо најусамљеничкије, као птица, проводећи време у молитвеном тиховању непомутивом. А када би прозорљивим духом својим угледао да се душа некога брата у манастиру налази у опасности, он се спуштао у манастир, посећивао дотичнога брата, и остале, поучио их, па се опет враћао у своје неприступачно место, као на одмор и освежење. Пошто поживе много година и достиже врло дубоку старост, блажени Тома мало занемоћа, и тако предаде свету душу своју у руке живоме Богу и Господу.³¹⁷

СПОМЕН СВЕТОГ И ПРАВЕДНОГ ЈОВАНА, ДЕСПОТА СРПСКОГ, и матере његове СВЕТЕ АНГЕЛИНЕ

СВЕТА Мати Ангелина, деспотица Српска и ктиторка манастира Крушедола у Срему, била је супруга Светог Стефана Слепог, деспота Српског, и мајка Светог Максима Архиепископа и овог Светог Јована, последњег деспота Српског из породице Бранковића. Њен свети спомен слави се посебно 30. јула и тамо се може видети њено опширно Житије,³¹⁸ а овде ћемо изнети само живот светог сина њеног Јована Деспота.

Свети Јован беше други син Светог Стефана Бранковића и Свете Ангелине. Родио се док му родитељи живљаху још у Албанији, а одрастао је у Београду, месту у области Фурланији (шире подручје Тршћанског залива у Италији), где су му се потом родитељи преселили и живели. Ту је у дому оца свога и матере стекао добро хришћанско васпитање и лепо световно образовање. Његовом васпитању и образовању доста су допринели и монаси, којих је увек било у дому светих му родитеља. Захваљујући својим светим родитељима и овим православним монасима, млади Јован је себе изградио на чврстим темељима православне вере и светог богоугодног живота, тако да, иако је живео међу иноплеменима и јеретичима у Италији и Мађарској и међу грешницима у свету, ипак је себе сачувао чиста у обома, то јест у правој вери и врлини.

После смрти Јовановог оца Св. Стефана, неколико година касније, то јест године 1486, мајка Јованова Св. Ангелина, са Јованом и братом му Максимом, пређу из Фурланије преко Беча у Будим, узевши притом са собом и мошти Св. Стефана Слепог. У Будиму их лепо прими мађарски краљ Матија и подари им градове Купиново и Сланкамен у Срему. Том приликом, краљ подари и титулу деспота старијем Ђорђу, који се потом ускоро замонаши под именом Максим, тако да титулу и место деспота Српског у Срему преузме тада Свети Јован. Њихова престоница и боравиште био је најпре град Купиник на реци Сави у Срему, где су у цркви Св. Апостола Луке биле смештене мошти њиховог оца Светог Стефана. Због честих пак напада Турака преко Саве,

деспот Јован премести затим своју престоницу у град Беркасово, близу манастира Прибине Главе.³¹⁹

Као деспот Српски у Срему, праведни Јован је водио, с једне стране, витешку борбу против иноверних Турака, који су с југа нападали, а с друге стране борио се против покушаја римокатолика да његов православни народ поунијате. Налазећи се под влашћу мађарског краља, Јован је њему помагао својом војском у борбама против Турака, и у томе показивао далеко веће успехе него Мађари и Млечићи, који су тих година ратовали са Турцима.³²⁰ Благоверни деспот Српски Јован желео је да ослободи и све српске поробљене крајеве на југу, али је то превазилазило његове снаге. Јован се молио Богу да Бог заштити његов Српски народ и да му помогне да сачува своју веру и душу. Зато је он помагао многе православне манастире, молећи монахе да се у њима моле за спасење Српског народа и за спасење његово и његове породице.³²¹ Са својом мајком Ангелином и са братом Максимом, а и сам са своје стране, Јован је помагао великим прилозима и Светогорске манастире Светог Павла, Хиландар и Есфигмен, а такође и манастир Крупну у Далмацији, као и многе манастире у Срему, Бачкој и Банату. По народном предању он је са својим братом Максимом подигао или обновио манастире Прибину Главу, Месић, Фенек, Дивше, Беочин, Шишатовац и друге.

Али, млади и праведни деспот Српски Јован није дуго живео на земљи. Лета живота његовог била су малобројна, али су зато била испуњена многим добрим делима и богоугодним подвизима. Он се мирно упокојио у Господу 10. децембра 1502. године у својој престоници Беркасову³²² и чесно је погребен у цркви Светог Луке у Кушшову покрај свога светог оца. После три године, тело његово било је објављено као цело и свето, и од тада га је правоверни народ почео поштовати као светитеља Божјег.³²³ Света мати његова Ангелина и брат му Максим, приликом свог одласка у Влашку (године 1505) код влашког војводе Јована Радула IV, узели су са собом и мошти Св. Стефана Слепог и овога Светог деспота Јована, али су их при повратку из Влашке (године 1509) опет вратили у Купиново. Када су затим они подигли своју задужбину манастир Крушедол

под Фрушком Гором, тело Св. Јована са телом његовог светог оца буде пренето и положено у манастир Крушедол. Тамо се оно показало чудотворним, јер је многе исцељивала благодатна сила његова, међу којима исцели и једног Агарјанина, коме се „живи бес у утроби ваљаше“, како кажу стари записи. Такође је и један младић, који је осам година лежао болестан, добио чудесно исцељење од моштију Светога Јована.

Тело Светог Јована остало је у манастиру Крушедолу све до 1716. године, када су Турци запалили манастир и у њему свете мошти светих Бранковића. После спаљивања манастира, ипак су пронађени делови светих моштију, међу којима и део стопала Светога Јована Деспота. Ове преостале свете мошти чувају се и данас у манастиру Крушедолу.

СПОМЕН СВЕТОГ СВЕШТЕНОМУЧЕНИКА ТЕОТЕКНА

ПОСТРАДАО за Господа Христа мачем посечен.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА МАРЈАНА

ПОСТРАДАО за Господа камењем затрпан.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА ЕВГЕНИЈА

ОВАЈ свети мученик пострадао за Господа Христа дрвљем премлаћен.

11. Децембар

ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ДАНИЛА СТОЛПНИКА

ОВУ рајску грану, преподобног оца нашег Данила Столпника, одгаји Месопотамија,³²⁴ у селу Витари код града Самосата,³²⁵ од хришћанских родитеља, Илије и Марте. Мајка његова беше нероткиња, и због тога доживљаваше многе непријатности и прекоре како од мужа тако и од сродника и сродница. И она, једном у поноћи, препуна туге у срцу изађе тихо из куће, и пруживши руке к небу помоли се са много суза Богу, говорећи: Господе царе, Ти си испочетка створио мужа и жену и рекао им: рађајте се и множите се (1. Мојс. 1, 28); Ти си у старости даровао Сари Исака (1. Мојс. 21, 1–3), Ани Самуила (1. Цар. 1, 20), Јелисавети Јована (Лк.2:60); Ти се смилуј и на мене која сам у сличној невољи, и самилосно погледавши на мене разреши бездетност моју, скини срамоту с мене, и дај плод бесплодној утроби, да даровано ми Тобом принесем на дар Теби, као некада Ана Самуила.

Помоливши се тако срцем скрушеним и духом смиреним, Марта се врати кући својој. И чим заспа, она виде у сну два огромна светила пресветла, слична тањирима, где се полако спуштају с неба на њену главу. Сутрадан она исприча свој сан мужу и рођацима, и они јој на разне начине протумачише сан. Међутим тај сан беше предсказање да ће она родити сина, који ће сијањем врлина својих бити светлији од звезда. После тога Марта затрудне и роди сина; тим рођењем она се ослободи муке коју јој је причињавала њена бездетност. Тако значајан беше почетак живота блаженог Данила на земљи, тако се необично појави на свет онај који касније постаде заиста син светлости.

Пет година дете растијаше без имена, јер родитељи не хођаху наденути име сину своме, него жељаху да сам Бог надене име ономе који се родио по дару Божјем. Стога они одведоше чедо своје у један манастир, доневши и даре Богу, и мољаху игумана да надене име синчићу њиховом. Игуман, надахнут Богом, одговори им да детету треба дати оно име које

сам Бог открије. Посматрајући дете, он нареди да му донесу књигу из црквеног олтара, и отворивши је поглед му паде на неке речи светог пророка Данила. Из тога он изведе закључак да Бог хоће да дете носи име овога пророка, и даде му име Данило. А то би знамење да ће ово дете бити слично великоме пророку, како по имену тако и по побожности. При томе родитељи имађаху жељу да син њихов одмах буде посвећен Богу при овом манастиру, али игуман не пристаде на то, пошто дете бејаше још сувише мало. Стога се родитељи вратише с њим дома. И то би по промислу Божјем, да би ово дете касније изабрало добро, не по жељи других него добровољно по своме расуђивању и жељи. Но и само дечачко узрастање његово показиваше да ће се из њега развити човек пун врлина, као што и добро дрво чим се посади даје од себе знаке о будућој родности својој; јер дечак Данило хођаше у светлости благодати Божје и сенка врлина праћаше га свуда.

Када дечак Данило напуни дванаест година, он оде из дома оца свога, не рекавши никоме о своме одласку и намери, јер већ беше коначно решио да Христа ради остави родитеље своје, завичај, сроднике и пријатеље, и да иде у манастир, на двадесет стадија од његовог места рођења. Дошавши у манастир, Данило паде игуману пред ноге и моли игумана да га прими у своје братство и обуче у ангелски лик монашки. Но игуман, упозоравајући Данила на слабачке силе његове и дечачки узраст, одговори му да он, тако млад дечак, неће бити у стању издржати многобројне монашке трудове, не лаке и за зреле људе, као што су: бдења, метанија, постови, умртвљавања тела, и потпуно одречење од своје воље и од сваке телесне жеље. Због тога он саветова дечаку Данилу да се врати својим родитељима и проведе код куће још неко време, а не да се подухвата трудова који превазилазе његове дечачке силе. На то Данило одговори игуману:

Ја тога ради и дођох овамо, да живим Христу а умрем свету; а ако би ми се чак десило да од тих дивних монашких трудова и умрем, онда је и то боље него отићи одавде празан и вратити се пошто сам већ метнуо руку своју на плуг.³²⁶

Игуман поново дуго саветоваше Данилу да одустане од своје намере, али му Данило на све то одлучно одговараше својим многобројним разлозима. Када најзад игуман увиде да Данила не може одвратити од његове намере, и угледа његову огромну чежњу за Богом и искрену љубав к Богу, он сазва братију и саветоваше се с њима треба ли примити у манастир тако младог дечака. Братија, дивећи се дечаковој храбрости и постојаности и примећујући у њему Божије призивање, пристадоше да га приме у своју заједницу. И Данило гораше духом к врлинама и к животу по Богу.

Међутим после неког времена родитељи Данилови сазнадоше да се он налази у том манастиру. Они се уједно и обрадоваше и удивише томе што тако млад дечак сам себе предаде на службу Богу. И отишавши к њему они га затекоше још непострижена и без монашког одела међу монасима, и молише игумана да на њихове очи постриже сина њиховог и обуче га у монашку одећу. Пошто се посаветова с братијом, игуман у недељу постриже Данила у монашки чин, а родитељима његовим заповеди да не долазе често к сину. После тога родитељи се радосни вратише дому своме; а блажени Данило напредоваше и јачаше духом, растући не само годинама нето и врлинама.

Почетак изванредног живљења Даниловог и корен свих потоњих плодова беше овакав: срце Данилово запали се божанственом љубављу и њега обузе неодољива жеља да се поклони светим местима, на којима Господ наш Исус Христос за нас пострада, и погребен беше, и васкрсе, и одакле се узнесе на небеса. Уједно с тим он гораше духом да види великог подвижника тога времена – светог Симеона Столпника.³²⁷ Дошавши к игуману, он му откри жељу своју, и моли га да га отпусти на намерагани пут. Но игуман овога пута задржа Данила. Али касније, када самоме игуману би нужно да ради неких црквених потреба иде у Антиохију,³²⁸ он узе са собом Данила и још неколицину од братије. Када дођоше у место звано Тиланиса, од кога се недалеко подвизавао свети Симеон Столпник, они се упутише к његовом столпу. И видеше они суровост тога места, и висину стуба, сазнадоше како храбри

подвижник на столпу свом трпи и зимски мраз, и летњу жегу, и ветрове, и кише. Иако неки неразумници држаху да свети столпник трпи све то из славољубља, но блажени Данило се не само дивљаше његовом трпљењу него и одушевљаваше себе на подражавање светог столпника. А када дошавши монаси, стојећи у подножју столпа, викнуше светог Симеона, он их погледа одозго и наложи им да прислоне лествице и попну се к њему, ако хоће. Тада се и обелодани ко је каквог расположења к преподобноме: један се изговараше да се не може попети јер га боле ноге, други – јер је стар, трећи указиваху на неке друге немоћи своје, а Данило брзо узиђе по лествици и с радошћу поздрави великог Симеона. И труд његов не би узалуд: јер најпре доби од подвижника поучење и одушеви се на још ревносније подвизавање у врлинама; затим се удостоји благослова кроз полагање руку на њега од стране преподобнога, и најзад чу од њега о своме будућем животу. Подвижник му говораше: „Држи се јуначки, чедо и нека се укрепи срце твоје, јер ћеш узети на себе претешке подвиге Христа ради; но сам Христос биће ти у свему помоћник, крепећи те и тешећи дух твој“. – После тог дугог и пуног љубави разговора са светитељем, блажени Данило сиђе са столпа, и врати се у свој манастир.

Кроз неко време, када игуман тога манастира отиде ка Господу, братија наваљиваху на преподобног Данила да се прими игуманске власти, али он препоручи другога место себе, а сам, жељан усамљеничког молитвеног тиховања, говораше себи: Ето, Данило, сада си слободан и дошло је време за којим си толико жудео: стога крени жељеним путем и оствари своју намеру.

Са таквом одлуком Данило изађе тајно из свог манастира, и дође до оgrade што беше око столпа светог Симеона. И проевши тамо четрдесет дана он намисли отићи. Но свети Симеон, љубећи Данила, саветова му да остане с њим. Међутим Данило, имајући силну жељу да види света места у Јерусалиму и да се повуче у унутарњу пустињу на подвиг усамљеничког молитвеног тиховања, крену на пут у правцу Палестине. У то пак време у Палестини се вођаше рат:

Самарјани ратоваху против хришћана. Зато путовати тамо беше опасно. Иако је то знао, Данило не поклони пажњу томе већ с чврстом намером и неустрашивим срцем, не бојећи се смрти, продужи пут сав обузет силном жељом да свој одавно намеравањим пут приведе у дело. После подужег путовања он сретe неког чесног инока, старог, благоликог, седих власи, по свему сличног преподобном Симеону Столпнику. Загрливши Данила, старац га упита на сиријском језику куда иде. Он одговори: Ако Бог хоће, путујем ка светим местима. – Старац на то рече: Право си рекао ако Бог хоће; сада пак знај насигурно да овај пут твој није по Божјој вољи. Еда ли ниси чуо за метеже и нереде у Палестини? – Данило одговори: Чуо сам, али се уздам у Бога: Он ће ми бити помоћник, и надам се да ми се неће догодити никакво зло; а ако се и догоди, не бојим се, јер: „ако живимо, ако умиремо, Господњи смо“ (Рм.14:9). – Старац одговори на то речју пророка: „Не дај да попузне нога твоја, нити ће задремати чувар твој“³²⁹ анђео. – Међутим Данило, узвраћајући старцу, изрази готовост чак и умрети за Христа на том путу. Тада старац негодујући окрену од њега лице своје, и говораше: Бог није наредио да у невреме гурамо себе у смрт и да се сами трудимо да будемо насилно убијени, јер је Он рекао: Кад вас потерају у једном граду, бежите у други (Мт. 10, 23). – Данило, пристајући на старчев савет, рече: Оче, ако теби изгледа тако, онда сам ја готов да се вратим натраг. – Старац на то одговори: Ја ти не саветујем да потпуно напустиш своју намеру, него те само упозоравам на то, да би било непаметно с твоје стране да идеш тамо у ово зло време. Сада пак иди у Византију, која по мноштву светиња представља собом други Јерусалим, чија благодат сада почива на њој по заповести Божјој; тамо ти можеш посетити врло многе цркве и наситити се гледањем многих светиња. А ако се решиш да се предаш усамљеничком молитвеном тиховању или у горњој Тракији или крај мора, то ће ти бити на спасење и Бог ће ти помоћи у томе. Уопште, мили мој, не треба мислити да само у Јерусалиму можеш наћи Бога, а не у Византији; јер Бог није ограничен никаквим местом.

Док они тако разговараху међу собом, сунце залажаше, и они наиђоше на један манастир поред пута, у који су морали свратити на преноћиште; и они се упутише ка том манастиру. Старац рече Данилу: Иди ти напред, а ја ћу доћи за тобом. – Данило помисли да старац због неке потребе заостаје, па продужи пут, и кад дође до манастирске капије, седе да сачека старца. Но пошто се старац не појављиваше, Данило помисли да је старац свратио другде на конак, па уђе у манастир, поздрави игумана и братију, и прихвати се предложене му трпезе. А када затим леже да се одмори, њему се у сну јави онај старац саветујући му поново да уради оно што му је он говорио путем, и да што пре крене у Византију. Пробудивши се из сна и не видећи никога око себе, Данило размишљаху ко је то што му се јавио: човек или анђео. Уствари то беше велики Симеон, столпник. После тог виђења Данило обави јутарње молитве, пожелe мир тамошњим монасима, па крену ка Византији.

Када стиже на морску обалу, преподобни уђе у цркву светог Архистратига Михаила, Војводе Небеских Сила, и проведе у њој седам дана. Ту он чу да у Анапли³³⁰ постоји један пуст идолски храм, у коме живи мноштво нечистих духова, те нико не може проћи туда: оне који пловљаху туда они потапаху у води, а оне који пролажаху туда они као разбојници нападаху и убијаху. Чувши о томе, светитељ реши да иде и живи тамо, сећајући се Великог Антонија³³¹ који многа зла претрпе од ђавола, и најзад их Божјом помоћу победи, и удостоји се великих почести. Стога преподобни Данило упути се у пусти тај храм, наоружавајући се непобедивим оружјем светог крста и уједно певајући: „Господ је просветлење моје и Спаситељ мој; кога да се бојим?“ (Псал.26:1). И препаде се демонска војска пре борбе. А овај духовни војник, обилазећи углове храма, ограђиваше их крсним знаком, сваки пут преклањајући колена и молећи се Богу. А када наступи вече, дође Кнез таме, Старешина демона, и стаде се бацати камењем на светитеља; затим се разлеже страховито урлање и завијање, и настаде бука; но преподобни Данило, неустрашиво стојећи на молитви, говораше: „Ако војска удари на мене, неће се уплашити срце моје“ (Псал.26:3). На такав начин он проведе прву и другу ноћ. Треће пак ноћи он угледа

мноштво демона у облику огромних људи – дивова, мрачних лица, страшних као људождери; они шкргутаху зубима и беснијаху на светитеља, и говораху: Ко ти, бедниче, саветова да дођеш овамо где ми одавна живимо, и господари смо овога места? – Говорећи то они јуришаху на њега: једни, желећи га бацити у море; други, напрежући се затрпати га камењем; но при свем том ни један му од њих не могаше прићи. А светитељ, опоменувши се речи Господњих: „Овај се род ничим не може истерати до молитвом и постом“ (Мк.9:29), поступи овако: затвори све улазе храма, а остави само једно прозорче, па поче постити се и молити се. И после не много времена сва војска демонска силом Божјом би прогнана одатле, и народ стаде пролазити туда без икакве опасности.

То се рашчу свуда, и многи из околних покрајина почеше долазити к светоме Данилу, и дивљаху се што се онде где беше обиталиште демона разлеже славословље Божје и дању и ноћу.

Међутим ђаво, ненавидећи добро и не подносећи да себе гледа побеђена од светитеља, посеја завист по срцима неких клирика, и они почеше говорити међу собом: Откуда овај дође овамо, и сви иду к њему, и славе га свуда? Хајдемо да наговоримо патријарха да га отера одавде. – И они, отишавши к патријарху Цариградском Анатолију,³³² оклеветаше светог угодника Божјег пред патријархом. Но патријарх им одговори: Зашто клеветате човека, не знајући о њему ни откуда је, ни какав је живот његов. Ако он живи праведно, онда смо дужни постати подражаваоци његове светости; ако пак живи непоштено, онда он свакако заслужује прогонство. Али пре но што он буде прогнан, ваља врло брижљиво извршити ислеђење по овој ствари. – Постиђени оваквим одговором патријарховим, клеветници умукоше.

Међутим ђаво, видевши неуспех свога лукавства, стаде узнемиравати светитеља страховитијим, него раније, привиђењима и страшилима, јуришајући на њега свом војском својом: час покушавајући утопити га у мору, час хвалећи се убити га. Но ђаволу се не даде нашкодити светитељу. Ставши на молитву, преподобни Данило говораше: Господ мој Исус Христос, у кога верујем, Он ће вас сурвати у поноре пакла. –

Чим то светитељ изрече, разлеже се запомагање и кукњава с плачем, и светитељ угледа демоне где лете као слепи мишеви и одлазе са тог места.

Но и после тога демони не престадоше пакостити светитељу, јер поново нахушкаше клеветнике против њега, који отидоше к патријарху и рекоше: Владико, Данило је врачар и варалица; он враџбинама обмањује народ, стога не можемо да га очима гледамо. – Патријарх позва Данила и упита га ко је, откуда је, зашто је дошао у ове крајеве, и како верује у Бога. Данило одмах исповеди своје православно веровање, затим каза своје порекло и завичај, а и то да је у Византију дошао позван Божанским откривењем. Чувши то, патријарх устаде и загрли га сматрајући га за Божјег човека, па га онда отпусти с миром.

Међутим, након неколико дана патријарх се тешко разболе, и одмах позва к себи преподобног Данила, и моли га да се помоли Богу за њега да га исцели. Чим се светитељ помоли Богу, патријарх тог часа устаде здрав. А бесплатни лекар замоли од патријарха за исцељење овакву награду: да опрости онима који су га оклеветали пред њим. Патријарх одговори: Како не опростити онима који постадоше виновници тако великог добра, те се ја удостојих и видети тебе и добити исцељење преко тебе! – И моли патријарх светитеља да пребива заједно с њим, али преподобни Данило молбено настојаваше да буде отпуштен на своје место. И отишавши, он поново затвори врата, а остави само мало прозорче за оне који долазе к њему.

Пошто преподобни Данило проведе девет година у таком добровољном затвореништву, њега Бог позва на савршенији подвиг, и то преко оваког откривења: виде он у виђењу стуб пред собом, који висином својом превазилажаше облак; на врху стуба стајаше преподобни Симеон и с њим два светла младића; и чу он глас столпника који говораше са врха стуба: Узиђи овамо к мени, Данило! – А Данило одговори: Господине, како ћу узићи на такву висину? – Тада преподобни Симеон нареди оним младићима да сиђу, узму Данила и изведу к њему на стуб. Младићи одмах извршише наређење и поставише га пред Симеоном. А преподобни, загрливши Данила, громогласно Му

говорах: Држи се мушки, Данило! Буди неустрашив и храбар! Стој чврсто и јуначки! – Када свети Симеон говорах то, глас његов беше као глас грома, и од тог часа Данило се пробуди. – Ово виђење унапред показа да и Данилу ваља, слично светом Симеону Столпнику, узићи на столп и приближити се к небу и телом и душом.

У то време допутова из Антиохије к цару ученик преподобног Симеона Столпника Сергије и донесе му кукуљачу преподобнога Симеона, послату као дар цару на заштиту од свакога зла. Али пошто царев ум беше заузет земаљским бригама и цар сав погружен у народне послове, то Сергије намисли отићи од њега и вратити се натраг; притом имађаше жељу да се кратко време задржи у манастиру Неусипајушчих (= Неуспављивих, Недремљивих).³³³ Када он са другима пролажаше лађом поред места где се подвизаваше преподобни Данило, неки се опоменуше да Данило проводи живот у превеликом трпљењу, и да је добио од Бога дар исцељивати болести и прогонити ђаволе. Чувши то, Сергије нареди да лађа пристане уз обалу и упути се к преподобном Данилу. Овај га прими с љубављу; и после подужег разговора Сергије, познавши да на Данилу почива дух Симеонов, као Илијин на Јелисеју, даде Данилу дар који ношаше са собом – кукуљачу блаженога Симеона, пошто кукуљача више доликоваше Данилу неголи ма коме другом. Потом Сергије виде у сну три младића који дођоше к њему и рекоше му: Устани, Сергије, и реци Данилу: „Већ се наврши време твога живљења у овом храму; сада припреми себе на већи подвиг“.

Пробудивши се, Сергије исприча то Данилу. Овај разумевши да му Бог тиме наређује да подражава живљење преподобнога Симеона, замоли Сергија да отиде у пустињу и пронађе подесно место где би се могао подићи столп. Сергије, обилазећи један брежуљак дође, по указању Божјем, на оно место где се имао саградити столп. Уморан од напорнога пута, он ту прилеже да се одмори. И виде овакво виђење: над њим леђаше бели голуб, и Сергије се стараше да га ухвати. Одједном он чу глас с неба који говорах: „Мислиш ли да га мрежом уловиш? Не, њега треба рукама хватати“. – Но голуб узлете у висину, и после тога

постаде невидљив. Закључивши на основу тога да Бог хоће да се на том месту сазида столп, Сергије се врати к преподобном Данилу и каза му све што виде и чу. Обрадован, преподобни замоли неког пријатеља свог Марка да му сагради стуб. Помаган Богом, Марко брзо сагради стуб.

Када стуб би довршен и кров постављен, преподобни Данило изађе ноћу из онога храма, да нико не би знао за њега, и дошавши к столпу он се помоли Богу говорећи: Слава Теби Христе Боже, што ме удостојаваш таког живљења! Ти знаш, Господе, да се ја Тобом утврђујем, и надајући се на Тебе узлазим на овај стуб. Стога прими потхват мој, укрепи ме на подвиг, и приведи крају почетак мој.

Тако се помоливши он узиђе на стуб, и поче у усамљеничком молитвеном тиховању између земље и неба живети Јединоме Богу, уклањајући се од свега земаљског а приближујући се небу телом и душом. Међутим ђаво који свагда завиди слугама Божијим, поче и овде пакостити светитељу, подигавши против њега власника тога места, по имену Геласија. Јер Геласије, сазнавши да је на његовом имању без његовог пристанка подигнут стуб, и да је на том стубу почео без његовог знања живети неки монах, разгњеви се силно и извести о томе цара и патријарха Генадија,³³⁴ прејемника Анатолијева. Цар не обрати на то никакву пажњу, а патријарх не само нареди да Данила скину са стуба него га чак и хтеде казнити, овластивши Геласија да га с поругом свуче са стуба.

Гњеван, Геласије крену са жељом да приведе у дело своју намеру; али Бог, одвраћајући га од зле намере, тог ведрога дана посла изненада кишу и страховиту олују, громове и муње. Међутим Геласије се од тога не уплаши, нити одустаде од зле намере своје, јер срце његово пламћаше јарошћу, подбадано на њу од ђавола. И када стиже до стуба, Геласије поче с погрдама и увредама викати на светитеља, да одмах сиђе са стуба, иначе ће га силом збацили доле. Међутим неки што беху дошли с Геласијем стишаваху га и говораху: Остави га, он ти никакво зло не чини; а и сам стуб овај није на твојој земљи; и нема од тога теби никакве штете; напротив, боље је за тебе да имаш таког суседа који би се молио за тебе. – Али Геласије их не послуша,

него у бесу нареди светитељу да једном за свагда напусти стуб. Светитељ стаде силазити, и када би на шестој степеници сви угледаше да су му ноге као кладе, отекле од непрестаног дневног и ноћног стајања. Тада се сви сажалише на њега, па се чак и сам Геласије ражали, и поче молити преподобнога да поново узиђе на своје место; и да му опрости што се дрзнуо увредити га. После тога Геласије начини за светитеља још виши стуб, и од тада стаде ценити и поштовати светитеља, па и пред самим царем величати његове врлине.

Једном к преподобноме Данилу дође из Тракије стар и угледан човек, водећи са собом свог бесомучног сина јединца, положи га у подножју стуба, и са сузама мољаше светитеља да се сажали на његовог сина и помиљује га. Ето, говораше отац, тридесети је већ дан откако мој ђавомучени син не престаје помињати име твоје, свече Божји. – Преподобни, милостиван душом, одговори му: Ако верујеш да ће Господ мој Исус Христос исцелити мноме сина твог, онда нека ти буде по вери твојој! – И нареди ђавомученога напојити светим јелејем. Када то би учињено, ђаво врже мученога на земљу и, силно га грчећи, најзад узвикну: „излазим, излазим“. – И стварно изиђе. А отац, видећи сина здрава, даде га у манастир, и он би одличан монах.

Затим дође други човек, по имену Кир,³³⁵ муж врло мудар и красноречив, и доведе к светитељу своју бесомучну ћерку Александру. И чим се светитељ помоли Богу и метну руке на ђавомучену, ђаво одмах изађе из ње, и она постаде здрава. Од тога времена Кир стече велику љубав и приврженост к преподобноме. Другом пак приликом епарх Кир доведе к светитељу жену свога војника, такође бесомучну, и она молитвама блаженога доби оздрављење. Из благодарности, Кир написа на стубу светитељевом ове стихове:

Овде стоји муж, са свих страна ветровима бијен; Али се он не боји ни ветрова ни непогода; Храну има бесмртну; далеко је од сласти овога света. Поставио је дубоке темеље здању – стубу своје: Темељни Симеон – славећи Сина Матере Приснодјеве.

Грчки цар Лав Велики,³³⁶ који није имао а желео је имати сина – наследника, моли преподобнога Данила да му измоли од Бога, остварење ове жеље. Преподобни, будући и сам син молитве, јер се роди на молитве своје мајке, молитвама својим даваше и другима милост Божију да имају деце. Стога и овога пута, помоливши се Богу, он предсказа цару да ће му се идуће године родити син. Ово се предсказање стварно и зби. Радујући се што му се родио син, цар у знак благодарности светитељу за молитве његове сагради му трећи стуб.

Док слава светог Данила брујаше на све стране, к њему дође царица Евдокија, супруга ранијега цара Теодосија Млађега,³³⁷ и моли га да сиђе са стуба и иде у њену област где, по њеним речима, бејаше много пустињских места. Блажени похвали њену добру мисао и усрђе, али не хте ићи оданде где му Господ нареди живети. И благословивши царицу он је отпусти с миром, а сам узиђе на виши стуб који му начини Геласије.

У то време неки јеретици у Византији најмише за огромне новце блудницу, по имену Васијану, да иде к светом Данилу и наведе на прљаво дело или њега самог или неког од његових ученика. И крену бестидница к целомудренику, и нечиста к чистоме, уображавајући да ће се блажени саблазнити од првог погледа на њу и пожелети је: јер она беше обучена у златоткане хаљине и украшена разним накитима. Дошавши, она се направи болесна и настани се у пољу према стубу, поред ограде словесних оваца доброга пастира. А направи се болесна, да би нашкодила души, ако не самога светитеља онда бар његових ученика. Провевши тамо не мало времена, и видећи да нема никаквог успеха, јер никако не могаше преластити онога чији се ум не беше прилепио за земљу него свагда пребива с Богом на небу, она отиде празна. И дошавши к јеретцима који је беху најмили, она бедница слага како се Данило, тобож, занео за њом, и похотљиво пожелевши њену лепоту наредио ученицима својим да му је доведу на стуб. „Но ја, додаде она, не пристадох на то. Али они, бојећи се да народ не дозна за ту њихову похотљиву жељу, хоћаху да ме убију, и ја се једва извукох из њихових руку и побегох“.

Таку лаж измисли о светитељу ова бедна блудница, а јеретици сејаху те речи њене по народу, клеветајући невиног и чистог Данила, са циљем да одврате народ од њега. Но лажљиву и погану клеветницу брзо постиже суд Божији: на њу изненада нападе зли дух, и мучаше је. Тада она, и не хотећи, изјави да је била поткупљена и подговорена од јеретика. Тако опадачи угодника Божјег бише посрамљени. А народ ухвативши бесомучницу одведоше је к светитељу, и мољаху га да је избави од мучећег је ђавола. А преподобни Данило, истински ученик Христа који учи љубити непријатеље и до седам пута седамдесет опраштати грешећима, не узврати јој за зло злом, него учини добро непријатељици својој: јер сатвори за њу молитву к Богу и нареди дати јој да попије од светог јелеја, и тако је избави од мучећег је ђавола. А она, добивши исцељење, стаде целивати светитељев стуб, отворено исповедајући пред свима свој грех и молећи опроштај. И од тога времена она поче водити целомудрен живот, оставивши своје развратне навике.

Преподобни не само имађаше од Бога власт изгонити ђаволе и исцељивати болести, него поседоваше и пророчки дар, тојест унапред знати и предсказивати будућност. Тако он, провидевши гњев Божји и казну која је имала постићи царски град, посла и обавести о томе патријарха Генадија и цара Лава, и саветова да се двапут недељно врше молепствија да се одстрани праведни гњев Божји. Али они не обратише никакву пажњу на савет блаженога, стога се због грехова њихових и зби пророчанство блаженога, о чему ће бити речи ниже. У то време цар, покренут Духом Светим, писа патријаху да иде к великом Данилу и посвети га за презвитера. Патријарх отпутова са својим клиром, и стигавши до стуба рече преподобноме да одавно већ жели да га види, али оптерећен црквеним пословима није могао то учинити. „А сада, рече он, дођох да те видим и да се удостојим твојих молитава и разговора“. – И замоли патријарх преподобнога да нареди да се прислоне лествице и он узиђе к њему. Но светитељ му одговори: „Узалуд те толико намучио онај који те је послао к нама“.

Када то рече светитељ, патријарх се удиви и ужасну како он познаде да његов долазак није добровољан већ присилан, јер

он не би никада дошао к преподобноме да га цар није приволео на то. И патријарх са онима што беху с њим дуго мољаше светитеља да нареди да прислоне лествице, да би по њима узишао к њему, али он одлучно одбијаше. Међутим беше врућина и силна жега, и патријарх, видевши где многи људи изнемогавају од жеге и жећи, нареди архиђакону, стојећи доле, да почне прописане при посвећењу молитве. Сам пак молећи се и читајући оне молитве које се читају при посвећењу за свештеника, он посвети светог Данила за презвитера, иако се он налажаше удаљен од њих, на врху стуба. А сво присутно мноштво народа клицаше: „аксиос!“ Тада блажени Данило, видећи у томе вољу Божју, нареди да се прислоне уз стуб лествице, и он прими из патријархових руку свештеничке одежде, и причести се с њим Пречистих и Божанских Тајни, па помоливши се за све дошавше отпусти их с миром.

Када цар дознаде да је преподобни Данило примио посвећење обрадова се и похита к стубу. Дошавши, он под стубом скиде са себе царско одело, па смирено узиђе к преподобноме на стуб и припаде к светим ногама његовим. Видевши да су преподобноме ноге отекуле и сатрулеле од дугог стајања, он се удиви великом трпљењу његовом, и добивши благослов с радошћу се врати дома.

Међутим дође време да се испуни светитељево пророчанство које он изрече о гњеву Божијем који је имао снаћи престони град. У месецу септембру, на дан светог мученика Маманта,³³⁸ који се веома свечано празновао у Византији, када у његовој цркви с вечера поче свеноћно бденије, изненада у огромном престолу граду изби страховити пожар, и тако се рашири да захвати малтене сав град, почињући од приморског бедема, званог Морнарски, па ширећи се до Константиновог трга, и надаље до Јулијанове обале, опасавши на тај начин сву средину града. Велика казна Божија постиже становништво: јер огањ уништи не само мноштво великих кућа са имовином, и дивних палата, и светих храмова, него и веома много људи. Тако, неке људе пожар у пепео претвори, друге на половину сагоре, трећима повреди руке или ноге или очи или главу. И беше немогуће угасити тај пожар; уколико се више стараху да га

угасе, утолико се пламен више ширио, јер то Бог кажњаваше за грехе људе Своје. Тако Константинов град пропадаше од скоро онаког истог огња од каког некада пропаде град Содом. И тек тада се опоменуше пророчанства преподобнога Данила које он изрече о овој казни и подстицаше народ на молитву и покајање, па потекоше к њему молећи га са сузама да молитвама својим Бога умилостави и пожар угаси. А светитељ их кроз плач укораваше што га нису послушали онда када им је предсказивао ову несрећу и што нису поступили по његовом савету: да двапут недељно врше саборна молепствија. Затим подигавши руке к небу, он се усрдно помоли Богу за град и његове житеље; и после молитве објави да ће пожар престати кроз седам дана. Тако стварно и би. А и сам цар се уплаши гњева Божија, и са царицом дође к преподобноме, просећи милосрђе Божије посредовањем преподобнога.

По истеку лета наступи тако хладна јесен, да је немогуће описати њену суровост. Ипак она не само не узможе победити јуначкога страдалца, него и сама би од њега побеђена. Читава четири дана киша је лила као из кабла, изгледало је као да реке теку с неба: од силних вода неке се планине осипаху, села потапаху; за све време дуваху страховити супротни ветрови, као бијући се међу собом; а олује и буре беху тако силовите, да сломише оне гвоздене полуге које су држале два стуба преподобнога. И док се стубови љуљаху, преподобни трпељиво стајаше на висини и сам се љуљаше на њему од ветра, као грана на дрвету; а ученици његови са ужасом гледаху одоздо на њега и кроз плач вапијаху, бојећи се да он не умре од толике хладноће или не падне заједно са стубом на земљу. Но нада преподобнога Данила у Господа остајаше непоколебљива, и он продужи неустрашиво стајати на стубу, утврђујући се на њему као на камену заснованом. Јер рашта се имао бојати смрти онај за кога је земаљски живот представљао окове и тамницу а смрт раздрешење и слободу, и који је понављао речи Давидове: Изведи из тамнице – тојест из тела – душу моју (Псал.141:8)? Уколико јачу хладноћу блажени трпљаше, утолико се топлије Богу мољаше. И стварно, завапи праведник ка Господу, и Господ га услиши,³³⁹ и као некада из лађе,³⁴⁰ тако и сада одозго

с неба запрети ветровима и одједном постаде тишина велика и изведри се.

После тога к светитељу дође цар да види, нису ли кише и ветрови причинили њему какве штете. И кад виде да су гвоздене полуге сломљене, он нареди да се боље учврсте, па се онда врати добивши благослов од преподобнога оца. Но путем цару се догоди ово: коњ се под њим од нечега уплаши, пропе се и паде на леђа, збацивши цара са себе тако, да му и царски венац спаде с главе и одскочи далеко, при чему поиспада из венца и поломи се бисерје и драго камење. Царски пак коњушар бејаше неки Јордан, по вери аријанац. Када он виде царев пад с коња, уплаши се да на њега не падне кривица за то и он буде кажњен. Стога се он врати назад к преподобноме, и са сузама га мољаше да посредује код цара за њега, при чему се одрече јереси аријанске и прошаше да буде присаједињен Православљу. Преподобни га присаједини Православљу, и написа цару: да се Јордан одрекао аријанског зловерја и присајединио хришћанском правоверју, због чега заслужује царско помиловање. На то цар одговори светитељу: „Виновник мога пада с коња нико други није до сам ја, јер сам се дрзнуо да пред твојим очима уседнем на коња, а ваљало ми је да пешке отидем подаље од твога светог стуба. Стога се на Јордана не само не љутим, него се напротив радујем што је мој пад с коња постао узрок да он устане из свог пада душевног“.

Цар се и надаље све време односио са таким поштовањем према светитељу, да га је не само сам почитовао него га је и другима као силу небеску показивао. Тако, када поглавар иноплеменог царства, по имену Губазије, дође грчком цару Лаву ради закључења примирја, цар га одведе к преподобноме Данилу Столпнику, и указујући Губазију на њега рече: „Ево чуда у моме царству!“ – А Губазије, удививши се трпљењу преподобнога, стаде се клањати не само светитељу него и стубу на коме он стајаше, и са сузама говораше: „Благодарим Ти, Царе Небесни, што си мене који сам дошао к цару земаљскоме удостојио видети мужа небескога и обиталиште његово“. – Вративши се у своју земљу, Губазије се често сећао

преподобнога и слао му писма, просећи свете молитве његове за заштиту свога царства.

И беше преподобни Данило предмет дивљења, и ближњима и даљњима, и својима и дошљацима, и царевима и простацима, и Грцима и Римљанима, и иноплеменицима, који и долажаху к њему као к Ангелу Божјем, а одлазећи призиваху га у помоћ себи, и светим молитвама његовим добијаху све што искаху.

Јуначко трпљење преподобнога, које он показа стојећи на стубу при свима ваздушним променама, довољно је посведочено гореспоменутим кишама и олујама. Но да се не би предало забраву нешто што треба да остане као сећање на њега, споменућемо и ово:

Једне године зима беше страховито љута: дуваху силовити ветрови, далеко неподношљивији од оних о којима смо горе говорили, бејаше веома много и снега и леда и мраза; а преподобни не само не имађаше никаквог крова над својим стубом, него му страховити ветар смаче са главе кожну кукуљачу и однесе је у неку провалију. И тако стајаше добровољни мученик сву ноћ, трпећи цичу зиму и оштар мраз, који достигоше највећи степен у зору. А кад се добро раздани, настаде така страховита мећава, да ученици не могаху ока отворити и на стуб погледати, нити икакву помоћ указати светитељу. А кад мину тај дан настаде још страховитија ноћ; а после ње исти такав дан и иста таква ноћ; и тек трећег дана мећава се унеколико стиша. Тада ученици прислонише лествице попеше се на стуб к преподобноме оцу, и нађоше га премрзла у леду од главе до ногу, и једва је помало дисао. И они га с тешком муком загрејаше трљајући му тело топлим водом и сунђером. Дошавши к себи, преподобни рече ученицима: Зашто ме узнемиравате: зашто ме пробудисте из слаткога сна? ја тек што сам заспао молећи се. Ипак вам хвала, чеда моја, што се толико старате о мени, оцу вашем.

Христољубиви цар, дознавши за то, дуго са сузама мољаше светитеља и до земље му се клањаше да допусти направити на стубу мали кров. Притом му цар рече: Поштеди себе, ако не себе ради, онда духовне користи наше ради, да не би умро пре времена и оставио нас сироте. – Видећи сузну молбу цареву

преподобни пристаде да се начини кров над његовим стубом, не ради олакшања себи већ ради усрдне молбе цареве. Јер цар имађаше к светитељу толику љубав и поштовање, да је к столбу преподобнога доводио све посланике и велике кнезове који су му долазили из разних земаља; и то је чинио или лично сам или преко својих придворних великаша. И сви се они дивљаху великом трпљењу преподобнога оца, са којим даноноћно подноси и студ и жегу; и обично одлажаху од њега са великом духовном утехом по себе.

Кроз неко време краљ Вандалски Гензерик³⁴¹ крену у рат против Грка и приближи се Александрији са огромном војском. Грчки цар, силно узнемирен овом најездом туђинаца, дође са целим својим сенатом к преподобном Данилу Столпнику, иштући помоћ од светих молитава његових. Провидећи шта ће се збити, преподобни прорече цару да Гензерик не само неће узети Александрију него ће у свима својим плановима претрпети крах и вратити се дома без икаквог успеха. И пророчанство се преподобнога стварно испуни. А благочестиви цар из благодарности за то зажеље начинити крај столпа блаженога оца келије за смештај његових ученика. Но преподобни моли цара да уместо тога сагради цркву у име преподобног Симеона Столпника и да свето тело његово пренесе из Антиохије у њу. Цар одмах сагради цркву преподобном Симеону према столпу преподобног Данила са северне стране, и поред цркве гостопримницу. Затим, по жељи преподобнога Данила, пренесе веома свечано у нову цркву чесне мошти светог Симеона. Веома обрадован тиме, преподобни Данило приликом те свечаности изговори народу опширну поуку.

По нарави преподобни Данило бејаше незлобив, и чињаше добро онима који га мрзе. Једном неко грђаше светитеља, а кад људи који то слушаху узнегодоваше на клеветника, он, показујући им печену рибу, говораше: „Ово једе ваш испосник!“ – После тога он са својом женом и децом поједоше ту рибу, и тог часа нападе ђаво на њега, и на жену његову, и на децу, и мучаше их. И кад њих доведоше к преподобноме, он их исцели својом молитвом, не памтећи зло и не враћајући увреду увредом. У знак благодарности незлобивоме оцу за тако велико

добро које им је учинио, они начинише од сребра икону преподобнога, на којој они беху представљени како леже пред ногама његовим, а и имена њихова беху написана на њој; и ту икону они поставише у цркви светог Архистратига Небеских Сила Михаила.

При незлобивости својој преподобни Данило имађаше још тако велики дар благодатне речитости, да се срца слушалаца његових миљем испуњаваху, и многи добијаху велику духовну корист исправљајући живот свој. На царском двору беше један чувен војник, по имену Едран, родом из Галате, снажан телом и храбар у ратовима. Дошавши к блаженом Данилу и чувши његове душекорисне поуке, он би толико дирнут, да се одмах одрече света, и са два пријатеља своја присаједини к ученицима преподобнога. Када цар чу то, веома се снужди због храброг војника тог и посла к њему да га усаветују да се врати к њему у дворац. Но он не поклони пажње царској ласкавој понуди, и одговори: Каква ми је корист ако сав свет добијем а души својој наудим?³⁴² – После тога он би од преподобнога пострижен за монаха, и подражаваше преподобнога у уздржању: од хране и пића узимаше само толико да му тело не умре од глади; исто тако спавао је врло мало, и то стојећи ослоњен на један обешени конопац. Доцније он стече цареву љубав због својих врлина, и цар га посеђиваше када долажаше к преподобном Данилу. Пошто поживе таким животом доста дуго времена, он се упокоји у миру. Његово монашко име беше Тит. А после њега поживе таким истим животом слуга његов Антоније.

У то време цар Лав удаде своју ћерку Аријадну за Зенона Исаврјанина, и посла га с војском против варвара који су били упали у Тракију. Пред полазак у рат Зенон оде к преподобном Данилу Столпнику, и светитељ му предсказа ове шта ће с њим бити: вратиће се из рата неповређен; затим ће после свога таста, цара Лава, примити царски скиптар, но сродници ће га из зависти прогнати с престола, на који ће се он после извесног времена поново вратити. И све се то зби у своје време.

Када се Зенон зацари после смрти Лава, и царова три године, против њега устаде Василиск,³⁴³ брат Верине, жене покојнога цара Лава. Прогнавши Зенона, он заузео Грчки престо;

а пошто беше присталица јереси Јевтихијеве, изазва велику пометњу у цркви Христовој, одбацујући Халкидонски сабор³⁴⁴ и ширећи јеретичко учење. Тада патријарх Цариградски Акакије,³⁴⁵ сабравши православне епископе, иако бојажљиво противљаше се цару, али без икаквог успеха. Стога он посла неколико епископа к преподобном Данилу са сузном молбом, да сиђе са стуба и дође к њима у престоницу у помоћ Цркви. Преподобни, премда му се није хтело силазити са стуба ни на најкраће време ипак видећи потребу Цркве, и притом призван на то и Божанским гласом с неба, сиђе са стуба, и оде у град к патријарху и епископима што беху с њим. Епископи га дочекаше с чешћу и примише с неисказаном радошћу. Међутим цар, чувши за долазак преподобнога и не желећи се видети с њим, уклони се из града на своје имање у околини престонице, али преподобни крену за њим. Но пошто му ноге од дугог стајања беху отекле и ранама покривене, те он не могаше ићи ногама својим, то га верници однесоше на рукама. Догоди се да их путем срете један губав човек. Угледавши преподобнога, он га вапајно стаде молити да га исцели. Преподобни се сажали на њега, сатвори молитву за њега и нареди му да иде на море које се налажаше близу и да се умије. Губавац се уми, и изиђе потпуно очишћен и здрав. Глас о овом чуду одмах се пронесе на све стране, и слеглоше се многи људи носећи своје болеснике, и сви се исцељиваху молитвама преподобнога. Окружен толиким мноштвом народа због чудеса која чињаше, он се приближи к царском дворцу који се налазио на том имању. А један Гот, погледавши одозго кроз прозор и угледавши како светитеља носе на рукама, насмеја се и рече: „Ево нови антипат долази!“³⁴⁶

Чим он то рече, одмах га постиже казна Божија: он изненада паде одозго, и разбивши се умре. А цар, дознавши за долазак светитељев, нареди да га не пуштају к њему. И светитељ се удаљи отресајући прах с ногу својих. Но затим се цар уплаши да га не снађе какво зло због непоштовања светитеља, па посла за преподобним молећи га да се врати к њему. Али он не само не послуша цара него и предсказа погибију његову. Притом рече: Који гњеви Цара Небескога припрема себи многа зла и сабира

гњев за дан гњева. – Рекавши то, преподобни оде својим путем. Посланици цареви се вратише, и када цару преношаху речи преподобнога, тога часа изненада сруши се у дворцу један стуб, што веома уплаши цара и све с њим: јер ето мртва ствар, по мигу Божјем, посведочи истинитост светитељевог пророчанства и својим падом најави скоро збацивање цара с престола.

Враћајући се у град, преподобни Данило исцели на путу два ђавоимана младића и удовичину ћерку; змију пак која му се неочекивано обави око ноге он речју својом одасла на њено место не пострадавши ни најмање од ње. А у самом граду к преподобноме приступи једна угледна жена, по имену Ираида, која беше нероткиња, и заливајући му ноге сузама мољаше га да је молитвама својим разреши нерађања; он јој прорече да ће родити сина, предсказавши чак име његово: „Жено, родићеш сина и даћеш му име Зенон“.

Међутим цар стаде тражити начин, како да се помири с преподобним и добије од њега опроштај, јер га је веома био уплашио пад стуба у дворцу за време подношења извештаја њему о одговору преподобнога Данила. Најпре он мољаше о томе светитеља преко угледних лица неискрено, јер срце његово не престајаше са смишљањем безакоња. Затим он сам лично оде к преподобноме, припаде к ногама његовим и мољаше опроштај. Но преподобни, душевним очима својим видећи зле помисли његове, изобличи лукавост његову рекавши присутнима: Ово смирење његово и покајање притворни су; под овчијом кожом у њему се скрива вучја зверскост; али ћете ви ускоро видети на њему праведни гњев Божји, јер свемоћна рука Свевишњега збацује са престола силнике.

После свих ових догађаја преподобни се врати на свој стуб; а након мало времена Василиск стварно би збачен с престола, као што беше предсказао преподобни. Зенон поново доби царски скиптар. И видећи у томе испуњење пророчанства преподобнога Данила, дође заједно са својом женом к преподобноме да му се поклони.

Остало време свога живота преподобни отац наш Данило проведе стојећи стално на стубу и чинећи многа чудеса. Но будући смиренуман и избегавајући славу од људи, он силу

чудотворства приписиваше не својим врлинама него молитвама преподобнога, и зато све болеснике који долажаху к њему он одашиљаше у цркву преподобнога Симеона к светим моштима његовим. Тако, златар неки донесе к преподобноме сина свог, хромог од рођења, који уопште не беше у стању ходити већ пузаше као змија стомаком по земљи. Одаславши овога у цркву преподобног Симеона, блажени Данило нареди да на ноге хромог дечака метну свете мошти светог Симеона. Чим то би учињено, хроми скочи као јелен и притече к стубу Данилову, радујући се и славећи Бога.

Један човек, враћајући се са Истока, паде у руке разбојницима. Пошто га страховито избише и колена му поломише, разбојници га опљачкаше па отидоше оставивши га једва жива. Неки путници пролазећи туда, када га видеше испребијана и у ранама, сажалише се на њега и пренесоше у град Анкиру. Епископ тога града уложи велико старање око болесника, доведе најискусније лекаре и излечи га од рана. Но излечени не могаше ходити, јер му ноге беху силно повређене и, мада ране беху излечене, ноге не имађаху силе ходити. Због тога болесник моли епископа да га пошаље к преподобном Данилу. И болесник, непомичан каоклада, би положен у кола и одвезен к стубу овог бесплатног лекара. А преподобни Данило одасла болесника у цркву преподобног Симеона, наредивши да га помажу јелејем, узетим од светих моштију, и тако га одмах исцели: болеснику се стопала и глежњи изненада учврстише, и он скочи и стаде ходити, узносећи благодарност Богу и светим угодницима Његовим – Симеону и Данилу.

Неки капетан из Шпаније имађаше тако велику веру у преподобнога, да, кад год би се разболео неко од његових слугу, или од сродника, или од пријатеља, он је писао преподобноме и молио га за исцељење оболелог. И кад су му затим доносили од преподобнога писмо са одговором, он је то писмо стављао на болесника, и болесник је одмах добијао исцељење.

Једна сиромашна жена имађаше синчића од дванаест година, који бејаше нем од рођења. Она га донесе к стубу преподобнога, остави га поред стуба, па оде. Преподобни пак,

угледавши дечака са стуба, нареди својим ученицима да га узму и да он живи међу њима. А ученици, мислећи да је мајка научила свога синчића да не говори и да се претвара ради уноснијег просјачења и лакшег издржавања, чињаху му многа зла да би га натерали да проговори: плашаху га, бијаху га, понекад га док је спавао бодијаху бодилом, или удараху трновитим гранчицама, да би он, пробудивши се изненада, проговорио коју реч. Но када се они уверише да је дечко стварно нем, они известише о томе преподобнога. Преподобни нареди да немоме дечаку помажу језик светим јелејем. И када у недељу на светој литургији ђакон отпоче читати свето еванђеље и народ по обичају запева: „Слава Теби, Господе!“ – тада и дечак јасно и громко изговори: „Слава Теби, Господе!“ – И од тог времена он стаде говорити лепо.

Доживевши дубоку старост, преподобни се приближи својој блаженој кончини. Провидевши је, он извести о томе своје ученике, и написа им следеће завештање: „Чеда моја и браћо моја! Ви сте мени и једно и друго: чеда сте моја јер вас родих духовно; и браћа сте моја јер нам је Бог свима заједнички Отац, и ја одлазим к том заједничком Оцу нашем. Но вас, миле моје, који плачете због растанка са мношвом, не остављам сироте него старање о вама поверавам Оцу нашем који саздаде вас све и мене. Стога нека Он, који је све створио разумом и премудрошћу и затим савио небеса и сишао на земљу и умро и васкрсао нас ради, буде с вама као премудри чувар ваш од ђавола. Као Господ, Он ће вас чувати у послушности светој вољи Својој; а као Отац ваш, Он ће вас самилосно и раширених руку дозивати к Себи кад будете грешили и падали. И Он, који је Себе предао на смрт за нас, нека вас сједини међусобном једнодушношћу, да бисте постали своји Небескоме Оцу. Трчите к смирености, будите послушни, љубите гостопримство, пост, бдење, сиромаштво, и нарочито држите прву и највећу заповест, заповест о љубави, као и све оно што доликује побожности. Чувајте веру истиниту, пазите се од јеретичког кукоља, и ни у чему не одступајте од ваше матере – свете Цркве. Ако све то извршите, бићете савршени у врлини“.

Написавши такво завештање својој духовној деци, преподобни нареди да се прочита пред њима док они плакаху због растанка с њим. На три пак дана пред блажено престављење преподобнога, у поноћ, неки од најдостојнијих ученика његових удостојише се видети где к њему дођоше и посетише га сви од памтивека светитељи Божји: пророци, апостоли, мученици и ликови свих светих у светлости и слави небеској; они га с љубављу поздравише, и наложише му да се причести Божанским Тајнама. А кад приспе дан његовог разрешења од тела, дође са васцелим клиром својим патријарх Јевтимије,³⁴⁷ прејемник Акакија. Гореспоменута пак богобојажљива жена Ираида, која би разрешена бездетности молитвама преподобнога Данила, припреми све што беше потребно за чесно погребљење преподобнога. У то време деси се ту један бесомучан човек, који стојећи крај стуба говораше да види анђела и многе светитеље где силазе с неба к преподобноме, и називаше по имену светитеље које види. И преподобни и богоносни отац наш Данило, радујући се због одласка свог, предаде чесну и свету душу своју у руке Божије, када му бејаше осамдесет година и три месеца од рођења.³⁴⁸

Одмах по престављењу преподобнога Данила споменути бесомучни човек ослободи се насиља ђавољег. Кад преподобни сконча, појавише се на небу изнад стуба три звездана крста, или боље рећи три крстолике звезде, које блистаху неисказаном лепотом и дању, за време сијања сунца. И блистаху се оне све време док свето тело преподобнога оца не би погребено крај стубова његових. Заједно с њим бише положене и мошти света Три Младића Вавилонска: Ананије, Азарије и Мисаила, сагласно предсмртном завештању преподобнога, да би они који долазе његовом гробу ради поклоњења одавали част не његовим моштима већ моштима света Три Младића. Тако, смирен за живота, преподобни остаде смирен и по престављењу, избегавајући славу људску. Но Бог прослави онога који Њега прославља: прослави га чудесима на земљи пред људима, прославља га и на небу пред Анђелима, будући Сам слављен свеколиком твари вавек. Амин.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ЛУКЕ НОВОГ СТОЛПНИКА

ПРЕПОДОБНИ Лука Столпник живео у време Византијског цара Романа³⁴⁹ и Константина Порфирородног,³⁵⁰ зета цара Романа и сина цара Лава Мудрог,³⁵¹ а за патријарховања Теофилакта³⁵² сина цара Романа. У то време Бугари³⁵³ нападоше на Византијску царевину, и по царском наређењу Лука би узет у војску и учествова у рату. У томе рату Лука виде погибију многих хиљада људи, но по промислу Божјем он изађе из рата жив и неповређен. Видећи у свом спасењу прст Божји Лука презре сву сујету света, и постаде монах. И пошто показа велики успех у подвижништву он би рукоположен за презвитера. Ревнујући у врлинама он је носио тешке вериге, и шест дана у недељи ништа јео није, само је у седми узимао по једну просфору и нешто зеља. Затим узиђе на један столп, и проведе на њему три године.

Потом, упућен гласом Божјим с неба, он оде на гору Олимп³⁵⁴ и метну себи камен у уста, да не би нарушио подвиг ћутања. Одатле пређе у Цариград, и напослетку у град Халкидон.³⁵⁵ Тамо он поново узиђе на један столп, и чинећи безбројна чудеса проведе на њему четрдесет пет година, па отиде ка Господу.³⁵⁶

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА МИРАКСА

СВЕТИ мученик Миракс беше родом Египћанин; рођен од хришћанских родитеља у граду Тенестији; би крштен, одгајен и васпитан у беспрекорној и чистој вери Христовој. Али у својој младићкој лакомислености он подлеже утицају непријатеља свега доброга, ђавола, оде к тамошњем Амиру³⁵⁷ и одрече се Христа. Па не само то него, пошто скиде са себе појас³⁵⁸ и изгази крст, он узе мач у руке и ускликну громким гласом: „Агарјанин³⁵⁹ сам, и од данас нисам више хришћанин!“

Таквим својим одречењем од Христа Миракс стече поштовање и уважање код Амира и његове околине; и дуго времена не мишљаше уопште на своје спасење. Међутим родитељи Мираксови, дознавши за пад свога сина, не престајаху свесрдно молити Бога да покаје њиховог сина и врати га Христовој вери. И молитва њихова не остаде без плода. Господ услиши њихове усрдне молитве: окрену срце сина њихова Миракса на покајање. И он оде к родитељима својим и рече: Премили родитељи моји, помрачена ума ја учиних страховито дело; но ево ме сада к вама са молбом, да опет постанем хришћанин и да будем с вама. – На то му родитељи одговорише: Чедо, откако ти учини тај грех ми пролисмо много суза, и од тада не престадохмо молити Бога да ти дарује познање истине и да те врати Христу, Спаситељу нашем. Зато сада благодаримо Његову доброту што се не оглуши о ништавне молитве наше. Али, чедо, као што и сам знаш, ми страхујемо од Амира да ти останеш с нама, да му то не би дало повода да гњев свој искали на нама. Стога ако хоћеш да умириш своју савест, мучену страшним падом одречења од Христа, и да нађеш милост у Бога, а и да нас спасеш одговорности, и да постанеш близак и мио Христу, те да би могао посредовати пред Њим за све ближње своје, ти поступи овако: отиди к Амиру, и као што си се некада неустрашиво одрекао Христа, тако сада неустрашиво исповеди своју веру у Њега. И то уради тако као да ми ништа не знамо о томе. И сигурно ће Бог, чедо наше мило, устројити пут твој по

Својој благој вољи. Иди, и премда смо недостојни, ми се надамо да ће Господ благи услишити молитву нашу.

Миракс послуша савет својих родитеља, и са вером у њихов благослов и молитве упути се к Амиру и његовим великодостојницима. Ступивши пред Амира и његове великаше, Миракс се опаса појасом, осени себе чесним дрвеним крстом, целива га и стаде викати из све снаге: „Господе, Христе мој, помилуј и спаси ме!“

Оваква смелост запрепасти све. Амир дохвати Миракса и упита га: Шта је то с тобом? какво ти се зло догодило? – Миракс одговори: Једва дођох себи од оног ђавољег помрачења које ме беше снашло, и вратих се Христу Богу моме, и опет постадох хришћанин као што и раније бејах. И ево дођох да пред тобом и твојим великашима и пред свима исповедим Господа Христа и да вам изјавим да проклињем веру вашу.

Чувши то, Амир нареди да Миракса одведу у тамницу, и да га тамо држе три дана без хране и пића. После тога он га изведе на суд. На суду Миракс опет исповеди Христа. Због тога би избијен, и поново закључан у тамницу. Након три дана мученик би понова изведен на суд, али он опет неустрашиво исповедаше Христа Господа. Зато га тукоше воловским жилама тако, да му тело ранама покрише. Амир га онда поново баци у тамницу. А после три дана Амир га опет изведе преда се на суд. И видећи да мученик и надаље чврсто и непоколебљиво исповеда Христа, Амир нареди те га немилосрдно тукоше. Напослетку донесе одлуку: да му се мачем одсече глава.

Слуге Амирове узеше светог исповедника, и по наређењу укрцаше га у лађу, отпловише с њим на пучину морску четири стадије, и допустише му да се помоли Богу. Затим му одсекоше главу, па га бацише у море.³⁶⁰ Шта се затим десило с његовим телом, да ли је испливало из мора, не зна се; но чесна глава његова изађе из мора, и неки благочестиви хришћани је познаше, и узеше је на чување као скупоцени дар. А када то дође до ушију Амиру, поштоваоци светог мученика дадоше Амиру сто златника као откуп, и добише дозволу да несметано чувају свету мученикову главу. Они начинише сребри ковчежић, и с доличном чашћу положише у њега свету главу. Од тога

времена па све до сада ова света глава светог страдалца точи из себе миомирисно миро и чини многа и разноврсна исцељења у славу Господа и Спаса нашега Исуса Христа, утврђујући веру код оних који сумњају у небеску славу светог мученика.

ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ НИКОНА СУХОГ, ПЕЧЕРСКОГ

ОПОМИЊИТЕ се сужања као да сте с њима свезани (Јевр. 13, 3), – тако заповеда сужањ о Господу, свети апостол Павле. Покоравајући се овој заповести, опоменимо се чудеса блаженог сужња Никона, преко кога се очигледно пројави сила Господа који сужње ослобађа окова. Овај блажени сужањ Никон беше из града Кијева, син веома угледних родитеља. Дошавши у Печерски манастир он добровољно пороби у послушност Христу разум свој и себе васцелог, и постаде искусан монах. Затим, у време најезде злочестивих Татара, он би са светим Евстратијем Печерским заробљен од њих истовремено, и одведен из манастира у њихову земљу, и држан тамо у оковима. Један христољубиви житељ града Кијева допутова тамо да откупи заробљенике, но блажени Никон се уклони од њега; а тај христољубац помисли да Никон поступи тако зато што има у Кијеву богате сроднике и жели да га они откупе. Пошто откупи многе заробљенике, тај се христољубиви човек врати у Кијев и исприча о блаженом Никону. Када то дознадоше Никонови сродници, они одоше к Татарима са великим благом да откупе Никона, али блажени Никон им рече: Немојте узалуд трошити своје благо. Да је Господ хтео да будем слободан, не би ме предао у руке ових безаконика: јер Он сам предаје у ропство оне које хоће. А ми: „добро смо примали од Бога, а зла зар нећемо примати?“ (Јов.2:10). – Сродници укорише блаженога, и не откупивши га вратише се натраг са својим благом. После тога Татари, видевши да им се жеља не испуни, стадоше немилосрдно мучити слугу Божјег. И мучише они блаженога пуне три године сваки дан: злостављаху га, везиваху га, окиваху га по рукама и ногама, опаљиваху га огњем, параху га ножевима, мораху га глађу и жеђу, не давајући му ништа јести некада по дан, некада по два, некада по три; лети га по три дана држаху на врелом сунцу, а зими га бацаху у снег и мраз. Све му то чињаху безбожни Татари, да би он откупио себе; но блажени Никон благодараше Бога за све и мољаше Му се непрестано.

Затим, након извесног времена Он објави својим мучитељима да ће га Христос забадава ослободити из руку њихових, о чему је он већ обавештен. И говораше им: Мени се јави брат мој Евстратије, кога ви продадoste Јеврејима да га разапну.³⁶¹ Зато ће они осуђени бити заједно са претцима својим који су викали: „крв његова на нас и на децу нашу“.³⁶² А ви, бедници, бићете мучени заједно са Јудом који је продао Господа на крсна страдања. Мученик који ми се јави рече ми, да ћу ја кроз три дана бити у манастиру, ради молитава светих отаца Антонија и Теодосија и осталих угодника Печерских с њима.

Чувши то, Татарин који преподобнога беше одвео у ропство, помисли да преподобни намерава побећи, па му подсече жиле под коленима, да не би могао побећи, и усто постави јаку стражу око њега. Но трећега дана, у само подне, када сва стража са оружјем у рукама окружаваше преподобнога, блажени сужањ изненада постаде невидљив, а стражари само чуше глас који говораше: „Хвалите Господа с неба!“

И тако светитељ би на чудесан начин невидљиво пренесен у Печерску цркву Пресвете Богородице, и то у време када се на Божанственој литургији поче певати Причастен. И одмах се сва братија слеглоше око њега, и питаху га на који је начин доспео овамо. Но он спочетка хтеде да прикрије ово превелико чудо. Међутим сви који га окружаваху, видећи га окована у тешке ланце и све тело његово покривено гнојавим ранама, а нарочито видећи како му крв цури из подсечених жила, тераху га на све могуће начине да им каже истину. Стога он, и против своје воље, напоследку исприча им све шта се збило, али им не даваше да му скину окове с руку и ногу. На то му игуман рече: Брате, да је Господ хтео да ти останеш у овим оковима, Он те не би избавио из ропства; зато се покори нашој молби. – После тога скинуше окове с преподобнога, и братија направише од њих стварчице, потребне за олтар.

Након не много времена, пошто са Татарима би закључен мир, допутова у Кијев онај Татарин који је држао блаженог Никона у ропству. Допутовавши у Кијев, он посети Печерски манастир. Видевши тамо свог бившег роба, блаженога Никона, он га познаде, и подробно исприча све о њему игуману и

братији; и више се не врати натраг у своју земљу, него испуњен умилењем он прими свето крштење, и заједно са другим Татарима који такође беху дошли у Кијев, постаде монах, и с њима оконча живот свој у покајању у Печерском манастиру, служећи као послушник и ученик бившем робу своме – блаженоме Никону.

Бише и многа друга предивна чудеса овог блаженог и светог оца Никона, од којих ћемо споменути нека. – Једном, када блажени беше још у ропству, разболеше се заробљеници од глади и беде толико да бејаху близу смрти. Тада блажени, и сам роб са њима, заповеди им да ништа не окушају од хране незнабожаца, и молитвом својом подари свима оздрављење, и учини да се на невидљив начин ослободе уза.

Другом приликом, док блажени још беше у ропству, разболе се Татарин који га је и одвео у ропство; и када беше на самрти он заповеди својим женама и деци да роба Никона распну више његовог гроба. Но овај блажени роб, провидећи духом да ће се овај Татарин покајати на крају свога живота, помоли се за њега и исцели га, те на тај начин спасе и себе од смрти телесне, и овог Татарина не само од смрти телесне већ и од душевне.

Овај блажени Никон назива се „Сухим“ због велике испошћености тела. А то наступи код њега од великог пошћења његовог и од силне крви која му истече у ропству, те је могао заједно са пророком Давидом рећи за своје здравље, поремећено у ропству; „сасуши се као цреп крепост моја“ (Псал.21:16), „и кости моје као топионица огореше“ (Псал.101:4). И ми, дивећи се чудесној сили његовој, не телесној него оној која је својствена Бестелесним Силама Небеским, шта ћемо рећи? Само оно што и свети апостол: „Ово благо имамо у земљаним судовима“ (2. Кор. 4, 7). Овај сужањ, чудесно ослобођен окова, при свој сухости телесној, заиста гораше огњем љубави Божије, сијајући добрим и богоугодним делима. Затим он би ослобођен и од окова тела,³⁶³ и за пролазну сухоту у овом животу он после смрти доби од Бога неувенљиву нетрулежност тела свога, у којој оно и до сада пребива у пештери; духом пак својим он уђе у „наследство непропадљиво, чисто, које неће иструнути ни увенути, сачувано на небесима“ (1. Петр. 1, 4), крај извора

вечнога живота, и доби неувенљиви венац славе. Тим венцем нека се на молитве преподобног угодника Божјег Никона, удостојимо и ми бити овенчани од Цара славе Христа Бога, коме слава са беспочетним Оцем Његовим и с Пресветим и Благим и Животворним Духом, сада и свагда и кроза све векове. Амин.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ЛЕОНТИЈА АХАЈСКОГ

ПРЕПОДОБНИ Леонтије живљаше за време последњих Палеолога, и у време после њих. Беше родом из Монеувасије Пелопонеске од богатих и побожних родитеља, Андреја и Теодоре. На крштењу доби име Лав, и пошто изучи школе, посла га отац у Цариград да се усавршава у философији. Због његових способности и врлина и цар га веома љубљаше и поштоваше. Када му умре отац, Лав се врати у свој завичај и у свему се потчини својој матери, иако беше велики философ и веома цењен. Мајка му, желећи да се повуче у манастир и да тамо проведе богоугодно остатак свога живота, наговори сина да се ожени и да наследи сво родитељско богатство, на шта овај и пристаде иако не беше светољубив.

Иако у свету, Лав живљаше богоугодно и врлинским животом, јер имаше не земаљско већ небеско мудровање. Међутим, срце његово гораше божанском чежњом и он не беше задовољан стањем у коме се налази, него жељаше да се сав преда Богу и служби Њему. Пошто доби троје деце, убеди супругу своју да остане са децом у дому његовом и у свој имовини његовој, а он отиде да испуни жељу душе своје, или боље рећи Еванђеље Христово, које гласи: „Сваки који остави куће, или браћу, или сестре, или оца, или матер, или жену, или децу, или земљу имена мога ради, примиће сто пута онолико и добиће живот вечни“ (Мт. 19, 29). Он, дакле, нађе једног светог мужа, по имену Менида, искусног у монашком живљењу, потчини се њему и уброја у остале његове послушнике. Када прими анђелски образ, доби име Леонтије, и са таквом ревношћу отпоче своје аскетске подвиге, и толико се много труђаше, да је за кратко време превазишао у врлинама сву осталу сабраћу и саподвижнике своје и сви му се дивљаху.

Међутим, чежња да види и да подражава дела и других светих мужева, одведе га у Свету Гору, и нашавши тамо врлинске монахе, саподвизаваше се са њима и проли много зноја ради врлине, труда и подвига. Но пошто га и тамо почеше

много ценити, блажени напусти Свету Гору, дође и насели се у пуста места Пелопонеза и беше тамо сам, само Богу молећи се. По његовој молитви, а по милости Својој, Бог му показа место за подвизавање у северном делу Пелопонеза, на гори званој Клока изнад Егија. Дошавши тамо, он трпљаше студен и мраз зими, а жегу лети и многим другим трудовима победивши све противничке силе демонске, достиже у савршено бестрашће. Тома и Димитрије Палеолози, управљачи Пелопонеза, веома поштоваху Преподобнога, тако да из љубави према њему сазидаше на месту где се он подвизаваше храм Архангела Михаила, и многе друге зграде, те постаде, и остаде, манастир и до данас.

Преподобни пак Леонтије, мудрим и божанским речима својим и садејством божанске благодати, поставши узрок спасења многих, предвиде свој крај, јер виде пресветле Анђеле где га призивају са земље на небо, и тако у миру предаде свој дух у руке Божје око 1450. године, поживевши 75 година. Његово свето тело би положено у истој пећини где се подвизавао, и оно точи исцељења онима који му са вером прибегавају. Нека би се и ми избавили вечног мучења милошћу Божјом, молитвама преподобног и богоносног оца нашег Леонтија, и да се удостојимо небеског царства. Амин.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА ВАРСАВЕ

СВЕТИ мученик Варсава беше Персијанац. Он неустрашиво исповеди своју веру у Христа истинитог Бога. Зато му поглавар Персије одсече главу; и храбри страдалац прими венац мучеништва.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА АИТАЛА и АКЕПСИЈА

ОВИ свети мученици беху из Персије, из града Арбила.³⁶⁴ Аитал беше прво незнабожачки жрец у граду Арбилу; но потом чувши о вери Христовој реши се да се обрати хришћанском епископу, надајући се добити исцељење од болести која га беше снашла у то време. Епископ га одмах исцели молитвама својим од болести крварења. И онда упозна са истинама хришћанске вере и живота. Поставши хришћанин он би посвећен за презвитера, и врати се у свој град где стаде суграђанима својим проповедати Христову веру. Због тога он би оптужен управитељу области као хришћанин. Пред управитељем Аитал исповеди Христа Бога. Зато управитељ нареди те му одсекоше уво, па га онда вргоше у тамницу.

Свети пак Акепсије беше ђакон. Ухваћен, он исповеди своју веру у Христа. Зато га немилосрдно тукоше, па заједно са Аиталом упутише архимагу³⁶⁵ царевом. Овај их изведе пред цара. Они и пред царем објавише своју веру у Христа. Због тога обојици одсекоше главе. И тако ови блажени исповедници примише венац мучеништва.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА ТЕРЕНЦИЈА, ВИКЕНТИЈА, ЕМИЛИЈАНА и ВЕВЕЈА

ОВИ свети мученици пострадаше за Христа Господа мачем посечени.

СПОМЕН СВЕТИХ ПОДВИЖНИКА ПЕТРА И АКЕПСИМА

ПОДВИЗАВАЛИ се и скончали у Персији.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНИХ ОТАЦА НАШИХ ВИХІЈАНА и НОМОНА

МОНАСИ – подвижници; поштовани на Кипру као светитељи. Њихове свете фреске (из 14. века) налазе се у њима посвећеном храму у селу Анагиа, код Никозије на Кипру, а и у другим црквама. Иначе их други Синаксари не спомињу.

НЕДЕЉА СВЕТИХ ПРАОТАЦА пред Рођењем Христовим

У ДАНЕ предпразнства Рођења Христовог, у недељу која падне између 11. и 17. децембра, празнује се спомен свих старозаветних Праотаца, светих Патријараха, Пророка и Праведника, који су живели пре Закона датога на Синају, као и оних који су живели под Законом, то јест свих светих Праотаца од родоначелника праоца Адама до светог праведног Јосифа, Заручника Пресвете Богоматере Христа Спаса. Заједно с њима спомињу се ове недеље и сви свети старозаветни Пророци, који су пророковали долазак Христа Спаситеља, почев од пророка Мојсија и Самуила па све до светог Захарије и Јована Крститеља. Такође се ове недеље спомињу и сви старозаветни Праведници, који су се оправдали вером у долазећег Месију, Христа Спаситеља, и прославља се тога дана њихова велика вера и богоугодне врлине. Особито пак спомињу се и славе се благочестива Три Младића, Ананија, Азарија и Мисаил, и са њима Пророк Данило, који су у огњеној пећи Вавилонској усред распаљеног пламена тајанствено изображавали тајну Свете Тројице и тајну Оваплоћења Христовог од Свете Дјеве, коју огањ Божанства не опали.

Поименце пак у ову недељу Праотаца Христових спомињу се следећи свети Праоци: Свети и праведни првоздани прародитељи Адам и Ева, праведни Авел син Адамов, праведни Сит син Адамов, праведни Енос син Ситов, Каинан син Еносов, Малелеил оин Каинанов, Јаред син Малеилов, Енох син Јаредов, Матусал еин Енохов, Ламех син Матусалов, праведни Ноје син Ламехов, Сим и Јафет синови Нојеви, Арфаксад син Симов, Каинан син Арфаксадов, Сала син Каинанов, Евер син Салин (по коме бише названи Јевреји), Фалек син Еверов, Рагав син Фалеков, Серух син Рагавов, Нахор син Серухов, Тара син Нахоров, свети праведни Патријарх Авраам син Тарин, и Лот синовац Аврамов, Патријарх Исак син Аврамов, Патријарх Јаков (назван Израил) син Исаков, светих Дванаесторица Патријараха синова његових:

Рувим, Симеон, Левиј, Јуда из чијег је колена Христос, Завулон, Исахар, Дан, Гад, Асир, Нефталим, прекрасни Јосиф Патријарх, и најмлађи Венијамин; затим Фарес и Зара синови близанци патријарха Јуде, Есром син Фаресов, Арам син Есромов, Аминадав син Арамов, Наасон син Аминадавов, Салмон син Наасонов, Вооз син Салмонов, Овид син Воозов, Јесеј син Овидов, из чијег корена произрасте Давид Цар и Пророк, Богоотац Христов по телу; затим Соломон цар син Давидов, Ровоам цар син Соломонов, Авија цар син Ровоамов, Аса цар син Авијин, Јосафат цар син Асин, Јорам цар син Јосафатов, Озија цар син Јорамов, Јоатам цар син Озијин, Ахаз цар син Јоатамов, Језекија цар син Ахазов, Манасија цар син Језекијин, Амон цар син Манасијин, Јосија цар син Амонов, Јехонија цар син Јосијин, Салатиил син Јехонијин, Зоровавељ који обнови храм Јерусалимски, Авиуд син Зоровавељов, Елиаким син Авиудов, Азор син Елиакимов, Садок син Азоров, Ахим син Садоков, Елиуд син Ахимов, Елеазар син Елиудов, Матан син Елеазаров, Јаков син Матанов и праведни Јосиф син Јаковљев, Заручник Пресвете Дјеве Марије (Лука 3, 23–38. и Матеј 1, 1–16).

Такође се спомиње свети и праведни Мелхиседек, свештеник Бога Вишњега, свети и праведни Јов Многострадални, свети Пророк и Боговидац Мојсије и брат његов Пророк и Првосвештеник Арон, првосвештеници Елеазар и Финес син његов и Ор, праведни Исус Навин и Халев; праведне Судије Израилске: Девора и Варак, судија Јефтај, судије Гедеон и Самсон, и праведна Јаилџа; свети Пророк Самуило, Пророк Натан, велики Пророк Илија Тесвићанин и Пророк Јелисеј, Олда Пророчица, Јездра и Немија вође Израилске, Исус првосвештеник и Симон велики јереј. Онда се још спомињу Дванаест Малих пророка: Осија, Јоил, Амос, Авдија, Јона, Михеј, Наум, Авакум, Софонија, Агеј, Захарија и Малахија; такође свети пророк Михеј II, пророк Самеј, Азарија пророк, Анан пророк, Варух пророк, Ахије пророк. Четири света Велика Пророка: Исаија, Јеремија, Језекиљ и Данило са Три Младића: Ананијом, Азаријом и Мисаилом, и најзад свети

пророк и првосвештеник Захарија, отац светог Претече, а и сам свети Јован Претеча и Крститељ Христов.

Од светих и праведних Жена, осим већ споменутих, спомињу се још ове недеље: света праведна прамати Сара жена Авраамова, праведна Ревека жена Исакова, праведна Лија прва жена Јаковљева и праведна Рахиља друга жена Јаковљева, Асинета жена Јосифова, Раава Хананејка, Маријам сестра Мојсијева, праведна Рута баба Давидова, праведна Сарафтеја којој би послан пророк Илија, праведна Соманићанка која прими пророка Јелисеја, праведна Јудита, праведна Јестира, праведна Ана мати Самуилова, праведна Сузана о којој говори пророк Данило, праведна Соломија богоносица, и праведни родитељи Пресвете Богородице Јоаким и Ана.³⁶⁶

Свим овим светим Праоцима Пресвете Богородице и преко Ње Праоцима Христовим по телу пева се ове недеље на богослужењу следећи дивни тропар у њихову част а на славу Христа Бога и Спаса нашег (глас 2): „Вером си оправдао Праоце, заручивши унапред преко њих Цркву из незнабожаца. Хвале се и славе ови Свети, да Она Која Те је бесемено родила јесте плод благословени од њиховог семена. Молитвама њиховим, Христе Боже, спаси душе наше“.

12. Децембар

ЖИТИЈЕ СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ СПИРИДОНА ЧУДОТВОРЦА, епископа Тримитунтског

ПОСТОЈБИНА овог чудесног Спиридона беше острво Кипар.³⁶⁷ Син простих родитеља, земљорадника, он и сам беше прост, смирен и врлински. Од детињства он беше пастир овцама. Ожени се у младости, и имађаше деце. Вођаше он чист и богоугодан живот, подражавајући Давида у кротости, Јакова у простосрдачности, Авраама у гостољубљу. После не много година њему умре жена, и он стаде још слободније и усрдније служити Богу добрим делима, сву своју имовину трошећи на збрињавање странаца и исхрану ништих. Живећи на такав начин у свету, он толико угоди Богу, да се удостоји од Њега дара чудотворства: он исцељиваше неизлечиве болести и речју изгоњаше ђаволе из људи. Због тога он би постављен за епископа града Тримитунта у време цара Константина Великог и сина му Констанција.³⁶⁸ И на епископском престолу он продужи чинити велика и дивна чудеса.

Једном на острву Кипру би бездаждије и велика суша, иза које настаде глад, иза глади помор, и мноштво људи умираше од глади. Небо се затвори, и беше потребан други Илија, или сличан њему, да молитвом својом отвори небо. И такав се показа свети Спиридон: јер он, видећи невољу која снађе људе и родитељски жалећи оне који умираху од глади, усрдно се помоли Богу, и небо се одмах покри облацима са свих страна, и удари велики дажд на земљу, и не престаде обилно падати неколико дана, док се светитељ поново не помоли Богу, и разведри се. Земља се богато надоји, и даде изобилан род: њиве родише обилато, баште и градине се преливаху од плодова; и после те глади би изобиље велико, молитвама угодника Божјег Спиридона.

Међутим, након неколико година због грехова људских, по допуштењу Божјем, опет настаде глад у тој земљи. И богати житопродавци радоваху се скупоћи, јер имађаху жито скупљано у току неколико година; и отворивши житнице своје почеше га продавати по високој цени. Беше тада у граду Тримитунту један

житопродавац, ненасито среброљубив и неугољиво сластољубив. Он у многим местима закупи мноштво жита, пренесе га лађама у Тримитунт, али га не хте продавати по тадашњој цени пијачној, него га смести у житнице са намером да сачека још страшнији притисак глади, и онда скупље прода жито, и тако што више заради. Када глад постаде готово свеопшта и с дана на дан све јаче мораше људе, овај житопродавац стаде продавати жито по веома високој цени. Утом к њему дође један сиромашак, просећи и молећи га и са сузама клањајући му се: да се смилује на њега и подари му мало жита, да он са женом и децом не би умро од глади. Но немилосрдни и златопоробљени богаташ не хте да се смилује на сиромашка, него му рече: Иди, донеси новац, и добићеш онолико колико будеш платио.

Сиромашак, тетурајући се од глади, оде к светом Спиридону, и кроз плач му исприча своју муку и богаташево немилосрђе. Светитељ му рече: Не плачи! него иди дома, јер Дух Свети каже ми, да ће сутра твој дом бити пун жита, а богаташ ће те молити и даће ти жито забадава.

Сиромашак уздахну и оде дома. А у први сумрак, по наређењу Божјем, удари сраховита киша, и силовита вода поруши многе житнице немилосрдног среброљупца и разпесе сво жито. Немилостиви пак житопродавац са својим укућанима трчаше ио целоме граду, позивајући и молећи све да му притекну у помоћ, да не би од богаташа постао просјак. А сиромашни људи, видевши жито разнесено водом по путевима, стадоше га скупљати, и напунише житом куће своје. Такође обилно накупи себи жита и онај сиромашак, који јуче мољаше богаташа да му удели мало жита. Видећи на себи очигледну казну Божју, богаташ угледавши овога сиромашка поче га молити да накупи себи жита бесплатно колико хоће. – Тако Бог казни богаташа за немилосрђе, и, по пророчанству светитељевом, избави сиромашка од беде и глади.

Један познати светитељу земљоделац дође к том истом немилосрдном богаташу у време те глади, молећи га да му да у зајам жито и обећавајући да ће му га у време жетве вратити са великом каматом. Богаташ, поред житница оборених поплавом,

имађаше још и друге житнице пуне жита. Али он, првим својим губитком не уразумивши себе и не излечивши себе од тврдичлука, испољи своје немилосрђе и према овом паћенику, па чак не хте ни да слуша његову усрдну молбу, него му рече: Без новаца нећеш добити од мене ниједно зрно.

Чувши то, јадни земљоделац заплака и оде к светитељу Божјем Спиридону, и каза му своју муку. Светитељ га утеши и отпусти кући. Но сутрадан изјутра он сам оде к земљоделцу и однесе му не мали грумен злата, не говорећи му откуда му злато. Предавши земљоделцу то злато, он му рече: Носи, брате, ово злато оном богатом житопродавцу и дај му га у залог, а он нека ти за то да онолико жита колико ти је потребно за прехрану. Када пак стигне жетва и у тебе буде у изобиљу жита, ти онда откупи овај залог и опет га донеси мени.

Убоги земљоделац узео из светитељевих руку злато и хитно оде к богаташу. Када златољубиви богаташ угледа злато, обрадова се, и одмах даде сиромашу у зајам жита колико му беше потребно. А када стигне жетва и берићет се показа добар, и несташе глади, земљоделац тај однесе са великом каматом жито богаташу, узео од њега злато заложено код њега, и однесе га с благодарношћу светом Спиридону. Светитељ узео злато и крену у своју градину заједно са земљоделцем, рекавши му: Хајде, брате, са мном, да заједно вратимо ово Ономе који нам је милосрдно дао у зајам. – А кад са земљоделцем уђе у градину, он положи злато покрај оградe, подиже очи к небу и кликну: Господе мој Исусе Христе, Ти вољом Својом све ствараш и претвараш! Ти си некада пред очима цара Египатског Мојсијев штап претворио у змију,³⁶⁹ – нареди и сада овоме злату, које Ти раније претвори из животиње, да се поново претвори у свој првобитни облик, да би и овај човек сазнао колико Ти промишљаш о нама и самом стварношћу научио се ономе што је речено у Светом Писму: „Господ чини све што хоће“ (Псал.134:6)

Када се светитељ тако мољаше, злато одједном доби животну силу и поче се кретати претворивши се у змију и гмизећи. – Тако дакле, на светитељеву молбу змија се најпре претвори у злато, па затим на чудесан начин из злата опет

постаде змија. Гледајући ово чудо, земљоделац дрхташе од страха, па павши на земљу говораше да је недостојан таквог чудесног добродетелства. Змија пак одгамица у своју рупу; а земљоделац се пун благодарности врати кући својој, запањен величином чуда учињеног Богом на светитељеве молитве.

Један врлински човек, пријатељ светог Спиридона, би из зависти оклеветан од стране прљавих људи пред градским судијом и посађен у тамницу, а затим и на смрт осуђен без икакве кривице. Дознавши за то, блажени Спиридон пође да пријатеља свог избави од незаслужене смрти. Но у то време догоди се поплава у том крају, и поток који беше на светитељевом путу силно надође, и изливши се из свога корита постаде непрелазан. Међутим чудотворац се опомену како Исус Навин са ковчегом завета по суху пређе набујали Јордан,³⁷⁰ па верујући и сада у свемогућство тог истог Бога, рече потоку наређујући му као слуги: Стани! тако наређује теби Господар свега света, да ја пређем и спасе се човек ради којег журим. – Чим он то рече, поток тог тренутка стаде, зауставивши течење воде, и отвори суви пут не само светитељу него и осталима који путоваху с њим. Сведоци чуда похиташе к судији и известише га о доласку светитеља и о чуду које учини путем. Чувши то, судија одмах ослободи осуђенога и предаде га светитељу здрава.

Прозорљивим очима својим преподобни виђаше и тајне грехе људске. Тако једном, када се он одмараше од пута код једног странопримца, жена једна која беше телесном страшћу заробљена и тајно чињаше грех с неким човеком, хтеде опрати ноге светитељу. Али он, знајући грех њен, рече јој: Не дотичи ме се, жено! – И то јој он рече, не што се гнушао грешнице и одбацивао је, јер како се може гнушати грешника ученик Господа који је с цариницима и грешницима јео и пио.³⁷¹ Не, него он то рече, да би подстакао жену да се опомене грехова својих и да се постиди нечистих помисли и дела својих. А када та жена продужи упорно настојавати да се дотакне ногу светитељевих и опере их, тада светитељ, желећи да је спасе од погибли, изобличи је с љубављу и кротко, подсећајући је на грехе њене и побуђујући је на покајање. А жена, удивљена и запрепашћена тиме што њена непозната и тајна дела и помисли

нису сакривени од прозорљивих очију човека Божија, постиде се и скрушена срца паде к ногама светитељу, мијући их не водом него сузама и отворено исповедајући своје грехе, за које беше изобличена. Она поступи као некада еванђелска блудница, а светитељ, угледајући се на Господа, самилосно јој рече: Не бој се, кћери! опраштају ти се греси; ето си здрава, више не греши.³⁷² – И од тога часа та жена исправи потпуно живот свој, и, примером својим би многим на корист.

Довде се говорило само о чудесима која свети Спиридон почини за живота, а сада ваља обзнанити и ревност његову за веру православну.

За царовања Константина Великог, првог цара – хришћанина, састаде се 325. године у Никеји Први Васељенски сабор, ради оповржења безбожнога Арија, који богохулно називаше Сина Божија створењем а не Творцем свега, и ради озаконења: исповедати да је Син Божји једносуштан са Богом Оцем. Арија у његовом богохулству подржаваху епископи значајних онда цркава: Јевсевије Никомидијски, Марис Халкидонски, Теогније Никејски. А поборници православља беху људи, украшени животом и учењем: велики међу светима Александар, који у то време бејаше још презвитер и уједно заменик светог Митрофана, патријарха Цариградског,³⁷³ који због болести не бејаше на Сабору, и славни Атанасије,³⁷⁴ који још не беше украшен презвитерским чином него као ђакон служаше у цркви Александријској. Ова двојица изазиваху код јеретика нарочито негодовање и завист особито тиме што друге превазилажаху у разумевању истина вере, а још не беху почаствовани епископским чином. Са њима бејаше и велики свети Спиридон, чији живот и боравећа у њему благодат беху кориснији и силнији при убеђивању, неголи говори других, доказивања и красноречивост. Са допуштењем цара, на сабору присуствоваху и грчки философи, звани перипатетици;³⁷⁵ најистакнутији међу њима подржаваше Арија, и горђаше се својом говорничком вештином, старајући се да исмеје учење православних. Блажени Спиридон, човек нешколован, који је знао „само Христа, и тога распета“ (1. Кор. 2, 2), моли оце да му дозволе да ступи у препирку са тим философом; али свети оци,

знајући да је он човек нешколован, сасвим непознат са грчком философијом, забрањиваху му то. Међутим свети Спиридон, знајући какву силу има вишња мудрост и како је немоћна пред њом мудрост људска, обрати се томе философу и рече: Философе, у име Исуса Христа саслушај што ћу ти рећи. – Философ му одговори: Говори, саслушаћу те.

Светитељ стаде говорити: Један је Бог који створи небо и земљу, и саздаде човека од земље, и устроји Речју Својом и Духом све остало, видљиво и невидљиво; и ми верујемо да та Реч јесте Син Божји и Бог, који сажаливши се на нас заблуделе, роди се од Дјеве, поживе са људима, пострада и умре ради нашега спасења и васкрсе и са Собом саваскрсе род људски; ми чекамо да Он дође и суди свима по правди и узврати свакоме по делима; верујемо да је Он једне природе са Оцем, равне с Њим власти и части. Тако ми то исповедамо без икаквог радозналост испитивања, и ти – не усуђуј се испитивати како све то може бити, јер ове тајне превазилазе твој разум, и далеко превишавају свако људско знање. – Затим, поћулавши мало, светитељ га упита: Не изгледа ли и теби ово тако, философе?

Међутим философ ћутаху као да никада знао није прети се. И не могаше ништа рећи противу светитељевих речи, у којима дејствоваше нека Божанска сила, те се тако испуни речено у Светом Писму: Царство Божје није у речи него у сили (1. Кор. 4, 20). Најзад философ рече: И ја држим да је стварно све тако како ти кажеш. – Тада старац рече: Онда иди и прими знамење свете вере. – А философ, обраћајући се својим пријатељима и ученицима рече: Чујте ме! Док се препирка водила са мном речима, ја сам речима противстављао речи и препирачком вештином надвлађивао их. Али када уместо речи из уста овога старца поче излазити нека сила, речи постадоше немоћне противу ње, пошто човек не може противстати Богу. Стога, ако ко од вас може мислити тако као ја, онда нека поверује у Христа и нека заједно са мном последује овоме старцу, кроз чија уста говори Бог.

И философ тај, примивши православну хришћанску веру, радоваше се што у препирци би побеђен од светог старца на

своју корист. Радоваху се томе и сви православни, а јеретици бише веома постиђени.

Када се заврши овај Сабор светих Отаца, на коме Арије би побеђен и осуђен, учесници се сви разиђоше, као и свети Спиридон. У то време умре његова кћи Ирина, која време цветне младости своје проведе тако у чистој девствености, да се удостоји Царства Небеског. Међутим к светитељу дође једна жена и кроз плач му исприча, да је она његовој кћери Ирини дала на чување неки златан накит, но пошто она ускоро умре, то нико не зна где је она оставила тај накит. Свети Спиридон претражи по целој кући накит, али га не нађе. Но видевши женине сузе и ридање светитељ се сажали на њу, па са домашњима својим отиде на гроб своје кћери, и обраћајући јој се као живој кликну: Кћери моја Ирино, где је златни накит што ти је поверен на чување? – Ирина, као пробудивши се од тврдога сна, одговори: Господине мој, сакрих га на том и том месту у кући. – И она тачно указа где је то место. – Светитељ јој онда рече: Сада спавај, кћери моја, док те Господ свих не пробуди при свеопштем васкрсењу. – Све присутне обузе дивљење и страх гледајући ово необично чудо. Светитељ пак пронађе на указаном месту сакривени накит и предаде га тој жени.

После смрти Константина Великог царевина се подели на два дела. Источна половина припаде његовом старијем сину Констанцију. Боравећи у Антиохији цар Констанције паде у тешку болест, коју лекари не могаху излечити. Оставивши лекаре, болесни цар притече молитвом к Богу који може исцељивати душе и тела, и усрдно мољаше од Бога исцељење својих бољки. И у ноћном виђењу цар угледа анђела који му показа скуп многих светих епископа, при чему му указа међу њима на двојицу изузетно дивних, који, изгледало је по свему, беху вође и старешине осталима; притом анђеол каза цару да једино та два епископа могу исцелити болест његову.

Пробудивши се из сна и размишљајући о виђеном, цар се не могаше досетити ко беху та два епископа које он виде: њихова имена и завичај беху му непознати, а један од њих тада још не беше епископ. Дуго време цар беше у недоумици, и

најзад по нечијем добром савету он сазва к себи епископе из свих околних градова, и тражаше међу њима она два епископа које виде у виђењу, али их не нађе. Тада он позва к себи епископе у далеко већем броју из далеких и најудаљенијих покрајина, али ни међу њима не пронађе ону двојицу. Напослетку он сазва код себе епископе из целе своје царевине. Такав царев позив, или боље рећи молба, стиже и на острво Кипар блаженом Спиридону, епископу Тримитунтском коме све већ беше откривено Богом односно цара.

Свети Спиридон одмах крену на пут к цару, узевши са собом ученика свог Трифилија,³⁷⁶ кога цар виде у виђењу заједно са светим Спиридоном и који у то време још не беше епископ. Када стигоше у Антиохију они пођоше у дворац к цару. Блажени Спиридон беше бедно одевен, у рукама имађаше палмов штап, на глави митру, а на грудима му висижаше глинен судић, као што то беше обичај у житеља Јерусалимских, који су обично у том судићу носили јелеј од светог Крста. Када светитељ у таквом виду улажаше у дворац, један од дворских службеника, богато одевен, помисли да је то неки просјак, насмеја му се, и не дозвољавајући му да уђе удари га по образу. А преподобни, будући незлобив, и памтећи речи Господа Христа,³⁷⁷ окрену му и други образ. Тада дворски службеник разумеде да је то епископ, и увидевши свој грех, смирено замоли епископа за опроштај, и доби га.

Када светитељ уђе код цара, цар га одмах познаде, пошто га управо таквога виде у сну. И уставши, цар приђе к слуги Божијем и поклони му се, молећи га са сузама да се помоли Богу за њега и исцели га од болести. Свети Спиридон се дотаче главе цареве, и цар одмах оздрави; и радоваше се своме исцељењу, које доби молитвама светитељевим. И указа цар велике почести светитељу, и проведе с њим у радости сав тај дан, засипајући изузетним поштовањем и љубављу свог доброг лекара.

За то време Трифилије се веома дивљаше царском сјају, лепоти дворца, великашима који стајаху пред царем који сеђаше на престолу, и свуколиком чудесном и златастом изгледу, и вештом служењу слугу, раскошно одевених. Свети Спиридон га

упита: Чему се дивиш, брате? Еда ли царска велељепност и слава чине цара праведнијим од других? Еда ли цар не умире као и сваки просјак, и бива погребен? Еда ли он неће подједнако са другима предстати Страшноме Судији? Зашто ти оно што је пролазно цениш као да је непролазно? И зашто се дивиш ономе што је ништавно, када треба свом душом искати оно што је невештаствено и вечно, љубити непролазну славу небеску?

Преподобни даде многе поуке и самоме цару: да има у памети добродетели Божија, да и сам буде добар према поданицима својим, да буде милосрдан према онима који греше, да буде благонаклон према молиоцима, да буде дарежљив према потребитима, и да свима буде као отац, пун љубави и добар и милосрдан, јер ко тако не царује, треба га звати не цар него мучитељ. Напоследку светитељ наложи цару да строго држи и чува правила и обичаје побожности, нипошто не примајући ништа што је противно Цркви.³⁷⁸

Цар, хотећи да заблагодари светитељу за своје исцељење његовим молитвама, нуђаше му много злата, али он одбијаше да прими, говорећи: Није лепо, царе, узвраћати мржњом за љубав, јер то што сам ја учинио за тебе јесте љубав. Оставити дом, препловити толику пучину морску, претрпети жестоке зимске мразеве и силовите ветрове, зар то није љубав? И за све то зар да примам као ударје злато, које је узрок свакоме злу и лако погубљује сваку правду?

Тако говораше светитељ, не желећи примити ништа. Но на велике и упорне молбе царева он пристаде: да злато само прими од цара, али да га не држи код себе. И примивши злато, светитељ га одмах раздаде сиротињи.

Осим тога, по савету овог светитеља, цар Констанције ослободи данка свештенике, ђаконе и све клирике и службенике црквене, сматрајући да не доликује да служитељи Бесмртнога Цара дају данак смртном цару.

Раставши се с царем и враћајући се у свој завичај, светитељ би на том путу примљен у кућу од неког христољупца. Ту к њему дође једна жена незнабошкиња која не умејаше говорити грчки. Она донесе на рукама свог мртвог сина, и горко

плачући положи га крај светитељевих ногу. Нико не знађаше њен језик, али саме сузе њене сведочаху да она моли светитеља да васкрсне мртво чедо њено. Међутим светитељ, избегавајући ташту славу, одбијаше да то учини. Но, будући жалостиван, он подлеже горком ридању матере и упита свога ђакона Артемидота: Шта да радимо, брате? – Овај одговори: Зашто ме питаш, оче? Шта ћеш друго радити сем да призовеш Христа Животворца, који је тако много пута испунио твоје молитве. Јер када си исцелио цара, зар ћеш одбацити ниште и убоге?

Још јаче подстакнут на милосрђе овим добрим саветом, светитељ се расплака, и преклонивши колена усрдно се помоли Господу. И Господ, који преко пророка Илије и Јелисеја поврати живот синовима удовице Сарептске и Соманићанке,³⁷⁹ услиши и молитву угодника Свог Спиридона и поврати дух живота у незнабожачко детенце, које оживевши одмах поче плакати. А мајка, угледавши своје дете живо, од силне радости паде мртва. Јер људи умиру не само од силне патње и превелике жалости него и понекад од превелике радости. Тако, ова жена умре од радости, а гледаоце њене смрти, после неочекиване радости њихове због васкрсења детенцета, вргну у неочекивану жалост и сузе. Тада светитељ опет упита ђакона: Шта да радимо? – Ђакон понови свој пређашњи савет. И светитељ опет прибеже молитви: подигавши очи к небу и узневши ум к Богу, он се мољаше Ономе који удахњује дух живота у мртве и једним хтењем Својим све и сва измењује. Затим он рече покојници лежавшој на земљи: Устани и стани на ноге своје! – Она устаде, као пробудивши се из сна, и узе у руке свог живог синчића. Тада светитељ запрети жени и свима присутнима, да никоме не причају о овоме што се збило. Тек после светитељевог престављења ђакон Артемидот објави ово вернима, да се не би прећутале величине и силе Божје, јављене кроз великог угодника Божјег Спиридона.

Када се светитељ врати кући, к њему дође један човек са жељом да из стада његовог купи сто коза. Светитељ наложи купцу да уговорену цену исплати и онда узме козе. Купац одброја новац за деведесет и девет коза, а утаји за једну,

мислећи да светитељ неће то приметити, који у простодушности својој беше далеко од сваке житејске бригае. Када они обојица одоше у тор, светитељ наложи купцу да узме онолико коза за колико је платио. Купац издвоји сто коза, и истера их из тора. Но једна од њих, као да је разумна и добра робинја, знајући да је господар њен продао није, брзо се врати и утрча у тор. Купац је опет узе и вуцијаше је за собом, но она се истрже и поново побеже у тор. Тако се трипут коза отимаше из његових руку и бегаше у ограду, а он је силом одвлачаше, па је најзад натовари на своја рамена и понесе својој кући; но коза силно вречаше и роговима га бодијаше у главу, превијаше се и отимаше се, тако да се томе чуђаху сви који то гледаху. Тада свети Спиридон, схвативши у чему је ствар, и не желећи да лукавог купца изобличи пред овима, рече му тихо: Размотри, чедо, да можда није без разлога што ова животиња не жели да буде одведена твоме дому: ниси ли утајио своту коју дугујеш за њу, те се она због тога отима из твојих руку и бежи ка тору? – Купац се постиде, исповеди грех свој и мољаше за опроштај. Затим он исплати козу и поведе је, и тада она сама кротко и мирно иђаше ка дому купца, и то иђаше испред новог господара свог.

На острву Кипру беше једно село, звано Еритра. Отишавши тамо неким послом, свети Спиридон уђе у цркву и нареди једноме од тамошњих ђаконa да обави кратку молитву, јер се светитељ беше заморио од дугог путовања, нарочито што то беше време жетве и силна врућина. Но ђакон стаде полагаоно вршити молитву, и нарочито развлачити, охоло извијајући и певајући, и поносећи се својим гласом. Светитељ љутито погледа на њега, мада беше по природи благ, а прекоравајући га рече му: Умукни! – И тог тренутка ђакон онеме: он изгуби не само глас него и говор, и стајаше нем, као да нема језика. Све присутне спопаде страх. И глас о томе одмах се пронесе по целој селу, и сви се житељи слеглоше да виде то чудо, и ужасаваху се. Ђакон пак паде к ногама светитељевим, знацима га молећи да му разреши језик; а мољаху га уједно и ђаконови пријатељи и сродници. И светитељ се једва даде умолити, јер он беше суров према гордима и сујетнима; и најзад опрости ђакону, разреши му језик и поврати му говор. Али му при томе

остави трагове казне: не поврати језику његовом потпуну јасноћу, него остави да он целог живота имађаше слаб глас, замуцкиваше и запињаше у говору, да се више не би гордио својим гласом и хвалио разговетношћу свога говора.

Једном овај божанствени муж у граду свом уђе у цркву на вечерње. Догоди се да тада у цркви не беше никога сем црквених послужитеља. Светитељ нареди да се запале многе свеће и кандила, и сам стаде према олтару веселећи се духом. И када он у одређено време рече повишеним гласом: „Мир свима!“ – и не беше народа да би на светитељево давање мира дао уобичајени одговор, изненада се чу одозго огромно мноштво гласова који кликтаху: „и духу твоме!“ – Хор тај беше велики, диван и складан, и превазилажаше свако људско најлепше певање. Ђакон који произношаше јектенију ужасну се чувши после сваке јектенијске молбе божанствено певање одозго: „Господе помилуј!“ – То се певање чуло далеко од цркве, те многи похиташе усрдно к цркви на тако чудесно и предивно певање; и што се више приближаваху цркви чудесно певање све више и више очараваше слух и наслађиваше срце. Но када они уђоше у цркву, не угледаше никога сем светитеља са немного црквенослужитеља, и не чујаху више то небеско певање, што их веома запањи.

У друго време када светитељ такође стајаше у цркви на вечерњем богослужењу, у кандилу нестале зејтина и оно се већ стаде гасити, пошто том приликом у цркви уопште не беше зејтина. Светитеља то ожалости, јер се бојао да ће се са гашењем кандила прекинути вечерње богослужење, те се на тај начин неће довршити уобичајено правило. Међутим Бог који твори вољу оних који га се боје, учини те у кандилу навре зејтин и стаде се преливати, као некада суд удовични у дане Јелисејеве.³⁸⁰ Црквенослужитељи донесоше судове, подметнуше их испод кандила и напунише их тим зејтином. А тај вештаствени зејтин у кандилу беше јасан доказ преизобилне благодати Божије које свети Спиридон беше препун и која се обилно изливаше из њега на његово словесно стадо.

На острву Кипру постоји град Кирина. Једном крену у тај град неким послом из Тримитунта свети Спиридон заједно са

учеником својим Трифилијем, који у то време већ беше епископ Левкусијски, на острву Кипру. А када они пролажаху кроз гору Пентадактил, и обретоше се на месту званом Пиримна, дивном и веома богатом биљем и растињем, Трифилије се одушеви тим местом и пожеле да за своју цркву купи неко имање у том крају. О томе Трифилије дуго размишљаше у себи; но његове мисли се не утајише од прозорљивих очију великога оца који му рече: Зашто, Трифилије, непрестано мислиш о ништавним стварима, желећи имања и винограде, који у самој ствари немају никакву вредност и само изгледа да је имају, и својом привидном вредношћу заводе срца људска? Наше непропадљиво имање је на небесима,³⁸¹ и ми имамо кућу нерукотворену“.³⁸² Њих ишти, њима се и зараније кроз богомислије наслађуј. Они не могу прелазити од једнога к другоме, већ ко једном постане поседник њихов, тај добија наслеђе које остаје заувек његово.

Ове речи бише од велике користи за Трифилија, и потом он својим истинским еванђелским животом показа да је постао избрани сасуд Христов, као некада апостол Павле, и удостоји се безбројних дарова од Бога. Тако свети Спиридон, будући сам веома врлинаст, упућиваше на врлину и друге. Јер његови савети и поуке биваху од помоћи онима који их примаху, а оне који их одбациваху сустизаше рђав крај. О томе ево доказа.

Један трговац, житељ града Тримитунта, отплови у туђу земљу ради трговине, и задржа се тамо дванаест месеци. За то време жена његова учини прељубу, и затрудне. Вративши се кући трговац примети да му је жена у другом стању, и по томе познаде да је она у његовом одсуству учинила прељубу. То њега силно разјари и разгњеви и он је стаде тући; и не желећи да живи с њом, гоњаше је из своје куће. Затим оде и исприча све архијереју Божјем Спиридону и мољаше га за савет. Светитеља дубоко потресе женин грех и мужевљев горки јад, па дозвољава жену, и не питајући је је ли стварно згрешила пошто о греху њеном сведочаху сама бременитост њена и плод у њој зачет од безакоња, упита је отворено: Зашто си оскврнавила постељу мужа свог и осрамотила кућу његову? – Међутим жена, изгубивши сваки стид, дрзну се отворено лагати, да ни од кога другог зачала није већ од самог мужа свог. Присутни

узнегодоваше на њу због те лажи још више него ли због саме прељубе, и говораху јој: Како ти то говориш да си зачала од мужа, кад твој муж дванаест месеци није био код куће? Зар може зачети плод остати у утроби дванаест месеци и више? – Но она упорно тврђаше да зачети плод чекаше повратак оца свога из далеке земље, па да се у његовом присуству роди. Бранећи ту и друге лажи и препирући се са свима, она подиже велику вику и галаму што је клеветају и вређају. Тада свети Спиридон, желећи је побудити на покајање, рече јој кротко: Жено, ти си пала у велики грех, зато и твоје покајање мора бити велико, јер и за тебе постоји нада на спасење, пошто нема греха који превазилази милосрђе Божје. Међутим ја видим, да је прељубочинство породило у теби очајање, а очајање бестидност, и било би праведно да ти поднесеш заслужену и брзу казну. Но и поред тога, остављајући ти место и време за покајање, ми јавно унапред објављујемо теби: плод неће изаћи из утробе твоје док не кажеш истину, не прикривајући лажју оно што и слепац, како се вели, може видети.

Ове светитељеве речи убрзо се збише. Када жени дође време да роди, на њу наиђе љута болест, причињајући јој страховите болове и задржавајући јој плод у утроби. Но она, огорчена и упорна, не хте да призна свој грех; и у том греху умре страшном смрћу, не могући родити. – Дознавши за то, архијереј Божји се расплака, и кајаше се што је осуди таквим судом, и говораше: Нећу више изрицати суд над људима, када се моја изговорена реч тако брзо збива на њима у стварности.

Жена једна, по имену Софронија, добронаравна и побожна, имађаше мужа незнабошца. И она се не једанпут обраћала светитељу Божјем Спиридону и усрдно га молила, да се постара обратити њенога мужа к светој вери. Муж њен бејаше сусед архијереја Божјег Спиридона и уважавахе га; а као суседи биваху понекад један другоме у кући. Једном код светог Спиридона беху за трпезом многи његови суседи, међу њима и тај незнабожац. И гле, наједаред свети архијереј Божји говори гласно једноме од слугу својих: Напоље пред капијом стоји гласник, послан од слуге што чува моје стадо да ми јави, да му је сва стока, док је он спавао, пропала, залутавши у горама.

Иди дакле и реци томе гласнику: да је слуга мој, који га је послао, већ нашао сву стоку читаву у једној пештери, и ниједно марвинче не погибе из стада. – Слуга оде и предаде гласнику светитељеве речи. Ускоро затим, када гости још не беху устали са трпезе, дође други гласник од пастира са вешћу: да је цело стадо нађено. Чувши то, онај незнабожни сусед би неизмерно задивљен тиме што свети Спиридон види оно што се збива у даљини као да се догађа пред његовим очима. И он, помисливши да је свети Спиридон један од богова, хтеде да учини оно што и Ликаонци некада апостолима Варнави и Павлу³⁸³ тојест: довести јунце, донети венце и принети жртве. Но светитељ му рече: Ја нисам бог, већ само слуга Божји и човек, у свему сличан теби. А да знам оно што се догађа далеко од мојих очију, – то ми дарује Бог мој; а и ти, ако поверујеш у Њега, познаћеш како је свемогућа Његова крепкост и сила.

И Софронија, христољубива жена овог незнабошца, улучивши прилику, убеђиваше мужа многим речима, да се одрекне многобожачког безбожја и позна Јединог Истинитог Бога и поверује у Њега. И благодаћу Христовом би овај неверник обраћен у свету веру и просвећен светим крштењем. Тако се спасе муж неверник помоћу жене верујуће, као што говори свети апостол Павле (1. Кор. 7, 14).

Причају такође о смирењу блаженога Спиридона, како се он, толики светитељ и чудотворац, није гнушао пасти бесловесне овце и сам се трудити око њих. Једне ноћи лопови се увукоше у тор, украдоше неколико оваца, и хтедоше изаћи из тора. Али Бог, љубећи угодника Свог и чувајући убогу имовину његову, невидљивим узама чврсто свеза лопове тако да они не могоше изићи из тора, и беху држани тако до сванућа. У свануће пак светитељ дође к овцама, и угледавши лопове силом Божјом свезане по рукама и ногама, раздреши их молитвом, и многе им поуке изговори о томе како не треба желети туђе него се хранити трудом руку својих. Затим им даде једнога овна, говорећи: „Примите ово, да вам не би био узалудан ваш труд и бесана ноћ“, – па их отпусти с миром.

Један Тримитунтски трговац имађаше обичај узимати у зајам новац од светитеља ради својих трговачких пословања, и

када се враћао с пута, он је позајмљени новац враћао и, по налогу светитеља, стављао га у ковчежић, из којег је узео. Тако он не мараше за временску имовину, да се чак ни интересовао није да ли је дужник вратио колико треба. И трговац чињаше тако много пута: сам узимаше новац из ковчежића, са благословом светитеља, и сам га при враћању опет меташе у ковчежић; и послови му цветаху. Но, једном он, понесен златољубљем, не метну донесено злато у ковчежић већ га задржа себи, а светитеља слага да је метнуо. У скором времену трговац тај осиромаша, пошто му утајено злато не само не донесе зараду него лиши успеха сву његову трговину и као огањ тајно поједе његово имање. Осиротевши, трговац опет оде к светитељу и замоли га да му позајми новац. Светитељ га посла у своју спаваоницу да тамо из ковчежића узме сам. Притом му рече: Иди и узми, ако си сам метнуо. – Трговац оде, и не нашавши у ковчежићу новац, врати се к светитељу празних руку. Светитељ му онда рече: Али брате, мој, у ковчежић се до овога часа није увлачила друга рука сем твоје. Значи: да си тада метнуо новац, ти би га сада опет могао узети. – Трговца обузе стид, и он одмах паде к ногама светитељевим, молећи за опроштај. Светитељ му одмах опрости, али га притом поучи, да не жели туђе, нити да оскврнављује свест своју обманом и лажју. Јер неправедно стечени добитак није добитак, већ сигурни губитак.

У Александрији би једном сазван сабор епископа: патријарх Александријски сазва све подчињене му епископе и хтеде да општом молитвом пообара и уништи све незнабожачке идоле, којих тамо беше још врло много. И када се приношаху многобројне усрдне саборне и посебне молитве Богу, попадалаше сви идоли у граду и околини, само један знаменити идол остаде читав на свом месту. Пошто се патријарх дуго и свесрдно мољаше о разрушењу овога идола, њему се ноћу када стајаше на молитви јави неко Божанско виђење, и би му наређено да не тугује што идол не пада него да што пре пошаље на Кипар и позове епископа Тримитунтског Спиридона, јер тај идол је остављен њему, да га он молитвом сруши. Патријарх одмах написа писмо блаженоме Спиридону, у коме га мољаше и

позиваше да дође у Александрију, објаснивши му да га позива због виђења које је имао. То писмо патријарх хитно посла на Кипар. Добивши и прочитавши писмо, свети Спиридон одмах седе на лађу и отплови у Александрију. Када се лађа заустави у александријском пристаништу, званом Неапољ, и светитељ се искрца на земљу, тог тренутка идол у Александрији са својим многобројним жртвеницима паде и разби се. По томе у Александрији и познадоше да је допутовао свети Спиридон. Јер када патријарху јавише да је идол пао, патријарх рече осталим епископима: Пријатељи, Спиридон Тримитунтски приближава се. И сви се они спремише, и изађоше у сусрет светитељу, и примивши га чесно радоваху се што им дође тако велики чудотворац и светилник света.

Црквени историчари Никифор³⁸⁴ и Созомен³⁸⁵ пишу и о томе да се свети Спиридон веома старао о строгом одржавању црквеног поретка и о неприкосновеном чувању до последње речи свега онога што је написано у свештеним књигама Светога Писма.

Једном се догоди оваква ствар. На острву Кипру би сабор свих епископа са острва ради црквених послова. Међу епископима беше свети Спиридон и већ спомињани Трифилије, човек веома учен и начитан, пошто у младости беше провео много година у Бериту³⁸⁶ изучавајући Свето Писмо и остале науке, светске и свештене. Њега молише оци да изговори у цркви поуку народу. Када он говораше поуку, догоди му се да он спомену речи Христове, речене ослабљеноме: „устани и узми одар свој“ (Мк.2:11). Но Трифилије реч „одар“ замени речју „постеља“ и рече: „устани и узми постељу своју“. Чувши то, свети Спиридон устаде с места, не подносећи замењивање речи Христове, и рече Трифилију: „Зар си ти бољи од Онога које је рекао „одар“, те се стидиш речи коју је Он употребио? – Рекавши то, он на очиглед свих изађе из Цркве. И он поступи тако не из злобе и не што сам беше нешколован: посрамивши малко Трифилија, који се поносио својом красноречивошћу, он га научи смирености и кротости. А свети Спиридон уживаше велики углед међу епископима као најстарији по годинама, најславнији по животу, први по епископству и превелики

чудотворац, па је стога сваки из уважења према његовој личности лако уважавао и његове речи.

На преподобном бејаше тако велика благодат и милост Божја, да у време жетве при највећој жеги његова света глава показа се покривена хладном росом која силажаше одозго. То би у последњој години његова живота: заједно са жетеоцима он изађе на жетву, јер беше смирен и рађаше сам, не гордећи се висином свога чина; и када жањаше своју њиву, изненада, у време највеће жеге његова глава би орошена росом, као некада Гедеоново руно.³⁸⁷ И сви који тамо беху с њим видеше то и дивљаху се. Потом се власи на глави његовој одједном изменише: једне постадоше златасте, друге – црне, треће – беле. И једини Бог зна ради чега то би и шта предсказиваше. Светитељ опипа главу руком и рече онима што беху с њим, да се приближило време разлучења душе његове од тела; и поучи их све добрим делима, а првенствено љубави к Богу и ближњему.

После неколико дана свети Спиридон у време молитве предаде своју свету и праведну душу у руке Господу своме,³⁸⁸ коме је у светости и праведности служио целог живота свог. И би најсвечаније сахрањен у цркви светих Апостола у Тримитунту.³⁸⁹ Тамо се и установи празновати спомен његов сваке године, и на гробу његовом бивају многобројна чудеса у славу Бога, дивнога у свецима Његовим, Оца и Сина и Светога Духа, коме и од нас нека буде слава, благодарење, част и поклоњење вавек. Амин.

Корисно је по душу споменути и ова два чуда светог Спиридона.

1) Када је свети Спиридон путовао на Свети Први Васељенски сабор, ваљало му је успут преноћити у једној гостионици. Јеретици аријанци ноћу тајно заклаше његова два коња одсекавши им главе. У свитање слуга светог Спиридона виде какву су пакост јеретици приредили светитељу, и обавести о томе светог Спиридона. А он, уздајући се у Господа, нареди слуги да одрезане главе припоји коњским труповима. Слуга поступи по наређењу: но у брзини он главу белог коња приложи к трупу вранца, а вранчеву главу к трупу белца, и тог

тренутка коњи оживеше, и стадоше на своје ноге. И свети Спиридон продужи свој пут на тим коњима, и сви људи који га сретаху на путу чуђаху се вранцу са белом главом и белцу са враном главом. Тако јеретици бише посрамљени.

2) На светом Првом Васељенском сабору свети оци вођаху дуге спорове о Једноме Богу у Светој Тројици. Да би показао Јединство Свете Тројице свети Спиридон учини ово: узе циглу, стисну је, и из цигле изиђе огањ увис, вода наниже, а блато остаде у руци. И рече светитељ: Ето три стихије а једна цигла. Тако је и у Светог Тројици: три Лица а један Бог.

СПОМЕН СВЕТЕ ИРИНЕ, кћери Светог Спиридона

ОВА светитељка убраја се међу светитеље Кипарске Цркве. Њена света икона на зиду (фреска), из 14. века, постоји. у Богородичиној цркви у месту Асину близу Никозије на Кипру. Остали Синаксари је не спомињу.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА РАЗУМНИКА (СИНЕТОСА)

СВЕТИ мученик Разумник³⁹⁰ беше родом из Рима. У раној младости родитељи га његови дадоше епископу Римском ради учења Светим Књигама. Као вредан на књизи и врло добар по души, он би произведен за чтеца. На тој дужности он многе учаше светој вери и побожном животу, а изобличаваше идоле и њихове поклонике. Обавештен о томе, цар Аврелијан³⁹¹ изведе Разумника преда се на суд. Цар затражи од Разумника да принесе идолима жртву. Овај то одби и исмеја цара. Цар онда нареди да га бију. И бише га воловским жилама тако немилосрдно, да се сва земља око њега обагри крвљу. Затим га цар баци у тамницу. Наредног дана свети мученик поново би изведен на суд. Тада мученика положише на усијану гвоздену лесу; и светом мученику дође с неба глас од Бога, који га крепљаше и сокољаше на мучеништво; онда паде велика киша, и угаси огањ; и свети остаде неповређен. После тога, по царевом наређењу, би ископана дубока јама, сва начичкана копљима, са оштрицама увис. И мученик Христов би бачен на та копља у тој јами. Али га Господ исцели од свих тих рана и учини потпуно здрава. Цар онда нареди, те светом мученику одсекоше главу мечем. И тако славни мученик прими венац мучеништва.³⁹²

СПОМЕН СВЕТОГ СВЕШТЕНОМУЧЕНИКА АЛЕКСАНДРА, епископа Јерусалимскога

СВЕТИ свештеномученик Александар, који се сјајно борио и пострадао за веру Христову, припада многобројним ученицима врло знаменитог учитеља Цркве трећег века, Климента Александријског,³⁹³ које је он скупљао око себе у Александрији. У почетку трећег века свети Александар постаде епископ у Флавији, у Кападокији.³⁹⁴ У време гоњења хришћана од стране цара Септимија Севера³⁹⁵ овај свети ревнитељ благовести Христове би бачен у тамницу, у којој тамнова неколико година. По ослобођењу из тамнице свети Александар отпутова у Јерусалим да се поклати светим местима.³⁹⁶ Тамо би дочекан од народа и пустињака, који беху обавештени одозго о његовом доласку, и према јасном откривењу небеском би изабран за сауправитеља престарелом патријарху Јерусалимском Наркису.³⁹⁷ Читавих тридесет осам година свети Александар је богомудро управљао Јерусалимском Црквом.³⁹⁸ Био познат као велики љубитељ просвете. При Јерусалимској цркви основао чувену библиотеку Јерусалимску. У њој сабрао књиге Светога Писма и дела ондашњих писаца хришћанских. За време љутог гоњења хришћана од стране цара Декија, свети Александар би ухваћен, и окован доведен у Кесарију Палестинску³⁹⁹ на суд. На суду он неустрашиво и громогласно исповеди пред свима да је Христос Једини истинити Бог и Цар и Творац васељене. Притом изјави да је клањање идолима клањање демонима, и да је идолопоклонство убитачна заблуда. То разгњеви и разјари судију, те он нареди да светог епископа ставе на муке. И свети исповедник би мучен на разне начине. После тога судија донесе одлуку да светог јунака баце живог зверовима да га поједу. Изведен пред зверове, свети јунак Христов се помоли Господу оваквим речима: „Ако је воља Твоја да сада скончам, нека буде како Ти хоћеш!“ – Тада зверови притрчаше к светитељу: једни приклањаху главе своје пред њим, други му целиваху ноге, трећи му лизаху ране. И тако благодаћу Божјом светитељ Божји остаде неповређен. Затим поново би бачен у тамницу. И остаде

у њој дуго време; и тамо предаде дух свој у руке Господу
своме.⁴⁰⁰

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ И БОГОНОСНОГ ОЦА НАШЕГ ЈОВАНА, митрополита Зихне

ПРЕПОДОБНИ Јован живео за време Андроника II Палеолога (1282–1328) и Андроника III (1328–1341). Родитељи његови беху верни и побожни хришћани, али умреше пре него што дете напуни две године, те тако Јован остаде сироче. Затим га узе стриц његов, монах Јоаникије, у своју келију, и одгајивши га и научивши га божанској науци, постриже га за монаха, и имађаше га поред себе, васпитавајући га у монашком животу. Када порасте телом и духом, преподобни отац наш Јован, би украшен многим врлинама, те прими и свештенички чин.

Богу који о свему промишља било је угодно да овај велики светилник постави на свећњак те да светли и осталима, због чега га је и уздигао на епископски степен. Хришћани града Зихне из источне Македоније дођоше к преподобном Јовану са жарком молбом да се прими да им буде архијереј. А овај, у свему будући послушан стрицу, посла их к њему. Стриц његов није хтео у почетку ни да чује за тако нешто а камоли да пристане; но на крају је ипак попустио. Поставши архијереј, преподобни се сав предаде бризи за своје духовно стадо, водећи га на спасоносну пашу и чувајући га неповређена од зуба духовних вукова. А кад се његов стриц Јоаким упокоји у Господу, преподобни Јован поднесе оставку на епархију, врати се у манастир чесног Претече Јована и преузе старање о њему. Обрађаше се преподобни за помоћ византијском цару Андронику Палеологу и Стефану благоверном краљу Србије,⁴⁰¹ и потпомогнут обилно њима, обнови и прошири манастир као што и данас постоји.

У граду Серу преподобни сагради и други манастир, такође у име чеснога Претече, који је снабдео, као и први, свим оним што је неопходно. Обадва манастира богоносни отац наш Јован снабде царским хрисовуљама, патријарашким синђелијама, повељама дародаваца и својим уставима и наредбама који се тичу савршеног по Христу живљења тамошњих монаха.

Поживевши тако чесним и богоугодним животом, преподобни отац наш Јован заврши живот свој у дубокој старости 1333. године. Свето тело његово би сахрањено са чешћу и поштовањем у саборном храму његовог манастира, а света душа његова узиђе на небеса и настани се у дворима Господњим са свима светим Праведницима и Анђелима, са којима нека би се удостојили и ми небеских блага заступништвом богоносног и чесног оца нашег Јована, поставши савршени поклоници савршене Тројице у Христу Исусу. Амин.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА ЕТЕРИЈА

ПОСТРАДАО за време Максимијана (286–305). Због вере у Христа и зато што није хтео принети жртве идолима, љуто је мучен. Најпре су му усијаним клинцем проболи уши, тако да су зенице очију његових истопивши се испале. Затим је мучен на точку везан, вешан носећи узду у устима, паљен свећама, и на крају, глава му је мачем одсечена.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ТЕРАПОНТА МОНЗЕНСКОГ

ЗАМОНАШИО се у Костромском Воздвиженском манастиру. Жељан пустињачког усамљеничког подвижништва удаљио се на реку Монзу; и крај ње основао Благовештенски манастир; у њему се подвизавао до свог престављења, 1595. године. Чинио чудеса за живота. Свете мошти његове почивају у Благовештенској цркви.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ АМОНАТА

ПРЕПОДОБНИ отац Амонат у миру се упокојио.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ АНТА (ЦВЕТКА)

ОВАЈ преподобни Ант у миру се упокојио.

СПОМЕН СВЕТЕ ЕФИМИЈАНЕ

О ЊОЈ се говори само у јерусалимском Канонару. Празнује се заједно са светом Февом.

13. Децембар

СТРАДАЊЕ СВЕТИХ МУЧЕНИКА ЕВСТРАТИЈА, АКСЕНТИЈА, ЕВГЕНИЈА, МАРДАРИЈА и ОРЕСТА

У ВРЕМЕ царева Диоклецијана и Максимијана у свој римској царевини цароваше безбожна идолопоклоничка заблуда, и људи се као суманути просто такмичаху у служењу идолима. Нарочито када по свима градовима и местима стадоше стизати царске наредбе управитељима области и судијама, у којима се наређивало да се у одређене дане и празнике приносе дарови и жртве боговима. У тим наредбама обећавани су: царска благонаклоност, почаст и високи положаји у држави онима који усрдно служе боговима; онима пак који не буду хтели клањати се идолима и приносити им жртве, претило се прво – одузимањем имања, затим – стављањем на разноврсне муке, и – смртном казном. И велико гоњење хришћана беснијаше по целој царевини, и свуда царски намесници и уопште власти стараху се на све могуће начине да веру Христову потпуно истребе са лица земље.

У то време незнабожни цареви бише обавештени да се њиховим наређењима противе сва Велика Јерменија и Кападокија,⁴⁰² и једнодушно верујући у распетог Христа и чврсто се уздајући у Њега хоће да се одцепе од римске царевине. Ова вест силно узнемири цара Диоклецијана, и он сазва ове своје велможе, и три дана од јутра до вечера саветоваше се с њима на који би начин потпуно искоренио хришћанство. У том циљу он најпре у Јерменији и Кападокији свргну с власти царске намеснике као неискусне и неспособне да добро управљају повереним им областима и да стишавају народно незадовољство, а на њихова места изабра два Грка, Лисија и Агрикола, људе сурове и свирепе. Ову двојицу он и постави над овим областима: Лисију повери чување и одбрану граница, а Агриколу – општу управу. Њима потчини и сву војску у овим областима.

Када ова два нова управитеља стигоше на место свога назначења, отпоче непоштедно убијање људи свакога узраста, и то без икаквог испитивања, само по најмањој клевети пакосних

непријатеља хришћанских. Сваки дан трагаху за хришћанима, хватаху их, и предаваху их, крвожедним управитељима као крволочним зверовима. Лисије који живљахе у граду Саталиону,⁴⁰³ чим би пронашао хришћане, људе или жене, подвргавао их је разним испитивањима и многим мукама, па их онда под јаком стражом слао везане Агриколу, који је живео у Севастији,⁴⁰⁴ да не би умрли у своме завичају и били по хришћански сахрањени од својих сродника и пријатеља, него да они, поубијани у туђем крају, остану без трага. Исто тако поступахе и Агрикол, шаљући Лисију у Сателион хришћане похватане у Севастији: јер они беху велики пријатељи и сложни једномишљеници, и беху се бедници договорили да хришћанима што више јада задају убијајући их ван њихових завичаја.

У то време живљахе у Саталиону врло угледан човек Евстатије. Међу суграђанима својим он беше први по високородству и по чину. Војвода по чину, Евстратије се одликовао побожношћу, богобојажљивошћу и беспрекорним животом. Гледајући сваки дан велико гоњење хришћана, он туговаше и срце му се кидаше. Горко уздишући и плачући, и проводећи време у посту и молитви, он вапијаше ка Господу нашем Исусу Христу, да се сажали и смилује на слуге Своје, спасе их од беде и одврати од њих нагрнуло зло. При томе Евстратије и сам жељаше да уђе у подвиг светих мученика и да се удостоји постати учесник њихових мука; али, размишљајући о разноврсности мука и свирепости мучитеља, он се бојао. Напослетку он ипак одлучи да провери своју намеру на следећи начин: свој појас он даде свом верном слуги и нареди му да га однесе у цркву Аравракијску, откуда и сам он беше родом; презвитер пак у тој цркви у то време беше Аксентије, осведочени слуга Божји; притом Евстратије даде слуги своме овакво упутство: да појас тајно положи у олтару, а сам да се сакрије у цркви и мотри ко ће први доћи и узети појас: ако га узме презвитер Аксентије дошавши на молитву, онда слуга, ништа му не говорећи, нека се врати дома; ако пак неко други од клира дође и хтедне узети појас, онда слуга нека то не допусти него нека одмах врати појас натраг.

Пошто посла слугу са таквим налогом, Евстратије донесе у души својој овакву одлуку: „ако појас узме сам презвитер, онда ће то бити знак да сам Бог хоће да Евстратије преда себе на муке за Христа; ако би га пак ко други хтео узети, то ће онда значити да не треба себе да предаје на мучење већ да тајно држи свету веру“. – Након мало дана врати се слуга и исприча господару своме да онога часа, када он положи појас у олтару, наиђе презвитер Аксентије, као нарочито послан, и ушавши у олтар узео појас. – Чувши то, Евстратије се веома обрадова, и лице му сијаше од радости, чему се веома чуђаше пријатељ његов Евгеније.

Убрзо после тога блажени Аксентије би ухваћен са другим хришћанима, испитан на суду и мучен, па бачен у тамницу, и држан тамо у оковима. Затим опет би усред града устројено судиште на једној узвишици, и Лисије охоло седе на судијску столицу и нареди да се сужњи доведу из тамнице на саслушање. А свети Евстратије, дошавши у тамницу, моли све Христа ради оковане свете, да се помоле за њега, пошто и сам хоће да тог истог дана узме удела у њиховом подвигу. Тада сви свети сужњи, преклонивши колена, помолише се Богу за њега. Када завршише молитву, војници поведоше из тамнице на суд сужње, на челу којих иђаше Евстратије. Дошавши на судиште, чета војника по обичају стаде пред судијом. Лисије нареди да сужње изводе преда њ на суд једног по једног, оним редом као и на првом саслушању. Када отпоче суђење Евстратије рече:

„Према царској наредби, издатој раније, и сада на суду опет прочитаној, сви хришћани, ма где се налазили, подлеже суду. По тој наредби доведен је овамо Аксентије, муж одавно чувен својим пореклом и побожним животом, а сада још чувенији због показаног јунаштва и чврстине, помоћу којих објави себе слугом Христа, Цара Небескога. Стојећи на овоме суду, он се већ подвизавао подвигом бесмртности, судијо, и изобличио твоје безбожје, речима и делима премудро говорећи и јуначки муке трпећи. Од тога дана он као злочинац би метнут у тамницу; а данас ти нареди да га опет изведу на саслушање са светом дружином његовом. И ево, сви они стоје са мном, непоколебљиви и храбри духом и готови да посраме и потпуно

развеју све лукаве замисли против њих на које те тутка отац твој – ђаво!“

Чувши то, Лисије си збуни од неочекиване смелости Евстратијеве, па крвнички погледавши на њега гњевно и бесно хукну и повика грозним гласом: Никада ми се није десило да изречем тако строг суд као данас, када се овај одвратни грешник дрзнуо испричавати се преда мношвом! Нека се одмах скине с њега појас и војничко одело, и нека је свима знано да се он лишава чина који је досада имао! Затим нека, наг телом и конопцима везаних руку и ногу и прострт на земљи, продужи своју беседу!

Слуге хитно извршише наређење. Тада Лисије рече Евстратију: Не кајеш ли се због свог пагубног потхвата? Ако се кајеш, обасућу те благонаклоношћу и избећи ћеш казну. У сваком случају, пре мучења кажи ми своје име и постојбину, и изложи нам своју веру. – Светитељ одговори: Рођен сам у граду Аравраки; име ми је Евстратије, које на језику мога завичаја гласи Киририк; а слуга сам Господара свих – Бога Оца и Сина Његовог Господа Исуса Христа и Светог Духа, од повоја научен сам клањати се овоме у Тројици Једноме Богу и веровати у Њега. – Лисије рече: Нека војници кажу колико је година овај у војсци. – Војници одговорише: Већ је двадесет седма година откако је као млад ступио у војну службу.

Тада Лисије рече исповеднику: Евстратије, ти сам видиш какву си муку навукао на себе својом непокорношћу. Остави се свога безумља! предомисли се и не упропашћуј своју част и чин, које си стекао тако дугим службовањем у војсци! призови милостивну силу богова и умоли царску кротост и човекољубље суда! – Свети Евстратије одговори: Одвратним демонима, и глумим идолима начињеним од људи, нико ко има здрав разум никада није сматрао за потребно клањати се. Зато се у нашим Светим Књигама каже: богови који нису створили небо и земљу, нека нестану! (Јерем.10:11). – Судија на то рече: Онда, здрав разум има не онај ли који се клања Богу Распетоме, као што то чините ви препуни заблуде?! – Свети Евстратије му одговори: Да твоја духовна чула нису изопачена служењем сујети, и да душа твоја није сва погружена у умовање о земаљском, ја бих

ти доказао да Тај Распети и јесте истинити Спаситељ и Господ и Саздатељ свеколике твари, који је пре векова у Оцу и који је Својом неисказаном мудрошћу оживео кроз препород омртвелост нашу.

У том тренутку силовити судија прекиде светитељу говор и рече: Нека овај безобразник буде конопцима обешен у ваздуху и нека се испод њега разгори огањ од кучина, а одозго нека га бију по леђима са три мотке, па нека онда води красноречиву препирку своју с нама!

Тако мучен, светитељ трпљаше дуго време, одоздо паљен а одозго свирепо бијен и кидан. Но и у таквим мукама светитељ не пусти ни гласа од себе, нити се измени у лицу, и изгледаше као да страда у туђем телу, тако да се и сам мучитељ веома дивљаше. Најзад Лисије нареди да попусте са мучењем и, осмехнувши се пакосно, рече мученику: Шта мислиш, Евстратије, хоћеш ли да ти мало ублажим болове од нанесених ти рана?

Рекавши то, мучитељ одмах нареди да се донесе слана вода помешана са сирћетом, па да се њоме обилно заливају ране мученику и снажно трљају оштрим цреповима. Но страдалац јуначки претрпе и ту муку, као да не осећа никакав бол. А мучитељ мишљаше да Евстратије помоћу неких мађија чини себе неосетљивим за болове. Тада му свети Евстратије рече: Стављајући ме на овакве муке, ти си ми и против своје воље учинио велико добро, јер си одагнао од мене маглу која се дизала у мени од телесне огрубелости душе моје, и учинио си ме победитељем над искушењима мог самовласног ума која ме одавно узнемиравају, и омогућио си ми да савладам све нападе страсти и немире душе; усред ратоборних напасти ти си сачувао унутрашњу чврстину мога духа, – залог бесмртног живота мог, где је за све верне сабрано богатство непропадљиво; и показао си ми пут скраћен и бестрастан, којим ја могу и у овом трошном телу постићи ангелски живот и наслађивати се вечности небеске. Сада знам да сам ја црква Бога Живога и Светога Духа који живи у мени.⁴⁰⁵ Стога: одступите од мене сви који чините безакоње, јер Господ чу плач мој, Господ молитву моју прими.⁴⁰⁶ Ваистину, душа ће се моја радовати о Господу, и веселиће се о

спасењу његовом. Све ће кости моје рећи: Господе: ко је као Ти, који избављаш страдалца из руку силника, и ништега и убогога од оних који га упропашћују.⁴⁰⁷ Зато похитај, слуго ђавољи! немој изоставити ниједно од оруђа мучења што ти стоје на расположењу! испитај ме као злато у огњу, па још и јаче! Но у мени нећеш наћи омиљену ти поганштину којој ти служиш делима. Јер богови твоји су гадост која влада тобом и твојим безумним царем.

Мучитељ на то узврати: Изгледа ми да ти се од силних болова телесних пореметио ум, те зато и говориш многе бесмислице. Када би тај твој Бог могао, како ти кажеш, учинити тебе бесмртним, онда би те он избавио и од ових рана. Стога престани заваравати себе празним надама и сањаријама, и постарај се прихватити избављење које ти нудим. – Евстратије одговори: Хоћеш ли, ослепљених чула човече, поверовати да Богу моме ништа није немогуће? Пази и гледај на мене, кога мислиш умртвити и погубити помоћу мука измишљених тобом.

Тада сви погледаше у њега и посматраху га с великом пажњом; и гле, изненада красте од рана спадоше с тела његова као крљушт, и он постаде потпуно здрав, без икаквог трага од рана на телу његовом. И сви, видевши такво чудо, прославише Јединог Истинитог Бога. А Евгеније, Евстратијев пријатељ, суграђанин и савојник, кликну громким гласом: Лисије! И ја сам хришћанин! и проклињем веру твоју; и као господин мој Евстратије одбијам да се покорим царевој наредби и твојој вољи!

Лисије мучитељ се страховито разјари, и нареди да Евгенија одмах ухвате и поставе усред судишта, и рече: Испитивање свих ових захтева много времена и труда; међутим преда мном стоје народни послови које морам сада средити. Стога наређујем: овога чаробњака и мађионичара Евстратија, као и Евгенија, његовог једномишљеника, чврсто оковати у ланце. Па бацити у тамницу заједно са другим хришћанима, и држати их тамо до следећег ислеђења.

Рекавши то, Лисије устаде са свога места и прекину суђење. А свети, обрадован и толиком неустрашивошћу и трпљењем светог Евстратија и спасоносним чудом које Господ наш Исус

Христос показа на њему, бише одведени у тамницу. Када уђоше у тамницу, они сви једногласно отпеваше псалам: Како је лепо и красно, кад сва браћа живе заједно ... (Псал. 132, 1. ...). И завршивши молитву седоше, а свети Евстратије их поучаваше и припремаше за предстојећи подвиг.

Тако прође тај дан. Ноћу Лисије нареди војницима да се спремају за пут, пошто је намеравао да путује у град Никопол.⁴⁰⁸

Док се војници припремаху, Лисије сам оде у тамницу, позва преда се Евстратија и, смешећи се лицемерно, рече му: Здрав, драги Евстратије! – Светитељ одговори: Свемогући Бог коме служим, нека те достојно награди за твој поздрав, судијо! – Лисије на то рече: О угаћању Богу се и старај; а сада прими чизме и обуј се, да би с нама весело кренуо на пут. – А те чизме бежу гвоздене и изнутра начичкане дугачким и оштрим клинцима. Њих навукоше на ноге светом Евстратију, чврсто их кајишима притегоше уз ноге светитељу, па Лисије својим прстеном запечати кајишне чворове и нареди да светитеља воде за њим окована са другим сужњима, и да га целим путем бију и гоне да би што брже ишао. Сам пак Лисије са својим војницима иђаше испред њих. Кроз два дана они стигоше у град Араврак, постојбину Евстратијеву и Евгенијеву.

Када се они приближише Аравраку, сви житељи града изађоше им у сусрет, желећи да виде блаженог Евстратија. Али се нико од пријатеља и познаника не усуди да му приђе, бојећи се да не буде ухваћен, пошто беше познато да је погани мучитељ већ био издао такво наређење. На путу пак ка Аравраку живљаше неки Мардарије, човек простога порекла, средњег имовног стања, но потпуно задовољан тиме. Када провођаху Евстратија и друге хришћане он беше заузет прављењем крова на својој новој кући. Погледавши на спровођене свете сужње, он угледа међу њима као светлу звезду светог Евстратија, па сиђе с крова и рече својој жени по јерменски: Видиш ли, жено, властелина ове земље, познатог по свом пореклу и богатству, и у високом војничком чину? Видиш ли како све то он презре, и иде да постане жртва благопријатна Богу? Блажен је он, јер и у овом животу беше славан, а и у

Владике нашег Христа добиће велику награду и биће удостојен неисказаног блаженства са анђелима. – Благочестива жена одговори мужу: Драги супруже мој, шта смета теби да и ти пођеш путем којим он иде и да се заједно с њим удостојиш свете кончине, да би на небу био заступник мени и нашој малој деци и свему роду твоме? – Мардарије јој рече: Дај ми обућу, да пођем жељеним путем.

Она му с радошћу брзо донесе обућу. Обукавши се, обувши се и опасавши се, Мардарије загрли два мала синчића своја, па се окрену истоку и помоли се Богу говорећи: Владико Боже, Оче Сведржитељу, и Господе Исусе Христе и Свети Душе, Једно Божанство и Једна Сила, помилуј ме грешнога, смилуј се и буди чувар овој слушкињи Твојој и дечици овој, заштитниче удовица и хранитељу сирочади! јер ја, Владико, с великом радошћу и свим срцем идем к Теби! – Рекавши то, он пољуби децу своју и рече: Буди здрава, жено, и не тугуј, нити плачи, него се радуј и весели, јер тебе и децу нашу и душу своју полажем у руке Свемогућем и Свеблагим Богу нашем!

Рекавши то, он хитно изађе из куће, радосно праћен својом женом. И оде к угледном грађанину Авракинском Мукарору, човеку богатом и високога чина, поздрави се с њим и рече му: Ево ја идем к пријатељу и рођаку твоме Кирисику; и ако буде угодно Богу, бићу му сапутник и заједно с њим ући ћу у подвиг мученички. Стога буди после Бога заштитник мојој жени и мојој деци у овом животу. А ја, ако нађем милост у Бога, помоћи ћу ти у онај дан када сви ми предстанемо Њему, и ти ћеш добити награду своју. – Благочестиви Мукарор му одговори: Иди с миром, чедо моје! пређи тај дивни пут, и не брини ништа: ја ћу испунити жељу твоју, јер ћу бити родитељ жени твојој и дечици твојој.

Тада се Мардарије опрости са Мукарором, па оде и сустиже свете близу самога града. И онда громко викну к светоме Евстратију: Господине Кирисиче; као што овца хита к своме пастиру, тако и ја прибегах к теби, желећи да вам свима будем сапутник. Стога прими мене, и причисли ме светој дружини твојој, и приведи ме, мада сам недостојан, к мученичком подвигу, да бих и ја постао сведок Господа Христа. – Затим он

још громче узвикну: Чујте, слуге ђаволове, чујте: и ја сам хришћанин као и господин мој Евстратије.

Тада војници шчепаше Мардарија и везаше, па га са осталим хришћанима вргоше у народну тамницу, о чему и Лисија известише. А Лисије, рикнувши као лав, одмах седе на судијску столицу. Војници, по обичају, стадоше доводити хришћане из тамнице. Доведен би и свети Аксентије – наг и конопцима свезаних руку; остали хришћани сужњи стајаху и гледаху. Судија рече светитељу: Аксентије, избављајући нас од напора а себе од мучења, кажи нам, јеси ли оставио своју узалудну и убитачну непокорност и вратио се к милостивим боговима нашим? – Свети Аксентије одговори: Чуј, Лисије! кунем се Истином која је изнад свих и свега и провиди све и сва, да ће мој ум неизменљиво знати Једнога Бога и ја ћу се само Њему поклањати, па макар ми ти задао хиљаде и хиљаде рана и ставио ме на муке, веће од пређашњих. Погубио ти мене мачем или огњем, свеједно, ти никада нећеш бити у стању да измениш моје мисли. Зато, чини одмах што хоћеш.

Тада мучитељ изрече оваку смртну пресуду: „Аксентије, који после многих мучења и надаље остаје упорно и несавитљиво при своме пагубном безумљу, нека буде лишен живота посечен мачем. Ово извршити у пустом месту у непролазној шуми, да се бедно тело његово не би удостојило доличног погребa. А онај што се недавно придружио сужњима, нека буде доведен овамо на средину, да одмах добије почаст коју иште“.

Док војници раскиваху окове што беху на светом Мардарију, он говораше светом Евстратију: Господине мој Кирисиче! молим те, моли Бога за мене и научи ме шта да одговарам пагубном човеку том, да тај свирепи мучитељ не превари мене, човека проста и нешколована. – Свети Евстратије му рече: Брате мој Мардарије, ти стално говори једно исто: „хришћанин сам“, „слуга сам Христов“; и ништа друго не одговарај, ма шта ти он говорио или чинио с тобом.

Када војници доведоше Мардарија пред Лисија, они рекоше: Ево недавног сужња. – Лисије рече: Нека каже своје име, завичај, занимање и место живљења, и које је вере. – Мардарије одговори: Хришћанин сам. – И на сва питања

иследника односно имена и завичаја, он продужи клицати: Хришћанин сам! слуга сам Христов! – И тако дуго питан, он ништа друго не одговараше сем: Хришћанин сам! Слуга сам Христов!

Судија Лисије! видевши његову простоту и непоколебљивост, нареди да му сврдлом пробуше глежње на ногама, провуку конопце кроз глежње, па главачке обесе и сво му тело буше и опаљују усијаним гвозденим шипкама. Дуго viseћи тако и мучен, Мардарије најзад даде гласа од себе кликнувши: „Господе, благодарим Ти што ме удостоји ових блага! Жудео сам да будем спасен Тобом, и волео сам то свим срцем. Прими душу моју у миру“. – Рекавши то, он предаде дух.

Када тело Мардаријево уклонише с мучилишта, судија Аисије рече: Нека буде сад доведен Евгеније из Сатале, који се дрзну ући овамо у време саслушања Евстратија. Ја не тврдим да је он хришћанин, као што они брбљају, али налазим да је он врло незгодан човек. – Када Евгеније предстаде суду, службеници рекоше: Ево Евгенија! – Судија рече: Кажи ми, свепогани човече, какав те зли дух натутка и подстаче на толику дрскост, те нас ти онако бестидно укори, ни у шта не сматрајући садашњу строгост суда? – Свети Евгеније одговори: Мој Бог који обезоружава обожаване тобом демоне; ето, Он ми даде силу и дарова ми смелост и слободу речи, да попљујем твоју бедастост, смрдљиви псу, сасуде Сатане, који ће заједно с тобом бити предат на погибао. – Мучитељ повика: Одрезати му безобразни језик, одсећи му обе руке, и пребити му голени, да би се покорније понашао пред нама! – А кад ово наређење привођаху у дело, свети Евгеније предаде дух своју Богу.

Убрзо после тога Лисије једном изађе ван града да изврши смотру над војском. У време те смотре, када сваки војник показиваше како влада оружјем, један од њих, по имену Орест, висок растом и диван по спољашњости, би по своме чину позван да предстане Лисију. Угледавши га, Лисије га похвали, назва га „правим војником“, и наложи му да копљем гађа у мету. Када Орест подиже руку и замахну копљем, златни крст који је он носио на грудима појави се при замаху испод одела, тако да то видеше сви, и сам Лисије. Орест би одмах позван да приђе

Лисију, који ухвати руком крст његов на прсима, и држећи га упита: Шта је ово? Еда ли си и ти од оних који следују Распетоме? – Орест одговори: Ја сам роб Распетог, Господа мог и Бога; и ово знамење Његово носим на себи ради одгоњења свих зала што наилазе на мене. – Тада Лисије рече: Нека и овај изврсни војник буде свезан са подсудним Евстратијем, и нека му буде сапутник до Никопоља, где ће у своје време они бити саслушани.

Када Лисије допутова у град Никопољ, велико мноштво војника из пука који је у том граду био дође к Лисију, и сви једногласно клицаху: Лисије! и ми смо војници Господа нашега Исуса Христа: чини с нама што хоћеш! – Лисија то најпре уплаши, јер се бојао да то није нека завера против њега. Али затим угледавши где они скидају са себе појасеве и сами себе предају као овце, нареди да их све свежу и баце у тамницу. У себи пак Лисије размишљаше како да их погуби, а да притом не изазове неки метеж међу њиховим суграђанима или рођацима. Но више свега он се бојаше Евстратија, да се, када га буде мучио, поново не деси чудо слично првоме, и на тај начин не само хришћане утврди у вери него и незнабошце одврати од служења идолима и обрати их у своју веру. Са тог разлога Лисије донесе одлуку да сутрадан упути светог Евстратија и светог Ореста у град Севастију к намеснику Агриколу.

Сутрадан он тако и поступи. Притом он написа Агриколу овакво писмо: „Његовом велељепију намеснику Агриколу војвода Лисије жели здравље. Божанствени цареви наши, не знајући у свој васељени никога ко би могао боље од тебе испитивати оно што је непознато, дадоше ти власт да управљаш овим земљама, јер јасно знају да ти и дане и ноћи проводиш у пожртвованом сређивању народних послова, и да ће сан пре успавати неуспављиве звезде него твоје очи док не урадиш оно што си предузео урадити на општу корист. Једном речју, пошто они једино у теби нађоше велике особине, то те и одликоваше овом великом чашћу коју сада поседујеш. Стога и ја, сведок толиких изванредних особина твојих, упућујем к теби овог сужња Евстратија, који силно болује хришћанством, нарочито што ја не бих у стању измислити нешто што би га

могло одвратити од његове заблуде. Иако он би с моје стране удостојен почасне дужности над подручном ми војском, он се страховито погорди и зададе нам много јада. Прибегавао сам и претњама, али он у својој охолости предсказује будућност, соколећи себе својим враџбинама. И мада је видео друге стављане на муке, ипак се не остави своје дрскости, па и саме муке сматраше пре за срећу неголи за мучење. И ето њега и с њим Ореста, који је исте мисли с њим, шаљем твоме премудром суду, држећи се царских наређења“.

Узевши ово писмо, и записнике о саслушањима светих мученика, и свете сужње, војници кренуше на пут. Путујући, свети Евстратије и Орест певаху: Путем заповести твојих трчим, Господе ... Уразуми ме, и научићу се заповестима твојим (Псал. 118, 32. 73). – А после молитве Евстратије упита Ореста: Брате Оресте, реци ми како је скончао свети Аксентије и на ком месту? – Свети Орест стаде казивати: Пошто му би изречена смртна пресуда од стране судије, он мољаше војнике који га поведоше са судишта да му допусте да се види с тобом и да ти да последњи целив. Но нико му не хте испунити жељу, пошто беше време ручку и слуге стомака хитаху да што пре изврше наређење, и зато одмах поведоше Аксентија у шуму, на место звано Орорија. Путем светитељ певаше псалам: „Блажени који су беспрекорни за пут, који ходе у закону Господњем“ ... И отпева цео псалам до краја (Псал. 118, 1–176). Затим преклонивши колена помоли се, па пружи руке као примајући неки принос, и рекавши, „амин“ обазре се унаоколо, и видевши ме где стојим близу позва ме к себи и рече ми: „Брате Оресте, кажи господину Евстратију да се помоли за мене, и да ће ме он ускоро стићи, и ја га очекујем“. – Затим му одсекоше главу, пошто претходно разјурише све које подозреваху да су хришћани. Свето пак тело његово ноћу украдоше презвитери Аравракиски. Но не нашавши главу његову, они стадоше плакати и молити се Богу, да им Он покаже где је глава светог мученика. И по промислу Божјем, на једноме храсту загракта гавран; презвитери пођоше по његовом гласу и нађоше светитељево главу на разгранатим гранама тога храста где сећаше гавран. Узевши је, презвитери је приложише к телу

светог мученика, однесоше на место чисто и чесно, и тамо погребеше.

Чувши то, свети Евстратије плака, и помоливши се Богу рече Оресту: Постарајмо се и ми, брате, да пођемо у стопу за светим Аксентијем.

После пет дана свети мученици, вођени од војника, стигоше у Севастију, и намесник Агрикол, добивши Лисијево писмо, предаде сужње најсигурнијој стражи. Наредног дана пак он седе у присуству народа на судијском месту на тргу и нареди да хришћане доведу пред њега. Сав се град беше сабрао да види подсудне сужње. Агрикол нареди да се најпре на сав глас прочитају Лисијево писмо и записници претходних саслушања доведених сужања. Пошто то би прочитано, Агрикол рече: Не мисли, Евстратије, да те и овде очекују мучења каква си претрпео од Лисија; боље ти је покори се зараније наредбама царским и принеси боговима жртву, да не би погинуо страхотном смрћу. – Свети Евстратије га упита: Важе ли закони и за царе, или не? – да, одговори намесник, јер и цареви држе се закона. – Онда значи, узврати на то свети Евстратије, за тебе закони постоје само на хартији, а не важе у стварности. – Зашто тако говориш, безбожна главо? упита намесник. Ко се и када усудио противити се ма у чему законима?

Свети Евстратије одговори: У царским законима ми читамо следеће: Нека се насиље не чини ни речју ни делом, и нека се народом управља првенствено помоћу саветовања. Неопходно је једно од двога: или да властодржац саветује потчињеног желећи добити од њега оно што треба; или да потчињени, раније упућен у оно што треба, слободно и добровољно извршује наређења закона. Поред тога, у законима се налази и ово: Наређујемо да судија суди сједињујући строгост с милосрђем, те да они којима се суди не би због строгости судијине омрзли судију и постали му непријатељи, нити пак да газе закон уздајући се у судијину снисходљивост. Је ли тако написано, судијо, или не? – Да, тако! одговори намесник. – Онда те молим, рече светитељ, држи се тога и када мени судиш. – Намесник одговори: Потребно је чврсто се држати закона и односити се према њима с дужним поштовањем и кад

си у питању ти и кад је у питању сваки други. – Онда молим те, примети светитељ, нека твоја строгост буде сједињена с милосрђем, и ти, као мудрији од свих, благоволи радије слушати савете неголи саветовати, паметно претресајући сваки предмет. У противном случају, ти без икаквог премишљања и без обзира на законе – мучи, убијај, чини што хоћеш.

Говори смело и слободно што хоћеш, одговори намесник, суђење ће се обављати више саветовањем него застрашивањем. – Свети Евстратије упита: Којим боговима принети жртву, већим или мањим? – Прво Зевсу, одговори намесник, па онда Аполону и Посејдону. – Свети Евстратије упита: Од којих сте мудраца, или приповедача, или пророка чули ви да се треба клањати Зевсу и осталим тобожњим боговима? – Намесник одговори: Од Платона, Аристотела, Хермеса и других философа, које кад би ти знао, ти би њихов спомен, Евстратије, почитовао као мужева божанствених и дивних. – Свети Евстратије на то рече: Њихова ми учења нису непозната, пошто сам се од младости бавио њима и добро изучио јелинске науке и уметности. Иако наредиш, почећемо најпре са Платоном.

Намесник се стаде позивати на Платоново дело „Тимеј“, из кога се тобож јасно види да Платон усрдно почитује незнабожачке богове и богиње. Евстратије пак на основу тог истог Платоновог дела доказа да Платон јавно и силно осуђује самога Зевса, кога незнабошци сматрају господарем богова и људи, неба и земље, и тврди да је Бог извор и виновник свакога добра; а Зевс, према незнабожачким баснама, ни најмање није био такав. При томе светитељ указиваше на разне незнабожачке басне; а навођаше исто тако и речи најзнаменитијих песника: Хомера и Есхила. Кроз све то показујући и доказујући да Зевс није Бог.

Ја трпим твоју дрскост, рече на то намесник Евстратију, због своје философије. А ти ми сада кажи, како можеш сматрати и веровати да је Бог онај који је у ствари био човек, и као човек осуђен и распет на крсту? – Светитељ одговори: Ако пристајеш да ме стрпљиво саслушаш, ја ћу те прво упитати о неким стварима за које сам се спремио да те питам, па ћу ти затим

изложити по реду све о чему ме питаш. – Игемон одговори: Дајем ти потпуно право да говориш све што желиш. – Евстратије продужи: Сваки човек здравога ума треба да замишља Бога као биће праведно, непостижно, неописано, неизразиво, неизменљиво и које Својим Божанским својствима превазилази све и сва. Не изгледа ли то и теби тако, премудри судијом? – Да, тако мислим и ја, одговори судија. – Реченоме треба додати и то, примети светитељ, да у Богу нема никаквог недостатка и несавршенства, и да је Он у свему савршен. – Нема сумње тако је, сложи се Агрикол. – Шта онда? настави Евстратије, хоћемо ли рећи да постоје још и неки други богови и имају савршену и нетрулежну природу? Но то би било бесмислено: јер када би им макар и најмање недостајало од блаженог савршенства Божанског, онда они, мислим, већ не би били достојни да их људи сматрају за богове. У Богу нема никаквог недостатка, као што раније рекосмо, и Њему треба да верују и да се поклањају сви људи. – Заиста је тако, потврди Агрикол. – Шта онда? питајући се продужи Евстратије. Да ли се ти многи богови налазе унутар тих нетрулежних и бесмртних, Божанству својствених блага? И будући само различне пројаве једнога бића, да ли се стичу у Божанству као у једној тачки? Али онда нека се не говори да су то разни богови, велики и мали, већ Један Бог, који је по несравњивој свемоћи Својој један и има име Божанства, а не као што ви мислите да један бог живи на небу, други на земљи, трећи у мору. Није ли тако, судијо?

Не будући у стању одговорити, царски намесник Агрикол ћуташе дуго. Најзад једва проговоривши рече: Остави своја расуђивања и превиспрену многоречивост, и одговарај само оно што те питају: како ви сматрате Богом Распетог? – Свети Евстратије одговори: Почећу речима вашег стихотворца Хезиода: У почетку беше Ереб и Хаос, тојест мрак и водна бездна. А када је Бог средио и украсио свет, створивши га не из већ препостојеће материје већ приводећи га к бићу из небића, онда је Он створио човека по слици и прилици Својој. Но зли анђеол,⁴⁰⁹ који је имао власт над сабором других анђела, по својој вољи одступи од Сатворившег га, и надувши се гордошћу отпаде од свога чина и би прогнан с неба Богом.⁴¹⁰ Човека пак

Бог настани у рају, давши му заповест која га је учила послушности: да изобилно користи сва блага раја, само да се не дотиче једног дрвета и не једе од његовога рода.⁴¹¹ Такав подвиг Бог одреди човеку, да човек не би нарушио заповест Божју и пошао за ђаволом који у свему плете замке човеку; и да би човек посрамио врага који му завиди на великој части, и могао постати бесмртан пребивајући у нетрулежности. У противном случају човеку се неће допустити да и надаље живи у рају, него ће бити истеран из раја, и умрети пошто поживи неко време на земљи. А зли ђаво, наоружавши се завишћу против човека, све своје лукавство упери на њега и преко змије превари жену првога човека, а помоћу жене наведе и њега самог на нарушење заповести, због чега би изгнан из раја Богом и осуђен на муку, зној и трулежност.⁴¹² И тако, свезлобни ђаво однесе победу, и хваљаше се што човека узе под своју власт због греха његова. И када се касније род људски умножи, мучитељ ђаво се стараше да сваку душу пороби себи. И пошто већина људи паде у безакоње, Бог потопом погуби свет, а сачува праведнога мужа Ноја који се јуначки борио противу злобнога ђавола, и остао непобеђен од њега и спасао се у ковчегу заједно са женом и децом.⁴¹³ Успоставивши после потопу земљу у првобитни облик, Бог настани на њој Ноја као новог житеља њеног.⁴¹⁴ Прође много година, људи се опет намножише, и поново узрасте свако безакоње међу њима, и сви они побеђивани гресима подпадаху под смрт, и оковани налажаху се у аду, вучени у погибао лукавим ђаволом. Тада Саздатељ наш Бог, сажаливши се на нас и не хотећи оставити без помоћи дело руку Својих, испрва дарова мудрост јелинима, да би они познали свесилнога Бога и савладали противника свог ђавола. Но они, премда се наизглед унеколико уразумише и приближише путу истинског богопознања, ипак им расуђивања бежу у измаштаним речима и они упадаху у заблуде својих предака, побеђени вером у лажне богове, и лутајући далеко од пута истине, отиснуше се у још веће незнабожје. Но и при томе велика сила милосрђа Божјег не допусти људима лежати у паду, и Бог им даде закон, посла пророке и на разноврсне начине показа пут спасења народу Јеврејском. Али и поред тога људи

постајаху све гори, и опет понављаху грехе својих праотаца, и сви подлежаху смрти због греха. Напоследку, Господ наш Бог – Реч благоволи примити подједнак с нама подвиг и јавити нам победу над противником – ђаволом, поставши нам сличан у свему: Он понизи себе примивши обличје слуге, роди се од Дјеве остајући неизменљив по Божанству и постаде Јагње да обезбружа вука – ђавола. Искористимо сада, судијо, једно поређење које доликује моме излагању: ако ти, управник овога града, угледаш медведа или другог страшног звера где иде на твој град, и пошаљеш слугу свога да га убије, и он, извршујући твоје наређење, изађе против звера, али невичан и слаб и неумешан падне мртав у борби са звером и буде поједен, зар би се ти решио наредити другоме слуги, исто тако слабом и неискусном, да ступи у борбу са звером? И зар ти, ако си јак и силан и умешан борити се са звером, не би сам изишао против њега као искусан и храбар борац, и убио га: И то изашао не као господин већ као прост слуга, само који уме да се бори? Примером пак својим ти би, нема сумње, научио и остале слуге своје да на такав исти начин побеђују и убијају силовите зверове када се сретну са њима. Тако и Господ наш, Спаситељ свију, када слуге Његове у борби с ђаволом падоше побеђени и сатрвени, сам, по неисказаном милосрђу Свом, понизи Себе сишавши у Пречисту и Свебеспрекорну Дјеву и узевши обличје слуге и све немоћи тела нашег осим греха; и изишавши на попрште овога живота Он добровољним и премудрим смирењем прикри Себе од свепоквареног ђавола, и победи га када ђаво нападе на Њега као на простог човека, и Својим спасоносним страдањем крсним разори сву силу вражију, учећи нас да се и ми, гледајући на Његов подвиг, на такав исти начин боримо са ђаволом и савлађујемо силу његову. Он дакле сам узе на Себе грехе, страсти наше, а нама дарова Своје бестрашће, васкрсе држане у аду, и даде нам могућност да постанемо чеда Божија имајући непобедиву руку Његову и надајући се венцима за подвиге. У телу дакле бивамо побеђени, али духом побеђујемо; подложни смо трулежности и смрти, али смо у исто време нетрулежни и бесмртни: стога се клонимо ваше неузддржљивости и скотског живота, а иштемо ангелски

живот и вечно постојање. Ми не гледамо доле, као стока, нити смо људи зверских нарави; напротив, ми гледамо на небо, и налазећи се у телу ми подражавамо живот Бестелесних бића. Позната нам је и непрестана борба духа нашег са телом; а разумом мудрим и смерним ми одвраћамо себе од привезаности смртном телу овом, и упорно одбацујући његово сладострашће и похотљива стремљења ми се стално учимо узлазити мишљу к небу и трпљењем и уздржањем умртвљивати удове тела нашег. Ми се хранимо размишљањем о чистом и пречистом Господу нашем, и из нас се лије реч јасна, и дејствује у нама без препреке разумна сила. Та и друга већа блага дарова нам Бог обукавши се сам у човека. Међутим ви сте, као што је свима познато, поробили себе телу; а поробивши себе телу ви називате боговима оне који, по вашим предањима, починише нечиста и срамна дела, зидате им храмове и обожавате их. Ви се туђите општења с небом, и даноноћно сте узнемирени, не само бојећи се какве било несреће него упорно иштући привремену срећу и на јави маштајући као у сну. Ви не само телом него и душом умирате на вечну погибао; а ми смо од Господа нашег Исуса Христа научени: да ће тело наше, иструлело и претворено у прах по свеопштем закону трулежности и смртности, опет оживети сјединивши се с душом и добити природу нетрулежну. – Све ово ја ти укратко изложих, да би се ти, научивши се истини од мене, одрекао лажних богова својих.

Царски намесник Агрикол стрпљиво саслуша до краја мудру реч светог Евстратија, и онда рече: Ми немамо право да претресамо одлуке и жеље царева него смо дужни покоравати се њиховим законима и извршивати њихова наређења. Зато остави непотребну многоговорљивост, па приступи и принеси жртву боговима. У противном, бићеш стављен на такве муке, о којима никада ни чуо ниси. – Свети Евстратије га на то упита: Зашто си нас онда навео на толики узалудни напор, и ниси нас почео мучити раније?

Тада мучитељ нареди да се донесе гвоздени кревет, силно ужеже, па на њега најпре положи свети Орест; а светом Евстратију рече: Ти треба прво на Оресту да посматраш муке

које те очекују, па потом ћеш сам бити стављен на њих. – Међутим свети Орест, приступивши к усијаном кревету, уплаши се, и гледајући у светог Евстратија рече: Моли се за мене, јер се помисао мој уплаши. – Свети Евстратије му одговори: Не падај духом, брате Оресте, јер све ово само изгледа страшно и мучно. У самој ствари пак ти нећеш осетити никакав телесни бол, ако само смело и са надом у Бога легнеш на усијани одар, јер ће нам сам Господ бити помоћник и заштитник. Сети се храбрости светог Аксентија и осталих светитеља, и не буди ниже њих: јер овдашње муке брзо се завршавају, и на небу нас очекује вечна награда.

Чувши то, свети Орест смело и јуначки скочи на усијани одар, стаде на њему, прекрсти се и одмах леже, и целим телом испружи се на ужареном одру. Затим громко кликну: Господе Исусе Христе, у руке Твоје предајем дух свој! – И предаде Господу свету душу своју. А свети Евстратије викну: Амин!

Одмах затим намесник Агрикол нареди да светог Евстратија одведу у тамницу. Евстратије у тамници, помоливши се по обичају Богу, призва слугу свог што беше с њим и рече му: Чедо моје, донеси ми хартију да напишемо завештање, јер се надам да ћу сутра и ја. предстати Господу мом Христу. – Када хартија би донесена, он написа завештање у коме изрази жељу: да тело његово буде пренесено у град Араврак, и да се нико не усуди узети што од његових моштију, него цело тело положити на месту званом Аналикозора, заједно са светим Аксентијем, Орестом, Мардаријем и Евгенијем, јер ови светитељи заклеше светог Евстратија да после њихове кончине тела њихова буду нетронута положена заједно са његовим телом. Сва имања пак своја свети Евстратије завешта на издржавање црквених служитеља; а за покретну имовину своју нареди: да се половина подели ништима и убогима, а друга половина да његовим сестрама. Наложити он у свом завештању и то: да се робови његови пусте на слободу, и свима им одреди награде.

Написавши завештање, свети Евстратије проведе сав дан постећи се и сву наредну ноћ молећи се. Епископ пак града Севастије блажени Власије,⁴¹⁵ који се у то време крио због гоњења хришћана, дође те ноћи к светом Евстратију давши

злато стражарима. Јер он беше чуо о великој премудрости Евстратија и о томе како он посрами царског намесника и његове богове. Ушавши у тамницу, епископ паде ничице и поклони се светитељу, говорећи: Блажен си, чедо Евстратије, што те свемоћни Бог толико укрепи. Молим ти се, помени и мене у молитвама својим. – Свети Евстратије одговори: Немој се клањати мени, оче духовни, него имајући у виду твој чин, ти од нас мирјана очекуј дужно поклоњење теби.

Затим они седоше, и Евстратије рече епископу: Пошто ћу, по вољи Божјој, сутра у трећи час⁴¹⁶ дана предстати Господу моме Христу, како ми то би јасно откривено, то узми ово завештање моје и прочитај га. – Када епископ прочита завештање, светитељ замоли њега и клирике што беху с њим да се потпишу испод завештања; притом закле епископа да он сам узме тело његово и светог Ореста, да их однесе и погребне на месту означеном у завештању, и да се постара извршити и све остало написано у завештању, обећавајући му за његов труд и бригу награду у будућем животу од Господа нашег Исуса Христа. Затим свети Евстратије моли епископа да га удостоји причешћа Божанским Тајнама, пошто се откако је узет на мучење није причестио том Светињом. Када дакле би донесено све потребно за служење, и извршена Бескрвна Жртва, свети Евстратије приступи и прими тај Небески Бисер. И изненада у тамници сину светлост као муња, и чу се глас који говораше: „Евстратије, сјајно си се борио. Стога крени и узиђи на небеса да примиш венац свој“. – Овај глас чуше сви присутни, и од страха падоше ничице на земљу. И сву ту ноћ проведе епископ са светим Евстратијем, наслађујући се разговором с њим. А када заруди зора он оде, обећавајући да ће привести у дело све што је написано у завештању.

Пошто овлада дан, намесник Агрикол седе на судишту, на обичном месту усред града, и нареди да доведу светог Евстратија. Када Евстратија доведоше, намесник га призва к себи и тајно му рече: Евстратије, сведок ми је свевидећа правда да ме срце силно боли због тебе, пошто нећеш да се покориш царском наређењу. Но, бар пред народом, направи се као да си једне вере с нама, и само се привидно поклони боговима, а у

себи веруј и моли се Богу твоме, и Он ће ти опростити то што си учинио не по својој вољи него по приморавању. Не жели погинути као какав злочинац, ти, човек толико учен и мудар. Да мени самом не прети опасност, ја ни ово не би захтевао од тебе. Ја сам погубио многе твоје једноверце, и ни на једног се не сажалих; а тебе веома жалим и штедим, и због тебе сву ноћ не заспах, обузет великом тугом. – Не брини се о томе, одговори му свети Евстратије, нити срљај у опасност због мене, него чини оно што ти је наређено од твојих царева. Ја се ни притворно, нити на било који други начин, нећу поклонити боговима твојим, него ћу Бога мог исповедати пред свима и славити Га међу свима. Буди уверен да муке на које ме будеш ставио, биће за мене блаженство; и ако хоћеш, провери то на делу.

Намесник покри лице рукама и дуго плакаше, тако да то примети и сав присутни народ. И свима би јасно да је намеснику жао невиног Евстратија, и сви стадоше плакати и ридати. Велико ридање настаде и по целој граду. Напоследку свети Евстратије рече судији: Свевишњи Бог нека уништи злоковарну препреденост оца твог Сатане! Јер Сатана измисли овај плач на искушење мени, да би ми створио препреку на путу ка предстојећој ми награди. Чини што хоћеш, јер сам роб Господа Христа, и противим се царском наређењу, и гнушам се одвратних идола: одвратни су ми и идоли, и они који им се поклањају.

Агрикол намесник видевши Евстратијеву непоколебљиву оданост хришћанској вери и његову велику љубав према Христу, једва беше у стању изрећи ову коначну пресуду о њему: „Евстратија, који се не покори царском наређењу и не хте принети жртву боговима, наређујем сажећи, да би за своју упорност погинуо у огњу“. – Изрекавши то, он устаде и хитно се удаљи у судницу.

Вођен на спаљење, светитељ се громко мољаше овако: „Величајући величам Те, Господе, јер си погледао на смирење моје и ниси ме оставио у рукама вражијим, него си спасао од невоља душу моју. И сада, Владико, нека ме покрије рука Твоја и нека дође на ме милост Твоја, јер се помете душа моја и пати при изласку свом из овог бедног и гадног тела мог. Нека је

никада не сретне лукави умишљај противника и не саплете је у тами за незнане и знане грехе, које починих у животу овом! Буди ми милостив, Владико; и нека душа моја не угледа мрачно обличје злих демона, већ нека је приме Ангели Твоји светли и пресветли! Прослави Име Твоје Свето, и силом Твојом узведи ме на Божанско Судиште Твоје! Када ми се буде судило, нека ме не прими рука кнеза овога света, да би ме грешника ринула у дубину пакла, него ми предстани Ти и буди ми Спас и Заступник, јер ова телесна мучења јесу радости за слуге Твоје. Помилуј, Господе, оскврњену страстима овога живота душу моју, и прими је очишћену покајањем и исповедањем, јер си благословен кроза све векове. Амин.⁴¹⁷

Када светитељ заврши молитву, и пећ беше већ страховито усијана, он начини крсни знак и уђе у пећ, певајући и говорећи: Господе Исусе Христе, у руке Твоје предајем дух мој! – И тако он у миру предаде дух. Огањ не повреди свето тело његово, нити се косну иједне длаке на њему. Сконча свети мученик Евстратије у тринаести дан месеца децембра. А блажени Власије, епископ Севастийски, узео мошти светих мученика Евстратија и Ореста и урадио све што беше написано у мучениковом завештању,⁴¹⁸ славећи Оца и Сина и Светога Духа, Јединога у Тројици Бога, коме слава и моћ вавек. Амин.

ЧУДО СВЕТИХ МУЧЕНИКА ПЕТОЧИСЛЕНИКА

НА домаку Цариграда бејаше манастир, звани Олимп. У њему би подигнута црква у име светих пет мученика: Евстратија, Аксентија, Евгенија, Мардарија и Ореста. И беше давнашњи обичај да о празнику ових светих мученика долазе у тај манастир цар и патријарх, и дају прилоге за издржавање монаха. Јер од оснивача тога манастира беше прописано: да монаси који живе у њему не стичу ни њиве ни винограде, него да потпуно препусте себе бризи светих мученика и раде само на своме спасењу. И пошто се монаси строго држаху овог прописа оснивачевог, то свети мученици не престајаху старати се за потребе манастирске. Но милост Божја обично бива праћена искушењима, да би преко искушења постало очигледније то, да они који се надају у Бога и траже Га, неће бити лишени ни једнога добра (ср. Псал.33:11).

И тако, општи Промислитељ свих – Бог, желећи да још више прослави место светих Страдалника Својих и да оне који им служе посети милошћу Својом и утеши их у њиховом сиротовању, удеси да о празнику светих Петочисленика би страшна бура на мору, и силна киша, и велика хладноћа, те из града нико не дође у манастир на празник светих мученика. Монаси тамошњи, одслуживши вечерње и канон, беху у тузи, пошто не имађаху шта јести; па чак и прекораваху свете мученике, говорећи пред њиховом иконом: „Сутра ујутру ми ћемо отићи одавде и разићи се куд који, да тражимо себи прехрану“.

Међутим, када настаде сумрак, дође вратар к игуману и рече: Благослови оче да доведем к теби човека који долази од цара са две натоварене камиле. – Игуман даде благослов, и к њему уђе човек веома благољепан и рече: Цар вам је послао хране и вина. – Монаси, сатворивши молитву, унесоше послате намирнице, и сви једоше и пише; а преостало оставише као залиху. И док још сви беху на окупу, дође вратар и јави да је од царице дошао изасланик, који уведен саопшти игуману да је царица послала одабране рибе и десет златника. Изасланик још

не беше завршио своје саопштење, вратар уђе и јави да је од патријарха дошао човек. Када овај би уведен, он даде игуману црквене сасуде, говорећи: „Патријархова је жеља да сутра овде служи литургију“.⁴¹⁹ – Игуман, обраћајући се изасланицима, рече: Што је Богу угодно, то ће Он и урадити. А ви, да ли ћете преноћити овде или ћете одмах ићи натраг? – Они одговорише: Ако би било преноћишта, ми бисмо остали овде до сутра. – Игуман нареди да их уведу у црквену паперту. И отпуштајући их, упита их за њихова имена. Онај што беше дошао од цара рече да се зове Аксентије, онај од царице – Евгеније, а онај од патријарха – Мардарије.

За време јутрења у цркву уђоше два мужа. После катизама⁴²⁰ игуман нареди да се, по пропису, прочита о страдању светих мученика. Но монаси рекоше: Да изоставимо то читање, пошто нико није дошао из града на празник. – Тада непознати муж, што малочас уђе у цркву, рече: Дајте ми књигу, ја ћу прочитати. – Књига му би дата; и када у читању дође до места где се вели: „Евстратије би обувен у гвоздене чизме са оштрим клинцима“, он уздахну и удари у црквени под жезлом што му беше у руци; жезал се зари у под и пусти из себе гране и претвори се у дрво. Присутни онда схватише кога имају пред собом, и упиташе га: Евстратије, да ли ти то учини себе ради? – Не, одговори он: моја страдања била су мала у поређењу са наградама Божјим за њих. А ово је учињено ради тога, да празник наш не остане без долазника из града.

И чим он ово изговори, сви опет тог часа постадоше невидљиви. А игуман, изишавши из цркве, нађе манастирску оставу пуну хлебова и риба, а сви празни судови обретоше се пуни вина. О овоме чуду хитно обавестише цара и патријарха. Они дођоше у манастир, и сви прославише Бога и одадоше хвалу светим мученицима Његовим. Жезал пак, преобраћен у дрво, изломише у комаде и раздадоше на благослов, и тога дана молитвама светих страдалника догодише се многа исцељења болесних.

СПОМЕН СВЕТОГ СВЕШТЕНОМУЧЕНИКА ГАВРИЛА, патријарха Српског

ОВАЈ свети човек Божји Гаврило (Рајић) беше постављен од Господа Христа на свећњак Цркве Своје у Србији у најтеже време, када Србијом владаху агарјани – Турци. Он на патријаршијском трону наследи свога претходника патријарха Пајсија, и беше патријарх Српски од 1648–1655. године. Пре доласка на тај узвишени положај, он беше Рашки митрополит неко време, бринући се дан и ноћ о повереној му пастви, полажући, као пастир добри, душу своју за овце своје.

Дошавши на патријаршијски престо, овај угодник Божји наследио је од свога претходника доста сређено стање у Цркви. И он је са своје стране улагао много труда и ове своје богомдароване му способности, па ипак, због неповољних околности, ствари у Цркви за његово време почеле су да се мењају на горе. Њему је пало у део да се бори на два фронта. С једне стране биле су турске власти, које су вршиле разна насиља и захтевале од Цркве велике дажбине, а с друге стране била је јака римска пропаганда која је у то време преко папских „мисионара“ покушавала да посеје корене уније у Србији, као и у осталим православним народима на Балкану.

Вршећи своју узвишену пастирску дужност, патријарх Гаврило је много путовао. Он је још 1649. године био у Цариграду да би однео наметнуте му дажбине, а и да би утврдио свој положај. Идућих година 1650. и 1651. он много путује по земљи поучавајући народ закону Божјем и утврђујући га у вери отаца његових, како би се могли одупрети безочној навали римских пропагатора уније. У тим својим путовањима стизао је и у наше најсеверније крајеве, где је народ нарочито био изложен притиску уније, те посећује и манастир Крушедол 1653. године.

Исте (1653) године патријарх Гаврило посећује Влашку и Молдавију, где се једно време задржава у Трговишту код војводе Матије Басарабе, обављајући при том и извесну политичку мисију. Одатле је продужио свој пут за једноверну и

једнородну Русију, стигавши у Москву средином 1654. године. Главни разлог овога пута патријархова у Русију било је тражење милостиње за своју Цркву која је била запала у велике материјалне тешкоће. Летописац бележи да је осиромашење у то време било тако велико, да се и по црквама и по манастирима служило из дрвених путира...

Ако је тражење милостиње био главни разлог патријархова пута у Москву, он свакако није био и једини. Када је стигао у Москву, у којој је био врло свечано и радо примљен, патријарх је покушао да тамо штампа, поред осталог, и „Типик избраније многое от 34. књиг на латинскују јерес“ од солунског митрополита Нила Кавасиле, писца 14. века, коју је био донео собом у Москву. Патријарх је осећао потребу да своме свештенству, које се сусретало са мисионарима уније, да једну приручну књигу, о питањима која су тада расправљана. А таква је управо била наведена књига Нила Кавасиле. Тај факт сам собом јасно сведочи колико је патријарху Гаврилу било стало до очувања неповређене и чисте вере православне кроз коју и у којој се спасавамо.

Неки настоје да нађу и политички разлог путовања патријарха Гаврила у Русију, иако о томе није остало никаквог писменог трага. Нашавши се у Москви патријарх је био добро примљен и од цара и од патријарха руског. Са руским патријархом Никоном Гаврило је био у пријатељским односима. Учествовао је активно на Московском Сабору 1655. године на коме су спровођене извесне реформе у Цркви.

Под притиском разних околности, патријарх Гаврило је био решио да трајно остане у Русији, због чега је био и своју пратњу послао натраг у Србију, са предлогом да се бира нови патријарх на његово место. И заиста, ускоро буде изабран и устоличен на патријаршијском престолу патријарх Максим (1655– 1674. године). Па ипак, доцније, не зна се зашто, патријарх Гаврило мења своју одлуку и жели да се врати својој кући и својој пастви. Патријарха су „с муком пустили из Москве, и то тек онда, када је за изговор навео одлажење у Јерусалим ради поклоњења светињама тамошњим“. Но, уместо да оде у Јерусалим, Гаврило се вратио у отаџбину и, изгледа, зажелио

да опет заузме патријаршијски престо, али без успеха, јер „власти то нису хтеле“.

Ускоро овај блажени Гаврило буде оптужен Турцима као велеиздајник, те буде ухваћен и спроведен у Брусу, где се тада налазио турски султан и велики везир. Уз ову оптужбу подиглоше на њ клевету и неки Јевреји зато што беше превео неколико Јевреја у веру хришћанску, оптужујући га да он ради на покрштавању Турака, да би тиме јаче озлоједили турске власти. Чувши овакве оптужбе, везир врло строго испитиваше патријарха Гаврила, па иако сазнаде праву истину и сву лажност оптужби, ипак рече светитељу: „Пошто си оптужен као велеиздајник царства, по закону нашем треба да будеш убијен. Али, ако се одрекнеш вере своје, и пређеш у нашу веру, опростићу ти живот, и даћу ти највеће почести у царству, да проведеш живот у сваком изобиљу, части и слави“.

Чувши то, блажени Гаврило одговори са великом смелошћу: „Ја сам потпуно невин од ове оптужбе, и то је јасно свакоме, те неправедно умирем. Што се пак тиче предлога да оставим своју веру и да пређем у вашу, да би се ослободио смрти, немогуће ми је да прихватим, све док ме памет служи; а спреман сам да поднесем, помоћу Христа мога, хиљаде мучења, и да умрем из љубави према Њему, не једанпут, него стотину пута, када би то било могуће. А почести и сва лажна привремена блага, која ми обећаваш, нека остану вама“.

Тада светитеља предадоше мучитељима, који почеше да га муче многим и разноврсним мукама, да би га приморали да промени своју одлуку и да се одрекне Христа. Али храбри борац примаше сва мучења са великим трпљењем, имајући и велику радост што се удостојио да пострада за Христа, као што је и Христос пострадао за њега. Најзад, безбожници видећи непроменљивост његове воље, одведоше га на одређено место у Бруси где буде обешен 1659. године. И тако предаде своју свету и преблажену душу у руке Божије и пређе ка своме љубљеноме Господу, да од Њега прими двојаки венац, и као јерарх и као мученик.

СТРАДАЊЕ СВЕТЕ МУЧЕНИЦЕ ЛУКИЈЕ ДЕВИЦЕ

КАДА се слава свете мученице Агатије⁴²¹ пронесе по свој Сицилији,⁴²² и житељи Сиракузе⁴²³ хрљаху у град Катану⁴²⁴ на поклоњење светоме гробу мученице, догоди се Лукији девици, угледној и веома цењеној међу Сиракужанима, да иде на празник заједно са другима и са својом мајком Евтихијом, која већ четири године боловаше од крвотечења и не могла се исцелити никаквим леком лекарским. За време службе у цркви би прочитано еванђеље у коме се спомиње крвоточива жена која се исцели додирнувши крај од хаљине Христове.⁴²⁵ У време читања Еванђеља Лукија рече својој матери: Мајко, ако верујеш ономе што се чита, онда веруј и томе да света Агатија, која пострада за име Христово, удостоји се предстојати Ономе за чије име пострада. Стога дохвати се гроба њеног са вером, и исцелићеш се.

По завршетку црквене службе народ се разиђе, а мајка са ћерком падоше пред гробом свете мученице и почеше је са сузама молити за помоћ. Дуго се оне мољаху, и у томе Лукија задрема, и у сну виде свету мученицу Агатију међу Ангелима, веома украшену бисерјем. Она рече Лукији: Сестро моја Лукијо, девице Господња, зашто иштеш од мене оно што сама можеш овог часа дати? Јер вера твоја помаже мајци твојој, и ето она је већ здрава. И као што се због мене слави град Катана, тако ће се тобом дичити град Сиракуза, пошто си ти у својој девствености припремила Христу благопријатно обиталиште.

Чувши то, Лукија се трже из сна, и сва усплахирена устаде и рече својој мајци: Мајко моја, мајко моја, ето си се исцелила! Стога те молим именом ове светитељке која те молитвама својим исцели: немој ми никада више спомињати вереника мог (она је већ била верена), и немој желети да видиш плод од тела мог смртног, већ све што си спремила дати мени при удадби за смртнога човека, дај ми сада када полазим к Бесмртном Женику Господу Христу, чувару девствености моје. – Мати Евтихија јој одговори: Сву имовину покојног оца твог ја ево девет година марљиво чувах и сачувах, па и увећах наследство твоје а не

окрњих; све пак што ја лично имам и што још могу стећи, све ти то такође стоји на расположењу. Али прво ме сахрани, па онда учини са свим имањем како ти је воља. – Лукија јој на то рече: Мајко, послушај мој савет: Богу није особито мио онај који Њему даје оно што не може понети са собом или искористити за себе. Но ако ти хоћеш да учиниш дело заиста благопријатно Богу, онда дај Њему оно што можеш употребити за себе. Јер када будеш умирала, теби већ неће бити потребно ништа земаљско, и што будеш дала тада даћеш оно што ниси у стању понети са собом. Зато док си жива и здрава дај Христу своје имање; и све што си хтела дати мени, почни сада предавати Христу.

Тако разговараше Лукија сваки дан са мајком док не почеше раздавати имање и свакодневно га употребљавати на издржавање убогих. О продавању имања, драгоцених предмета и драгог камења дознаде Лукијин вереник, и ожалостен тиме он стаде распитивати Лукијину дојиљу: Шта то има да значи? Чујем о изненадном продавању имања и драгоцености. – А дојиља, жена паметна, одговараше: Вереница је твоја сазнала да се неко наслеђено имање продаје за хиљаду и више златника, па желећи да га купи за тебе она продаје неке ствари, да би дошла до потребне суме новаца.

Вереник поверова дадиљиним речима, и сматрајући да се ради о стварној куповини имања, престаде распитивати, него још и подстицаше вереницу и њену мајку на продавање имовине. Но када он сазнаде да је сва имовина раздана ништима и убогима, удовама и сиротама, и утрошена на богомољне бескућнике и служитеље Божије, он одмах оде кнезу Пасхазију и оптужи своју вереницу да је хришћанка и, следствено, противница царских закона.⁴²⁶

Пасхазије призна к себи Лукију и стаде је саветовати да принесе идолима жртву. Блажена Лукија одговори: Жртва жива, као и вера чиста и беспрекорна пред Богом и Оцем јесте ова: обилазити сироте и удовице у њиховим невољама (Јак.1:27). А ја ево три године ништа друго и не радим већ стално приносим жртву Живоме Богу. Сада пак, пошто више немам имања да Му од њега приносим, ја Му себе саму приносим на жртву живу, и нека Он са овом жртвом чини што Му је угодно. – Те ствари,

примети кнез Пасхазије, причај теби сличним хришћанима, а мени који пазим на извршивање царских закона, узалуд говориш о томе. – Лукија одговори: Ти слушаш царске законе, а ја слушам Божје законе; ти се бојиш царева, а ја се бојим Бога; ти не желиш да царева рагњевиш, а ја строго пазим да Бога не разгњевим; ти се трудиш да царевима угодиш, а ја желим да Јединоме Христу благоугодим. Стога ти ради што теби изгледа корисно, а ја ћу чинити оно што знам да ће бити корисно по мене.

Пасхазије узврати на то: Наследство своје ти си истраћила и проћердала са блудницима твојим, па зато и сама говориш као блудница. – Лукија одговори: Наследство своје ја сам сместила на добром месту, и никада нисам допустила себи да примим упропаститеље душе и тела. – Пасхазије упита: А ко су ти упропаститељи душе и тела? – Лукија одговори: Ви сте упропаститељи душа, о којима говори апостол: „зли разговори кваре (= упропашћују) добре обичаје“ (1. Кор. 15, 33): јер ви саветујете душама људским прељубу, да оне оставе Небеског Женика, тојест Створитеља свог, и последују ђаволу кроз служење ништавним и бездахним идолима. Упропаститељи пак тела јесу они који привремена уживања претпостављају вечноме блаженству, и пролазна задовољства стављају изнад бесконачних радости – Пасхазије на то рече: Престаће и умукнуће причања твоја када дођу на ред мучења и ране. – Лукија одговори: Речи Божије никада умукнути Неће. – Еда ли си ти Бог? узврати Пасхазије. – Слушкиња сам Божија, одговори Лукија, зато и говорих речи Божије, јер је и Он сам рекао: Ви нећете говорити (пред царевима и властодршцима), него Дух Оца вашег говориће из вас (Мт. 10, 20). – Пасхазије упита: Еда ли је и у теби Дух Свети, и Он ли говори преко тебе? – Лукија одговори: Апостол каже да они који живе чистим животом јесу храмови Божји и Дух Божји живи у њима (1. Кор. 3, 16). – Пасхазије на то рече: Ја ћу онда наредити да те одведу у блудилиште, да би Дух Божји одступио од тебе када те оскврне. – Лукија одговори: Тело никада не може бити оскврњено без пристанка духа. Ако ти чак ставиш на руку моју тамјан, и насилно га мојом руком бациш на идолски жртвеник, Бог ће се,

видећи то, подсмехнути теби, јер Он нас осуђује за слободна хтења и добровољна дела, а не за дела која учинимо силом приморани од других. Тако и насилно одузимање девствености Он само допушта, као што допушта искушења, разбојништва, незнабоштво. Стога ако ти и наредиш да ми се силом одузме девственост, ти ћеш ми тиме само удвостручити награду за моју чистоту. – Пасхазије на то рече: Наредићу да те блудочинством уморе, ако не послушаш царска наређења. – Лукија одговори: Ја ти већ рекох да вољу моју ти никада нећеш моћи приволети на грех. А све остало што можеш учинити телу мом, све то слушкиња Христова презире.

Тада развратни и неправедни судија Пасхазије призва к себи сопственике блудилишних домова, и предаде им светитељку говорећи: Сазовите народ на чедност њену, и учините да јој се ругају дотле док не умре. – А када светитељку почеше вући у блудилиште, Дух Свети јој даде толику тежину, да је ни на који начин не могаху покренути с места. По наређењу мучитеља приђоше многи људи, и напрегоше сву снагу да је покрену и повуку, и од силног напрезања презнојаваху се и малаксаваху, али девица Господња стајаше непоколебљива. Тада донесоше конопце и спуташе јој и руке и ноге, па је сви сложно стадоше вући из све снаге, али она стајаше непокретна као планина. Пасхазије се оневесели и збуни, и не знађаше шта да ради. И сазвавши волхе и мађионичаре и све жреце идолске, нареди им да око Лукије чине врачања и мађије, еда би је покренули, али све би узалуд: она и надаље стајаше као прикована телом за земљу, и беше немогуће покренути је ни за једну стопу. Доведоше чак и многе парове волова, да је покрену с места, али она и надаље остаде непомична. Најзад је Пасхазије упита: Какве су то мађије твоје? – Лукија одговори: То нису моје мађије, већ сила благодати Божије. – Пасхазије упита: Какав је узрок по среди, те тебе, слабачку девојку, хиљаду људи не могу да покрену с места? – Светица одговори: Макар ти довео и десет хиљада људи, и они ће чути где ми Дух Свети говори: Пашће поред тебе тисућа и десет тисућа с десне стране теби (Псал.90:7).

Бедни судија мучећи се силно у својој незнабожној души, јеђаше се и кидаше од страховитог једа и муке. Света девојка га упита: Што се мучиш? и што те кидају и гризу разне мисли? Ето искуством си дознао да сам ја стварно храм Бога Живога; веруј дакле. А ако се још ниси убедио, онда продужи своје.

Пасхазија захвати још већа пометња и јед, и он уздисаше од силне муке гледајући како му се светитељка руга. Затим нареди да се око светитељке наложи огромна ватра, и да се у њу долива смола, сумпор и врело уље. Но она, ограђујући себе именом Господа нашег Исуса Христа, стајаше непокретна и неповређена, и говораше мучитељу: Ја молих Господа мог Исуса Христа, да овај огањ нема власти нада мношвом, да би ти се подсмехнули они који се уздају у Христа; и још молих Господа да се продуже мучења моја, да бих код верујућих уклонила страх од мука а неверујуће лишила могућности да се ругају хришћанима.

Тада неки од пријатеља Пасхазијевих, желећи да Пасхазија извуку из тешког и срамног положаја, наредише да светитељку ударе мачем у грло, па онда с Пасхазијем одоше својим кућама. Светитељка пак, иако силно рањена, ипак не изгуби снаге, и бесеђаше с народом говорећи: Објављујем вам благу вест: Цркви Божјој дарује се мир, јер се Диоклецијан одрече престола, а Максимијан умре овога часа. И као што град Катана има своју заступницу пред Богом, сестру моју о Богу свету Агатију, тако знајте да сам ја овоме граду дата од Бога за заштитницу, ако само ви, испуњујући вољу Божју, будете веровали овоме.

Када слушкиња Господова Лукија говораше ово грлом, које беше прободено мачем, неочекивано пред њеним очима проведоше Пасхазија окованог у ланце. Ствар је у томе што Сицилијанци тајно беху послали у Рим тужбу против кнеза Пасхазија како он немилосрдно упропашћује њихову земљу, глобећи становнике, отимајући им имања, злостављајући их, чинећи насиља. И баш у то време стиже из Рима наређење да Пасхазија окованог воде у Рим на суд: тамо он, после саслушања, би осуђен на смрт, и посечен мачем. Када дакле Пасхазија у оковима проведоше поред свете Лукије, она то виде, јер беше још жива, иако смртно рањена, и стајаше на

месту мучења непомична; и душа не изиђе из ње док не дођоше свештеници и она се не причести Пречистим и Животворним Тајнама Христовим. И тек када, пошто се причести, сви рекоше: „Амин“, света мученица предаде своју чисту душу у руке Господу.⁴²⁷ И чесно би она погребена на самом месту мучења, и над њеним светим моштима би подигнута црква у њено име, а у славу Једнога у Тројици Бога, Оца и Сина и Светога Духа, коме слава вавек. Амин.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ГЕРМАНА, Аљаског чудотворца и просветитеља Америке

ГОДИНЕ 1793. од монаха Валаамског манастира би састављена духовна мисија и упућена да проповеда реч Божју непросвећеним житељима северозападне Америке, који су, само на десет година пре тога, почели бивати руски поданици. У броју чланова те мисије био је и овај блажени Герман.

Монах Герман је потицао од трговаца града Серпуха који је припадао московској епархији. Како се он звао до монашког пострига, и какво је било његово презиме, – непознато је. Од младих година⁴²⁸ он је имао велику ревност у побожности, и у својој шеснаестој години живота, отишао је у монахе. Најпре је ступио у Тројице-сергијевску пустињу, која се налазила близу финског залива, на петроградском путу, на 15. врста од Петрограда.

У Сергијевској пустињи с оцем Германом, између осталог, десио се следећи случај. На грлу, с десне стране, под брадом, појавио се код њега чир; бол је био ужасан, оток је брзо растао и унаказио сво лице; врло тешко је могао да гута, а задах је био неподношљив. У таквом опасном стању, очекујући смрт, отац Герман се није обратио земаљском лекару, но, затворивши келију, с топлом молитвом и сузама припао је он пред иконом Небеске Царице, молећи од Ње исцељење. Молио је се целу ноћ, затим је мокрим пешкиром обрисао лик пречисте Владичице, и тим пешкиром обавио свој оток. Продужујући да се моли са сузама, у изнемоглости заспао је на поду, и видео у сну, да је њега исцелила Пресвета Дјева. Пробудивши се ујутру, устаје и на велико своје чуђење налази себе потпуно здравим. Не прокинувши чир, оток се разишао, оставивши иза себе само мали знак, као за сећање на чудо. Лекари, којима су причали о том исцелењу, нису веровали, доказујући, да је било неопходно или да чир сам пукне или да се расече. Но речи лекара биле су речи опита немоћи људске, а где делује божанска благодат, тамо се побеђује поредак природе. Такве појаве смирују ум човечји под моћну руку милосрђа Божјег.

Пет или шест година проживео је о. Герман у Сергијевској пустињи, а затим је прешао у Валаамски манастир, који се величанствено ширио на прекрасним острвима усред воде великог Ладожског језера. Свом душом заволео је он Валаамску обитељ; заволео незаборавног настојатеља њеног, благочестивог старца Назарија, и сву осталу братију. „Ваша очинска према мени убогом добротинства“, писао је он касније о. Назарију из Америке, „неће избрисати из мога срца ни страшна непроходна сибирска места, ни мрачне шуме, нити ће их спрати брзина великих река, нити ће грозни океан погасити ова осећања. Ја у уму замишљах предраги ми Валаам, на њега увек гледам преко великог океана“. Старца Назарија величао је он у својим писмима, називајући га „најпреподобнијим, предрагим својим баћушком“, а сву Валаамску братију – „љубазнима и најдражима“. Пустињско Јелово острво, место свога боравка у Америци, назвао је он „Новим Валаамом“. И, као што се види, увек се налазио у духовном општењу са својом духовном отаџбином, јер и 1828. године, следствено после тридесет година пребивања свога у крајевима америчким, писао је он писма наследнику оца Назарија, игуману Инокентију.

Ево шта је говорио о животу оца Германа на Валааму савременик његов, постриженик о. Назарија, и каснији игуман Валаамски, отац Варлаам. Отац Герман је вршио овде разна послушања и, као онај „који је спреман на свако добро дело“, између осталог, слат је у град Срдобол да надгледа раднике који су производили тамо мраморне плоче. Братија је волела оца Германа и с нестрпљењем очекивала његов повратак из Срдобоља у манастир. Испитавши ревност младог подвижника, мудри старац, отац Назарије, отпустио га је да живи у пустињи (удаљеној келији). Та келија се налазила у густој шуми, на врсту и по од манастира; до данас је то место сачувало назив „Германово“. О празницима је долазио о. Герман из пустиње у манастир. И дешавало се, на малој вечерњи, стојећи за певницом, пријатним гласом певао је он са братијом припеве канона: „Исусе преслатки, спаси нас грешне“, „Пресвета Богородице, спаси нас“, – а сузе су бујицом текле из његових очију.

У другој половини прошлог века шириле су се границе Русије на север: руски индустријалци открили су тада Алеутска острва, која су сачињавали у великом океану ланац од источних обала Камчатке до западне обале северне Америке. Са открићем острва показала се света неопходност да се просвете светлошћу Јеванђеља њихови домородци. За то свето дело по благослову Светог Синода, високопреосвећени митрополит Гаврило поручио је старцу Назарију да изабере способне људе између братије Валаамске. Изабрано је десет људи, у броју којих и отац Герман. Године 1794. кренули су избраници из Валаама ка месту њиховог великог назначења. Светом ревношћу проповедника брзо се разливала светлост проповеди Јеванђелске међу новим поданицима Русије: неколико хиљада незнабожаца примило је хришћанство; отворена је школа за образовање новокрштене деце; саграђена је црква у месту боравка мисионара. Но по недокучивим одлукама Божјим општи успеси мисије нису били дуговечни. После пет година свог многокорисног рада, заједно са својом пратњом, потонуо је вођа мисије, архимандрит Јоасаф, који је већ био подигнут на степен архијереја; а пре њега ревносни јеромонах Јувеналије удостојио се мученичког венца. Остале су убијали једног за другим, тако да је на крају остао сам Герман. Њему је благоизволео Господ да се потруди дуже од све сабраће у апостолском подвигу за просвећење Алеута.

Место боравка оца Германа у Америци било је Острво Јелово, које је он назвао „Нови Валаам“. То острво одвојено је мореузом, на врсту две од острва Кадјака, на коме је био саграђен дрвени манастир за смештај чланова мисије и саграђена дрвена црква у име Васкрсења Спаситељева. Јелово острво је мало, сво покривено шумом; скоро средином њега јури у море малени поток, – и управо то живописно острво изабрао је себи о. Герман за место молитвеног тиховања, ископао на њему својим рукама пећину у земљи и у њој провео цело прво лето. За зиму, близу пећине, саграђена је за њега келија, у којој је и живео он до смрти, а пећину је претворио за себе у место молитвеног тиховања. Недалеко од келије уздизала се дрвена капела и дрвена кућица за смештај школе и посетилаца. Пред

келијом ширила се башта. Овде је он проживео више од четрдесет година. – Овде у башти он је сам копао леје, садио кромпир и купус, сејао разно поврће. За зиму је скупљао печурке, солио и сушио их. Со је спремао сам из морске воде, или расола. Плетена котарица, у којој је носио старац са морске обале купус ради ђубрења земље, веле, била је тако велика, да је било тешко да је један сам подигне, а отац Герман, на чуђење свих, преносио је њу с купусом без ичије помоћи, на велику раздаљину. Једне зимске ноћи његов ученик Герасим случајно га је угледао у шуми, где иде бос с тако великим дрветом, које би једва носила четворица. Тако се подвизавао старац, и све што је стицао таквим неизмерним трудовима, све је то употребљавао на храну и одевање сиротих – својих васпитаника, и на књиге за њих.

Одело му је било исто и зими и лети. Кошуљу он никада није носио, а место ње носио је јеленску кожу, коју по неколико година није скидао ни мењао, тако да би сва длака са ње поспадала а кожа се улепила. Затим – чизме или ципеле, подрасник, стари, олињали, сав у закрпама, мантија и камилавка. Тако одевен он је ишао свуда и по сваком времену: и по киши и по снежној вејавици, и по зимској бури, и по најјачем мразу.

Као постеља му је служила мала клупа, покривена јеленском кожом, олињалом од времена, а као јастук – два ћерпича, који су под голом кожом остајали непримећени од посетиоца. Покривача није било. Он се покривао дрвеном даском која је лежала на пећи. Ту даску је сам о. Герман назвао својим покривачем, оставивши аманет да са њом покрију његове смртне остатке. Она је била тачно по његовој дужини. „Кад сам био у келији оца Германа“, прича Константин Ларионових, „ја грешни седео сам на његовој постељи, и то сам сматрао врхунцем моје среће“!

Дешавало се оцу Герману да буде у гостима код управника Америчке компаније и у душеспасоносном разговору са њим да проседи до поноћи и чак до после поноћи, но није остајао да ноћива код њих, и, не гледајући на било какво невреме, увек је одлазио у своју пустињу. А ако би се и десило по неком

изузетном случају да ноћи ван келије, ујутру би налазили кревет, намештен за њега, потпуно нетакнутим, а старца да уопште није спавао. Исто тако у својој келији, проведши ноћ у разговору, он се није предавао одмору.

Старац је јео врло мало. У гостима, ако би само окусио каквог јела, остајао је он без обеда. У келији, врло мали део ситне рибе или поврћа сачињавало је сав његов обед.

Тело његово, изнуравано радом, бдењем и постом, смиравале су и петнаест кила тешке вериге. Те вериге данас се чувају у капели.

Причајући о таквим подвизима оца Германа, ученик његов, Алеут Игњатије Алигјага додавао је: „да, тежак живот је проводио дедица, и нико не може подражавати његов живот“.

Црте из живота старца које смо до сада описали дотичу се, тако рећи, спољашњег његовог делања. Главно пак дело његово, говори преосвећени епископ Петар, „било је упражњавање подвига, у усамљеној келији, где га нико није гледао; само су изван келије слушали, да је он певао и свршавао богослужења по монашком правилу“. Такво сведочанство преосвећенога потврђује и следећи одговор самог оца Германа. Питали су старца: „Како ви, оче Германе, живите сами у шуми? како вам не досади?“ Он је одговарао: Не, ја тамо нисам сам! Тамо је Бог, као и свуда што је Бог. Тамо су свети Анђели! И може ли са њима бити досадно? С ким је бољи и пријатнији разговор, с људима или с Анђелима? Наравно, с Анђелима“!

Како је гледао отац Герман на домородачке становнике Америке, како је схватао свој однос према њима, и како је саосећао њиховим невољама, изражава он сам у једном писму бившем управитељу колоније – Јановском. „Драгој нашој отаџбини“, писао је он, „Творац као да је изволео као новорођеног младенца да даде овај крај, који још нема ни снаге за било каква сазнања, ни смисла; но који има потребу не само у покровитељству, већ због немоћи своје и слабог дечјег узраста – у самом подржавању; но чак ни за то он нема још способности да било коме упути своју молбу. А пошто је зависност овог народног блага небеским Провиђењем, неизвесно до ког

времена, предана у руке налазећој се овде руској управи, која је сада предана вашој власти, – тога ради ја најнижи слуга овдашњих народа и дадиља, у име њих ставши пред вас, крвавим сузама пишем вам моју молбу. Будите нам отац и покровитељ. Ми наравно нисмо вични красноречивости, но с мутавошћу детињим језиком говоримо: „отрите сузе незаштићених сирота, расхладите срца која се топе у огњу туге, дајте да разумеју шта значи радост“!

Као што је осећао старац, тако је и поступао. Он се увек заступао пред управом за оне који су у нечему погрешили, штитио је увређене, помагао потребитима, чиме је само могао, – и Алеути оба пола и деца њихова често су га посећивали. Неко је тражио савета, неко се жалио на неправду, неко тражио заштиту, неко желео помоћи, – и сваки је добијао од старца могуће задовољење. Он је изглађивао њихове међусобне нетрпељивости, старао се да мири све; особито у породицама трудио се да успостави слогу. Ако није успевао да помири мужа са женом, старац их је неко време раздвајао. Неопходност такве мере он је сам објашњавао овако: боље нека живе одвојено, него да се туку и свађају; иначе верујте, – страшно – ако их не раздвојиш: бивало је случајева, да је муж убијао жену, или жена уништавала мужа“! Нарочито је отац Герман волео децу; снабдевао их двопеком, пекао им переце, и малишани су се умиљавали око старца. Љубав оца Германа према Алеутима долазила је до самоодрицања.

На лађама из Сједињених Америчких Држава пренета је била на острво Ситка, а одатле на острво Кадјак, епидемија заразне, смртоносне болести, или ране. Болест је почињала ватром, силном кијавицом и гушењем, и завршавала се пробадањима: за три дана човек је умирао. Није било на острву ни доктора ни лекова. Болест, разливајући се по насељу, брзо је захватала и околину; она је деловала на све, чак и на одојчад. Смртност је била веома велика, тако да кроз три дана није имао ко да копа гробове, – и тела су лежала незакопана. „Ја“, говори очевидац, „не могу да замислим ништа тужније ни ужасније од тог призора, којим сам био поражен, посетивши алеутско насеље! То је велика шупа, или касарна, с палачама,⁴²⁹ у којој

живе Алеути са својим породицама. У једној таквој шупи смештало се до сто људи. Овде једни већ умрли, укочени леже поред живих; други су умирали: стењање и вапаји, који раздиру душу! Ја сам видео мајке већ умрле, по чијим хладним телима је пузало гладно дете, узалудно с вриском тражећи себи храну... Крвљу се купало срце од жалости! Изгледа, ако би неко могао верно кичицом да прикаже сав ужас те тужне слике, – он би и у најокорелијој души побудио страх од смрти. За ево време те грозне болести, која је трајала, с повременим јењавањем, цео месец, отац Герман, не штедећи себе, неуморно је посећивао болесне, саветовао их да трпе, да се моле, да се кају, или их је припремао за смрт.

Особито се трудио старац за морално напредовање Алеута. С тим циљем за децу – алеутску сирочад, он је саградио школу; он сам их је учио закону Божјем и црквеном певању. С тим циљем такође у капели, близу његове келије, у недељне и празничне дане скупљао је он Алеуте на молитву. Овде је часове и разне молитве читао за њих његов ученик, а сам старац је читао Апостол, Јеванђеље и усмено их поучавао; а његови су васпитаници певали, и то певали врло пријатно. Волели су Алеути да слушају поуке оца Германа, и масовно су се скупљали око њега. Привлачне су биле беседе старца, и с чудесном снагом деловале су оне на слушаоце. О једном од таквих благодатних утисака свога говора пише он сам.

„Слава судовима светим Милостивог Бога! Он је непостижним промислом Својим показао ми сада нову појаву, коју овде на Кадјаку ја, за двадесет година живота, нисам видео. Сада после Ускрса једна млада жена, не старија од двадесет година, која зна добро да говори руски, која ме раније уопште није познавала, и никада видела, дошла је к мени и, чувши о оваплоћењу Сина Божјега и о вечном животу, толико се распалила љубављу према Исусу Христу, да никако неће да оде од мене. И силном и неодступном молбом убедила ме је, и против моје склоности и љубави према усамљености, да је примим; и она више од месец дана ево живи при школи и није јој досадно. Ја, гледајући на њу с великим дивљењем, сећам се речи Спаситељеве: „Што је утајено од премудрих и разумних, то

је откривено младенцима“. – Та је жена живела при школи све до смрти оца Германа; она је пазила на понашање деце, која су се учила у школи, и он, умирући, оставио јој је аманет да живи на Јеловом. Звала се она Софија Власова.

О карактеру и сили беседе старца, г-н Јановски пише: „Имао сам тридесет година када сам се сусрео са оцем Германом. Треба рећи, да сам ја, васпитаван у морском корпусу, знао многе науке и много читао; но, на жалост, науку над наукама, тј. веронауку, једва сам површно схватао, и то теоретски, не примењујући у животу, и био сам само по имену хришћанин, а у души и на делу – слободоуман. Шта више ја нисам признавао божанственост и светост наше вере, јер сам прочитао много безбожних дела. Отац Герман је то моментално приметио и захтевао да ме обрати. На велико моје чуђење, он је говорио тако силно, умно, – доказивао је тако убедљиво, да никаква ученост и земна мудрост не би могли одолети његовим речима. Свакодневно смо ми разговарали до поноћи, и чак до после поноћи, о љубави Божјој, о вечности, о спасењу душе, о хришћанском животу. Слатке речи као непресушни поток лиле су се из његових уста! ... Таквим постојаним разговорима и молитвама светога Старца Господ ме је потпуно обратио на пут истине, и ја сам постао прави хришћанин. За све то ја сам дужан оцу Герману: он је мој истински добротвор“.

„Пре неколико година“, продужује г-н Јановски, „отац Герман је обратио једног поморског капетана Г. из лутеранске вере у православље. Тај капетан је био веома образован; осим многих наука, он је знао следеће језике: руски, немачки, француски, енглески, италијански и мало шпански, – и поред свега тога он није могао одолети убеђењима и доказима оца Германа: променио је своју веру и присајединио се Православној Цркви кроз миропомазање. Када је он одлазио из Америке, старац му је при расстанку рекао: „пазите, ако Господ узме вашу супругу од вас, ви се никако не жените са Немицом; ако се ожените Немицом, она ће сигурно нашкодити вашем православљу“. Капетан је дао реч, али је није испунио. Предупозорење старца било је пророштво. Кроз неколико година стварно је умрла жена капетанова, и он се оженио са

Немицом: вероватно, – напустио, или ослабио вером, и умро је напрасно, без покајања“.

Даље говори г-н Јановски: „Једном смо позвали старца на фрегату, која је стигла из Петрограда. Капетан фрегате био је човек веома учен, високообразован; он је био послат у Америку по највишој заповести ради ревизије свих колонија. С капетаном је било до двадесет пет официра, такође људи образованих. Ето у таквом друштву седео је малог раста, у старој одећи, пустињски монах, који је својим мудрим говором све образоване сабеседнике своје довео у такав положај, да они нису знали шта да му одговоре. Сам капетан је причао: „Ми смо били неми пред њим“! Отац Герман им је свима упутио једно питање: „Шта ви, господо, највише волите и шта би сваки од вас желео за своју срећу“? Пљуштали су разни одговори. Неко је желео богатства, неко – славе, неко – лепотицу жену, неко – прекрасну лађу, којом би он управљао, и тако даље све у том виду. „Но је ли истина“, рекао им је на то отац Герман, „да је све ваше разноврсне жеље могуће свести на једно, – да сваки од вас жели оно, што, по његовом схватању, он сматра најбољим и најдостојнијим љубави“? – „Да, тако је“! одговорили су сви. „А шта, рећи ћете“, продужавао је он, „може бити боље, изнад свега, превасходније од свега и по преимућству достојније љубави, ако не Сам Господ наш Исус Христос, Који нас је саздао, украсио таквим савршенствима, свему дао живот, све одржава, храни, све љуби, Који је Сам љубав и дивнији од свих људи? А зар не треба због тога више од свега љубити Бога, више од свега желети и тражити Бога“? Сви су забрујали: „па, да! То се разуме! То је јасно само по себи!“ – „А волите ли ви Бога“? упитао је тада старац. Сви су одговорили: „наравно, – ми волимо Бога. Како је могуће не волети Бога“? „А ја грешни више од четрдесет година трудим се да волим Бога, и не могу рећи, да Га савршено љубим“, узвратио им је отац Герман, и почео доказивати како треба љубити Бога. „Ако ми волимо кога“, говорио је он, „ми га се увек сећамо, трудимо се да му угодимо, дању и ноћу наше срце је заузето тим предметом. Да ли ви тако, господо, волите Бога? Да ли Му се често обраћате, да ли Га се увек сећате, да ли му се увек молите и испуњавате Његове

свете заповести?“ Морали су признати: не! „За наше добро, за нашу срећу“, завршавао је старац, „у крајњем случају обећајмо себи, да ћемо од овога дана, од овога часа, од овога минута трудити се да волимо Бога изнад свега, и да испуњавамо Његову свету вољу!“ – Без сваке сумње тај разговор је морао бити упечаћен у срца слушалаца на сав живот!

Уопште отац Герман је волео да говори о вечности, о спасењу, о будућем животу, о судовима Божјим; много је причао из Житија Светих, из пролога, но никада није говорио ништа празно. Било је тако пријатно слушати га, да сабеседници његови чак и Алеути и њихове жене бивали су занесени његовим говорима и често тек са сванућем, па и то не хотећи, напуштали су га, – сведочи Константин Ларионов.

Господин Јановски подробно описује спољашњост оца Германа. „Живо се сећам“, прича он, „свих црта сијајућег благодаћу лица старчева, његовог пријатног осмеха, кротког, привлачног погледа, смиреног, тихог карактера и његове предусретљиве речи. Он је био малог раста; лице је имао бледо, покривено борама; очи сивоплаве, пуне сјаја, а на глави је имао мало седе косе. Говор његов није био громак, већ веома пријатан“. Из својих разговора са старцем Јановски наводи два случаја: „Једанпут“, пише он, „ја сам прочитао оцу Герману оду „Бог“ од Державина. Старац се задивио, дошао у усхићење, и молио да је прочитам још једном. Ја сам поновио. „Је ли могуће да је то писао прост учитељ“? питао је он. – „Да, научник, песник“, одговорио сам ја. „То је по надахнућу Божјем писано“, рекао је старац.

„Други пут причао сам му, како су Шпанци у Калифорнији заробили 14. људи Алеута (1815. године) и како су их све језуити приморавали да приме римокатоличку веру.⁴³⁰ На то Алеути никако нису пристајали: „Ми смо хришћани“, говорили су они језуитима. „То није истина, ви сте јеретици, шизматици“, узвраћали су језуити, – „и ако ви не пристајете да примите нашу веру, ми ћемо вас све уморити“. Затим су Алеути до увече били размештени по двојица по тамницама. Увече су с фењером и запаљеним свећама дошли језуити у тамницу, и стали поново да убеђују налазећа се у њој два Алеута да приме

римокатоличку веру. „Ми смо хришћани“, био је одговор Алеута, – „и нећемо променити своју веру“. Тада су их језуити стали мучити, најпре једнога, а други је био сведок. Одрезали су Алеуту по један зглоб од прстију на ногама, затим – по други, даље по један зглоб од прста на рукама, затим по други, затим су отсекли стопала ногу, шаке на рукама, – крв је лила: мученик је трпео и понављао само једно: „Ја сам хришћанин“, и у таквим мукама од истечења крви скончао је. Следећег дана обећали су језуити да ће уморити и његовог друга; но те ноћи добијена је наредба из Монреаља, да све заробљене руске Алеуте хитно пошаљу тамо са спроводом, а затим су они сви, сем скончавшег, и били отправљени. То ми је причао очевидац Алеут, друг уморенога, који је затим побегао из ропства; а о чему сам ја тада известио главну управу у Петрограду. Када сам завршио моју повест, отац Герман је запитан: „А како се звао уморени Алеут“? – „Петар“, одговорио сам ја, „а презимена се не сећам“. Старац је устао пред икону, побожно се прекрстио и изговорио: „Свети новомучениче Петре, моли Бога за нас“!⁴³¹

Да би донекле изразили сам дух учења оца Германа, ми ћемо навести речи својеручног његовог писма.

„Пусте жеље овога века удаљују од небеске отаџбине, љубав к њима и навика одевају душу нашу као у гнусни огртач; он је назван од Апостола „спољашњи човек“. Ми, странствујући у путовању овога живота, призивајући Бога у помоћ, дужни смо да свучемо ту гнусност, а да се одевамо у нове жеље, у нову љубав будућега века, и кроз то да познајемо наше ка небеској домовини или приближавање или удаљавање; но убрзо то учинити немогуће је, него треба следовати примеру болесника, који желећи милога здравља, не престају тражити средства за излечење себе. Ја говорим нејасно“.

Ништа не тражећи за себе у животу, давно већ, при самом доласку у Америку, по смирењу, отказао се од чина јеромонаха и архимандрита, и оставши заувек прост монах, отац Герман, без и најмањег страха пред моћнима, ревновао је свим усрђем за Бога. С кротком љубављу, не гледајући ко је ко, он је изобличавао многе за нетрезвени живот, недостојно владање и тлачење Алеута. Изобличавана злоћа наоружавала се против

њега, чинила му све могуће непријатности и невоље, но Господ је чувао старца. Управник колоније Јановски, не видевши још оца Германа, због неких клевета на њега, већ је био писао у Петроград о неопходности његовог удаљења, објашњавајући, као да он тобоже буни Алеуте против власти; но та оптужба показала се неоснованом, и г-н Јановски био је касније у броју поштовалаца оца Германа. Једном је иследник дошао на Јелово острво са управником колоније Н. и компанијским службеницима да претресе келију оца Германа, надајући се да ће наћи код њега велики иметак. А када нису нашли ништа од вредности, вероватно по допуштењу старијих, служитељ Пономаров је почео секиром да откива даске на поду. „Пријатељу мој“, рекао му је тада Герман, „узалуд си узео секиру; то оруђе ће тебе лишити живота“! После неког времена потражени су људи у Николајевски редут; због чега су из Кадјака послали тамо руске служитеље, у броју којих и Пономарова. Тамо су му Кенајци у сну секиром одсекли главу.

Много великих невоља поднео је отац Герман и од демона. То је он сам открио ученику своме Герасиму, када овај, ушавши к њему у келију без уобичајене молитве, на сва питања своја није добио од њега одговор, и идућег дана упитао га за узрок јучешњег ћутања. „Када сам ја дошао на ово острво и населио се у овој пустињи“, рекао је њему тада отац Герман, „много пута демони су долазили к мени, тобоже из нужде, – у облику људском и у облику зверова, – и ја сам много препатио од њих и разних невоља и искушења: зато ја сада и не говорим с оним, ко уђе к мени без молитве“.

Посветивши себе потпуно на службу Господу, ревнујући једино о прослављењу Његовог свесветог имена, далеко од сродника, усред разноврсних невоља и оскудице, десетине година проводећи у високим подвизима самоодрицања, отац Герман био је удостојен многих надприродних дарова од Бога.

Усред Јеловог острва по гори јури у море мали поточић, чије је ушће увек било засипано пенушавим валовима. У пролеће, када се појављивала речна риба, старац је разгртао унеколико песак на ушћу, да би рибе могле проћи, – и прва риба која би се приближила јурнула би у реку. „Бивало је, каже апа (дедица)“,

прича Алигјага, „пођеш, и ухватиш рибу у руци“! Сувом рибом хранио је отац Герман птице, – и оне су у великом броју облетале око његове келије. Под келијом су у њега живели хермелини. То мало зверче кад се оштени, неприступачно је, а старац га је хранио из руку. „Ми на то нисмо гледали као на чудо“, говори његов ученик Игњатије. Гледали су такође где отац Герман храни медведа. Са смрћу старца и птице и звери удаљили су се; чак и његов врт не даје никаквог рода, ако га неко самовољно држи, – тврди о. Игњатије.

На Јеловом острву десила се поплава. Становници су у страху дотрчали старцу. Тада је он узео из дома својих васпитаника икону Божије Матере, изнео је и ставио на ограду и почео се молити. По молитви обративши се присутнима, рекао је: „не бојте се, даље од овог места, где стоји света икона, вода неће проћи“. Реч старца се испунила. Затим, обећававши исту такву помоћ од свете иконе и у будуће – заступништвом Свете беспрекорне Владичице, он је заповедио ученици својој Софији, да у случају поплаве стави икону на ограду. Та икона се чува на острву и до данас.

Барон Ф. П. Врангел, по молби старца, писао је по диктату његово писмо – некоме непознатом – митрополиту. Када је било завршено и прочитано писмо, старац је честитао барону чин адмирала. Запрепастио се барон: то је за њега била новост, која се стварно потврдила тек после дужег времена када је он долазио у Петроград.

„Жао ми те, драги куме“, говорио је отац Герман управнику Кошевареву, чијег је сина држао на крштењу, „жао, јер ће ти смена бити непријатна“! Кроз две године, Кошеварев, при смени, био је спроведен на острво Ситху.

Једанпут се запалила шума на Јеловом острву. Старац је са својим учеником Игњатијем у делу шуме, једног аршина ширине, сасекао гору до корена, разгрнуо маховину, и рекао: „будите мирни, – ватра неће прећи ову црту“! Другог дана, када, по сведочанству Игњатија, није било наде на спасење, с великом јачином дошла је ватра до разгнуте старцем маховине, пројурила уздуж линије и зауставила се, не додирнувши се густе шуме, која се налазила иза линије.

Годину дана пре добијања вести на Кадјак о смрти високопреосвећеног митрополита (непознато којег), отац Герман је говорио Алеутима, да је њихов највећи духовни вођа скончао.

Често је говорио старац, да ће Америка имати свог архијереја, тада када о томе нико није ни мислио, а и наде није било да би у Америци био свој архијереј, говори преосвећени епископ Петар; но пророштво се његово испунило у своје време.

„После смрти моје“, говорио је отац Герман, „биће епидемија и помреће од ње много људи, и Руси ће ујединити Алеуте“. Стварно, изгледа пола године по његовом упокојењу, наступиле су богиње; смртност је била страховита; у Америци у појединим насељима остало је у животу свега по неколико људи. То је побудило колонијалну управу да уједини Алеуте: тада од двадесет насеља образовало се само седам.

„Иако ће проћи много времена од моје смрти“, говорио је отац Герман својим ученицима, „но мене неће заборавити, и места мога живљења неће бити пусто: сличан мени монах, бежећи од славе људске, доћи ће и живеће на Јеловом, – и Јелово неће бити без људи“!

„Драги мој“, питао је отац Герман Константина, када је овом било не више од дванаест година од рођења, „шта мислиш ти, капела, коју сада граде, хоће ли остати ту“? – „Не знам, апа (дедице), одговорио је малишан. „Ја и стварно“, говори Константин, „нисам тада разумео питање, премда се цео разговор живо урезао у мом сећању“. А старац, мало поћутавши, рекао је: „дете моје, запамти, – на том месту биће некада манастир“.

„Проћи ће тридесет година од моје смрти, сви који живе сада на Јеловом острву помреће, ти ћеш сам остати жив и бићеш стар и бедан, – и тада ће се сетити мене“, говорио је отац Герман ученику своме, Алеуту Игњатију Алигјагу. И стварно, по истеку тридесет година од дана кончине оца Германа сетили су се њега, почели сакупљати о њему вести, по којима је и било написано његово житије. „Задивљујуће је, кличе Игњатије, „како је нама сличан човек могао све то знати унапред на тако дуго време! Уосталом не! – он није прост човек! Он је гледао наше

мисли и утицао тако да смо их ми њему откривали и добијали поуке“.

„Када умрем“, говорио је старац својим ученицима, „сахраните ме поред оца Јоасафа. Сахраните ви мене сами, јер свештеника не можете дочекати. Тело моје немојте купати, положите га на даску, скрстите руке на груди, увијте ме у мантију и њеним крајевима покрите моје лице а камилавком главу. Ако неко пожели да се опрости са мношвом, нека целује крст; лице моје никоме не показујте“.

Приближило се време одласка старца. Једног дана заповедио је он ученику своме Герасиму да запали свеће пред иконама и да чита Дела светих Апостола. После неког времена, лице је његово засијало, и он је гласно казао: „Слава Ти, Господе“! Затим, наредивши да се прекине читање, објавио је да је Господу угодно да му продужи живот још на недељу дана. Кроз недељу, опет по његовој заповести била су запаљене свеће и читала се Дела светих Апостола. Тихо је приклонио старац главу своју на груди Герасима, келија се испунила благоуханијем, лице је његово просијало, и отац Герман се упокојио. Тако је блажено уснуо он сном праведника у 81. години свога многотрудног живота, 13. децембра 1837. године.

Послани с тужном вешћу у луку, вративши се објавио је, да је управник колоније Кошеварев запретио да сахрањују старца док он не стигне, да је он заповедио да се за усопшег начини бољи сандук и да ће га он сам са свештеником одмах довести. Но где дунуо је страشان ветар, киша је пљуснула, настала је ужасна бура. Није било далеко растојање од луке до Јеловог, само два сата пута, но нико се није усуђивао да се навезе на море по таквом невремену. Тако је трајало цео месец; и премда је цео месец лежало тело оца Германа у топлотном дому његових васпитаника, лице се његово није изменило нити је било од тела и најмањег задаха. Најзад са искусним старчићем Козмом Училишчевим био је донесен сандук; од лучана нико није дошао, – Јеловски становници су сами предали земљи смртне остатке свога старца. Тако су се испуниле предсмртне речи оца Германа, – а затим се ветар утишао, и површина мора постала глатка, као огледало.

Једне вечери у насељу Котана (на Аљаски) видео се над Јеловим острвом необично светао стуб, који је досезао до неба. Запањени чудесном појавом, искусни старији људи и Герасим Вологдин и жена његова Ана рекли су: „Очигледно, отац Герман нас је напустио“, и почели су се молити. Затим су они сазнали да је управо те ноћи преминуо старац. Тај стуб су видели са разних места и други. То вече, у другом насељу на Атогнаку, видели су као човека, који се подиже са Јеловог острва ка облацима.

Сахранивши свога оца, над гробом су му његови ученици поставили дрвени споменик. „Ја сам га лично видео“, говорио је кадјакски свештеник Петар Кошеварев, „и сада могу рећи, да он уопште није нагрижен временом и као да је данас начињен“.

Видевши славни у подвизима живот оца Германа, видеви његова чудеса, видеви испуњење његових предсказања и најзад његово блажено упокојење, „уопште сво месно становништво“, сведочи преосвећени епископ Петар, „има пуно страхопоштовања поштовање према њему, као према светом подвижнику, и потпуно су уверени у његову богоугодност“.

Године 1842, после пет година од престављења старца, пловећи морем у Кадјак и налазећи се у крајњој опасности, високопреосвећени Инокентије, архиепископ Камчатски и Алеутски, погледавши на Јелово острво, рекао је у себи: „Ако си ти, оче Германе, угодил Господу, то нека се промени ветар“! И тачно, није прошло, изгледа, ни четврт сата, говори високопреосвећени, а ветар им је постао погодан, и они су срећно пристали уз обалу. Из благодарности за избављење, архиепископ Инокентије служио је сам на гробу Преподобног Германа парастос.

Преподобни отац наш Герман и данас предстоји Пресветој Тројици просећи избављење од буре греха и страсти свима онима који светло празнују његов свети спомен, и кличу му: „Преподобни оче Германе, моли Бога за нас“. Амин.⁴³²

СПОМЕН СВЕТОГ НОВОМУЧЕНИКА ПЕТРА АЛЕУТА

ПОСТРАДАО за веру Православну 1815. године у Сан-Франциску у Америци, љуто мучен од језуита.⁴³³ О њему види опширније у данашњем житију преподобног оца нашег Германа Аљаског.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ АРСЕНИЈА ЛАТРСКОГ

ПРЕПОДОБНИ Арсеније беше родом из Цариграда; син високородних, побожних и богатих родитеља. Цар га постави за војсковођу и патриција⁴³⁴ Кивериотске⁴³⁵ области. Једном када он са војском пловљаше по мору, подиже се страховита бура, и све лађе потонуше са свима што беху на њима, само се он један спасе. После тога Арсеније се одрече света, прими ангелски чин монашки, и сав се предаде монашким подвизима, чистећи и душу и тело молитвама, постовима, бдењима, лежањем на земљи, и другим добровољним злопаћењима. Ношаше он и тешке ланце. А муке његове од – хладноће зими и од жеге лети, и потоке суза његових, и свуноћна стајања његова, и ратовања његова са злим дусима, ко ће набројати? Живећи у таквим подвизима, он би од Духа Светог одведен у једно дивље и пусто место. Храна му беше дивље зеље; и он то не јеђаше већ окушаше; а воде узимаше врло мало, и то у два или три дана једанпут.

После многог подвизавања на том месту преподобни оде на гору Латру,⁴³⁶ где молитвом и крсним знаком умртви смртоносну аспиду. Затим се, по Божјем наређењу, пресели у манастир Келиварски.⁴³⁷ Ту он после кратког времена постаде игуман, и многе подстаче на вршење врлина. Након извесног времена он се из манастира повуче у једну пећину, пуну дивљих зверова. Тако он, као други пророк Данило, подвизаваше се у молитвеном самовању и тиховању усред зверова. И молитвом својом он одагна одатле све зверове. И ту пећину он претвори у школу за душе људске. Јер к њему се сабраше братија, које он светим животом својим и богомудрим поукама вођаше путем спасења. Затворен у својој тесној келији, он шест дана у току седмице нити с ким говораше, нити што од хране узимаше; једино је недељом поучавао братију и узимао хране. Са таквим подвизима и врлинама преподобни достиже такво бестрашће – ἀπάθειαν, такво савршенство, да више не узимаше никакву телесну храну, него га Анђео Божји храњаше, и доби од Господа

дар чудотворства. Тако, он жезлом својим горку воду претвори у слатку. И починивши мноштво друга чудеса, блажени Арсеније мирно се упокоји усред братије.⁴³⁸

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ АРИСА

КРОТКИ отац Арис кротко се преставио у Господу.

14. Децембар

СТРАДАЊЕ СВЕТИХ МУЧЕНИКА ТИРСА, ЛЕВКИЈА, КАЛИНИКА, ФИЛИМОНА, АПОЛОНИЈА и других с њима

СВЕТЕ мученике Тирса, Левкија и Калиника одгаји Витинијска земља,⁴³⁹ а васпита их град Кесарија.⁴⁴⁰ Пострадаше они за Христа у време цара Декија⁴⁴¹ на следећи начин. Један од игемона,⁴⁴² по имену Кумврикије, допутова у Кесарију из Никомидије⁴⁴³ и ревносно утврђиваше идолопоклонство, усрдно се старајући о идолиштима и поганим жртвама и о свему што беше пријатно непријатељу рода људског, ђаволу. А на то примораваше он и све месне житеље, једне придобијајући ласкама, друге заплашујући претњама. Левкије, врло угледан грађанин, честит, паметан, учен и високог порекла, гледајући ова безакоња силно паћаше у души и све се више распаљиваше ревношћу по Богу. Најзад, не могући тајити тај пожар ревности и не хотећи више крити своју веру, он неочекивано ступи пред игемона и рече: Зашто, бедни Кумврикије, устајеш против своје сопствене душе, обожавајући безосећајне и глуве идоле, и многе друге одвлачиш са собом у ту убитачну заблуду? Такви људи изгледају неосетљивији од камења и дрвећа, јер не желе да познаду истинитог Бога и Спаситеља и не пристају да ходе у светлости, напустивши претходно таму заблуде.

Безумни игемон, не подносећи истину ових речи, разјари се и одмах, пре икаквог испитивања, нареди да Левкија бију. Но Левкије, добровољно примајући мучење, благодараше Бога, и тиме доведе мучитеља до још већег беса. И би бијен дотле док не изнеможе тело његово премлаћено; и он сам се мољаше да буде разрешен од тела и отиде ка Господу. Испуњењу ове његове жеље поможе сам мучитељ, јер нареди да мученика одведу ван града и тамо му одсеку главу. Вођен од целата на погубљење, свети мученик иђаше без икаквог страха и узнемирења; на његовом лицу не беше ни трага од бола и поднесених мука; напротив, сав је сијао радошћу и блаженством, као да га воде не на смрт него на венчање. И

тако, далеко од града њему би одсечена глава, и оде на небо да за свој подвиг прими венац неувенљиви.

Глас о свирепости Кумврикија брзо се разнесе по овима суседним покрајинама, и хришћани се стадоше скривати бојећи се његове свирепости. Но блажени Тирс, иако још некрштен већ само оглашен, наоружавши се ревношћу по Богу, дође пред мучитеља и рече: Да си здрав, светли игемоне! – И кад га овај одпоздрави, Тирс продужи: Је ли дозвољено свакоме пред вама судијама говорити што хоће, или је дужан одговарати само на ваша питања и ни речи не промолвити без вашег одобрења? – Игемон, као заборавивши шта је урадио с Левкијем, одговори: Дозвољено је, и до данашњег дана та слобода говорења није била одузета никоме, нарочито када неко хоће да говори нешто што је на општу корист.

Тада Тирс рече: Шта се корисније може говорити од онога што је корисно по душу? И ето, ја, гледам како ти многе кињиш и лишаваш спасења одвлачећи их од истините вере и по злоћи својој привлачећи их к заблуди идолопоклоничкој. Тиме ти на душу своју навлачиш сав пакао огњени. Стога сам решио да смело и, слободно поразговарам с тобом и дознам од тебе, са којих си разлога ти, оставивши Саздатеља неба и земље и васцелог рода људског, донео закон – поклањати се делу руку људских, као говорећи дрвету: „ти си отац мој“ (како то изобличава идолопоклонике свети пророк Јеремија⁴⁴⁴ и камену: „ти си ме родио“. И ти свим бићем својим на томе радиш, да све људе (ако је могуће) приволиш да постану следбеници твоје пагубне вере.

На то игемон рече: Твоја неблаговремена и неумесна реч показује да ти болујеш од хришћанства. Уосталом, та ташта питања и њихова лажна решења препусти школским људима и онима који нису задужени народним бригама, а ти се сада покори царевом наређењу и принеси жртву боговима. Не учиниш ли то, онда ћеш за неумесне речи које си изговорио добити од нас као награду – спремљене за тебе муке. – Тирс одговори: Пошто сте ви разумна створења Божја, то не треба да чините ништа неразумно и без марљивог испитивања. Но ако

хоћеш да се држиш безумне заповести твога цара, онда чини што ти је наређено.

Кумврикије рече: Сматрам да те тихост наша чини гордим. Но видећи да си ти човек разборит и паметан ја ти саветујем: покори се, па ћеш тиме избећи муке. Отиди дакле у храм и изврши дужност своју према боговима, јер ћеш на тај начин и опроштај пређашње кривице добити и пријатељ великоме цару постати, и сав остали живот свој провешћеш с нама у великој части. – Блажени одговори: Много сам размишљао ја о свим стварима, и немој сматрати да си ме затекао неготова и неприпремљена израна. Јер ја сам најпре дуго расматрао и врло брижљиво изучавао и испитивао, па се на основу тога убедио да су богови ваши бездахни идоли и храмови њихови погани; и ја сам њих исмејао, а себи чисту и истиниту хришћанску веру изабрао. Зато, не одгађај извршити оно што је од цара наређено односно нас хришћана.

Ове речи блаженога толико разјарише мучитеља, да он одмах нареди неким снажним младићима да мученика душмански бију песницама. Затим нареди те му и руке и ноге везаше кајишима, па му из све снаге ноге вукоше на једну а руке на другу страну. Када то рађаху, удови тела мученикова излажаху из својих зглобова и чупаху се. Све то мученик трпљаше радосна и светла лица. Мучитељ онда нареди да мученику гвозденим шипкама избоду очи, а челичним чекићима поломе вилице и избију зубе. Налазећи се у тим мукама свети мученик исмеваше мучитеља, и тиме га још више раздраживаше. Тада мучитељ растопи олово, спреми гвоздени одар, положи светог мученика потрбушке на њему, па дозво своје волхе и наговараче, да би мученика речима обрлатили. И они стадоше наговарати блаженога, да се бар привремено и привидно покори игемону. Притом говораху: На тај начин ти ћеш се спасти љутих мука, и добићеш многа блага, а Бог твој опростиће ти знајући немоћ људске природе, и неће се наљутити на тебе, пошто је, како чујемо, Он веома добар и милостив. – А мученик одговараше: Па баш због тога ја и трпим муке за Бога мога што је Он добар и милостив. Јер када ви, иако слушате о бескрајним мукама које вас очекују ипак се не

обраћате од заблуде на пут истине и срљате у очигледну погибао, зашто онда ја да не подносим јуначки привремена страдања, за која ми као уздарје предстоји Царство Небеско и сва у њему бесконачна и вечна блага.

После ових мученикових речи, мученика стадоше поливати врелим оловом. Но олово се одједном разли као река, и многе од незнабожаца који страхују унаоколо повреди и погуби. Свети пак мученик устаде са одра неповређен и потпуно здрав, и очи његове стадоше поново видети као и раније. Ово чудо запрепасти све, па и самог игемона силно запањи. Али он, мада је требало да позна Онога који све то чини, ипак остаде при слепилу душе своје. Тако се на њему збише речи Светога Писма: Гледаш много, али не видиш; отворене су ти уши, али не чујеш (Ис. 42, 20). – И тада, мучитељ се још више разљути на мученика, и назвавши га волхом и чаробњаком подврже га још страшнијим мукама. Но све те муке мученик трпљаше јуначки; и чу се одозго неки глас који укрепљаваше мученика и утврђиваше верне у вери, а незнабошце страховито уплаши.

Постиђен свим тим, мучитељ се побоја да продужи са мучењем светог мученика, да га не би снашла још нека већа срамота. Зато нареди да мученика вежу и баце у тамницу, а сам оде дома, размишљајући на какве би још страшније муке ставио Тирса. Међутим блажени мученик се у тамници усрдно мољаше Богу да га удостоји светог крштења. И гле, благодат Господња га одмах посети те ноћи: узе којима беше свезан одвезаше се и врата се тамничка сама отворише. Изишавши из тамнице, свети се мученик упути к епископу Кесаријском који се у то време крио од гоњења. А када епископ угледа мученика, тог часа паде пред ноге његове, јер већ беше чуо за његово јунаштво и трпљење и поштоваше га веома. Мученик пак, подигавши епископа и сам падајући к ногама његовим, говораше: Немој чинити то, свечесни оче! не предухитруј поклоњење које ја дугујем теби, јер сам дошао не да благословим него да примим благослов. – Епископ му на то рече: Ти треба да благословиш нас, јер си очигледно показао велику силу врлине и обукао си се у пресветлу ризу Духа кроз претрпљење толиких љутих мука. – Мученик одговори: Ради тога сам и дошао овамо, да се обучем

у ризу бесмртности препородивши се водом и Духом, јер се још нисам удостојио светог крштења.

Епископ одмах крсти Тирса, који, изишавши из купељи, усклику: Господе Исусе Христе Боже мој, Ти ме ево удостоји препородити се водом и Духом! дај и мени да се кроз страдање крстим крштењем којим си се Ти крстио, и испивши чашу Твоју постанем причесник смрти Твоје,

Затим, поразговоривши мало са епископом и благословивши један другог, Христов страдалац се врати у тамницу; при томе испред њега иђаше божанствена светлост, а за њим иђаху свети Анђели, као што то јасно видеше неки од достојних. Ушавши у тамницу, он провођаше време у обичајеним молитвама.

У то време један достојанственик, по имену Силван, родом Персијанац, човек суров и немилосрдан, желећи да се додвори цару и покаже веран њему, моли цара да му да овлашћење да он провери да ли гонитељи, постављени за истребљење хришћана, стварно испуњују царска наређења о томе. Цар му даде тако овлашћење. Са таквим овлашћењем Силван допутова у Никеју⁴⁴⁵ и Кесарију, свуда приносећи жртве идолима и светкујући идолске празнике хришћанском крвљу. Између осталог Силван би обавештен и о великом Тирсу, да га никаква мучења не могу победити и да у исто време он знамењем и чудесима запањује људе. Силван нареди да му одмах приведу Тирса, а сам стаде приносити жртве главном идолопоклоничком богу – Зевсу.

Наредног дана Силван заједно са Кумврикијем седе на судишту, и извевши Тирса на суд нареди да се ранија Тирсова саслушања прочитају јасно и громко, тако да сви чују. Затим рече мученику: Не мисли, Тирсе, да ћеш бити мучен као досада. Останеш ли при своме упорству, бићеш подвргнут далеко страшнијим мукама. – Мученик одговори: Онај који ме раније учини јачим од свих мука, Господ мој Исус Христос, Он и сада стоји поред мене, избављајући ме из ваших руку, јер Њему Јединоме служим и знам да је Он Једини Бог, а ваше незнабожачке идоле и богове сматрам за обману. Ипак, ако желиш да ме приволиш на добровољно приношење жртве не

принудом и насиљем већ паметним саветом, онда ми реци коме и како да принесем жртву. А ја, увидевши на основу твојих речи да си у праву, радо ћу се покорити и нећу се узалудно противити истини.

Тада Силван узео светитеља за руку и рече: Хајдемо у храм, и тамо ће ти бити показано коме имаш принети жртву. – А када уђоше у оближњи храм Аполонов, Силван показујући руком на идола рече: Ето, то је бог кога ми почитујемо. Ако се ти, Тире, помолиш њему приневши му жртву, стећи ћеш у њему великог заштитника и наћи ћеш милост и код осталих богова. – Мученик на то рече: Гледај добро какву ћу му принети жртву и како ћу му се помолити.

И када сви са великом пажњом стадоше гледати у њега, он подиже к небу и руке и очи, па призва неисказану силу Божију. И тог часа изненада тресну гром, и Аполонов идол паде на земљу и расу се у прах. А свети мученик, обраћајући се онима што стајаху унаоколо, рече: Гледајте: ваши богови су само направа људска, и не могу да поднесу чак ни име истинитог Бога. – Силван, бесан од јарости, рече на то: Ја ћу твоје враџбине потпуно уништити и истребити.

И одмах нареди да оштрим гребенима железним одеру до костију тело мучениково. И док парчад меса падаху са мучениковог тела на земљу, мучитељ говорише светом мученику: Где је Бог помоћник твој, кога ти почитујеш и у кога се надаш? – Мученик му одговараше: Зар ти не видиш силу Христову што је у мени, која ме очигледно укрепљује против ових нападаја твојих? Јер на који би начин земно и немоћно тело могло издржати такве муке, када му не би била давана с неба Божанска помоћ?

Тада Силван нареди да се донесе велики котао, да га напуне водом и наложе ватру испод њега. Када вода стаде силно клокотати, мученику свезаше конопцима ноге, па га главачке спустише у врелу воду. Но светитељ призва име Христово, и котао се одмах распаде, вода се разли, а сам светитељ остаде неповређен. То силно посрами мучитеља, и њега обузе страховита јарост; али пошто су га чекали други народни послови, он нареди да мученика одведу у тамницу.

Ускоро после тога Силван крену са Кумврикијем у приморски град Апамеју,⁴⁴⁶ наредивши да и светитеља свезана воде за њим. Приближивши се граду, Силван се заустави, призва к себи мученика и рече му: Овде, Тирсе, или обећај принети жртву боговима, па ћеш остати жив, или ћеш у противном на најстрашнији начин бити лишен живота. – Светитељ му одговори исто што и раније, па напослетку додаде и ово: Брзо ће се душе ваше истргнути из вас.

Мучитељи се још више разгњевише на Тирса, и наредише да га вуку у град бијући га, па тамо баце у море заједно, како они говораху, са његовим враџбинама, да би завршио страшном смрћу и после смрти не био удостојен чак ни уобичајеног погребца. Међутим они још не беху ни ушли у град, а мучениково пророчанство поче се испуњавати: Силван изненада изнеможе, а Кумврикије доби грозницу, и четвртога дана они обојица бедно скончаше. Кажу да ни земља не хте примити њихова погана тела док се свети мученик не помоли за њих. И проведе свети Тирс у Апамеји двадесет и три дана, држан у узама до доласка новог игемона.

Нови игемон Вавда допутова: по нарави и злоћи сличан својим претходницима. Разгледавши пословање пређашњих игемона и дознавши за мученика Тирса, он га позва на саслушање. На саслушању свети мученик показа пређашњу непоколебљивост своју у хришћанској вери и одби као и раније да се покори незнабожним наређењима. Вавда нареди да мученика свезана стрпају у мех, зашију мех, па баце у море на пет километара од обале. Међутим, мех се изненада продре, узе се одрешише, и указа се овакав приказ: сабор светлоносних мужева иде по мору, који, узевши мученика, изведоше га на копно. Када то видеше слуге игемонове, они у страху отрчаше к игемону и испричаше му шта се догодило. Тада игемон лично оде на обалу, и наставши тамо мученика где стоји сам, рече му: Заиста су необичне хришћанске мађије и врачања, те вам се и море повињава, како видим, и ви сами стихијама природе одузimate силу. Но, без обзира на то, никакве вам мађије ништа помоћи не могу; напротив, због њих вам предстоје најљуће муке и најгорчија смрт. – Мученик одговори: Докле ћеш бити слеп и,

слично боговима твојим, имати очи и не видети? Како може ма ко мађијама подчинити себи стихије природе? Ко од ваших волха или од ваших богова, у којих је све мађијска опсена и обмана, икада учини да човек, бачен у море, буде подигнут рукама Анђела, и да читав и здрав, ходећи по мору као по суву, изађе на земљу?

Игемон нареди да мученика вежу и воде за њим бијући га штаповима, а сам он крену у Кесарију. Житељи Кесарије, дознавши да им долази нови игемон и води са собом светог мученика Тирса, сви изађоше из града тобож у сусрет игемону, а у самој ствари да виде страдалца Христова кога су желели да виде. Но чим уђоше у град, мученик би одмах вргнут у тамницу. Игемон пак дуго размишљаше каквој смртној казни да подвргне мученика; и најзад реши да га преда зверовима на поједење, сматрајући да је то најгорча смрт. Зато он издаде наређење да се покупе најљуће звери од сваке врсте, и да их море глађу, еда би што силовитије кидисале на осуђеника и растргле га.

Када звери бише припремљене у току тридесет дана, мучитељ сазва сав народ код Зевсовог храма и уз велику свечаност принесе Зевсу богате и велељепне жртве. Затим нареди да Тирса изведу из тамнице, осуђеног на поједење зверима. Међутим светог мученика, по тајном налогу игемоновом, посећиваху у тамници многи пријатељи и познаници и мољаху га да се смиљује на себе сама и избегне страшну смрт поступивши по наређењу. – На тај начин, говораху они, ти ћеш се избавити погибљи, удостојити се почаст и постати пријатељ цару. – Но светитељ беше, по речи Давидовој, као човек који не чује, и као нем који не отвара уста своја (Псал.37:14). А када га приведоше к игемону који у то време приношаше жртве, овај му рече: Ми се сувише милостиви показасмо према теби, давши ти толико времена на размишљање. Стога, ако желиш оно што је корисно по тебе, онда ти, гледајући како сав завичај твој приноси жртве великоме Богу Зевсу, приступи и сам и принеси жртву, да би се избавио од погибљи. Ако пак то не урадиш, онда ће те нокти и зуби звериња растргнути, и нико ти помоћи неће и избавити те од толиких зала. – Мученик се направи као да пристаје на њихово

незнабожје, и рече: Ја сам давно намислио да заједно са својим суграђанима принесем жртву. Само да се не наљути Аполон што ћу обићи њега и принети жртву једино Зевсу. – Чувши то игемон се обрадова и рече: Принеси жртву само Зевсу, а ја сам ти јемац да се ни један од осталих богова неће разљути на тебе.

Мученик на очи свих приступи к идолу Зевсу, и када у себи изговори молитву истинитоме Богу, настаде страشان земљотрес, и идол Зевсов паде на земљу. Незнабошци се уплашише и разбегоше, само свети мученик остаде у храму. Тада мучитељ, испунивши се силне јарости, нареди да светитеља одмах воде на поједење зверима.

На гледалиште се слеже силан свет, и када зверове пустише на светитеља указа се овакав приказ: светитељ стоји усред звери не сам него са нека друга три лица, а звери круже око њега и кротко му се умиљавају као да се одавно познају с њим. Он пак, подигавши руке к небу, рече: Благодарим Ти, Господе Исусе Христе, што прослави у мени Свето Име Своје и показа на мени милост Своју затворивши преда мношвом уста зверима, као некада пред Данилом, слугом Твојим. Ти, Господе, чинећи чудеса како тада тако и сада, учини невидљивом силом Својом да ове дивље звери отиду свака у своје жилиште, не повредивши никога од овде присутних. – Помоливши се тако, он рече зверима: у име истинитог Бога вратите се у пустињу, свако у своје легло, откуда изиђосте, само никога немојте повредити.

Звери тог часа одјурише, при чему се врата сама отворише пред њима. Све пак присутне спопаде такав страх да се сви разбегоше ко је куда могао, бојећи се ослобођених звери које незадрживо јурају у пустињу. Због овог чуда многи се незнабошци обратише ка Христу.

Међутим мучитељ Вавда, не знајући шта да ради, нареди да светитеља опет свежу и баце у тамницу. Али након неколико дана полазећи у град Аполонију, недалеко од Кесарије, он нареди да и Тирса воде за њим. Стигавши у Аполонију, Вавда устроји свенародни празник у Аполоновом храму који беше пун идола. Увевши тамо и Тирса, Вавда нареди да га пред идолима

немилице бију штаповима. Но свети мученик, трпљиво подносећи батине као да му их задају у сну а не на јави, мољаше се Богу који једним погледом пресушује бездане и растапа горе. Притом рече: Нека рука Твоја буде на мени, Господе! и немој удаљавати помоћ Твоју од мене, него погледај на мене и заштити ме, да се не постидим, јер Те призвах.

Када се он на такав начин помоли Богу, изненада се догоди земљотрес у граду, игемона постиже болест, онима што бијаху светог мученика малаксаше руке, и многи идоли попадаше на земљу и ваљаху се разбијени у парампарче. А свети Тирс, испунивши се божанске радости, подсмеваше се идолима и мучитељу, и говораше: Зашто не помогнеш боговима твојим који се тако стидно ваљају по земљи и ишту помоћ од тебе, него их остављаш бачене и посрамљене на очи свих да им се ругају они који нису ослепљени? – Међутим игемон, иако поражен тешком болешћу, ипак злоћа његова беше и надаље силна, и он рече: Мађије поганог Тирса чине ми живот тежим од смрти!

У то време бејаше у Аполонији и идолопоклонички жрец Калиник. Посматрајући од самог почетка чудеса која чињаше свети мученик Тирс, он стаде постепено увиђати немоћ својих богова. Примајући у своје срце семе истините вере, он говораше у себи: Боже, проповедан Тирсом, Ти чиниш дивна и славна чудеса! Ти и мене, као новоизабраног војника, прими, и укрепи, и утврди против оних који устају на истину Твоју!

Тако разговарајући у себи с Богом, Калиник приступи к игемону, и вешто му се подсмеваше рече: Пресветли игемоне, тај човек, страховито мучен, врже на земљу и смрви највећег бога Зевса, сруши по трећи пут сунценосног Аполона, обори и самог Херкула⁴⁴⁷ непобедивог у биткама, – и то он почини не рукама, не оружјем, не мачем већ једино речју и призивањем Христа који претрпе крст и смрт. Стога, ако је по вољи твојој моћи, подигнимо бога Херкула, који некима помаже у невољама, и умолимо га да он, опоменувши се свог ранијег јунаштва, дође и помогне тако силно увређенима: оцу Зевсу и божанственومه Аполону: јер они, изгледа ми, спавају тврдим сном. – Игемон, не увиђајући подсмех, рече: Пошто сам ја болестан, онда иди ти сам, и умоли богове за нас, и брзо их покрену против овог

мађионичара Тирса. – На то Калиник узврати: Али ја мислим да је велика сила Бога који их пообара, па се бојим да наши богови неће бити у стању помоћи ни себи самима.

Тада игемону постаде јасан смисао Калиникових речи, и он упита Калиника: Еда и ти, о Калиниче, ниси прелашћен чаробњаштвом овога чаробњака? – А Калиник, не желећи више ни продужити започети разговор нити и надаље скривати своју веру, тог часа похита кући својој, остриже косу и браду, скиде одећу свога звања, однесе их игемону и баци му их пред ноге, рекавши: Узми, игемоне, моје власи и одећу, оскврнављене смрадом и димом жртава, проливањем крви и ђаволским тајнама: заједно са њима одбацујем своју ранију заблуду и отпочињем нови живот, јер ја сам већ хришћанин.

Игемон се зачуди овој необичној промени Калиниковој, и упита га: Шта је с тобом, Калиниче? Зар те чудеса овога чаробњака толико закупише, да чак и твоју благородну душу, душу служитеља богова, која је толике милости доживела од њих, одвратише од вере отаца и одвукоше у крајњу погибао? – Калиник одговори: За ову моју промену највише је крив сам Херкул, који одневши, како се о њему прича, толике победе, сада не би у стању противстати једној речи овога мужа него се сруши на бедан начин, и показа тиме да заслужују свако исмевање басне које се о њему и о боговима причају међу људима. – То ни у ком случају није тачно, узврати игемон. Напротив, тебе је прелестило Тирсово чаробњаштво, те се надаш да ћеш и ти помоћу враџбина чинити таква чудеса. Знај, ни томе волху ни теби, хришћанске враџбине неће донети никакве користи, ако се не покајеш и не укажеш поштовање боговима као раније.

Калиник, желећи да јавно посрами игемоново безумље, и чврсто се надајући да ће и с њим, Калиником, бити Бог као и са Тирсом, рече: Пошто, игемоне, ти сада болујеш телом, а мене сматраш прелашћена чаробњаштвом, предлагем ти да одемо к великоме Ескулапу⁴⁴⁸ да му се заједно помолимо за твоје оздрављење; тада ћеш увидети да ја нисам прелашћен никаквим чаробњаштвом.

Игемон, не схвативши како треба Калиникове речи већ сматрајући да се жрец поново враћа к својим боговима, одмах дође са њим у храм. Када уђоше у храм, Калиник се поче молити у својој души, говорећи: Господе Исусе Христе, преко слуге Твог Тирса ја познадох да си Ти истинити Бог; а ја сам Те безброј пута разгњевио, но и поред тога Ти ме ниси одбацио! Дођи ми сада у помоћ и јави у мени силу Твоју!

Када Калиник тако говораше у себи, чу се одозго неки глас који га крепљаше и призиваше к подвигу. И он, испунивши се смелости и призвавши име Христово, стаде ружити идола Ескулаповог; и идол тог часа, као неком јаком руком збачен, паде пред његове ноге. Тада Калиник, погледавши на игемона, рече му с подсмехом: Ето, бог твој не може устати, ако га ти сам не подигнеш. Види дакле и познај да ово није врачање већ Божанске силе деловање преко мене.

Игемон, мада тугујући у души и сажаљевајући Калиника, ипак нареди да Калиника затворе у тамницу. Сутрадан пак он изрече њему и Тирсу оваку смртну пресуду: „Калиника, који је отпао од служења боговима и пристао уз хришћанску лаж, наређујем погубити мачем; а Тирса, који се горди својим чудесима и који је помоћу њих преластио бедног Калиника, наређујем положити у дрвени сандук и престругати тестером“.

Калиника војници одмах изведоше ради посечења. Он измоли себи времена од војника за молитву; и после подуже молитве он би посечен мачем. Затим, када мучитељи положише светог Тирса у ковчег и узеше тестеру да га престругу, то тестера у њиховим рукама постаде врло тешка, тако да је они једва моглоше подићи и руковати њоме; међутим на дрвеном поклопцу сандука она беше тако лака, да њени зупци не остављаху никаквога трага на поклопцу. Стружући дуго они се знојаху и презнојаваху, али узаман. Најзад се сандук изненада отвори, и свети Тирс изађе из њега светла лица и срца пуног неке божанске радости. То запрепасти све присутне, и нико се не усуди дотаћи светитеља због овог чуда. Утом се чу глас одозго који призиваше мученика к небеској награди. Светом мученику би јасно да је дошао крај његовом подвигу, и он подиже к небу и руке и ум, и кликну: Благодарим Ти, Господе

Исусе Христе, што мене недостојна примаш као наследника блага Твојих и увршћујеш ме у ред угодника Твојих. Прими сада у миру душу моју и уведи је у свете обитељи Твоје ка неисказаној радости која је у тебе. – Рекавши то и осенивши себе крсним знаком, свети Тирс предаде у руке Божје свету душу своју. На тај начин онај кога многе љуте муке и горке смрти не узмогоше умртвити, заврши живот свој природном смрћу.

Након много година зацари се свирепи Диоклецијан,⁴⁴⁹ и опет би разаслано по целој царевини царско наређење: да сви узму удела у поклоњењу идолима, а оне који то не буду хтели предавати на смрт. У то време у Тиваиди⁴⁵⁰ беше игемон неки Аријан. Старајући се да тачно изврши безбожно наређење свирепог цара, он за време свог боравка у граду Антиноји ухвати два угледна хришћанина, Аскалона и Леонида,⁴⁵¹ и пошто их стави на разне муке погуби их. Затим он нареди да се похватају сви тамошњи хришћани. И поређавши испред њих справе за мучење, он им рече: Предстоје вам две ствари: или принесите боговима жртве, да бисте остали у животу и слободи; или, ако то не урадите, бићете стављени на разне муке и погубљени.

Чим то игемон рече, преда њ ступише смело и једнодушно тридесет седам мужева и изјавише да су готови пре умрети неголи се покорити безбожном наређењу. Но после многих мучења један од њих, по имену Аполоније, чтец црквени, видевши разноврсна мучења, уплаши се веома, и спопаде га двоструки страх: страх од предстојећих мука, и страх да ће изгубити душу ако отпадне од Христа. И он стаде размишљати како да избегне и жртву идолима и љуте муке, те да би на тај начин и душу спасао од власти ђавола и тело избавио од руку мучитеља. Док се он тако двоумљаше, у његовој близини стајаше игемонов музикант Филимон. Приметивши га, Аполоније га призва к себи, и обећа му четири златника, ако он уместо њега принесе идолима жртву, огрнувши се његовим огртачем да га не би познали. Филимон пристаде: огрну се Аполонијевим огртачем прикривши и лице, па пође к жртвенику. Међутим Бог, промишљајући дивно, о спасењу свих, намисли привући к себи преко Аполонија Филимона, а преко Филимона Аполонија. И

када се Филимон у одећи Аполонија приближаваше к идолском жртвенику, у срцу његовом засија светлост благодати Господње и отвори му духовне очи на познање истине. Осенивши себе крсним знаком као хришћанин, он ступи пред игемона. Игемон упита оне око њега: Ко је ово? – Они му одговорише: Један од хришћана. – Игемон му нареди да принесе жртву, но он громогласно кликну: Нећу да принесем! хришћанин сам, слуга Христа Бога живог. – Игемон рече: Зар ниси недавно видео колике муке претрпеше Аскалон и Леонид и како љутом смрћу завршише? – Филимон, под видом Аполонија, одговори: То управо што Аскалон и Леонид, који недавно пострадаше за Христа, оставише нама пример јуначког трпљења, то ме и побуди да неустрашиво идем на муке. Поред тога мене побуди и оно чудо које се догоди на твојем чамцу када си хтео да се превезеш преко реке, а чамац се заустави усред реке на највећој дубини и не могаше се помаћи с места зато што ниси хтео назвати Христа Богом.⁴⁵²

Тада игемон нареди да му дозову музиканта гитаристу Филимона да својим свирањем на гитари опчини и омекша дух овога хришћанина, да згодно промени правац његових мисли и приволи га на жртвоприношење идолима. Не знађаше безумник да пред њим и стоји главом сам Филимон, и да он говори својим властитим гласом, само с том разликом што га је игемон раније слушао где свира на разним музичким инструментима, а сада га чује где му разговетно говори Духом Светим. Међутим Филимона свуда тражаше и не нађоше. Позваше и брата његовог Теона и стадоше га распитивати где се налази Филимон. А он, распознавши брата у Аполонијевој одећи, и не знајући о чему се ради, рече: Ево, Филимон стоји пред вама.

Игемон одмах нареди да му открију лице, и угледавши Филимона стаде се громко смејати држећи да Филимон то ради да би исмејао хришћане и да би утешио присутне. Затим он нареди Филимону да збаци са себе туђе одело и да заједно с њим иде к жртвенику. Међутим Филимон изјави да је он стварно хришћанин, и стаде исмевати незнабожачке богове. Судију то веома зачуди, и гледајући у Филимона он узвикну: У име благостања народа римског, је ли истина то што ти сада чиниш и

говориш, Филимоне, или то радиш да би се наругао хришћанима? – Филимон одговори: Кунем се не римским благостањем већ својим властитим спасењем и Господом мојим Царем Христом, да ја не исмевам хришћане, него објављујем да се у мом срцу десила стварна промена, и ево исповедам веру своју у Христа, и изјављујем и тврдим да сам за ову веру готов умрети не једанпут већ хиљадама пута.

Ове речи разбеснише игемона и он, обраћајући се присутнима, питаше их: треба ли убити Филимона одмах што је јавно вређао богове или му дати време на размишљање и покајање? – Народ који љубљаше Филимона због његовог дивног свирања на гитари, моли игемона да не погубљује општу утеху града. -Тада игемон рече Филимону: Погледај колико те љуби народ: назива те „општом утехом“. Стога, из благодарности бар за такву похвалу, учини оно на што си навикао: принеси жртву боговима, чуварима града. Ево, наступа и велики празник, о коме и ти ваља да преко труба и свирала узнесеш хвалу боговима, те тиме и себе сама развеселиш и уши наше насладиш.

Филимон одговори на то: Тај празник ваш подсећа ме на празник који се празнује на небу, а јека труба побуђује у мени жељу да чујем анђелско певање. Знај дакле, узалуд се трудиш паштећи се да ме одвратиш од мог вероисповедања; тиме ти не само ништа нећеш постићи него ћеш; напротив, још више разбуктати у срцу мом чежњу моју за Христом. – Игемон рече: Но ако ти и претрпиш, као што обећаваш, све муке за Христа, шта ћеш тиме добити када ниси потпуни хришћанин, пошто ниси примио крштење, прописано по њиховом закону. – Чувши то Филимон ускликну: О, духовног огња у срцу мом запаљеног! ... Игемоне, веома сам ти благодаран што си ми, и не желећи, толико добро учинио подсетивши ме на свето крштење!

Рекавши то игемону, Филимон изађе наред скупа и громко повика: Молим вас, ако међу вама има хришћански свештеник, и вере ради не хаје за муке, преклињем га: нека брзо дође овамо и подари ми свето крштење! – Но видећи да су сви обузети страхом и нико се не усуђује да му приђе и покаже себе као хришћанског свештеника, њега срце заболе; и он са топлим

сузама завапи к Богу: Боже мој, Господе Исусе Христе, Ти си милостивно погледао на ме и позвао ме из дубине заблуде! Не остави ме без светог крштења, него како год знаш, пошаљи ми свештеника и воду, да бих се и ја крстио као остали хришћани!

Чим се он тако помоли, одмах се одозго спусти кишоносни облак, окружи га и трипут ороси кишом, извршујући тиме свето крштење над њим, па се затим облак опет диже увис. Сви присутни видевши то бише запањени; а злоћом ослепљени игемон говораше да су то мађије и помрачење очију.

Затим се свети Филимон помоли Богу да све његове трубе и свирале, које он предаде Аполонију при замењивању одела, буду спаљене, те тако не остане ни трага од његове сујетне уметности, да не би ко од незнабожаца, видећи их, могао рећи: Ето труба Филимонових. – И стварно, огањ сиђе с неба и све их спали и уништи на Аполонијеве очи.

Међутим и Аполонију се приближи час страдања: јер брат Филимонов Теон подробно обавести игемона о томе како је Аполоније обукао Филимона у своју одећу и учинио да овај за њега изађе на подвиг, те тако постао виновник Филимонове пропасти. Стога Аполоније сместа би приведен. Игемон Аријан, погледавши на њега бесно и крвнички, рече: Шта је то, најпоганији од свих људи? Шта ти то уради с нама, и са целим градом, и са овим јадником? Из гордости презирући богове и законе, а из страха избегавајући мучења, ти си измењао одело са њим, и неким враџбинама изопачио му срце, и тако сав град лишио велике утехе. Ако си се уплашио мука, требао си доћи к мени и открити ми своју душу, па бих ти ја по закону човекољубља опростио све и оставио те да живиш слободно и безбрижно.

На ове игемонове речи Аполоније одговори: Добро и правилно поступаш ружећи ме и грдећи ме, и ја против тога ништа рећи нећу: јер и сам сматрам себе кривим, али не зато што сам постао повод да Филимон стекне толика блага, већ зато што нисам прво за себе издејствовао та блага; и не зато што се он јавио у моме оделу, већ зато што сам ја себе сакрио његовим оделом. Међутим, пошто се по вољи Божјој ми обојица обукосмо у ризу спасења,⁴⁵³ то насигурно знај да ни Филимон ни

Аполоније никада неће принети жртве боговима вашим. Но иако сам се ја раније бојао мука, сада ћу уз помоћ Бога мог показати велико јунаштво.

Разгњевљен овим речима, мучитељ нареди да Аполонија окована чувају за жестока мучења, а да три војника песницама бију Филимона по лицу и очима. Народ, видећи где бију Филимона, узнегодова и стаде викати на војнике да престану. А игемон рече Филимону: Смилуј се на себе, Филимоне! или се бар сажали на народ, коме се срце кида од бола због тебе. Треба да промислиш о томе шта ће бити с овим народом, који се толико узнемирио због малог мучења твог, када будеш стављен на велике муке. Принеси жртву, Филимоне, и награди себе за те патње весељем које ће доћи иза тога, пошто ћемо приредити гозбу у храму Сераписа⁴⁵⁴ и предати се великим уживањима. – Филимон одговори: Мени је спремљена вечера на небу. – Затим, обраћајући се народу, Филимон рече: Зашто тугујете гледајући како ме бију? Зар нас нису били игемонов чанколизи када се налажах међу вама као гитарист? Понекад су они поступали с нама и горе, па сте се ви слатко смејали; зашто се и сада не разонођујете? Но док ви сада тугујете, Ангели се радују због мене, видећи ме као хришћанина и следбеника истините вере.

Видећи Филимонову непоколебљивост, мучитељ нареди да њему и Аполонију просврдле голенице, вежу их конопцима, и вуку мученике по целој граду. После тога Филимон би обешен о маслиново дрво и гађан стрелама, али га се стреле не дотицаху; штавише једна стрела одскочивши изби игемону десно око. Лишен ока и осећајући страховите болове он избљува многе хуле и клевете на Христа и хришћане. Али напослетку, приморан ужасним боловима, он нареди да мученика одвежу, и мољаше га да му исцели око. Но светитељ одговори: Сада те исцелити нећу, да ти не би, учињено ти добро, стао приписивати мађијама. Него, када изађем из тела, јер ми је крај близу, ти ћеш доћи на мој гроб и, узевши земље с њега и поставивши је к оку, призваћеш име Христово, и око ће ти се одмах исцелити.

После тога, по наређењу игемона, обојици мученика: Филимону и Аполонију, одсекоше главе, а чесна тела њихова бише положена близу светих мученика Аскалона и Леонида. Мучитељ пак, патећи страховито од ока, приморан боловима дође, и против своје воље, на гроб светих мученика, узне земље с њега, сходно речима Филимоновим, пристави је к свом болесном оку и рече: У име Твоје, Исусе Христе, ради кога ови мученици добровољно изабраше смрт, стављам земљу ову на око моје; и ако се исцелим и прогледам, онда ћу и сам исповедити да нема другога Бога осим Тебе.

Чим он то изговори, одмах доби двоструко исцељење: исцељење ока и исцељење душе, јер оком он угледа сунце, а душом угледа светлију од сунца Истину, и пође радосно кличући: Хришћанин сам! – И изјављујући пред многим сведоцима да је хришћанин, он прими свето крштење са целим домом својим, а тридесет шест хришћана, држаних у оковима за Христа, он отпусти с миром. Затим, узевши покров и скупоцене мирисе, он са мноштвом народа и са два епископа оде на гроб светих мученика и с чешћу изврши погребљење њихових тела.

Међутим глас о томе да је Аријан од незнабожца постао хришћанин, и неће више да приноси жртве боговима, дође до ушију самог Диоклецијана. Стога цар посла у Кесарију четири штитоносца, наредивши им да Аријана доведу к њему, пошто је желео да сам испита, је ли истина то што се говори о њему. Штитоносци узеше Аријана и настојаваху да што пре крену на пут. Аријан их мољаше да му дозволе отићи до гроба светих мученика, али они не пристајашу. Тада им Аријан даде осамдесет златника, и они му допустише да отиде на гроб. Отишавши тамо, Аријан паде ничице и мољаше свете мученике да му помогну у подвигу. И из гроба чу се глас Филимона који говораше: Буди храбар, Аријане! јер ево Господ те зове к Себи и води ка подвигу и спрема ти венац мученички. А учесници у твојем подвигу и у награди за њега биће ти та четири штитоносца, који дођоше да те воде.

Чувши то, Аријан се препаде и, вративши се дома, пун благодати Господње, он предсказа домашњима својим време и начин свога мучеништва. Јер он призва слуге своје и рече им:

Ви ћете поћи с нама до Александрије. Затим ће мене повести к цару, и уз помоћ Божију ја ћу извршити подвиг. У осми дан месеца Фаменота⁴⁵⁵ бићу стављен у мех и зашивен, па бачен у море. А ви у једанаести дан истог месеца у подне, у дванаест сати, изађите на обалу: тамо ћете наћи моје тело, изнесено од делфина на копно, узмите га и положите са осталим мученицима.

После тога Аријан крену на пут са штитоносцима, и дошавши к цару би примљен од њега љубазно. Но убрзо затим за цара би спремљено купатило, пред чијим је здањем стајао идол – кип Аполонов. Идући у купатило цар поведе са собом и Аријана. После купања, излазећи из зграде и приближавајући се Аполоновом кипу, цар рече Аријану: Принеси жртву великом богу Аполону, да бисмо весела срца отишли на вечеру. – Блажени Аријан му одговори: Како могу ја то учинити после тако великих и тако многих чудеса, извршених Христом истинитим Богом, која нису празна басна већ сушта истина? Сведоци тога су моје очи: како онда могу принети жртву бездахноме и безчувственоме идолу?

Разгњевивши се цар нареди да Аријану одмах вежу руке ланцима, и да му за ноге привежу тешке каменове, па да га баце у дубоку јаму, затрпају земљом и камењем, и заравне са земљом. Притом цар нареди да се на тако затрпаној и заравњеној јами постави његов престо. И он, севши на престо, заповеди војницима да свирају у трубе, и говораше: Да видимо, да ли ће доћи његов Христос и извадити га из ове јаме.

После тога он оде у дворац, уђе у своју спаваоницу и угледа где изнад његове постеље висе ланци и каменови што беху на Аријану, а самог Аријана где лежи на постељи. Видевши то, цар се препаде и помете, и помисли да му неко од домашњих непријатеља тајно кује завере и замке. Но свети Аријан му рече: Не узнемируј се: нико не кује ни замке ни завере против тебе, него сам ја главом Аријан, кога ти, вргнувши у јаму, говораше: „Да видимо, да ли ће доћи његов Христос и извадити га из ове јаме“. И ево, Христос ме је извадио из јаме и наредио ми да лежим на твојој постељи.

Запрепашћен, Диоклецијан стајаше дуго као укопан. И кад најзад једва дође себи, он престрављен стаде страховито викати, испуњујући сав дворац својом виком: „О препредених мађија! нико до сада није видео тако нешто!“ – И много друго говораше он вичући. Напослетку он нареди да светитеља завежу у мех с песком, па баце у дубину морску. Међутим пред цара ступише она четири споменута штитоносаца, међу којима најстарији беше Теотих, и изјавише да су хришћани. И они такође бише завезани у мехове са песком, и бачени у море заједно са Аријаном. Но делфини примише тела њихова на лећа своја и изнесоше их на Александријско приморје, где слуге Аријанове, по споменутом завештању његовом, чекају их на обали. И они, примивши тело господара свога и тела четворице штитоносаца, с чешћу их сахранише све заједно,⁴⁵⁶ славећи Бога, Оца и Сина и Светога Духа, коме и од нас нека је слава вавек. Амин.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА АРИЈАНА и ТЕОТИХА и још три штитоносца

ПОСТРАДАЛИ са светим мученицима Филимоном и Аполонијем. Са Аријаном пострадаше за Господа још четири мученика, штитоносца, од којих се један звао Теотих.⁴⁵⁷

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА ИПАТИЈА

СПОМИЊЕ се са Филимоном и Аполонијем⁴⁵⁸ и један је од 36. мученика погубљених у Тиваиди египатској за време игемона Аријана (који после и сам поверова у Христа и пострада као мученик).

15. Децембар

СТРАДАЊЕ СВЕТОГ СВЕШТЕНОМУЧЕНИКА ЕЛЕВТЕРИЈА, епископа Илирског, и матере његове АНТИЈЕ

ЗА царовања Елија Адријана⁴⁵⁹ у Риму, великог ревнитеља идолопоклонства, засија као светла звезда дивни Елевтерије. Роди се он у Риму од чувених и богатих родитеља. Отац његов трипут беше антипат⁴⁶⁰ царски, а мати његова удостоји се још веће части и славе, јер просвећена светим апостолом Павлом она верова у Христа и прими од њега свето крштење; а име јој беше Антија. Родивши дете она га назва Елевтерије; и васпитаваше га ревносно у побожности. Оставши рано удова она, када Елевтерије поодрасте, посвети Елевтерија Богу давши га на службу епископу Римском Анаклету,⁴⁶¹ као дар заиста достојан Бога. Видећи Елевтерија Богом обдарена и просветљена благодаћу Божјом епископ га прими у свој клир, и рукоположи га у петнаестој години за ђакона, у осамнаестој за презвитера, а у двадесетој години за епископа Илирије.⁴⁶²

Свети епископ Елевтерије, као свећа, на светњаку, светљаше светлошћу речи Божије и привођаше многе к познању Јединога Бога. Али завидљиви ђаво не могаше подносити то и устаде на светитеља, крвнички дишући својом убиственом злоћом против побожности. У том циљу он нахушка и наоружа злочестивог цара Адријана да устане против истине, и да почне гонити хришћане, а пре свега да убије Елевтерија. Исто тако намера му беше да на сваки начин уништи све најбоље учитеље побожности, и тако почупа најизврсније класје на Христовој њиви. Цар одмах са писмом пуним претње посла неког војводу Феликса да силом доведе Елевтерија на царски суд. Стигавши у Илирију, Феликс улучи прилику када пастир добри у храму Господњем храњаше своје духовне овце небеском храном Божанских речи, говорећи народу поуку. Он опколи цркву војском, па сам уђе у цркву дишући јарошћу и гледајући крвнички. Но посматрајући Елевтерија како мило и слатко поучава побожности своје слушаоце, он и сам стаде пажљиво слушати, и поче се дивити Христовој сили коју епископ

проповедаше. И тада се у њему јарост измени у кротост, јер њива срца његова беше подесна за примање семена Божија: и он од вука постаде овца, од гонитеља – ученик Христов; и као заборавивши сву прошлост, он од разбојника постаде добри и верни слуга Господа Христа кога гоњаше. Стога, презревши царску наредбу, он припаде к ногама светог епископа, и од тога времена он се не одвајаше од свога учитеља, просвећујући се његовом проповеђу и утврђујући се у побожности.

Тако се Феликс обрати од безбожности к побожности, и више не помишљаше да се врати ономе који га је послао. Свети пак Елевтерије, желећи жарко да пострада за свету веру Христову, жураше на пут. Са њим крену и Феликс, али не као војвода који води сужња већ као јагње које следи пастиру. А када за време путовања наиђоше на воду, Феликс постаде као други евнух царице Кандакије⁴⁶³ прими крштење од божанственог Елевтерија и свуче са себе таме идолодемоније као неке труле хаљине.

Када стигоше у Рим, хришћани дознаше да се Феликс присајединио Цркви Христовој; а он им исприча све односно епископа Елевтерија. По царевом пак наређењу Елевтерије би изведен на суд. Он ступи тамо храбро и неустрашиво, као да је позван не на суд већ на празник. Цар, погледавши на њега и видевши да је и млад и леп и ведар и свима природним даровима украшен, упита га: Елевтерије, зашто си оставио прадедовску веру и презрео поштовање богова, а почитујеш некаквог новог бога који је не само наочиглед свих умро, него притом најстрашнијом смрћу умро? – Елевтерије не хте ништа одговорити на ове безумне речи, угледајући се на Христа који усред страдања ћутаху пред Пилатом и ништа не одговараше Ироду. – Тада цар поново проговори: Одговарај, зашто си тако безуман постао, те си се безумној хришћанској вери присајединио? Покори се мени и принеси жртву нашим непобедивим боговима. Ако ме послушаш и поступиш по моме захтеву, одликоваћу те великом чашћу; у противном, ставићу те на тешке муке.

Елевтерије призва Господа који је рекао: Не брините се како ћете или шта ћете говорити, јер ћу вам ја дати премудрост којој

се неће моћи противити (Мт. 10, 19; Лк.21:15), и одговори: Како могу ја служити таким боговима и сложити се са онима који им служе? Није ли боље да вам саветујем да одступите од њих? Али пошто ви нећете да ме послушате, онда треба плакати због вашег безумља, јер ви, иако обдарени од Бога разумом, постадоште толико гори од дрвља и камења, да њих сматрате за своје богове, оставивши Истинитога Бога који је премудрошћу саздао сву васељену: јер небо и земља су дело руку Његових; а између свега што је Он створио, ми људи смо најкраснија и најскупоценија творевина. Међутим ми лутамо у незнању, ходећи као у ноћи и, не знајући шта је Господу угодно а шта није, ми ратујемо против Њега. Оне пак који су заиста наши непријатељи и противници, а то су ђаволи, ми – о, безумља! – сматрамо за богове и Госпode, и указујемо им почаст и приносимо им жртве! Што се мене тиче, ја сам се прилепио уз Господа мог, и свагда ћу Му бити веран, и послужићу Христу моме. Све пак ваше: и почаст и ругања и муке, – све то сматрам за дечје играчке и дечја плашила. Јер као што каже мој учитељ свети Павле: мени се разапe свет, и ја свету (Гал.6:14), и умрети за Христа – мени је уживање и радост.

Ове речи испунише цара гњевом, и он нареди да се донесе железни кревет, да се испод њега разастре много жара, а да се на кревету испружи мученик наг, и да се непрестано додаје испод кревета жар, и све тако док мученик не издахне. Када кревет би спремљен, мученик сам леже на њега и испружи се целим телом. Присутни пак народ приговараше цару због таквог мучења, и говораше: Зашто овог честитог, племенитог и чувеног по својој мудрости човека, на тако страховит начин погубљивати, као да је неки злочинац. – Међутим Бог одозго олакшаваше патње мученику, који се радоваше као росом расхлађиван и као да на меким ружама лежи.

После таког мучења цар укроти мало своју јарост, и нареди да мучениково тело скину с кревета, мислећи да је он већ умро. Међутим мученик устаде са кревета жив и здрав, ни најмање неповређен од огња; весео и раздраган он певаше: Узвишаваћу те, Боже мој, Царе мој, и благосиљаћу име твоје вавек; хвалићу Бога који весели младост моју. Нараштај за нараштајем хвалиће

дела твоја, Господе, и казивати силу твоју и јављати чудеса твоја (Псал. 144, 1. 4. 6).

Пошто прослави Бога на такав начин, свештеномученик Елевтерије још неустрашивије ступи пред мучитеља и рече му: Царе, погледај на мене, за кога си мислио да је изгорео у огњу, и познај проповеданог мноме Христа Бога, а познај и немоћ богова твојих.

Посрамљен и побеђен овако смелим и слободним речима мучениковим, цар стаде смишљати још веће муке. Тако, на средину поново би изнесена железна решетка; испод ње би наложен страховит огањ, притом је заливаху зејтином, што све ствараше огроман пламен. Но ни ту Господња благодат не остави мученика. Јер чим на ту решетку положише мученика, огањ се одмах угаси, жар остину, а железна решетка постаде хладна, као да су је заливали не зејтином него водом; и мученик остаде неповређен. Но, шта се догоди? да ли се тиме угаси и јарост царева? Ни најмање. Понесен страховитом љутином, он не постаде бољи: као слеп, он имађаше само једну намеру: да мучећи светитеља угоди својим боговима, који у ствари беху главом сами ђаволи човекоубице.

После тога цар нареди да донесу тигањ, растопе у њему восак, смолу и сало, наложе велики огањ испод њега, па положи на њега светог мученика. Када све то би урађено, и тигањ усијан, и смеша у њему узаврела, мученик ступи на тигањ са намером да поднесе и те муке. Но цар му рече: Елевтерије, налазећи се између смрти и живота, изабери оно што је корисно по тебе. Ево, ја силно бринем о теби, да те љута смрт не однесе, и волим те као свог рођеног сина. Тако ми богова, ја не желим да муж тако племенит, тако добар, речит и диван неразумно суновраћује себе у бесмислену погибао, и то из горде, сујетне и некорисне непокорности. – Но мученик, стојећи пред царем, стаде му говорити неустрашиво; одговарајући му на лукаву љубазност, он му по заслуги узвраћаше називајући га вуком који напада на овце Христове. Притом додаде и ово: Ма шта ти радио, нећеш ме убедити да оставим своје побожно живљење.

Тада се Адријан разбесни, па остави речи и пређе на дело. Он поново нареди да мученика положи на тигању. Када то би урађено, догоди се оно што и раније: огањ се претвори у росу, и неки свеж ветар расхлађиваше светог јунака. Адријан, видећи да се све збива против његове воље, не знађаше шта да ради па севши он стаде размишљати. У то време поред цара се налажаше и епарх градски Корив; то беше човек богоизабран: он је већ делимично био упознат са хришћанским учењем; знао је на који је начин војвода Феликс постао хришћанин; и уопште, он је већ, као неко семе, био примио у своје срце зачетке хришћанске вере, али, држећи се још многобожачког незнабожја, он је веома повлађивао цару. И он, угледавши цара силно смућена и збуњена због тога што није знао шта да ради с мучеником, саветова цару да нареди: да се усија бронзана пећ, сва начичкана изнутра гвозденим клинцима, па да се у њу баци Елевтерије.

Када пећ би страховито усијана, мученик, подигавши своје телесне и душевне очи горе и уперивши сав ум у небо, испуни се богонадахнуте радости и говораше: Благодарим Ти, Господе Исусе Христе Боже мој, што си ме удостојио толиких блага, што си ме опасао силом Својом, и што си ме укрепио да толико страдам за свето име Твоје. И сада погледај с неба и види шта смислише против мене ненавидници моји, и избави душу моју од замки њихових и од људи крвопија, јер си добар; сачувај ме, да би сви знали Тебе Јединога Бога на свој земљи. – Затим, слично светом првомученику Стефану који се молио за оне који га засипаху камењем, свети Елевтерије се стаде овако молити за мучитеље своје: О, свемилосрдни Господе, дарни срце њихово и учини да они познаду свето име Твоје, и приведи их к светој вољи Твојој, да би познали Тебе Јединога истинитог Бога и напустили убитачно клањање идолима, јер си благословен вавек, амин.

Док се мученик тако мољаше, Корив пажљиво прислушкиваше речи његове молитве, и одмах му се загреја срце, и почетци вере, које раније беше примио, разгореше се као жар, и он се потпуно промени. И он, као да није онај човек који предложи цару овакво мучење за Елевтерија, приступи

цару и рече: Зашто се невини Елевтерије ставља на такве муке, као да је учинио неки злочин? и због какве кривице се осуђује на таку љуту смрт?

Цар, чувши ове неочекиване речи од Корива, сав се узруја, па јаросно погледавши на њега рече: Јеси ли то ти, знанче наш Кориве? Шта се то десило с тобом? да се ниси преластио златом које си узео од мајке његове, те је оно учинило да се неочекивано промениш? Зар ти није доста мојих дарова, и богатства, и славе, и части, и имања, преко којих те начиних чувеним у целој Риму? А ако желиш и нешто више од мене, и то ти се не брани: ево, све су моје ризнице пред тобом отворене: обема рукама узимај колико ти је воља, само не дозвољавај да тајно будеш поткупљен од жене са мало злата.

Корив пак, испунивши се сав свете ревности и просвећен молитвом мученика, ускликну: Злато твоје нека ти буде на погибао, јер се од њега запаљује огањ вечни! Зашто ти добровољно ослепљујеш себе и паштиш се да поколебаш оно што је непоколебљиво? Та теби је добро познато, да ни један од твојих богова не може ни једнога од присутних сачувати неповређеним од огња, а Бог кога почитује Елевтерије начини Елевтерија јачим од огња и диже га изнад сваке друге муке.

Ове речи неисказано разбеснише мучитеља, јер заиста велико пријатељство рађа понекад и велику мржњу. И он нареди да епарха баце у ту саму пећ, коју по његовом савету спремише за Елевтерија. Када Корив дође близу пећи, он кликну к мученику Елевтерију: Помоли се за мене, и наоружај ме оним оружјем Христовим којим си наоружао и војводу Феликса.

Пошто свети Елевтерије благослови Корива крсним знаком, Корив би бачен у пећ, али остаде у њој неповређен, и после једнога сата изађе из ње здрав славећи Бога. Цар пак Адријан, већ малаксао од мучитељског беса, нареди да се Кориву одсече глава. И тако Корив прими мученичку смрт, и за кратко време стече ризницу, за којом многи толико жуде.

После тога и Елевтерије би бачен у ту исту пећ; у њој они га стадоше вући по оштрим железним клинцима, али огањ се као и раније угаси, и пећ остину, и оштри се клинци поломише, као указујући поштовање мучениковом телу, а изобличавајући

душевно слепило мучитељево, и привлачећи присутне к познању Бога који чини таква преславна чудеса. И сви присутни клицаху: Велики је Бог хришћански кога проповеда Елевтерије! – Мучитељ се поново нађе у великој недоумици не знајући шта да ради, и нареди да мученика одведу у тамницу. Сам пак сазва своје саветнике и васцели дан проведе у саветовању с њима на који би начин погубио Елевтерија.

Међутим, свети мученик Елевтерије у тамници беше морен глађу много дана. Али Онај који је некада хранио пророка Данила преко Авакума и пророка Илију преко гаврана,⁴⁶⁴ Тај не допусти да и Елевтерије умре од глади: јер га храњаше анђелском храном, шаљући му је у тамницу по голубу.

Напоследку мучитељ нареди да се доведу дивљи коњи и за њих привеже мученик, да би вучен и мрцварен од њих умро. И када се то поче приводити у дело, Ангео Господњи сиђе с неба, одреши светитеља, и отевши га из руку мучитеља одведе на гору недалеко од града: у пусто место које бејаше обиталиште звериња. Тамо свети мученик Елевтерије, узносећи хвалу Богу, живљаше са зверима као са овцама. Њега окружаваху лавови и медведи и умиљаваху му се; и као познајући глас његов они иђаху свуда за њим као слуге за господарем, служећи му и чувајући га. Но након не мало времена сазнадоше за светитеља ловци. Глас о томе дође и до цара Адријана. Он одмах посла војнике да ухвате Елевтерија. Када војници наиђоше на светитеља, звери полетеше на њих као на непријатеље господара свога, и умало их не растргоше да им свети Елевтерије не запрети и не одасла их у пустињу. Сам пак пође с војницима радујући се као позван на гозбу и разговарајући путем с њима о Царству Божјем, и о паклу огњеном који је спремљен за идолопоклонице. И светитељ их путем просвети учењем Христовим и крсти, а с њима и друге, до пет стотина њих који повероваше у Господа Христа.

Када стигоше у Рим, цар осуди светог Елевтерија: да буде поједен од зверова. Ради извршења пресуде свети Елевтерије би уведен у цирк – место погубљења. На њега прво пустише лавицу, па затим лава. Али они, поставши кротки као овце, стадоше лизати ноге мученику. Јер како су они могли дарнути

њега, коме, по наређењу Божјем, служаху у пустињи тако многи зверови као своме господару? Видећи шта се збива, народ стаде викати: Велики је Бог Елевтеријев! – Неки пак хуљаху, називајући Елевтерија волхом и мађионичарем. Но такве изненада постиже казна Божија: неколицина од тих хулитеља онемише. – А мучитељ, не знајући шта још да ради, нареди да светитељу мачем одсеку главу. И када то би извршено, мајка светог Елевтерија блажена Антија, која је сво време с радошћу посматрала подвиг свога сина, загрливши мртво тело његово, стаде га целивати. Ликујући и благодарећи Бога што се примљена од ње крв проли за Христа, она и сама, посечена мачем од незнабожаца, паде мртва над телом сина свога. А хришћани који се налажаху ту, како они из Илирика тако и они из Рима, узевши света тела угодника Божјих, чесно их погребеше, хвалећи Бога, коме слава вавек. Амин.

ЖИТИЈЕ СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ СТЕФАНА ИСПОВЕДНИКА, архиепископа Сурожског

ПРЕПОДОБНИ отац наш Стефан беше родом од Кападокије,⁴⁶⁵ од хришћанских родитеља, који га одгајише у добром васпитању. Као дете он се одликовао добром нарави, клонио се обичних дечјих забава. Када му би седам година, родитељи га дадоше да се учи књизи. Способан, он брзо показа велики напредак у изучавању Светога Писма. Када наврши петнаест година, он отпутова из своје постојбине у Цариград, желећи да тамо доврши своје образовање. То би за царовања Теодосија Адрамитена⁴⁶⁶ и патријарховања светог Германа.⁴⁶⁷

У Цариграду Стефан продужи врло ревносно своје школовање; и изучивши философске науке, он мудрошћу својом превазиђе многе, па чак и учитеље своје, тако да се сви дивљаху мудрости његовој. Чувши за Стефана, патријарх Цариградски свети Герман призва га, и пошто га благослови упита га одакле је. Стефан му исприча све о себи. Светом патријарху се допаде његова добра нарав, смиреност и мудрост, и он задржа Стефана да живи у патријаршији. Блажени Стефан проведе у патријаршији неколико година, ревнујући за свету Цркву и живећи у уздржању и чистој савести. Затим он оде из Цариграда тајно, да нико не зна, и дође у неки манастир, постриже се у монаха, и подвизаваше се добро. Потом, обузет жудњом за потпуним усамљеничким молитвеним тиховањем, он се удаљи из манастира, и нашавши једно место веома забачено и потпуно непознато другима, он проведе на њему доста времена, служећи Богу у посту и молитвама.

У то време престаи се епископ који беше у граду Сурожу,⁴⁶⁸ и житељи Сурожа допутоваше у Цариград к свјатјејшем патријарху Герману, иштући епископа за Сурож. При претресању тога питања избише несугласице, пошто су једни желели једнога, други другога. Сурожани мољаху цара и свјатјејшег патријарха да им даду епископа који је у стању добро управљати Црквом, јер, – говораху они -, умножише се јереси у нашем граду.

Једном, када свети Герман ноћу стајаше на молитви, Јави му се Ангео Господњи и рече: „Сутра пошљи у пусто забачено место где живи изабраник Божји Стефан; њега постави за епископа Сурожу, јер он може добро пасти Христово стадо, и зловерне од зловерја привести к истинитој вери. Ја сам и к њему послан од Бога да му наредим, да се ни у чему не оглуши о тебе“. – Патријарх упита: Господине, како ћу ја познати место где живи изабраник Божји Стефан? – Тада Ангео, узевши једнога од патријархових слугу, показа му обиталиште светитељево; и слуга, вративши се, извести патријарха.

Светоме пак Стефану, који се у то време мољаше Богу у свом забаченом пустом месту, јави се исти Ангео Господњи у белој одећи, свети Стефан се уплаши, и дрхтећи он паде од страха на земљу. Но Ангео узео светитеља за руку, и успокоји га рекавши: „Ја сам Ангео Господњи, послат сам од Христа Спаситеља да ти јавим радост, и да ти наредим да идеш у град Сурож, да научиш људе Христовој вери. Сутра ће те патријарх позвати, посветиће те и послати тамо за архиепископа. А ти се не оглуши о њега, да не би разгњевио Бога“. – Затим, давши му мир, Ангео узиђе на небо.

Сутрадан патријарх посла са слугом два презвитера по светог Стефана; и они са великом чешћу доведоше светитеља к патријарху. Патријарх с радошћу дочека светог Стефана, посвети га и постави за архиепископа Сурожу, и лађом га упути у одређену му епархију.

Стигавши у град Сурож и ступивши на архиепископски престо, свети Стефан стаде учити људе истинама Светога Писма. И за пет година он крсти сав град Сурож и сву његову околину.

У то време у Цариграду су зацари Лав Исавријанац, и запали се бесом иконоборства, научен томе од два Јеврејина. Најпре он нареди да свете иконе намештају високо, говорећи: Ко је чист нека их целива. – Затим нареди да иконе вешају у ваздуху, говорећи да иконе не треба прикивати на зиду. И многе друге ствари предузимаше бедник против поштовања светих икона. Свети патријарх Герман га много саветоваше, да се окане свог злог подухвата, разговарајући с њим на основу

свештених књига. При томе патријарх Герман одби да потпише цареву заповест против иконопоштовања, говорећи да не може уводити ништа ново у стварима вере без Васељенског сабора.

Разгневивши се због тога, проклети иконоборац отворено показа свој отров, који је дотле скривао у срцу свом, и поче силно гонити свете иконе, хулити их и сатирати. А разасла Лав наређење по свему граду, и по многим околним местима, да сви тако имају поступати са светим иконама, к говораше: Ако ми се ко буде противио, мучићу га разним мукама и предаћу га на смрт.

У царском граду тада могла су се видети разноврсна мучења православних хришћана. Патријарха пак Германа злочестиви цар посла у заточење, а место њега постави за патријарха свога јеретичког једномишљеника Анастасија, родом Сиријанина. Затим цар и патријарх упутише своје изасланике у Сурож к светом архиепископу Стефану са злочестивим наређењем: да се не поклања иконама и крсту. Свети Стефан одговори изасланицима: Не било тога! ја нећу допустити људима мојим да одступе од закона Христова; не слушам наређења ни цара ни беднога патријарха.

Ноћу свети архиепископ Стефан дође к изасланицима на лађу и заједно с њима отпутова у Цариград. Обукавши се у одјејање свога архијерејског чина, он предстаде цару. Цар га упита: Ко си ти? – Светитељ одговори: Ја сам архиепископ Сурожски Стефан. – И рече цар: Видиш ли овај сабор што заседа са мношвом у великој части? Они попалише и исекоше иконе; стога ме и ти послушај, па ћеш и ти бити у такој великој части с нама. – Свети Стефан одговори: Не било тога! Макар ме ти спалио, или на комаде исекао, или којим било другим мукама уморио, ја сам готов све претрпети за иконе и за крст Господњи. – Затим светитељ рече цару: Ми у књигама нађосмо неко пророчанство: да ће се у Цариграду појавити злочестиви цар, иконоборац, који спаљује свете иконе. Но не дао Бог да то буде за твога царовања! – Цар упита: А јесте ли нашли име тога цара? – Име је његово Коноп, одговори светитељ. – У праву си, Стефане, примети цар, ти си нашао моје име, јер отац и мати дадоше ми име Коноп. – На то рече Стефан: О, царе, нека се то

не збуде за твога царовања! А ако ти то урадиш, онда ћеш бити претеча Антихристов!

Када то чу од светитеља, бедни цар га гвозденом рукавицом изудара по лицу, устима и зубима, вичући: Како си ме смео назвати претечом Антихриста? – И нареди цар да светитеља ухвате за косу и за браду, па да га бију, вуку по земљи, и вргну у тамницу. Вучен, светитељ узношаше благодарност Богу, и би посађен у тамницу, у којој се налажаху и други епископи.

Затим цар поново нареди да Стефана доведу пред њега; и говораше: Како се усуди епископ Сурожски назвати ме онако! Довуците га овамо с батинама! – Светитељ предстаде цару са седам епископа. А цар држећи у својим рукама икону Господа, Богородице и Јована Претече, упита светитеља: Зашто си ме назвао претечом Антихриста? – Светитељ одговори: Зато што чиниш дела његова. Тако сам те назвао; и сада те опет тако називам.

Тада цар плуну на икону, изгази је, и рече Стефану: Уради и ти то исто са овом иконом. – Светитељ, расплакавши се, рече: Непријатељу Божји, недостојни царства! Како не ослепише безумне очи твоје, и како се не осушише безаконе руке твоје? Нека ти Бог ускоро одузме царство и прекрати живот твој!

Чувши то, цар у гњеву нареди да бију светог Стефана. Затим га везаше коњу за реп, па у тамницу одвукоше. А светитељ узношаше благодарност Богу. И сви што бежу у тамници молише Бога, и на молитве светих убрзо умре зли цар, а на престо ступи његов син Константин Копроним. Супруга пак његова, чувши за врлине и чудеса светог Стефана, моли свога мужа, цара Константина, да пусти светитеља да иде на свој епископски престо. У то време цару се роди син, и свети Стефан га крсти. Обасувши светитеља поклонима, цар га с великом чешћу отпусти пастви његовој. Добивши поново престо свој, добри пастир дуго време добро пасаше поверено му стадо. Затим, провидевши свој одлазак к Богу, он постави место себе за архиепископа Сурожског свог клирика Филарета, па се престави к Богу у живот вечни, у петнаести дан месеца децембра.⁴⁶⁹

У Сурожу беше неки човек по имену Јефрем, слеп од утробе матере своје, кога је свети Стефан помагао храном, пићем и одећом. Чувши за смрт свога добротвора он заплака, говорећи: Ко ће се сада старати о мени? Водите ме, да целивам свете ноге његове. – И када би приведен к телу преминулог светог Стефана, он припаде к ногама његовим плачући и ридајући, и одмах прогледа. Овим чудом Бог објави да је угодник Његов Стефан увршћен у светитеље к лику чудотвораца и исповедника. Свето пак тело његово би од стране епископа и свега народа Сурожског са многим сузама чесно сахрањено, у славу Бога од свих слављеног и величаног вавек. Амин.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ПАВЛА НОВОГ ЛАТРСКОГ

ПРЕПОДОБНИ Павле родио се у граду Елеји.⁴⁷⁰ Родитељи његови, веома побожни и богољубиви, Антиох и Евдокија, беху из рода преподобног и богоносног оца нашег Јоаникија Великог. Још као дечак Павле остаде сироче, јер му родитељи умреше. Немајући од чега да живи, он постаде чувар свиња, и тако издржаваше себе. Његов старији брат Василије беше монах у манастиру на гори Латри. Он посла по Павла и позва га к себи у манастир. У манастиру Василије предаде свога брата Павла старцу Петру, врло великом подвижнику, да га научи подвизавању. Руковођен старцем, Павле се ревностно подвизаваше са сваком послушношћу своме старцу, и веома напредоваше у духовном животу. Старац се нарочито стараше да Павла научи непрестаној молитви и непрестаном бдењу. Умртвљујући тело своје, Павле никада није легао на постељу или на рогожу да спава, него се наслањао на зид, или на дрво, или на камен, и тако би помало одспавао. Често, да би савладао сан, он је товарио себи на леђа два тешка камена, и тако сву ноћ ходао око манастира до јутрења; или је одлазио на оближњу речицу, и у сенци дрвећа предавао се сузној молитви и богоразмишљању.

Када се божанствени старац Петар представи ка Господу, братија много молише Павла да се прими старешинства и буде им игуман. Али блажени Павле то одлучно одби; и жељан већих подвига удаљи се у забачену пештеру на висовима горе Латре. Ту се он усамљенички подвизаваше, проводећи време у непрекидним молитвама и бдењима и постовима. Храњаше се жиром. Ту он доживљаваше многа и тешка искушења од зловних демона, које он благодаћу Божјом тако обезбружа и победи, да их ни у шта рачунао није.

За своје подвиге блажени Павле доби од Бога благодат чудотворства и прозорљивости. Тако, на безводном месту он молитвом изведе воду. На њега је силазио огањ с неба, и он је сав блистао небеском светлошћу. Када се молио, прсти су му

пламтели као буктиње, и пламен је суктао из њих до у небо. Он имађаше анђела који је заједно обитавао с њим, свагда га чувао, видљиво разговарао с њим због велике чистоте душе његове, и радо испуњавао сваку жељу његову. Једном светитељ спомену свеж сир; анђео му одмах донесе таквога сира. Другом приликом блажени се опомену салате; анђео му је донесе. Једанпут се светитељу сломи штап који је он имао и чувао; анђео му онда донесе други и предаде му.

А од безброј чудеса блаженога Павла ево још нека. Самим именом његовим одгоњаху се далеко читаве војске демона, болести бежаху од болесника, слепе очи исцељиваху се, све патње тела излечиваху се. Исто тако, именом светитељевим исцељиваху се страсти душе пре страсти тела. Душе које су страдале непознавањем истинитога Бога и биле нечисте, постајаху здраве и чисте молитвом светитељевом. Овај чудесни отац беше препун сваке благодати Божије. Мио и ведар, он беше нарочито милостив и самилостив према грешницима који се кају. Творећи врлине и живећи по свему богоугодно, он се удостоји превеликих и премногих откривења и виђења.

Слава његових необичних подвига и светог живота привуче к преподобноме Павлу многе подвижнике, који се настанише у подножју светитељеве стеновите пештере и устројише манастир. Цар Константин Порфирородни⁴⁷¹ често је писао блаженом Павлу молећи га за молитве и савете.

За време свога усамљеничког молитвеног подвизавања, узнемираван од многобројних посетилаца, преподобни Павле се двапут удаљавао на острво Самос,⁴⁷² где је основао лавру и обновио три манастира, разрушена од Агарјана. По другом повратку у Латру, он предсказа час своје смрти. Затим сиђе са горе и, благословивши братију, овај блажени отац у миру предаде дух свој Господу, отишавши у небеско блаженство.⁴⁷³

Блажени Павле и после смрти прослави се од Бога чинећи превелика чудеса помоћу мира које истицаше из његовог гроба.

СПОМЕН СВЕТЕ ПРЕПОДОБНОМУЧЕНИЦЕ СУЗАНЕ, која се подвизавала под мушким именом Јован

СВЕТА Сузана родила се у Палестини, од оца незнабошца и мајке Јеврејке. Сузана одбеже неверје и прими веру Христову и свето крштење од епископа Силване. Када јој умреше родитељи, блажена Сузана раздаде све своје имање сиромасима, даде слободу својим робовима и робинјама, одсече своју косу, преруши се у мушко одело, па оде у мушки манастир, у Јерусалиму, под именом Јован. Због многих врлина својих она постаде и архимандрит манастира. Пошто проведе у манастиру пуних двадесет година, њу снађе ужасна клевета: једна монахиња, која беше дошла у посету манастиру, мислећи да је она мушкарац, покуша да је наведе на грех; но пошто преподобна то одби, монахиња је оклевета као да је она хтела да је силује.

Ову клевету светитељка прими са захвалношћу и затражи епитимију за учињено недело. Сазнавши о томе, епископ Елевтеропољски дође у манастир и изружи игумана што је допустио да у манастиру бивају така недела. Игуман хтеде да оптуженог Јована лиши чина. Нашавши се у таквој тешкоћи, блажена Сузана затражи две девојке и две ђаконисе, издвоји се са њима насамо, и увери их да је жена. Када то сазнаде, епископ се изненади и произведе Сузану за ђаконису. Од тада блажена Сузана учини именом Господњим многа чудеса.

У то време царски намесник Александар допутова у Елевтеропољ и принесе жртве идолима. То подстаче свету Сузану, те она добровољно оде к њему, и самом молитвом својом поруши идоле, и исповеди веру своју у Христа Бога. Царски намесник нареди да јој због тога одсеку груди. Но дејством силе Божје груди јој одмах опет постадоше читаве и здраве. Када то чудо видеше ђелати који јој одсекоше груди, сви повероваше у Христа. Зато им свима одсекоше главе, и они примише венце мучеништва. У уста пак блажене Сузана налише кроз левак врело олово које се разли по утроби њеној. Али благодаћу Божјом Светитељка би сачувана неповређена. Онда

јој кожу одераше, па је у огањ бацише, где она и предаде душу своју. И тако отиде к многожељеном Женику – Господу Исусу.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ПАРДА ОТШЕЛНИКА

ПРЕПОДОБНИ Пард беше родом Римљанин, и у младости својој био рабација. Једном он крену са својим камилама у Јерихон, и тамо се смести при једној гостионици. Но по допуштењу Божјем, а по дејству ђавола, и непажњом Пардовом, једном паде под ноге камилама мало дете: камиле га изгазише и оно умре. Овај нехотични грех силно ожалости Парда, и он се удаљи на гору Арион, у Палестини. Тамо се постриже у монаха, и стално јадиковаше, и с ридањем понављахе: Ја сам убио дете, и треба да будем осуђен као убица.

Недалеко од места где живљахе Пард, у долини обитаваше лав. И преподобни Пард одлажаше у његово легало, и удараше лава копљем, еда би га разљутио, и овај га растргао. Међутим лав му не наношаше никакву повреду. Тада старац, видећи да не може постићи свој циљ, одлучи да легне на пут којим је лав одлазио к реци на водопој, надајући се да ће га звер, наставши га на путу, растргнути, те би он, пострадавши у овом свету, избавио се од мучења у оном свету за убиство детета. Преподобни Пард и поступи према својој одлуци: леже на пут, скинувши са себе одело и метнувши га поред себе. И гле лав, пролазећи том стазом поступи као човек: прескочи светитеља ћутке, и не дотаче га се. Тада разумеде старац да му је Господ опростио тај грех, и врати се у своје обиталиште на гори. И остаде тамо све до краја свога живота, служећи свима као образац добродушна човека.⁴⁷⁴

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА ЕЛЕВТЕРИЈА КУВИКУЛАРИЈА

ОВАЈ свети мученик, назван Кувикуларије, беше из Цариграда. Сијајући православљем, он богатством и славом превазилазаше све у оно време славне велможе, јер се он одгајао од малена у царским дворовима. Међутим, рањен љубављу према нетрулежним и вечним добрима, сматраше блажени сва земаљска добра за ништа. Зато је више волео да одбаци све привремено да би добио макар најниже место у дворима Господњим, него да буде први у шаторима грешника, као што вели божански Давид (Пс. 84, 10). Отуда, имајући приљубљено уз Бога духовно око душе своје, свакодневно прослављаху Бога славословљима и упражњаваше сваку врсту врлине.

Међутим, упропаститељ душа наших ђаво, није могао поднети гледајући све то, те искористивши као оруђе слугу овога светог човека, покрену га да оде код тада безбожног цара⁴⁷⁵ и да оптужи светог говорећи, да је господар његов Елевтерије крштен хришћанским крштењем и да је, подигавши храм, прослављао у њему Распетога, а да мрзећи и одвраћајући се од царских наредби има кућу скривену дубоко у земљи,⁴⁷⁶ у којој је приносио Христу свеноћна бдења, мучећи и тело своје постом, сузама и плачем. Када то слуга рече, разгневи се цар те посла да доведу светог, који кад ступи пред њега, цар, правећи се кротак, питаху га ласкаво, говорећи: „Зашто си нас напустио, Елевтерије, толико времена презревши нашу велику љубав и моје царске дворове“? А свети одговори: „Имајући, о царе, тело моје измучено честим болестима, хтео сам да искористим погодно место за повраћање мога здравља“. Рече му цар: „А зашто сам уживаш благодети чистог ваздуха и дивног оног места? или би можда желео да уживамо и ми с тобом ова добра“? А светитељ на то ништа не одговори.

Предвече прешавши цар реку Сагар,⁴⁷⁷ крете кући светог и, видевши скривени улаз, преко њега откри рупу направљену у виду бунара, кроз коју сишавши нађе храм украшен. Иако се

разгневи овај безбожник, не уплаши, међутим, светог, него оставивши претње, поче му ласкати са привлачним речима, желећи тиме да омекша чврсту вољу мученика. Али, после свега тога изгледало је да бије ветар, као што каже пословица, покушавајући да убеди несаломљивог. Најзад нареди да светоме одсеку главу, а свето тело његово да баце псима и птицама. Тако обезглављен блажени Елевтерије предаде душу своју у руке Божје, а његово свето тело, нађено незбринуто, узе неки побожни и богољубиви хришћанин, украшен чином свештенства, који, помазавши га мирисима, сахрани га чесно.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА ВАКХА НОВОГ

СВЕТИ Вакх беше родом из Палестине; живљаше у време царева: Константина и Ирине.⁴⁷⁸ Родитељи му беху хришћани, од предака хришћана. Мајка му беше веома дивна хришћанка, али отац, заведен таштом славом овога света, одрече се, авај! истините и праотачке вере хришћанске и пређе у клету веру агарјанску. Касније у њега се роди петоро деце, која бише однегована у незнабожној заблуди муслиманској. Пошто он умре у муслиманској вери, синови остадоше заједно са мајком. Трећи од његових синова Дахак, још пре смрти свога христоотпадника оца, намисли примити хришћанску веру, што и учини када му умре отац. Ту своју намеру он откри својој мајци, која га као добра хришћанка подржа у томе и укрепи.

Дахак онда отпутова из своје постојбине у Јерусалим. Тамо га један монах одведе у лавру светог Саве, где он прими свето крштење, и на крштењу доби име Вакх. Затим Вакх моли монахе и би обучен у монашку схиму. Као монах он дуго живљаше у посту и уздржању, украшавајући себе и осталим врлинама. Онда по наређењу игумана он оде из манастира, јер се игуман бојао да за Вакха не дознаду Агарјани, који су тада владали Јерусалимом. Када Вакх дође у Јерусалим, он, по промислу Божјем, нађе тамо своју мајку и каза јој све о себи. Притом даде израза и својој жалости што му се браћа налазе у неверју.

Када мајка исприча о томе својим синовима, тада они приступише Христовој вери и постадоше хришћани. Само један од њих остаде у неверју; и он оде к Агарјанима и издаде свога брата Вакха доставивши им да је Вакх постао хришћанин. Када Агарјани дознадоше то, они потражише Вакха. Нашавши га, они га одведоше к амиру Светога Града. Овај га посла к војводи и судијама. Пред овима пак свети Вакх неустрашиво исповеди Христа истинитог Бога, а осуди агарјанску веру као штуру и лажну и исмеја је. Због тога му главу одсекоше. И тако он прими неувенљиви венац мучеништва.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ТРИФОНА КОЉСКОГ

У СВЕТУ Митрофан, син свештеника који је живео близу града Торжка, у Новгородској области; родио се око 1485. године. Научен књизи од родитеља, Митрофан је волео одлазити у цркву, певати и читати у њој. Васпитан у побожности, он волео повлачити се с времена на време из светске сујете у једно пусто место, да би се насамо молио и беседио с Господом. Ватрено желећи да заувек остане у том пустом месту, он једном за време молитве чу необичан глас:

„Није овде твоје место, тебе чека земља ненасељена и жедна“. – Примивши овај глас као упутство с неба, Трифон реши да посвети себе проповедању Еванђеља међу онима који не знају Истинитога Бога – Господа Христа. И он крену у непознату земљу; и после дугих лутања по пустарама он, вођен Богом, стиже у западни део Лапландије, насељен номадским племенима незнабожаца – Лопара. И он одмах приону за апостолски посао: двадесет година непрестано је путовао по раштрканим насељима Лопара; пролазио огромна пространства, преко тундра, мочвара и гора, и то без средстава, а често и без наде да ће га примити; груби идолопоклоници су му много пута наносили силне муке, тукли га, пљували, по земљи вукли, смрћу му претили. А свети ревнитељ Небеске Истине све је то подносио кротко и великодушно; и покатад се повлачио у горе и пећине док се утишају јарост и гњев незнабожаца. Па се опет враћао к њима, опет им проповедао благовест Христову. И Господ је чувао слугу Свога. После двадесетогодишњих напора апостолских човекољубивог Трифона знатан број идолопоклоника поверова у Господа, и готови беху да приме свето крштење. Зато Трифон отпутова у Новгород и издејствова од архиепископа Макарија благослов да подигне цркву и добије свештеника. Вративши се, он на реци Печењи подиже цркву 1532. Јеромонах Илија освети цркву и крсти Лопаре, а самог Трифона постриже у монаштво. Помогнут јеромонахом Илијом преподобни Трифон поче крај цркве градити манастир у име

Свете Тројице. Убрзо се стече не мали број братије; и у току двадесет година би изграђен огроман манастир са многобројном братијом. За то време сва Лопарска племена западне Лапландије примише свето крштење. Године 1556. свети Трифон отпутова у Москву к цару Ивану Грозном, доби од њега богате дарове, и вративши се подиже за Лопаре нову цркву на реци Пазрјеки у част светих кнезова Бориса и Гљеба, која и данас стоји на граници Русије према Норвешкој. Под искусним руководством преподобног Трифона манастир је процветао, као расадник вере и побожности, и као кула светиља осветљавао и оживљавао сав тај крај. Устројивши потпуно манастир, преподобни Трифон последње године свога живота већином провођаше у усамљености крај прве цркве – Успенија Божје Матере, на свом омиљеном месту. Проживевши у Лапландији 70 година и достигавши дубоку старост, преподобни Трифон се тешко разболе. Пред своје престављење он утеши братију, причести се Светим Тајнама, па предаде душу своју Господу, 15. децембра 1583. године, у својих 98 година. И би сахрањен на месту које сам беше одредио, у пустињици, где и сада почивају свете мошти његове.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА КОРЕМОНА

ЕПАРХ по положају. Пошто је поверовао у Христа и крстио се, пострадао мачем посечен.

СПОМЕН СВЕТА ДВА ЦЕЛАТА

ПОВЕРОВАЛИ у Христа и мачем посечени.

16. Децембар

СПОМЕН СВЕТОГ ПРОРОКА АГЕЈА

СВЕТИ пророк Агеј рођен у Вавилону за време робовања Израилјева. Из племена Левијева. Пророковао на 470 година пре Христа. Посетио Јерусалим као младић. Подстицао Зоровавелеа и Исуса сина Јоседекова, поглавара свештеничког, да обнове храм Господњи у Јерусалиму проричући томе храму већу славу него бившем храму Соломонову: Слава ће дома овога последњега бити већа него онога првога, вели Господ над војскама (Аг.2:9). Јер ће се у томе новом храму јавити Господ Спаситељ. Доживео да види један део храма сазидан од Зоровавелеа. У старости умро и придружио се претцима својим.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА МАРИНА

СВЕТИ Марин живљаше у време цара Карина;⁴⁷⁹ високог порекла; још као млад бејаше члан царског Сената, сенатор. Оптужен због вере у Христа, он би као хришћанин изведен на суд, и примораван да принесе жртву идолима. Но пошто он то не хте учинити, њега обесише и мачевима секоше. Потом га на ужарену лесу положише; онда га на усијани тигањ опружише, па га у казан вреле воде вргоше. Али, чуван благодаћу Божјом, он у свему томе остаде неповређен. После тога Он би бачен у огањ; али се огањ на чудесан начин претвори у росу. Онда га вргоше међу дивље зверове да га поједу, али га ови не дарнуше. После свега тога би решено да мученика силом уведу у идолски храм и приморају га да принесе жртву. Мученик утом рече цару: Хоћу да принесем жртву боговима. – Томе се обрадова цар и његова свита. Но када сви уђоше у идолиште, Марин се молитвом обрати Господу Христу, и идоли попадаше и разбише се. То веома озлоједи цара, и он нареди те мученику одсекоше главу. Тако свети Марин предаде душу своју Господу; а свето тело његово би побожно погребено од стране богобојажљивих хришћана.⁴⁸⁰

СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ НИКОЛЕ ХРИСОВЕРГА, патријарха Цариградског

ОВАЈ свети патријарх управљао црквом од 980. до 995. године. Он је рукоположио за презвитера великог Симеона Новог Богослова онда када овај духовни великан би изабран за настојатеља манастира светог мученика Маманта у Цариграду. За његово време десило се на Кареји чудесно јављење Архангела Гаврила, који је том приликом научио монахе, да хвале Пресвету Богородицу песмом „Достојно јест“ написавши ту песму на плочи у цркви једне келије, која се од тада назива келија „Достојно“.⁴⁸¹ Знаменит и велики јерарх; упокојио се мирно и прешао у Царство Божје.

ЖИТИЈЕ СВЕТЕ ТЕОФАНИЈЕ ЦАРИЦЕ

БЛАЖЕНА Теофанија роди се у Цариграду од знаменитих родитеља, Константина и Ане, који беху сродници неколиких царева. Њен отац, по чину илустрије,⁴⁸² и мајка живљаху у чесном браку, и дуго времена не имађаху порода. Због тога они веома туговаху. Силно чезнући за породом, они се мољаху Пречистој Владичици нашој Богородици; и често одлазећи у њен свечесни храм што је у Форакији,⁴⁸³ они изливаху гред Њом срца своја у усрдним молитвама. И говораху: Нека се, о Господарице света, бесплодност наша разреши милосрђем Твојим; и нека посредовањем Твојим добијемо пород од Саздатеља!

И пошто искаху са вером, они и добише искано благодаћу Оне којој се усрдно мољаху: добише разрешење своје бесплодности и родише женско чедо коме наденуше име Теофанија.

Када Теофанија напуни шест година стадоше је учити књизи и упућивати у свако добро дело. И још у детињим годинама њеним могаху се видети у њој јасни знаци њених потоњих великих врлина и светости. И радоваху се веома родитељи њени видећи њену добродушност и памет, и надаху се уживати касније у њеном породу. Због тога они почеше погледати младића, сличног јој по знаменитости рода, добродушности и памети, да би је по закону удомили, пошто је већ пристизала за удадбу и била више од својих врсница украшена свима даровима.

У то време цар Василије Македонац⁴⁸⁴ тражаше на све стране лепу и украшену врлинама девојку за супругу своје сину Лаву Мудром.⁴⁸⁵ Нашавши да је Теофанија боља од свих осталих девојака, он ожени њоме свога сина који већ беше проглашен за наследника престола. Свадба би обављена уз свеопшту радост и весеље.

После неког времена лукави враг посеја кукољ у царском дому између оца и сина, те отац са великим гњевом устаде на сина: затвори га са супругом његовом Теофанијом у тамницу и

постави јаку стражу. А ово би учињено под утицајем тајне злобе и препреденог лукавства епиокопа Евхаитског Теодора Сантаварина, волха, кога цар Лав није волео.

Ствар је почела овако: када умре првенац цара Василија а брат цара Лава, Константин, цар Василије туговаше за њим и неутешно плакаше, јер га веома љубљаше. Тада споменути волх, видећи цара у великој тузи и желећи га утешити, помоћу својих враџбина показа цару умрлог сина његовог Константина жива где јаше на коњу и иде му у сусрет. Загрливши сина рукама и с љубављу га целивавши, цар га поново изгуби из вида, јер враџбинско привиђење и утвара ишчезе. Цар се удиви и ужасну, и сматрајући то виђење за стварност он стаде веома уважавати Сантаварина и у свему га слушати као свог искреног пријатеља. Млади пак царевић Лав, човек паметан и богобојажљив, згади се на овог волха, и мрзећи га као непријатеља Божјег презираше га. А Теодор, мозгајући како да се освети Лаву за тај презир, смисли овакво подло лукавство: у згодном тренутку он насамом приступи к царевићу Лаву, и тобож доброжелатељан и пријатељски расположен према њему, рече му: Ето ти си царе млад и са оцем својим одлазиш у лов. За сваки случај ти треба да тајно носиш у чизми нож: да га некада употребиш против звера, некада да га у потребном тренутку пружиш оцу, а некада, ако би случајно на твог оца изненада насрнуо неки домашњи непријатељ, којих твој отац има доста, ти одмах извукао тај нож, поразио непријатеља и одбранио живот свога оца.

Послушавши овај лукави савет свога непријатеља и не схвативши опасност од тога, Лав поче тајно носити нож у чизми када би са оцем ишао у лов или на коју другу страну. А лукави Сантаварин после извесног времена рече кришом цару Василију: Син твој Лав хоће да те изненада убије, да би царовао сам. Као доказ злог умишљаја његовог нек ти послужи ово: када кренеш у лов са њим, он носи сакривен у чизми нож, спремљен да те у згодном тренутку изненада удари и убије. Ако хоћеш да се увериш у то, ти сам провери то: крени у лов повевши и њега са собом, па кад изиђете у поље ти нареди да га претресу и виде шта он има у чизми; и ти ћеш се лично уверити да је истина ово што ти кажем.

Убрзо потом цар Василије узе младога цара, сина свог, и оде с њим у лов. А када беху у пољу, цар нареди да се види шта Лав има у чизми. И би нађен нож оштар с обе стране. То одмах запали цара Василија огњем неисказане јарости и гњева на сина његова, пошто је сматрао да је истина што му је Сантаварин говорио о сину како хоће да га убије. И при том рече: Ради тога је он и нож спремио. – А Лав, потпуно невин, увераваше да он носи нож не да убије оца него да му живот сачува. Међутим силно разгневљен отац, не желећи ни реч чути од сина, тог часа затвори њега и његову супругу, блажену Теофанију, у једној тајној и мрачној одаји царскога дворца, и постави јаку стражу.

Тако лукави волх Сантаварин одмазди царевљу Лаву. Али у томе најгоре беше то што отац хоћаше, по наговору Сантаварина, да сину избоду и ископа очи. И он би то свакако учинио, да га у томе не спречише патријарх и сав сенат.

Невини цар Лав и блажена Теофанија, ни криви ни дужни, провели у мрачном затвору више од три године. Тамо они ништа друго не упражњаваху до једино молитву и пост, тугујући због свог затвора и призивајући свевидећег Бога за сведока своје невиности. Сенат је много пута хтео да моли цара за сина, али му се није давала згодна прилика. Напослетку, таква му се прилика пружи да се обрати цару са односном молбом. А то се догоди на следећи начин.

У царској палати беше птица папагај, научена да изговара неке људске речи, и тиме забављаше цара и друге званице. Једном цар, о празнику светог пророка Илије, беше сазвао све великаше своје у двор на гозбу. За време веселја папагај, – да ли од кога научен или случајно, не зна се, – много пута изговори ове речи: „авај, авај, господине Лаве!“ – Чувши то, сви великаши престадоше јести и пити, и сеђаху смућени. Видећи где смућени великаши нити једу нити пију, цар их питаше што су тако невесели. Тада они, сматрајући да је згодна прилика, устадоше препуни суза и рекоше: Када птица, немајући разума, тугује због свог невино страдајућег господара, и ридајући и иштујући га говори: „авај, авај, господине Лаве!“ како се онда можемо веселити, јести и пити ми, разумна и словесна бића, који

насигурно знамо да твој син а наш господин страда невин, и да због људске злобе и клевете трпи гњев твој родитељски? Нисмо ли ми још више дужни туговати због тога? О, царе! ако је син твој сагрешио што теби, оцу своме, и хтео подигнути руку на тебе, дај нам га овамо, да га на комаде исечемо. Ако пак он ни у чему није крив, као што то сви насигурно знамо, зашто онда мучиш крв своју?

Ове речи силно дарнуше цара, срце му се разнежи и потресе жалошћу и умилењем, и он одмах нареди да цара Лава изведу из мрачног затвора, остригу му нараслу за време тамновања косу, одену га у царске хаљине, и с почашћу доведу к њему. И када све то би учињено, устаде цар сав заливен сузама, загрли сина и целива, и поврати му пређашње царско достојанство.

После тога цар Василије поживе још мало, разболе се и умре оставивши царску власт своме сину. А Лав, после смрти свога оца, нареди те волха Сантаварина ухватише, избише, очи му избодоше, и на заточење у град Атину послаше. Тако се злоћа овога волха сручи на његову сопствену главу. А овај Сантаварин беше по вери манихејац, по учењу волх, по лицемерју хришћанин, по чину епископ, а по мишљењу цара Василија светитељ због чудеса која чињаше помоћу враџбина.

Блажена пак Теофанија, ступивши после свога затвора у царски живот, усрдно рађаше на спасењу своје душе, ни у шта не сматрајући царску славу и презирући као ђубре и сан сласти и сујету овога света. Она непрестано, дању и ноћу, имађаше у устима својим псалме, духовне песме и молитве, и сав живот свој провођаше угађајући Богу и иштући Га делима милосрђа. Она се не стараше да царски украси тело своје. Иако она споља биваше одевена са извесним благољепијем, но она је испод хаљина тајно носила на телу грубу власеницу, којом мучено умртвљаваше се тело њено. Живот њен беше испоснички: она се храњаше простим хлебом и сушеним зељем, а обилне трпезе беху потпуно одбачене од ње. Сва богатства и драгоцености што јој долажаху до руку, она раздаваше ништима и убогима, сирочади и удовицама; њима даваше такође скупоцене хаљине

и наките. Она обнављаше бедне келије монашке и манастире, снабдевајући их имањима и свима потребама.

Такво беше старање и брига ове христољубиве царице о свима. На своје слуге и робиње она гледаше као на браћу и сестре; и никога не називаше просто, по имену, него све величаше звањем о Господу, указујући поштовање имену, чину и дужности свакога. И не изговори она језиком својим клетву, и не изиђе из уста њених ни лажна реч, ни оговарање, ни клевета, нити икаква непотребна реч. А према свима она беше добра: плакаше с плачнима, радоваше се с радоснима. Мада постеља њена и беше покривена висоном⁴⁸⁶ и украшена златним украсима, но она није спавала на њој, него је простирала на земљу суру рогожу преко оштрих животињских костију и зуба, легала да спава на њој, и такву постељу своју сваку ноћ давидски сузама натапала,⁴⁸⁷ и после кратког спавања на славословљење Бога устајала.

Од тако суровог испосничког живота блажена Теофанија западе у тешку телесну болест. Ипак она не изнеможе душом од непрестане молитве, нити престаде поучавати се Божанским законима, читајући свештене књиге и извршујући читано. Сва њена радост беше: помагати невољнима, штитити удовице, старати се о сирочади, тешити тужне, отирати сузе плачнима. И беше она мајка свима који не имађаху склоништа и помоћи. Живећи у свету, она одбаци све светско; налазећи се у браку, она заволе благи јарам Христов, и узевши на раме крст Христов понесе га; и тако угоди Богу.

Предосећајући излазак душе своје из тела, блажена Теофанија наложи да јој сви дођу ради опроштаја. Затим, давши свима последњи целив, она пређе из царства земаљског к небесном, и предстаде Цару славе, украшена многим врлинама својим. И би увршћена у ред светих, врлинама угодивши Богу; а чесно тело њено би свечано сахрањено.⁴⁸⁸

Муж блажене Теофаније, цар Лав Мудри, још за живота њена, видећи њену велику светост и почитујући је не као супругу него као госпођу своју и посредницу пред Богом, намисли пре времена подићи храм у њено име. А светитељка, сазнавши за то, не само не пристаде на то, него и строго му забрани да то

чини. Стога храм који се већ био почео зидати у њено име би преименован у име Свих Светих. И од истога цара, по саветовању са целом Црквом, би установљено да се празник Свих Светих празнује у прву недељу после Педесетнице. Цар говораше: „Ако је Теофанија света, нека се и она празнује заједно са Свима Светима, у славу Богу слављеноме од Свих Светих!“ Њему нека је и од нас слава вавек. Амин.

СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ МЕМНОНА, архиепископа Ефеског

ОВАЈ свети отац учествовао на Трећем Васељенском Сабору, 431. године, заједно са Светим Кирилом Александријским а против јеретика Несторија. Бранио православну веру у оваплоћење Богочовека Христа од Пресвете Богородице. Преставио се у миру.

СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ СИМЕОНА, архиепископа Антиохијског

ПОМИЊЕ се заједно са Мемноном, архиепископом Ефеским, који се опет често меша са Модестом, патријархом Јерусалимским (о коме видети под 18. децембром).

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА ПРОМА и ИЛАРИЈА

ОВИ свети мученици пострадали за Христа мачем посечени.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНЕ МАТЕРЕ НАШЕ СОФИЈЕ

У СВЕТУ кнегиња Соломонија, супруга великога кнеза Василија Јоановича. Разведена од свога супруга као нероткиња, она против своје воље би замонашена у Рождественском женском манастиру, и потом послана у Суздаљски Покровски манастир. У борби са собом преподобна Софија светим подвизима очисти и освети душу своју. И пошто богоугодно проведе у манастиру 17 година, она се престави 1542. године. Од гроба њеног биваху многа чудеса и исцељења. Свете мошти њене покоје се у Суздаљском манастиру.

17. Децембар

ЖИТИЈЕ СВЕТОГ ПРОРОКА ДАНИЛА и с њим светих трију младића АНАНИЈЕ, АЗАРИЈЕ и МИСАИЛА

СВЕТИ пророк Данило беше од царског племена Јудина. Када Навуходоносор⁴⁸⁹ разори и оплени Јерусалим, тада и Данило, као дечак, би одведен у ропство заједно с Јудејским царем Јоакимом и мноштвом других Израиљаца из Јерусалима у Вавилон. Тамо се он још у младости прослави Божјим даровима; нарочито када мудро изобличи неправедне и безаконе судије Јудејске и избави од смрти невину Сузану.

У то време Јевреји који се налажаху у ропству Вавилонском имађаху два старца – судије, које они изабраше да расправљају њихове међусобне размирице. У одређене дане ови старци долажаху у дом угледног и богатог човека Јоакима и пресуђиваху међу браћом размирице. Јоаким имађаше жену, по имену Сузану, кћер Хелкијеву, која беше веома лепа и богобојажљива. Родитељи њени, људи праведни, беху своју кћер васпитали по закону Мојсијеву. А ова два старца беху људи незаконити: под видом суда они твораху неправду, те се на њима испуни реч Господња: „изиђе безакоње из Вавилона од старца судија“.⁴⁹⁰

Ова два старца свакодневно посматраху Сузану где улази у башту свога мужа и одлази отуда, и у њима се појави похота према њој. И развратише они ум свој и скренуше очи своје да не гледају у небо и да не спомињу праведне судове. Али не откриваху један другOME страст своју, пошто се стиђаху обелоданити то. Сваки је од њих тражио згодну прилику за задовољење своје страсти. И једном они рекоше један другOME: „Хајдемо кући, јер је време ручку“. И изишавши они се растадоше. Но при повратку они се поново сretoше на истом месту; и распитујући један другога о томе, они признадоше један другOME страст своју. Тада се они договорише да заједно вребају згодну прилику и нађу Сузану саму. И трећега дана Сузана, као и обично, уђе у башту само са две служавке, са намером да се окупа пошто беше врућина. У башти не беше никога, сем два старца који се беху сакрили и мотраху. Сузана

рече служавкама: Донесите ми уље и сапун, и затворите баштенска врата, да се окупам.

Служавке тако и поступише: затворише врата и одоше, не приметивши прикривене старце. Кад оне отидоше, оба старца устадоше, приђоше к Сузани и рекоше: Ето, врата су баштенска затворена и нико нас не види, а ми те желимо. Стога пристани на наш предлог, и буди с нама. Не пристанеш ли пак, ми ћемо сведочити противу тебе да је с тобом био младић, и да си због тога одаслала од себе своје служавке. – Сузана зајеца и рече: У тескоби сам страховитој: ако учиним што предлагете, смрт ми је; не учиним ли, нећу избећи од ваших руку. Боље је за мене не учинити то и пасти у руке ваше, неголи сагрешити пред Богом.

И повика Сузана на сав глас; повикаше такође и старци против ње. И један отрча и отвори баштенска врата. А када они што се налажаху у кући чуше вику из баште, дотрчаше у башту кроз задња вратанца, да виде шта се догодило Сузани. А када старци рекоше речи своје, слуге се Сузанине постидеше веома, јер се никада тако што није рекло о Сузани.

Сутрадан, када се народ сабра к Јоакиму, мужу Сузанином, дођоше и оба старца пуни зле замисли против Сузанае: да је предаду на смрт. И рекоше старци пред народом: Пошаљите по Сузану, кћер Хелкијеву а жену Јоакимову. – И послаше. И дође Сузана, и родитељи њени, и деца њена, и сви рођаци њени. А Сузана беше врло млада и веома лепа. Безаконици наредише да јој открију лице, пошто беше покривено, да би се нагледали лепоте њене. А рођаци и сви који је познаваху плакаху. Међутим оба старца уставши усред народа, положише руке на главу њену. А она плачући погледа на небо, јер јој се срце уздаше у Господа. Тада оба старца рекоше: „Када ми хођасмо по башти, ова жена уђе са две служавке, и затвори баштенска врата, и одасла служавке. И дође к њој младић, који се беше сакрио тамо, и леже с њом. А ми, налазећи се у углу баште и видећи такво безакоње, притрчасмо к њима и затекосмо их на делу, но младића не могасмо задржати, јер беше јачи од нас, и отворивши баштенска врата побеже. Али ову ми ухватисмо, и питасмо је: Ко беше тај младић? – Међутим она не хте да нам

каже. О томе ми сведочимо“. – И поверова им скуп, као старешинама народним и судијама, и осуди Сузану на смрт.

Тада завапи Сузана громким гласом, и рече: Боже вечни, Ти знаш оно што је сакривено, и Теби је унапред познато све пре но што се збуде! Ти знаш да они лажно сведоче против мене, и ево ја умирем не учинивши ништа од онога што ови људи злобно измислише против мене“. – И услиши Господ глас њен.

Када Сузану вођаху на смрт, Бог подстаче Духом Светим младог јуношу, коме беше име Данило, те он громким гласом викну: Чист сам ја од крви њене! – Тада се сав народ обрати к њему, и упита га: Шта значи та реч коју си рекао? – Данило онда ставши усред њих рече: Тако ли сте безумни, синови Израилјеви, те не испитавши ствар и не дошавши до истине о њој, ви осудисте кћер Израилјеву? Вратите се на судиште, јер ти старци лажно сведочише против ње.

И одмах се сав народ хитно врати, и старешине народне рекоше Данилу: Хајде, седни усред нас и објасни нам ствар, јер ти Бог даде старешинство. – И рече Данило народу: Раздвојте их подалеко једног од другог, и ја ћу их испитати. – А када их одвојише једног од другог, Данило призва једног од њих и рече му: Оматорели у злим данима! сада се обелоданише греси твоји које си чинио раније изричући неправедне пресуде: осуђивао си невине, а оправдавао си кривце. Међутим Господ Бог каже: невиног и праведног не убијај.⁴⁹¹ Зато, ако си видео ову жену, реци под каквим си је дрветом видео да разговара с тим младићем. – Он одговори: Под мастиковим дрветом. – Данило на то рече: Тачно си слагао на своју главу, јер ево ангео Божји, који је примио одлуку од Бога, расећи ће те напола. – Удаљивши овога, Данило нареди да му приведу другога старца, и рече му: Племена Ханана, а не Јудино! тебе заведе лепота, и похота разврати срце твоје. Тако сте поступали ви са кћерима Израилјевим, и оне из страха живљаху с вама; али сада кћи Јудина не поднесе ваше безакоње. Хајде, кажи ми, под каквим си је дрветом видео да разговара с тим младићем. – Он одговори: Под зеленим храстом. – Данило му на то рече: Тачно си слагао на своју главу, јер ангео Божји с мачем чека да те расече напола, да би вас уништио.

Тада сав збор повика громким гласом и благослови Бога који спасава оне који се уздају у Њега, и устаде на оба старца, јер их Данило изобличи устима њиховим што су лажно сведочили. И поступише с њим по закону Мојсијеву: убише их, због страшног злоумишљаја њиховог против ближњег. И спасена би у тај дан крв невина. А Хелкија и жена његова прославише Бога због кћери своје Сузане заједно с мужем њеним Јоакимом и са свима рођацима, јер се не нађе у њој срамна ствар. Данило пак постаде велики пред народом од тога дана, и потом, због мудрости своје и због дарова Божјих што беху у њему.⁴⁹²

У то време цар Вавилонски Навуходоносор рече Асфеназу, старешини својих дворјана, да доведе између заробљених синова Израилевих, и од царскога рода, и од кнезова, младиће који су без икаквог телесног недостатка, лепи по изгледу, и научени свакој мудрости и вешти знању и разумни и који могу стајати у царском двору, па да их учи књигама и језику Халдејском. И нареди цар да им се сваки дан даје храна са царске трпезе и од вина које он пије, да се хране три године, а потом да дворе цара. А међу њима беху од синова Јудиних Данило, Ананије, Мисаило и Азарија. И старешина над дворјанима промени им имена: Данилу даде име Валтасар, Ананији Седрах, Мисаилу Мисах, Азарији Авденаго. Данило, заједно са три друга своја, одлучи у срцу свом да не скврнави себе јелима са царске трпезе и вином, и стога замоли старешину дворјана да их не скврнави. И даде Бог Данилу те нађе милост и љубав у старешине над дворјанима, И рече старешина Данилу: Бојим се господара свога цара, који вам је одредио јело и пиће; јер кад цар види лица ваша лошија него у осталих младића, ваших врсника, бићу одговоран цару главом својом. – А Данило рече Амелсару, кога старешина дворјана постави над Данилом, Ананијом, Мисаилом и Азаријом: Огледај слуге своје за десет дана; нека нам се даје поврће да једемо и вода да пијемо. И онда нека нам се виде лица пред тобом и лица младићима који једу царско јело, па како видиш, онако чини са слугама својим.

И послуша их Амелсар, и огледа их за десет дана. А кад прође десет дана лица им дођоше лепша и једрија него у свих оних младића који се храњаху царским јелима. И узимаше Амелсар јело њихово и вино, и даваше им поврће. И даде Бог свој четворици младића знање и разум у свакој књизи и мудрости; а Данилу даде да разуме сваку утвару и снове. И кад прође време по коме цар беше рекао да их изведу, изведе их старешина дворјана пред Навуходоносора. И говори цар с њима, и не нађе се међу свима ни један као Данило, Ананија, Мисаило и Азарија; и стајаху пред царем. И у свему чему треба мудрост и разум, за што их цар запита, нађе да су десет пута бољи од свих врача и звездара што их беше у свему царству његову.⁴⁹³

У другој години свога царовања Навуходоносор усни сан, и узнемири му се дух и сан га прође. И нареди цар да сазову врачe и звездаре и гатаре и Халдеје,⁴⁹⁴ да кажу цару сан његов. И они дођоше и сташе пред царем. И рече им цар: Усних сан, н узнемири ми се дух; желим да дознам шта сам снио. А Хелдеји рекоше цару: Царе, да си жив довека! Испричај сан слугама својим, па ћемо ти казати шта значи. А цар одговори и рече Халдејцима: Заборавио сам; ако ми не кажете шта сам снио и шта значи, бићете исечени и куће ће се ваше претворити у буњишта. Халдеји одговорише цару и рекоше: Нема човека на земљи који би могао казати цару то што иште; зато ни један цар ни кнез ни властелин није нигда искао тако што од врача или звездара или Халдејца. И што цар иште врло је тешко; нити има икога који би то могао казати цару осим богова, који не живе међу људима.

Цар се страховито разљути на то, и заповеди да се погубе сви мудраци Вавилонски. А кад изиђе заповест, те убијаху мудраце, стадоше тражити и Данила и другове да их убију. Тада се Данило обрати мудро Ариоху заповеднику стражарском, коме беше наређено убијати мудраце Вавилонске, и упита га због чега је цар издао тако грозну заповест. Ариох исприча све Данилу. Тада Данило отиде и замоли цара да му остави времена, па ће казати цару шта сан значи. Цар му испуни молбу, и Данило се врати кући својој, и исприча све друговима

својим Ананији, Азарији и Мисаилу, да се моле за милост Богу ради те тајне, да не би и њих четворица погинули са осталим мудрацима Вавилонским. И би тајна откривена Данилу у ноћном виђењу, и Данило прослави Бога. Онда Данило отиде к Ариоху, кога цар беше одредио да погуби мудраце Вавилонске, и рече му: Не убијај мудраце Вавилонске; изведи ме пред цара да кажем шта сан значи.

Ариох одмах изведе Данила пред цара, и рече му: Нађох човека између робља Јудина, који ће казати цару шта сан значи. А цар рече Данилу: Можеш ли ми казати сан који сам снио и шта значи? Данило одговори цару: Тајне о којима цар пита не могу казати цару ни мудраци ни звездари ни врачари ни гатари. Него има Бог на небу који открива тајне и јавља цару Навуходоносору шта ће бити у последње дане. Снисходљив према смирењу нашем, Он и нама откри сан твој; јер ја то сазнадох не помоћу неке изузетне мудрости своје него помоћу откривења милости Бога. Сан твој и што је видела глава твоја на постељи твојој ово је: Ти, царе, на постељи својој размишљао је шта ће бити после тебе, ко ће царовати после тебе; и Онај који открива тајне показа ти шта ће бити. Ти, царе, виде ово: према теби стајаше кип велик, и светлост му силна, и страшан беше по изгледу. Глава томе кипу бејаше од чистог злата, прси и мишице од сребра, трбух и бедра од бакра, голени од гвожђа, а стопала које од гвожђа које од глине. Ти гледаше докле се камен не одвали од горе без посредништва руку, и удари у кип, у гвожђана и глинену стопала његова, и смрска их. Тада се све заједно размрска: и гвожђе и глина и бакар и сребро и злато; и постаде као плева на гумну у лето; и ветар однесе све то, и не остаде ни трага од свега тога; а камен који размрска кип поста као гора велика и испуни сву земљу.

То је сан твој, царе! А он значи ово: златна глава – то си ти и цареви Вавилонски који беху пре тебе; сребро означава да ће након тебе настати друго царство, мање од твога;⁴⁹⁵ после тога биће треће царство – бакарно, које ће владати по свој земљи;⁴⁹⁶ затим ће доћи четврто царство, које ће бити тврдо као гвожђе, и као што гвожђе сатире и троши све, тако ће и оно све сатрти и поломити. А што си видео стопала и прсте које од кала

лончарскога које од гвожђа, то значи да ће то царство бити раздељено, и нешто ће у њему бити јако а нешто трошно.⁴⁹⁷ А у дане тих царева Бог Небесни подигнуће царство које се до века неће расути, и то се царство неће оставити другом народу; оно ће сатрти и укинути сва та царства; а само ће остати вавек. То царство биће духовно.⁴⁹⁸ – Ето шта значи сан, и тумачење је верно.

Тада цар Навуходоносор паде на лице своје, и поклони се Данилу, и заповеди да му принесу даре и кад. И рече цар Данилу: Заиста ваш Бог је Бог над боговима и Господ над господима и Цар над царевима.. када ти је могао открити ову тајну. – И узвиси цар Данила, и даде му многе велике дарове, и учини га господарем свој земљи Вавилонској и поглаварем над свима мудрацима Вавилонским. Исто тако, на Данилову молбу, цар одликова великим почастима другове Данилове: Седраха, Мисаха и Авденага, поставивши их над пословима земље Вавилонске.⁴⁹⁹

У осамнаестој години ропства Вавилонског цар Навуходоносор начини златан кип, коме висина беше шездесет лаката, а ширина шест лаката; и намести га у пољу Деиру у земљи Вавилонској. И посла цар Навуходоносор да саберу Кнезове, управитеље и војводе, старешине, ризничаре, судије, наставнике и све властеле, да дођу на свечано откривање кипа. И сабраше се сви, и стадоше пред кипом. А на том истом пољу Навуходоносор начини и пећ огњену ужарену ради погубљења оних који се не буду поклонили његовом царском наређењу. Тада гласник повика иза гласа: Народи, племена и језици, вама се објављује: кад чујете рог, свирале, китаре, гусле, псалтире, певање и свакојаке свирке, нападајте и поклоните се златноме кипу, који постави цар Навуходоносор. А ко не падне и не поклони се, онај час биће бачен у пећ огњену ужарену.

Зато када људи чуше рог, свирале, китаре, гусле и свакојаке свирке, нападаше сви народи, племена и језици, и поклонили се златноме кипу. А неки Халдеји тај час дођоше и тужише цару Ананију, Азарију и Мисаила, рекавши: Боговима твојим, царе, они не служе, и златном кипу који си поставио не клањају се. – Тада цар призва оптужене и упита их, је ли истина што говоре о

њима. А они одговорише: Бог наш коме ми служимо, може нас избавити из пећи огњене ужарене, и избавиће нас из твојих руку, царе. А и кад Он то не би учинио, знај, царе, да боговима твојим нећемо служити, нити ћемо се поклонити златноме кипу који си поставио.

Тада се Навуходоносор напуни гњева и заповеди да се ужари пећ седам пута већма него што беше обичај. Притом цар нареди најјачим људима у војсци својој да окују Ананију, Азарију и Мисаила, и да их баце у пећ огњену ужарену. Војници извршише наређење: оковаше их у плаштовима њиховим и у обући и под капама, и у свему оделу њихову, па их бацише у пећ огњену ужарену. При томе извршиоце наређења уби пламен огњени пошто пећ беше страховито ужарена. А ова три мужа: Ананија, Азарија и Мисаило, оковани падоше усред пећи огњене ужарене. И не само што не доживеше никакву повреду, него устадоше и хођаху усред пламена, славећи Бога и благосиљајући Господа. Међутим цареве слуге не престајаху распаљивати пећ нафтом, смолом, кучином и суварцима; и дизаше се пламен над пећи четрдесет девет лаката; и сукташе, и сагоре оне Халдеје које нађе око пећи. Ангео пак Господњи сиђе у пећ, и избаци пламен огња из пећи, и учини те у средини пећи ћарлијаше свеж ветрић; и огањ их се најмање не косну, нити их повреди, нити узнемири. Тада ова три мужа, као једним устима, запеваше у пећи, благосиљајући и славећи Бога: „Благословен си Господе Боже отаца наших, слављен и преузвишен вавек“...⁵⁰⁰

Цар Навуходоносор, чувши да они певају, препаде се, и брже уставши рече својим велможама: Не бацисмо ли у пећ три човека окована? Они одговорише цару: Да, царе. На то рече цар: Ено, видим четири човека одрешена где ходи посред огња и није им ништа, и четврти као да је Син Божји. – Тада приступи Навуходоносор к вратима пећи, огњем ужарене, и рече: Седраше, Мисаше и Авденаго, слуге Бога Вишњег, изидите и ходите. – И Седрах, Мисах и Авденаго изидоше изсред огња. И сабраше се кнезови и управитељи и војводе и већници цареви, и видеше те људе да их сила огња не потчини себи, нити им се коса на глави спали, нити им се одело промени, нити задах од

огња приону за њих. И поклони се пред њима цар Богу, и рече: Да је благословен Бог Седрахов, Мисахов и Авденагов, који посла Ангела Свога и избави слуге Своје, које се у Њ поуздаше. Зато ево издајем заповест: да се сваки, ма из ког народа и племена и језика био, који би похулио на Бога Седрахова, Мисахова и Авденагова, исече на комаде и кућа му се поруши, јер нема другога Бога који може тако избавити.

После тога цар обасу великом чашћу Три Младића, узвисивши их над свима и удостојивши их старешинства над свима Јеврејима што беху у његовом царству.⁵⁰¹

Међутим Навуходоносор, благујући на престолу свом, веома се погорди, и након немного времена опет усни сан који му предсказиваше његов пад и смирење. У том ону виде он дрво усред земље. Дрво беше велико и јако, и висина му досезаше до неба, и виђаше се до краја све земље. Лишће му беше дивно и род обилат, тако да би се сви могли прихранити њиме; звериње пољско одмараше се у хладу његову, и на гранама његовим становаху птице небеске, и од њега се храњаше свако тело. И гле, сиђе с неба Стражар и Светац; повика јако и рече овако: „Посеците то дрво, и окрешите му гране, и покидајте му лишће, и разметните му род; нека побегну звери испод њега и птице с грана његових; али пањ са жилама оставите му у земљи, и нека он, у оковима гвозденим и усред траве пољске, освежује себе росом небеском, и нека борави са зверињем у трави земаљској; срце човечије нека му се промени, и срце животињско нека му се да, и седам времена нека прође преко њега“.

Овај сан узнемири цара Навуходоносора, и он поново сабра све мудраце Вавиланске, звездаре и гатаре, исприча им свој сан и затражи од њих да му објасне шта он значи. Али му ни један од њих не умеде објаснити сан, док Навуходоносор не призва Данила, на коме почиваше Свети Дух Божји. Чувши царев сан и размисливши у себи, Данило рече цару: Господару, нека овај сан буде твојим ненавидницима, и значење његово непријатељима твојим. Дрво што си видео, то си ти, царе, који си велик и силан, и величина је твоја висока и досеже до неба и власт твоја до крајева земаљских. Но ускоро ћеш изгубити

царство: бићеш прогнан између људи, и проводићеш живот са зверима пољским, и храниће те травом као вола, и роса ће те небеска квасити, и седам ће времена проћи преко тебе докле познаш да Вишњи влада царством људским и даје га коме хоће. А што је наређено да се остави пањ са жилама од дрвета, то значи царство ће ти бити враћено када познаш да небеса владају. Зато, царе, нека ти је угодан савет мој: испуни грехе своје правдом и безакоња своја милостињом према невољнима, еда би ти Бог опростио грехе.

Тако протумачи свети Данило сан цару. И зби се све што он рече. Јер пошто прође дванаест месеца, ходећи по царском двору у Вавилону цар рече: Није ли ово Вавилон велики што га ја сазидах јаком силом својом да је столица царска и слава величанства мога.

Ове речи још беху у устима цару, а глас дође с неба: „Теби се говори, царе Навуходоносоре: царство се узе од тебе! И бићеш прогнан између људи, и живећеш са зверињем пољским, и храниће те травом као вола, и седам ће времена проћи преко тебе докле познаш да Вишњи влада царством људским и даје га коме хоће“.

И тог часа испуни се ова реч на Навуходоносору: ум му се помрачи, и он полуде; зато га у ланце оковаше; и пошто мира немаше под кровом дворца њега оставише под отвореним небом; и би прогнан између људи, и јеђаше траву као во, и роса му небеска квасијаше тело, те му коса нарасте као перје у орла и нокти као у птице. А по истеку седам година, у току којих нико не смејаше примити његово царство, Навуходоносор подиже очи своје к Небу, и ум му се поврати; и благослови он Вишњега, и похвали и прослави Вечноживога, чија је власт вечна и чије је царство из нараштаја у нараштај. „И сви становници земаљски ништа нису према Њему, – размишљаху цар, – и Он ради што хоће с војском небеском и са становницима земаљским, и нема никога да би му руку уставео и рекао му: шта радиш?“ У то време цар се поврати своме уму, и на славу царства његова врати му се величанство и пређашњи углед његов; и дворани његови и велможе потражише га, и утврди се он у царству свом, и величанство се његово још више повећа.⁵⁰²

И живљаше Навуходоносор хвалећи, величајући и славећи Цара Небеснога. Царова он свега четрдесет три године, и умре у миру. По смрти Навуходоносора царство Вавилонско наследи његов син Евилмеродах. Он ослободи тамнице заробљеног цара Јудејског Јехонију, држаног тамо у оковима. И беседова с њим пријатељски, и даде му престо виши од престола царева који беху код њега у Вавилону; и промени му тамничке хаљине, и он свагда обедоваше с њим, у све дане живота свога.⁵⁰³

По смрти Евилмеродаха зацари се Навуходоносоров зет Набонид, који учини својим сацарем сина свог Валтазара. За царовања његова пророк Данило се удостоји многих виђења, у којима му под видом разних звери би указано на потоње цареve и царства, на Антихриста, на свршетак света, и на Страшни суд.

„Видех, – каже Данило, – да се поставише престоли, и Стари данима седе: одело му беше бело као снег, и коса на глави као чиста вуна; престо му беше као пламен огњени, точкови му као разбуктали огањ. Огњена река излажаше и тецијаше испод Њега; хиљаде хиљада служаше му, и хиљаде хиљада стајаху пред њим; суд седе, и књиге се отворише“.⁵⁰⁴

И друга страшна и ужасна откривења виде Данило; о томе се довољно пише у његовој књизи.

Једном цар Валтазар приреди велику гозбу хиљади велможа својих, и пијаше вино пред њима. Окусивши вина Валтазар заповеди да се донесу судови златни и сребрни, које дед његов Навуходоносор беше однео из храма Јерусалимског, те да из њих пију цар и велможе његове, и жене његове, и наложнице његове. И донесоше судове златне и сребрне, и пијаху из њих цар и велможе његове, жене његове и наложнице његове. Пијаху вино, и хваљаху богове златне и сребрне и бакарне и железне и дрвене и камене; а Бога Вечнога, који има власт над њима, не прославише. У тај час изидоше прсти руке човечје, и писаху према светњаку по окреченоме зиду царскога двора, и цар виде руку која писаше. Тада се промени лице цару, и мисли га његове узнемирише, и појас се око њега распаса, и колена му удараху једно о друго. Повика цар иза гласа, те доведоше звездаре, Халдеје и гатаре; и рече цар мудрацима Вавилонским: „Ко прочита ово писмо и објасни ми шта значи, тај

ће бити обучен у скерлет, и носиће златан ланчић о врату, и биће трећи господар у царству“.⁵⁰⁵

Тада приступише сви мудраци цареви, али не моглоше прочитати писма нити објаснити цару шта значи. Због тога се цар Вавилонски врло узнемири и лице му се сасвим измени; и велможе се његове препадоше. Ради тога у палату где беше гозба дође царица – баба Валтазарова а жена Навуходоносорова, и исприча цару о Данилу, како он има у себи Духа Божија, и како га је цар Навуходоносор у своје време поставио за главара свима мудрацима, врачарима, звездарима, Халдејима и гатарима, због његове велике памети и мудрости и умења тумачити снове и виђења и размршивати замршене ствари.

Тада би доведен Данило пред цара, и цар му рече: Јеси ли ти Данило, један између заробљених синова Јудејских, које дед мој цар Навуходоносор доведе из Јудеје? Чух за тебе да је Дух Божји у теби, и светлост и разум и мудрост велика да се нађе у тебе. Стога прочитај ми написано на зиду прстима невидљиве руке и кажи ми шта значи; а то не моглоше учинити многи мудраци, звездари и гатари. Ако дакле можеш прочитати ово писмо и казати ми шта значи, бићеш обучен у скерлет, и златан ланчић носићеш о врату, и бићеш трећи господар у царству моме.

Тада одговори Данило и рече цару: Дарови твоји нека теби, и почасти своје подај другоме; а написано прочитаћу цару, и протумачићу шта значи. – Рекавши то цару, свети Данило најпре спомену цару деда његовог Навуходоносора како он због гордости би кажњен од Бога: изгуби обличје људско, би прогнан од људи, и храњаше се травом. Затим Данило изобличи цара Валтазара, говорећи му: А ти, Валтазаре, ниси понизио срце своје премда си знао све ово. Него си се подигао на Господа небескога, и судове дома његова оскврнисте пивши вино из њих, ти и велможе твоје и жене твоје и наложнице твоје. Поред тога ти похвали богове сребрне и златне, бакарне и железне, дрвене и камене, који не виде нити чују нити разумеју; и не прослави Бога, у чијој је руци душа твоја и сви путеви твоји.

Пошто тако изобличи цара, Данило се окрену напису на зиду и поче га читати. А беше написано ово: „Мене, Текел, Уфарсин“. Ове речи Данило протумачи овако: „Мене“ значи: изброји Бог царовање твоје и одреди му крај: „Текел“: измерен си на мерила и нашао си се врло лак; „Уфарсин“: подели се царство твоје, и даде се Мидијанима и Персијанима.

Чувши то, цар обасу Данила почастима као што обећа, иако беше узнемирен због тужног предсказања. Валтазар заповеди, те обукоше Данила у скерлет, и метнуше му златан ланчић око врата; и цар објави за Данила да је он трећи господар у његовом царству.

И зби се Данилово предсказање: исте те ноћи би убијен цар Вавилонски Валтазар, а Дарије Медијанин, заједно са Киrom Персијским, преузе царство; а беше му шездесет две године.⁵⁰⁶

У време свога царовања Дарије постави у своме царству сто двадесет сатрапа да буду над свим царством; а над њима постави три старешине, од којих један беше Данило; сатрапи су били дужни подносити извештаје овим старешинама, да не би оптерећивали цара. Данило превазилажаше и старешине и сатрапе, јер у њему беше велик дух и цар мишљаше да га постави над свим царством својим. Тада и старешине и сатрапи гледаху да пронађу неку кривицу у Даниловом управљању царством; али не могаху наћи никакву погрешку ни ману, јер Данило беше веран. Тада рекоше ти људи: Нећемо наћи против Данила ништа, ако не нађемо што против њега у закону Бога његова.

Онда те старешине и сатрапи предстадоше цару и рекоше му овако: Царе Дарије, да си жив до века! Све старешине у царству твоме, намесници и сатрапи, саветници и војводе договорише се да се донесе царска одлука и оштра наредба: ко се у току тридесет дана буде молио ма коме богу или човеку, осим теби, царе, тај да се баци у јаму лавовску. Зато, царе, донеси таку одлуку и напиши наредбу, да буде неизменљива као закон Мидијски и Персијски, и да се не сме нарушити.

Цар Дарије, не увидевши лукаву намеру њихову, донесе одлуку и издаде наредбу. А Данило кад дознаде да је наредба издата, отиде кући својој, где бејаху отворени прозори у његовој

соби према Јерусалиму, и он трипута на дан падаше на колена и мољаше се и хвалу даваше Богу своме, као што он то чињаше и раније. А они људи, тајно мотрећи на Данила, нађоше га где се моли и клања Богу своме. Па отидоше и рекоше цару: Ниси ли, царе, издао наредбу, да сваки, који се у току тридесет дана буде молио ма коме богу или човеку осим теби, царе, буде бачен у јаму лавовску? Цар одговори и рече: Сасвим је тако, а закон Мидијски и Персијски је непроменљив. – Тада они рекоше цару: Данило, један од заробљених синова Јудејских, не хаје за тебе, царе, ни за наредбу коју си издао, него се моли трипута на дан својом молитвом.

Чувши то цар се веома ожалости, и науми у срцу свом да избави Данила, и све до заласка сунца труђаше се да га избави. Но тужиоци Данилови приступише цару и рекоше му: Знај, царе, да је закон у Медијана и Персијана да се никака забрана и наредба, коју изда цар, не мења.

Тада цар нареди те доведоше Данила и бацише га у јаму лавовску; притом цар рече Данилу: Бог твој, коме ти без престанка служиш, нека те избави. – И донесоше огроман камен и метнуше јами на врата, и цар га запечати својим прстеном и прстеном својих велможа, да непријатељи Данилови не би нешто горе приредили Данилу, јер он имаше мање поверења у зле људе него у крвожедне зверове. Затим цар отиде у свој двор, и леже без вечере не допустивши да му се ишта донесе од хране; и сан побеже од њега. А Бог затвори уста лавовима, и они не дарнуше Данила.

Сутрадан цар устаде ујутру рано и отиде брже к јами лавовској, и викну громким гласом: Данило, слуго Бога живог, Бог твој, коме служиш без престанка, узможе ли те избавити од лавова? Данило рече цару: Царе, да си жив до века! Бог мој посла Ангела Свога и затвори уста лавовима, те ми не наудише, јер се нађох чист пред Њим, а и пред тобом, царе, не учиних зла.

– Цар се веома обрадова томе, и заповеди да изведу Данила из јаме. И извадише Данила из јаме, и не нађе се повреде на њему, јер верова Богу своме. И нареди цар, те доведоше људе који беху оптужили Данила, и бацише у јаму

лавовску њих, децу њихову и жене њихове; и још не дођоше на дно јами, а лавови их зграбише и све им кости потрше.

После тога цар Дарије написа свима народима и племенима и језицима што живљаху у свој земљи: „Мир да вам се умножи; Од мене се издаје ова заповест: да се у свакој области царства мога свак боји и страши Бога Данилова, јер је Бог живи и вечни, и царство се његово неће расути, и власт је његова бескрајна. Он избавља и спасава, и чини знаке и чудеса на небу и на земљи; Он избави Данила од силе лавовске“.

И бејаше Данило у превеликој части код цара Дарија као нико други, и цар га имађаше као свог најприснијег пријатеља. Такође у великој части код цара бежу и три друга Данилова: Ананије, Азарије и Мисаил.⁵⁰⁷

Јеврејски историчар Јосиф Флавије пише о Данилу да је он, као први великодостојник, имао велику власт у царству Персијском, и да је у граду Екбатани⁵⁰⁸ подигао знамениту кулу, која у времену споменутог историчара, након неколико стотина година после зидања, изгледа нова, као да је овог часа сазидана. У тој кули сахрањиваху се цареви Мидијски и Персијски; а чување куле беше поверено једноме од јеврејских свештеника.

После цара Дарија свети Данило бејаше такође у великој части и код цара Кира, јер га Кир учини најприснијим сарадником својим и посредником у народу. И живљаху Данило заједно са царем, и беше славнији од свих пријатеља његових.

Бејаше у Вавилоњана идол, по имену Вил,⁵⁰⁹ коме они сваки дан приношаху по двадесет великих мера пшеничног брашна, четрдесет оваца, и вина шест мера. И цар га веома почитоваше, и одлажаше сваки дан да му се поклони; А Данило се клањаше Богу своме. И упита цар Данила: Зашто се ти не клањаш Вилу?

– Он одговори: Зато што се не клањам идолима који су начињени рукама људским, него се клањам живоме Богу који је створио небо и земљу и влада над свима и над свачим. – Цар га упита: Не изгледа ли ти да је Вил живи Бог? Зар не видиш колико он једе и пије сваки дан? – Данило осмехнувши се рече:

Не обмањуј себе, царе, јер је он изнутра иловача а споља бакар, и никада он нити што поједе нити што попи.

Тада цар, разгњевивши се, призва своје жреце и рече им: Ако ми не кажете ко сву ту храну једе, бићете побијени. Ако ми пак докажете да њу једе Вил, онда ће Данило бити убијен зато што изговори хулу на Вила. – На то Данило рече цару: Нека буде по речи твојој. – А Виллових жречева беше седамдесет, осим жена и деце. И оде цар с Данилом у храм Виллов, и рекоше жреци Виллови: Ево, ми ћемо изаћи из храма, а ти, царе, постави јело и вино, па закључај врата и запечати их својим прстеном. И када сутра дођеш и не нађеш да је Вил појео све, онда нека ми будемо побијени, или Данило који је слагао и оклеветао нас.

Рекавши то жречеви беху потпуно спокојни, пошто су под трпезом били начинили потајни подземни ходник и улаз, којим су свагда долазили и поједали храну. И кад они изиђоше, и цар постави храну пред Вилом, Данило нареди слугама својим те донесоше пепео и посуше њиме сав храм у присуству само цара; онда изишавши закључаше врата, запечатише их царевим прстеном, па отидоше. А жреци, по обичају свом, дођоше ноћу са женама својим и децом, и све поједоше и попише.

Сутрадан порани цар, и Данило с њим. И упита цар: Јесу ли читави печати, Данило? – Читави су, царе, – одговори Данило. И чим се отворише врата, цар баци поглед на трпезу и ускликну громким гласом: Велики си, Виле!; и нема у теби ни какве преваре! – А Данило, осмехнувши се, задржа цара да не улази унутра, и рече му: Погледај на под и расмотри чије су ово стопе. – Цар одговори: Ово су стопе људи, жена и деце.

И разгњевивши се, цар нареди те похваташе жречеве и њихове жене и децу, и они показаше потајни ходник и врата, којима су долазили и поједали што се налазило на трпези. Тада цар нареди те их побише, а Вила предаде Данилу, и Данило га разби, и храм његов разори.⁵¹⁰

Бејаше на том месту велика аждаја, и Вавилоњани је почитоваху. И рече цар Данилу: Еда ли ћеш и за аждају ову рећи да је бакар? Ето, она је жива, и једе и пије; ти не можеш рећи да овај бог није жив; зато, поклони му се. – Данило рече: Господу Богу моме поклањам се, јер је Он Бог живи. Но ти, царе, дај ми

дозволу, и ја ћу убити аждају без мача и без штапа. – Цар одговори: Дајем ти дозволу. – Тада Данило узе смолу, маст и вуну, укува их заједно, па начини од тога грудву, и баци је у уста аждаји; ова је поједе, и препуче. И рече Данило: Ето ваше светиње!

Но када Вавилоњани чуше за то, силно узропташе и устадоше против цара, и рекоше: Цар постаде Јеврејин: разби Вила, уби аждају, поби жречеве. – И дошавши к цару, рекоше му: Предај нам Данила, иначе ћемо убити тебе и дом твој. – И када цар виде да они упорно настојавају на томе, он би принуђен да им преда Данила. А они га бацише у јаму лавовску. И он проведе тамо шест дана. У јами пак налажаху се седам лавова, и даваху им сваки дан по два телета и по две овце. Но овом приликом не дадоше им уобичајену храну, да би они појели Данила. Међутим Бог затвори уста лавовима, као и раније; и Данило борављаше с њима у јами као са кротким јагањцима.

У Јудеји пак бејаше пророк Авакум: Он скува чорбу, удроби хлеб у њу, и понесе жетеоцима на њиву. Но Ангео Господњи рече Авакуму: Однеси тај обед што имаш у Вавилон к Данилу у јаму лавовску. – Авакум рече: Господине, Вавилон никада видео нисам, и јаму не знам. – Тада га Ангео Господњи ухвати за теме, и држећи га за косу постави га у Вавилону изнад јаме силом духа свога. И викну Авакум говорећи: Данило! Данило! узми обед који Бог посла теби. – И рече Данило: Ти се опомену мене, Боже, и не остави оне који Те љубе. – И устаде Данило, и једе. А Ангео Божји у трен ока постави Авакума на његово место.

У седми дан дође цар да ожали Данила. И пришавши к јами он завири у њу, и гле, угледа Данила где седи у њој. И кликну цар громким гласом, и рече: Велики си, Господе, Боже Данилов, и нема другога осим Тебе! – И нареди цар те извадише Данила из јаме, а виновнике његовог страдања бацише у јаму, и лавови их тог часа поједоше у присуству Даниловом.⁵¹¹

Данило и три пријатеља његова доживеше дубоку старост.

Свети Кирил Александријски, и неки други, пишу да по смрти Навуходоносора и осталих царева, код којих Данило и његови пријатељи беху у части, настаде други цар, по имену

Камбиз.⁵¹² Дознавши за веру њихову, он их изведе на испитивање. Но када га они изобличише због његовог зловерја, он нареди да се одсече глава најпре Ананији. Азарија пак рашири свој огртач, и прими на њ одсечену главу Ананијину. А одсечену главу Азаријину прими Мисаил. Главу пак Мисаилову, подметнувши свој огртач, прими Данило. Напоследку, одсекоше главу и Данилу. Повестује се да по посечењу њиховом свачија глава се прилепи к своме телу, и Ангео Господњи, узевши тела светих, однесе их на гору Гевал,⁵¹³ и тамо она бише положена под камен. Након пак четири стотина година, у дан васкрсења Господа нашег Исуса Христа, васкрснуше и они заједно са неким другима, и јавише се многима, па опет уснуше.⁵¹⁴ А свети Оци одредише да се спомен њихов празнује на седам дана пред Христово Рођење, пошто и они беху из племена Јудина, из кога и Спаситељ наш води Своје порекло по телу, те се на тај начин јавља као сродник по телу ових светитеља.

Молитвама ових светитеља нека устроји у миру живљење наше Христос Бог наш, коме слава са Оцем и Светим Духом вавек. Амин.⁵¹⁵

СПОМЕН СВЕТИХ ПРЕПОДОБНОМУЧЕНИКА ЂАКОНА АВАКУМА, ИГУМАНА ПАЈСИЈА и осталих са њима

ЦРКВА Божја, основана на темељу Апостола и Пророка и заливена крвљу светих Мученика, разрасла се као многогранато дрво које је покрило целу васељену. Од првог дана свога постојања Црква је била, јесте и биће мученичка. Страдање и гоњење Цркве Божје је атмосфера у којој она непрекидно живи. У разна времена то гоњење је бивало различито: час јавно и отворено, час подмукло и прикривено. На Њој се непрекидно испуњавају речи њеног оснивача и Главе, Господа Христа: „У свету ћете имати невоље“; јер друкчије и не може бити, пошто царство Његово (= Црква) није од овога света. Господ је одувек у овом свету, као у шареној градини својој, убирао као најмирисније цветове и сабирао у небеске житнице Своје најједрије и најбоље плодове Цркве баш у виду светих Мученика. Што је један народ бивао богоноснији утолико је дивније плодове давао у лицу своје најбоље деце; и опет, уколико је један народ више плодова слао у житнице Небеског Домаћина у виду светих Мученика, утолико је тај народ постојао богоноснији и Богу милији.

И наш многострадални Српски народ, засађен као „дрво крај извора водених“ (Пс. 1, 3), давао је изобилне плодове „у своје време“. Он је кроз векове пунио и пуни небеске житнице многоценим плодовима, који ни по чему нису хуђи од приноса осталих хришћанских народа. Крв хришћанских мученика се обилно лила од дана када је српски народ просвећен светим крштењем, па све до данас. Читава јата светих душа, некада већа а некада мања, узлетала су у небеску Србију, убељена крвљу Јагњетовом и својом. Њихов број је бивао нарочито велики у времена општенородног страдања, као рецимо за време петвековног турског ропства, када је Бог предао српски народ, греха његових ради, у агарјанске руке, да му се тело мучи еда би се душа очистила. У том раздобљу српски народ се окитио као многоценим драгим камењем великим бројем својих

мученика и новомученика, довршујући тако „недостатке невоља Христових на телу своме“ (Кол.1:24). Њихов број је у потпуности познат само свевидећем и свезнајућем Господу, исто као и све разноврсности мука које они храбро поднеше за Господа свога. Мало је оних које по имену знамо, а још мање оних чији је мученички подвиг описан у српском мартирологију. Један од ових последњих, чијем се подвигу смерно клањамо и чији спомен радосно празнујемо, јесте и данашњи свети преподобномученик Ђакон Авакум, који је мученички пострадао од Турака за време Хаџи-Проданове буне 1814. године, заједно са осталим светим Новомученицима.

Овај дивни изданак рода српскога и украс Цркве Божије, рођен је у Кнез Пољу испод Козаре 1794. године од оца Гаврила и мајке Божане. Просвећен светим Крштењем доби име Лепоје⁵¹⁶ што је ваљда требало да наговести како његову телесну, тако и још више душевну лепоту. Прве појмове о Богу и светој вери Православној добио је Лепоје у родитељској кући од своје благочестиве мајке. А када је дечко порастао, а онако млад остао без оца,⁵¹⁷ његова мајка га одведе у манастир Моштаницу⁵¹⁸ да тамо изучи књигу, јер је желела да се њен јединац посвети Богу на службу. Врата од манастира им отвори отац Генадије, духовник те свете обитељи, који раније беше мирски свештеник са именом Ђорђе Шувак, и беше ожењен сестром Гавриловом (оца Лепојевог). Но пошто му умре супруга и он млад обудове, ступи у манастир, замонаши се и доби име Генадије. У манастир беше собом довео и свога сина јединца Стојана који беше Лепојевих година. Овај, дакле, отац Генадије погледавши у младића што га је мати довела, дуго не могаше одвојити очи од њега, јер он беше, како вели Сарајлија, „диван и дичан као Аполон“, а душом леп и чедан као прекрасни Јосиф, док му доброта и целомудрије беху исписани на лицу. Младић би одмах примљен у ту свету обитељ, а његова добра мати, удова, никако не хтеде да се одвоји од свога јединца, те и она остаде у манастиру да послужује.

Младић, будући Богом обдарен и просвећен, убрзо научи писмо и изучаваше свете и божанствене књиге наслађујући се вечном Истином, коју Бог откри људима ради њихова спасења.

Уз то изучи и црквено појање, те својим умилним гласом слављаше Бога дан и ноћ, јер свом својом чистотом и невином душом заволе ту свету обитељ и богослужење у њој, те се на њега могаху у потпуности применити речи Псалмопевца: „Господе, заволах лепоту дома твога и место где обитава слава твоја“ (Пс. 26, 8). Због таквог напредовања у врлинама и светом послушању, младић се ускоро украси светим анђелским ликом и доби монашко име Авакум. А када напуни осамнаест година би рукоположен за ђакона од стране пакрачког митрополита Јосифа Јовановића Шакабенте. Тада млади ђакон са сузама захваљиваше Богу што га је удостојио да служи свету службу са духовником те обитељи, да стоји пред светим Престолом у олтару и својим рукама да се дотиче Светих Божанских Тајни. И хођаше право путем Господњим извршујући са љубављу и усрђем своје монашке завете, како би се и на њему испуниле речи светог Апостола: „Нико да не постане немарљив за твоју младост; него буди углед вернима у речи, у животу, у љубави, у духу, у вери, чистоти“ (I Тим.4:12).

Но као што често после тихог и сунчаног дана наилази страшна олуја, тако и овде, по допуштењу Божјем, насташе тешка искушења како за младога ђакона, тако и за целу свету обитељ.

Године 1809. бунтовни Срби Босанске Крајине и Подкозарја, а под утицајем Карађорђевог устанка у Србији, дигну и сами устанак, познат под именом Јанчићева буна, који је био свирепо угушен. Тешке и несносне прилике после угушене буне натерале су многе Србе да побегну у шуме или да пребегну у Србију, Хрватску и Славонију. И сам игуман манастира Моштанице Генадије Шувак, који је узео видног учешћа у буну са осталим свештеницима и калуђерима, крио се пуне три године од турских очију и, најзад, 1811. године морао је напустити Босну и манастир Моштаницу око чијег се згаришта повремено налазио и на њему службу Божију служио.. Нешто више од једне године провео је у Славонији, узевши са собом и свога јединца Стојана и осамнаестогодишњег Авакума, који се тек беше зађаконио, као и његову мајку Божану. Из Славоније су кренули да траже мирније склониште. Ишли су од манастира до

манастира док једнога дана не стигоше на врата манастира Благовештења у Трнави у околини Чачка. Врата им отвори један просед калуђер и са великом љубављу их све прими. Био је то игуман Паисије, родом ту из Трнавe и из фамилије Ристовића. Са Паисијем је тада у манастиру била и његова стара мајка Синђелија, као и његов најмлађи брат Стеван, младић око 17–18 година, док је његов средњи брат Димитрије живео у својој кући недалеко од манастира. Како Паисије није имао братства за којим је веома жудео, оберучке је прихватио ове избеглице из манастира Моштанице. И одједном оживе та света обитељ складним појањем и лепотом богослужења, јер сада често свету Службу служаху три свештеника: игуман Паисије, отац Генадије и парох Трнавски Радован Вујовић са ангелу подобним млађаним ђаконом Авакумом, док су на службу одговарали својим анђелским гласовима ђаконови вршњаци Стојан и Стеван. Но такав блажени и богоугодни живот трајаше за кратко време.

После пропасти Карађорђевог устанка у јесен 1813. године, зулуми турски превршише сваку меру. Српске главе су кошене као снопље. Збегови су се по планинама напунили српске нејачи, која је одатле гледала кржаве гавранове како у својој засићености надлећу лешеве, који су се свуда од Дрине до Крајине и до Делиграда црнели, јер их није имао ко да искупи и сахрани. Многи виђенији људи су најпре одбегли у гору у хајдуке. Народ је стењао под теретом и невољама. То је приморало војводе и кнежеве који су остали у Србији да положи оружје Турцима пред ноге. Неки од њих су чак уз помоћ Турака умиривали народ да се не буну. Најдуже је у шуми остао Хаџи-Продан Глигоријевић, па се најзад и он предао чачанском Муселиму Латифаги, с којим је донекле и пријатељ био. Предавши се, он се доселио и настанио у Трнавском манастиру. Игуман Паисије, честити духовник, био је на великом гласу због свога родољубља, те су га и Турци ценили и уважавали. Долазак Хаџи-Продана, опробаног и чувеног војводе, необично га је обрадовао, а истоветност мисли и осећања брзо су их сродиле. Они су се договорили и одлучили да поново дижу устанак, па су чекали само згодан тренутак за то.

На ојађени народ је поред невоље од Турака дошла и друга, још већа и тежа. Од трулежи несахрањених лешева, које су Турци свуда сејали, земља се закужила те је завладала тешка и опака болест, од које лека није било. Харала је преко целе зиме, па наставила да коси и целе идуће године. Од куге су нарочито страдали градови, у које су се опет уселили Турци. Трнавски манастир, будући усамљен у планини, био је поштеђен ове опасности, те су и његови житељи били спокојни. Али, нажалост, не за дуго. На несрећу њихову, чачанском муселиму Латифаги дође идеја да и он са својим момцима, својим благом и оружјем потражи уточишта од ове опаке болести у Трнавском манастиру.

Игуман Паисије и Хаџи-Продан сада су били под непосредном присмотром Турака, што им није било пријатно. Па ипак почетком септембра 1814. године, изнад Трнавe у манастиру Стјенику, где је био велики збег, подаље од ока чачанског муселима Латифа и његове телесне гарде, који су још увек седели у Трнавском манастиру, састали су се сви кнезови, војводе и духовници из пожешке нахије, међу којима су били: Хаџи-Продан, игуман Паисије, отац Генадије Шувак и друга свештена и цивилна лица. На том састанку се одлучи да се народ диже на устанак. За вођу устанка изаберу кнеза Милоша из рудничке нахије, а за његовог помоћника Хаџи-Продана. Над устаницима је извршио заклетву врло популарни игуман Паисије коме је стављено у дужност да најбржим и најбољим путем сигнализира устанак, који је имао планути на Крстовдан 14. септембра 1814. године. Са скупа је упућено посланство кнезу Милошу да га извести о договору и да га умоле да им се као вођ придружи.

Тих дана је Латифага преузео пут из Трнавског манастира по Драгачеву и према Жичи ради умиривања бунтовне раје. Латиф-ага је у пратњи Хаџи-Продана, Аврама Лукића, Боке Протића – Гучанина, попа Николе Костића и још неких обилазио села на планини Јелици и ишао према манастиру Жичи. Овај Латифов пут ишао је на руку игуману Паисију да приђе извршењу Стјеничке завере. Уочи самог Крстовдана игуман Паисије, хаџи-Проданов брат Мијаило и други наоружани људи,

којих је већ било доста по планини Јелици, напали су осморицу Латифових момака који су били остали у манастиру да чувају Латифово благо и оружје, разоружали их и узели велико муселимово благо. О догађају у Трнави одмах је јављено Хаџи-Продану, који се ноћу искрао из Латифове пратње у Трnavу, а сутрадан на Крстовдан, на сред Трнавe, на Илијаку, развијена је устаничка застава око које се окупило од две до четири хиљаде устаника.

Тако, дакле, у Трнави, украј Чачка, у манастиру Благовештењу, Хаџи-Продан, игуман Паисије, Мијаило и други дигли су устанак на празник Часног Крста, управо оног истог дана када је и пропао пре годину дана. Тако је устанак везан за празник Крста и страдања и тиме добио своју симболику и тајанственост. Понети крст свога народа, и свој, на то је више него икада Крстовдан позивао. Хаџи-Продан је био свестан тога и он је сада понео тај крст заједно са свима који су уз њега били.

Истина, чим је стигао у Трnavу, Хаџи-Продан је ослободио Латифове људе и упутио их да иду из манастира у Чачак, а задржао је Латифово благо и оружје. Затим је одмах разаслао људе у остале нахије и обавестио тамошње војводе о догађајима у Трнави, позивајући их да се придруже устанку. Истовремено, Хаџи-Продан је предосећао опасност и скори напад Турака. Утолико пре што је кнез Милош одбио позив да се придружи устанку и стане на чело њега. Зима је била на прагу, горе су изгубиле зелену боју. Хране није било, муниције такође. Збегови за жене и децу нису били припремљени. А на Београдском граду радиле су стотине Срба. Могу их узети за таоце, побити, н шта је онда учињено? Тако је тада мислио Милош Обреновић када му је поруку Хаџи-Продана донео неки поп Симо. И одлучио је онако како Хаџи-Продан није желео. Одбио је да се придружи устаницима. Говорио је да време за устанак још није стигло. Када су Хаџи-Продан и око њега окупљени људи сазнали за поруку кнеза Милоша каквој се нису надали, ова је деловала на све као гром из ведра неба. Окупљени устаници се почеше разилазити свак на своју страну и оружје сакривати по пећинама и шупљим буквама.

У почетку, нешто позивима Хаџи-Продановим, а нешто и без њих чуло се за устанак у Трнави. Поједини кнезови, војводе и угледни људи почели су да се дижу. Устанак се ширио као трава после добрих киша. Захватио је пожешку и јагодинску нахију, као и нека села крагујевачке нахије. Изгледало је да устанак нико неће моћи угушити. Отпор Турака био је слаб. Нигде није било већег окршаја, нигде да се скупе и одупру. Милош је био у недоумици. Толико је обећавао Сулејман-паши у Београду да ће у Србији бити мирно, да је то једина народна жеља, а пушке већ увелико праште и падају турски војници. Зато оде Ашинбегу, муселиму рудничке нахије, и рече му: „Ја о тој буни не знам, дозволи ми да ја народ стишам“! Пристаде Ашин-бег и рече да ће и он војску послати на Хаџи-Продана и да ће буну заједнички угушити. Тако ка Трнави крене војска да угуши устанак. Из Београда се истовремено кретала велика војска под командом Наја-паше Ибшира, заменика београдског везира. Код Чачка се слегла силна војска. Хаџи-Продан имао је у Трнави мало војника и није могао дочекати Турке. Нарочито га је погодило када је видео да је и Милош пошао на њега. Стога је напустио Трnavу и пошао ка рудничкој нахији.

До једине одлучније битке дошло је код Кнића у Грузи. На једној страни били су бројни Турци и Милошеви људи, а на другој Хаџи-Продан са свега неколико стотина устаника, али одабраних. Битка је трајала цео дан, па су војске и заноћиле на бојишту. Но пошто је устаника било мали број, и већина вођа и виђенијих људи већ раније било похватано, и пошто је и сам народ био подељен међу собом, то устаници ноћу напусте бојиште, јер се у таквим условима није могло ратовати са турском силом. Са малим бројем људи Хаџи-Продан више Остружнице пређе у Срем, чиме је практично устанак и пропао. Али тиме нису и муке народне престале. Та буна је ипак опомињала Турке да се Србија није умирила. Народ је само требало позвати, и на скупу би биле за час многе чете, са оружјем и спремне за бој. Зато су се Турци потрудили, и ову буну искористили као повод, да обезглаве народ. Они су похватили скоро све народне прваке и виђеније људе, нарочито

духовне вође, који су на ма који начин били умешани у Хаци-Проданову буну, или су Турцима могли бити сумњиви.

Хајка је извршена најпре у Чачку, где су многи на превару похватани. Из Чачка је Каја-паша водио необичну колону. Све те похватане људе, оковао је у синџире и водио ка Крагујевцу. Говорило се народу да ће им све бити опроштено, јер је то била порука и Сулејман-паше из Београда. Наја-паша се састане са Милошем код Крагујевца. Народ из околних села дође у Крагујевац и донесе храну, као пре неколико дана у Чачку. И ту се понови страшна слика. Многи људи падоше у синџире и придружише се већ уморној и измученој колони људи доведеној из Чачка. Наја је затим отишао у Јагодину која је доживела исто што и Чачак и Крагујевац. Приликом хватања робља, Турци нису све трпали у синџире, него су многе поубијали на лицу места. Тако су Турци шездесет људских глава посекли у Драгачеву, док су равно сто лица повели у синџирима за Београд, секући успут кога стигну, као и сву нејач која је ишла за похватаним и завезаним родитељима. Исто тако у крагујевачкој нахији Турци су ухватили осамдесет шест угледнијих лица, затворили их у крагујевачку тамницу, и након неколико дана све посекли.

Турци су оковано робље у неколико „штафета“, како су називане колоне окованог робља, спроводили у Београд. Ка Београду се кретала прва колона од 115. људи окованих у синџире, бледих и уморних; а поред њих су корачали турски војници носећи трофеје победе Сулејман-паши. У тој штафети је био и игуман Паисије као и његов млади ђакон Авакум. Игумана је Наја слао као „најлепшу јабуку“ на пешкеш своме везиру. За колоном су измучене и преморене посртале мајка ђакона Авакума Божана и мајка игумана Паисија Синђелија, које се нису могле одвојити од својих синова. Када је колона пролазила кроз села, жене су, побуђиване хришћанским милосрђем, кришом износиле хлеб и додавале таоцима, док су људи шапутали: „побиће их све“! Колона је најзад стигла у Београд и сви су се обрели у казаматима, затворени у Небојшу Кулу. Настали су тешки дани тамновања и ишчекивања грозне смрти.

Док су ови први тамновали, Ибшир Наја-паша и Ашин-бег су са Милошем и даље „умиривали“ народ и хватали ново робље

које је такође довођено у Београд, или ту и тамо убијано. Ковани синџири са оштрим алкама, које су се упијале у вратове из којих је цурила крв, звецкали су тужно по ојађеној земљи Србији. Неједнак ход, посустајање изнемоглих, пропраћено камџијањем и псовкама спроводника, увећавали су бол и кукњаву робља. У синџирима су били не само људи већ и жене па и нејака деца. – Зима ми је, каже једна девојчица од петнаестину година својој мајци, па цвокоћући скупљаше руке час на груди, а час трљајући прсте. – Ено хана, кћери, свратиће нас да се огрејемо, теши кћерку мајка. Испред хана као обично је трем на дрвеним ћулсијама за које повезаше робље, а спроводници уђоше унутра да се одморе и огрију. Пред ханом наста поскакивање од зиме и мраза, а спроводници помислише да робље кида ланце и покушава бекство. Истрчаше напоље, па кад видеше о чему се ради, уз псовку вратише се натраг. Тако је путовало робље од Јагодине до Београда, радујући се мрачним тамницама у чијим ће дебелим зидовима колико толико моћи да се загреју.

Док је робље тамновало у мрачним зидинама и копнило о слабој храни (добили су само парче хлеба и мало воде на дан), дотле је Сулејман Скопљак-паша премишљао каквим мукама да умори „бунтовнике“. Није му се хтело да их брзо лиши живота, већ да их што више намучи, како би се остали народ од њих „научио памети“, те пристао да буде покорна раја. Зато је смислио да их све живе на колац натакне на Стамбол Капији.

Освануо је 17. децембар 1814. године. Скопљак је поранио, и плеснувши длан о длан позвао сеиза. Када је сеиз ушао, прописно поздравио везира дубоким клањањем, и стао мирно, везир га је упитао:

„Је ли жив онај пексијан што ми га је ћехаја из Чачка на пешкеш послао?“

„Жив је и здрав, честити господару“.

„А дајете ли му шта да једе?“

„Комад хлеба и мало воде на дан“.

„Много је! И то од данас не“, рекао је строго заповеднички везир, наредивши да се спреми добар храстов колац и да се исти стави код врата пред кулом Небојшом.

Када је везиру саопштено да је заповест извршена, издао је наређење да изведу ону „најлепшу јабуку“:

„Даћете му онај церовак да понесе до Стамбол-Капије. Са њиме поведите што више робља да гледа шенлук“, заповедио је везир, пошавши и сам на Стамбол-Капију са својом свитом.

Док је везир издавао наређења, и док су их сеизи хитро извршивали, Ђакон Авакум је у тамници куле Небојше певао на глас својим умилним гласом дивну црквену песму:

„С нами Бог разумјејте језици и покарјајтесја, јако с нами Бог.

Услишите до последњих земли, јако с нами Бог ...“.

У непосредној близини Ђакона Авакума, у једном мрачном углу, коленопреклоно, додирујући час челом земљу, час дижући руке увис, игуман Паисије је шапутао следећу молитву:

„О Господе Исусе Христе, Сине Божји, благосиљам онај дан када сам у храму Благовештенија Пречисте Твоје Мајке, у коме сам служио Теби и Твом народу, спустио мој благослов на напаћени и намучени народ да устане на непријатеља, који све светиње погази, уништи и попали. Ја верујем, Господе, да ће Твоме српском народу, Твојом помоћи, мој грешни и недостојни благослов бити по милости Твојој благовештеније и блага и радосна вест у слободи, коју ћеш Ти дати и донети, да Те у њој свенародно прославља. Ти, Господе, видео си и знаш да је срце моје било далеко од земаљског блага за које се нисам никада лакомио, и Ти си, Господе, видео и Ти знаш да је срце моје једино везано за народ, као највеће благо моје после Тебе. Помози, Господе, народу Твоме.

Помози, Господе, и мени јер си ме удостојио ангелског образа у свештеном чину. Помози, Господе, да сачувам тај образ, подобан анђелима Твојима, на славу Твоју а на част и понос рода мога а наслеђа и достојанства Твога.

Колебање и смутње одагнај од мене и нека, Господе, буде воља Твоја.

Не дај ме, Господе, у руке непријатељима да немоћи и слабошћу мојом ликују, него кроз мене, слугу Твога, прослави народ Твој, децу моју и цео род српски.

Господе, муке које у име Твоје и за род мој добровољно носим и примам као највећи и најскупоценији дар Твој, учини да буду срцу моме слатке као нектар, а души мојој жедној Тебе, нека буду спасоносне и целебне као мелем.

Удостој ме, Господе, и другог великог и највећег крштења крвљу и мучеништвом, које си дао и дајеш избраницима својим. Али, Господе, за једно Те само молим: крв овог крштења нека буде на непријатеље Цркве Твоје свете и рода српског ..“.

Ђакон Авакум беше завршио са песмом, кроз коју је певао победничку молитву, и пришао своме игуману, па клекнувши поред њега, саслуша последње речи молитве, на које само изустити: „Амин и дај Боже“, а у тај мах звекет браве и шкрипање тешких тамничких врата прекиде их на молитви.

Један сејмен отвори врата, тражећи очима игумана Паисија. Када га угледа, уђе унутра, ухвати га за раме, па псујући и гурајући га испред себе изведе из тамнице. Ђакон Авакум потрча за игуманом до испред врата и ухвати игумана за десну руку на коју спусти свој последњи целив. Игуман Паисије је имао само толико времена да га пољуби у лице оквашено топлим сузама.

Стари игуман Паисије идући ка Стамбол-Капији, са коцем на рамену у друштву осталих Срба заробљеника, знајући каква га смрт очекује, не уплаши се, јер вера и духовна моћ коју му Бог подари испунише душу његову и он осећаше радост што ће пострадали за Христа, Његову Цркву и свој народ.

Онде где се доскора налазила Коларчева пивница, код споменика кнеза Михаила, била је Стамбол-Капија. Пред улазом у Стамбол-Капију био је покретан дрвени мост којим се улазило у њу. Испод моста ујезерила се велика баруштина прекривена залеђеном жабокречином. На самој капији турски сејмени чувају стражу а у сводовима њеним на гвозденим кукама висило је неколико српских глава.

Везир је изашао и стао са својом свитом на нарочито спремљеном месту на самој Стамбол-Капији и посматрао како кроз њу пролази: напред неколико сејмена, а за њима игуман Паисије са храстовим коцем на рамену, а позади њега у синџирима корача повезано робље, пробрано из тамнице. Када

су сви прешли преко дрвеног моста, везир је дао знак да стану и приступи се послу. Сејмени су стали. Стао је и игуман Паисије спустивши колац, дугачак око два метра, који му беше отежао, а чији је врх благо изведен још од саме његове средине. Наслонивши се на дебели колац, игуман Паисије је мирно посматрао како један сејмен копа рупу из које други изгрташе земљу. Кад је рупа била готова, сејмени се усправише и погледаше у везира, који пљесну длан о длан и тиме даде знак да раде даље. Један сејмен приђе игуману Паисију и узео колац из његових руку, а друга двојица дочепаше га и опружише потрбушке по земљи и чврсто везаше. Џелат му затим ножем засече између ногу месо да би колац лакше прошао, па врх његов увуче у зарез. Његови помагачи дрвеним маљевима полако колац забијаху у тело, а џелат га придржаваше да не склизне у страну, него правце да иде крај кичме како би избио испод самог потиљка. Паисије за све ово време јечаше, а кад колац усправише и земљу добро око њега у рупи набише, он гласно изусту: „Слава Богу“.

„Боооже“, чуо се мало доцније пригушен јаук Паисијев, а везир је задовољно пљеснуо рукама и показао сејменима на оно робље које је једним делом падало на земљу од ужаса а другим очи заклонило, окренувши се у страну да не гледа онај стравичан приказ, који је и њима припремљен. Везир се потом окренуо и са својом свитом вратио у град, а сејмени повадивши своје ханџаре зашли су редом, и четрдесет осам лица исекли, и на коље мртве набили.

Дан је био ведар. Сунце је нагињало западу и својим руменим зрацима обасјавало Стамбол-Капију, а јагодинско робље баш тада наступаше испред ове ужасне касапнице на којој се пушила топла крв игумана Паисија и осталих трнавских Мученика. Отац Генадије, који беше у овој штафети и који беше посустао од путовања, гледаше преко дрвеног моста на улаз Стамбол-Капије. Одједанпут се трже и заста запрепашћено кад препозна на коцу свога у Христу брата и старешину игумана Паисија. Застали су и спроводници са целом „штафетом“, указујући робљу на исту судбу која их чека. Отац Генадије и

остало робље у синџирима стајало је оборених глава пред овим ужасним призором квасећи земљу врелим сузама.

Тога дана Синђелија је као и обично пошла да обиђе синове у кули Небојши. Пред Стамбол-Капијом је нагло стала препознавши свога сина Паисија. Ударајући се у прса заридала је горко, а потом потрчала ка Небојши да види да ли је тамо њен други син – Димитрије.

Када се Ибшир одморио од дугог пута, затражи од везира да му да Теофила Поповића, онога дакле који је писао писма и позивао на устанак, да се наслади његовим мукама. Везир се радо одазвао своме верном ђехаји. Непосредно поред Паисија јаукао је Теофило, Ибшир се гласно церекао са истог места одакле је и везир посматрао погубљење Паисијево.

Овакви и слични призори су се понављали скоро свакодневно и надаље више од месец дана. Београд беше бедна и тужна варош после пропасти Србије. Он је био тада људска касапница, гнездо ужаса и страха. Губилиште није било стално одређено, оно је било свуд, у граду и изван вароши, па и на ћошковима чаршије. Са зидова градских и караула варошких штрчале су мотке и коцеви с одсеченим главама око којих се гавранови скупљају; одмах изван вароши, нарочито поред главног пута од Стамбол-Капије ка Теразијама, и од Баталџамије ка Ташмајдану непокопане и унакажене лешине око којих се пси отимају, или још живи Мученици на кољу, који се по два-три дана боре с душом и разговарају са сродницима. „На врачару од Ташмајдана до Стамбол-Капије, прича један очевидац, с обе стране пута стоји парада од људи, на коље набијени ... имаде ји 60. или 70, кромје што су набијени у Јагодини и Ћуприји; међу овима... имаде попова и калуђера и многе су пси одоздо изели, докле су могли дохватити...“. По неко је имао толико снаге да грдњом или преклињањем учини да му ко при помрчини пиштољем муке прекине. Скопљак Паша је свако јутро узјавио свога коња и изашавши на Стамбол-Капију шетао око града по бедемима и Калемегдану. Вршио је смотру над људима који су на кољу умирали, мучећи се по два три дана и са задовољством је посматрао неисказане муке мученика.

Турци су необично волели када су из тамнице водили робље на губилиште да се увек у свакој партији нађе по који свештеник. Њих су зато они и приштеђивали да их увек буде. На Светога Саву (1815) набијено је на колац 20. свештеника, међу којима и поп Симо Сјеничанин, поп Радован Вујовић парох трнавски, поп Мијаило из Љутовнице и други.

За попа Радована се прича кад су га повели са осталима на колац Турци су га терали да иде брже говорећи:

„Ајде брже, пексијане“!

„Нисам пексијан но поп“, одговори Радован.

„А шта му је то ријеч поп? Ваљда исто што дервиш или оца“? упита један Турчин.

„Изговарај за мном прва слова ових речи: П(астир) О(ваца) П(равославних)“.

Турчин је изговорио: ПОП.

Турци, пре него што би узели живот Србима, покушавали су да им узму најпре душу. Они су, научени од оца сваке лажи – ђавола, обично нудили све које су водили на губилиште да приме њихову погану веру, опраштајући им притом све кривице и поклањајући им живот. Мало је било оних који су се хтели тиме користити да би избегли љуте муке. Радије су одлазили и на колац, говорећи: „Боље са коца лајати, него са Турцима клањати“. Па ипак било је и таквих, који су пристајали да изневере своју веру.

Када отац Генадије, прошавши поред живог на коцу набијеног игумана Паисија, стиже у тамницу, њега озари срећа, и на себе заборави када у тамници београдскога града затече жива свога јединца Стојана, кога су са игуманом Паисијем и ђаконом Авакумом дотерали из Трнавe у Београд. Стојан је био заједно са ђаконом Авакумом. Али се оцу Генадију срце брзо поче парати, јер га заокупи страх од предстојећих мука, удружен са мислима у којима је гледао сина Стојана како се увија заједно са њим на коцу. Зато се реши да прихвати понуду Турака и да се потурчи. Своју одлуку саопшти сину Стојану. Рече му да он ово чини у великој невољи, а највише ради њега јединца, обећавајући му да ће се једнога дана чим се прилика укаже,

поново вратити у своју свету веру православну. Тај разговор међу њима текао је отприлике овако:

Стојан: Бабо, Лепоју церов колац спремају.

Генадије: Свима је нама суђено, синко, да га носимо, неко пре а неко касније. Спаса нам нема ни с које стране. Можда ће честито дјете прећи у пашчећу вјеру да колац не омасти.

Стојан: Неће, богами, бабо, добро ја њега познајем. Тврда је вера његова. Тај се смрти не боји. Зна он како треба волети Бога и ову свету земљу.

Генадије: Знам, дјете, али добро утуви што ти кажем: Муке су то превелике, треба истрајати. Ја од живота ништа немам. Свеједно ми је кад ћу колац понети, али тебе ми је жао, твоје младости и лепоте. Послушај ти твог баба, не треба забраздити. Турско је време одзвонило, треба нашој земљи мишица.

Стојан: Знам, бабо, али шта ће рећи .. .

Генадије: Нема ту али. Примићемо погану вјеру за кратко време, док прође овај покољ, па ћемо после, у име Бога, опет бити што смо и били.

Стојан: Ама, бабо, како ћемо мимо осталу нашу браћу?

Генадије: Ласно ћемо, синко. Нека Турци чине своје, а ми ћемо по нашем. Вјеру ћемо у срцу носити. И Лепоје ће пристати да се потурчи.

Стојан: Нека буде како ти велиш!

Тако дакле, наваљивањима и убеђивањима отац Генадије приволе на ово сина Стојана. О одлуци саопшти и ђакону Авакуму предлажући му турчење. Ђакон Авакум за овај предлог не хте ни да чује. Одвраћаше их од њихове намере, указујући игуману на двоструко достојанство – свештенмонашки анђелски образ и српски национални понос. Отац Генадије остаде при своме и саопшти Турцима своју и свога сина жељу, да хоће да се потурче. Уважише им Турци молбу и обојицу изведоше из тамнице, давши их Ибширу, који их на свечан начин потурчи. Од оца Генадија поста Мула-Салија, а од Стојана – Реџеп.⁵¹⁹

Турци занудише и Димитрија, Паисијевог брата, да се потурчи, опраштајући му сву кривицу. Он то одби. Једнога дана

изведоше и њега из тамнице, изван градских зидова, одсекоше му главу па је натакоше на колац.

Од свих затвореника које су Турци похватили у Хаџи-Продановој буни, највише их је занимао млади и неустрашиви Ђакон Авакум. Ђакон Авакум лепотом својом беше сличан крину који се тек расцветава и Турци задивљени његовом лепотом и младошћу, хтели су пошто пото да га потурче еда би остао у животу. Беше дошао ред и на њега. Требало је сада и он да испије горку и тешку чашу коју је пре њега испио његов велики учитељ игуман Паисије. Турци су покушавали да га приволе на турчење, али ни молбе ни претње нису га могле на то приволети. На сва наваљивања и обећања Турака да се потурчи, презревши све ово – земаљска блага која му нуђаху, одговарао је молитвом Христу, Који га је невидљиво крепио и као правом војнику давао снагу.

Авакума нису само Турци убеђивали да се потурчи. Некадашњи његов игуман и духовник Генадије, а сада Мула-Салија и Реџеп, обилазили су га у тамници, али са њима није хтео ни једне проговорити. Говорио му је Мула-Салија: „Синко, Бог нека ти буде у помоћ. Потурчи се, не треба лудо мријети. Ето, Стојан и ја ...“. – Не, оче, ја сам Христов војник. Смрт је олакшање за све нас. Радујмо се смрти.

Када све понуде о потурчењу осташе безуспешне, куцну и Ђакону Авакуму његов час. Једнога дана, када се сунце рађало и златним зрацима обасипало врх Авале и поробљену Шумадију, отворише се тешка тамничка врата и Турци изведоше ђакона Авакума из Небојше, давши му да понесе колац на који ће кроз који час бити набијен. Ова тужна поворка, коју праћаху и у којој уживаху Турци, упути се на Калемегдан. За Ђаконом Авакумом ишла је његова болом утучена мајка Божана, плачући и изговарајући полугласно молбе да се потурчи. Две три сузе скотрљаше се низ анђеоско лице овог младог војника Христовог и дивног српског младића, не ради бојазни од смрти, већ то беху сузе сажаљења, које су истовремено биле и одговор ојађеној мајци, коју са њима опомињаше да се окане узалудног преклињања. Ђакон је носио колац храбро и весело и целим путем од Небојше до места губилишта из гласа певао:

„Нема вјере боље од хришћанске! Срб је Христов, радује се смрти; Страшни Божји суд и Турке чека, Па ви чин’те што је вама драго! Скоро ћете и ви долијати. Бог је сведок и његова правда“.

Пред Калемегданом, његова болом скрхана мајка гласно закука за својим јединцем, који мирно, као и Христос на својем голготском путу са Крстом на леђима, носаше заоштрени колац. Мајка не могла да одолети својој материнској болу, и у родитељском грчу са очима пуним суза приступи му и последњу молбу изрекше, да се потурчи и спасе свој млађани живот. „Бог ће ти синко, опростити, јер то чиниш у невољи“, говораше му она. И на ову, пуну бола и ужаса, мајчину молбу Ђакон Авакум кроз Богом надахнуту песму одговори:

citata, „Мајко моја на млеку ти хвала! citata

Ал’ не хвала на науци таквој!

Брзо ћеш се обрадоват’ сину!

Док пред Божје изидемо лице;

Смрт избавља од свакијех беда;

Цвет пролетњи тек за зимом иде,

Благо томе ко раније умре,

Омање је и муке и греха,

Па што коме Бог и вера дадне,

А још има браће на свијету“.

Дошавши на место погубљена, Турци поново почну саветовати Ђакона Авакума да се потурчи, те да тако млад не умре пре времена.

„А збиља, умиру ли и Турци кадгод“? упита младић смећећи се.

„Е, па умиру дабогме!“ – „Онда је свеједно а пре а после. Што пре умрем омање ми је греха“, одговори он одлучно.

И најзад, у последњем моменту када му се већ и сејмен пашин приближи да обави овај трагичан и страشان чин, у коме Турци уживаху, приближи му се гласник везиров и рече поруку господара свог који све ово са уживањем посматраше:

citata, „Авакуме, српски сине, ти Паисијев ђаче верни, citata

Још тренутак имаш само – одреци се свога Христа?

Не хтеднеш ли – ти знаш добро Паисијеву судбу црну!

И тебе ће овог часа, покосити судба иста“.

citata– „Смрт избавља од свих беда; citata
Благо оном ко пре умре,
Омање је мука прошо, Богу ће се пре узнети.
Од хришћанске вере лепе нема нигде вере лепше,
Чин’те Турци што вам драго, и тако се мора мрети“!
Бурни жагор „дивно дете“ кадуне се чудом чуде!
„Зар на колац ту лепоту? Не чинимо, Турци криво“!
И душеван Турчин један, – да уштеди дечку муке,
Прободе му јатаганом мученичко срце живо“.

И изврши се овај последњи чин драме мученика Христовог у којој Турци не остварише своју жељу, јер млади Ђакон Авакум испи чашу смрти са радосном надом на нетрулежно живљење у васкрслом Христу Богу.

Мајка је дуго нарицала код коца, који је са њеним сином јединцем био усправљен међу друго коље, на коме издисаху раније набијени мученици. Миловала је и љубила руке и ноге његове, док се није стропоштала под колац, заривши главу у млаку крв свога јединца, која се беше разлила по земљи. Негде у току ноћи освестила се, прекрстила и изгубила у мраку.

Колац на који је тога дана набијен млади мученик Ђакон Авакум, усправљен је баш на истом месту где је равно десет година раније погубљен боговађски архимандрит Хаџи Рувим. Ту је шездесетогодишњи архимандрит, 29. јануара 1804. године старачким дрхтавим гласом сам себи читао молитву „На исход душе“, и по свршетку исте изговорио последње речи: „Готов сам, чин’те Турци своје“!

Дакле након десет година, на истом месту, Ђакон Авакум је поновио скоро исте речи: „Чин’те Турци што је вама драго“, те је тако Калемегдан уистини постао место добрих мегдана, на коме су ови преподобномученици показали своје неустрашиво јунаштво, извојевали неувенљиву победу и задобили венац славе од Господа свога и Подвигоположника, да се вечно радују у царству Његовом, молећи се за све оне који верно поштују свети спомен њихов. Амин.

СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ ДИОНИСИЈА, архиепископа Егинског

РОДИО се на острву Закинту; син знаменитих, богатих и племенитих родитеља, Мокија и Павлине. Школован, изучио добро свете књиге, презрео сујету овог пролазног света, замонашио се. Као монах, сав се предао духовним борбама монашког живљења, постећи се, молећи се, стражећи, и све уопште врлине упражњавајући. Тако се подвизавајући, он превазиђе све оце своје обитељи, чак и најврлије старце. Због својих врлина он би удостојен презвитерског чина.

Умољен од Атинског архиепископа, блажени Дионисије се прими епископског чина, и би постављен за архиепископа Егинског.⁵²⁰ Имао преизобилну љубав према Богу и ближњима. У тој љубави он је спасао живот убици, који му убио рођеног брата и исповедио му тај свој грех: он је прикрио убицу овог од гонитеља, и послао га на сигурно место; и тако га спасао од суда.

Због светог живота свог блажени Дионисије би удостојен од Бога дара чудотворства. Поред других чудеса једном зауставио ток набујале реке, и тако прешао по суву њено корито заједно са својим ђаконом. Осим тога добио од Бога и дар прозорљивости и предвиђања.

Тако светлећи својим светим животом, он предаде своју свету душу у руке Божије седамнаестог децембра 1624. године. Његове мошти после кратког времена бише откривене потпуно читаве: из њих је текло миро; и бивала су, и бивају, многа чудеса од њих онима који им прибегавају с вером. Налазе се данас на његовом родном острву Закинту (у Јонском мору).⁵²¹

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА ЈАКХА

ОВАЈ свети мученик пострада за Христа мачем посечен.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ СТЕФАНА ИСПОВЕДНИКА

ПРЕПОДОБНИ отац наш Стефан, пре монашења звао се Дунало (или Данило). Бејаше прво великаш и гувернер острва Ниверте, код Кадикса у Шпанији. Познавши сву сујету овога света, он напусти и славу и богатство, па дође у Рим, где се замонаши. Потом оде у Цариград, где је разговарао с царевима, Константином и Романом Порфирородним,⁵²² па се онда упути у Јерусалим. У Јерусалиму он прими велику схиму од патријарха Христодула,⁵²³ који му даде име Стефан. Кињен и бијен од Сарацена, који га примораваху да обрије браду, он се удаљи у Египат. Тамо он би ухваћен и посађен у тамницу; и тамноваше са два свештеника шест месеци, морен глађу и жеђу и сваковрсним мукама. После тога блажени отац Стефан би изведен пред Амира египатског, који га окова у тешке ланце и примораваше га да се одрекне Христа. Но светитељ остаде непоколебљив и неустрашиво исповедаше да је Господ наш Исус Христос једини истинити Бог. Због тога би стављен на многе и страховите муке, од којих изнемогао он и умре. Пресели се у царство Христово крајем десетог века.

СПОМЕН СВЕТИХ ПРЕПОДОБНОМУЧЕНИКА ПАТЕРМУТИЈА, КОПРИЈА и АЛЕКСАНДРА

ОВИ угодници пострадаше за време Јулијана Одступника (361–363). Најпре провођаху живот у молитвеном тиховању у неком пустом месту Египта. Кренувши Одступник у рат против Персијанаца и чувши за ове Преподобне, посла те их доведоше преда њ. Најпре упита Патермутија колико има година. Када овај одговори да има 45, истера га напоље. Затим призва преподобног Коприја и разним вештинама и ласкањима овај свезли, убеди га, авај! да се одрекне Христа. Касније Патермутије, подсетивши га, на постове, молитве и друге подвиге које чињаше у подвизавању, поврати га опет у веру Христову. Сазнавши за то Одступник, нареди да одсеку језик светом Коприју и да га простру на ужарену лесу. А кад га ношаху на лесу и видевши је где баца искре, уплаши се. Но оснажен опет светим Патермутијем, би положен са њим на лесу, али благодаћу Христа осташе оба неповређени.

Затим бише бачени обојица у ужарену пећ, а заједно са њима уђе у пећ и монах Александар и храбро исповеди Христа. Пошто сва тројица осташе неповређени, одсекоше им главе по наредби тиранина, и тако примише блажени венце мучеништва.

СПОМЕН СВЕТИХ НОВОМУЧЕНИКА НЕКОЛИКО СТОТИНА СРБА

СВИ они пострадали љуто мучени за веру у распетог Христа Спаса у време Хаџи-Проданове буне 1814. године по разним местима Србије. О њима се говори опширније под данашњим датумом у житију и страдању светих Преподобномученика Ђакона Авакума и игумана Паисија.

СПОМЕН СВЕТОГ НОВОМУЧЕНИКА НИКИТЕ

ОВАЈ свети мученик пострада за Господа у новије доба, али је по страдању за веру раван древним мученицима.

18. Децембар

ЖИТИЈЕ И СТРАДАЊЕ СВЕТОГ МУЧЕНИКА СЕВАСТИЈАНА, и других с њим

СВЕТИ Севастијан роди се у Италији, у граду Нарбони, а би васпитан и школован у граду Медиолану. Незнабожни цареви Диоклецијан и Максимијан⁵²⁴ толико га завољеше, да га поставише за началника своје дворске гарде, и наредише му да свагда предстоји пред лицем њиховим, јер он бејаше муж храбар и паметан, пун мудрости, истинит у речима, правичан у суђењима, опрезан у саветима, веран и храбар у повереним му пословима и службама, чувен по доброти, изванредно честит и пун свих врлина. Војници га поштоваху као оца, и сви га дворјани љубљаху и уважаваху, јер беше истински побожан. Тако је и требало бити: да сви људи љубе и уважавају онога кога је Бог обасуо својим даровима.

Све време Севастијан служаше Христу, молећи се и извршујући свете заповести Његове. Но све то он чињаше тајно, да незнабожни цареви не би дознали за његову веру у Христа. А скриваше Он у себи, под плаштом земаљске власти, војника Христова не зато што се бојао мука или што је волео богатство па се плашио да га не изгуби, већ само зато, да би помагао хришћанима, који у то време бејашу страховито гоњени и мучени.

Оне између њих, којима не могаше издејствовати ослобођење од окова и мучења или им олакшати муке, он укрепљаваше мудрим саветима да јуначки положи живот свој за Господа, чијом су крвљу искупљени, и да крв своју пролију за Њега, очекујући вечну награду после привремених мука. Тако се он стараше да придобије Богу душе, које ђаво хоћаше отргнути од Бога и увући их у своју погибао. Он поступаше по речима Светога Писма: укрепљаваше клонуле руке и изнемогла колена верних,⁵²⁵ а слабодушне, који се сумњаху и бојаху мука, он храбраше и на подвиг подстицаше. Видећи пред собом многе хришћане који се добрим подвигом подвизаваху, страдања подношаху, у љутим мукама веру непоколебљиво држаху, и ка примању венаца вечнога живота отидоше, Севастијан се и сам

распаљиваше жељом да пострада за Христа, и очекиваше када ће му Господ указати згодну прилику за то. И најзад настаде такав час када он не узможе више скривати у себи огањ Божанске љубави и ревности који пламћаше у њему, и објави свима ко је он: јер светлост не могаше више скривати у тами.

У то време два честита и благородна мужа, Маркелин и Марко, рођена браћа, бише ухваћени због исповедања Христа, и дуго у тамници држани. К њима често долажаше блажени Севастијан и тешаше их, разговарајући о светој вери и саветујући им да се одрекну пролазних блага земаљских и да се не боје привремених мука. Они послушаше његов здрави савет: јуначки поднесоше мучења од мучитеља и, остајући непоколебљиви у вери, бише осуђени на посечење мачем. Но баш у то време када они, готови умрети, преклонише главе своје под мач, стиже наређење да их пусте кућама њиховим, к родитељима њиховим, женама и деци. Престарели родитељи њихови, Транквилин и Маркија, беху још живи. И родитељи њихови и сви укућани молише градоначелника Римског Агреста Хроматија да продуже живот Маркелину и Марку за тридесет дана, да би их за то време они могли наговорити да се поклоне незнабожачким боговима, јер родитељи њихови, и жене, и сва родбина њихова беху незнабошци. Градоначелник им испуни молбу. Тада родитељи, жене, деца, сродници и пријатељи окружише Маркелина и Марка, и са великим плачем их мољаху да се смилују на себе и на њих: да одустану од своје намере и поступе по вољи царева. Отац, указујући на своје седе власи и престарелост и телесну болесност, мољаше их да се они до смрти његове држе праотачке вере и да га по обичају сахране: јер се већ надаше скорој смрти, и не могаше ходити сам него га други придржаваху или преношаху. А мајка, показујући груди своје којима их је одојила, захтеваше од њих дужно поштовање и синовску послушност, и мољаше их да ради ње поштеде живот свој и не предају себе на добровољну смрт. Малена пак дечица пружаху руке к њима, и ноге им грљаху, и плакаху, молећи их да их не остављају сироте. А одојчад, која још беху у пеленама и не умејаху говорити, самим изгледом својим подсећаху на сиротанство и побуђиваху у родитељима жалост.

Жене говораху о свом удовиштву, и лијући топле сузе мољаху их да са собом не погубљују и њих, избравши себи смрт, а њих строваљујући у невоље удовиштва. Сродници пак са сузама их саветоваху да не наносе такву срамоту кући својој и свој родбини својој, и ругање од стране суседа, предајући себе срамној смрти. И сви много плакаху и силно кукаху. И шта су имала да раде непобедива срца ова два брата? Њих ни једно мучење не могаше поколебати тако као ово искушење: јер савлађивани природном љубављу према престарелим родитељима и женама и деци и сродницима, и ломљени сажалењем, они се почеше сумњати и колебати као трска од ветра, и срца им се топити као восак од огња. Они и сами плакаху заједно са сродницима, и већ беху скоро готови да попусте на њихове молбе и да се одрекну свете вере.

Тада Севастијан, који се у то време десио тамо, видећи да су они скоро готови одрећи се вере и душе своје погубити, сажали се на њих, а и осетивши да је настало време да и он исповеди своју веру, те да тако и другима помогне и сам изађе на подвиг страдања, устаде усред присутних, даде знак свима да ућуте, па стаде говорити Маркелину и Марку овако:

„О, сјајни војници Христови! О, прекаљени ратници Божије војске! Својом великом храброшћу ви се јуначки већ приближите к слављу, а сада хоћете да због бедних жалопојки ваших ближњих одбаците венац вечни. Не чините то! него подвигом својим научите сада Христове војнике јунаштву; научите их да се наоружавају више вером него железом; не, бацајте заставе ваших победа ради женских суза, и не дајте даха вражјој глави што је под вашим ногама, да не би враг, добивши силу, опет повео борбу противу вас. Јер када први устанак његов на вас беше opak, то поново раздражен он ће вас још бесније напасти. Стога, славну заставу подвига вашег подигните изнад свих земаљских љубави и не остављајте њу због некорисних дечјих суза. Ови, које ви видите где плачу, радовали би се сада када би знали оно што ви знате, јер они сматрају да живот постоји само на земљи, и када се он заврши и тело умре, неће остати ни једног делића душе живе. Но када би они знали да постоји други живот, бесмртан и безболан, у

коме царује непрекидна радост, они би несумњиво пожелели да уђу у њега, с вама, и презревши времени живот постарали би се добити вечни. Јер садашњи живот пролази брзо, и толико је непостојан и неверан, да чак људи, љубављу привезани за њега, губе веру у њега. Од самога почетка света он је погубљивао оне који су се уздали у њега, обмањивао оне који су га желели, наругао се онима који су се гордили њиме, слагао је све, посрамио свачију наду и поуздање, и показао се веома лажљив. О, када би та лаж била само у машти, а не уводила у горке заблуде! Но још је горе то што овај привремени живот води своје љубитеље к свакоме безакоњу: прождрљивце наслађује преједањем и пијанством, страстољупце увлачи у блудочинство и у сваковрсне прљавштине, лупежа подговара да краде, гњевљивца да се љути, лажова да обмањује; он разводи мужа од жене, сеје непријатељство међу пријатељима, свађу међу кроткима, неправду међу праведнима, саблазни међу монасима; он одузима судијама правосуђе, чистима целомудреност, уметницима уметност, и свима добре нарави. Да споменемо и најужасније злочине, у које он уводи своје љубитеље: када брат убија брата, или син оца, или пријатељ погубљује пријатеља, – по чијем то наговарању бива? У шта се надају и уздају они који чине таква безакоња? Не ради ли овог, тако много вољеног живота, људи мрзе један другог, старајући се сваки да што боље уреди своје постојање? Јер, зашто разбојник убија путника, богаташ угњетава сиромаша, гордељивац вређа смиренога, и кривац гони невинога? Нема сумње, сва та зла чине они који служе садашњем животу и желе да дуго време остану у љубави према њему и да уживају. Он пак, учећи свакоме злу своје љубитеље и служитеље, предаје их својој кћери – вечној смрти, у коју бише сурвани и први људи, јер, премда и беху саздани ради стицања вечног живота, они се дадоше у љубав к временом животу и службаху стомаку, сластима и жељи очију,⁵²⁶ а одатле падоше у пакао, не одневши са собом ништа од земаљских блага. И управо овај земаљски живот, мили пријатељи, тако обмањује вас, да ви својим неправедним саветима хоћете да вратите натраг к њему пријатеље ваше који греде к вечноме животу. Он вас наговара,

честити родитељи, да ви безумном кукњавом својом одвучете натраг синове ваше који хитају к небеској војсци, и к непролазној слави и пријатељству Вечнога Цара. Он вас убеђује, о целомудрене жене светих! да ви својим умиљавањем развратите умове мученика и одвратите их од добре намере њихове, а усаветујете им смрт уместо живота, и ропство уместо слободе. Јер ако они пристану на ваше савете, поживеће неко време заједно с вама, а затим ће се морати растати с вама, и то тако растати, да нећете моћи угледати један другог сем у месту вечних мука, где пламен сажиге душе неверника, где паклене змије гризу уста богохулника, где аспиде кидају прса идолопоклоника, где се разлеже горки плач, дубоки уздаси и непрестано ридање у мукама. Стога дајте и овима да избегну те муке, и постарајте се да саме себе избавите од њих; не ометајте их да опет крену ка припремљеном им венцу небеском. Не бојте се: они се неће растати с вама, него иду да вам уготове на небесима светла обиталишта, где ћете ви заједно с њима и с децом вашом уживати вечна блага. Када ви штавише овде уживате у лепим грађевинама, утолико ћете више уживати у лепоти оних небеских обиталишта, где трпезе блистају чистим златом, где су палате начињене од драгог камења, украшене бисерјем и сијају славом, где баште увек цветају неувенљивим цвећем, где дивни потоци наводњавају зелена поља, где је ваздух свагда благотворан, где животворни ветрови неисказаним миомиром наслађују чувства, где је дан незалазан и светлост незаходна и радост непролазна; и тамо нема ни уздисања, ни плача, ни туге, нити икакве нелепоте или ичега греховног; тамо се не осећа никакав смрад, не чује се никакав тужан и плачан и страشان глас, него све сама лепота, све сами мирис, све сама радост; тамо непрестано певају анђелски и арханђелски хорови који сложено славе Бесмртнога Цара. Како се онда такав живот може презирати, а привремени волети? Да ли због богатстава? – Али она брзо нестају. А они који хоће да их вечно имају код себе, нека чују шта им њихова богатства говоре: „Ви нас тако волите, веле она, као да се никада нећете растати с нама. Када ви будете умирали, ми не можемо ићи за вама, а док сте ви живи ми можемо ићи испред вас, само ако нам ви

наредите или нас пошаљете испред себе. Нека вам послуже као пример зеленашки зајмодавац и трудољубиви земљоделац: први даје у зајам човеку злато, да би добио од њега двапут више; други сеје у земљу различна семена, да би добио стопута толико; дужник дакле враћа своме зајмодавцу злато двоструко више, а земља узвраћа сејачу семе стоструко. Међутим Бог, еда ли неће узвратити вам многоструко умножена ваша богатства, ако их поверите Њему? Стога, пошаљите тамо испред себе богатство своје, а сами се постарајте отићи тамо. Јер каква је корист од овог временог живота? Нека човек поживи и сто година; али када наступи последњи дан, неће ли му изгледати као да никада није било ни сто минулих година, ни свих животних задовољстава? Не остаје ли од свега тога само нешто трага, као од неког страног путника који је провео с нама један дан? О, заиста само безуман човек, и који није познао истинска блага, може не волети прекрасни живот будући! Само ваистину неразуман човек може се бојати изгубити брзо пролазни живот, да би добио онај вечни, у коме уживања, богатства и радости тако почињу да се никада не заврше него вечито постоје. Ко неће да буде љубитељ вечнога живота, тај бесмислено погубљује и овај времени живот, а пада у вечну смрт, и окован борави у паклу, где је огањ неугасиви, туговање непрекидно, муке вечне, где живе зли дуси, у којих су машице, главе змијине, из њихових очију излећу огњене стреле, зуби су им велики као у слона и уједају као жалац шкорпије, гласови су им као рикање лавова, сам изглед њихов сеје велики страх и наноси љуту болест и горку смрт. О, зар није страшно умрети усред таквих страха и мука? Но још је страшније то што они живе ради тога да би непрестано умирали, не иструњују ради тога да би се мучили без краја, бивају читави да би вечито били једени од стране змија, и поједени се удови опет обнављају да би опет служили за храну отровним змијама и неуспављивим црвима. О, пријатељи! о, родитељи! о, честите жене светих! немојте желети ову свету двојицу одвојити од бесконачног живота и увалити их у таку страшну и вечну смрт! не одвлачите их од радости у ридање! не саветујте им ићи од светлости у таму! не дозивајте их од слатког покоја у горке муке! О, света двојице,

Маркелине и Марко, не дајте да вас превари лукави враг, који вам преко укућана ваших приређује такво искушење! Не строваљујте себе у бесконачне муке! не предајте себе у руке демона! не обмањујте себе љубављу временог живота, лепотама видљивог света и штурим задовољствима житејским! не допустите да вас победе молбе родитеља, ридања жена, сузе деце, нежности сродника и пријатеља! Сетите се речи Господа Христа: Непријатељи су човеку домаћи његови (Мт. 10, 36). Јер они који нас од Бога одвајају нису нам пријатељи већ непријатељи; и љубав њихова према нама није истинита већ лажна, јер нас лишавају тако великог блага и одузимају нам љубав Божију и Царство небеско, приправљено онима који љубе Бога. Не дајте да вам из руку ваших отму ту награду, ради које се толико трудисте: јер ви стварно као да већ у рукама држите припремљено за вас благо, и ви већ стојите пред вратима небеског дворца. Гле, вама су венци већ исплетени, и Подвигостројитељ Христос чека да вас овенча и прослави пред светим ангелима. Ето, крај подвига вашег већ је на видику: зато се не осврћите натраг, као жена Лотова, да се не претворите у бездахни стуб,⁵²⁷ јер ћете тиме погубити душе своје. Не одајте се сувише јакој љубави према родитељима, женама и деци, да не постанете недостојни Христа који је рекао: Који љуби оца или матер, сина или кћер већма него мене, није мене достојан (Мт. 10, 37). Не будите тако неразумни да почевши духом завршите телом. О, да ми Христос Бог мој подари да крв своју пролијем за Њега пред вашим очима, еда бисте видели моје страдање, и да би вам моја смрт могла иослужити за пример како положити душе за Господа вашег и мог“.

Када свети Севастијан говораше то и многе сличне поуке, њега изненада обасја с неба Божанска светлост, и лице његово заблиста као лице анђела, и неверни се уплашише од славе лица његова. Неки пак видеше седам анђела, који облачаху блаженог Севастијана у светлу одећу, и Прекрасног Младића који га благосиљаше и говораше: „Ти ћеш свагда бити са мном“.

Све се ово збиваше у дому протоскриниарија,⁵²⁸ по имену Никострата, код кога Маркелин и Марко беху под стражом. А жена Никостратова, по имену Зоја, која већ шест година беше

онемила од тешке болести, но разум и слух у ње беху неповређени, све чу и добро разумеде што Севастијан говораше, и када притом виде блистање лица његова, она припаде к ногама његовим и знацима га мољаше да јој разреши језик. Блажени Севастијан рече: Ако сам истинити слуга Христов, и истинито све што ова жена од мене чу и чему поверова, онда нека Господ мој нареди да се уста њена отворе и језик њен разреши, као некада пророку Захарији, оцу Јована Претече.⁵²⁹

Рекавши то он осени крсним знаком уста те жене, и она тог часа проговори громко и рече: Блажен си ти, и благословена је реч уста твојих, и блажени су они који преко тебе верују у Христа, Сина Бога живог, јер ја очима својим видех анђела који с неба сиђе к теби и држаше пред тобом отворену књигу, из које си читао све што си рекао. Стога благословени они који верују свему што си рекао, а проклети сви који посумњају макар у једну реч, изговорену од тебе. Јер као што јутарња зора одгони таму ноћну и даје светлост очима, тако светлост речи твојих одагна сав мрак мога незнања и ослепљења и дарова ми светли дан истините вере и отвори ми после шестогодишње немоћи уста за слављење Бога.

Видевши такво чудо, сви присутни повероваше у Христа. И Никострат, муж Зојин, видећи толику силу Христову, такође припаде к ногама светитељу молећи за опроштај што је, по наређењу царевом, држао у оковима Маркелина и Марка; и скинувши им железне окове с руку, он им грљаше колена, и мољаше их да изволе отићи слободно. И говораше: О, како бих ја био блажен, када бих због вашег ослобођења доживео окове! Проливши своју крв за вас, ја бих опрао грехе своје, и избегнувши вечну смрт добио бих онај живот који нам благоволи објавити Бог устима господина Севастијана.

И када Никострат мољаше свете да иду својим кућама, они му рекоше: Чаше страдања нашег ми не желимо да остављамо теби; богат је и милосрдан Христос Господ наш, и свима који долазе к Њему и ишту од Њега Он дарује Своју небеску милост; Он је моћан и тебе удостојити такве чаше, ако је ти искрено желиш. Јер када вама, неверујућима, би дарована светлост

познања истине, утолико пре сада када верујете вама ће се дати све што заиштете, јер је доброта Божја свагда готова указати људима тражену помоћ, нарочито онима који чврсто верују у Њега. Ваша вера заче се малочас од данашњег поучења, и ви се за један час научисте ономе чему се за читаву годину једва може научити понеко, и ништа вас, како видимо, не може спречити да ви, верујући у Господа нашег, будете готови умрети за Њега, ништа – ни родитељи, ни деца, ни богатство. Изненада ви презирете оно што свагда љубљасте, и иштете оно што никада знали нисте; ви непознатим путем кренусте, и одмах ка Христу дођосте, и жељом својом већ у небо зађосте, пошто никакву утеху на земљи не иштете. О, како велику похвалу заслужује ово дело! О, како је достојан подражавања овај пример врлине! Ви се водом крштења још не сјединисте са Христом, ви још не видесте почетке ратовања, а већ се лаћате оружја за Цара Истинога, и ослобађајући окова војнике Његове ви сами постајете Његови сужњи, и не бојите се предати себе на смрт за оне који имају бити убијени.

Умилење обузе срца свих, и сви плакаху кајући се за пређашње незнање своје и зато што су хтели војнике Христове одвратити од сјајног подвига. Марко тада рече: Научите се, о мили родитељи! и ви жене, и ви пријатељи! научите се јуначки се супротстављати врагу, узевши штит вере, о који ћете моћи погасити све распаљене стреле нечастивога.⁵³⁰ Нека устају и бесне противу нас ђаволове слуге, и нека тела наша муче каким хоће мукама: они могу убити тело, али душу која се бори за веру победити не могу. На убијање пак и мучење тела ми не обраћамо пажњу: ране, добијене за цара, доносе славу војницима. Ђаво бесни на нас самоубилачким гњевом, јер се и сам мучи видећи наше трпљење; он нам задаје разне муке и прети нам разноврсним смртима, да би, уплашивши нас, отргао нас од доброг подвига; где пак муке немају успеха, тамо он дејствује обманом: обећава живот, да би одузео живот; обећава углед, да би лишио угледа; обећава богатство, да би увукао у сиромаштво; обећава славу, да би нанео срамоту; обећава безбрижан живот, да би нас суновратио у вечне муке и невоље. Таква су лукавства његовог војевања противу нас, такве су

његове препређене намере: тело избавити од мука, а душу заклати гресима. Но ми, кренимо против њега: презримо тело, да бисмо помогли души. Јер зашто да се бојимо привремене смрти, када се ми надамо живети вечито! Зашто да жалимо овај живот, када се надамо добити бољи? Нека се смрти боје они који се не надају видети будући живот. О, како је много љубитеља овога живота погубио изненадни случај: муња поразила, море потопило, провалија прогутала, мач заклао! И тако јадници овај живот с болом изгубише, а други не обретоше. Стога нека они и ридају због овог живота, нека они и дрхте од смрти. А ми, какав страх и какав бол имамо од смрти; и какву бригу имамо о овом животу ми, којима је Христос уготовио блажени вечни живот, пун блага, каква око људско не виде, нити уво људско чу, нити ум људски замисли?

Када свети Марко говораше ово, и слично овоме, све обузе жеља за будућим животом, а стадоше се гадити садашњег; сви се запалише љубављу према Христу, а почеше мрзети свет; и благодарашу Бога што Он обасја таму њихову, отвори им очи ума и избави их од погибли показавши им пут спасења. На тај начин они који дођоше да свете мученике одврате од Христа, сами бише обраћени ка Христу; а они који се надаху уловити друге у своју пагубу, сами се уловише на спасење. Никострат пак са женом упорно мољаше светитеља говорећи: Нећу јести ни пити, док нада мном не буде извршена тајна хришћанске вере. – Свети Севастијан му одговори: Промени службу, и почни бити више Христов протоскриниарије него епархов. Стога послушај савет мој: доведи све које имаш у оковима и тамницама, а ја ћу позвати свештеника Божија, па ћеш ти заједно са свима који су поверовали бити удостојен од њега светих тајни. Јер када се ђаво труди да отргне од Христа к себи свете слуге Његове, утолико више ми смо дужни старати се да отргнемо од ђавола оне које он неправедно присвоји и да их поново предамо нашем Саздатељу. – Никострат упита: Могу ли се светиње давати злочинцима и на смрт осуђеним преступницима? – Севастијан одговори: Спаситељ наш дошао је у свет ради грешника и даровао тајну крштења, помоћу које се одузимају од људи греси и безакоња а даје се Божанска

благодат. У самом почетку свога обраћења принеси Христу овај дар: постарај се о спасењу других, па ћеш као награду добити мученички венац, исплетен из неувенљивих цветова многих врлина.

Чувши то, Никострат оде код коментарисија⁵³¹ Клавдија и нареди му да пошаље његовој кући све осуђенике и сужње. Када то би учињено и сви сужњи оковани у ланце стигоше, свети Севастијан се обрати њима са поучном речју о спасењу. И наставши да су они спремни за веру Христову и способни за примање благодати Божје, нареди да скину окове са свију. Онда отиде к светом Поликарпу презвитеру, који се крио због гоњења, и обавести га о свему шта се збива. Свети Поликарп, заблагодаривши Богу на томе, оде са Севастијаном кући Никостратовој, и обративши се скупу поверовавших, рече: Блажени сте сви ви који чувате реч Господа нашег који каже: Ходите к мени сви који сте уморни и натоварени, и ја ћу вас одморити. Узмите јарам мој на себе и научите се од мене, јер сам ја кротак и смирен срцем, и наћи ћете покој душама својим. Јер је јарам мој благ, и бреме је моје лако (Мт. 11, 28–30). Стога вама, браћо, које ће вода крштења омити и осветивши вас начинити вас милим синовима Богу, потребно је покајање, да добијете опроштај ранијих грехова. Сада пак, када ви показујете такво усрђе ка Христу Богу нашем да верујући у Њега ви сте готови и умрети за Њега, и сами желите оно од чега у почетку хтедoste одвратити друге, – знајте да ви већ добисте опроштај и победу над невидљивим врагом. Зна Христос Господ наш изводити светлост из таме и од одбачених судова чинити изабране; тако Он начини од Савла Павла, од одступника апостола, и од гонитеља учитеља. Тако и вас данас призва Он из незнабоштва у Цркву Своју, од неверних начини верне слуге Своје, и од непријатеља пријатеље Своје. Због обраћења вашег плаче и рида сво збориште демона, синова таме; међутим сви хорови светих ангела небеских радују се и веселе се због вашег просвећења. Стога нека сваки од вас напише своје име и да мени. Примању пак крштења нека претходи пост: постите се до вечера; а кад вештаствена светлост зађе, вама ће невештаствена светлост засијати у крштењу.

Сви се испунише радости, и сваки се стаде спремати за крштење. Док се то догађаше, коментарисије Клавдије дође к Никостратовој кући и позва Никострата к епарху, говорећи: Дознавши да си све сужње сабрао у своју кућу, епарх се разгњеви и нареди да те позовем: Размисли дакле шта ћеш му одговорити.

Никострат оде к епарху, и када га овај упита за сужње, он одговори: По наређењу твоје узвишености ја узех под стражу у свој дом два хришћанина, Маркелина и Марка, и да би их што више застрашио ја доведох к њима друге сужње, тешко оковане и чврсто везане, еда би они, гледајући на њих, и сами очекивали себи иста страдања, те се са тог разлога покорили вашем наређењу. – Епарх похвали Никострата и отпусти га рекавши му: Ти ћеш добити велику награду од њихових родитеља, ако их приведеш к једномислију с нама, и они буду пуштени читави и здрави.

Браћајући се с Клавдијем кући, Никострат му поче причати о светом Севастијану, како он, пријатељ царев, јесте хришћанин, савршен у Божанском учењу, и како утврђује у својој вери хришћанска срца и назива овај живот привременим и брзопролазним, а проповеда после смрти други живот, бољи и вечни. Још му он исприча како лице Севастијаново заблиста небеском светлошћу, и како он исцели од шестогодишње немоћи жену његову, те она стаде говорити јасно. – Чувши то од Никострата, Клавдије рече: Два моја мала синчића веома су болесни: један има водену болест, а други ране по целој телу. Стога ћу га замолити да исцели синове моје, јер не сумњам да ће он, који је исцелио немоћ у твоје жене, моћи исцелити и моју децу.

Рекавши то, Клавдије хитно оде кући својој, узе оба детета на руке, дође Никостратовој кући, паде пред ноге светитељима Божјим Севастијану и Поликарпу, говорећи: Без икакве сумње верујем свим срцем да Христос, кога ви почитујете, јесте истинити Бог. И ја ево донесох овде ова моја два мала детета, да их ви спасете од смрти. – Божанствени мужеви му рекоше: Сви, ма какву болест имали, добиће исцељење данас чим буду ушли у свету крстионицу.

Клавдије и надаље изјављиваше да верује у Христа и да хоће да буде хришћанин. У то време сви се они припремаху за свето крштење, писаху своја имена и даваху презвитеру. Први даде своје име Транквилин, отац Маркелинов и Марков; после њега шест пријатеља његових: Аристон, Крискентијан, Евтихијан, Урван, Виталије и Јуст; затим Никострат с братом својим Касторијем и Клавдије коментарисије, за њим два његова сина Симфоријан и Феликс; онда Маркија, мајка Маркелинова, и Маркова, Симфороса, жена Клавдијева, и Зоја, жена Никостратова, и сав дом Никостратов – до 33. душе обадва пола; и напоследку сви сужњи доведени из тамнице, њих 16. на броју. Свега припремљених за крштење беше шездесет четири душе; и све их крсти свети Поликарп. Кум им беше свети Севастијан, а женама куме беху Беатриса и Лукина. Пре свих деца Клавдијева бише уведена у крстионицу, и тог тренутка се исцелише од својих болести, тако да на телу њиховом не остаде ни трага од дотадањих рана. После њих приведоше Транквилина: он беше не само изнемогао од старости, него тако костобољан у рукама и ногама, да су га једва могли носити на рукама; он силне болове осећаху када му пред крштење свлачаху одело. Свети Поликарп га упита: Верујеш ли, нимало не сумњајући, да Јединородни Син Божји, Господ наш Исус Христос, има моћи и власти да ти да здравље и отпусти грехе? – Транквилин одговори: Верујем да Христос, Син Божји и Бог, све може; но ја од Његове доброте иштем само једно: да ми опрости грехе, а о телесној болести и не бринем се.

Сви се присутни расплакаше од радости, и мољаху Господа да покаже плод вере његове. Када отпоче крштење и Транквилин би упитан: „Верујеш ли у Бога Оца, Сина и Светога Духа?“ и он одговори: „верујем“, и док ова реч још беше у устима његовим, руке његове и ноге ослободише се свих болова, и утврдише се стопала његова и глежњи, и сва немоћ старости његове одступи од њега, и понови се као у орла младост његова,⁵³² и он кликну: Ти си једини истинити Бог, кога не зна овај јадни свет.

После њега сви остали крстише се сваки посебно. И у току шеснаест дана, који преостадоше од даног Маркелину и Марку

рока, они прослављаху Бога црквеним песмама и псалмима, утврђиваху се у вери и припремаху на мученички подвиг за име Христово.

А кад се рок од тридесет дана приближи крају, епарх града Рима Агреста Хроматије позва к себи Транквилина, оца Маркелинова и Маркова, и упита га за синове његове, јесу ли пристали да одступе од хришћанства. Транквилин одговори: Немам уопште речи да ти достојно захвалим за твоје добротинство. Јер да ниси по својој кротости обуставио и за толике дане одложио извршење смртне пресуде над мојим синовима, онда бих ја био лишен синова, и синови моји били лишени оца. Сви сродници и драги пријатељи, а сматрам и твоја светлост, радоваће се са мном, пошто се мртвима дарова живот, и поврати се тужнима веселост, жалоснима радост.

Тада епарх, држећи да синови Транквилинови хоће да се поклоне боговима, рече: Дођите у последњи дан, и нека синови твоји принесу боговима дужно кађење тамјаном. – Чувши то Транквилин рече: О, пресветли мужу! да си ти правично расудио о ономе што се догодило са мном и синовима мојим, ти би могао схватити какву силу садржи у себи назив: хришћанин. – Епарх на то рече: Ниси ли полудео, Транквилине? – Транквилин одговори: До сада сам био луд и телом и душом, али чим поверовах у Христа, одмах оздравих и душом и телом. – Епарх рече: Како видим, ја сам твојим синовима одгодио смртну казну не ради тога да их ти одвратиш од њихове заблуде, него да они придобију тебе за своју заблуду! – Транквилин одговори: Молим твоју светлост да изволи расудити шта значи сама реч заблуда и која дела треба називати заблудом. – Епарх на то узврати: Реци сам шта треба називати заблудом. – Транквилин одговори: Прва заблуда јесте: оставити пут живота и ходити путем смрти. – Епарх упита: А који је пут смрти? – Транквилин одговори: Не изгледа ли теби, да је пут смрти ово: давати име божанстава смртним људима и клањати се њиховим киповима од дрвета и камена? – Епарх узврати: Зар нису богови они којима се ми клањамо? – Транквилин одговори: Зацело не треба сматрати за богове оне о којима у вашим књигама пише да су у гресима рођени, да су имали неправедне, зле и безаконе родитеље, да

су сами живели несвето, неправедно и у многим лажима, и да су у гресима помрли. Еда ли не бејаше Бога на небесима пре но што Крон цароваше над Крићанима, и јеђаше своју децу? или Крит имађаше свога цара, а небеса не имађаху Бога? Заиста су у великој заблуди они који сматрају да Зевс, син Кронов, који беше човек, подложен злоби и телесној похоти, влада громом и располаже муњама. Кога све он није прогонио, када и оца свог није поштедио? и каквим све гресима он није оскврнавио себе, када је своју рођену сестру узео себи за жену? На трговима, по улицама, по домовима, и свуда говори се и приповеда се у књигама како се погана Јунона хвали тиме што је она жена и сестра Зевсова. Не верујеш ли стога, пресветли мужу, да си у заблуди почитујући богове, препуне таких злочина, за које закони римски осуђују човека на казне и смрт? А ти такове почитујеш, и оставивши свемоћнога, на небесима царујућег Бога, говориш камену: „ти си бог мој!“ и дрвету: „помози ми!“ Епарх на то рече: Откако почеше хулити богове и одвраћати се од поклоњења њима, римско царство сналазе многе несреће. – Није тако, примети Транквилин; прочитај десет књига Ливијевих,⁵³³ и ти ћеш дознати да је римска војска, која приноси жртве демонима, за један дан изгубила преко четрдесет две хиљаде људи. Зар је за тебе тајна да су Франци заузели Капитол, и наругали се римској сили?⁵³⁴ Раније, пре но што људи почеше познавати истинога Бога, град Рим претрпе мноштво несрећа, нечувена пустошења, разна убиства; а сада, када верујући људи почитују невидљивога истинога Бога, римско царство ужива спокојство и безбедност, јер га Бог избраника Својих ради огради миром. Но и поред свега тога ви не признајете толико милосрдног Бога, и сва добротинства која бивају од Створитеља ви приписујете створењима.

Док они тако разговараху међу собом, отпоче разговор о Господу Исусу, и Транквилин исприча како и ради чега Син Божји сиђе на земљу не остављајући небеса, и узео на себе тело, да би спасао душу људску од погибли. И све што сам Транквилин беше дознао од светих: Севастијана и Поликарпа, и чему се још више научи од благодати Господње, која уразумљује верујућег човека, он изложи епарху, при чему сам

Господ даваше му уста и премудрост, којој се не узможе противити нити одговорити његов противник. Исприча он и то, како се, дуго болестан од костобоље у рукама и ногама, изненада исцели благодаћу Христовом у часу када свим срцем поверова у Њега.

Епарх, који одавна и сам силно паћаше од костобоље у ногама, нареди присутнима да узму и одведу Транквилина, да би га, тобож, сутрадан извео на подробније испитивање. Међутим ноћу он тајно посла по Транквилина, позва га к себи, и предлажући му дарове мољаше га да му каже лек којим се исцели. Транквилин му рече: Нека зна твоја часност да се Бог наш силно гњеви на оне који хоће да продају или купују благодат Његову. Стога, ако хоћеш да се исцелиш од болести своје, веруј у Христа Сина Божјег, и исцелићеш се, као што и мене видиш исцељена. Јер ја сам осећао силне болове чак и онда када су ме носили; једанаест година све моје жиле и зглобови беху оковани неисказаном болешћу, тако да су ми други приносили храну к устима; а када поверовах у Христа Бога, одмах добих исцељење, и ево ме читава и здрава благодаћу истинитог Спаса мог. Епарх рече: Молим те, доведи ми тога који би посредник твога оздрављења; и ако ми он подари исцељење, онда ћу и ја постати хришћанин.

Транквилин одмах оде и позва светог Поликарпа; свети Севастијан такође би позван. И они научише епарха Агреста Хроматија и сина његовог Тивуртија светој вери у Господа Христа, и разбише више од двеста идола што се налажаху у његовом дому: дрвене сагореше, камене разбише, златне и сребрне сломише у парчад и раздадоше сиромасима.

Када идоле разбијаху и ломљаху, епарху се јави пресветли младић и рече: Господ наш Исус Христос, у кога си поверовао, посла ме к теби да свима твојим удовима подарим здравље. – При овој речи Хроматије тог тренутка постаде здрав, и брзо устаде желећи да припадне к ногама јавившег се младића и да их целива, али му овај рече: Пази, не додируј ме се, јер ниси светим крштењем омивен од идолског смрада. – Рекавши то он постаде невидљив.

Тада Хроматије са сином својим Тивуртијем припадоше к ногама светих и громко клицаху: Један је истинити Бог Господ Исус Христос, Јединородни Син Свемоћнога Бога, кога проповедате ви, о добри учитељи!

Светитељи саветоваху Хроматија да под изговором болести скине са себе чин епарха, да не би вршио суђења, на којима је био дужан истјазавати, судити и мучити хришћане. И још му саветоваху да не посећује незнабожачка позоришта, него да се ослободи свега тога ради стицања духовне мудрости. Тако он убрзо и уради.

Када Хроматије приступаше крштењу, он на питање: „верујеш ли у Једнога Бога?“ одговори: „верујем“, и на питање: „одричеш ли се идола?“ рече: „одричем се“. После тога јереј га упита: Одричеш ли се свих грехова својих? – Хроматије одговори јереју: О томе требало ме је питати у почетку. Стога ћу се поново обући у своје хаљине и нећу примити свето крштење док се не одрекнем грехова својих: помирићу се са онима, са којима бејах у непријатељству; и показаћу љубав своју к онима на које се гњевљах, а молићу за опроштај оне који су гњевни на мене; дужницима мојим опростићу све дугове, а ако сам коме узео што силом, вратићу му двоструко. После смрти своје жене имађах две наложнице; њих ћу удати, наградивши брачним даровима. Даћу слободу робовима и робињама; средићу по Богу све моје службене и домашње послове, и тада ћу смело рећи: одричем се свих грехова својих, и примићу свето крштење.

Светима бише по вољи ове Хроматијеве речи; и крштење би одложено док он не испуни на делу све што обећа. – После тога Агрест Хроматије са сином Тивуртијем и са свим домом својим крсти се у име Оца и Сина и Светога Духа; тако да беше до хиљаду и четири стотине новопросвећених лица обадва пола.

У то време бејаше велико гоњење хришћана: хришћани нису могли ни хране купити, нити воде захватити, пошто свуда на трговима, по улицама, крај бунара и извора и потока, по наређењу незнабожаца, бише постављени мали идоли и покрај њих будна стража ради тога, да би сваки који жели купити што од намирница или захватити воде најпре се поклонии идолу који

је тамо стајао. То пак измишлише незнабошци, да би лакше распознавали хришћане и водили их на мучење. Хришћани видећи то ожалостише се, јер им без поклоњења идолима беше немогуће набавити хране и пића, и вољаху трпети глад и жеђ него поклањати се идолима. Тада Хроматије нареди свима вернима у Риму, да тајно узимају храну и пиће из његовог дома, пошто беше веома богат, и у дому његовом скупљаху се верни ради слављења Бога.

У то време епископ у Риму бејаше рођак Диоклецијанов блажени Гај,⁵³⁵ родом из Далмације. Он служаше литургију у дому Хроматијевом и причешћиваше Божанским тајнама новообраћене хришћане. Због страховитог гоњења Хроматије је био принуђен отпутовати из Рима у Кампанију⁵³⁶ на своја имања, јер се бојао да се у Риму на неки начин не сазна за његово веровање у Христа, а тамо је могао спокојније живети и слободније држати свету веру. Он објави хришћанима: да сви који желе склонити се од гоњења и живети спокојно, могу ићи с њим на његова имања, и обећа давати им тамо све што им је потребно за живот. Притом беше неопходно да са Хроматијем и осталим хришћанима који одлазе са њим отпутује један од двојице: или Севастијан или Поликарп, ради утехе и укрепљења верних. Поводом тога међу светитељима настаде благочестиви спор, јер сваки је од њих желео остати у Риму ради добијања мученичког венца. У току те побожне препирке свјатјејши епископ Гај рече: Ако ви оба, желећи умрети за Христа, предате себе у руке мучитељима, онда ћете људе Христове лишити духовне утехе. Због тога мислим да ти, брате Поликарпе, пошто имаш свештенички чин и пун си Божанске мудрости, треба да идеш заједно с господином Хроматијем, да би верне утешавао учењем, а сумњалице укрепљавао, и хранио их Божанским тајнама.

Чувши то, свети Поликарп се покори епископовом наређењу и отпутова из Рима заједно с Хроматијем и с многим другим хришћанима. Стога у недељу, одслуживши свету литургију, епископ рече вернима: Господ наш Исус Христос, знајући немоћ наше природе, показа два пута онима који верују у Њега: један пут мучеништва, а други исповедништва; ко не може ићи путем

мучеништва, нека иде путем исповедништва. Ко од вас жели да иде с духовним чедима нашим, Хроматијем и Тивуртијем, нека иде; а ко хоће да остане с нама овде у граду, нека остане: никакво растојање не може раздвојити оне који су сједињени благодаћу Христовом. Ја, ако вас и не будем гледао својим телесним очима, но ви ћете свагда бити пред мојим духовним очима.

Када епископ говораше ово, Тивуртије ускликну: Молим те, оче, допусти ми да не одлазим одавде, јер веома желим, ако би то било могуће, и хиљаду пута бити убијен за Бога мога, само да добијем од Њега живот вечни и неодузимљиви!

Радујући се Тивуртијевој вери и таквој ревности за Бога, епископ се расплака и моли Бога, да би се сви што остају с њим узмогли подвизавати добрим подвигом и удостојити се мученичке славе. Остадоше дакле са светим епископом Маркелин и Марко са оцем њиховим Транквилином, свети Севастијан, прекрасан телом и још прекраснији душом младић Тивуртије, протоскриниарије Никострат с братом Касторијем и женом Зојом, и Клавдије с братом Викторином и сином Симпоријаном, исцељеним од водене болести. Само ови остадоше у Риму, а сви остали одоше с Хроматијем и Поликарпом.

По њиховом одласку свјатјејши епископ постави Маркелина и Марка за ђаконе, оца њихова Транквилина посвети за презвитера, а светог Севастијана, носиоца војних ознака, одреди за заштитника цркве. Али пошто они не имађаху такво тајно место где би могли вршити Божанствене службе, то они пребиваху код једног царског великодостојника Кастула у палати. А тако поступише зато што Кастул са домашњима својим бејаше потајни хришћанин, и што обнародовани закон о поклоњењу идолима није се простирао на оне који живе у царским палатама, јер нико није могао ни помислити да би хришћанска вера могла продрети у царске дворе. Стога се свети лако могаху скривати код Кастула са Божанственим службама. Тамо они провођаху дане и ноћи у молитвама и сузама и посту, све трпећи и молећи Бога да их удостоји мученичког венца. К њима потајно долажаху људи и жене, видевши исцељења која

они даваху, јер молитвама њиховим даваше се болнима здравље, слепима прогледање, и изгоњаху се из људи нечисти дуси, због чега многи тајно примаху од светих хришћанску веру.

Једном свети Тивуртије иђаше путем, и угледавши човека који беше пао са крова своје куће и разбио се и његове родитеље и домашње где плачу око њега, исцели га својом молитвом. И одмах тај човек са свим домом својим поверова у Христа и прими крштење.

Најзад наступи време страдања светих, и на страдалнички подвиг прва пође блажена Зоја, жена Никостратова. Јер када се она мољаше на гробу светог апостола Петра, приметише је незнабожачки вребачи и на суд одведоше. Тамо је примораваху да принесе жртву идолу Марса,⁵³⁷ али она то не хтеде учинити. Због тога она би вргнута у мрачну тамницу, и шест дана морена глађу. Потом би изведена из тамнице, и обешена за косу над смрадним димом који се густ дизао из запаљеног ђубришта, и она предаде душу Богу. Тело њено би бачено у реку Тибар.

Света Зоја јави се у виђењу светом Севастијану, и извести га о својој кончини. Севастијан исприча то Транквилину; Транквилин узвикну: Ето, жене иду испред нас ка венцу! зашто онда ми живимо? – И оде на исто место, на гроб светог апостола. Тамо га незнабошци убише камењем, па бацише у реку Тибар.

Никострат, Касторије, Клавдије, Викторин и Симфоријан бише ухваћени у време када хођаху обалом Тибра, тражећи тела светих, и бише приведени к епарху града Фавијану. У току десет дана епарх се труђаше да их милоштама, претњама и мукама приволи на приношење жртве идолима. Не успевши у томе, он нареди те им огромне каменове привезаше о вратове, па у мору потопише.

Светог пак младића Тивуртија неки лажни хришћанин Торкват, вук у овчијој кожи, кришом показа незнабошцима. Они ухватише Тивуртија, па га везана заједно са Торкватом, тобожњим хришћанином, приведоше на суд к истоме епарху Фавијану. На суду Торкват одмах обелодани своју лукавост, јер се само привидно правио хришћанин, а у души бејаше пун незнабожја: он иступи као сведок против Тивуртија, оптужујући

га да је богове римске називао демонима. Свети пак Тивуртије држаше се на суду као истинит и храбар исповедник имена Исуса Христа. Судија му рече: Немој срамотити свој славни род; ти, син тако славног оца, изабрао си скаредни и одвратни живот хришћански, који прате срамота и муке и смрт и ругло. – Одговори свети Тивуртије: Премудри човече и римски судијо! ти говориш да ја срамотим род свој тиме што нећу да почитујем и сматрам за богове сладострасну Венеру, крвосмешника Зевса, лажљивог Хермеса, ждероњу деце Крона. Међутим ја изјављујем: славу рода мога ја увећавам тиме што почитујем Јединог Истинитог, на небесима царујућег Бога, поклањам се Њему и називам се слугом Његовим. Претиш ми мукама? Али, зар је нама хришћанима страшно страдати за Бога нашега? Претиш ми мачем? Али, ми ћемо се на тај начин ослободити телесне тамнице и добити небеску слободу. Претиш ми огњем? Али, ми смо угасили у телу нашем велики пламен похоте, па зар да се овог огња бојимо? Претиш ми прогонством? Али, Бог наш је свуда, и где смо са Богом – тамо је место наше,

Тада Фавијан заповеди да се донесе много жеравице, да би светитеља поставио босог на њу, и рече: Или на ову жеравицу стави тамјан и принеси кад боговима, или сам ступи на њу босим ногама. – Прекрстивши се, свети Тивуртије ступи босим ногама на жеравицу и хоћаше по њој тапкајући као по меком мирисном цвећу. И рече он судији: Остави своје неверје и увери се да је истинит Бог мој који заповеда стихијама и свуколикој творевини. А ти ако можеш, метни у име твога Зевса руку своју у кипећу воду, па види да ли ће остати неповређена. А на ево у име Господа мог Исуса Христа идем по овом огњу као по свежем цвећу. Видиш, дакле, како се нашем Саздатељу покорава свака твар. – Судија рече на то: Ко не зна да вас је Христос научио враџбинама! – Умукни, бедниче! викну светитељ и не усуђуј се својим отровним устима изговарати с хулом то велико и страшно Име! не вређај слух мој лајући на Име Господа мога!

Разгневивши се на светог Тивуртија, Фавијан га осуди на смрт. И светитељ би одведен три потркалишта од града на Лавикански пут;⁵³⁸ и тамо у време његове молитве Богу, би

посечен мачем. Један хришћанин га погребе на том истом месту, и људима који долажаху на гроб светог Тивуртија даваше се велика благодат његовим молитвама.

После тога онај исти тобожњи хришћанин Торкват обавести незнабошце о Кастулу, Маркелину и Марку. Свети Кастул, после трикратног испитивања и трикратног вешања и мучења, би бачен у јаму и жив засут земљом; и тако сконча. Маркелина пак и Марка Фавијан стави на један пањ, укуца им ноге гвозденим клинцима, и рече им: Тако ћете стајати све док се не поклоните боговима. – А они, приковани за једно дрво, певаху: Како је дивно и красно, кад браћа живе заједно (Псал.132:1). – И стајаху они тако дан и ноћ певајући и молећи се; а изјутра бише прободени у ребра копљима. Такав би крај њиховом мучењу.

После страдања и кончине ових светих мученика, и свети Севастијан би узет под стражу; и епарх извести о њему цара Диоклецијана. Призвавши га к себи Диоклецијан му рече: Ја те свагда сматрах међу најпрвима у своме дворцу; а ти, снујући противу мене, постаде непријатељ и мени и мојим боговима; и досада си скривао ту своју злобу. – Свети Севастијан одговори: Ја свагда молих Христа за твоје здравље и просих мир васцелом царству римском; а поклањаш се Цару Небеском, пошто видим да је неправедно поклањати се камену и искати помоћ од њега, јер је то очигледно измишљотина безумних.

Разгњевљен, Диоклецијан нареди да Севастијана одведу изван града, па усред поља привежу нага за дрво, и онда изрешетају стрелама. Када дакле Севастијан би постављен као мета за стрељање, мноштво војника стадоше са свих страна одапињати стреле у њега, те му тако начичкаше стрелама сво свето тело његово. И сматрајући да је свети мученик већ умро, они отидоше оставивши га тако привезана и стрелама начичкана. А жена светог мученика Кастула, по имену Ирина, пође ноћу да узме и погребе тело светог Севастијана, и затече га живог и однесе кући својој, где се светитељ исцели од рана и постаде потпуно здрав. Хришћани пак који тајно дођоше к њему мољаху га да отпутује из Рима, као што су то урадили многи хришћани, да не би поново пао у руке незнабошцима. Међутим он, помоливши се Богу, оде и стаде на степенице

Хелиогабала;⁵³⁹ и угледавши царева који пролажаху туда викну: Жреци богова ваших, о цареви! својим незнабожачким враџбинама смућују вас говорећи вам лажи о хришћанима и приказујући их као непријатеље Римске државе; међутим знајте да су вам хришћани од велике користи, јер њиховим молитвама овај град иде на боље, и јер се они непрестано моле за ваше царовање и за здравље ове војске римске.

Када свети Севастијан говораше то, Диоклецијан погледа на њега и упита га: Јеси ли то ти Севастијане, за кога недавно наредисмо да буде стрелама убијен? – Светитељ одговори: Господ мој Исус Христос благоизволи васкрснути ме, да бих ја дошао к вама и пред свима људима био сведок ваше неправде, изобличавајући вас што неправедно гоните хришћане.

Тада Диоклецијан нареди да светог Севастијана узму и воде на иподром.⁵⁴⁰ Тамо свети страдалац, громко прослављајући Христа а изобличавајући идоле и римску заблуду, би моткама премлаћен и убијен. И он радосно кличући оде к Подвигостројитељу Христу, да од Њега прими венац победе за свој сјајни подвиг. Свето пак тело његово незнабошци бацише ноћу у дубоку сметлишну јаму,⁵⁴¹ да га неко од хришћана не би нашао и узео. Но светитељ се јави у виђењу побожној жени Лукини и рече јој: Доћи до сметлишне јаме што је близу цирка; тамо ћеш наћи моје тело где виси на попречној греди; узми га и однеси у катакомбе,⁵⁴² и погреби при улазу у пештеру, на путу Апостолском.⁵⁴³

Та блажена жена одмах узе слуге своје, оде у поноћи ка означеној јами, побожно узе мучениково тело, и чесно га погребе на указаном месту, хвалећи Христа Бога нашег, коме слава вавек. Амин.

СТРАДАЊЕ СВЕТОГ МУЧЕНИКА ЕВИОТА

СВЕТИ мученик Евиот бејаше у време цара Максимијана; родом из села Птокета, у епархији Опсикијској. Он провођаше богоугодан живот, и упражњаваше сваку врсту врлине. Због тога он доживе многе муке од незнабожаца, вођен из места у место, ружен и бијен. Све то он великим трпљењем подношаше. Притом он чињаше многа чудеса, и тиме обрађаше незнабошце у Христову веру. Једанпут га незнабошци испребијаше моткама и каменицама. Затим га бацише у огањ, и пошто благодаћу Христовом он остаде неповређен, многи присутни видећи ово необично чудо, повероваше у Христа и крстише се.

Чувши за то, игемон Кизички Леонтије посла те светог Евиота ухватише и везана доведоше пред њега. Игемон одмах нареди н мученика камењем бише по устима, вилицама и образима; онда га обесише о мучилишно дрво и тукоше камџијама, па га затим бацише зверовима да га поједу. Но пошто га зверови не такнуше, он би бачен у тамницу. Али многи незнабошци, видевши овакво чудо, приступише вери Христовој и крстише се. Игемон онда нареди гладијаторима да мученика Евиота убију. Али на гладијаторе паде неки мрак, те они израђавише и поубијаше један другог, а свети мученик остаде неповређен. И мученик поново би бачен у тамницу.

Након двадесет два дана стиже вест да је Константин Велики кренуо из западних крајева Европе на Исток против тиранина Максимијана. Уплашен тиме, Максимијан нареди да се пусте из тамница и окова хришћани. Тада и многопобедни војник Христов Евиот би пуштен из тамнице. И поживевши још пет година он чињаше чудеса, па у миру предаде душу своју Господу 318. године.

**СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА ТРАНКВИЛИЈА,
КЛАВДИЈА, КАСТОРИЈА, ВИКТОРИНА,
СИМФОРИЈАНА, ТИВУРТИЈА, КАСТУЛА, БРАЋЕ
МАРКА и МАРКЕЛИНА, и ЗОЈЕ**

О ОВИМ светим мученицима и начину њиховог страдања за Господа Христа видети под данашњим датумом: Страдање светог мученика Севастијана.

СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ МОДЕСТА, патријарха Јерусалимског

СВЕТИ Модест родио се у граду Севастии⁵⁴⁴ од побожних и богобојажљивих родитеља Јевсевија и Теодуле. Понесен љубављу ка Господу он се од ране младости одрече света и провођаше строг монашки живот. Касније он бејаше настојатељ манастира светог Теодосија Великог у Палестини.

У то време персијски цар Хозрој учини пустошну најезду на Сирију и Палестину.⁵⁴⁵ Персијанцима се придружише четрдесет хиљада Јевреја, са циљем да истребе све хришћане палестинске. Јерусалим и околина страховито пострадаше: хиљаде монаха и клирика би побијено, сви храмови бише опустошени и спаљени, међу њима и храм светог Гроба Господњег; патријарх Захарија са мноштвом народа и светим Крстом Господњим би одведен у ропство у Персију. Јевреји откупише од Персијанаца неколико хиљада хришћана и предадоше их смрти. Број побијених хришћана пењао се до деведесет хиљада људи.

Свети Модест у то време избеже смрт, и по окончању најезде њему би поверена дужност да управља Палестинском Црквом као чувар патријаршијског престола. Прво, свети Модест купи остатке побијених монаха у обитељи светог Саве Освећеног⁵⁴⁶ и чесно их положи у манастирску костурницу. Потом се он свом ревношћу лати обнављања поруганих светих места. Не плашећи се ни злоће Јевреја ни самовоље персијских власти, он обнови храм светог Гроба и храмове: Голготски и Витлејемски. У томе му веома много поможе свети Јован Милостиви, патријарх Александријски.⁵⁴⁷ Блажени Захарија, патријарх Јерусалимски, писаше светоме Модесту, подржавајући га у светим потхватима, и тешећи и крепећи и њега и паству да буду чврсти у вери. Након четрнаест година патријарх Захарија се са Крстом Господњим врати из ропства.⁵⁴⁸ После престављења светог патријарха Захарије, на патријаршијски престо би узведен свети Модест. Управљајући мудро својом паством, свети Модест чињаше многа дивна

чудеса и исцељења. Достигавши дубоку старост, свети Модест у 97. години свога живота мирно предаде дух свој Господу и пресели се у вечне обитељи небеске.⁵⁴⁹

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА ФОКЕ и ЕРМИЛА

ОВИ свети мученици пострадаше за Господа мачем посечени.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ МИХАИЛА СИНГЕЛА, ИСПОВЕДНИКА

ПРЕПОДОБНИ Михаил бејаше родом из Јерусалима, син побожних родитеља. Пошто доби веома високо образовање: до савршенства изучи и сву мудрост јелинску, незнабожачку, и сву мудрост хришћанску, он постаде монах. А кад му умре отац, његова мајка са кћерима замонаши се такође у једном женском манастиру. Монах Михаил вођаше подвижнички и богоугодан живот, морећи себе сваком муком, и би удостојен презвитерског чина. Затим се повуче у једну усамљену тиху пећину. Ту к њему долажаху Теодор и Теофан Исповедници⁵⁵⁰ ради заједничких богословских занимања. Међутим патријарх Јерусалимски Тома I, желећи да дарове блаженог Михаила искористи за потребе Цркве, позва га у Јерусалим и произведе за сингела.⁵⁵¹

После неког времена блаженом Михаилу би поверена важна мисија од стране патријарха. У то доба у Риму се распалише живе препирке поводом погрешног учења о исхођењу Светога Духа (Filioque) и по иконоборачкој јереси: спорови су вођени не само приватно, по кућама, него и јавно, по улицама града, и били праћени народним побунама. Папа Римски молбом се обрати патријарху Јерусалимском Томи за помоћ: да се искорени јерес и утврди Православна вера, по саборском светоотачком предању; при томе му упути и неколико питања у вези са тим. Поводом ове папине молбе патријарх Јерусалимски посла ради умирења Цркве и изобличења јереси сингела Михаила са његовим сарадницима Теодором и Теофаном и другима, да моле цара иконоборца Лава Јерменина,⁵⁵² да престане са гоњењем Православља. Но Лав их стави на муке и посла у заточење. Касније преподобни Михаил би ослобођен заточења. Али за царовања веома свирепог иконоборца, цара Теофила,⁵⁵³ преподобни Михаил са својим саподвижницима би поново стављен на муке. Но преподобни и славни оци се мука ни најмање не уплашише нити поколебаше, већ као тврди дијаманти противљаху се захтевима цара иконоборца и јуначки брањаху православно учење. Много

пута они вођаху дуге разговоре о православној вери и држаху говоре противу иконоборца – цара, због чега и бише осуђени на изгнанство.

Блажени Михаил спочетка би закључан у дворску тамницу, заједно са својим учеником и саподвижником Јовом, где он тамноваше окован у тешке ланце. Потом он би са истим Јовом послан у прогонство у један манастир, Парусијадски. За то време свети Исповедник проли много горких суза; страдања му нарушише здравље, и тело му се погури; али духом Исповедник бејаше непоколебљиво чврст. Када се пак по смрти Теофила зацари његова супруга царица Теодора⁵⁵⁴ са сином својим Михаилом и иконопоштовање би коначно утврђено, а ревнитељи православног учења бише враћени из прогонства на своје дужности, царица Теодора предложи исповеднику православне вере сингелу Михаилу патријарашки престо у Цариграду после збаченог патријарха иконоборца Јована Граматика,⁵⁵⁵ но он то одби, и за патријарха би постављен познати поборник Православља, свети Методије.⁵⁵⁶ Преподобни пак Михаил би постављен за старешину Хоре, највећег манастира у Цариграду, и тамо нађе одмор души својој после тешких исповедничких страдања. Ту он остатак живота свога проведе у богоугодним подвизима, и када му би осамдесет пет година он мирно отиде ка Господу, да прими од Њега венац исповедништва.⁵⁵⁷

СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ ФЛОРА, епископа Аминског

СВЕТИ Флор живео у време царева: Јустина, Тиверија и Маврикија;⁵⁵⁸ отац му се такође звао Флор а мати Ефимија; племић и племићког рода; добио изванредно образовање, и црквено и световно. Био на служби у царском двору, достојан звања патриција. Оженио се и имао деце. Када му умре жена, а затим умреше и деца од богиња, он дубоко ожалостан напусти службу на царском двору, замонаши се и предаде монашким подвизима у манастиру, у Анапли.⁵⁵⁹ Због својих подвига и врлина Флор би хиротонисан за епископа града Аминса.⁵⁶⁰ Као добри пастир повереног му стада, он мудро напасаше своју паству еванђелском храном, и чињаше многа чудеса, а затим отиде ка Господу.⁵⁶¹

НЕДЕЉА СВЕТИХ ОТАЦА пред Рођењем Христовим

У ДАНЕ пред сам празник Рођења Христа Бога и Спаса нашег, у недељу која падне између 18. и 24. децембра, врши се спомен старозаветних Светих Отаца Христових по телу, то јест оних Отаца од чијег је племена и рода произашао Господ наш Исус Христос по телу, преко Пресвете Богородице. То су они Праоци и Оци Христови, од Авраама преко Давида до Јосифа Заручника и Пресвете Богоматере, чија се имена наводе у Родослову Господа Исуса Христа код Еванђелиста Матеја. Зато се ове недеље и чита то Матејево Еванђеље о Родослову Христовом (Матеј 1, 1–17).

Али, ове недеље као и оне претходне, тј. у недељу Светих Праотаца, помињу се и сви они старозаветни Праведници који су раније живели вером у долазећег Месију, Господа Христа Спаситеља, и који се зато спомињу у Апостолу који се чита у ову недељу на Литургији (Јеврејима 11, 9–40).

Особито се пак у ову недељу Отаца Христових по телу спомињу и опевавају свети Праоци и Патријарси Авраам, Исак и Јаков, као и Пророк Данило међу лавовима и Три Младића у Вавилонској пећи. Уједно са свима њима, Православна Црква у ове предпразничне дане доласка Христовог у свет и човекољубивог оваплоћења Његовог ради спаса човека и света, позива и сву твар да слави Рођење Христово: „Ходите сви да Рођење Христово верно празнујемо; горе и хумови играјте, пророци богогласни ликујте, људи и народи рукоплескајте, јер ево близу дође спасење и просвећење свих, јер се рађа Христос од Дјеве у граду Витлејему“.

Тропар пак светим Оцима Христовим по телу, који се у ову недељу пева на богослужењу, говори о великим подвизима вере старозаветних праведних Отаца, али је тропар највећим својим делом посвећен светом Пророку Данилу међу лавовима и Тројици Младића у пећи Вавилонској, који су у огњеном пламену усијане пећи остали неповређени будући притом посећени росом Духа и присуством Анђела Божјег, што је све праобразовало Христово усељење у утробу Свете Дјеве и

рођење из Ње Богочовека, који Својим Божанством није опалио Њену утробу, него је сачувао Њено девичанство неповређеним. Овај дакле тропар Отаца гласи овако (глас 4): „Велика су дела вере. Јер на самом извору пламена, као на некој води одмора, света Три Младића радоваху се; а Пророк Данило показа се пастир лавовима као овцама. Њиховим молитвама, Христе Боже, спаси душе наше“.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ СЕВАСТИЈАНА ПОШЕХОНСКОГ

ОСНИВАЧ и настојатељ Преображенског манастира на реци Сохоти, близу града Пешехона, у Ярославској губернији. Живео у петнаестом веку; одликовао се високо добродетељним животом и трудољубљем. Волео је често да понавља својим ученицима: „Братије, трпите невоље и беде, да избегнете вечне муке“. Упокојио се 1542. године. Свете мошти његове почивају у његовој обитељи.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА ЗАКХЕЈА ђакона и АЛФЕЈА чтеца

БОРИЛИ се и пострадали за Христа у Кесарији.

СПОМЕН СВЕТЕ СОФИЈЕ ЧУДОТВОРКЕ

СВЕТО живела и због тога чудеса чинила.

**СПОМЕН ОСВЕЋЕЊА ХРАМА ПРЕСВЕТЕ
БОГОРОДИЦЕ у Халкопратији у Цариграду**

19. Децембар

СТРАДАЊЕ СВЕТОГ МУЧЕНИКА БОНИФАТИЈА

БЕЈАШЕ у Риму једна жена бојарка, по имену Аглаида; отац јој Акакије раније беше начелник града Рима. Млада и лепа, богата власница огромног имања наслеђеног од родитеља, без законитог мужа, Аглаида провођаше дане своје у блудочинству и гресима, побеђивана страшћу немоћног тела. Имађаше она вернога слугу, управитеља њенога дома и имања; он бејаше млад и врло леп; звао се Бонифатије. Са њим она живљаше у грешним односима, задовољавајући своју телесну пожуду. Говорити о овоме није срамно пошто ће даље бити речи о блаженој и чудесној промени њиховог живота; јер када хвалимо светитеље, онда не прећуткујемо и раније грехе њихове, да се покаже да нису сви од младости били добри и праведни, него су, слично другима, имали покварен живот, али се усавршише истинским покајањем, добром променом душе и великим врлинама, и прославише светошћу. О томе се говори у Житијима Светих зато, да и ми грешни не би очајавали него да би похитали да исправимо себе, знајући да и после грехова, уз помоћ Божију, можемо постати свети, ако то само сами пожелимо и потрудимо се. И заиста дивна је то и радосна срцу повест у којој чујемо како грешник, који чак ни наде на спасење нема, неочекивано постаје свет, а притом и мученик Христов. Пример тога је овај свети Бонифатије. Он најпре живљаше у нечистоти и беше пијаница, а потом постаде исповедник и сјајни подвижник и славни страдалац за Христа. Но Бонифатије и у време свог развратног живљења, мада робоваше греху, ипак имађаше неке, достојне похвале, врлине: беше он милостив према сиромасима, пун љубави према путницима, и жалостиван према свима који су у невољама; и он једне обасипаше богатом милостињом, друге с љубављу збрињаваше, треће самилосно и саосећајно помагаше. Имајући свагда у срцу свом жељу да се поправи, Бонифатије често уздисаше к Богу, да га Он избави из ђавољих замки и да му помогне постати господарем над својим пожулама и страстима. И Господ не презре створење своје, и не остави да овај делимично добродетељан човек и даље тоне у

убитачној похотљивости, нити допусти да он дела милосрђа свога и надаље каља нечистим гресима, него благоизволе уредити тако да скверна дела његова бише омивена проливањем сопствене крви његове, и тиме душа његова би украшена као царском порфиром и овенчана венцем мученичким. А то се догоди на следећи начин.

У то време бејаше силно гоњење хришћана, дубока тама идолска покриваше сав Исток, и мноштво верних биваше мучено и убијано за Христа. Госпођи пак Бонифатијевој сину у глави спасоносна мисао, а срце јој обузе неодољива жеља: да има у дому свом мученичке мошти. И пошто међу слугама својим она не налажаше другога, сем Бонифатија, који би јој ову замисао верно и ревносно остварио, она позва Бонифатија, откри му своју жељу и насамо му рече: Теби је познато, брате, коликим гресима оскврнависмо себе ја и ти, ни најмање не бринући о будућем животу, и како ћемо предстати Страшном суду Божјем, на коме ћемо по делима својим бити осуђени на тешке муке. Но ја сам чула од једног побожног човека, да ко има код себе мошти мученика Христових, и поштује их, тај добија велику помоћ ка спасењу, и у дому његовом грех се не умножава; штавише, такав се може удостојити оног вечног блаженства, које су се удостојили сами свети мученици. А многи и сада, како говоре, извршују дивне подвиге за Христа, и предајући тела своја на мучење добијају мученичке венце. Стога ми ти послужи у овој ствари: ето, дошло је време да ти на делу покажеш колику љубав имаш према мени. Отпутуј брзо у оне земље где се врши гоњење хришћана, и постарај се донети ми мошти једног од светих мученика, да их чесно положим код себе, и да подигнем цркву томе мученику, и да њега свагда имам као свог чувара и заштитника и сталног посредника пред Богом.

Саслушавши Аглаиду, Бонифатије с радошћу пристаде на њен предлог, сав готов за такав потхват. Госпођа му даде много злата, пошто је било немогуће узети тела мученика без поклона и тешког злата: јер незнабошци мучитељи, видећи велику љубав и усрђе хришћана према моштима, не даваху их забадава него их продаваху по скупу цену, и тиме силне приходе себи стицаху.

Са тог разлога Бонифатије узео од своје господарице мноштво злата, како за откуп мученичких моштију тако и за раздавање милостиње ништима. Припреми он такође и разне мирисе, платна и све остало што је потребно за увијање и пренос светих моштију. Узевши са собом и много слугу госпође своје, а пријатеље своје, и коње, он спреман већ крену на пут. Но полазећи из куће он смејући се рече госпођи својој: А шта ће бити, госпођо, ако ја не нађем никакво тело мученика, па теби донесу моје тело за Христа намучено, да ли ћеш га примити с чашћу? – Аглаида се насмеја, назва га пијаницом и грешником, и укоравајући га рече му: Брате, сада је време не за шаљење већ за побожно страхопоштовање. Потребно је теби да на путу строго чуваш себе од сваке непристојности и неозбиљности; свети посао ваља обављати чесно и ваљано, и путовати у кротости и уздржању: имај стално на уму да ти идеш послужити светим моштима, којих нисмо достојни не само коснути се него ни погледати на њих. Путуј дакле с миром: а Бог који је узео на себе обличје слуге и пролио крв Своју за нас, нека нам прости грехе наше и пошље ти Ангела Свог, и нека путовање устроји на добро и напредак.

Бонифатије прими к срцу савет госпође своје, и крену на пут. Размишљајући о томе чега се он има дотицати својим оскврнављеним, грешним рукама, Бонифатије стаде тувовати због пређашњих грехова својих; и дошавши у страх Божији он се поче постити: не јести меса, не пити вина, него се усрдно и често молити. Јер страх је отац стражењу, а стражење је мајка унутрашњег спокојства; спокојство продубљује савест; савест чини то, да душа као у некој чистој и неузбурканој води гледа своју нелепоту; а то све порађа почетак и корен покајања. Тако Бонифатије посади у себи корен покајања, почевши од страха Божијег, и од стражења над собом, и од испитивања своје савести. Својим постом и уздржањем и непрестаним молитвама он очигледно пројављиваше своју жељу за савршеним животом.

Када Бонифатије стиже до Мале Азије и уђе у знаменити Киликијски град Тарс,⁵⁶² у њему тада, за царовања Диоклецијана и његовог сауправитеља Максимијана, затече жестоко гоњење хришћана. Оставивши слуге у гостионици, он

им наложи да се одморе од напорног пута, а сам, не одмарајући се, одмах пође да види страдање мученика о којима је раније слушао. Дошавши на место мучења, он угледа мноштво народа који се био слегао да посматра мучења, вршена на хришћанима. Виде Бонифатије разноврсна мучења светих: једина кривица свију њих беше хришћанска вера и побожан живот. Но стављаху их на неједнаке муке: један је висио главачке, а испод њега је буктао огањ; други је био крстолико растегнут, привезан за четири стуба; неко је лежао преструган тестером; некога су мучитељи стругали оштрим оруђима; једноме су очи вадили, другоме удове одсецали; једнога беху набили на колац, који му до грла пролажаше; некоме беху кости поломљене и смрскане, другоме руке и ноге одсечене те се као клупче ваљаше по земљи. Но свима њима беше заједничко: јуначко трпљење, и на лицима свију њих видела се духовна радост, јер укрепљавани благодаћу Божјом они подношаху неподношљиве за људску природу муке.

Блажени Бонифатије пажљиво посматраше све то, час дивећи се јунаштву мученика, час желећи себи исти такав венац. Затим, испунивши се сав божанске ревности, он стаде усред мучилишта и поче грлити мученике којих већ беше двадесет на броју. Онда на сав глас ускликну да га сви чују: Велики је Бог хришћански, велики! јер помаже слугама Својим и укрепљује их у тако великим мукама!

Рекавши то, он поново стаде грлити мученике и с љубављу им целивати ноге; а онима који не имађаху ноге он целиваше остале делове тела. Грлећи мученике, он их притискиваше на груди, и називаше их блаженима, јер ће, јуначки претрпевши краткотрајне муке, они одмах добити вечни покој и утеху и бесконачну радост. При томе Бонифатије се мољаше за себе: да постане садруг мученицима у истом подвигу и заједничар венаца које ће они добити од Подвигостројитеља – Христа.

Сав народ упери своје погледе на Бонифатија, нарочито судија који сеђаше на судишту и мучаше свете страдалце. Видећи пред собом човека дошљака и непозната, судија упита: Ко је овај и откуда је? – И одмах нареди да га ухвате и доведу преда њ; и упита га: Ко си ти? – Хришћанин, одговори свети. –

Но судија настојаваше да он каже своје име и порекло. Светитељ одговори: Прво и најмилије моје име јесте хришћанин, а дошао сам овамо из Рима. Ако пак хоћеш да сазнаш и оно име које ми родитељи наденуше, оно гласи: Бонифатије.

Судија онда рече: Бонифатије, док ти нисам скидао тело и поломио кости, приступи и принеси жртву великим боговима. Принесеш ли, удостојићеш се великих блага, умилоставићеш богове, избавићеш се од мука које ти предстоје, и добићеш од нас многе дарове. – На то Бонифатије одговори: Не би требало чак ни одговарати на твоје речи, али ипак ћу рећи оно што сам већ много пута поновио: хришћанин сам. И само ћеш то чути од мене; ако пак не желиш слушати то од мене, онда чини са мном што ти је воља.

Када Бонифатије то рече, судија одмах нареди да му свуку хаљине, обесе главачке и силно бију. И светитељ би тако страховито бијен, да му од тела отпадаху читава парчад мяса и кости му се провидеше. А он као не осећајући болове, не обраћаше пажњу на задаване му ране, него упираше очи своје једино на свете мученике, видећи у њиховом страдању пример за себе и утешавајући себе тиме што се удостоји заједно с њима страдати за Христа.

Потом мучитељ нареди да му мало олакшају муке, па покушавајући поново да га речима усаветује, говораше му: Бонифатије, овај почетак мучења нека те уразуми шта је боље за тебе изабрати: већ си искусио неподношљива страдања, зато се смилуј на себе, јадниче, и принеси боговима жртву; иначе ћеш одмах бити стављен на највеће и најстрашније муке. – Светитељ одговори: Зашто захтеваш непристојне ствари од мене, безумниче? Ја не могу ни да чујем о твојим боговима, а ти ми налажеш да им принесем жртву!

Тада судија, бесан од гњева, нареди да мученику зарију оштре игле испод ноката на рукама и ногама. А светитељ, уздигавши очи и ум к небу, трпљаше ћутећи. Затим мучитељ измисли опако мучење: нареди да се растопи олово и улије у уста светитељу. Када олово топљаху, светитељ подиже руке к небу и мољаше се говорећи: Господе мој Исусе Христе, Ти си ме укрепио у досадашњим мукама, буди и сада са мном

олакшавајући ми болове. Ти си ми једина утеха: Покажи очигледно да ми помажеш победити Сатану и овог неправедног судију, јер као што сам знаш ради Тебе страдам.

Завршивши молитву, Бонифатије се обрати к светим мученицима с молбом, да му својим молитвама помогну претрпети ту страшну муку. Мучитељи приступивши отворише му гвозденим справама уста и налише му олово у грло, али то не повреди светитеља. А када присутни људи видеше таку свирепост и мучење, згрозише се и стадоше викати: Велики си, Боже хришћански! Велики си, Царе Христе! Сви верујемо у тебе, Господе! – Тако вичући сви кренуше ка оближњем идолском храму са жељом да га сруше, а против судије викаху и камењем се на њега бацаху да га убију. Судија пак напусти судиште и са срамом побеже својој кући, наредивши да Бонифатија држе под стражом.

Сутрадан изјутра, пошто се народна врева беше стишала и буна престала, судија се поново појави на судишту, изведе преда се Бонифатија, и хуљаше име Христово и исмеваше начин на који је Христос био распет. А светитељ, не подносећи хулу на Господа свог, изговори много увредљивих речи против судије, и узврати му ругајући се бездахним боговима њиховим и изобличавајући слепило и безумље оних који им се поклањају. Тиме светитељ поново разјари судију, и овај одмах нареди те узавреше казан са смолом и у њега вргоше светог мученика. Али Господ не остави слугу свога: Ангео изненада сиђе с неба, ороси мученика у казану, а смола се просу из казана, наоколо сукну силан пламен и опали многе од присутних незнабожаца; сам пак светитељ изиђе потпуно здрав, без икакве повреде од огња и смоле.

Тада мучитељ, видећи силу Христову, уплаши се да и њега не снађе неко зло, и нареди да Бонифатија одмах посеку мачем. Војници узеше мученика и одведоше на посечење. Светитељ, измоливши дозволу да се помоли Богу, окрену се истоку и мољаше се говорећи: Господе, Господе Боже! удостој ме милости Твојих, и буди ми помоћник сада, да ми враг због грехова мојих у безумљу почињених не препречи пут к небу, него прими у миру душу моју и смести је са светим мученицима

који пролише крв своју за Тебе и очуваше веру до краја; а стадо које си стекао чесном крвљу Својом, људе Твоје, Христе, блиске мени, избави од незнабожја и заблуде многобожачке, јер си Ти благословен и постојиш вавек!

Помоливши се тако, Бонифатије приклони под мач главу своју и би посечен; из ране његове истече крв са млеком. Неверни, видећи ово чудо, одмах се обратише ка Христу, њих пет стотина педесет људи, и одбацивши одвратне идоле присајединише се вернима. – Таква беше кончина светог Бонифатија који, полазећи од куће на пут предсказа, смејући се, својој госпођи оно што стварно доказа и изврши на делу.⁵⁶³

Међутим пријатељи Бонифатијеви, а слуге Аглаидине, што беху с њим дошли ради набављења моштију, не знајући ништа о ономе што се догодило, сеђаху у гостионици и очекиваху Бонифатија. Но видећи да се он до увече не враћа, они се чуђаху; али кад он не дође ни сву ноћ ни сутрадан, они стадоше говорити између себе и осуђивати га, – као што касније сами причаху -, претпостављајући да се он негде напио и с блудницама занео. И смејући се говораху: Ето како наш Бонифатије тражи свете мошти!

Но пошто се Бонифатије не врати и друге ноћи, па и трећег дана, они се узнемирише, и почеше га тражити по свему граду ходећи и распитујући за њега. Случајно, или боље рећи по промислу Божјем они сретоше човека, који беше брат коментарисија који вођаше записник на суду при истјазаванју мученика и доношењу смртних пресуда њима, и упиташе га да није видео једног човека, странца, који је овамо допутовао. Он им одговори да је јуче један странац на мучилишту био много мучен за Христа, па на смрт осуђен и мачем посечен. Притом рече: Не знам да ли је то тај кога ви тражите. Но реците, какав изгледа тај човек? – Они му описаше спољашњи изглед Бонифатијев: није великог раста, има смеђу косу; указаше такође и на друге особености његова лица. Тада им тај човек рече: Зацело то и јесте тај кога тражите. – Но они не вероваху, и рекоше: Не знаш ти тога човека кога ми тражимо. – И разговарајући међу собом они спомињаху ранију нарав Бонифатијеву, и исмевајући га говораху: Зар ће пијаница и

блудник страдати за Христа? – Међутим брат коментарисијев упорно остајаше при своме мишљењу, и говораше: Такав по изгледу, како га ви описујете, човек јуче и прекјуче би истјазаван на суду. Уосталом, шта вам смета да идете и видите његов леш који лежи на месту где је он посечен?

Они онда пођоше за тим човеком и дођоше на место посечења, где стајаше војничка стража која чуваше тела светих мученика, да их хришћани не би украли. И тај човек који иђаше испред њих показа им посеченог мученика и рече: Није ли то тај кога ви тражите? – А они када угледаше мучениково тело, одмах почеше распознавати друга свог; нарочито пак када главу његову која је одвојено лежала прислонише уз труп, тада потпуно јасно познаше и убедише се да је то Бонифатије, и веома се удивише; али се уједно и постидеше што о њему рђаво мишљаху и говораху; усто се и бојаху да их не постигне неко зло што су осуђивали светитеља и исмевали његово живљење, не знајући помисли срца његова и добру намеру његову.

Док они посматраху лице светитељево и запрепашћени дивљаху се, они одједном угледаше где Бонифатије полако отвори очи своје и с љубављу гледаше на њих као на пријатеље своје, уста му се осмехују, лице му сија, и он целокупним изгледом као да им говори да им опрашта све чиме су се огрешили о њега. Они се ужаснуше и уједно обрадоваше, и лијући топле сузе плакаху над њим и говораху: Слуго Христов, заборави грехе наше, јер неправедно осуђивасмо живљење твоје и безумно те исмевасмо!

Затим они дадоше незнабошцима пет стотина златника, па узеше тело и главу светог Бонифатија; и помазавши их мирисима, увише их у чиста, за то спремљена, платна, положише их у сандук, и кренуше натраг у постојбину, возећи тело мученика госпођи својој. Када се они приближише Риму, Ангео Божји јави се у сну Аглаиди и рече јој: Спреми се те прими онога који раније беше слуга твој а сада је брат наш и саслужитељ; прими онога који беше слуга а сада је господин твој, и побожно га поштуј, јер је он чувар душе твоје и заштитник живогa твог.

Она пробудивши се препаде се: онда узе неколико угледних црквених клирика, па изиђе у сусрет светом мученику Бонифатију, кога она раније посла на пут као слугу, а сада при повратку прими га у дом свој, као господина свог, побожно са многим сузама радосницама. И спомену се она светитељевог пророчанства које он изговори полазећи на пут; и благодараше Бога који тако устроји те свети Бонифатије постаде благопријатна жртва Богу за своје и њене грехе.

Затим Аглаида на имању свом удаљеном од Рима десет километара подиже дивну цркву у име светог мученика Бонифатија⁵⁶⁴ и положи у њој са великом чашћу свете мошти његове, јер молитвама мученика биваху многа чудеса: исцељиваху се болесници, изгоњаху се ђаволи из људи, и испуњаваху се молитве многих који се мољаху на светитељевом гробу.

Потом и сама блажена Аглаида, раздавши сва своја имања ништима и убогима, одрече се света, и поживе осамнаест година у великом покајању, па с миром усну у Господу, и придружи се светом мученику Бонифатију, положена крај његовог гроба.

Тако ово двоје светих, на чудесан начин променивши свој ранији живот, добише добар крај; он, крвљу омивши грехе своје, удостоји се мученичког венца; а она, сузама и суровим живљењем, очисти себе од скверни; и обоје се јавише оправдани и беспрекорни пред Господом нашим Исусом Христом, коме слава вавек. Амин.

ЖИТИЈЕ СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ ГРИГОРИЈА (ГРИГЕНТИЈА), архиепископа Омиритског

ОВАЈ божански светилник беше најпре ђакон у граду Медиолану, постављен за ђакона по нарочитом откривењу Божјем. Касније он и другим градовима и селима бејаше проповедник имена Христова и искоренитељ идолопоклоничке заблуде. Беше Григорије син побожних родитеља Агапија и Теодотије, васпитан у побожности и страху Божјем, и, од младости испуњен благодати Господње, он би чудотворац и исцелитељ. Господ га припремаше за архијерејски чин, о чему га и обавештаваше преко откривења и прозорљивих отаца. Када Григорије у Медиолану оде к једном отшелнику, овај му предсказа сву његову будућност, јер беше прозорљив; он провиде и сам долазак Григоријев к њему, када Григорије беше далеко од њега тридесет потркалишта, о чему отшелник и рече своме слузи. А тамо живљаше у гори усамљен о Богу један други старац схимник. Дознавши за њега, Григорије пође к њему. А кад се приближаваше гори на којој борављаше тај старац он угледа огњени стуб у ваздуху, и од страха паде на земљу. Затим охрабривши се устаде и крену да види каква је то огњена појава. Издалека, то му личаше на пламен; али када се примаче ближе, он угледа отшелника где иде к њему, и пришавши му целива га и назва га Григоријем, иако га никада видео није, нити знао. И проведе Григорије код овог великог старца два дана, и удостоји се дивних виђења. У поноћи виде он овог богоносног мужа на молитви: са рукама пруженим к небу стоји у ваздуху изнад земље. Григорије се дивљаше овоме призору. А сутрадан изјутра старац призва Григорија к себи, па му тихим и кротким гласом рече:

„Хајде, пријатељу и брате, причестимо се свекорисним миомиром Божјим, јер си ти ради тога дошао к мени грешноме да сазнаш оно што је мени откривено о теби. Дакле, ти ћеш видети град Рим, помолићеш се у цркви светог мученика Бонифатија и Аглаиде; одатле ти ваља отпловити у Александрију; затим у Етиопији⁵⁶⁵ проповедати реч истине, па

отићи у Омиратски град Награн,⁵⁶⁶ заузет од стране Омиритског цара Дунаана, и у Награну благовестити апостолско учење; тамо ћеш, пошто извршиш велика и славна дела, умрети и прећи у небеска насеља праведних. Но многе ћеш муке доживети од непокорних Јевреја што живе у Омирити, и многе ћеш од њех обратити к Богу, јер ће ти благи Господ бити помоћник, и Он ће те умудрити и упућивати. А тамо ћеш бити рукоположен за архиепископа од стране преподобњејшег патријарха Александријског“.

Чувши то блажени Григорије стаде говорити да он није достојан тога што му предсказује старац, и зажеле да још остане код старца. Прозорљиви муж разјасни Григорију и јављење, које виде сам Григорије. А виде он врховне апостоле Петра и Павла где ставише омофор на рамена Григоријева, што предзнаменоваше благодат архијерејства коју је имао добити Григорије. Много се дивљаше блажени Григорије овој чудесној прозорљивости старца, од кога се не сакри ни оно што он сам виде насамом, и рече: Слава Богу који тако дела у онима који Га љубе; нека буде воља Господња!

Након два дана старац отпусти Григорија с љубављу га целивавши; и Григорије оде тужан због растанка са таквим божанственим мужем, горећи к њему пламеном љубави, и увек га се сећајући. Григорије отпутова одатле најпре у Картагину, и дуго време остаде тамо, проповедајући реч Божију и исцељујући свакојаке болести. Затим, по промислу Божјем, отпутова у Рим и помоли се храму светог мученика Бонифатија и Аглаиде. А када дође на гроб светог апостола Петра и са сузама се баци на земљу, њему би виђење: врата небесна виђаху се отворена и неизрецива светлост сијаше; и гле, свети апостол Петар, држећи кључ у десној руци, изађе из небесних врата и иђаше к њему са великом славом и блистава лица, и рече гледајући га радосним очима: „Чедо Григорије, сада дођох овамо по милости Господњој, а пре тога бејаш са осталим апостолима у Награну, Омиритском граду, служећи онима који страдају за Господа нашег Исуса од Дунаана Јеврејина и укрепљујући свакога од њих у побожности; и помоћу Господњом сви се они противставише вољи законопреступног Јеврејина, и јуначки се

борише за побожност, и пострадаше за истину, и сада су на небесима са оцима који се од памтивека удостојише бесмртне части. Ја дођох овамо да посетим овај град, а брат Павле, поборник цркава по васељени, растаде се са мношвом у Јерусалиму и оде у Персију. Ти пак, чедо, гредећи добрим путем, постарај се угодити Господу, свагда се поучавајући у закону Његовом, знајући да живот и красота овога света пролазе као сан и сенка; и бићеш блажен ако течење своје завршиш како си почео; ходећи по вољи Господњој, многе ћеш привести страху Господњем. Ето, теби се већ припрема престо на небу од самог Владике, и ти ћеш добити награду заједно с нама“.

Рекавши то апостол оде, и виђење се заврши. А Григорије, дошавши к себи, опет паде на земљу називајући себе бедником и грешником. После дуге молитве он отиде у своје обиталиште; и те ноћи он у сну виде светог апостола Павла који му даје суд пун јелеја, што беше предзнак благодати свештенства и архијерејства. Григорије, примивши у сну тај јелеј из апостолових руку, тог часа се пробуди и радосна срца запева: Полете из срца мога реч добра, јер ме Бог помаза јелејем радости.⁵⁶⁷

После тога Григорије напусти Рим и отпутова у Александрију, сваки дан улазећи срцем к Богу, и напредујући из силе у силу, испуњавајући се божанских превеликих дарова.

У то време, када цароваху благочестиви цареви: у Грчкој Јустин, а у Етиопији Елезвој, Дунаан Јеврејин, који цароваше у Омиритској земљи, подиже гоњење на хришћане и стараше се да у својој царевини истреби и само име Христово. Он лукавством заузео славни град Награн који вероваше у Христа, и погуби огромно мноштво хришћана: једне у огњу сажеже, друге мачем посече, а благочестивог кнеза Арету са најугледнијим грађанима уби. Чувши о томе, благочестиви цареви Јустин и Елезвој веома се ожалостише због невинно проливане крви хришћанске; и писа Јустин Елезвоју подстичући га да иде у рат против поганог Дунаана, да освети крв невину. Достојан хвале цар Елезвој испуни се ревности, скупив сву своју војску и крену у рат противу скверног Дунаана. У току тог великог рата Елезвој,

уз помоћ Божију, разби пукове Дунаанове и сву војску његову уништи потпуно, а њега самог и његове сроднике посече мачем. Освојивши Дунааново царство, Елезвој га стаде ревностно чистити од јеврејских и незнабожачких заблуда, распростирући у њему славу имена Господа нашег Исуса Христа. И многи од Јевреја и тамошњих Омиритских незнабожаца пожелеше да се крсте, али у њих тада не беше ни епископа, ни свештеника, ни ђакона, нити иједнога клирика, јер скверни Дунаан беше у Омиритском царству уништио све људе духовнога звања. Због тога се блажени Елезвој обрати молбом Александријском патријарху. Обавештавајући га подробно о томе како му је Бог помогао да васпостави хришћанство у Омиритској земљи, цар мољаше патријарха да му изабере човека мудра, речита, добродетелна и добра познаваоца Старог и Новог Завета, да га рукоположи за епископа и пошаље к њима у Омиритску земљу са свим оним што је потребно за Цркву.

Када овакво писмо стиже у Александрију, патријарх се са свима хришћанима обрадова због помоћи Божје, послане с неба хришћанима противу незнабожаца, и стаде брижљиво тражити човека достојна, да га посвети за епископа и што пре пошаље Елезвоју. Многе људе привођаху к патријарху, али му ни један од њих не изгледаше достојан епископског чина. Стога се патријарх ноћу обрати пламеном молитвом Господу, да сам Господ изабере и укаже човека, достојног таквог звања и дужности. У време такве молитве патријарху се јави у виђењу свети апостол Марко, наређујући му да нађе ђакона Григорија, који је недавно дошао у Александрију и станује код неког Леонтија, да га посвети за епископа и пошаље Елезвоју, пошто је Господ управо ради тога и довео Григорија у Александрију.

Сутрадан изјутра патријарх одмах посла да пронађу Леонтијеву кућу. Кућа би пронађена и Григорије приведен патријарху. Патријарх га стаде распитивати, ко је он и откуда је. Затим му исприча своје виђење, и обавести га о потреби Цркве, па га стаде подстицати да се прими епископског чина. Григорије се опомену оног старца схимника из околине Медиолана како му прорече да ће примити архиепископски чин од Александријског патријарха, очи му засузише, и он рече: Нека

буде воља Господња! чини, владико, како хоћеш, по заповести Господњој.

Патријарх одмах посвети Григорија за презвитера, а затим и за архиепископа. При томе догоди се необично чудо: у току службе лице Григоријево се измени, постаде светозарно као огањ, сијајући благодаћу Свесветога Духа, а од одјејања његовог излажаше дим миомирисног мира и изванредних мириса, и сву цркву испуни дивним мирисом. То је трајало за све време Божанствене службе; очи беху уперене на светог Григорија, и сви се дивљаху таквоме чуду. Видеше то и изасланици Елезвоја, и чуђаху се; а касније о свему томе обавестише и цара.

После посвећења и духовног разговора с патријархом, свети Григорије би отпуштен с посланицима Елезвојевим, имајући са собом потребан му клир и све неопходно за уређење Цркве. Брзо они стигоше до Етиопије, а затим и до Омиритске земље. Благодетивни цар Елезвој се веома обрадова доласку архиепископа Григорија, а нарочито када сазнаде да је он изабран по откривењу Божјем и да се у време хиротоније на чудесан начин обелодани живећа у њему благодат Светога Духа. Он сrete Григорија са великом чашћу, прими га с љубављу и повери му сву своју државу. И обилазећи с архиепископом Григоријем градове у Омиритској земљи, цар зидаше свете храмове, украшаваше гробнице светих мученика, убијених за Христа од нечестивог Дунаана, и привођаше неверне крштењу. У граду Награну Елезвој постави за кнеза сина светог мученика Арете, и подиже велелепну цркву у част светог Васкрсења Христовог, другу у част Пречисте Богородице, трећу у име светог мученика Арете и оних с њим, и то недалеко од куће где је некада живео свети мученик. И по другим градовима би брзо сазидано много цркава, које свети Григорије сам освећиваше и постављаху презвитере и ђаконе, поверавајући им добру паству оваца Христових.

Блажени цар Елезвој задржа се у земљи Омиритској тридесет шест месеци после смрти Дунаана, и пошто све добро уреди и устроји, намисли се вратити на свој престо у Етиопију. Сазвавши са светим Григоријем све велможе, кнезове, бојаре и

саветнике, он се стаде саветовати с њима којег би благоверног, разумног, кротког и богобојажљивог мужа изабрали и поставили на Омиритски царски престо. Сви саветници одговорише цару: ти знаш, и кога Бог теби открије, тога и постави, пошто у нас нема ни једнога који је сличан теби по памети и достојан царскога венца. – Тада се цар обрати архиепископу и рече: Ово је твој посао, часни оче и учитељу наш! ето пред твојим лицем су сви кнезови, велможе, војници, мали и велики; кога ти хоћеш призиви, и у име Господа нашег Исуса Христа помажи на царство, јер сви ми који смо дошли из Етиопије, ако хоће Бог, желимо се вратити натраг. – Свети архиепископ одговори: Добро си расудио, благочестиви царе! јер као што је срце твоје у руци Божјој, тако и реч твоја би ти дана од Бога. Зато је добро свагда односно сваког посла најпре питати Оца нашег који је на небесима, и како Он нареди тако и радити.

Рекавши то, блажени устаде са свога места, мало се удаљи од њих, па окренут истоку преклони колена на молитву. Уздигавши очи и ум на небо, и подигавши руке увис, он се усрдно и дуго мољаше, да сам Бог, који зна живот и мисао свакога, покаже им човека, достојног да буде цар. Док се архиепископ мољаше, невидљива сила Божија одједном подиже у ваздух неког мужа, по имену Аврамија, пренесе га и постави пред цара Елезвоја. Запрепашћени, сви дуго време клицаху: Господе помилуј! – А архиепископ рече: Ево, кога захтевасте помазати на царство, њега и оставите овде за цара, и ми ћемо бити с њим једномишљеници, и Господ ће нам помагати. – И велика радост обузе све због оваквог Божјег промишљања.

После тога цар Елезвој узе указаног Богом мужа Аврамија, одведе га у цркву Пресвете Тројице што је у царском граду Афари, обуче га у царску порфиру, и стави му на главу диадему; онда свети Григорије изврши над њим царско помазање, и принесена би Бескрвна жртва за царе и за све људе, и оба се цара причестише Божанским Тајнама из руку архиепископа. А по завршетку свега, сви присутни кликнуше: Многаја љета Елезвоју, цару Етиопскоме! – Затим: Аврамију, христољубивом цару Омиритском, многаја љета! – И опет обојици заједно: Елезвоју и Аврамију, благочестивим и богољубивим царевима, многаја

льета! – И сви певаху „Многаја льета“ по трипут. Потом сви ускликнуше: Григорију, свјатјејшем архиепископу нашем, наставнику и учитељу мирна и здрава многаја льета! – После тога: Свој хришћанској војсци и свима верујућим људима многаја льета!

Затим, ушавши у царске палате, сви се веселяху и пировали, радујући се о Господу Богу Спасу своме и о благочестивим царевима својим.

Елезвој остаде још тридесет дана у Омиритској земљи, поучавајући и упућујући новог цара да побожно и правично рукује и управља царством и да у свему слуша свјатјејшега архиепископа Григорија, духовног оца свог. Изабравши из Етиопске војске петнаест хиљада храбрих људи, Елезвој их остави новоме цару за помоћ и заштиту царства, и врати се у Етиопију. Тамо, након мало дана, оставивши Бога ради своје земаљско царство, он отиде у пустињу, и у близини једног манастира затвори се у тамној келији, и не изиђе из ње до блажене кончине своје; храну пак примаше кроз прозорче од тамошњих монаха. И тако поживевши још много година суровим испосничким животом, он пређе у Царство небеско.⁵⁶⁸

Толико славан и богат цар, остави свима такав пример смирења и драговољног сиромаштва! А по престављењу његовом онамошњи монаси испричаше овакву ствар. Један млади брат, слат из манастира на послушање, залажаше у крчму, и опијајући се вином падаше у грех нечисте страсти телесне. А једнога дана, учинивши уобичајени грех и враћајући се преко пустиње у манастир, он залута у неку дубодолину, и тамо насрну на њега огромна змија да га убије. Млади монах наже бежати, врдајући тамо-амо, да би се избавио од змије, али га ова хитро сустизаше. Када се на монаха, притешњеног одасвуд, устреми змија да га прогута, монах се опомену блаженог цара Елезвоја, обрати се змији и рече јој: Молитвама праведног и свјатјејшег Елезвоја одступи од мене! – А змија, као постидевши се светог имена Елезвоја, застаде, и по Божјем наређењу добивши глас човечји рече монаху: Како могу да те поштедим, када ми се Ангео Божји јави и нареди ми да те поједем због нечистоте твоје и греха: јер ти си дао завет да

служиш Господу у чистоти, а сада скврнавиш тело своје и тиме разгњевљујеш Духа Светога.

Монах, чувши змију где говори човечјим гласом и изобличава његова дела, осети да нема изговора, и с трепетом мољаше змију и преклињаше је да га поштеди. Змија му на то рече: Што ме тако преклињеш? Најбоље је: закуни се ти мени, да више нећеш испуњавати своју телесну жељу, и ја ћу те пустити. – Монах се стаде клети, говорећи: Кунем се Богом који живи на небу и молитвама чесног цара Елезвоја, да више нећу гњевити Господа мога, кога сада љуто гњевљах телесном нечистотом.

Чим то монах изговори, огањ паде с неба и спали пред њим змију. Обузет страхом и трепетом, монах оде у свој манастир, и више не учини грех блуда него оконча свој живот у добром покајању.

За време царовања у земљи Омиритској благочестивог цара Аврамија, блажени архиепископ Григорије, поставивши по градовима за епископе људе учене и красноречиве, саветова цару да свима Јеврејима и незнабошцима што их беше у његовом царству нареди да се крсте или да се подвргну смртној казни. А када таква наредба изиђе од цара, мноштво Јевреја и незнабожаца са женама и децом, из страха од смрти, стадоше приступати светом крштењу. Тада најстарији и најискуснији у Закону Јевреји, сабравши се из свих градова, одржаше тајни сабор и саветоваху се шта да предузму. И говораху међу собом: Ако се не крстимо, онда ћемо по царевом наређењу бити побијени и ми и наше жене и деца. – Неки од њих говораху: Да не бисмо умрли превременом смрћу испупимо цареву вољу, а тајно ћемо држати нашу веру. – Други пак саветоваху држати се свог Јеврејског закона не лицемерно него отворено; и говораху: да не бисмо пали у руке Бога Одмаздитеља, и још горе настрадали. – Неки приговараху: Ми видимо да Бог наш не захтева више од нас тај подвиг, јер благоречивог цара нашег Дунаана и сву војску његову Он предаде у руке Елезвоју; и шта да радимо, ми не знамо. – Некоји предлагаху: Ако хоћемо и да сачувамо наш Закон и да останемо читави, онда уклонимо се тајно, један по један, из ове земље, сваки узевши своје, да не

бисмо са телом погубили и душе своје. – Други примећиваху: Ако желимо побећи, дознаће за то хришћани, и несумњиво нас побити.

И сви беху у страшној недоумици, шта да раде. А бејаше међу њима један веома мудар законоучитељ, по имену Ерван, који знађаше сав Стари Завет, одличан познавалац световне философије; и он им рече: Сви ви говорите ништарије, и никакве користи нема од тога што ви предлагете. Стога ако хоћете да послушате мене, онда хајдемо сви скупа к цару и архиепископу Григорију и предложимо им да они одреде своје учитеље које хоће, да се препиру с нама о вери и закону. Ако нас они победе, онда ћемо ми са оправданим разлогом постати хришћани; а ако нас не победе; онда ће сами увидети да нас неправедно приморавају да одступимо од закона нашег. Испитајмо их, и дознајмо каква је њихова вера. Ако је истинита, онда да поверујемо да је Месија већ дошао, а ми то нисмо знали. Ако се пак њихова вера покаже лажна, онда ће нам бити јасно да за Бога умиремо и са радошћу примамо смрт.

Када Ерван то изговори, сви се уплашише и рекоше му: Видимо да ти хришћанима помажеш. Зар не знаш да је вера наша истинита; како ћемо је оставити? – Ерван одговори: Ни једну рђаву реч ја не изговорих пред вама, браћо. Али знајте, овако или онако ми ћемо бити присиљени од њих да се крстимо. Стога, ако ме не послушате, нећу бити крив ни за једнога од вас, пошто, ако и не испитате путем препирке веру њихову, ви ћете је морати и без испитивања примити, и поступити како они нареде. Ако пак не примите њихову веру, они ће вас несумњиво убити.

Чувши то, сви послушаше Ервана, и написавши молбу послаше је цару. Прочитавши је, цар се разјари и беше готов да их све преда на смрт. Али се уздржа, не желећи ништа предузимати без савета архиепископа Григорија, коме и посла молбу. Прочитавши је, блажени одговори цару: Изврсно и одлично кажу Јевреји, да је боље веровати драговољно, по убеђењу, него насилно, по принуди. Стога их остави, царе, да најпре обаве препирку с нама, па после тога поступи с њима како хоћеш.

Цар пристаде на савет светитељев, и Јеврејима би дато четрдесет дана ради припремања за препирку, да би они у току тих дана нашли међу својим учитељима какве желе, и без бојазни дошли на препирку. А кад истече тај рок сабра се безбројно мноштво Јевреја, имајући у својој средини не мало веома мудрих равина (= учитеља), одличних познаника Закона, спремних и вичних за препирку. И препирка о вери одржа се у престолном граду Атари, у присуству цара и васцелог сената његовог, архиепископа и свега клира црквеног, и многобројног народа хришћанског који дође да слуша препирку. Дођоше и Јевреји са својим књижевницима и законоучитељима, силнима у речи. Јевреји поставише према архиепископу Ервана, као најглавнијег и најречитијег говорника, одличног познаваоца Закона и пророчких књига, и изврсног znalца световне философије. Када на дати знак настаде тајац, отпоче разговор и препирка између архиепископа и Ервана.⁵⁶⁹

Углавном, препирка је текла на следећи начин. После дугог ћутања свети архиепископ Григорије отпоче разговор упутивши премудром учитељу јеврејском и свему збору њиховом овакво питање: Пошто је прошла ноћ и грануло Сунце Правде, зашто се препирете, противећи се Светлости Његовој и не верујући у Њега? – Ерван одговори: Ако је Сунце Правде грануло, и ми се противимо, како ти кажеш, светлости Његовој, верујући у Бога законитога, онда утолико више ви као незнабошци, држећи туђе учење, противите се светлости правде, укоравајући Божански закон, дани нам од Бога. – Архиепископ рече: Ми смо од незнабожаца, али чије смо ми саздање и творевина? – Ервин одговори: Очигледно је да сте Божје саздање и творевина. – Архиепископ упита: Ако смо ми, као и ви, Божја створења, онда какво то велико преимућство стекосте ви у поређењу с нама? – Ерван одговори: Онакво какво имамо над Египћанима. – Архиепископ рече: Добро је што си се сетио Египћана, онда покажи своје преимућство над њима. – Ерван одговори: Зар ниси читао о великим чудесима у Египатској земљи, у Црвеном мору, у пустињи, која Бог чињаше преко Мојсија, по изласку Израилља: потопи Египћане а спасе Израилљ? – Архиепископ на то рече:

Нема никакве разлике између вас и Египћана, јер њих Бог потопа у мору, а вас за злоћу вашу погуби на земљи. Прешавши Црвено море као по суху, ви потонусте у пристаништу, жестоко у пустињи скончавши: јер од преко шест стотина хиљада људи само се њих двојица, Халев и Исус Навин, удостојише видети обећану земљу.⁵⁷⁰ Ево како вас је Бог претпоставио Египћанима! – Ерван упита: А коме Бог посла ману у пустињи? – Архиепископ узврати: А теби шта изгледа драгоценије: месо које једосте у Египту, или мана послана у пустињи? – Ервин одговори: Очигледно је да је мана драгоценија. – Архиепископ упита: Зашто онда ударисте мишљу назад, пожелевши свињско месо и бели лук и разноврсну египатску храну,⁵⁷¹ а ману омрзосте?

После тога отпоче препирка о Пресветој Тројици. Ерван говораше: Хришћани исповедају три Бога: Оца и Сина и Светога Духа. А Бог је рекао на Синају: Чуј Израилу, Господ наш, Господ је једини, и нема другог Бога осим њега.⁵⁷² Значи: хришћани поступају противно закону Божијем,штујући не Једнога Бога него Три. – Архиепископ побијајући то говораше: Ми почитујемо Једнога Бога, Творца свих, само у Три Лица: Оца и Сина и Светога Духа, но у једном Божанству. И за доказ навођаше ове речи Давидове: Речју Господњом небеса се утврдише, и Духом уста његових сва сила њихова (Псал.32:6). – А смисао ових речи архиепископ објашњавао је овако: Господ јесте Бог Отац; Реч Његова јесте Бог Син; Дух уста Његових јесте Бог Дух Свети; на тај начин се откривају три Божанска Лица а једно Божанство: јер Син и Дух је Оцу саприродан, сабеспочетан, савечан и сапрестолан.

Затим свети Григорије навођаше о крсту и смрти Господњој старозаветна писанија, пророштва и праслике, као: И живот ће твој бити као да виси пред очима твојим (5. Мојс. 28, 66); – и о томе да ковчег Нојев бејаше праобраз крста, и шума Садекова са овном који би принесен на жртву место Исака (Ј Мојс. 22, 13); о жезлу Јосифовом, коме се Јаков поклони (1. Мојс. 47, 31); о крстоликом благослову синова Јосифових од стране Јакова (1. Мојс. 48, 13–15); о жезлу Мојсијевом који раздвоји море (2. Мојс. 14, 11–29); о Мојсијевом подизању руку увис ради победе над

Амаликом (2. Мојс. 8, 14); о бакарној змији, подигнутој у пустињи (4. Мојс. 21, 4–9); о дрвету које заслади горку воду у Мери (2. Мојс. 15, 22–26); и о многим другим тајанственим прасликама које се налазе у Закону.

И продужи се препирка све до увече, силно вођена и од једне и од друге стране; али се ипак у свима питањима архиепископ показа као победилац, јер пре њега говораше Дух Свети, као што је речено у Светом Писму: Ви нећете говорити, него Дух Оца вашег говориће из вас (Мт. 10, 20). Пошто наступи вече, а препирка се још не беше завршила, цар устаде са свога престола, као и архиепископ, и сабор се разиђе одложивши препирку до сутрадан.

Јевреји пак окружише Ервана, радосно га грлећи, целивајући и величајући што је како ваља одговарао хришћанима. На то им Ерван говораше: Молите се да нам помогне Закони Бог, пошто сами видите да је архиепископ врло промућуран човек, и није лако победити га. – Но они сокољаху Ервана да без бојазни и смело води препирку с архиепископом.

Сутрадан опет се сабра сабор; цар и архиепископ седоше; Јевреји са Ерваном такође дођоше. И поново настаде препирка, али се не оконча ни тог дана, ни трећег, ни четвртог, па чак ни петог. Свих тих дана цар са целим сенатом присуствовао препиркама, са задовољством слушајући шта се говори и радујући се богоданој премудрости и разуму свјатјејшег архиепископа свог. И стварно, имало се шта чути и шта запамтити када су тумачена многа пророчка и објашњавана многа тајанствена места Светога Писма. У беседи о оваплоћењу Господа Исуса Христа и о Пречистој Дјеви, архиепископ навођаше речи пророка Исаије: Ето девојка ће затруднети и родиће сина (Ис. 7, 14). На примедбу Ервана да је Марија родила само простога човека, а не Бога, архиепископ одговарао овим речима: И наденуће му име Емануил, које ће рећи: с нама Бог (Мт. 1, 23. = Ис. 7, 14). – Ерван говораше: Како је женска утробаместила страшно величанство Божанства? – Архиепископ одговарао: Онако како је шатор Авраамовместио Бога под Мавријским дубом, када Бог сиђе да обедује с Авраамом (1. Мојс. 1–33). – Ерван узврати: Како то огањ

Божанства не сагоре женско тело? – Архиепископ одговори: Као што огањ не сагоре купину на Синају (1. Мојс. 3, 2–4), тако и Божанство не повреди девичанску утробу: Дјева роди, и Дјева остаде. – Ерван на то рече: Рођење од Дјеве било је привидно а не стварно, јер је немогуће да се при порођају не поремети утроба, и јасно је свима да је то нетачно. – Архиепископ одговори: У време када Авакум уђе у лављу јаму, а врата јаме беху закључана и печатима запечаћена, реци ми, како је он ушао и изишао не отворивши врата и не повредивши печат?⁵⁷³

У трећи дан после препирке Ерван покуша да бежи, али га остали Јевреји задржаваху говорећи: Ако нас ти оставиш, онда ћемо сви погинути. Зато остани с нама борећи се на све могуће начине, не би ли нам Бог помогао. А ако и будемо побеђени у препирци, онда имамо друге начине противљења, у којима нас неће моћи победити. – На молбу њихову Ерван остаде.

Када у току препирке Ерван поче прекоравати хришћане што се клањају светим иконама и стаде свете иконе називати идолима, а оне који им се клањају идолопоклоницима и противницима Божјег закона, и говораше да је Бог заповедио не градити „ликове резане нити какве слике“, ⁵⁷⁴ тада га архијереј упита:

Када у дане Ноја би потоп, на који се начин он спасе? – Ерван одговори: Спасе се ковчегом, начињеним од дрвета. – Архиепископ узврати питањем: Је ли могао Бог без ковчега спасти Ноја од потопа, или није могао, како ти мислиш? – Ерван одговори: Мислим да је могао, јер је речено да је Богу све могуће. – Архиепископ на то рече: Ако је Бог могао то, зашто је онда захтевао ковчег да би спасао праведника? Не следи ли из тога закључак, да је Ноје требао за спасење своје узнети благодарност ковчегу а не Богу? – Не, нипошто! одговори Ерван; хвалу треба узносити Господу а не мртвој ствари. – Архиепископ онда рече: Ипак ти признајеш да је Бог помоћу мртве ствари, ковчега, устројио спасење Ноју. Тако и нама Бог устројава наше преко ових видљивих икона, јер оне, иако су бездахне, ипак су одређене за Наше спасење. Гледајући на иконе, ми се умом уносимо ка Прволику и запаљујемо у себи жељу за Богом и богоугодну ревност; а сликамо ми не идоле него Господа нашег

Исуса Христа, и то по Његовој човечанској природи, а не по Божанској која је неописива и неуобличљива. И као што Ноје због спасења свог у ковчегу принесе благодарност Богу начинивши жртвеник, тако и ми благодаримо Христа Бога изображавајући лик Његов, икону Његову, јер се ми Његовим телесним домостројем спасења избависмо мисленог потопа; и Његову човечанску природу ми сматрамо као други ковчег, којим Он понесе грехе наше, и обоживши нас Својим Божанством узнесе нас на небо. Њега, који беше видљив за телесне очи, ми сликамо бојама, изображавајући пречисто обличје Његове човечанске природе, и под видом телесног обличја Његовог ми се уједно поклањамо и Божанству Његовом, и почитујемо у Њему доличним поклоњењем подједнако Оца и Светога Духа.

Међутим Ерван, хулећи и надаље свете иконе, говорише: Чудим се вашим хришћанским баснама које кажу да Бог даје Своју благодат иконама, намаланим на зидовима и даскама, које никада ходиле нису нити говориле. – Оповргавајући то тврђење, архиепископ упита: Реци ми, Ерване, зашто Бог даде плашту Илијином Своју благодат коју не даде Јелисеју, и претпостави мртви плашт живоме пророку? То би зато што пророк сам не могаше прећи Јордан него воду његову раздели плаштом и пређе по суху; и тако, чудо које не могаде учинити Јелисеј, учини мртви плашт.⁵⁷⁵ Исто тако, и Мојсију који чињаше чудеса у Египту, зашто Бог не дарова њему већ штапу његовом чудотворну силу, те он штапом претвори воду у крв, раздвоји море, и изврши друга страшна и славна чудеса? Осим тога, скинија, ковчет завета, златни суд са маном, таблице, жезал Аронов, жртвеник, кадионица и светњак; све те ствари не имађаху ли велику благодат Божију, иако беху мртве, начињене рукама људским од видљиве и опипљиве грађе? Међутим оне беху обасјаване славом Божијом, испуњаване и окружаване облаком, и недоступне никоме сем свештеницима и левитима, и нико их није смео додирнути, пошто оне беху божанствене и свете. А кад је тако било у Старом Завету, зашто се онда чудити у Новом Завету благодати која се даје светим иконама?

Ерван опет примети: У псалмима је речено: Идоли незнабожаца су сребро и злато, дело руку човечијих (Псал 113,

12). – Архиепископ узврати: И ја не оспоравам то да идоли незнабожаца, који не знају Бога, јесу идоли, пошто су они слике оних који безбожно провелише живот у свакојаким нечистотама: врачари, чаробњаци, убице, блудочинци, и сви они од таквог живљења љуто изгибоше; за успомену на њих неки и начинише идоле; а доцнији нараштај, прелашћен и ослепљен Сатаном, претвори их у богове и клања им се. А и ви то исто чињасте, клањајући се киповима, приношасте им на жртву синове и кћери, проливасте невину крв, крв ваших синова и кћери које приношасте на жртву хананским киповима, који су идоли. А што ми сада израђујемо слике светитеља Божјих, то нису идоли већ чесне иконе. Јер ми израђујемо иконе оних који знађаху Бога, и вероваху у Њега, и угодише Му светошћу и правдом, и беху људи чесни, свети и мили Богу, и благодаћу Божјом сатворише премнога чудеса: они васкрсаваху мртве, исцељиваху болесне, следе, хроме, глуве, ослабљене, губаве, изгоњаху демоне, кончина им биваше чесна и спомен славан и вечан; јер: Чесна је пред Господом смрт светаца његових; спомен праведника је с похвалама, и праведник ће се спомињати вечито (Псал. 113, 12; 115, 6; 111, 6).

Када Ерван опет поче булазнити, говорећи да се иконе ни по чему не разликују од идола, архиепископ рече: Твоја одећа, Ерване, и скинија, обе су начињене од вуне и лана, а да ли имају подједнаку силу? Твој жезал и жезал Аронов који је процветао, имају ли подједнаку част? Крчаг у кући твојој и суд са маном, јесу ли подједнаки за тебе? Ковчег твој у који стављаш што је потребно за тебе, и ковчег завета, имају ли подједнаку славу? Огањ и јелеј који ти зажижеш у кући својој ради осветљења, зар ћеш упоредити са златним седмосветњаком? Кућа у којој живиш, и храм који подиже Соломон, зар ћеш сличити једно с другим? Нипошто, него ћеш све то почитовати неупоредљиво више, јер у њима понекад благодат Божија пребиваше. На такав начин схвати и то, да је једна ствар идол – обличје пагубнога лица и у паклу погруженога, а друго је икона светог угодника Божијег, од које нам се излива благодат Господња молитвама изображеног на њој.

Говори Ерван и о анђелима да су они бестелесни, као што Писмо каже: Господе, чиниш духове да су ти анђели (Псал.103:4), но хришћани се и поред тога не стиде да их малају на иконама, дајући бестелесним духовима телесно обличје. – На то архиепископ одговори: Ти не знаш шта говориш, јер ми смо од вас научили изображавати анђеле. – Ерван се успротиви: Никада у нас није било тога. – Архиепископ упита: Ти си проучио цео Стари Завет, и то ли ниси сазнао? – Ерван одговори: Жив ми Господ, ја не знам да су икада код нас била рађена и почитована изображења анђела! – Архиепископ на то рече: Нема сумње, ви отпочесте ту ствар: Када Соломон подиже храм Богу, не начини ли он над светилиштем херувиме славе који заклањаху олтар? Исто тако не изради ли он херувиме и над првим вратима светилишта и над другим? Па и у скинији, устројеној Мојсијем, не беху ли ликови херувима над ковчегом завета? Такође и на завесама не беху ли извезена лица херувима? И све те слике анђела, заједно са скинијом и храмом, не беху ли почитовани од вас? Када ви, дакле, изобразивши бестелесна бића, указивасте им поштовање, зашто онда укоравате нас што изображавамо и почитујемо лица оних светих људи, који у телу угодише Богу?

То и много слично томе говораше се у четврти дан препирке! А кад паде вече и цар са архиепископом устадоше са својих места, сабор се разиђе у очекивању да се сутрадан оконча препирка и дочека славље победника. Јевреји се радоваху због Ервана што је добро одговарао и задавао питања архиепископу, и бодрећи га говораху му: Ти се добро бориш, не бој се, него се још чвршће држи, јер видимо да је Бог с тобом! Нека се не плаши срце твоје; очигледно је, цар вас обојицу слуша са задовољством. – Ерван им одговори: Браћо, тај човек ме много превазилази разумом и речитошћу, и мени је немогуће победити га; ви сами слушате како он сва моја расуђивања, оповргнувши их и посрамивши, претвори у ништа.

Сутрадан рано зором, када најмудрији Јевреји поново дођоше к Ервану, он им рече: Браћо, искрено вам тврдим, мене ће победити архиепископ, јер ноћас ја у виђењу видех пророка нашег Мојсија и Исуса о коме се међу нама води препирка. Ја

их видех као да стоје на крову неког храма и разговарају; и видех Мојсија где се клања Исусу са рукама сложеним на грудима, као да су свезане, и са страхом стоји пред Исусом као пред Господом Богом својим. Ја се чуђах томе, и када ми се отворише уста рекох: Господине Мојсије, је ли добро то што радиш?— А он се окрете и запрети ми говорећи: „Престани, не грешим ја клањајући се моме Владици, јер нисам од сличних теби и исповедам Творца мог и Господа, зашто задајеш муке праведном архиепископу противећи се истини? Но наредног дана ти ћеш бити побеђен од њега, и поклонићеш се, као и ја, Господу Исусу Христу“. — То видех, браћо, а шта значи не знам, али ја нећу клонути у борби за наш Закон, док сам Бог не устроји онако како хоће.

Многе, чувши то, захвати сумња и обузе недоумица. А кад се раздани и сабра сабор, дође цар са сенатом и архиепископ са клиром, и слеже се мноштво народа, појави се Ерван са многим помоћницима својим законоучитељима, и опет отпоче препирка, као и ранијих дана. А један учени нотарије⁵⁷⁶ архиепископов, кога он беше довео из Александрије, брзописац, присуствоваше тамо и записиваше све речи и архиепископове и Ерванове. Уз помоћ Светога Духа, дејствујућег у устима архиепископа, противничка страна доживљаваше поразе а наша одношаше победу о Господу. Архиепископ се у свима расуђивањима јављаше као победник, а Ерван малаксаваше, малаксаваху и јеврејски законоучитељи који му помагаху. Ипак злоћа их ослепи, те ушима тешко слушаху и очи своје затвараху пред истином. И беше потребно да светитељеве речи пропрати сила вере и чудо које би изобличио злоћом отврдоглављене и посрамило њихово неверје, што се стварно и догоди на следећи начин.

Када Ерван у препирци би већ потпуно побеђен, он узвикну: Зашто губимо време у дугим говорима и расуђивањима? Ја ћу завршити ову препирку. Ако хоћеш, архиепископе, да ја без претварања верујем у Исуса твога, да је Он истинити Бог, онда ми покажи Њега жива, да бих видео и говорио с Њим, и тада ћу признати да нас ви хришћани савладасте и победисте..

Када Ерван то рече, скуп Јевреја повика к њему: Молимо те, учитељу наш, немој обманути себе и постати хришћанин, него буди јунак и држи се истине, јер ти знаш да нема ничег истинитијег од Јединог Бога отаца наших. – Ерван им са гњевом рече: Шта ви булазните? па чујте: ако ме он увери да постоји Онај о коме предсказаше пророци, шта онда друго хоћете да очекујете?

Архиепископ, видећи да он говори искрено а не притворно, рече му: Ерване, ти уносиш велико искушење и твој захтев је изнад сила, јер ти тражиш не људе него Бога. Ипак, да би се уверио ти и они што су с тобом, и да би се утврдила срца верујућих, Господ је моћан и то учинити. Само реци коначно, како желиш да те уверим? – Ерван одговори: Умоли Владику твог, ако је Он на небу, као што кажеш, нека сиђе овамо и јави се мени да разговарам с Њим. И кунем се Господом да ћу одмах поверовати у Њега, и крстићу се.

Када Ерван то рече, онда сво мноштво Јевреја повика говорећи: Стварно, архиепископе, докажи нам на делу истинитост твојих речи, покажи нам Христа твог, да бисмо ми, немајући више шта да приговарамо, поверовали у Њега са страхом. – И сви са виком наваљиваху на светог Григорија, да им Христа покаже опипљиво, ако је Он жив после распећа и смрти. Затим Јевреји стадоше говорити међу собом: А ако нам архиепископ покаже Христа свога, шта ћемо онда радити? Тешко нама, ми ћемо и против воље морати постати хришћани. – Једни од њих говораху: Ако нам он покаже Христа, зашто онда не поверовати у Њега? – Неки пак збораху: Како је могуће показати Онога који је као убијен човек умро, и већ је толико година прошло од дана Његове смрти? Где ће се наћи тело и дух Његов, када су се све кости и жиле давно расули?

Међутим архиепископ, увиђајући огромну важност овога дела, и видећи силно настојавање противника, свом се душом ослони на Господа, и размишљајући у себи да ако не замоли Владику Христа да испуни њихов захтев, онда ће силно узликовати противничка страна, Јевреји ће изаћи као победници, и непријатељи ће се ругати хришћанима и срамотити их. И он са надом рече јеврејскоме збору: Ако хтедне

Христос мој, ја ћу вам Га свакако показати. Но ви добро знате ако вам покажем Њега, а ви не усхтеднете поверовати у Њега, онда ће вас све мач одмах погубити; а ако вам због недостојности своје не узмогнем показати Господа мог, онда поступајте надаље по својој вољи.

Јевреји, чувши то, постадоше у исто време и жалосни и радосни: жалосни, јер се бојаху да, ако им покаже Христа, мораће и против воље веровати у Христа; радосни, јер се надаху да им неће показати Христа, и они ће онда слободно остати у својој вери. Архиепископове пак речи беху пријатне Ервану и најмудријим законоучитељима што се налажаху с њим; и они говораху између себе: Потпуно је немогуће да је после пет стотина година жив човек који је убијен од наших отаца, и умро, и био запечаћен у гробу, и украден од својих ученика,

Свети пак отац наш Григорије, знајући речи Господње речене у Еванђељу: „ако имате вере колико зрно горушично, рећи ћете гори овој: пређи одавде тамо, и прећи ће; и ништа неће вам бити немогуће“ (Мт. 17, 20); и држећи те речи у уму, а имајући непоколебљиву веру у Бога и чврсто се уздајући у Њега, устаде са свога престола; и одмаче се мало устрану, на место згодно за молитву. А цар са свим народом чуђаше се и дивљаше таквој архиепископовој великој смелости к Богу и вери, јер се усуђује на то страшно дело; и са страхом очекиваху шта ће се збити. Светитељ, уклонивши се мало подаље од сабора, осени себе крсним знаком и стаде на молитву. Смирено и благоумилно преклонивши колена, и свега себе устремивши к небу, он дуго мољаше на сав глас да сви присутни чују, спомињући у молитви све тајне оваплоћења Бога Речи и сво Христово живљење међу људима, од Његовог рођења до добровољног страдања, крста, смрти, тридневног васкрсења и вазнесења на небо. И напослетку рече: Владико, на очигледан начин покажи себе жива овим злоћом окамењеним и ослепљеним људима; покажи себе жива ради славе светог Имена Твог, да они телесним очима угледају Твоје животворно човечанство, у које си се ради нас обукао, и са којим си се на небо узнео, да би они, угледавши Те, поверовали у тебе истинитога Бога и у пославшег Те Оца и Светога Духа.

Када пак светитељ завршаваше молитву, и сви на њега пажљиво гледаху, одједном настаде велики земљотрес и проломи се страховита грмљавина са истока тако да се земља усколеба и сви попадале од страха. А кад се мало прибраше од страха и придигоше, и погледаше на исток, они угледаше где се отворило небо и светли облак са пламеном огњеним спушта се отуда на земљу: усред пак облака види се Човек, дивнији од свих синова човечијих, Господ наш Исус Христос, лице Му неисказано сија и хаљине Му блистају као саткане од муња, а Он на неки изванредан начин крећући се по облаку приближавао се земљи и стаде горе према архиепископу на облаку, привлачећи очи и срца свих к Себи Својом лепотом, коју језик исказати не може. Од страхотне славе Његове, коју не бежу у стању гледати, као некада на Тавору ученици, сви попадале ничице на земљу, и цар и велможе и сав народ од мала до велика. А Јевреји, обузети великим трепетом, осврћући се тамо-амо, нагоше бежати, јер их обасјање Божанске светлости опаљиваше, и слава Господња, коју они не могаху гледати, колебаху их великим страхом. Али им беше немогуће побећи, нити се с места помаћи, јер их невидљива сила држаше. Архиепископ пак, укрепљен, громко викну ка Ервану: Ерване, ето Онога о коме си слушао много прича, погледај Га и увери се да је Један Свет, Један Господ, Исус Христос на славу Бога Оца, амин. – А Ерван, сав премро, не могаху ништа промолвити. И дође глас од велелепне славе Господње који говораше: „Због молитве епископове исцељује вас Распети од ваших отаца“.

Од овог гласа сви се они још више уплашише, и падоше на земљу обузети ужасом. И као што некада Савле, на путу за Дамаск, када га обасја светлост с неба и дође глас одозго, паде на земљу и с отвореним очима ништа не виђаше, тако и ови ослепише, и при отвореним очима својим не виђаху већ само туговаху и горко ридаху. Кад се све ово тако зби, настаде пред лицем Господњим неки божанствени шум, и светли облак који беше под стопама Господњим сакри Га од очију свих, и постепено се згушњаваше са свих страна за Њим при Његовом узлажењу на небо, све док слава Господња не ишчезе небесима

и не сакри се од очију све оно што се виђаше. А цар и сви хришћани, испунивши се смелости, дуго време вапијаху пут Господа: Господе помилуј! – А уважени архиепископ лежаоше лицем на земљи, са сузама узносећи Господу молитву за људе.

После тога сви сабрани на сабор: цар са сенатом и народ стадоше свјатјејшег архиепископа Григорија почитовати изузетно и са особитим страхопоштовањем, дивећи се толикој светости његовој и сили молитве његове. А Јевреји питаху један другог: Видиш ли што, брате? – И сваки одговараше: Не видим ништа. – И ови завапише ка Ервану: Тешко нама, учитељу наш, шта ћемо да радимо? – Ерван одговори: Еда ли ми једини ослеписмо угледавши Бога хришћанскога, или и хришћане то исто снађе? – А хришћани, чувши то, рекоше: Ми, благодаћу Господа нашег Христа, добро видимо, и очи су наше сада здравије него што су биле, а ви сте једини слепи због неверја вашег. Јер: Господ је Бог освете; Бог освете неће пропустити (Псал.93:1); Он уништи вид ваш, јер ви, будући недостојни, видесте Њега.

Тада Ерван са свима Јеврејима стаде молити архиепископа са сузама, да им исцели очи и подари свето крштење. Архиепископ их упита, да ли истински верују у Господа Исуса Христа. И они сви тврђаху да верују без икакве сумње. Тада их архиепископ, и епископи и презвитери што беху с њим, одмах огласише и извршише свету тајну крштења. А кад Јевреји улажаху у свету крстионицу, тог тренутка им са очију одпадале као нека крљушт, и сви прогледаху и телесним и духовним очима: срцем верујући за правду а устима својим исповедајући Господа нашег Исуса Христа за спасење (Рм.10:10). И сви бише крштени у име Оца и Сина и Светога Духа, почевши од Ервана, коме сам цар беше кум, и коме на светом крштењу би дато име Лав; и цар га, као човека паметна и достојна одликовања, постави за члана свога сената и начини патрицијем.⁵⁷⁷ И кајаше се Ерван силно због своје пређашње заблуде; и имајући свагда на уму јављење Господа, он ужасно осуђиваше себе што је говорио: Како је жив на небу Господ Исус Христос, кога оци наши распеше и погребеше, и кога ми сматрасмо за мртва? – И са сузама говораше: Господе Исусе Христе, Сине Бога Живога,

опрости ми што у своме незнању сагреших Теби! – Свјатјејшег пак архиепископа Ерван почитоваше као ангела Божија, и не жељаше да се одвоји од њега.

И тако се сва Омиритска земља просвети светлошћу свете вере: по свима градовима и селима бише крштени не само Јевреји него и незнабошци. И би велика радост по свој земљи Омиритској; заједно са људима радоваху се и анђели на небу због таквог обраћења и покајања душа људских, и слављаше се Бог који свима људима жели спасење.

Потом свети архиепископ Григорије саветова цару да нареди Јеврејима да им куће и обиталиште не буду издвојени него да се настане међу хришћанима, да не би одржавали тајне скупове и договоре. Цар издаде овакав закон: „Нека нико од Јевреја не узима својој кћери мужа из јеврејскога рода, него нека узима себи зета између хришћана; и син јеврејски нека не узима невесту између јеврејских кћери него нека иште између хришћанских. Ко се усуди прекршити овај закон, тај нека буде мачем посечен“.

Архиепископ учини то зато, да би јеврејски народ, измешавши се са хришћанима, заборавио за неколико година на своју старозаветну веру и обичаје. И свуда завлада спокојство и дубоко смирење, и сијаше побожност са свих страна; цар са архиепископом усрдно службаху Богу, вршећи свуноћна славословља Владатељу Христу, бринући се о спасењу душа људских и управљајући царством милостиво и праведно. Благочестиви цар Аврамије проживе у Омиритској земљи тридесет година и усну у Господу, претходно обавештен светим Григоријем о дану своје смрти; и би свечано погребен у граду Афари.

Након мало времена по царевом престављењу свети отац наш Григорије добро руководивши стадо своје, утврдивши веру на темељу апостола и пророка, и сатворивши многа знамења и чудеса у славу Божју пређе из овог живота деветнаестог децембра, и чесно би у истом граду положен у почивалници велике цркве.⁵⁷⁸ Сва Омиритска земља оплака свог архијереја, нарочито крштени Јевреји: јер он свима беше отац добар и милостив, мио људима и благопријатан Богу, коме и предстаде у

броју других светих јерараха, славећи с њима Оца и Сина и Светога Духа вавек. Амин.

ЖИТИЈЕ СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ БОНИФАТИЈА МИЛОСТИВОГ, епископа Ферентиског

СВЕТИ Бонифатије⁵⁷⁹ беше родом из Тускијске области, у Италији.⁵⁸⁰ Још од детињства он се одликовао љубављу према сиромасима. Јер када се дешавало да види нага сиромашка, он је скидао са себе одело и одевао нагога. Зато се враћао кући понекад без плашта, понекад без доње одеће; и мајка његова, сама убога удовица, често се љутила на њега и говорила: Чедо, ти неправедно поступаш, јер одеваш сиромаше а сам си сиромаш.

Једном мајка његова уђе у своју житницу, у којој беше спремила храну за целу годину, и нађе је празну: јер син њен Бонифатије кришом беше раздао све сиромасима. И поче мајка плакати ударајући се по лицу и јадикујући: Тешко мени, како ћу се снабдети храном за читаву годину, и чиме ћу прехранити себе и своју породицу? – А Бонифатије дошавши к њој стаде је тешити. Но пошто је речима не могаше одвратити од силнога плача, он је замоли да за неко време изиђе из житнице. А када она изађе, Бонифатије затвори врата од житнице, паде на земљу и стаде се молити Богу. И одмах се житница напуни пшеницом. Бонифатије заблагодари Богу, па дозвољава своју мајку. Када она угледа житницу пуну пшенице, она се утеши и прослави Бога. Од тога времена она не брањаше сину да даје сиромасима колико хоће, пошто виде његову превелику веру, због које он не осиромашује раздајући и добија од Бога онолико колико иште. Мајка Бонифатијева имађаше у својој кући кокошке, које крађаше лисица, наносећи тиме штету убогој удовици. Једном дечко Бонифатије стојећи поред капије угледа како лисица дође, и по обичају свом шчепа једну кокошку и побеже у гору. А он жалећи што ће то уцвелити његову мајку, отрча у цркву, паде на земљу и у молитви се жаљаше Богу на лисицу, говорећи: Господе мој, зар је Теби по вољи што ја не могу да једем од труда мајке моје, а ето лисица долази и тамани храну нашу? – После молитве Бонифатије се врати кући и угледа ону исту лисицу где улази у њихово двориште са

украђеном кокошком у зубима, дође пред Бонифатија, спусти живу кокошку пред њим, а сама тог тренутка угину. Тако Бог оне који се уздају у Њега слуша и у малим стварима, имајући велико промишљање о нама, да бисмо ми, добијајући од Њега мале ствари, надали се добити, по могућности, и веће.

Свети Бонифатије би доцније постављен за епископа у граду Ферентину,⁵⁸¹ и о многим чудесима његовим казује презвитер Гаудијенције, који бејаше слуга светитељев и својим очима гледаше све што светитељ чињаше. Ферентиска епископија бејаше веома сиромашна, а сиромаштина држи побожне људе у смирењу: епископ за своју прехрану не имађаше никакво црквено имање осим једног винограда црквеног. Но једном удари страشان град и поби све лозе са гроздовима, тако да једва преостаде нешто мало лозе са гроздићима. Блажени Бонифатије, ушавши у виноград и видевши да је град све побио, узнесе благодарност Богу што у своме сиромаштву доживљује још већу сиромаштину. А када грожђе поче зрети, Бонифатије по обичају постави чувара наредивши му да будно чува то нешто мало преосталог грожђа. Једнога пак дана он нареди презвитеру Констанцију, своме унуку, да сву бурад у епископији опере и по обичају засмоли. Чувши то презвитер се веома зачуди наређењу да се припреме судови за вино када вина нема. Али, не усуђујући се да упита чега ради припремати бурад, он поступи по наређењу и припреми судове.

Тада човек Божји Бонифатије, ушавши у виноград и обравши то нешто грожђе, однесе га у муљаоницу, па нареди свима да изађу одатле, а сам остаде са једним малим дечаком, коме нареди да то мало грожђа измуља у муљаоници. Када вино поче помало тећи из муљаонице, светитељ га наточи у један мали суд и разли по врло мало у сву припремљену бурад ради благослова, тако да једва окваси вином бурад. Благословивши на тај начин све судове, блажени Бонифатије позва презвитера и нареди му да сазове све просјакe, те да они, као што је обичај, добију од новог вина што је у бурадима. Тада се вино у муљаоници поче умножавати, тако да сви судови што их просјаци донеше бише напуњени. И светитељ видевши

да сви они добише вина у довољној количини, нареди дечаку да изађе, а сам закључа винарницу и запечати је својим печатом, па оде у цркву. После три дана светитељ призва презвитера Констанција, и помоливши се отвори винарницу, и они угледаше овај призор: сва бурад и судови, у које благослова ради беше уливено помало вина, беху препуни пенушавог вина, које се преливало те и земљу наквасило. И да је епископ неким случајем мало закаснио, сва би земља у винарници пливала у вину. А када се презвитер стаде чудити томе и дивити, светитељ му запрети да никоме не говори о томе, бојећи се и избегавајући сујетну славу људску.

Другом приликом, о празнику светог мученика Прокла,⁵⁸² један благородни човек из истога града по имену Фортунат, моли светитеља Божјег Бонифатија да после службе светом мученику дође његовој кући и даде благослов. Светитељ то не одби, јер га Фортунат мољаше с вером и истинском љубављу. И када светитељ одслужи Божанствену службу у спомен светог мученика, он дође код Фортуната на трапезу. И пре но што се он по обичају помоли пред обед, један комедијаш стаде пред капијом с мајмуном и поче ударати у кимвале. Чувши звуке кимвала светитељ се расрди и рече: Авај, мртав је тај несрећник, мртав је; ја дођох да обедујем, и још нисам успео да отворим уста своја за уобичајену хвалу Богу, а он предухитривши то дође с мајмуном и удари у кимвале! – При томе светитељ додаде и ово: Идите, дајте му да једе и пије, али знајте да је он мртав. – И тај несрећни човек, узевши хлеб и вино, хтеде да изађе из капије, али тог тренутка велики камен одпозади изненада паде и удари га по глави; комедијаш паде на земљу, и полумртав би однесен кући његовој, а сутрадан умре као што и предсказа човек Божји. Јер страшни су светитељи Божји, и треба их побожно поштовати: они су храмови Божији, и Бог живи у њима. Када се светитељ разгњеви, заједно с њим разгњевљује се и Бог који живи у њему, и тада светитељ може једном речју наказати онога који га је увредио.

Једном приликом тај исти презвитер Константин, унук светитељев, продаде свога коња за двадесет златника, метну златнике у ковчежић, па оде некуда послом својим. Но догоди се

тада да неочекивано много просјака навали на епископа, упорно просећи од њега да им ма чиме помогне. А светитељ, немајући им шта дати, туговаше у срцу не желећи да их отпусти празне. Но опоменувши се Констанцијевих златника, узетих за коња, он уђе у његову собу где бејаше његов ковчежић, и побуђен побожном нуждом он сломи катанац, узе златнике и раздаде их просјацима. А кад се презвитер врати с посла и угледа ковчежић отворен и не нађе у њему златнике, он се веома ожалости, диже велику грају и јаросно викаше: „Мени је немогуће живети овде!“ – На ту вику његову слеглоше се сви што беху у епископији; а дође и сам епископ и стаде га тешити кротким речима и благим саветима. А он с прекором одговараше светитељу: Сви у тебе живе добро, једини ја немам места и не могу да живим спокојно; врати ми златнике моје и ја ћу отићи од тебе.

Тада свети епископ оде у цркву Пречисте Богородице, метну на себе фелон, и подигавши увис руке и уперивши очи к небу, мољаше се да му Господ пошаље откуда зна онолико златника колико је он узео презвитеру Констанцију, да би му их вратио, и тако стишао гњев његов. Молећи се, светитељ сврну свој поглед на себе и угледа на фелону где се изненада појавише између његових увис подигнутих руку двадесет златника, који су толико блистали као да су тог тренутка били исковани и из огња извађени. Светитељ одмах узнесе благодарност Богу, изиђе из цркве, оде и баци златнике на одећу разгњевљеном презвитеру, рекавши: „Ето ти златника због којих си јадиковао, и нека ти је знано да после смрти моје ти због тврдичлука свог нећеш бити епископ ове Цркве!“

И стварно, тако и би: презвитер је ради тога и златнике спремао, да би епископство добио, али реч, речена човеком Божјим, не остаде празна, јер Констанције заврши свој живот на земљи у презвитерском чину.

Једном два Гота, путујући за Равену,⁵⁸³ бише гостољубиво примљени и угошћени од светог Бонифатија у епископији. При поласку њиховом, свети Бонифатије, испраћајући их, благослова ради својом руком нали им вина у малу дрвену чутурицу, да им се нађе успут. Чутурица беше тако мала да је вина у њој било само за један обед. Путници отпутоваше, и целим путем према

потреби пише вино из чутурице, али се вино у чутурици уопште не умањиваше, и чутурица беше стално пуна вина. Пошто провелише у Равени неколико дана, путници кренуше натраг, и опет свратише к светом Бонифатију, благодарише му што их са благословом напоји вином изобилно, и вратише му исту чутурицу пуну оним истим вином. При томе рекоше светитељу да на целој путу они не окусише друго вино већ сваки дан пише из чутурице колико им беше потребно, а вино се ипак не потроши.

Не треба прећутати ни то што исприча један од клирика те земље, честит човек. А он исприча ово: Једном свети Бонифатије уђе у свој виноград и угледа тако огромно мноштво гусеница, да сав виноград беше покривен њима, и оне уништаваху сву зелен. И рече светитељ гусеницама: Заклињем вас именом Господа нашега Исуса Христа, отидите одавде, и не усуђујте се више јести ову зелен. – И тог часа на реч човека Божија изиђе из винограда сво мноштво гусеница, тако да ниједна не остаде унутра.

Тако Господ Бог прославља светитеље Своје испуњујући вољу оних који Га се боје. Нека и сам буде прослављан у њима вавек. Амин.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА ПОЛИЈЕВКТА И ТИМОТЕЈА

СВЕТИ мученик Полијевкт беше родом из Кесарије Кападокијске, где он са великим успехом проповедаше Христа, обраћајући незнабошце од идолослужења у свету веру хришћанску. Због такве проповеди своје он би ухваћен и вргнут у тамницу. После многобројних наговарања да се одрекне Христа, он не хте ни да чује за то. Због тога му сво тело стругаше железним ноктима; затим му разбише вилице, па га у ужалену пећ вргоше.

У то време у Мавританији⁵⁸⁴ с успехом проповедаше веру Христову ђакон Тимотеј. Због тога он би стављен на многе и тешке муке. Он би бачен у тамницу, морен глађу и жеђу. Потом, изведен из тамнице он, након узалудних наговарања да принесе жртву идолима, уђе с молитвом у спремљени за њега огањ, и предаде дух свој Богу. Мошти његове верни чесно сахранише у Мавританској области.⁵⁸⁵

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА ИЛИЈЕ, ПРОВА и АРИСА

ОВИ свети мученици беху родом из Египта. Као ревносни хришћани, они посеђиваху по тамницама страдалце за Христа, тешећи их и лечећи им ране. Једном они пођоше у Киликију,⁵⁸⁶ и при улазу у град Аскалон⁵⁸⁷ стражари незнабошци задржаше их на градској капији, сматрајући их за уходе, и одведоше их пред кнеза Фирмилијана. При ислеђењу они изјавише кнезу да су хришћани. Због тога их кнез подвргну жестоким мучењима. После разноврсних мучења свети Арис би спаљен у огњу, а Пров и Илија бише посечени мачем.⁵⁸⁸

**СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА ЕВТИХІЈА и
ТЕСАЛОНИКЕ и са њима 200. људи и 70. жена**

ПОСТРАДАЛИ за Христа мачем посечени.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА ТРИФОНА

ОБЕШЕН о врбу пострадао за Господа Христа.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНЕ МАТЕРЕ АГЛАИДЕ РИМЉАНКЕ

ЗБОГ строгих самопрегорних подвига удостојила се дара
чудотворства.⁵⁸⁹

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ИЛИЈЕ МУРОМЦА

МОНАХ Кијевопечерски. Скончао 1188. године. Његове нетљене мошти чудотворне. На његовој десној руци и до сада стоје три прва прста састављена за молитву. Из тога се види да је на молитви умро. И то је изобличење оних који се не крсте с три прста.

20. Децембар

СТРАДАЊЕ СВЕТОГ СВЕШТЕНОМУЧЕНИКА ИГЊАТИЈА БОГОНОСЦА

У ВРЕМЕ када Трајан ступи на римски престо,⁵⁹⁰ у Антиохијској цркви беше епископ свети Игњатије, и по називу и стварно Богоносац, који прими епископски престо после светог Евода, прејемника светог апостола Петра.⁵⁹¹

О овом божанственом Игњатију Богоносцу прича се да док је он још био дете, а Господ Исус Христос живео на земљи с људима и учио народ о Царству Божијем, једном родитељи Игњатијеви стајаху међу народом и слушаху Божанске речи које излажаху из Спаситељевих уста, имајући са собом и своје дете Игњатија. Погледавши на њих, Господ позва к себи дете Игњатија, постави га усред народа, загрли га, и узевши га на руке рече: Ако се не повратите и не будете као деца, нећете ући у царство небеско; и који прими такво дете у име моје, мене прима (Мт. 18, 3.5).

Тако свети Игњатије би назват Богоносцем зато што је био ношен рукама оваплоћеног Бога. Но не мање он би назват Богоносцем још и зато што Бога ношаше у срцу свом и у устима, будући сасуд, сличан изабраном сасуду светом апостолу Павлу, да пронесе име Божије пред народе и царе. Он најпре беше ученик светог Јована Богослова, заједно са светим Поликарпом, епископом Смирнским.⁵⁹² Затим одлуком свих светих апостола он би постављен за епископа у Антиохији, где се најпре појави назив: хришћанин (Д. А.11:26).

Примивши управљање Црквом, свети Игњатије улагаше много труда и напора у проповедању побожности, показујући у свему апостолску ревност. Овај свети јерарх први уведе антифонски начин појања у цркви, тојест појања за две певнице тако да кад појање на једној страни престане на другој почиње. Такав начин појања откри се светом Игњатију међу ангелима на небу. Јер он, удостојивши се Божанског откривења, виде ангелске хорове где певају наизменично: кад је један хор певао, други је ћутао, а кад је други певао, први је слушао; кад је један завршавао песму, други је почињао; на тај начин ангелски

хорови прослављаху Свету Тројицу, као предајући један другом песмопјеније.

Добивши такво откривење, свети Игњатије заведе такав поредак појања свештених песама најпре у својој Антиохијској цркви, а одатле овај красни поредак би примљен и у свима црквама. И беше овај богоносни архијереј диван управљач црквених чинова и савршени служитељ Христових тајана; а доцније он постаде и мученик, дат зверима на поједење, о чему ће бити реч даље.

У тешком рату са Скитима⁵⁹³ цар Трајан однесе победу, сматрајући да је непријатеље победио уз помоћ својих незнабожачких богова, Трајан намисли одати им благодарност приносећи им жртве по свој царевини својој, еда би богови и убудуће благополучно водили његове ратове и царовање. Тада настаде силно гоњење хришћана. Јер цар дознаде да хришћани не само не пристају принети жртве незнабожачким боговима, него и хуле на њих обелодањујући њихову лажност; због тога он издаде наређење: свуда убијати хришћане који се не покорављују његовом наређењу.

Када пак овај цар крену у други рат против Јермена и Персијанаца, он се задржа у Антиохији. Тада свети Игњатије Богоносац би оптужен пред царем зато што он Христа, осуђеног Пилатом на смрт и распетог на крсту, поштује као Бога и прописује законе о чувању девствености, о презирању богатства и сваког уживања. Чувши то Трајан позва светитеља, и пред свим сенатом својим, рече му: Ти, звани Богоносац, ти ли се противиш нашем наређењу и квариш сву Антиохију, водећи је трагом Христа твога? – Да, ја! одговори божанствени Игњатије. – Цар упита: Шта значи тај назив „Богоносац“? – Светитељ одговори: Онај који у души својој носи Христа Бога јесте Богоносац. – Цар упита: Ти, дакле, носиш Христа твога у себи самом? – Светитељ одговори: Стварно носим, јер је писано: „уселићу се у њих, и живећу у њима“ (2. Кор. 6, 16). – Цар на то рече: А ми, шта мислиш, не носимо ли свагда богове наше у свести нашој, и немамо ли их као помоћнике против непријатеља? – Богоносац одговори: Авај мени, ти идоле називаш боговима! уствари, Један је Истинити Бог, Саздатељ

неба и земље и мора и свега што се налази у њима, Један Господ Исус Христос, Син Божји Јединородни, и царству Његовом неће бити краја. Када би ти, царе, познао Њега, онда би и порфира твоја и венац и престо твој били још јачи.

Игњатије! рече цар, остави то што говориш, и послушај моје: ако желиш да ми учиниш пријатност и да те уврстим у пријатеље своје, онда с нама принеси жртву боговима, и одмах ћеш у нас постати првосвештеник великога Зевса⁵⁹⁴ и назваћеш се отац сената. – Светитељ одговори: Каква ми је корист бити првосвештеник Зевсов када сам ја првосвештеник Христа, коме сваки дан приносим хвалу, и трудим се васцелога себе принети на жртву Њему и постати налик на драговољну смрт Његову. – Цар упита: Коме ти хоћеш принети себе на жртву: ономе који од Понтија Пилата би прикован на крст? – Светитељ одговори:

Нека будем жртва Томе који прикова на крсту грех, и сруши проналазача греха ђавола, и сатре крстом сву силу његову. – Цар на то рече: Изгледа ми, Игњатије, да ти немаш здрав ум и правилно расуђивање; јер се ти не би тако преластио хришћанским списима, када би добро схватио како је велика корист покоравати се царским наређењима и са свима приносити жртве боговима. – А Богоносац, испунивши се још више неустрашивости, рече: Дај ме зверима на поједење! распни ме на крсту! предај ме мачу, предај огњу, ја никад нећу принети жртву демонима. Не бојим се смрти, нити иштем земаљска времена блага, већ једино желим вечна блага и старам се на све могуће начине да пређем ка Христу Богу моме који је благоволео умрети за мене.

Тада чланови сената, желећи изобличити Игњатија за заблуду, рекоше: Ето ти кажеш да је Бог твој умро. Како онда може помоћи коме умрли, и то умрли срамном смрћу? Наши пак богови бесмртни су и сматрају се бесмртни. – Богоносац одговори: Господ мој и Бог Исус Христос нас ради постаде човек и нашега ради спасења добровољно прими распеће на крсту, смрт и погребљење, затим васкрсе у трећи дан оборивши и срушивши вражију силу, и узиђе на небеса, откуда сиђе, подижући нас из пада и опет нас уводећи у рај, из којег ми бесмо избачени, и дарова нам блага већа од оних која смо

раније имали. А од богова, које ви поштујете, ни један не учини ништа слично; будући сами зли и безакони, и починивши многе убиствене ствари, они оставише безумним људима само некакву ништавну представу о своме божанству. А када потом опаде с њих покривало лажи, показа се шта су они били, и како срамно завршише они своје постојање.

Када свети Игњатије изговори то, цар са сенатом, бојећи се да он својим речима још више не посрами њихове богове, нареди да га одведу у тамницу. Сам пак цар сву ноћ није спавао размишљајући каквом би смрћу лишио Игњатија живота. И смисли да га осуди на поједење зверима, сматрајући ту смрт за најстрашнију. И сутрадан он обавести о томе сенат; сви се сложише са тим, само саветоваше цару да Игњатија не преда зверима у Антиохији, да не би он, пострадавши мученички за своју веру, постао још славнији међу својим суграђанима, и да други, гледајући на њега, не би утврдили себе у хришћанству. Због тога, говораху они, треба Игњатија окована у ланце одвести у Рим и тамо предати зверима; јер тамо ће за њега, измученог дугим путовањем, казна бити још тежа; и од Римљана нико неће сазнати ко је он, него ће сматрати да је погинуо један од злочинаца; и неће остати ни најмање сећање на њега. – Овај савет би по вољи цару, и он изрече пресуду о Игњатију: да Игњатије буде предат зверима на поједење у Риму за време празника, у амфитеатру, пред очима свега народа. – Тако светитељ би осуђен од незнабожачких безбожника, да буде на гледање и анђелима и људима (ср. 1. Кор. 4, 9).

Богоносни Игњатије, чувши за овакву смртну пресуду њему, громко ускликну: Благодарим Ти, Господе, што ме удостоји да посведочим савршену љубав према Теби и што благоизволе оковати ме у гвоздене ланце онако као апостола Твог Павла. – И с великом радошћу прими он на себе окове као неку прекрасну бисерну огрлицу: скупочени накит, са којим је он желео васкрснути у будућем животу.⁵⁹⁵

Цар с војском оде у рат, а божанствени страдалац, окован у тешке окове, би предат десеторици сурових и немилосрдних војника, и упућен у Рим. Излазећи из Антиохије, он се усрдно помоли за Цркву и повери своје стадо Богу. Сви верни плакаху

због њега и горко ридаху, а неки, везани за њега превеликом љубављу, кренуше са њим на пут. Дошавши у Селевкију, недалеко од Антиохије, војници са светим Игњатијем седоше на лађу, која је имала пловити поред обале Мале Азије, и после дуге и опасне пловидбе стигоше у Смирну. Ту свети Игњатије срете и поздрави светог Поликарпа, божанственог апостола, епископа Смирнског, свог саученика, и с њим се утеши богонадахнутим разговором, радујући се због својих уза и дичећи се својим оковима. Јер шта је могло бити за њега бољи украс ако не ти ланци у које он беше окован за Господа свог? Виде се он такође и са осталим епископима, презвитерима и ђаконима, који се стицаху к њему из Асијских цркава и градова желећи да га виде и да чују из уста његових божанствене речи. Речју и примером утврђујући хришћане у вери, он их саветоваше да се највише чувају од разних јереси и да се строго држе апостолског предања. Притом свети Игњатије мољаше светог Поликарпа и уопште сву Цркву, да се помоле за њега да га зуби зверова што пре разреше од тела, те да изађе пред лице многожељеног Господа. Но видећи их веома смућене и противне његовој смрти и одвајању од њих, он се уплаши да се и хришћани у Риму на сличан начин не смуте и не успротиве његовом предавању зверима и не начине неку смутњу томе, и да, можда, не дигну руке на оне којима беше наређено да га предаду зверима на поједење, те му тиме затворе отворена врата мучеништва и многожељене смрти. Стога он реши да им упути молбу, да се они помоле за њега да се његов страдалачки пут не пресече, него да га зверови што пре растргну и он пређе ка љубљеном Владици свом. И писа им он овако:

„Игњатије Богоносац, епископ свете Божије Цркве што је у Антиохији, помиловане величанством Свевишњег Бога Оца и Јединородног Сина Његовог Исуса Христа, Цркви освећеној и просвећеној вољом Бога сатворившег све потребно вери и љубави Исуса Христа, Бога и Спаса нашег, Цркви што је у Римској области, коју и поздравља у име Оца Сведржитеља и Исуса Христа Сина Његова, жели много радовати се у Исусу Христу, Богу нашем. Молећи Бога ја добих оно што сам много желео: да угледам ваша чесна лица. Сужањ за Христа Исуса, ја

се надам да вас целивам, ако буде воља Божја да се удостојим потпуно остварити своју намеру. Постављен је добар почетак: само да ми је добити благодати да без препреке доведем до краја свој удео. Јер бојим се љубави ваше, да ми она не нашкоди. Вама је лако учинити што хоћете, али мени није лако стићи к Богу, ако се ви сажалите на мене. Ја желим да ви угађате не људима него Богу, као што му и угађате. Јер нити ћу ја икада моћи имати такву згодну прилику да стигнем к Богу, нити ви учинити боље дело него ако оћутите. Јер ако будете ћутали односно мене, ја ћу постати Божји; ако пак укажете љубав телу моме, онда ћу морати поново ступити на поприште овога живота. Дајте ми оно што је најбоље за мене: да будем принесен на жртву Богу сада када је жртвеник већ готов; и ви тада саставите љубављу хор и запевајте хвалу Оцу због Христа Исуса што је благоволео привести епископа Сирије са истока на запад, да буде сведок страдања Христова. Дивно је за мене: из света – запада заћи к Богу, и засијати у Богу – истоку. Ви никада никоме завидели нисте, и друге сте учили томе. Желим да делом потврдите оно што препоручујете у својим поукама.⁵⁹⁶ Само молите да ми Господ подари и унутрашње и спољашње силе, да ја не само говорим него и желим, и да не само називам себе хришћанином него то и у самој ствари будем. Јер ако стварно будем хришћанин, онда се могу и називати хришћанин, и само ћу тада бити истински верни када ме свет не буде више видео. Ништа видљиво није вечно: јер оно што се види, времено је; а оно што се не види, вечно је (2. Кор. 4, 18). Хришћанин, када га мрзи свет, воли га Бог. Јер је Господ рекао: Кад бисте били од света, онда би свет своје љубио; а пошто нисте од света, него вас ја од света избрах, зато мрзи на вас свет (Јн.15:19). Ја пишем свима Црквама, и свима кажем, да драговољно умирем за Христа, ако ме само ви не спречите. Молим вас: не задржавајте ме неблаговременом љубављу; оставите ме да будем храна зверима, те да помоћу њих стигнем к Богу. Ја сам пшеница Божја: нека ме самељу зуби зверова, да бих постао чист хлеб Христов. Боље је: помилујте те звери да ми постану гроб и ништа не оставе од мога тела, да после смрти не бих био коме на терету. Тада ћу бити прави ученик

Христов, када свет ни тело моје не буде више видео. Молите Господа за мене, да преко зверињих зуба постанем чиста жртва Богу. Ово вам заповедам не као Петар и Павле: они су апостоли, а ја осуђеник; они су слободњаци, а ја сада роб; но ако пострадам, постаћу слободњак Христов, и васкрснућу у Њему слободан. Сада окован Христа ради, учим се не желети ништа светско и сујетно. Од Сирије па све до Рима, на суву и на мору, дању и ноћу борим се са зверима, окован од десет леопарда, тојест од одреда војника, који постају гори, ако им чиниш добро. Међутим од увреда њихових ја извлачим веома велике поуке; али се тиме не оправдавам. О, да се не бих лишио уживања од зверова, спремљених за мене у Риму! Молим се да се они халапљиво баце на мене, да ме одмах растргну, а не као што урадише са неким: уплашише их се и не дарнуше их. Ако пак зверови не буду добровољно хтели да ме раскину, ја ћу их силом приморати на то. Оппростите ми, али ја знам шта ми је на корист. Сада тек почињем бити ученик Христов, када ништа од видљивог и невидљивог не желим, да бих Христу стигао. Огањ, крст, чопори зверова, сечења, кидања, ломљење костију, дробљење удова, размрскавање целог тела, и сва ђаволска мучења нека дођу на мене, само да Христа добијем! Ништа ми не користе задовољства овога света, ни царства овога века; боље ми је умрети за Христа Исуса него царовати над свом земљом. Јер каква је корист човеку ако сав свет добије а души својој науди? (Мт. 16, 26). Господа Исуса Христа желим, Сина Истинога Бога и Оца; Њега иштем, Њега који за нас умре и васкрсе. Простите ми, браћо! не сметајте ми да отидем к животу: јер Исус је живот вернима. И немојте ми желети да умрем: јер живот без Христа јесте смрт. Хоћу да будем Божији: немојте ме предавати свету. Пустите ме к Чистој Светлости: отишавши тамо бићу Божји човек. Допустите ми да подражавам страдања Христа Бога мог. Ко Њега има у себи, нека схвати шта ја желим, и нека се сажали на мене, знајући чиме сам обузет. Кнез овога света хоће да ме растргне и да ми душу упропасти уништивши моју чежњу за Богом и устремљеност к Богу. Зато нека нико од вас тамо не помаже њему. Напротив, са мношвом будите Божији. Немојте призивати

Христа, а свет претпостављати Христу. Завист нека нема места у вама. И ако бих вас чак ја сам лично стао молити да ме избавите од смрти, ви ме немојте послушати. Напротив, верујте и држите се овога о чему вам сада пишем. Ево ја жив пишем вам, горећи од љубави и жеље да умрем за Христа. Моја се љубав распела на крсту, и у мени нема огња који љуби ствари овога света, него вода жива⁵⁹⁷ која тече унутра у мени говори ми: „иди ка Оцу“. Не уживам ја у пролазној храни, ни у сластима овога живота. Хлеба Божија хоћу, хлеба небеснога, хлеба живота, који је тело Исуса Христа, Сина Божија, рођеног у последње време од семена Давидова и Авраамова. И пића Божија желим, – крви Његове, која је љубав непролазна и живот вечни. Нећу више да живим животом људи. А то ће бити, ако ви усхтеднете. С Христом се разапех; и ја више не живим, него живи у мени Христос (Гал. 2, 19–20). Кратким писмом молим вас: не ометајте ме, верујте ми да љубим Исуса који ради мене би предат. Чиме ћу узвратити Господу за све што ми је дао? (Псал.115:3). Сам Бог Отац и Господ Исус Христос откриће вам да истину говорим. Молите се заједно са мном: да намеру своју остварим Духом Светим. Ово вам написах не по телу него по вољи Божијој. Ако пострадам, значи: ви сте ме заволели; ако се не удостојим, значи: ви сте ме омрзнули. Спомињите у молитвама својим Цркву Сиријску, којој је сада место мене пастир Христос, који је рекао: Ја сам пастир добри (Јн. 10, 11. 14). Он ће се старати о њој и љубав ваша к Њему. А ја се и стидим назвати се једним од њених пастира, јер сам недостојан, пошто сам последњи међу њима и као неки изрод. Но ако стигнем к Богу, онда ћу помиловањем Његовим бити нешто. Поздравља вас дух мој и љубав цркава које ме примаху у име Исуса Христа не као пролазника.⁵⁹⁸ Јер и оне Цркве, које се не налажаху на путу мога странствовања, излажаху ми на сусрет у град. Пишем вам ово из Смирне преко блажених Ефешана. Поред мене је са многим другима и Крок, мило ми створење, који из Смирне путују у Рим ради славе Божије. Сви су они достојни Бога и вас: треба да их у свему утешите. – Ја вам написах ово у девети дан септембарских календа⁵⁹⁹ то јест 23.

августа.⁶⁰⁰ Будите здрави свагда у трпљењу Исуса Христа. Амин“.

Ову посланицу блажени Игњатије посла испред себе по неким Ефеским хришћанима који су га пратили а који отпутоваше краћим путем у Рим. Кроз неко време и сам свети Игњатије, вођен од војника, изиђе из Смирне и допутова у Троаду. Из Троаде светитељ отплови у Неапољ Македонски, па пешице пређе Филипопољ у Македонију, посећујући успутне цркве, учећи у њима, саветујући и соколећи братију, и свима налажући да буду бодри и трезвени. А када пређе Епир, свети Игњатије у Епидамни седе на лађу, отилови Јадранским и Тиренским Морем у Италију и искрца се у пристаништу Порт, недалеко од Рима. Војници су журили у Рим. Међутим хришћани, на глас о приспећу Антиохијског епископа, скупише се и сретаху га пуни радости али и дубоке туге. Неки су се надали да ће наговорити народ да се одрекне крвавог позоришног призора: смрти праведнога мужа. Али свети Игњатије их преклињаше да из љубави према њему они то не чине, и преклонивши колена заједно са присутном браћом мољаше се Господу Христу за цркве, за престанак гоњења и за умножење љубави међу верујућом браћом. Затим свети Игњатије би одведен у Рим, и предат са царском наредбом градском епарху. А овај, видевши Богоносца и прочитавши цареву наредбу, одмах нареди да се припреме звери.

Наступи и празнични дан, и свети Игњатије би доведен на гледалиште, а сабра се и сав град на ту приредбу, јер се свуда беше пронела вест да ће епископ Смирнски бити бачен пред зверове. Постављен на гледалишту, светитељ се светла лица обрати народу, поносећи се јуначком душом и радујући се што прима смрт за Христа, и громко рече: „Римљани! ви посматрате овај мој подвиг! Знајте, ја примам ову казну не због неког злочина, и осуђен сам на смрт не због неког безакоња, већ због Јединог Бога мог, према коме сам обузет љубављу и за којим ненасито чезнем. Јер ја сам пшеница Његова, и бићу самлевен зубима зверова, да бих био за Њега чисти хлеб“.

Чим то светитељ рече, на њега бише пуштени лавови. Журнувши одмах, они растргоше светитеља и поједоше,

оставивши само тврде кости његове. И испуни се светитељева жеља: да му зверови буду гроб. Бог тако допусти по жељи угодника Свог. Јер могаше Бог затворити уста лавовима пред њим, као пред Данилом у јами и пред светом Теклом на гледалишту, ради славе Светог Имена Свог. Али Он то не учини волећи више да испуни жељу и молбу слуге Свога него да прослави свемоћну силу Своју. – Такав би свршетак светог Игњатија Богоносца, такав подвиг његов, таква љубав његова к Богу.

Када се заврши приредба, онда верни што беху у Риму и којима светитељ беше писао из Смирне, и неки од оних што беху допутовали с њим, сабраше преостале кости светог мученика, и неутешно плачући за њим положише их чесно на нарочитом месту изван града у двадесети дан месеца децембра 107. године.

„Ми који својим очима видесмо ово, – изјављују описивачи мучеништва светог Игњатија -, сву ноћ проведосмо дома у сузама и с метанијима и молитвом мољасмо Господа да нас утеши у овој тузи. А када затим мало заспасмо, неки од нас видеше како се свети Игњатије појави међу нама и грљаше нас, други га видеше где се моли за нас, а неки га видеше где сав окупан у зноју, као после тешке борбе и посла предстоји Господу. С радошћу видевши то и схвативши сновиђења, ми отпевасмо хвалу Богу, даваоцу блага, узвеличасмо светог мужа и забележисмо дан и годину његове кончине зато, да бисмо, сабирајући се у дан мучеништва његовог, општили с подвижником и сјајним мучеником Христовим“.

Сазнавши о кончини светог Игњатија, о његовој јуначкој храбрости, и како је он без икаквог страха и с радошћу ишао на смрт за Бога свог Христа, цара Трајана обузе жалост због мученика. Усто чувши за хришћане да су то људи добри и кротки, живе у уздржљивости, воле чистоту, уклањају се од сваког рђавог дела, имају беспрекорно живљење, и ни у чему нису противни његовом царству, само не пристају да имају многе богове већ шутију Јединога Христа, Трајан нареди да их више не убијају него да их оставе да живе на миру.

После тога чесне кости светог Игњатија Богоносца бише свечано пренесене у Антиохију⁶⁰¹ на заштиту града, на исцељење болесника, и на весеље свему стаду овога пастира, а у славу Бога, у Тројици Једнога, од свих слављенога вавек. Амин.

О светом Игњатију Богоносцу неки казују и ово: Када га вођаху на поједење зверовима и он непрестано имађаше у устима име Исуса Христа, незнабошци га упиташе зашто он непрестано понавља то име. Светитељ одговори, да он у срцу свом има написано име Исуса Христа, па зато устима исповеда Онога кога у срцу свом свагда носи. А када после тога светитељ би поједен од зверова, онда се крај преосталих костију његових сачува, по вољи Божијој, цело срце његово, не дарнуто од зверова. Нашавши га, незнабошци се опоменуше речи светог Игњатија, расekoше срце на две половине, желећи да се увере је ли истина оно што је он говорио. И нађоше они на обема унутрашњим странама расеченог срца златним словима написано име: „Исус Христос“. Тако свети Игњатије беше Богоносац и по имену и у стварности, свагда носећи у срцу свом Христа Бога, богомисленим умом као пером написаног.

СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ ФИЛОГОНИЈА, епископа Антиохијског

БЛАЖЕНИ Филогоније се од раног детињства посвети изучавању Светога Писма, и зато од самога почетка би посвећен Богу. Поред тога он изучи врло темељито и све остале науке. Но вођен и руковођен светим учењем, он јаче од сунца засија чистотом и светошћу свога живљења.

Филогоније имађаше жену и децу. Адвокат по занимању он стално посећиваше судницу: тамо он свагда заштићиваше људе којима је неправда учињена, и иступаше против угњетача и силника бранећи удовице и сирочад, ниште и убоге. И сијаше живот његов врлинама. После смрти пак своје супруге он би постављен за епископа.⁶⁰² У то време иако гоњења хришћана од стране незнабожаца беху престала, у Цркви беше велики немир, изазван од стране јеретика. Блажени Филогоније, као пастир добри будно чуваше своју паству и својом мудрошћу отклањаше од ње разне смутње, одбијајући и разбијајући јеретичке неистине и заблуде. Због тога је свети Златоуст удостојио нарочитих похвала светог Филогонија.⁶⁰³

Тако блажени Филогоније, водећи ангелски живот на земљи и богоугодно напасајући поверено му стадо, у миру се представи и отиде ка Господу.⁶⁰⁴

ЖИТИЈЕ СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ ДАНИЛА II, архиепископа Српског

СВЕТИ српски архиепископ Данило живео је и делао у време српских краљева: Милутина и Стефана Дечанског, и цара Душана.⁶⁰⁵ Властелински син, остаде јединац у својих знатних и богатих родитеља,⁶⁰⁶ пошто му помреше браћа и сестре још за његова детињства. Као дете, Данило мољаше родитеље да га даду учитељу да се учи књизи, али они, уцвељени смрћу своје деце, нису хтели да њихово јединче изнурава себе учењем. Међутим малишак остаде упорно при својој жељи, и умоли једног рођака свог да га тајно од родитеља одведе к учитељу. Даровит и врло приљежан, Данило убрзо постаде најбољи ученик, и превазиђе све своје вршњаке и другове у школи, тако да му се сви дивљаху. Родитељи пак његови спочетка веома туговаху, но када дознадоше где се налази њихов син и како је напредан у учењу, примирише се и препустише се у свему вољи Божјој.

Међутим у дечака Данила, упоредо са чежњом за знањем, стаде се бујно развијати и чежња ка целомудрију, чистоти, посту, бдењу, молитви, к врлинама којима се одликују зрели људи. Подвизавајући се у тим врлинама, он се поче много интересовати подвижничким животом. Волео је да се срета са монасима, указивао им је дужно поштовање, ступао је с њима у разговоре о монашком животу. И ускоро у њему се разгоре жеља да и сам постане монах. И он често мољаше Бога да га удостоји монашког чина. Много слушајући о чудесима у светом граду Јерусалиму и у Светој Гори Атону, он већ у таком узрасту сагореваше од жеље да посети та света места. Али за то још не беше наступило време.

Када Данило постаде пунолетан, краљ Милутин га узе на свој двор, пошто беше дознао за његове изврсне особине. Краљ га заволе, и држаше га близу себе, и указиваше му посебну пажњу. Но Данило се не погорди, него се и на двору држаше скромно и смирено, непрекидно чезнући за монашким животом и чекајући од Бога згодну прилику да ту своју чежњу оствари.

Благочестиви краљ Милутин често је путовао по својој земљи, обилазећи цркве и манастире, клањајући се светињама и раздајући богату милостињу. На једном од таквих путовања у свити благочестивог краља налазио се и Данило. За време боравка у манастиру Свете Тројице, Сопоћанима, Данило се зближи са једним богоугодним старцем монахом, и у разговору с њим откри му чежњу душе своје за монашким животом, и моли га да му помогне да ту чежњу оствари. И када се краљ и његова свита после богослужења повукоше на одмор и починак, христочежњиви млади властелин се тајно, ноћу, искраде из манастира са споменутим старцем, монахом, и вођен овим побеже у манастир светог Николе, у Кончул, на реци Ибру. Ту игуман тога манастира Николај замонаши бегунца са краљевог двора давши му име Данило.

Давно жељан монаштва, Данило се свом душом даде на испуњавање монашких завета; ревносно посећујући заједно са другима црквена богослужења и у току дана радећи све манастирске послове, Данило се ноћу насамо предавао бдењу, богоразмишљању и непрестаној молитви. Молитва, сузе умилења и покајања, пост и други подвизи убрзо учинише те Данило постаде образац за друге монахе. Глас о његовим подвизима пронесе се на све стране. Дође тај глас и до ондашњег архиепископа Српског Евстатија.⁶⁰⁷ Он га позва к себи, јер му беху потребна просвећена и побожна духовна лица. И много пута архиепископ позиваше к себи Данила, али он никако није хтео да остави омиљено му место свога подвижништва. То примора архиепископа те се обрати краљу Милутину, да он нареди монаху Дајнилу да се одазове захтеву архиепископу. Краљ саветова преподобноме Данилу да испуни вољу преосвећенога, и писаше му овако: „Ти си се свагда одликовао оданошћу и послушношћу мојој вољи; поступи и сада по моме захтеву и жељи. Уосталом, ти сам добро знаш, је ли похвално не слушати архиепископа. Он ме је више пута и оправдано молио о томе“.

Тада преподобни Данило, у нади да га Бог неће лишити Своје благодатне помоћи, реши да отиде к архиепископу. Узевши благослов од игумана и опростивши се са братијом

свога манастира, он отпутова к архиепископу Евстатију, чији се двор налазио у манастиру Жичи. Архиепископ га прими са великом љубављу и рукоположи за јеромонаха, и задржа на свом двору.

Налазећи се поред архиепископа, преподобни Данило продужи свој подвижнички монашки живот, напредујући у врлинама. У исто време он обављаху разне налоге архиепископове и дужности у управним пословима црквеним. Личан и речит, он имађаше „дар од Господа да мудро и паметно говори пред царевима“, по речи пророка Исаије. Тако проведе он годину и по дана поред архиепископа.

Међутим преподобног Данила не напустише његова давнашња пламена жеља: да види Свету Гору, и у њој манастир Хилендар, задужбину светог Стефана Немање и сина му Светога Саве, у којој су се они подвизавали, и оставили је своме потомству као небеску драгоценост. Веома волећи и ценећи ову свету задужбину, краљ Милутин је царски обнови и прошири. Усто на молбу ондашњег Хилендарског игумана Киријака, Милутин подиже недалеко од манастира на самој морској обали пирг, утврђену кулу са црквом Светога Спаса, ради заштите манастира од морских разбојника. Но игуман Киријак ускоро умре. Архиепископ Евстатије и краљ Милутин, у бризи да изаберу достојног прејемника, сазваше духовни сабор ради саветовања, и сабор једнодушно изабра јеромонаха Данила за игумана Хилендарског.

Избор преподобног Данила за игумана Хилендарског пада у мучно и тешко време не само за Свету Гору Атонску већ и за сву Грчку царевину, Византију. У то време Турци су се већ кретали ка Цариграду; настојавали су да се из Азије морем пребаце и у Европу. Грчки цареви су предузимали све мере за заштиту хришћана од неверника. При томе старали су се и за помоћ са стране. Тако је краљ Милутин помагао грчком цару Андронику Старијем против Турака у Азији. Затим грчки цар би принуђен да прибегне стварању најамничке војске; у том циљу он узео Шпанске Каталонце. Но најамничка војска не хте се држати уговора, и ускоро ступи у везу с Турцима, и постаде љути противник православног хришћанског царства. Они су

пљачкали, рушили и палили куће по целом Балканском полуострву. По обалама пак грчких мора харали су морски разбојници, особито Венецијански. Ови сувоземни непријатељи, Каталонци, и морски – првенствено Венецијанци, не оставише на миру ни Свету Гору Атонску. Преувеличани гласови о богатствима Светогорских манастира привлачаху разбојнике, који у дивљачким налетима не штеђаху становништво, већ не гледајући ни на звање ни на узраст убијаху, пљачкаху, одвођаху у ропство. Од тих разбојника, иако хришћана – латина, не остаде поштеђена ни српска светогорска лавра – Хилендар.

Ето, у тако тешко време преподобни Данило би назначен за игумана у Хилендару. Краљ Милутин и архиепископ Евстатије испратише игумана Данила са богатим даровима за свету Хилендарску лавру. Стигавши у Хилендар игуман Данило се предаде још строжијим духовним подвизима, проводећи живот у најдубљем смирењу и испосничком молитвеном подвизавању. При томе он доживљаваше многа искушења и нападе од злих духова, који се на све могуће начине паштаху да га омету у његовим молитвеним подвизима, нарочито ноћним, наводећи на њега разне страшилне и страхотне привиде. Но све то он савлађиваше и побеђиваше свесрдном молитвом, богомудрим пошћењем, трпљењем, ослањањем на Бога, и приморавањем себе на све веће и веће подвиге. Лични пример игумана и његове топле красноречиве поуке подражаваху и шираху међу манастирском братијом једнодушност, слогу, међусобну љубав и ревнитељску радост у подвизима.

Тако прође доста времена. Но наступише нове прилике које захтеваху од игумана Данила нове подвиге: заштиту Хилендарске обитељи од споменутих разбојника, који пустошаху и разараху сву Свету Гору. У утврђени и уређени Хилендарски манастир беху се збегли многи мирјани, тражећи ту себи крова, заштите и прехране. Све манастирске залихе беху стављене на расположење гладним људима. Но када залиха нестале, сви стадоше трпети глад. Најзад, у опседнутом манастиру почеше и људи и стока умирати од глади. Неки због тога решише да беже из опседнутог манастира; али при покушају бекства непријатељи их похваташе, па неке од њих убише а неке у ропство

одведоше. Међутим игуман Данило, јак вером и храбар надом у Бога, не падаше духом. Непријатељ је чинио силне напоре да продре у Хилендар: много пута је покушао да развали манастирску капију, или да пробије бедеме; често пута је стрелама засипао манастир, али никако није успевао да се увуче у манастир. Преподобни Данило је храбро бранио манастир и јуначки подносио рат и глад, сав ослоњен на Господа непрестаном молитвом. Тако он издржа три и по године у утврђеном манастиру, опседнутом од непријатеља. А када непријатељ једно време одступи од манастира, брижљиви и далековидни игуман Данило реши да спасе манастирске драгоцености. Зато он најпре осигура даљу заштиту и одбрану манастира са онима што остају, а сам са неколицином братије узе свештене утвари и драгоцености, и крену у Србију да их тамо склони, да их се непријатељ не би дочепао ако му Хилендар падне у руке. На том путу преподобни Данило се пробијао кроз крајеве, заузете и опустошене од непријатеља. Но помоћу Божијом, провлачећи се кроз сваковрсне опасности, он благополучно стиже у ондашњу српску престоницу, град Скопље, предаде краљу све црквене драгоцености, и исприча му све муке и недаће које непријатељи задају Светој Гори. Краљ Милутин с радошћу прими игумана Данила, и дивљаше се како се он са толиким благом пробио посред самих непријатеља и стигао жив, и здрав. Притом краљ свесрдно и с брижном љубављу мољаше преподобнога оца Данила да остане код њега док садашње опасности не мину Свету Гору и пут који води ка њој. Али преподобни никако не пристајаше да борави ван Свете Горе, готов да одмах крене натраг уздајући се у милост и помоћ Божију и опомињући се речи Господње, да се не треба бојати оних који убијају тело а души не могу ништа учинити. Као добар подвижник он беше решен претрпети све оскудице и беде, па и саму смрт, али не остављати поверену му обитељ.

Стога се преподобни са много љубави опрости с краљем и крену натраг у Свету Гору. На том обратном путу он доживе многобројне опасности, али га из свију њих спасаваше нарочито промишљање Божје о њему и богодана му мудрост.

Стигавши најзад у Хилендар, преподобни га затече пред падом: јер браниоци манастира дуго већ времена опседнути страдаху од глади и жеђи, и већ беху готови да се предаду непријатељима. Преподобни Данило одмах посла неке своје искусне и вичне људе, те се они некако пробише до мора, купише лађу пшенице, и доставише је манастиру. Затим преподобни најми у околини Свете Горе наоружане војнике за заштиту Хилендара од непријатеља. А непријатељи, чувши да се игуман Данило вратио у Хилендар и сабрао тамо војнике, не усудише се да те године нападну манастир, него се расејаше по свој Светој Гори, свуда харајући и пљачкајући. А када се, по опустошењу Свете Горе, варвари враћаху натраг, и један одред њихов пролажаше у близини Хилендара, војници што се налажаху у Хилендару стадоше молити преподобнога Данила да им допусти да нападну непријатеља. Преподобни беше против тога не желећи их излагати опасности и ранама. Међутим они, уздајући се у Господа и Пречисту Богородицу и у молитве преподобнога, начинише заседу на врло згодном месту за напад, и ту изненада нападоше на пролазеће варваре. Мноштво непријатеља би рањено, побијено, и много их везаних у манастир доведено, и много оружја и драгоцености заплењено. Преподобни Данило виде у томе очигледну помоћ Божју, узнесе пламену благодарност Богу, а заплењене драгоцености посла на поклон краљу Милутину по неколицини верних слугу.

После тога преподобни се поново даде у строге монашке подвиге, проводећи сво време у молитви, посту и богоразмишљању. За своје врлине, велике трудове и мудрост он код свију стече велику љубав и поштовање.

Након немного времена пронесе се вест по Светој Гори да се варвари поново спремају да изврше напад на Хилендар, са намером да овога пута потпуно сврше са њим. Похлепни на богатство Хилендара, они су жудели да га се ма на који начин докопају. Преподобни Данило, дознавши о томе и очекујући себи смрт од варвара, оде у руски манастир светог Пантелејмона к своме духовном оцу да се види и поразговара с њим. Тамо се он са својим духовним оцем издвоји у високи манастирски пирг

(= кулу), и проведе с њим насамо у разговору цео дан и ноћ. Међутим непријатељи нађоше себи помоћнике: поткупише златом два хилендарска служитеља, који, заведени ђаволом, обећаше предати им преподобног Данила у руке. И док преподобни борављаше у Руском манастиру, непријатељи смислише да се заједно са поткупљеним слугама увуку на неки начин у Руски манастир и ухвате преподобнога Данила. Зато они ноћу одоше Руском манастиру. Поткупљене слуге стадоше куцати на манастирску капију, молећи да их пусте унутра ради виђења са преподобним игуманом Данилом поводом неких манастирских послова. Али се оци побојаше, и не пустише их све до јутрења.

Преподобни Данило, обавештен о њима, замоли да их пусте к њему. Као повод свог доласка слуге наведоше неки измишљени разлог. Незлобив и простосрдачан, преподобни им поверова. Но у праскозорје, када преподобни, ходећи поред манастирског пирга, читаше Часове, угледа у даљини као неко јато огромних птица. А када се развиде, показа се да су то чете варвара. Халачући, они опколише манастир и свим силама наваљиваху да пробију манастирске бедеме. Најзад провалише унутра, и почеше дивљачки пљачкати и уништавати. Притом захтеваху да им предаду игумана Данила, иначе ће манастир до темеља срушити и спалити. И стварно, они запалише храм и келије. Затим наслагаше силна дрва, даске и сламу око пирга у коме се скривао преподобни, па запалише. Пламен се стаде високо дизати; слуге што беху у кули са преподобним, стрелама засипаху с куле варваре, и многе ранише и убише. Тада завереници који беху са тим слугама, почеше наговарати остале слуге да преподобног Данила предаду у руке непријатељима, да би на тај начин спасли своје животе. Но проицљиви и прозорљиви игуман подвижник осети и схвати ту издајничку заверу, и мудро се снађе: на врху куле бејаше црква, кључеве од ње преподобни узе тајно, позва све у цркву да се помоле Богу и да се опросте међу собом пошто су на домаку смрти; сам пак у души својој непрестано призиваше Господа у помоћ. Када уђоше у цркву, онда слуге, верне преподобноме, на уговорени знак изненада разоружаше заверенике, па са преподобним

Данилом изађоше из цркве закључавши издајице у њој. Међутим пламен већ досезаше до врата; преподобни нађе мало воде и нешто вина, изли их на огањ, те тако умањи силу огња. Утом Господ показа к њима милост Своју: одједном са врха Атона дуну силан прохладни ветар, који стаде разгонити дим и гасити огањ, и својом свежином спасе од неподношљиве врућине оне што се налажаху у кули. Тако то трајаше до подне, када непријатељи изађоше из манастира и распоредише се да ручају. Одједном међу њима настаде нека пометња и узбуна: они дохватише своје оружје, поскакаше на коње, и брзо одјурише од манастира. Преподобни Данило спрва сматраше да је посреди нека њихова нова замка или лукавство, и не напуштајући кулу усрдно вапијаше ка Господу. Међутим прође доста времена а непријатељи се не враћаху. Најзад светитељ дознаде да су главне старешине варвара оставили Свету Гору са својим војницима, па су зато и они што су харали и зулумили по Руском манастиру и држали у опсади кулу напустили то и побегли. Доживевши све то, преподобни узнесе благодарност Богу за такво чудесно спасење своје.

Оставивши Руски манастир, преподобни Данило са својом духовном децом и сапутницима упути се у светогорски Ксиропотамски манастир Светих Четрдесет Мученика, што је на морској обали. Тај манастир је у своје време био много помогнут Светим Савом, првим архиепископом Српским. Ту преподобни Данило уписа себе и своје родитеље у манастирски поменик. И пошто проведе тамо неколико дана у молитви, он се врати у свој манастир Хилендар.

После пустошења и пљачкања Свете Горе у току три и по године од стране пљачкашких латинских крсташа, у Светој Гори се стаде постепено васпостављати спокојство и редован монашки живот. На очишћењу Балкана од ових варвара заједно су радили грчки цар Андроник и српски краљ Милутин.

Када се на Светој Гори зацари поново тишина и спокојство, преподобни Данило, увек жељан усамљеничког подвижничког молитвеног тиховања, реши да се повуче са игуманског положаја. Тако, за игумана Хилендарске обитељи би постављен његов ученик Никодим, а он се повуче у келију светог Саве на

Кареји, где се у своје време подвизавао у молитвеном тиховању сам свети Сава, и оставио властити Типик за живљење у тој његовој молчалници. Преподобни Данило се свом душом предаде подвижничком живљењу по Типику светог Саве: с великим усрђем и љубављу он све време провођаше у молитви, пошћењу, свеноћном стајању, метанијима, песмопјенијима, и осталим светим подвизима, за којима је чезнуо још од ране младости. Велики и неподражљиви беху његови монашки трудови: строгим постом он мораше тело своје; проводећи све ноћи у молитвеном бдењу, појању псалама и метанијима, он до самог расвитка не даваше себи ни најмањег одмора. Таким животом он стече дар обилних суза. Многе нападе и лукавштине приређиваше му ђаво у време тих подвига; али светитељ тада скидаше са себе крст који је увек носио на прсима, ограђиваше њиме себе са вером и молитвом, и тако уништаваше и развејаваше тиме сва лукавства вражија. То беше његово уобичајено оруђе и оружје у искушењима и нападима на њега од стране демона. Преподобни сијаше својим врлинама, тако да многи монаси Свете Горе стадоше долазити к њему ради духовне утехе и савета.

У време када се преподобни Данило подвизаваше у Карејској испосници, у његовој отаџбини Србији настаде рат: против краља Милутина устаде његов брат Драгутин, са намером да помоћу Угарскога краља отме престо Милутина и на њега посади свога сина Урошицу. Милутин се нађе у великој опасности. Бојећи се упада непријатеља, он смести драгоцености своје у манастиру Бањска. Али он не имађаше поверљива човека, коме би поверио чување тих драгоцености. Утом епископ Бањске умре. Тада се мисао краља Милутина задржа на вредном Данилу, бившем игуману Хилендарском. И он стаде слати к њему у Кареју једног изасланика за другим, позивајући га к себи. Сав предан усамљеничким подвизима, преподобни Данило дуго се отказиваше. Али га неодступне молбе краљеве најзад примораше, те он реши да остави омиљено место свога молитвеног подвижничког тиховања и самовања. А зашто га је краљ звао, преподобни није знао. Краљ се неисказано обрадова доласку светог Данила, обасу га

великом љубављу, и ускоро му у четири ока подробно исприча своју муку и неопходну потребу да се он, Данило, прими за епископа Бањске и да узме под своју управу манастир светог Стефана у Бањској, где су смештене драгоцености. Овај краљев предлог и молба и захтев силно огорчи преподобног Данила, и он упорно одбијаше то не желећи се растати са омиљеном Светом Гором и тамошњим подвижничким молитвеним тиховањем.

Али краљеви разлози и молбе, и стварно тежак положај краљев, принудише најзад преподобнога да пристане, нарочито када му краљ обећа да ће га, ако се помоћу Божјом срећно врати из рата, отпустити у Свету Гору.

Тако свети Данило би иосвећен за епископа Бањске и постављен за настојатеља манастира светог Стефана. Тамо краљ тајно од свих уручи преподобноме све драгоцености, и крену са војском против брата, иако то ни најмање желео није. По вољи Божјој рат се срећно сврши по краља Милутина. Свети Данило би посредник – миротворац међу браћом: измири краља Драгутина и Милутина; убеди Драгутина да се насагда одрекне потхвата, увредљивих за хришћанска осећања.

После тога епископ Данило стаде упорно молити краља Милутина да га отпусти у Свету Гору. Мада краљ покушаваше на све могуће начине убедити преподобнога да остане у отаџбини, овај никако не хте на то пристати, и отпутова у љубљени Хилендар. Тамо се настани у споменутом пиргу, и поново се предаде својим милим пређашњим подвизима монашким са неподражљивом ревношћу. Као свагда, тако особито сада, он се посвећује читању и изучавању књига Светога Писма. А то читање и изучавање Светога Писма беше сво ограђено и прожето молитвом, постом, бдењем, смиреноумљем, радосним самомучењем, и осталим светим подвизима. Кроз све то у светог епископа – подвижника појача се његова давнашња жеља да отпутује у Свету Земљу и поклони се тамошњим хришћанским светињама. Сматрајући да је сада најзгодније време за то, он се стаде спремати за пут.

За ту светитељеву намеру сазнаде у Србији краљ Милутин, и веома се ожалости, јер му је епископ Данило и сада, у 1316.

години, као и до тада био веома потребан као човек у кога је он имао потпуно поверење и чије је савете високо ценио. И краљ стаде упорно призивати к себи преосвећеног Данила и молити га да одложи своје намеравамо путовање у Свету Земљу и дође у Србију, и тако и овом приликом докаже љубав и оданост к њему.

Не знајући краљеве намере, свети Данило испуни усрдне краљеве молбе и по трећи пут допутова у Србију. Краљ се веома обрадова доласку епископа Данила и одлучно му изјави да га више неће пустити од себе, пошто му је потребан као наставник и саветник. Преосвећени Данило, видећи да ништа не помажу ни откази ни молбе, са тугом за омиљеном Светом Гором смерно рече: „Нека је за све благословено име Господње“. Пошто пак Бањска епископија беше укинута, краљ упути епископа у архиепископију к архиепископу Српском Сави III, који му додели у своме дому келију, као будућем свом прејемнику, јер краљ Милутин, наговарајући епископа Данила да се врати у Србију, обећа му престо светог Саве.

Архиепископ Сава III ускоро умре. На архиепископски престо би уздигнут, вероватно по препоруци светог Данила, његов ученик, хилендарски игуман Никодим,⁶⁰⁸ који је сијао побожношћу и врлинама, а свети Данило би постављен за епископа Хумског, 1317. године.

Најзад, стари краљ Милутин се разболе, и после кратке болести у свом дворцу у Неродимљу, издахну на рукама светог Данила, 20. октобра 1320. године. Свети Данило, као његов бивши духовни отац, узео учешћа у сахрани краља у његовој задужбини, манастиру светог Стефана у Бањској, сагласно давнашњој жељи покојнога краља.

После краља Милутина на престо ступи његов син, свети Стефан Дечански.⁶⁰⁹ Одмах после свог крунисања он призва и приближи себи епископа Данила, кога је из младости своје заволео и ценио као мудрог саветника његовог оца, а нарочито као свог помоћника и заштитника у тешким невољама. Благодаревши заузимању и посредовању епископа Данила Стефан Дечански је ослобођен из заточења у Цариграду и коначно помирен са оцем, краљем Милутином.

Сада, преосвећени Данило постаде новоме краљу први учитељ, саветник и помоћник. У почетку своје владавине Дечански се нађе у многим тешкоћама, како унутрашњим тако и спољашњим. Нови краљ се морао бранити од унутрашњих непријатеља и супарника својих: свога брата од стрица Владислава, сина краља Драгутина, и свога рођеног брата по оцу Константина. Исто тако ваљало је бранити и себе и Србију и од спољашњих непријатеља. Бугарски цар Михаил отера од себе своју жену Неду, сестру Стефана Дечанског, и рађаше на зближењу и савезу са Грцима противу Срба. Стефан Дечански је морао и да се оружјем брани и да прибегава мирним преговорима. За такве пак преговоре не беше тада човека способнијег од епископа Данила. Краљ Дечански повери епископу Данилу вођење тих преговора и са бугарским царем Михаилом и са грчким царем Андроником Млађим. И он обави те преговоре са потпуним успехом.

Но вршећи разна краљева посланства и обасипан љубављу и пажњом и почастима од стране краља, епископ Данило није могао заборавити своје омиљено усамљеничко подвизавање и молитвено тиховање у Светој Гори. Зато он, после ових успешно извршених посланстава, отпутова опет у Свету Гору. Но у време тог његовог одсуствовања, у Србији умре архиепископ Никодим, 13. маја 1324. године. Краљ Стефан Дечански одмах стаде позивати из Свете Горе светог Данила, не извештавајући га ништа о својој намери, само га позивајући да му дође ради саветовања. Преподобни Данило се одазва позиву и дође у Србију. Тада Сабор све земље Српске, сазван краљем, једногласно изабра 14. септембра, на Крстовдан, 1324. године епископа Данила „за архиепископа свих Српских и приморских земаља“. У то време епископу Данилу беше педесет година.

Ступивши на престо светог Саве, архиепископ Данило се свом душом својом предаде раду на добро Цркве своје тако вољене отаџбине. Сам стуб и пример побожности, мудрости и ревности, он богомудро владикуваше: дизаше и украшаваше цркве, просвећиваше паству своју еванђелском просветом, свуда и свиме радећи на томе да душе своје пастве сачува од

разних заблуда и утврди у вечној Истини Христовој. Зато је много радио на просвећивању свештенства и ширењу светих и свештених књига. Сав се залагао да се богослужење врши правилно и благољепно.

Свети Данило, у својој разноврсној делатности еванђелској, ишао је стопама светог Саве и његових најбољих наследника. Настављао је што су добри и ревносни архиепископи започели, и исправљао што су слаби покварили. Милутинов помагач, он као да се, нехотице, такмичио са својим краљем у множини, лепоти и богатству задужбина. Споменути само најважније, биће доста. Подигао је у Пећи храм Богородице Одигитрије – Путеводитељке, с два мала храма у њој, светом Јовану и светом Арсенију, где је набавио грчке књиге и осигурао службу грчким монасима. Саградио је црквицу светог Николе крај своје велике задужбине. Смислио је и извео испред Пећских храмова красну, иконописану, припрату с патосом. Сазидао је пирг, с црквицом светог Данила на врху и са звонима, с Приморја мучно довезеним. Завршио је прекинуту обнову Жиче, опустелу од Кумана, покрио ју је, дигао је стуб, иконописао трпезарију и подигао једну дрвену зграду. Мудар и речит, имао је дара и вештине за свако земаљско дело. Градитељ и садитељ, свети архиепископ је правио од пустоши и дивљине питому и уљуђену земљу. При сваком послу је неодступно стајао, док га није довршио. Осим великих задужбина, он је још у Магличу обдарио цркву светог Ђорђа, подигао је палате и саградио келије. У Јелшици је подигао цркву светог Михаила и двор. У Лизици је обновио цркву светог Саве. Све своје задужбине опколио је виноградима, воћњацима и вртovima. Где није стигао подићи цркву од камена, градио ју је од дрвета.

Свети архиепископ Данило знаменит је не само као побожни подвижник, црквени и државни радник, него и као веома просвећен човек и писац. Његов присни ученик, који је и написао његов Живот, сведочи да је Данило био веома начитан, много волео књигу и бринуо се за ширење књиге у Србији. Као писац он је оставио чувено дело: „Животи краљева и архиепископа српских“.

Неуморан у служби Богу до краја живота, смирен монах и храбар ратник, дубок мислилац и окретан државник, искрен испосник и „искусан делима... световнога живота“, одушевлѐен уметник и савестан књижевник, пун мисли о небеском животу и потпуно предан обрађивању земље, сав на небу душом, и сав на земљи са небеском Истином, свети архиепископ Данило мирно се упокојио у Господу у време цара Душана ноћу између 19. и 20. децембра 1337. године.

Велики монах, велики подвижник, велики јерарх, велики трудољубац и велики родољуб, свет душом и умом и срцем, он се још за живота удостојио од Господа дара чудотворства. На престолу светог Саве као архиепископ провео четрнаест година и три месеца. Његовим молитвама, Господе Исусе Христе, помилуј и нас грешне, и удостој нас свом душом служити Теби кроза све векове. Амин.

ЖИТИЈЕ СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ ЈОВАНА КРОНШТАТСКОГ ЧУДОТВОРЦА

ЕВО другог Светог Николаја Чудотворца: по сили вере, по сили молитве, по сили љубави, по сили милостивости, по сили свих светих еванђелских врлина, и стога по сили чудотворства. Да, исти свемоћни Господ Христос је и у Светом Николају Чудотворцу и у Светом Јовану Кронштатском Чудотворцу. Вечито је свеистинита благовест и у једном и другом: „Исус Христос је исти јуче и данас и вавек (Јевр: 13, 8). Исти Он – Свечудесни Спаситељ, и исти Његови Светитељи“: Апостоли, Мученици, Исповедници, Бесребреници, Преподобници, Праведници, јер Он – Свечовекољубиви живи и дела у свима њима и кроза све њих у сва времена, па и у наше време. А Свети Јован Кронштатски је, тако рећи, наш савременик, упокојио се 20. децембра 1908. Светоотачки праведан и сав христоносац, Он апостолски свето живи и дела и чудотвори. Његова вера, апостолски света, силна и свемоћна, чини апостолска чудеса. Он проходи огромну земљу Руску, чинећи безбројна и неисказана чудеса. Њему се са свих страна Русије обраћају за помоћ, за исцељења, за савет. Често пута он нема кад ни да прочита безбројне телеграме, писма, молбе, којима му се обраћају за помоћ. Он их на светој проскомидији благослови, молећи Господа да испуни молбе молилаца; и на његове молитве бивају исцељења по огромној земљи Руској. Ето, о таквом је Светитељу Божјем реч. Нема сумње, његова помоћ с неба потребна је свима нама људима који живимо у овом изгубљеном рају што се земља зове.

Свети отац Јован Иљич Сергијев, доцније назван Кронштатски, по месту свога свештеничког службовања, родио се 19. октобра 1829. године (по старом календару) у сиромашном селу Сури, Архангелска губернија, на крајњем северу Русије. Његови родитељи, Иља и Теодора, били су сиромашни, али веома побожни и честити људи. Отац му је био појац и служитељ при месној цркви светог оца Николаја, саграђеној од дрвета у XVII веку, у којој су сасуди, због

сиромаштва, били од олова. Пошто је од рођења био веома слаб и давао утисак да неће дуго живети, родитељи пожуре и одмах га крсте. На крштењу даду му име Јован, по имену светог Јована Рилског, чију успомену Црква прославља тога дана. После крштења малишан се брзо опорави и очврсне.

Кад му је било 6 година, он једнога дана у соби виде Божјег анђела, који је блистао небеском светлошћу, и веома се уплаши. Али му анђеол рече да се не плаши, јер је он његов анђеол чувар, који ће га свуда пратити, чувати и спасавати од сваке опасности, и са њим ће бити у току целог његовог живота.

Мали Вања (тако су га родитељи звали од милоште) увек је са оцем одлазио у цркву и заволео црквене књиге и службе. Касније је чешће говорио да је сву своју побожност поцрпео читајући богослужбене књиге.

Живећи у суровим условима крајње материјалне оскудице, он се још од детињства упознао са немаштином и невољама које она доноси. То је на њега утицало да буде замишљен, прибран, повучен у себе и саосећајан према сиромашнима и страдалницима. Дечје игре и разоноде, својствене деци његовог узраста, њега нису привлачиле. Његово срце горело је љубављу према Богу, цркви и богослужењу. Помажући оцу у цркви, он је уз њега учио да чита и пише, али му је то тешко ишло.

Кад је стасао за школу, а ове у селу није било, родитељи скупе последњу пару и упишу га у парохиску школу у Архангелску. Иако је волео школу и књигу, учење му је тешко ишло: тешко је схватао и памтио. То га је мучило и подстицало да се моли Богу за помоћ, особито ноћу, кад су његови другови спавали. После једне такве топле молитве, Господ је излио на њега изобилне дарове свога Светога Духа и он је после тога постао најбољи ученик у свом разреду. О томе он сведочи у своме дневнику „МОЈ ЖИВОТ У ХРИСТУ“: „Ја сам волео да устајем на молитву ноћу, кад сви спавају, кад је тишина. Највише и најчешће сам се молио да ми Господ подари светлост разума на утеху мојих родитеља. Тако, једно вече, кад су сви заспали, ја сам опет пао на колена и почео да се молим ватрено. Не знам колико сам се молио, али ме је нешто свега потресло. У том тренутку као да је нека завеса спала са мога

ума и очију, и намах ми је било у глави јасно све што је учитељ тога дана предавао. На души ми је лакнуло и уместо дотадање туге, обузела ме је радост. По свршетку молитве легао сам и заспао тако мирно и спокојно, као никад дотле. Чим се јутро указало, устао сам, дохватио књиге и почео да читам. На моју велику радост, читао сам лако, схватио све прочитано и могао да препричам. У учионици ми се није седело онако као пре: све сам схватао и памтио. Учитељ је дао задатак из аритметике. Ја сам га израдио и учитељ ме похвалио. Брзо сам напредовао у учењу и од последњег по успеху избио међу прве. Даље ми је бивало све лакше. Училиште сам завршио као један од најбољих и био сам преведен у семинарију (богословију).

Семинарију у Архангелску завршио је као први у разреду и примљен је као државни питомац у Петроградску духовну академију.

За време школовања у Академији умре му отац и мати му остане без средстава за живот. То га је много ожалостило и бацило у бригу како да помогне мајци. Размишљајући о томе, њему падне на ум да се прихвати преписивања лекција својим имућнијим друговима и тако дође до новца, којим би помогао мајци. Док су његови другови ноћу спавали, он се бавио преписивањем и тако зарађивао по 10. рубаља месечно, које је све слао мајци.

За време студија у Академији он је помишљао да се по завршетку замонаши и као мисионар оде међу незнабошце у Сибир, али је Промисао Божји имао други план са њим. Размишљајући о своме будућем служењу Цркви Христовој он једне вечери заспи и у сну види себе како као свештеник служи у храму светог апостола Андреје Првозваног у Кронштату, у коме дотле није био. Тиме му је Бог указао поље његове пастирске делатности. Воља Божја је хтела да он послужи Цркви као парохијски свештеник. Сагласно таквом свом плану Господ удеси те Јован по завршетку Академије узме за супругу Јелисавету, кћер протојереја кронштатског, и њему понуде парохију при храму светог апостола Андреја Првозваног. У браку он је са супругом живео као са сестром, девичански.

12. децембра 1855. године рукоположен је за свештеника и упућен на додељену му парохију. Кад је ступио у храм светог апостола Андреја, он је стао задивљен, јер је то био храм који је он у сну раније видео.

Град Кронштат, са тврђавом, налази се на острву Котлино, удаљеном од ушћа реке Неве 26. километара, затвара приступ Петрограду и сматра се његовим предграђем. Ово предграђе било је место административног прогона из престонице порочних људи (скитница, пијаница и других). Ови људи смештали су се изван града, у земунице и колибе, вукли се по улицама, просили и пијанчили. Сем ових, у Кронштату је било много и физичких радника у пристаништу, који су вршили претоваре са великих морских лађа (које због плитке воде нису могле доћи до Петрограда) у мање, руске, и са ових у веће, иностране лађе. И ови радници са својим породицама насељавали су се око града. Људи су пијанчили, а жене са децом живе у крајњој оскудици, глади и хладноћи.

И одједном, по Божјем Промислу, усред тога духовног мрака заблистао је сјајни зрак Божје милости и љубави у лицу оца Јована. Нови млади свештеник, отац Јован, почео је да посећује те колибе и земунице и бедне уџерице. Он је тешио напуштене мајке, забављао и миловао њихову децу, док су оне прале, помагао новчано, учио и саветовао пијанице. Сву своју плату раздавао је бедницима; а кад би му нестало новца; скидао је са себе хаљину и обућу и без њих се враћао кући.

У почетку ови груби и сурови људи, које је друштво презрело и одбацило, нису могли да схвате племените побуде њиховог пастира, па су на њега гледали попреко и чак непријатељски. Али његова необична доброта, самопожртвовање и материјална помоћ отворили су им очи да у њему виде Божјег посланика и свога пријатеља, добротвора и спасиоца. О. томе духовном препороду пастве потресно сведочанство пружа исповест једног занатлије: „Кад је отац Јован дошао у Кронштат, мени је било 22–23. године. Сад сам старац, али се врло добро сећам свог првог сусрета са баћушком (оцем) Јованом. У мојој породици било нас је четворо: ја, жена и двоје деце. Ја сам радио и пијанчио, а породица

гладовала. Жена је била принуђена да кријући проси. Становали смо у бедној колиби. Једног дана враћам се из града полупијан, и видим у својој колиби младог свештеника, седи и на крилима држи мога синчића, нешто му умиљато прича, а дете озбиљно слуша. У том тренутку баћушка је личио на Христа са иконе који благосиља децу. Ја сам хтео да оспем грдњу на баћушку, али његове благе и озбиљне очи обуздале су ме, и уместо беса мене је обузео стид. Ја сам оборио очи, а он, осећам, гледа у мене, директно у душу, и поче да говори. Не смем све да поновим шта је том приликом изговорио. Рекао је да је моја колибица рај, јер где су деца, тамо је увек и топло и лепо, и овај рај не би требало мењати за дим крчме. Он ме није окривљавао, него ме је оправдавао и пријатељски саветовао. Ја сам ћутао и слушао. Његове речи дубоко су се урезале у моју душу и извршиле прелом у моме животу. По његовом одласку ја сам дуго ћутао, готов да заплачем. Жена ћути и гледа на мене. Од тога часа ја сам постао други човек“ ...

Сапароси оца Јована, свештеници Андрејевског храма, не само нису имали разумевања за овакву пастирску делатност оца Јована него су га дуже времена исмејавали и у злобној намери примећивали његовој супрузи: „Твој добричина и данас се босоног вратио кући“. Њима је сметало и то што је он сву своју плату раздавао сиротињи, па су код епархијске власти удесили да се његова плата не даје њему него његовој жени. Али Господ није хтео да лиши свога слугу могућности да и даље чини добра дела. По Божјем Промислу постављен је за вероучитеља у Реалној гимназији са месечном платом, којом је могао слободно располагати. И он је и даље чинио добра дела.

И поред велике заузетости пословима у парохији, он је пуних 25 година вршио дужност вероучитеља. Од првог дана свога рада у гимназији он је освојио срца деце, која су са највећом радошћу дочекивала његове часове. Његове поуке дисале су таквом силом вере, да је свака реч дубоко продирала у душу. Његова предавања, пуна родитељске љубави, упијала су се у душу доживотно. Његова пламена вера, која је извирала из сваке његове речи, преносила се и на децу, загревала њихова срца и покретала на такмичење у добру: учењу,

послушности према родитељима, наставницима и старијима, дружељубљу и узајамном братском помагању, уредном похађању цркве и богослужења, добротинствима, уредном обављању свих својих дужности, обуздавању и савлађивању својих злих нагона итд.

Сви његови ученици, од којих су многи доспели касније на највише положаје у грађанској и војној служби (лекари, инжењери, судије, адвокати, државни саветници, генерали, адмирал итд.), у својим сећањима на своје ђачко доба говорили су да су им од свих школских часова били најпријатнији и за формирање њихових људских карактера најкориснији часови веронауке оца Јована. То потврђује и захвална грамата ђачких родитеља, предата оцу Јовану приликом напуштања вероучитељске службе у гимназији. У њој се вели:

„Ти деци ниси предавао суву схоластику, ниси им излагао мртву формулу – текстове и изразе, ниси од њих захтевао само да напамет науче лекције; Ти си у пријемчиве душе сејао само животворне речи Божје.

Мноштво деце прошло је кроз свету школу Твоју. Многи Твоји ученици налазе се на разним степенима и звањима у служби Цара и Отаџбине, и сви они, надахнути Тобом и Твојим светим општењем са њима, памте Твоју љубав, поуке, Твоје часове, и сви они благосиљајући Те, са побожношћу сећају се оних незаборавних часова, које су провели с Тобом.

Ти сам, не примећујући то, својом пламеном љубављу према Богу и бескрајним милосрђем према људима, својом живом речју запалио си у својим ученицима светлост истинског Богопознања, а својим светим примером и милосрђем испунио си њихова млада срца страхом Божјим, вером, надом у Бога и љубављу према Њему и према својој браћи.

Нека захвалност нас, очева и матера, буде као мирна молитва к Богу за Тебе, да Он излије на Тебе од свога свесветог престола толико духовне радости, колико си нам Ти пружио утехе у нашој деци, у њиховом добром понашању и успесима“.

У његовој пастирској бризи и старању прво место заузимала је градска незапослена сиротиња, коју је он свим расположивим

средствима помогао. Али како та његова појединачна помоћ није била у стању да радикално реши овај горући проблем, он 1872. године преко градског листа „Кронштатски весник“ учини два апела на све људе добре воље, да својим прилозима омогуће подизање „Дома трудољубља“, у коме би незапослени добили запослење и још јевтину храну и преноћиште. У овим апелима он је верно и сликовито изнео тешко стање градске сиротиње као и користи које би остварење његовог плана донело.

Бог је благословио његову племениту намеру, те је његов апел нашао на повољан одзив. Скупљеним прилозима подигнуто је четвороспратно здање – први у Русији „Дом трудољубља“, који је освећен 12. октобра 1882. године.

Ко год је желео, могао је у „Дому трудољубља“ да добије посао, на пример: да лепи кесе, трли конопље итд., и као награду добије здраву и ситу храну, извесну новчану награду и скромно али чисто преноћиште.

У састав „Дома трудољубља“ улазиле су следеће установе:

1. Радионица за обраду конопље, у којој је током година радило до 25.000. радника.
2. Женска радионица која је имала три одељења: модно, за израду веша и везова.
3. Обућарска радионица у којој су се дечаци обучавали обућарском занату под руководством искусног мајстора.
4. Народна кухиња у којој су се за незнатну цену издавали обеди, а празничним данима давали бесплатно за неколико стотина особа.
5. Ноћно уточиште које је из давало преноћиште за 3. копејске (паре).
6. Бесплатно прихватилиште сиромашних жена.
7. Бесплатно амбулантно лечилиште.
8. Недељна и празнична предавања – тумачења Еванђеља и руске историје.
9. Бесплатна народна основна школа.
10. Вечерњи курсеви ручног рада.
11. Курс женског рада.
12. Бесплатна дечја библиотека при основној школи.
13. Бесплатна читаоница.
14. Недељна школа.
15. Цртачки курсеви.
16. Уточиште за сиромашне и дечје обданиште.
17. Друго уточиште за малолетне оба пола.
18. Ванградски Дом милосрђа који је носио име оца Јована и служио за уточиште деци у току лета.
19. Дом Андријевског

парохијског старатељства у коме се сваке године на име помоћи сиротињи издавало неколико хиљада рубаља.

У Дому је била уређена и домаћа црква, посвећена светом Александру Невском.

Шест година касније, 1888., успело је оцу Јовану да подигне троспратни дом од камена за преноћиште.

„Дом трудољубља“ са овим зградама – то је био читав град, пун живе и смишљене активности. Старатељство Дома сачињавала су лица из свих друштвених класа. Међу њима није било никакве поделе, сви су, као једна сложна породица, заједнички радили на сузбијању беде и немаштине у друштву. У свом послу старатељство се није руководило никаквим партијским или себичним циљевима: чинило је добро свима потребитим, без обзира на народност и веру.

Иако је оволике зграде подигао, отац Јован је и даље становао у малој скромној кућици, где се у његов стан улазило кроз кухињу.

Он је био неуморан трудбеник и градитељ. На његову иницијативу, или његовим средствима и уз његову помоћ, подигнуте су многе цркве и манастири. Најчешће се све то започињало без припремљених средстава. Али је било довољно само да се међу оснивачима или покретачима нађе име оца Јована, или да се он за нешто заузме, да он неко дело благослови – потребна средства пристизала су са свих страна, и предузета акција завршавала се успешно и онда, кад су за окончање били потребни милиони рубаља. Тако је у Петрограду подигнут манастир дванаесторици светих Апостола, а од народа прозван „Јовановски“, чија је изградња коштала милион и по рубаља.

Средствима оца Јована подигнут је у његовом месту рођења, селу Сури, женски манастир и школа. Затим црква у Архангелску и женски манастир у Јарославској губернији, Поред овога, средствима која су му поштоваоци стављали на расположење помогао је зидање многих цркава и манастира широм Русије.

Отац Јован био је ретка појава међу људима, духовни горостас, сасуд пун изобилне благодати Божје, која се преко

њега изливала на све људе. У његовом карактеру запажају се многе изузетне црте, које га издвајају од осталих, обичних људи. То су: молитвеност, аскетизам, сиромаштво, смирење, кротост и љубав.

Молитвеност. Отац Јован био је велики молитвеник. У својим молитвама Богу он се обраћао као што се син обраћа своме оцу: са великом слободом и чврстом вером да ће добити што моли. Скоро увек молио се клечећи и, најчешће, својим речима, наглашавајући неке од њих, према приликама и потребама. Молио се прибрано, верно, свим својим бићем и снагом, да су му често грашке зноја обливале лице и сузе капале из очију. За време молитве он је дубоко понирао у дух и смисао сваке речи. На тај начин његова молитва није била шаблонско и механичко ређање речи већ излив срца и душе, целог бића његовог. Молитва му је била духовна храна, без које он није могао ни дању ни ноћу. Често је добар део ноћи провео у шетњи по башти, певајући полугласно псалме и молитве. Поред свакодневне вечерње и јутрење, служио је сваког дана и свету Литургију. За време богослужења, особито свете Литургије, он је духом својим просто горео, као огањ. Лице му је сијало небеском светлошћу и зрачило светлост и топлоту. Он се тада духом својим узносио на небо, пред престо Свевишњег, у друштво анђелских сила. Оваква благодатна измена код њега је наступала обично на Литургији, после читања Символа вере и речи: „**Стојмо смерно, стојмо са страхом**“... Својом молитвом и оваквом благодатном изменом он је веома снажно, често и потресно, деловао на присутне: њима се коса подизала увис и жмарци струјали кроз тело, гледајући га и слушајући његове пламене молитве.

Њему је молитва била насушна потреба. „Ја се гасим, умирем духовно, кад не служим неколико дана у храму“, говорио је он, „и пламтим, оживљавам душом и срцем, кад служим, принуђавајући себе на молитву, не формалну, него активну, духовну, искрену, пламену. Ја волим да се молим у храму Божјем, у светом олтару, пред престолом и жртвеником, јер се у храму чудно мењам благодаћу Божјом. У молитви покајања и умилења спадају са моје душе окови страсти и ја

осећам такву лакоћу, као да умирем за свет и свет за мене са свима својим добрима. Ја оживљавам у Богу и за Бога, и сав проникнут Њиме ја постајем један дух са Њим. Ја се осећам као дете, утешено на крилу матере. Срце моје пуно је тада наднебеског, слатког мира. Душа се просветљује небеском светлошћу; све видиш светло, на све гледаш правилно, према свему осећаш пријатељство и љубав, и према самим непријатељима, и радо их извињаваш и опрашташ им! О, како је блажена душа са Богом! Црква – то је прави земаљски рај! Какву слободу имаш према Господу и Богородици! Какву кротост, смирење и незлобивост осећаш! Какву равнодушност према земаљском! Какву пламену жељу према небеским насладама! Језик не може исказати оно блаженство које осећаш, кад Бога имаш у срцу своме! С Њим све земаљско – прах је и трулеж.

Треба и против своје воље принуђавати себе на усрдне, осећајне, промишљене молитве и поклоне – неминовно и поклоне! То је потребно против гордости наше, која се гњезди у дубинама срца. Гордост не воли клањање“...

Од многих краћих молитава оца Јована навешћемо само ову: „Господе, име Ти је – Љубав: не одбаци мене заблуделог човека. Име Ти је – Сила: укрепи мене изнемоглог и палог. Име Ти је – Светлост: просвети душу моју, помрачену животним страстима. Име Ти је – Мир: умири узбуркану душу моју. Име Ти је – Милост: не престај да ме милујеш“...

Аскетизам. Друга црта његовог карактера је аскетизам, испољен у умерености у јелу и пићу и строгом држању свих постова. Јео је врло мало. Осим супе од кокошије изнутрице – никакво месо није окушао. Уместо меса, у његовој се кући за време мрса употребљавала риба: харинга, младица, моруна и чорба од икре. Неколико кашика чорбе или супе и два – три парчета рибе – њему је било довољно. И кад је на столу било више јела, он их се није дотицао. Средом и петком ни рибу није јео и све је постове строго држао. За време ускршњег поста рибу су замењивале печурке. Он је на пост навикао још као дете у родитељској кући.

Сиромаштво је трећа црта његовог карактера. Он се родио као сиромаш и такав је и умро, иако су у току његовог живота милиони рубаља прошли кроз његове руке. Све што је од својих поштовалаца и захвалних за исцељење добивао, одмах је то раздавао сиромасима или потребитима око себе, или помагао добротворне установе и зидање цркава и манастира. Од многобројних примера раздавања тек примљених новчаних сума особама око себе навешћемо неколико.

У Вологди нека бедно одевена жена приђе оцу Јовану и затражи милостињу. Он из џепа мантије извади тек добивени коверат са новчаницама и пружи јој. Мало после она се врати и узбуђено му рекне: „Баћушка (оче), ви сте се вероватно преварили, овде је хиљаду рубаља“. – Но, па шта је с тим? То је твоја срећа, иди и захвали Богу, одговори јој он.

Приликом посете Кијева (1893. године) њему је после свете Литургије у дворској цркви супруге великог кнеза Николаја Николајевића Старијег уручен пакет са новчаницама, а он га одмах да младој девојци пред собом. Ова се збунила и рекла: „Ја сам вам пришла ради благослова, а не ради новца“. На то јој је он одговорио: „Узми, теби ће ускоро бити потребно“. И заиста, она се убрзо верила и новчана помоћ добро јој је дошла.

Истом приликом, окружен масом народа, добио је од једне даме коверат са новчаницама, а он га одмах преда жени до себе. Дародавка се препала и узвикнула: „Оче Јоване, тамо је велика сума новца!“ Он јој одговори: „Ти си дала мени, а ја дајем коме ја хоћу. Ако ти је жао, узми свој пакет натраг и одлази!“ Она се тргла и почела да се извињава.

За време једне опште исповести у Андријевском храму у Кронштату једна жена преда му коверат са новчаницама, а он га одмах да жени пред собом. Дародавка је била веома изненађена овим његовим поступком, па је покушала да ухвати његову руку и задржи, узвикнувши: „Баћушка, па ту су три хиљаде рубаља!“ А он јој одговори: „Њој је баш толико и потребно“. Један богаташ преда оцу Јовану пакет са 15.000. рубаља. У том тренутку приђе му девојка и замоли помоћ за спремину. Он јој пружи тек примљени пакет, не знајући колико новца има у њему. Видевши то богаташ му напомене да је у

пакету 15.000. На то отац Јован мирно одговори: „Њој је потребно“.

Приликом посете једном богатом трговцу у Петрограду, овај на растанку тутне оцу Јовану у руку коверат са новчаницама. У том тренутку, пре него што ће се попети у кола, пред његове ноге падне неки сиромашак и затражи милостињу. Без икаквог колебања и размишљања отац Јован пружи му тек примљени коверат. Трговац, запрепашћен, узвикне: „Баћушка, шта учинисте? Тамо је две хиљаде рубаља!“ – „То је његова срећа“, одговори мирно отац Јован.

Смирење, кротост и љубав – сачињавају следеће црте његовог карактера. Иако је био обдарен изванредним и великим Божјим даровима: прозорљивошћу (видовитошћу) и чудотворењем, он је био веома смирен и кротак и пун љубави према Богу и људима. Увек приступачан и љубазан у опхођењу са свима и пун саосећања према невољницима и паћеницима, он је вазда био готов да свакоме притекне у помоћ чиме год може, дању и ноћу, не штедећи нимало себе. Његова љубав није правила разлике међу људима него је обухватала и добре и зле, и пријатеље и непријатеље.

Кад су му неки приговорили што око себе трпи рђаве људе, он је одговорио: „Када Спаситељ није терао од Себе прељубочинце и грешнике и поред Себе трпео Јуду издајника, зар ја недостојни да не следујем Његовом примеру. Ја сам исто тако грешан човек, као и ви. Грешим сам и кајем се. .. Чувајте се гордости“...

Старање о болесницима и грешницима – покајницима. Од првог дана свога службовања на парохији, отац Јован је, после богослужења, највећу бригу поклањао болесницима и невољницима. Чим би сазнао за неког болесника, хтео је да га посети, не чекајући позив. Посећивао је све, па и оне оболеле од заразних болести. Поред утехе и моралног поткрепљења, пружао им је и благодатну помоћ, а често и материјалну. Знајући из светог Еванђеља да су греси најчешћи узрочници телесних болести, он је настојао да се болесник покајањем прво измири са Богом, потом се молио за његово оздрављење и све то запечаћивао светим Причешћем. За свој труд он не само није

захтевао никакву награду него је и одбијао да прими понуђено. Он се држао речи Спаситељеве: „Забадава сте добили (благодат моју), забадава и дајите“ (Мат. 10, 8). А Бог, који је спор на гњев а брз на милост, изливао је преко оца Јована благослов и милост своју на болеснике, те су оздрављали. Глас о чудесним исцељењима по његовим молитвама брзо се разнео по Кронштату, потом Петрограду и, најзад, по целој Русији, па и ван њених граница. По његовим молитвама догађала су се нечувена чудеса: слепи су прогледали после умивања освећеном водом; узети су устајали и ходили; умно поремећени и демоном поседнути долазили су к себи и исцељивали се; патници од неизлечивих болести, којима и најчувенији лекари нису могли помоћи, оздрављали су.

Њега су почели да зову болесницима прво у Кронштату, потом у Петрограду, Москви, Харкову и другим градовима. Ко није могао да оде у Кронштат, обраћао му се писмом или телеграмом и молио његову молитвену помоћ. Лакши болесници, који нису били везани за постељу, хрлили су у Андрејевски храм, у коме је он служио. Слава великог молитвеника и чудотворца привукла му је масе и здравог света, које су желеле његов благослов, па су ради тога не само испуњавале храм за време богослужења, него су га пратиле свуда, где год би се појавио: на улици, у приватним домовима, на железници, лађи. Због навале масе да му приђе на улици неколико пута живот му је био у опасности да га угуше, свале на земљу и изгазе. Па кад је због овога био принуђен да се улицама креће у колима, (фијакеру), маса света опкољавала је кола, „као пчеле кошницу“, наваљивала на кола, пењала се на папуче кола, вешала на њих, само да би га видели, добили његов благослов, или му поверили своје невоље, предали му своје написане молбе или новац. Исто се догађало на железничким и паробродским станицама. Због тога је често пута и полиција морала да посредује, да обезбеђује његов живот и крчи му пут кроз масу. Али и тада маса народа често је пробијала кордон полиције и тада је настајала неописива гужва. Право је чудо како је у таквим случајевима извукао живу и

читаву главу. Благодат Божја га је штитила – то је једино објашњење.

Ради његовог удобнијег путовања до Москве, њему је, по одлуци министра саобраћаја, у брзом возу увек стављен на расположење један купе I класе, а за путовања даља од Москве и читав вагон, који се додавао редовним композицијама у правцу његовог путовања.

Његова слава великог молитвеника и чудотворца била је за њега велики и тежак крст: откако се прочуо у народу, он више није имао свог личног живота; народ му није давао мира ни дању ни ноћу, не само у цркви, на улици и на путовањима него и у његовом дому; од народа није имао сна ни одмора. За велико је чудо како је он тај претешки крст носио – пуних пет деценија! Он је тај крст схватио као вољу Божју и без роптања се повиновао. А благодат Божја крепила га је и давала снаге да истраје у подвигу.

Поред болесника, велики терет представљали су за њега грешници – покајници. Он је у својим беседама позивао народ на покајање, пошто смо сви грешни пред Богом, а народ се одазивао и хрлио му на исповест. Како је покајника из дана у дан било све више, он није био у могућности да их све појединачно исповеди, чак ако би то без престанка чинио дан и ноћ. Андрејевски храм у Кронштату за време служби био је тако препун, да стопе празног простора у њему није било, иако је у храм могло стати 7.000. особа. Због тога је отац Јован био принуђен да заведе општу, заједничку исповест, како се то практиковало у првим вековима хришћанства (до краја IV века).

За време исповести он би стао на амвон и почео молитве. У препуном храму завладала би потпуна тишина. Његов глас одјекивао је снажно и продирао у душе присутних, затим би убрзо почео да подрхтава и грца, а из очију би потекле сузе: он је оплакивао грехе свих присутних. Његова топла љубав и сузе размекшавале су и најтврђа срца и изазивале уздахе и плач: ридање и јецај испуне сав храм. При крају чина исповести он позове присутне да се утишају и запита да ли су се покајали и да ли желе да се поправе. На њихов позитиван одговор, он заповеди да сагну главе. У гробној тишини он подигне

епитрахилъ, рашири га над присутном масом, као да њиме покрива главе свих присутних, и прочита разрешну молитву. Народ, радостан што је ослобођен тешког бремена греха, гледао је тада са захвалношћу свога доброг пастира, чије је лице сијало надземаљским сјајем. Такве исповести памте се целог живота.

Господ је свога верног слугу обдарио многим благодатним даровима, од којих се нарочито истичу дар прозорљивости (видовитости) и исцељивања болесника.

Прозорљивост је такав благодатни дар духовног вида за који не постоји граница између прошлости и будућности нити тајне у души и срцу човека: он подједнако јасно види оно што се догодило у прошлости и што ће се збити у будућности, јасно чита тајне срца, као из отворене књиге; за њега не постоји ни граница која дели овај видљиви свет од невидљивог, духовног.

Овај дар отац Јован је пројавио безброј пута, што потврђују сведочанства многих особа директно погођених или очевидаца. Све познате случајеве није могуће навести, јер би то изнело читаву књигу. Навешћемо неколико.

1. Приликом једног доласка у подворје Леушинског манастира у Петрограду он увече одслужи свеноћно бденије, а сутрадан рано устане да прошета обалом реке Неве и надише се свежег јутарњег ваздуха. Са њиме је била и игуманија манастира. У шетњи их сустигне погребна поворка неког пијанице. Отац Јован почне да се крсти и рекне игуманији: „Ах, како је страшна смрт пијанице!“ – „Ви сте знали покојника?“ запита га игуманија. – „Нисам, али видим демона како се радује погибији његове душе“, одговори он.

2. Оца Јована позову у једну кућу да одслужи молебан. По свршетку домаћица му пружи коверат са новчаницама, али он није хтео да прими него јој нареди да тај коверат са новцем преда сутрадан првome кога сретне на улици.

Жена сутрадан порани и изиђе на улицу. Очекивала је да ће наићи неки радник или сиромашак. Али на улици није било никог. Она је продужила да хода и сретне једног официра. Није смела да га заустави него продужи даље. Али на улици нигде никог. После извесног колебања, она се врати натраг и пожури

да стигне официра. Замоли га да стане и исприча му свој случај. Официр јој тада открије да се налази у веома тешкој ситуацији: жена му је озбиљно болесна, а он нема новца за лекове. Пошао је у заложни завод да заложи последњу ствар и тако дође до новца за лекове. Жена му је тада пружила коверат са новцем, који је он примио као дар Божји и захвалио Богу и дародавци.

3. Једном у Петрограду сродници неког болесника више пута су молили оца Јована да дође и помоли се за исцељење болесника. То је било за време беле недеље, пред ускршњи пост. Али отац Јован, заузет другим, хитнијим пословима, није долазио. Болесник се тада нашали и рекне да отац Јован сад негде једе палачинке, па зато не долази. И кад су већ изгубили наду да ће доћи, отац Јован наиђе. Ушавши у стан, он се упути право у собу болесникову, као да му је распоред одаја у стану био добро познат, иако дотле ту није био. Пришавши постељи болесника, он је као у своје извињење рекао: „Палачинке ја нисам ни окусио“. То је присутне као гром поразило.

4. За време молебна у једној породици била је присутна и нека жена, тужно расположена. Отац Јован извади из новчаника 2.000. рубаља и пружи јој, рекавши: „Узми ово, требаће ти!“ Њој је представљала операција и новац јој је заиста био веома потребан.

Истовремено неком човеку поред себе пружио је мању суму. Њему су била потребне ципеле, а он није имао новца да их купи. Од оца Јована добио је таман толико колико коштају нове ципеле.

5. За време службе у цркви кадетског корпуса у Москви уђе у олтар један млад официр, да би видео оца Јована. У том тренутку отац Јован преносио је свете Дарове са престола на жртвеник. Кад их је пренео, пришао је младом официру и пољубио му руке. Сви присутни у олтару били су тиме веома изненађени и збуњени. Нико није знао зашто је отац Јован то учинио. Није знао ни официр. И он се веома изненадио и збунио. Међу присутнима почело се шапутати да то предсказује неки будући догађај у животу младог официра, можда ће он бити свештеник. Чувши то, официр се почне смејати. Њему на памет није долазило да буде свештеник. Па ипак – догодило се. Он се

касније замонашио у чувеној Оптиној пустињи и под именом Варсонофија био познат као велики подвижник.

6. Отац Јован дао је благослов удовом капетану Алексејеву да ступи у Духовну академију и прорекао му да ће по завршетку Академије бити епископ у његовом родном крају, у Архангелску. Пророштво се испунило. Завршио је Академију 1892. године, замонашио се и као монах Михеј изабран за епископа архангелског.

7. Познати професор Казанског универзитета Александар Иванович Александров прими писмо од једне пријатељице са позивом да дође и присуствује молебну у њиховој кући, који ће служити отац Јован Кронштатски. Професору се овај позив није допао. Њему се учинило да је то увреда за њега да иде на молебан који ће служити њему непознат свештеник. Али кад се приближио назначени у писму час, он се предомисли и пође. Дошавши до куће својих познаника, он нађе да су врата главног улаза закључана. Он је знао да постоји и споредан улаз и упути се тамо. Врата споредног улаза била су широм отворена. Он уђе, али у првим одељењима не затекне никога. То је био доказ да је служба почела и он се упути ка средини стана. Дошавши до одаје у којој се вршила служба, он не уђе унутра него стане иза отшкринутих врата. Отац Јован служио је молебан и сви присутни били су погружени у молитву. По свршетку молебна сви су редом прилазили крсту и руци оца Јована. Кад су се сви изређали, отац Јован окрене се вратима и запита: „А шта је са професором, зашто он не прилази?“

Домаћица се журно упути вратима и иза њих нађе збуњеног професора, чији су образи били црвени као рак.

Кад је професор ушао, отац Јован му је приметио: „Ви се, професоре, канда бојите крста? А гле, ви ћете ускоро доживети да свима подносите крст да целивају“.

Збуњени професор, на кога су погледи свих присутних били уперени, пришао је крсту и целивао.

После неког времена жена га напусти и дође до развода брака. Он се замонаши и буде ректор Казанске духовне академије, а потом и епископ. Као епископ тешко се разболи и писмом замоли оца Јована да се помоли за његово

оздрављење. После неколико дана добије од оца Јована одговор да му је молба услишена. И заиста, он се опорави и оздрави.

8. Један трговац из централне Русије дође код оца Јована у Кронштат и после Литургије у Андрејевском храму приђе да целива крст у руци оца Јована. Поред оца Јована стајао је тас на који су верни спуштали своје прилоге за сиромаше. Кад је наишао трговац, отац Јован зграби са таса повећу суму новца и пружи трговцу. Овај је одбио да прими, говорећи да је он имућан човек и може и сам да приложи на тас. Али је отац Јован упорно наваљивао да прими, говорећи: „Узми требаће ти“. Трговац није смео више да се противи и узео је. Кад се вратио кући, сазнао је страшну вест: његови магацини са робом изгорели су и он је остао без ичега. Помоћ коју је добио од оца Јована добро му је дошла и омогућила му да продужи са радњом.

9. Године 1899. Владимир Степанович Евлампиев, заставник, био је сведок следећег догађаја на станици Брест – Литовск.

Шестогодишњи синчић његових познаника био је оболео од дифтерије и месни лекари изјавили су да је стање оболелог безнадежно.

У то време родитељи овог дечака дознају да ће отац Јован проћи возом кроз ову станицу, и којим возом и у које време.

Мати дечака рекне мужу да ће поћи на станицу и замолити оца Јована да се помоли за оздрављење њиховог сина. Муж јој одговори да ће она тешко успети да се пробије кроз масу света до оца Јована и да би маса могла да је пригњечи и удави. Зато је боље да он пође. Жена га је молила да поведе и њу са собом, али он није пристао него је пошао сам, додавши да је и иначе све узалудно и бескорисно.

Кад је воз стигао, заставник је видео како је отац Јован изишао из вагона и упутио се право оцу оболелог дечака и рекао му: „Зашто и жену ниси са собом повео, кад те је она толико молила?“

Отац детињи толико се збунио, да није знао шта да одговори.

Али отац Јован га је предухитрио, рекавши: „Нека, ништа не мари, иди, син је твој здрав“.

И заиста, син је оздравио.

10. Муж једне даме у Петрограду дуго је боловао, остао без службе и умро, оставивши жену у крајњој беди са четворо малолетне деце. Власница стана, и сама сирота, тражила је од удовице да уредно плаћа кирију, претећи судом и истеривањем на улицу из стана. Гладна и онемоћала деца тражила су хране; дрва није било а ни посла.

„Најбоље ће бити да свршим са собом“, мислила је несрећна жена. „Тада ће сирочиће прихватити“. Размишљајући где и како наћи излаз из очајног положаја, она још једном реши да потражи посла у једној кући, па ако и тај покушај не успе, да се не враћа своме стану. Лутајући бесциљно улицама и једва се држећи на ногама, она примети гомилу бедника око фијакера који је стајао на улици пред једном кућом.

„Да ли није ту отац Јован?“ синуло јој је у глави. У том часу врата куће се отворе и на њима се појави отац Јован. Он је брзо прелетео погледом по окупљеној маси, затим пришао овој жени и предао јој кесу пуну новца.

Изненађена и пресрећна, она, као на крилима, полети своме стану. Новца у кеси било је и за кирију, и за куповину дрва и намирница. А после два дана стигао је повољан одговор на њену давнашњу молбу о пријему њене двоје деце у прихватилиште. А убрзо и она је нашла службу.

11. Једна побожна породица у Москви позове у посету оца Јована. У тој породици био је студент, који није веровао у Бога и подсмевао се на рачун „попова“. Кад је отац Јован стигао, он се прво обрати студенту, рекавши: „Вама је неопходно да се данас исповедите и причестите“.

Продорни поглед оца Јована и убедљиве речи деловале су на студента и он је послушао савет.

После неколико дана умро је напречац.

Отац Јован провидео је скору смрт младића, кога је први пут у животу видео, сажалио се над погибијом која је претила његовој души и спасао га исповешћу и причешћивањем Светим Тајнама, иако га је овај исмејавао.

12. Два питомца Војне академије у Петрограду чувши о прозорљивости оца Јована, реше се да оду у Кронштат и провере. „Ако је он заиста прозорљив, знаће са каквим смо намерама и жељама дошли у Кронштат“.

Како су решили, тако су и учинили. У Кронштат су стигли и ушли у Андрејевски храм за време свете Литургије. По свршетку ове, они, заједно са присутнима, приђу да целивају крст у руци оца Јована. Кад су они дошли на ред да целивају свети крст, он им је ускратио, рекавши: „Ви сте дошли да ме искушате, за вас нема благослова“.

Питомци су били пренеражени и дубоко се кајали због своје дрскости.

Ово је испричао један од те двојице, потоњи капетан у Севастопољу. То се догодило 1900. године.

13. Једно друштво за карташким столом реши се да искуша оца Јована, па пошљу по њега да дође ради исповести и причешћа једног „болесника“.

Отац Јован одбије позив, рекавши да се не ради ни о каквом болеснику, него о доконим људима за карташким столом,

14. Један учитељ математике I петроградске класичне гимназије оболи од туберкулозе и лекари му посаветују да оде у Каиро (Египат) и тамо проведе неко време. Он израчуна да би му за пут и лечење било потребно 5.000. рубаља, а он их није имао. У невољи, реши се да оде у Кронштат до оца Јована и затражи његову помоћ. По доласку у Кронштат, он се упути кући оца Јована. Ту затекне много света. Нашавши једно празно место у одаји, он седне и реши се да сачека свој ред. Није много времена прошло, а у ту одају уђе црквењак оца Јована и саопшти: „Баћушка зове учитеља који је дошао из Петрограда“. Болесник је помислио да се то на њега не односи, па је ћутао. Али се црквењак поново појави и запита: „Ко је овде учитељ из Петрограда?“

Болесник се јави и пође за црквењаком. Отац га сретне и замоли да му подробно каже шта му је потребно.

Кад му је болесник рекао, отац Јован почео је да се моли Богу, обраћајући Му се као присутном сабеседнику: „Господе, Ти

видиш да је он болестан и да му је потребно 5.000. рубаља, дај му их“. После тога отпустио је болесника.

Вративши се кући, болесник је био уморан од пута и преживљеног узбуђења, па је одмах легао да спава.

Сутрадан разбудио га је служитељ из гимназије и рекао да га зове директор због неког хитног и важног посла. Он се брзо спреми и пође.

Директор му је рекао како је био код барона Будберга, управника царске канцеларије. Барону је потребан педагог, који би пратио његовог болесног сина у Каиро, и да је директор њега препоручио барону. При том је учитељу дао своју визит карту и препоручио да одмах оде до барона. Учитељ послуша и оде. Дошавши у канцеларију, он преда директору визит карту и буде преко реда примљен код барона.

Барон му је поновио свој предлог да прати његовог сина у Каиро и додао да он сада има много издатака и може учитељу за пут да понуди само 5.000. рубаља.

Поражен чудесним збивањима и ван себе од радости, учитељ је примио предлог, отпутовао са бароновим сином у Каиро и вратио се отуда здрав.

15. Један богати официр проводио је безбрижан и раскалашан живот, пијући и трошећи немилице новац са сличним себи. Имовина се брзо топила и смањивала. Једног дана, не говорећи ником ништа, он се пешке упути оцу Јовану у Кронштат. Стигавши тамо, он уђе у Андрејевски храм, у коме је служио отац Јован. По свршетку Литургије, официр изађе из храма и нађе се у маси света на улици, у тренутку кад је отац Јован изашао из храма на бочна врата и сео у кола, која су га ту чекала и одмах пошла. Кад су се приближили гомили у којој је овај официр стајао, отац Јован заустави кола и по имену позове из масе овог официра. Кад му је овај пришао, отац Јован му је рекао: „Ти си из толике даљине допутовао, седи у кола, ићи ћемо код мене, нужно ми је да с тобом поразговарам“. После тих речи, посадио је официра поред себе и повезао. Успут му је рекао да је добро учинио што је дошао и дуго га саветовао да остави пиће, пушење и раскалашни живот. Официр га је послушао (Ово је испричао син тога официра).

16. Улицама Кронштата ишла су два друга, колеге по служби, један религиозан а други неверник. Први је био велики поштовалац оца Јована, па је предложио своме другу да пођу у цркву на Литургију и саслушају проповед оца Јована. Међутим, његов друг се веома критички и сумњалачки односио према оцу Јовану и чудима која је он чинио, па је одбио предлог рекавши да не верује народним причама о оцу Јовану. Али на наваљивање свога друга ипак пристане, рекавши: „Нешто ново и интересно сигурно нећу видети ни наћи, али кад наваљујеш, поћи ћу да видим како он изводи своју комедију“.

Кад су стигли у храм, Литургија је била при завршетку. Они стану по страни. Одмах потом кроз масу света прилази им црквени тутор, послат од оца Јована из олтара, и саопштава невернику да га отац Јован позива у олтар. Овај, веома изненађен, али присебан, почео је да уверава татора да је посредни грешка, јер баћушка њега уопште не зна нити може знати, и да он сигурно зове неког другог. Тутор се врати у олтар, али се убрзо опет појави и приђе невернику, рекавши: „Па ваше је име тако и тако а презиме тако (тачно је рекао и име и презиме), према томе баћушка вас зове“.

Изненађен до крајности, неверник је осетио ледену струг кроз тело. У крајњој пометњи, он се обрати своме другу за савет: „Шта да чиним, да идем или не?“ – „Па јасно је да баћушка тебе зове. Иди, па ако је неки неспоразум, објасниће се“.

Збуњен и блед у лицу, неверник се, и мимо своје воље, као по некој неопходности, упути за тутором у олтар.

Само што су ушли, њему брзо прилази отац Јован и обраћа му се са питањем: „Дакле, мили мој, реци, молим те, како ти се допада моја комедија, да ли је добро изводим?“

Кад је чуо ово питање, неверника је обузео трепет и ужас, ноге су почеле да му клецају, он је пао на колена и почео да моли за опроштај. Отац Јован га је подигао и речима вере, кроз које је провејавала топла љубав, поучио и вратио на пут истине.

17. Једна породица у Петрограду позове оца Јована у посету. У очекивању његовог доласка, поред чланова породице, искупи се и много других. У то време у овој породици гостовала

је једна дама, разочарана у животу, која није веровала ни у Бога ни у чуда оца Јована. Она није желела ни да види оца Јована, нити да га чује. Зато се повуче у једну забачену собицу пространог стана, седне на кревет и почне да се занима ручним радом.

У то стигне отац Јован колима. Њега пред улазом дочекају сви чланови породице, који су се били окупили, у намери да му приђу за благослов. Али се догодило нешто неочекивано и за присутне несхватљиво. Уместо да се поздрави са њима и да их појединачно благослови, он журним кораком прође мимо њих, упути се у стан кроз сплет многих одељења у пространом стану уђе у собу, у коју се била повукла она дама. Видевши оца Јована, она се толико препала, да јој се учинило, као да се сва соба са предметима у њој почела да окреће. Међутим отац Јован мирно је сео поред ње и почео да побија њено неверовање и очајање, да говори о Божјем милосрђу и Промислу, о покајању и вери. Говорио је дирљиво, топло и убедљиво и саветовао да се врати вери и нади. Дирнута његовим речима, она се расплакала, а срце њено испунило се благодатном топлином, која увек прати човеково обраћење Богу.

Пошто је тако у души ове разочаране жене запалио светилник вере и духовног живота, он је потом извршио молитву, ради које је био позван у ову породицу.

18. У Андрејевском храму у Кронштату служио је неко време са оцем Јованом ђакон Михаил. Његов таст био је свештеник више година при истом храму са оцем Јованом. Отац Јован много је волео оба двојицу. На заузимање оца Јована ђакон Михаил рукоположен је за свештеника и постављен за старешину храма и вероучитеља II кадетског корпуса у Петрограду. Са њим је у Петроград прешао и његов таст, који је био зашао у године, али још бодар и крепак. Приликом својих долазака у Петроград отац Јован је често посећивао ову породицу.

Једном, на Велики четвртак, око 9. сати изјутра, када се свештеник Михаило спремао да пође у цркву, неко је зазвонио на главним вратима. Отац Михаило пође и отвори врата. На њима се указа отац Јован. Свештеник Михаило обрадовао се и

у исто време изненадио посети оца Јована у то време. Отац Јован рекао му је да је дошао ради опроштаја са његовим тастом. Стари свештеник није био болестан, него само малаксао, као и сви стари људи његових година. После кратког задржавања, отац Јован је отишао. Старчев зет, свештеник Михаило, отишао је после подне у своју цркву, да служи велико бденије. Кад се вратио кући, затекао је таста мртва.

19. Један свештеник из унутрашњости Русије наслушао се о оцу Јовану, па дође у Кронштат и заједно са оцем Јованом одслужи рану Литургију. Отац Јован је, по своме обичају, читао брзо молитве, повишујући и спуштајући тон с времена на време. Кад је овај свештеник то чуо и видео, помислио је у себи: „Па и ти служиш, као и ми сви, и не разликујеш се много од нас“.

На то му је отац Јован одмах гласно одговорио: „А шта си ти мислио? Ја сам исти, као и сви ви“.

20. Владимир Васиљевич Степанов био је поштански чиновник, али је из неких разлога желео да промени струку. Преко неких лица, блиских оцу Јовану, он успе да се састане са њим, изложи му своју жељу да буде свештеник и затражи његов благослов.

Отац Јован му објасни тежину дужности и одговорности духовног пастира у времену које долази, и дајући му благослов, рекне му: „Добро, бићеш свештеник. Рукоположиће те епископ Серафим“. То је било 1907. године.

Ипак, Владимир је продужио поштанску службу. Године 1914. учествовао је у рату против Немачке. Дуго времена о њему није било никаквих вести. Неочекивано он се својима јавио писмом из Сибира и известио их да се на њему испунило пророштво оца Јована: од марта 1919. године он је свештеник у селу Спаскову, близу Томска, а рукоположио га је епископ Серафим. Из Сибира касније прешао је у област Урала, а потом северног Кавказа. (Сведочанство његове браће).

21. Један човек у годинама, поклоник светих места, затражи од оца Јована благослов пред поклоничко путовање у Свету Гору.

Отац Јован га благослови и рекне: „Пођи на Атон, у Андрејевски скит, тамо ћеш пут да правиш“.

Кад је стигао у Андрејевски скит, он изрази жељу да га приме у братство. Игуман Јосиф одбије га рекавши, да у братству имају одвише монаха и да им нови нису потребни. Он је између поклоника одбио многе и млађе од њега, способније за све врсте послова.

– „Али мене је к вама послао отац Јован Кронштатски“, рекне поклоник.

– „А да ли ти знаш неки занат?“ запита игуман.

– „Ја сам зидар и могу камен да тешем и пут правим“.

– „Ако си зидар, ти си нам потребан. Нама је потребно да изградимо пут од Скита до воденице“.

– „Баћушка Јован тако ми је рекао: „Пођи на Атон, у Андријевски скит, тамо ћеш пут да правиш“.

Нови послушник прихватио се посла и за годину дана изградио пут у серпентинама до воденице, по коме могу и аутомобили, ако би их било, тако да саобраћају, као и сточна запрежна кола.

По завршетку пута, зидар се разболео, отишао у болницу и у њој умро као монах, проживевши у манастиру две године.

22. Године 1893. мој десетогодишњи синчић оболи од шарлаха. Мени пође за руком да га сместим у болницу принца олденбуршког у засебну зграду. Болничка опрема била је прекрасна а таква и нега болесника. Лечење се спроводило под надзором директора болнице, чувеног професора Раухфуса, специјалисте за дечије болести.

Али упркос свим најбољим условима и лечењу, сурова болест узимала је све више маха и претила блиском катастрофом.

Једног тешког дана неговатељица ме наговори да изађем на чист ваздух и прошетам улицама.

Ја сам послушала и изашла. Ишла сам право, као аутомат, ништа ме није интересовало. Подаље од мене прошла су кола и ја сам пре душом осетила него очима видела да је у њима био отац Јован Кронштатски, и одједном ми синула мисао: ето коме се треба обратити молбом за помоћ. Али како? Тражећи начина, дошла сам до краја улице и скренула у другу. Мало даље

видела сам на тротоару велику гомилу народа. Дошавши до ње, запитала сам зашто се тај народ скупио, шта се десило?

– „Овде је дошао отац Јован Кронштатски и служи молебан у кући месара“, одговорили су ми.

Тако неочекивана дивна прилика да се сретнем са оним о коме сам дотле мислила, поразила ме је. Мислећи брзо, дошла сам до закључка да морам доћи до њега и умолити га да се помоли за мога сина, али ја сам била далеко од улаза у кућу месара, а да се прогурам до њега кроз тако густу гомилу – није било могуће. А и да предузнем ма шта, већ је било касно.

У том часу маса се заталасала. Из куће у којој је био отац Јован изашла је гомила, потиснула масу која је ту стајала и чекала и направила пролаз до кола оца Јована, који се одмах појавио. Њега су водили под руке. На његовом светом лицу титрао је радосни осмех и он је љубазно бацао поглед на масу.

Дошавши до половине тротоара, он се окренуо на нашу страну и довикнуо ми: „А и ви сте овде!“ Изашавши из затвореног круга, он се упутио у моме правцу. Маса се раздвојила и омогућила ми да му приђем и узбуђено рекнем: „Баћушка, благословите, мој син је опасно болестан, на самрти!“

Он ме је благословио и рекао неколико утешних и охрабрујућих речи, које ја у оном узбуђењу нисам запамтила. Ја сам му целивала руку, и он је отишао.

Шта је све преживела моја душа при овом чудесном сусрету са оцем Јованом, ја не могу речима исказати. Једино што сам схватила и запамтила његове речи, мени упућене: „А и ви сте овде!“ Оно што је немогуће било мени – да му приђем, њему, прозорљивцу, било је лако да изађе у сусрет жељи душе намучене матере због страдања сина, која проси његову молитвену помоћ.

Вративши се у болницу, сазнала сам да је температура сина опала, што је лекаре и неговатељицу бацило у нову бригу. Међутим, ја сам била спокојна. И стварно, то је била последња брижна ноћ. Стање сина компликовало се само због његове велике слабости, али криза је прошла срећно и он се почео опорављати. Чим му се повратио нормалан сан, опорављење је

брзо напредовало. Како се касније показало, болест није оставила никаквих последица (Сведочанство детиње матере).

23. У градићу Алексину, Туљска губернија, живела је добра и побожна породица Горшкова: Петар Антонович Горшков и супруга му Александра. Она се разболи и московски професор нађе да је операција неопходна.

Као верујућа жена, она оде у Кронштат и обрати се оцу Јовану за савет. Пошто је саслуша, он јој рекне: „На операцију немојте пристати. Ако ме послушате, поживећете и обе кћери удати. Али на операцију немојте ићи; у противном, у двадесети дан после операције умрећете“.

По повратку кући, она све исприча своме мужу. Али професор Сњегирев и његове колеге почели су да наговарају мужа да убеди жену у потребу операције. Они су рекли мужу да ће супругу ускоро изгубити, ако се не оперише. О речима оца Јовано они су се са подсмехом изразили.

Најзад, и жена се сагласи и оде у Москву на операцију. Операција је успешно обављена и она се почне опорављати.

Наступио је двадесети дан и доктор Сњегирев дошао је да је посети и прегледа. После прегледа он изјави: „Ви сте се добро опоравили и кроз недељу дана можете прећи у приватни стан. Позовите к себи једну кћер, да вам буде веселије у туђем граду“.

Она захвали доктору и замоли болничку сестру да напише телеграм њеном мужу. Кад је телеграм послат, она је рекла милосрдној сестри: „Отац Јован рекао ми је да ћу умрети у двадесети дан, а ја се тако добро осећам и ускоро ћу напустити клинику“.

Кад је изговорила ове речи, опустила је главу на јастук.

Сестра је приметила да се у лицу изменила и да јој је позлило. Брзо је позвала доктора Сњегирева. Кад је овај дошао са другим лекарима, она је већ била мртва.

У размаку од једног сата њеном мужу послат је други телеграм, у коме га извештавају, да његова супруга није више међу живима.

Умрла је у двадесети дан после операције, како јој је и предсказао отац Јован.

О овом случају сазнао је после сав град Алексин.

* * *

Из наведених примера јасно се види да је Господ открио оцу Јовану будућу судбу лица која су му се обраћала, као и оно што се догађало далеко од њега, шта је ко мислио, рекао или учинио.

На какав је начин Господ све то чинио и откривао оцу Јовану, нама, грешним људима, није то дато да знамо, али факта су очигледна, неоспорна. Дух Свети откривао је оцу Јовану да је његова молитва услишена, што му је омогућавало да на писма и телеграме, у којима су га молили да се помоли за болеснике, пророчки одговара: „Оздравиће“.

Једино што ми можемо и треба да чинимо, јесте да смирено прослављамо Бога, који је дао такву власт човеку, и да поштујемо овог Божјег угодника и пророка.

Поред дара прозорљивости, отац Јован имао је и дар исцељивања болесника, чак и оних најтежих, којима лекари нису могли помоћи. Његова разноврсна чудесна исцељења тако су многобројна, на хиљаде, да их овде ни десети део није могуће цитирати, навешћемо их двадесетак. А претходно неколико речи о томе како је до тих исцељења дошло.

О том Божјем дару он је на састанку са свештеницима у Нижегороду 1901. и Сарапулу 1904. године отворио своју душу и испричао како је то исцељивање болесника започело. Том приликом он је рекао:

„У вашим душама, браћо саслужитељи, несумњиво се јавља питање, како се ја усуђујем да путујем по целој Русији, да се молим за толико мноштво, који просе моје молитве. Можда ће неко то назвати дрскошћу... Но ја, браћо, не бих се решио на тако велико дело, кад на њега не бих био позван озго ... Ево како је почело. Неко се у Кронштату разболео. Просили су моју молитвену помоћ. Код мене је било правило: ничију молбу не одбијати. Ја сам се почео молити, предајући болесника у Божје руке, просећи од Господа да се на њему изврши Његова света воља. Али неочекивано долази ми једна старица, коју сам ја одавно познавао. Она је била дубоко верујућа, богобојажљива, живела по хришћанским начелима и живот проводила у страху

Божјем. Долази ми она и упорно захтева да се молим за болесника, и то за његово оздрављење. Сећам се, ја сам се тада од таквог захтева скоро уплашио: „Како могу, мислио сам, да имам такву слободу?“ Међутим, старица је чврсто веровала у моћ моје молитве и упорно настојала на своме. Ја сам тада пред Господом исповедио своје ништавило и своју грешност, видео у томе вољу Божју и почео да просим од Господа исцељење болесника. И Господ му је послао своју милост – он је оздравио, а ја сам захвалио Господу за ту милост.

Исцељење се поновило и други пут после мојих молитава. Тада сам ја у томе видео вољу Божју, ново послушање дато ми од Бога – да се молим за оне који од мене то буду захтевали. Сад и ја знам, а и други причају, да се догађају исцељења по мојим молитвама.

Особито су поражавајућа исцељења бесомучника, демоном поседнутих, тешких страдалника. Такви болесници обично су веома немирни: изговарају страшне хуле и речи без везе и смисла, плују, ритају се и отимају од својих пратилаца. Кад их приводе, они увек затварају очи. Али ја заповедам да отворе очи. Понекад више пута морам да поновим: „Отвори очи!“ При том ја управим свој поглед на њега, и кад он отвори очи, ја, гледајући му у очи, говорим: „Именом Господа нашег Исуса Христа заповедам ти, душе нечисти, изађи из њега!“ и благосиљам крстом болесника. Болесник долази к себи, смирава се и почиње да се моли. Ја га тада причешћујем Светим Тајнама, од којих је пре тога свим силама бежао. Пошто се исцеле, такви болесници не сећају се шта су у своме беснилу говорили. Из тога је јасно да они у бесном стању нису пројављивали своју вољу, него вољу демонску, противну вољи Божјој.

Често зли духови дуго задржавају своју власт над болесницима, дуго се опиру и кроз болеснике говоре: „Ми смо се у њему настанили, одавно смо задобили власт над њим“ (болесником). Али сила Божја, од које зли духови дрхте, побеђује их.

О, браћо моја, нама је много благодати дано од Бога, и ако ми сачувамо овај дар Божји, ми смо непобедиви“ .. .

1. Монахиња Јовановског манастира у Петрограду Јевсевија, чија је дужност била да ради у кухињи, на неки велики празник, кад су у манастиру очекивали долазак оца Јована, тако се рђаво осећала, да није могла устати из постеље. Кад је отац Јован дошао, саопште му о њеној болести. Он се упути к њој и рекне јој: „Мати Јевсевија, данас је велики празник, зашто ти лежиш?“ Она одговори да је глава толико боли, да не може да се подигне из постеље. Отац Јован положи своју руку на њену главу, и бол одмах престане. Она се у том тренутку осети здравом, устане из постеље и оде у кухињу да спрема ручак.

2. Друга монахиња истог манастира, чије је име приповедачица овог догађаја заборавила, али ју је лично знала, била је кажњена од игуманије тиме што јој је одузета дужност коју је дотле вршила. Тако је без дужности (или послушанија, како се то каже) провела скоро годину дана, а онда се разболи и легне у постељу. Једног дана наиђе у манастир отац Јован и запита игуманију да ли су све сестре на својим послушањима. Игуманија, зачуђена овим питањем, одговори да јесу све.

– „А монахиња Н. (и спомене њено име) на каквом је послушању?“ запита он.

Игуманија одговори да њу боле ноге.

Тада се отац Јован упути овој болесној монахињи и рекне јој. „Време је да идеш на своје послушање“.

Монахиња се одмах осети здравом, болови у ногама ишчезну тако брзо и потпуно, као да их никад није било. После исцељења вршила је дужност вратарице.

3. Отац свештеника Василија Шустина у Петрограду умирао је од туберкулозе грла. Лечио га је професор Симановски и рекао да ће живети још десет дана.

Пошто је породица Шустина била блиска оцу Јовану, пошаље му телеграм у Кронштат и замоли да дође. Он се одазове и дође. Видевши болесника, узвикнуо је:

– „Што ми нисте рекли да је он тако озбиљно болестан? Ја бих донео Свете Дарове и причестио бих га.“

Болесник је ћутао и тужно гледао оца Јована. А отац Јован, замисливши се мало, запита га:

– „Верујеш ли да ти ја силом Божјом могу помоћи?“ Болесник, пошто није могао да говори, потврдно је климнуо главом.

Отац Јован заповеди му да отвори уста, и трипут крстообразно дуну. Онда је ударио руком по сточићу са лековима. Сви стаклићи слете са стола и разбију се. Затим заповеди да се болесник превезе код њега у Кронштат ради Причешћа. Без обзира на хладноћу и опасност учињено је по његовој заповести.

Кад се болесник вратио кући, професор Симановски дошао је да га посети и веома се зачудио, кад му је прегледао грло: све ране у грлу биле су зарасле.

„Ово је невиђено, ово је право чудо!“ изјавио је он.

4. Сестрица споменутог свештеника Василија Шустина у својој седмој години живота оболи од богиња по лицу. Отац Јован поглади унакажено лице девојчице, и болест ишчезне без трага.

5. Отац Јован стигне у Московску духовну семинарију у Тројице – Сергијевој Лаври удаљеној од Москве шездесетак километара уочи храмовне славе. Сутрадан после Литургије, коју је са ректором и особљем служио и отац Јован, стигне телеграм из Москве да је тамо преминуо митрополит. Ректор одлучи да после ручка са оцем Јованом пође у Москву на сахрану митрополита.

Али после ручка ректор се нагло разболи. У то време владала је епидемија колере. Ректор осети јаке болове у стомаку, од којих није могао да устане из постеље. Отац Јован о томе ништа није знао. Према ранијем договору, он се после ручка спреми за пут. А кад је видео да ректора нема, запитао је шта је са њим.

Одговорили су му да је ректор тешко оболео и да лежи у својој соби.

Отац Јован упути се болеснику и ушавши запита га: „Шта је с вама? Ви много патите?“

– „Умирем“, одговорио је ректор, архимандрит Антоније.

– „Којешта“, одговорио је отац Јован и положивши руку на главу архимандрита, додао: „Устајте и хајдемо!“

Ректор је осетио да га је болест тренутно оставила. Устао је потпуно здрав и кренуо са својим исцелитељем у Москву, где је учествовао у сахрани митрополита, прешавши за његовим ковчегом више од десет километара.

6. Оперски певач у Москви Хохлов разболи се од запаљења плућа. Лечили су га чувени московски професори и најзад рекли његовој супрузи: „Ми смо учинили све што је у нашој моћи, али ми нисмо богови и дужни смо да вас предупредимо: ваш ће муж умрети и све што можемо учинити то је да му продужимо живот за 3–4. дана“.

Кад су се професори разишли, болесник је једва прошапутао: „отац Јован“. Из овога су укућани схватили његову жељу да се обрате оцу Јовану за његову молитвену помоћ. Из даљег разговора о томе сазнало се да се отац Јован налази у Москви. Нашли су га на станици и замолили да дође. Он се одазове и дође. Кад је наишао, затекао је другове болесникове из опере како се наглас смеју.

Кад је отац Јован почео да се моли, сасвим друго настројење обузело је присутне; у многих појавиле су се сузе. А отац Јован молио се отприлике овако: „Господе, Ти си рекао да ћеш учинити, ако ма шта заиштемo у име Твоје, и да ће небо и земља проћи, а речи Твоје неће проћи, а да се не испуне. Зато Ти се молим, у име самога Сина Твога Господа Исуса Христа, опрости овом слуги своме све грехе његове, хотимичне и нехотичне, и исцели га“.

У гласу оца Јована осећала се сила вере и наде у Бога. Пошто се помолио, осенио је болесника крсним знаком и рекао му: „А сад заспи!“ и отишао.

После тога болесник је заспао и провео у сну непрекидно 36. сати. За то време професори који су га лечили и обилазили мислили су да је он пао у летаргичан сан. Кад се болесник пробудио и професори га прегледали, констатовали су да је потпуно здрав.

7. Синчић Михаила Алексијева Суворина у Петрограду осети јак бол у грлу. Отац позове чувеног дечјег доктора Русова. Овај дође, прегледа болесника и рекне оцу: „Ваш син оболео је од дифтерије и нема му спаса, јер је грло поцрвенело.“

Отац упути телеграм оцу Јовану и замоли га да дође. Отац Јован се одазове, дође и помоли се. После молитве он помиљује болесника и рекне оцу: „Ништа, ништа, не брините, оздравиће“.

И стварно, дечак је оздравио. „То је чудо равно васкрсењу мртваца“, рекао је отац дечаков.

8. Петогодишња девојчица, сестричина поручника Проњина у Петрограду пригњечила је палац на руци вратима фијакера и сасвим га размрскала. Лекар је препоручио да се палац одсече. Другог лана настало је тровање крви и лекар је рекао да ће се морати одсећи рука до лакта. Девојчица је непрестано плакала од јаких болова. Кад је лекар одвио завој, осетио се тежак задах.

Неочекивано отац Јован дошао је код суседа. Отац девојчице отрчи и замоли га да дође. Иако је био много заузет, због хитног случаја, он се одазове и дође. Одслужио је молебан и рекао да операција није потребна и да ће повреда проћи. По одласку оца Јована, отац детињи настојао је на операцији, али мајка, која је чврсто веровала речима оца Јована, није се саглашавала. Девојчица је заспала и дуго спавала. Сутрадан дошао је лекар и скинуо завој. Отока није било нити се осећао непријатан задах. Само је осушена жилица висила као кончић. Жилицу су одрезали и девојчица је оздравила. Тровање крви је ишчезло и лекар је изјавио да је то чудо.

9. За време гимнастичке вежбе један ученик пажевског корпуса задобио је јак ударац у главу и после тога опасно се разболео. Лечили су га сви могући лекари и професори, али без успеха. Мајци су саопштили да наде на оздрављење нема, и да ће у најбољем случају, ако не умре, остати идиот. Мати тада оде у Кронштат, нађе оца Јована, и он са њом дође болеснику, помоли се и рекне да ће њен син оздравити. И стварно, њему одмах буде боље и он се убрзо потпуно опорави, на опште чуђење свих лекара.

10. Бродски капетан Алексејев налазио се са бродом у пристаништу и спремао за летњу пловидбу. Једног дана он се по завршетку вежби брода на мору спуштао по мостићу у раднички чамац, којим је хтео да се искрца у пристаништу. Том

приликом он се оклизне и падне у чамац, али тако несрећно, да му гвоздена шипка са стране чамца, која држи весло, пробије вилицу и помери зубе. Док је чамац дошао до пристаништа, њему сва глава толико отекне, да му оток потпуно затвори оба ока, и он ништа није могао видети нити говорити. Јавили су његовој жени. Кад је она стигла, саветовали су јој да потражи неког лекара. Жена није послушала, него га одмах одвезе у цркву, где је отац Јован завршавао вечерње.

Пострадалог капетана с тешком муком привели су до олтара, где га је отац Јован сусрео са крстом у руци. Болеснику су помогли да клекне на колена. Отац Јован покрио му је главу епитрахилџом и почео дуго да се моли пред светим престолом за оздрављење и спасење пострадалог војника. За време те дуге молитве оток је ишчезао, очи се отвориле и пострадали могао је јасно да захвали баћушки за његове молитве.

При изласку из олтара пострадали капетан осети како му се повређени зуб клати у вилици. Он се нехотице окрене оцу Јовану и пожали: „А зуб?“

Отац Јован поглади га руком по образу и рекне: „Није то ништа, проћи ће“.

По одласку у пензију, капетан Алексејев остао је удов и по благослову оца Јована замонаши се, добије име Михеј и ступи у Духовну академију. По свршетку Академије постављен је за епископа Архангелске епархије. Ово је он сам о себи посведочио.

11. Јединица кћи великог московског фабриканта шећера у својој осамнаестој години оболи од туберкулозе и лекари јој прорекну смрт кроз три дана. Галопирајућа туберкулоза брзо је рушила млади живот. Тада је болесница замолила родитеље да позову оца Јована Кронштатског. Позову га, и он дође. Чим га је видела да улази у њену собу, она се брзо спустила са кревета пред његове ноге и очајнички кроз сузе завапила: „Баћушка, ја хоћу да живим, а доктори су рекли да ћу умрети!“

– „И живећеш, зашто плачеш? Само, исцељење не треба просити од лекара који су те осудили на смрт, него од тога лекара“, и том приликом указао на икону Спаситеља Христа, која је висила на зиду.

После тога он је почео да се моли, топло и усрдно, да су се грашке зноја појавиле на његовом лицу и челу. По завршетку молитве, он се окренуо сродницима и рекао: „Ја овде немам више посла“.

Мајка, обузета очајањем, пришла му је и крикнула: „Шта, баћушка, она ће да умре!“

– „Ама неће, она је потпуно здрава“, одговорио је мирно он.

Девојка се брзо опоравила и потпуно оздравила. Умрла је у 76. години.

12. Моја млађа сестра Марија родила се као богаљ. Једна њена рука и нога биле су згрчене и нису се могле исправити. Никакви лекови и лекари нису могли помоћи. Свима нама наметао се закључак: или смрт, или богаљ кроз цео живот.

Тада је наша породица донела закључак да затражи помоћ од оца Јована. Он је дошао, ушао у гостинску собу и почео да служи молебан. По завршетку молебна ушао је у собу двогодишње сестрице, пришао дечјем креветићу, погладио је руком по глави, насмешио се и изашао, не рекавши ништа, и отишао.

Сутрадан, кад је мати пришла креветићу дечјем, затекла је дете потпуно здраво: рука и нога исправиле су се и покретале, као да никад нису биле укочене. Мајчиној радости није било краја (Сведочанство генерал-мајора Василија Ивановича Игнатијева).

13. Евдокија Николајевна Пастухова, родом из града Орла, много година патила је од јаке главобоље. Лечила се код лекара, али јој ови нису могли помоћи. Стално је са собом носила фенацетин и узимала чим је глава заболи. Једном отац Јован посети њихову кућу, баш у време кад је њу глава болела. Али она, заузета кућевним пословима, није имала кад да мисли на себе.

Тек кад је он полазио из њихове куће, она му спомене о својој болести.

– „А да ли те често боли глава?“ запита он.

Она му је објаснила.

Тада он положи своју руку на њену главу, и болови одмах престану, и никад се више нису поновили (То је она сама

испричала писцу биографије оца Јована).

14. У граду Архангелску, после молебна у капели светог оца Николаја, жена једног имућног човека остала је да клечи на коленима и почела зубима да гризе икону светог Николаја на сточићу. Почели су да је опомињу и одвраћају, али се она није дала смирити. Најзад, насилно су је одвојили и одвели кући.

Њен муж није жалио средства на лекаре и лекове, али од њих није било никакве помоћи.

Случајно је у Архангелск стигао отац Јован. Муж болеснице замоли га да дође, и он се одазове. Кад је стигао, запитао је мужа: „Умеш ли да се молиш“? и потом га позвао да се заједно помоле. По завршетку молитве, ушао је у собу болеснице, положио руку на њену главу и отишао.

Болесница је заспала, а кад се пробудила, била је потпуно здрава.

15. Нека жена доведе у „Дом трудољубља“ у Кронштату синчића, коме су се ноге биле одузеле и он није могао да иде. Обратила се оцу Јовану за помоћ.

-„По вери твојој нека ти буде“, рекао је он, и дечак је оздравио и проходао. Мајка је плакала од радости, водећи свога синчића за руку.

16. Године 1934. кнегиња Јусупова, која је тада живела у Паризу, испричала је свештенику Виктору Иљенку о својој тешкој болести и чудесном исцељењу на молитве оца Јована, а свештеник Иљенко известио је о томе писмом аутора биографије оца Јована И. К. Сурског.

Године 1884. имала сам 23. године, причала је кнегиња. У браку сам била другу годину и постала мати вољеног детета. Преда мном је био најсрећнији живот. У то време ја сам чула за оца Јована, да је он чудан молитвеник и да његова молитва исцељује.

Такве приче о њему на мене су веома деловале и ја сам тражила прилику да се сретнем са њим. Мислили смо да га позовемо да у нашој домаћој цркви одслужи Литургију, али на томе је и остало, пошто сам се ја тешко разболела и три недеље лебдела између живота и смрти.

Моја болест била је веома компликована, са температуром до 42. степена и плавим пегама по телу. Лекари нису могли да одреде која је болест била у питању и назвали су је – тифусом нарочите форме. Касније је констатовано да је посредни било тровање крви у тешкој форми, изазвано превременим порођајем.

Лечио ме је професор Боткин, као рођену кћер, али је био уверен да ми нема спаса. Ја у почетку нисам веровала да је моје стање било безнадежно, али сам са продужењем болести све више долазила до сазнања свога тешког положаја. По читаве дане и ноћи нисам заклапала очи и много сам мислила о смрти. Али жеља за животом била је у мени тако јака, да ја, иако нисам знала откуда би ми дошло спасење, нисам очајавала и надала се да нећу умрети. При крају треће недеље, једне бесане ноћи, лик оца Јована, кога ја никад нисам видела, одједном се појавио у мојој свести и није ме напуштао читаве ноћи. У рано јутро ја своме мужу саопштим жељу да видим оца Јована. Мој муж се одмах опусти спрат ниже до мојих родитеља, да им саопшти моју жељу. Међутим, мој отац га је пресрео речима: „Сву ноћ сам сањао оца Јована и хоћу да га позовем да дође и помоли се с нама“.

То јутро примљено је анонимно писмо, у коме се препоручује да се позове отац Јован мојој постељи.

Послали су старог слугу у Кронштат по оца Јована. Он се одазвао и дошао. При улазу срео га је професор Боткин и узбуђено рекао му: „Помозите нам!“ То је све у кући зачудило, пошто је он био познат као неверник.

Кад је отац Јован положио своју руку на моју главу, ја сам одмах осетила необично умирење. Потом је он са мојим мужем клекнуо на колена пред иконама и почео да се моли.

Његова молитва била је поражавајућа и тешко је пренети утисак који је она производила. Он је просио од Господа моје исцељење, и не само просио него и захтевао. Молио се тако топао, да се и мој дух са речима његове молитве узносио Богу. У том тренутку ништа земаљско за мене није постојало.

После молитве, он ми је пришао, проговорио неколико речи и одлазећи рекао: „Она неће умрети!“ То је дубоко потресло

мога мужа, пошто су сви лекари сматрали да ми нема спаса.

После ове посете у мојој болести није наступила нека особита промена, али сам ја у души била потпуно спокојна. Кроз неколико дана моји се реше да поново позову оца Јована. Он дође и седне на мој кревет и дуго ми је и убедљиво говорио да се ја, без обзира на исход болести, припремим за нов живот причешћивањем Светим Тајнама. Ја сам му рекла да сам намеравала постити пред Ускрс и причестити се. Он је тада још ватреније почео да ме убеђује, да иако је Ускрс близу, не треба одлагати, него да се одмах причестим. Он ће отићи да донесе свето причешће. Ја сам пристала, и он је отишао. До његовог повратка прошло је око два сата, који су ми се учинили читава вечност.

По његовом повратку, ја сам се исповедила и причестила са светим осећањем у души. Мени се тада чинило као да је све земаљско за мене умрло, да ја одлазим у рај; мене је сву испунило осећање дубоког спокојства, мира, радости и уопште свега што душа може да доживи као врхунац среће, али што је тешко и немогуће исказати људским речима.

Тада сам заспала, први пут после тронедељног боловања, и спавала спокојно шест часова. Кад сам се пробудила, осећала сам се потпуно здравом. Температура је спала на 37. степени. Професор Боткин, видевши такву поражавајућу промену, дуго је ћутао гледајући ме. А онда две сузе скотрљале су се низ његове образе. „То није наше дело“, рекао је он.

Кроз недељу дана ја сам устала из постеље.

Од онда је прошло равно пола века, али све што сам онда преживела тако је свеже у моме сећању, као и првог дана, и кроз сав мој живот оставило је дубок траг у мојој души.

17. У Варшави (која је онда била у Руској држави) живела је кћи свештеника Марија Матвејевна Дубровска. Њен вид почео је да слаби. Извршена је операција, која јој је спасла само лево око. Десно се око све више замрачивало и најзад ни на њега ништа није видела. Ишла је лекарима у Кијев и Витебск, али јој они нису могли помоћи; напротив, рекли су јој да ће потпуно ослепети.

У таквом безнадежном стању, она једне ноћи у сну види како у њеној соби на зиду виси икона Ожалошћене Мајке Божје, а у собу улази свештеник, у коме је она одмах препознала оца Јована Кронштатског. Он скиде са зида икону Божје Матере, благосиља њом болесницу и говори јој да пође у Петроград и тамо набави овакву икону. „Искрена молитва Господу спашће те и Господ ће те исцелити“ рекао јој је отац Јован.

Овај сан на њу је снажно деловао, и она је одмах отишла у Петроград и Кронштат, где се јавила оцу Јовану.

Он се помолио, дао јој да целива часни крст, благословио је иконом Ожалошћене Мајке Божје, умио њене очи светом водицом, и у том часу догодило се велико чудо Божје: болесница је одмах прогледала, магла је спала са њених очију и она је јасно видела сва лица и предмете око себе. После тога она је јасно видела и могла да чита и ради.

18. Године 1900. пуковник артиљеријски А. Д. Головачев, са службом у Петрограду, оболи од најјачег реуматизма целог тела и лежао је као проштац. Сав труд лекара да га спасу остао је узалудан.

Тада се обрете оцу Јовану и замоле га да дође и помоли се за болесника. Чим се раширио глас о доласку оца Јована, маса света искупила се пред улазом у кућу, и кад је он стигао, ушла је са њим у стан болесног пуковника.

Отац Јован, мада у годинама, али веома бодар и живахан, скине бунду, окрене се икони и почне да се моли. Његова молитва производила је потресан утисак. „Ти ћеш дати Господе“, понављао је он са таквом сигурном вером, да су сви осећали да ће његова молитва бити услышена.

После молебна, отац Јован осветио је воду, дао болеснику да пије од ње и благословио га.

Од тога дана болесник се почне опорављати и потпуно оздрави, тако да никад више није патио од реуматизма. Продужио је војну службу и дотерао до чина генерал-лајтнанта. Умро је од запаљења плућа 1932. године у 73. години живота.

19. Седмогодишњи синчић Александра Петровича Мишнина у граду Царицину од рођења је храмао на леву ногу. Родитељи су га водили на лековити морски песак у Саки, али ништа није

помогло. Августа 1901. године у град је на пролазу свратио отац Јован Кронштатски и у месној цркви служио свету Литургију.

При изласку из цркве њега пресретне мајка са хромим синчићем, држећи овога за руку. Отац Јован заустави се, положи руку на главу дечака и запита мајку шта му је. Кад му је мајка рекла, он руком поглади дечака по глави, подигне очи к небу и гласно изговори: „Господе свемилостиви, благослови оболелог Александра!“ прекрсти га, да му да целива свој напрсни крст, положи крст на главу дечака и рекне матери: „Молите се, и Господ ће помоћи по вашим молитвама“.

Трећег дана, на опште чуђење свих, дечак је престао да храмље и више га нога никад није заболела (Ово је посведочио очевидац, коњички капетан, који је пре 1941. године живео у Београду).

20. Године 1903. живео је у манастиру Софоњевска пустиња, у Курској губернији, један сиромашак паралитичар, који није могао да иде него је пузио. Отац Јован дође у манастир ради освећења звона, изливеног у његову част и са његовим ликом. Том приликом он исцели овог паралитичара, који је после тако ишао, као да никад није боловао (Сведочанство јеромонаха Никандра, који је пре 1941. године живео у манастиру Ковиљу, у Бачкој).

Уколико се глас о оцу Јовану, као великом Божјем угоднику и чудотворцу, све више ширио, утолико су му са свих страна простране Русије, и иностранства, све више обраћали молбама за благослов и исцељење од болести, у већини случајева таквих где лекари и медицина нису могли помоћи. Ко није могао до дође к њему, или да га позове себи, обраћао му се писмом, или телеграмом – у хитним случајевима. А његова молитва исцељивала је и на даљини, као да је присутан. Од мноштва таквих исцељења навешћемо неколико.

1. Године 1885. служио је у катедралном храму у Иркутску свештеник Николај Попов – Кокоулин. Његов четворомесечни синчић – првенац смртно се разболи и лекари престану да га лече, сматрајући да је његово стање безнадежно и лечење бесциљно. Отац детињи напише оцу Јовану писмо и замоли да

се помоли за исцељење детета. После неколико дана дете потпуно оздрави.

2. Године 1887. у Петрограду се разболи жена глумца М.Н. Правдина. Болест је била тешка и претила је смрт. Оцу Јовану упуте телеграм за помоћ. Од њега стигне одговор: „Јуче сам се помолио за вас“.

И заиста, од часа кад се он помолио, болесници је било боље и она је убрзо оздравила. Тим поводом отац глумчев, по народности Немац, рекао је: „Најбољи доктор у Русији је отац Јован Кронштатски: помаже, а паре не узима“.

3. Године 1887–1888. оболи у Ставропољу Дарија Ивановна Ткачева од запаљења плућа и трбушног тифуса. Она је родила осамнаесторо деце, од којих је десеторо било живо. Кад се разболела имала је 40 година. Лекари констатују да је њено стање безнадежно и одбију да је лече.

Њен муж пошље телеграм оцу Јовану за молитвену помоћ. Он одговори: „Молићу се у том и том часу, молит се и ви!“

По пријему телеграма, муж запали кандило и свеће, и са децом клекне на колена и почне читати молитве из молитвеника.

Она оздрави и доживи 86 година.

4. Жена капетана Перекрестова, који ни у шта није веровао, после порођаја оболи од грознице. Доктор изјави да јој може помоћи само чудо. Мајка посаветује капетана да пошаље телеграм оцу Јовану у Кронштат. Он се на мајку жестоко наљути и избрегне: „Шта се млатите са којекаквим глупостима, зар се може спасти човек који умире?“

Он је много волео своју жену и позове професора Случевског. Овај прегледа болесницу и рекне: „Ми смо немоћни да помогнемо. Овде земаљски лекари ништа не могу да учине, овде само небески лекар може да спасе“.

Кад је лекар отишао, Перекрестов је узвикнуо: „Боже мој, шта да се чини!“

Мајка му одговори: „Ето, сам си рекао: „Боже мој!“ Пошљи телеграм оцу Јовану“.

Он је мало постојао ћутећи, а потом журно изашао. Отишао је на пошту и предао телеграм.

Сутрадан дође лекар и запита: „Је ли жива?“

Мати одговори: „Жива и нормално дише“.

Лекар је прегледао болесницу и рекао: „Ја сам задивљен – она је спасена!“ Отрчали су по професора Случевског. Он је дошао, прегледао болесницу и рекао исто.

Тада је од оца Јована стигао телеграфски одговор: „Молим се, молите се и ви“.

Болесница се сасвим опоравила, а њен муж постао је верујући и врло побожан човек. Није пропуштао ниједно бденије ни Литургију. После тога заједно са женом ишао је у Кронштат, да захвали оцу Јовану.

5. Године 1889. у познатој породици у Москви оболе два детета од дифтерије. Одмах су предузете лекарске мере да се болест спречи, али се она упркос томе прошири и појача. Лекари предложе операцију грла. Родитељи деце, пошто су изгубили наду у помоћ лекара, пошаљу телеграм оцу Јовану у Кронштат и замоле његову молитвену помоћ. Примивши телеграм изјутра, пре Литургије, он се на Литургији помоли за болесну децу. То је било око 9. часова изјутра. А од овог часа стање здравља код оба детета крене на боље.

Кад су се лекари у два сата после подне окупили ради вршења операције, констатовали су да се стање толико поправило, да је операција излишна.

Кроз три-четири дана деца су потпуно оздравила.

6. Године 1889. у граду Тули живео је Николај Иванович Краснов. Он је држао стовариште пива. Добивао га је у бурадима, па га је преливао у флаше. Пиво се налазило на деду у подруму. Разливајући пиво у флаше, он се једног летњег дана прехлади. Како је био веома снажан и крепког здравља, он на то није обратио пажњу, мислећи да то није ништа и да ће проћи. Али се преварио. У почетку добије запаљење плућа, које пређе у галопирајућу туберкулозу.

Као богат човек није жалио средства за набавку лекова, али ништа није помогло, иако су га лечили најбољи лекари. Он је сагоревао на очиглед свих њих. Тако је прошло неколико месеци. Жена није знала шта да чини, већ је почела да га припрема за смрт.

Али у то време неко посаветује жену да се молбом обрати оцу Јовану за помоћ. Она то учини. И догоди се чудо.

Од часа кад је отац Јован примио писмо и помолио се, болеснику је било боље и за кратко време потпуно је оздравио.

7. Протопрезвитер руске цркве у Женеви Сергије Орлов у своме писму И. К. Сурском, аутору биографије оца Јована, од 12. октобра 1932. године, описао је чудесно исцељење своје старије сестре, умно поремећене, молитвама оца Јована.

Сестра је била удата за свештеника, који је служио на парохији у Зарајском срезу, Рјазанске губерније. Она изненада оболи од мирног лудила. Лекари нађу да је болест неизлечива. По њиховом савету њу сместе у дом таквих болесника. Наш отац, свештеник, обрати се писмом оцу Јовану и замоли његову молитвену помоћ. Отац Јован одговори љубазним писмом, у коме је рекао: „Сад ћу принети Богу топлу молитву за исцељење болеснице и верујем у милост Божју“

Уочи пријема овог писма код наших родитеља био је зет, муж болеснице, при повратку од ње, и испричао како лекари њено стање сматрају безнадежним.

Другог дана је сам, као свештеник, дошао родитељима и затекао оца потпуно спокојног, увереног у испуњење речи оца Јована и „јављање милости Божје“.

Следећег дана отац прими писмо од главног лекара из дома умоболних, у коме га позива да одмах дође, не рекавши због чега. Мој отац одмах крене са радосним предосећањем чуда. И стварно, другог дана он се врати кући са болесницом потпуно здравом.

Лекар који га је позвао рекао му је: „Ваша кћи од тога и тога дана тврди да је она свесно сазнала о исцељењу од своје болести и да је потпуно здрава, па моли да се врати у своју породицу. Она се понаша потпуно мирно и разумно. Али ја се бојим да је отпустим у породицу – да није то код ње лукаво претварање – али тешко ми је да је оставим у овим околностима. Да ли ви можете да је узмете код себе и десетак дана пажљиво бдите над њом, пре него што је отпустите у породицу?“

Уверен у свршено чудо, отац је довео болесницу и испричао шта му је рекао доктор. Ми деца неколико дана и ноћи бдели смо над њом. Она је то примећивала и због тога била жалосна. После три-четири дана отац је са породицом одслужио захвални молебан Богу и отпустио бившу болесницу њеној кући. Она више никад није оболела. Жива је и данас у Зарајску, у Русији, и прославља Господа и чудотворца оца Јована – завршава прота Орлов своје писмо.

8. Године 1894. генерал-лајтнат И. К. фон Бурзи, командант Бобрујске тврђаве, доживи трећи нервни удар и тешко боли. Лекари су предупреджавали породицу да ће трећи удар, ако наиђе, бити смртоносан. Прегледавши болесника, они изјаве да је стање његово безнадежно.

Његова мала кћи, која је у породици слушала разговоре о исцељењима болесника молитвама оца Јована, без знања старијих, шетајући по граду са гувернантом, замоли ову да је сачека пред поштом. Она уђе унутра и новцем од свога џепарца плати телеграм оцу Јовану. У телеграму је написала: „Помолите се за татицу. Ана командантова“. Тако су је у граду сви звали.

Генерал је дотле 11. дана и ноћи био без свести. После послатог телеграма дошао је к свести и убрзо потпуно оздравио (Ово је аутору биографије оца Јована саопштила сама Ана, која је пре 1941. године живела у Панчеву, код Београда).

9. Екатерина Антонова имала је од детињства срчану ману и често боловала. Године 1894–1895., кад јој је било 30 година, она се тешко разболи и месецима је лежала у постељи, одржавајући се вештачки у животу помоћу кисеоника.

Њен муж Николај био је побожан човек. Он је више пута позивао свештеника ради исповести и причешћа болеснице, и то ју је подржавало.

Лекари су признали да је њено стање безнадежно и отказали даље лечење. После тога позову професора Доброклонског. Кад је он видео у каквом се стању болесница налази, он се наљути што су га звали, рекавши да је њој потребан свештеник а не лекар, јер су њени часови избројани.

Тада се муж реши да пошаље телеграм оцу Јовану.

Убрзо по одашиљању телеграма, болесница се повратила, осетила се боље и потпуно оздравила. После тога поживела је више од 20 година и имала још троје здраве деце.

10. Мој деда по мајци служио је у Петроградској духовној конзисторији и у нашу кућу и канцеларију навраћао је отац Јован по службеним пословима. Наша породица пратила је са побожном пажњом његов необичан живот још од првих година његовог свештеничког службовања.

Ја сам се родила у исти дан и месец кад и отац Јован 19. октобра 1876. године. У младим годинама много сам се интересовала и читала књиге философског и рационалистичког правца и много размишљала о питањима живота и смрти. У глави ми се мутило и врзмале мрачне и будаласте мисли. Једном, под утицајем тих рђавих књига, у мени се јави мисао о самоубиству. У мојим рукама нашао се пиштољ малог калибра. Ја прислоним цев на чело и окинем. Изгубила сам свест и као да сам се свалила у бездан, у коме сам остала пуне три недеље. Док сам телом лежала непомично на самртном одру, мој дух блудео је по хаосу неких разнобојних малих светова. Лекари су покушали све што је било у њиховој моћи да ме поврате у живот, али без успеха. Моји родитељи у својој очајању пошљу телеграм оцу Јовану у Кронштат да се помоли за мене. Од њега стигне одговор: „Молим се, остаће жива!“

Тога дана ја сам дошла к себи и прогледала. Дуго сам се опорављала, док нисам потпуно оздравила. Тада сам код своје матере приметила велику промену. Она је сасвим изменила начин живота, почела је да пости средом и петком и није пропуштала ниједну црквену службу. Често је постила и примала причешће из руку оца Јована. Такав живот моје мајке снажно је деловао и на мене, и ја сам се потпуно изменила и решила да свој живот посветим Богу. У својој 24. години ја сам се одлучила да се замонашим. Ту моју одлуку благословио је отац Јован (Исповест монахиње Марије Родевич, која је пре 1941. године живела у манастиру Свете Богородице, Црквенице, Печењевце, код Лесковца, у Србији).

11. Године 1899. моја деветогодишња кћи Пелагија оболи од дифтерије. Лекар се дуго трудио да спасе дете од смрти, али су

сви његови напори били узалудни. Одлазећи једног дана, он ми је рекао: „Ваша кћи тешко ће преболети ову болест, будите готови на све“.

Изгубивши наду у помоћ лекара, ја пожурим на пошту и предам телеграм оцу Јовану, просећи његове молитве за исцељење болеснице.

Кад је сутрадан дошао лекар и прегледао грло болеснице, рекао је радосно: „Драги баћушка и матушка, ваша кћи је потпуно исцељена, али ја сам свестан да се то није догодило мојом медицинском помоћу, него је она чудесно спасена од смрти. Реците отворено шта сте чинили?“

Ја одговорим да сам телеграмом просио молитве оца Јована Кронштатског.

– „Да, он је велики угодник пред Богом“, рекао је лекар (Писмо протојереја Филипа Лузгина аутору биографије оца Јована, од 22. априла 1939).

Поред православних, оцу Јовану су се обраћали за помоћ и иновeрни. Он је и њима излазио у сусрет.

Навешћемо неколико случајева исцељења иновeрних.

1. Године 1890. живели смо у Шуваловском парку, неколико километара од Петрограда на железничкој прузи за Финску. Мени је у то време било 6 година. Маја месеца враћао сам се возом из града и том приликом кроз прозор вагона упадне ми у десно око варница из локомотиве, после чега настане ужасно запаљење. Лекари професори трудили су се марљиво да ми спасу вид, али узалуд. Наступило је потпуно слепило. Сећам се и сад како су ме мучили снажним лампама – пројекторима, којима су испитивали унутрашњост ока. Због међусобне везе нерава, ја изгубим и лево око. Лекари се реше да изврше операцију и одвоје неповређено лево око од деснога и тако спасу вид на ово око. Са завојем на очима возили су ме на колима.

Изјутра, пре доручка, отац ме је обично извозио до малог језера под брдашцем званим „Парнас“. Ту, у густој сенци, скидао ми је завој са очију, и ја сам тада видео само мутну зелену светлост.

Једне недеље, уочи операције, отац ме је, по обичају, око 10. часова извезао тамо. После бављења око пола часа, кренули смо натраг нашој вили. Нама је у сусрет ишла гомила људи око 15–20. са свештеником у средини. Видећи ме са завојем преко очију, свештеник се одвојио од гомиле и пришао нам. Отац мој, лутеран, није знао да је то био отац Јован Кронштатски.

– „Какав је то болесник?“ запитао је он.

– Болесник, баћушка. Догодила се велика несрећа, дечак је ослепео, упала му варница од угља у око, одговорио је отац.

– „Ништа то није, оздравиће!“ рекао је свештеник и брзим покретом скинуо ми завој са очију.

Ја сам пред собом спазио омањег мршаваог свештеника како одлази са гомилом људи. Вид је мој био савршено јасан и такав је остао кроз сав мој живот.

Кад смо се вратили кући, отац је узбуђено испричао мојој мајци шта се догодило. Одједном, ја сам бацио поглед кроз прозор и у врту суседне виле Попова спазио гомилу народа и пред њом свештеника.

– Мама, то је тај баћушка! узвикнуо сам ја.

– „Па то је отац Јован Кронштатски“, одговорила је она, која је била православна и врло побожна.

Моје сведочанство важно је зато, што су сви сродници очеви били лутеранске вере.

После мога исцељења вера у оца Јована Кронштатског била је безгранична. Мој отац оставио је завештање да се сахрани по православном обреду (Сведочанство А. Шнеура, генералштабног пуковника, писмо од 21. фебруара 1937. године из Туниса).

2. Школска омладина у Кронштату била је добро обавештена о подвижничком служењу оца Јована. Његове вечерње службе у Андрејевском храму привлачиле су васпитанике Морнаричког инжењерског училишта. По завршетку овога, ја сам примљен у други флотски екипаж.

Соба у којој сам живео прозорима својим гледала је на улицу, у којој се налазио „Дом трудољубља“ (подигнут на иницијативу оца Јована) са пространом домаћом црквом.

Једног јутра пробудила ме је ларма народа, који је био закрчио сву улицу испред „Дома трудољубља“. С великим напором једва сам успео да уђем у цркву, кад је отац Јован са амвона позвао народ да се заједно са њим помоли за несрећног слепца, који је смирено стајао пред царским вратима.

– „Ово је слеп лутеран, брат наш у Христу, помолите се сви заједно за њега!“ позвао је баћушка.

Почеле су молитве тако гласне, да се ништа није могло разабрати.

Усред те галаме чу се узвик: „Прогледао! . . . Прогледао!“ У том часу река масе захватила ме је и понела ка излазу на улицу, где сам тек могао да дођем к себи од радости, која је све присутне била захватила и ошамутила. (Успомена генерала А. Ељшина, бившег команданта XX армијског корпуса у I светском рату, град Сиетл, држава Вашингтон, Сједињене Америчке Државе).

3. У Петрограду је живела јеврејска породица, чија је четрнаестогодишња кћи била тешко оболела. Лекари су је лечили и дигли руке од ње. Њене другарице из гимназије препоруче њеним родитељима да позову оца Јована. Јевреји нису смели да се на то усуде, али на наваљивање Руса пошаљу телеграм. Отац Јован одговори: „Доћи ћу“.

Пред долазак оца Јована бабе и тетке сакрију се, а пред њега изађу само родитељи и брат.

Отац Јован запита да ли је то сва породица?

Њему одговоре да их има још, али не смеју да изађу, пошто су јеврејске вере.

– „Један је Бог за све, и уколико се више њих буде молило за болесницу, утолико ће бити боље“, рекао је он.

После ових његових речи дошли су сви.

Отац Јован се молио, положивши своје руке на болесницу.

После ове посете, отац Јован је још двапут посетио ову болесницу, која се опоравила и потпуно оздравила.

Сва породица примила је православну веру и поштовала оца Јована као светитеља (Сведочанство њене другарице из гимназије, која се удала за њеног брата и до 1941. године живела у Београду).

4. Пред своју смрт у Ливадији цар Александар III позвао је био оца Јована к себи и овај је остао поред цара све до његове смрти (После цареве смрти, отац Јован је изјавио: „Ја сам мртве васкрсавао али цара нисам могао да испросим од Господа. Нека на свима буде Његова света воља!“).

Поред цара, као ађутант, налазио се генерал Абацијев. Једна дама замоли генерала да јој омогући виђење са оцем Јованом. Ради тога генерал порани у 5. часова и пође до оца Јована, који је становао у једној мањој кући у врту. На малој капији, кроз коју се улазило у врт, већ се била скупила гомила света, у којој је било и Татара, које полиција није пуштала унутра.

На степеницама пред капијом плакала је једна Татарка. Полиција није разумевала шта је она говорила, али је генерал разумео, јер је био родом са Кавказа. Он је од Татарке чуо да је довезла болесног мужа, који лежи у колима на путу. Молила је генерала да је пусти мули (на татарском: свештенику) Јовану.

Генерал је затекао оца Јована на јутарњој молитви и пренео му молбу Татарке. Отац Јован нареди да му доведу Татарку.

Преко генерала отац Јован запита Татарку да ли она верује у Бога? Кад је од ње добио потврдан одговор, рекао је: „Молићемо се заједно, ти се моли по своме, а ја ћу се молити по своме“.

По завршетку молитве, благословио је Татарку, прекрстио је и отпустио. Са Татарком изашао је и генерал Абацијев. На запрепашћење женино и његово, болесни муж Татарке ишао им је у сусрет потпуно здрав.

5. У Харкову је живео адвокат, Јеврејин по народности, Михаил Владимирович Михайловски, чија је осмогодишња кћер оболела од шарлаха. Лечили су је најбољи лекари, али је све било узалуд. Једног дана лекари изјаве да је стање болеснице безнадежно и да се треба припремити за најгоре.

Очајању родитеља није било краја. У таквом душевном стању отац чује да је у Харков допутовао свештеник Јован Кронштатски, о чијим је чудесима раније слушао. Он брзо изађе из куће, узме кола и пође ка улици која од железничке станице води према саборном храму. На углу универзитетске улице он

спази гомилу света, која се тискала око оца Јована. Он сиђе с кола, пробије се кроз гомилу и падне пред ноге оца Јована, говорећи кроз сузе: „Свети оче, ја сам, Јеврејин, али те молим – помози ми!“

Отац Јован заустави се и запита шта моли.

– „Моја јединица кћи умире. Помоли се Богу и спаси је!“

Отац Јован положи своју руку на његову главу, подигне очи к небу и почне да се моли. Кроз минут рекне му: „Устани и иди с миром кући својој!“

Кад је Михаиловски с колима прилазио кући, на балкону га је чекала радосна жена и довикнула му да је њихова кћи жива и здрава. Ушавши у кућу, он је затекао болесницу како разговара са лекарима, који су јој пре један сат прорицали смрт, а сад не разумеју шта се десило.

Девојка је после тога примила православље. Хтели су и родитељи, али се томе успротивио дед те девојке, Јеврејин, петроградски адвокат (Сведочанство доктора медицине Петра Захаревича Дулина, Београд, Таковска, 13).

6. Становник француског града Хавра, Кире, сишао је сума. Жена га смести у дом умоболних у Паризу. Никакво лечење није помогло и лекари су саветовали жени да га узме из болнице. Његова супруга прочита у француским новинама о оцу Јовану Кронштатском и у своме очајању напише му писмо на које ускоро добије одговор. У њему отац Јован обавештава молиљу да је испунио њену молбу, помолио се за оздрављење њеног мужа, и шаље му своје писмо са фотографијом, а њој шаље свој благослов, призива на њу милост Божју и препоручује да се моли и узда у милост пресвете Богородице.

Убрзо после овог одговора стање здравља оболелог поправило се и лекари га отпусте из болнице као потпуно здравог. По изласку из болнице он је продужио своје раније занимање.

7. Неколико студената световних наука реше се да оду у Кронштат и сами се својим очима увере у оно што се прича о оцу Јовану и чудесима која он чини. Они су код оца Јована провели два дана и оно што су тада доживели описали су у књизи: „Два дана у Кронштату код оца Јована Кронштатског“.

Они су присуствовали богослужењу оца Јована у Андрејевском храму и били очевици бројних исцељења. Једно од таквих је исцељење жене једног Татарина.

Оцу Јовану пришао је Татарин и рекао: „Жена моја тешко болује и нико јој не може помоћи. Ја сам чуо да је твој Бог већи од Алаха – помоли се да она оздрави“.

– „Клекни са мном, па ћемо се заједно молити! Понављај за мном речи молитве!“ рекао му је отац Јован.

Клећећи на коленима он и Татарин заједно изговарају речи молитве. Дуго су се молили. Најзад, баћушка је устао и отпустио Татарина.

Није прошао ни један сат, а Татарин се вратио и узбуђен пао на колена пред баћушком и радосно кликнуо: „Жена моја је оздравила! Ја и сав мој дом примамо православље!“

Оно што је ова група студената видела у Кронштату деловало је на њихову душе тако дубоко, да су сви, сем једнога, за свој животни пут изабрали свештенички позив.

Ових исцељења било је много. Много би нам простора заузело да их сва наводимо.

Особито су потресна била исцељења бесомучних особа. Од многобројних примера навешћемо неколико.

1. Сродница моје жене у Петрограду оболи од потпуног душевног растројства, које се нарочито испољавало у нетрпељивости према свему светоме; болесница је мрзела цркву, свето причешће и молитву. Болест се толико компликовала, да је болесница легла у постељу, а њени укућани морали су стално да бде над њом, да не би у наступу лудила подигла руку на себе. Крст, који је о врату носила, више пута је збацивала са себе, па су јој га морали скинути, јер је постојала опасност да се њиме задави.

Тетка моје жене, знајући за њен негативан став према позиву и доласку оца Јована, без њеног знања обрати се оцу Јовану са молбом да посети болесницу и помоли се за њено оздрављење.

На опште чуђење свих у кући, болесница је у дан и час доласка оца Јована дошла у стање особитог узбуђења, потпуно јасно и одређено на даљини осетила његов долазак и говорила:

„Ено га спрема се облачи се, иде“. А после неког времена почела да се дере на сав глас: „Не треба, не треба!“

У том тренутку заиста је наишао отац Јован, брзо скинуо бунду, упутио се болесници, положио руку на њену главу и снажним гласом рекао: „Именом Божјим заповедам ти раба Божја Марија, ућути!“

Болесница је одмах ућутала, умирила се и на заповест оца Јована обукла се и села у наслоњачу.

Отац Јован одслужио је молебан. Болесница је први пут после болести почела да се моли. После молитве отац Јован причести је светим Христовим Тајнама. Болесница је била исцељена, што је потврдио и отац Јован речима: „Ето, раба Божја Марија, сад си по милости Божјој спасена“.

Овај потресни случај тако је снажно деловао на присутне, да су многи плакали (Сведочанство гардијског пуковника Евгенија Михаиловича Жилкина, Панчево, код Београда).

2. Године 1882., кад ми је било 10 година, био сам једне недеље на Литургији у Андрејевском храму у Кронштату. После Литургије, док се још присутни нису били разишли, увели су полуделог снажног сељака, кога је обуздавала десетина таквих снажних људи. Привели су га до леве певнице и држали за руке. Лице полуделог било је обливено знојем, а око уста густа бела пена. Ја приђем ближе, да бих видео исцељење. Ускоро из олтара изађе отац Јован и заповеди да болесника приведу ближе њему. Из грла болесника чули су се јасни звуци, као кукурикање петла, и он се силно напрезао да се отме од својих чувара. Отац Јован узео је епитрахил и, држећи га над главом болесника, почео да чита молитве. Болесник је пао на колена и почео да се смирава и потпуно се умирио. Кад га је отац Јован осенио знаком крста, он је устао, сав окупан у зноју, и почео сам полако да се удаљава. За њим су пошли сељаци који су га довели.

На све присутне ово исцељење произвело је снажан утисак (Сведочанство Евстафија Андрејевича Ковеског, пуковника Саспијског пука).

3. За време путовања оца Јована 1890. године из Архангелска у Москву на једној станици привели су му жену, 35–

40 година старости, коју су с муком држала два снажна човека. Жена је била згрчена и са исколаченим очима. Црте њеног лица одражавале су њено страшно душевно стање. Уз помоћ још два снажна човека привели су је оцу Јовану. Тада је она почела да лаје, као пас, тако брзо и продорно, да је уши парала. Отац Јован положи своју леву руку на њену главу, а десном је стаде осењавати крсним знаком и полако и разговетно поче да чита молитву: „Да васкрсне Бог и распрште се непријатељи Његови и да побегну од лица Његова који Га мрзе“.

Али лајање несрећне жене није престајало, него се још појачавало, а са тим се појачавао и звонки глас оца Јована.

Ми смо стајали, што би рекли, ни живи ни мртви. Наступио је страشان тренутак, коса на глави почела да се диже.

Лице оца Јована одавало је огромни духовни напор, чело његово било је обливено знојем. Осећало се да се у том тренутку води веома тешка невидљива борба две супротне силе – борба добра са злом. Али, слава Богу, лајање болеснице постепено се стишавало и, најзад, престало. Она је дубоко уздахнула, као да се нешто ишчупало из њених уста и у магновењу се исправила. Лице њено за трен ока се изменило, просветило, и она се са радосним плачем бацила пред ноге свога исцелитеља, крстећи се и захваљујући Богу.

То се догодило на очиглед свих нас сапутника (Успомене В. И. Попова).

4. Једног дана за време свете Литургије у Андрејевском храму у Кронштату осам људи привели су бесног човека, који је био тако снажан да је кидао везе и ланце у које су га спутавали. Отац Јован у одеждама упутио се право болеснику. Овај се отео од оних који су га држали и полетео ка оцу Јовану. Изгледало је да ће га убити. Али отац Јован спокојно је положио руке на његову главу и почео да се моли. Болесник се умирио. Нечиста сила оставила га је и отац Јован причестио га. Био је потпуно исцељен (Сведочанство епископа богучарског Серафима).

5. Једног дана привели су оцу Јовану бесомучну жену, која га је страшно вређала, не подносећи његово присуство. Њу је држало неколико људи. Отац Јован клекнуо је пред светим иконама и погрузио се у молитву.

Болесница је сипала страшне хуле, проклињала га и исмевала, и њега и Бога, али мало по мало утишала се и изгубила свест. Кад је отац Јован устао са молитве, све лице његово и глава били су обливени знојем, као да је поливен водом. Пришао је болесници и благословио је. Она је тада отворила очи, расплакала се и пала пред ноге баћушке. Била је веома изнурена, али потпуно здрава.

На све присутне ово исцељење деловало је веома потресно (Писмо Степана Павловича Бурачка, капетана I класе, Панчево, код Београда).

6. Била сам очевидац кад су три снажна човека, обливени знојем, привели оцу Јовану у храм бесомучну жену. Отац Јован изашао је из олтара у средњи део храма, а они су му је привели. Она је почела да пљује на њега и на крст. Тада је баћушка рекао: „Помолите се, браћо, за њу!“ и сам је пао на колена и почео да се моли. Тада се из њених уста отео крик: „Нећу да изађем!“ А баћушка му је одговорио: „Изаћи ћеш!“ после тога она се утишала, почела да плаче и целива крст и руку баћушке. Сутрадан се причестила и отишла потпуно здрава.

Оваквих исцељења било је много на молитве оца Јована (Сведочанство госпође Никитин, Копривница, Југославија).

7. У цркву је улетела бесомучна жена и почела да виче и лудује. Отац Јован приђе јој, али се она баци на њега, савије га до земље и повуче неколико корака. Отац Јован био је веома блед у лицу, али је није пуштао из руку. Страшним гласом из баса она је докикивала: „Ја сам стар ... она је смртни грех учинила, нећу да изађем!“ Али, напослетку, почела се смиривати и опет из баса запитала: „Куда да идем?“ А баћушка, са победничким осмехом, одговорио му је тихо: „У бездан!“ Тиме се исцељење завршило (Сведочанство напред споменуте монахиње Марије Родевич из манастира Свете Богородице, код Лесковца).

8. Једном су оцу Јовану привели жену, демоном поседнуту, која се при ходу служила и ногама и рукама, као животиња. Отац Јован кропио ју је светом водом и заповедио демону да изађе, али је болесница дуго одговарала: „Нећу да изађем!“

– „Хоћеш, хоћеш, изаћи ћеш!“ упорно је заповедао отац Јован и принео јој крст да целива.

Болесница се одједном умирила, као да је заспала, потом се тргла, дошла к себи и почела да захваљује Богу за исцељење.

Поред безбројних исцељења присутних и одсутних болесника, отац Јован се јављао и на даљини, у сну и на јави, и исцељивао оне који су тражили његову помоћ. Од више таквих случајева навешћемо само четири.

1. Године 1902. срела сам се у возу са интелигентном Јеврејком, која је путовала из Харкова у Кронштат. На моје питање о разлогу тако далеког путовања, она ми је испричала следеће:

„Идем да захвалим оцу Јовану Кронштатском за исцељење моје кћери, која је била на смрти. Професори су јој прорекли смрт и одбили да лече. Тада милосрдна сестра, видећи мој неописиви ужас, предложи да пошаљем телеграм оцу Јовану Кронштатском, он ће помоћи. Телеграм је одмах био послат. После неколико часова истог дана ја улазим у собу болеснице у нашој кући и на своје велико чуђење спазим поред постеље своје кћери православног свештеника, стоји и моли се. Ја сам збуњена стала, као укупана. По завршетку молитве, свештеник се окренуо, и не погледавши ме упутио се вратима. По изгледу личио је на оца Јована, чију сам слику видела код милосрдне сестре.

Ја сам с поштовањем пошла за њим да га испратим. Али кад сам изашла у предсобље, тамо није било никог, па ни у дворишту. Ја сам запитала послугу кога су пустили унутра, или из куће напоље, али сам добила одговор да нико у кућу није ушао нити из ње изашао.

А кћи моја почела се брзо опорављати и убрзо, на чуђење лекара и свих укућана, сасвим оздравила.

Ја сам Јеврејка, али идем у Кронштат, да одслужим захвални молебан, захвалим баћушки Јовану и приложим своју жртву за његове добротворне потребе“ (Саопштила лутеранка, удова православног инжењера из Полтаве).

2. Сеоски црквени тотор Павел Семјонович Воронов боловао је од рака на желуцу. Изгубивши наду у помоћ лекара, он се почетком фебруара 1895. године обрати оцу Јовану да се помоли за његово оздрављење.

Другог дана увече, кад је остао сам у соби, појави се пред њим непознати му свештеник, свела и блага лица, гологлав, у горњој свештеничкој хаљини са широким рукавима и блиставим крстом на грудима, стане код врата и са очигледним саосећањем упре поглед у тешког болесника. Појава је била тако стварна, да се болесник, малаксао од тешких страдања, обратио молбом непознатом му свештенику да својом молитвом прекине његове патње.

Само што је болесник изрекао своју молбу, визија је ишчезла, а он се одмах боље осетио и брзо опоравио.

После Ускрса, половином априла, он се упути у Кронштат, да лично захвали оцу Јовану на исцељењу од тешке болести.

По доласку у Кронштат, он одседне у „Дому трудољубља“ и позове к себи оца Јована. Кад је отац Јован ушао у собу, бивши болесник одмах је у њему препознао оног благодатног свештеника, који му се јавио и исцелио га.

После овога Воронов је поживео још 14 година и мирно се упокојио 27. јануара 1909. године.

3. У граду Вознесенску, Херсонска губернија, у немачкој породици Мајш, лутеранске вероисповести, девојчица од 8 година оболи од дифтерије. Њено стање било је веома тешко. Лекари ништа нису могли помоћи. Родитељи су били очајни. Неко од православних посаветује им да се телеграмом обрате оцу Јовану Кронштатском. Увече му пошљу телеграм, а сутрадан добију од њега одговор да ће учинити што може.

Девојчица, пошто се пробудила, испричала је родитељима да је код ње долазио свештеник, кога она дотле није видела, и опише његову спољашност.

А још пре тога познаници су донели њеним родитељима фотографију оца Јована. Кад су девојчици показали ову фотографију, она је узвикнула: „Баш тај свештеник био је код мене, пришао моме кревету и рекао: „Оздравићеш!“

И девојчица је стварно брзо оздравила.

О овом случају сазнали су сви у граду (Сведочанство Ивановне Дубељштајн, жене пуковника, Београд, улица Светог Саве, 30).

4. Свастика мога брата Јелисавета Георгијевна учила је у Харкову. У вишим разредима она се разболи и изгуби моћ говора – онеми. Најбољи професор у Харкову и инострани чувени специјалисти нису могли помоћи, и најзад признали своју немоћ. Лиза је била принуђена да прекине школовање и живи код родитеља.

Родитељи су били очајни. Убедивши се у немоћ науке, мајка Лизина напише оцу Јовану Кронштатском и замоли да се помоли за Лизу и исцели је небеском силом. Баћушка одговори да ће се помолити, да не треба падати у очајање, јер је милост Божја неизмерна.

То је било некако пред Ускрс. Једног дана, после ручка, сви се разиђу по својим собама. И Лиза је отишла у своју собу, као и дотле, нема и тужна. И док још нису заспали, зачуо се снажан и у исто време радостан глас Лизе: „Мама, мама!“.

То је било тако неочекивано. Сви су полетели у њену собу. Она, као у некој екстази и ван себе, проговори: „Сад је у моју собу ушао један свештеник, благословио ме и рекао да снажним гласом позовем маму, и ја сам позвала“.

По њеном опису свештеник је личио на оца Јована Кронштатског.

И Лиза и њени сродници били су потресени чудом и топло захвалили Богу и оцу Јовану.

Лиза је после тога била потпуно здрава, завршила гимназију и удала се (Исказ генерала Пономарева).

Било је и покушаја обмањивања оца Јована, али су обмањивачи доживели казну Божју.

Један студент испричао је следеће:

1. Нас тројица живели смо у једној соби. Наше безверје навело нас је да смислимо превару и исмејемо оца Јована. Један од нас направи се болестан и легне у кревет, а ми здрави замолимо оца Јована да дође и помоли се за оздрављење тобожњег „болесника“. Како смо се договорили, тако и учинимо.

Отац Јован дође и видевши „болесника“ у кревету, рекне му: „Сад ти ја нисам потребан, али ћу бити ускоро“. Потом се помолио и отишао (новац од нас није узео, јер смо га предупредили да немамо).

По његовом одласку тобожњи „болесник“ хтео је да устане, али није могао. Нека невидљива сила приковала га за кревет. Ми у почетку нисмо поверовали. Мислили смо да се он претвара и шали, али смо се уверили да се не шали. Решили смо да почекамо дандва. Прошло је и три дана, а њему све горе и теже.

Видећи шта смо учинили, нас двојица пођемо до оца Јована, признамо своје дело и са сузама замолимо за опроштај.

Отац Јован лепо нас је примио, опростио нам и отпустио с миром. По повратку у свој стан, затекли смо друга здрава и на ногама.

Ова лекција добро нам је послужила за сав живот и учинила религиозним и верујућим (Писмо пуковника Михаила Димитријевића Тимофејева).

2. Приликом једног доласка оца Јована у своје село, приђе му један сељак и затражи 25. рубаља, да лечи своју болесну кобилу (која је била здрава). Отац Јован пружи му их без речи.

Али кад се сељак вратио кући, на свој ужас затекао је кобилу мртву.

Он се горко покајао, вратио оцу Јовану и признао да га је преварио, кобила му је била здрава, али сад је угинула. Отац Јован га поучи и опрости му.

Поред дара исцељивања болесника, отац Јован имао је од Бога и власт над епидемијама заразних болести и стихијама природе.

Тако је својом молитвом сузбио епидемију колере у јеврејском насељу у граду Новомосковску, затим помор стоке у Новгородској губернији.

За време суше у своме крају измолио је кишу, а другом приликом, кад је услед дуге летње суше избио велики шумски пожар, измолио је кишу, која је помогла народу да угаси пожар.

Крајем 1908. године почео се у Кронштату гасити велики светилник Цркве Христове, отац Јован, који је јарко светлео 53.

године.

10. децембра одслужио је последњу Литургију. После тога снага га је издала. Дан смрти Бог му је открио на петнаест година раније. Пао је у постељу и у њој остао до смрти. Свештеници су му сваког дана доносили свето причешће. 18. децембра почео је повремено да губи свест, што је био знак да је крај близу. Ипак, причестио се овог и следећег дана. Видећи да смрт сваког часа може да наступи, свештеници поране и у освит 20. децембра, још за ноћи, одслуже свету Литургију и причесте га. После причешћа, он у 7. часова и 40. минута мирно оде ка Господу у осамдесетој години живота.

Његово тело превезено је у Петроград и сахрањено у гробној капели, унапред припремљеној, у сутерену храма Јовановског женског манастира.

У преносу и погребу његовог тела учествовала је огромна маса народа и велики број свештеника.

После његове сахране, маса света, из свих крајева простране Русије, хрлиле су на његов гроб, тражећи од њега помоћи и лека у својим невољама и болестима.

А Господ Бог прославио је свога угодника и после његовог преласка у вечни живот многим чудесима, која су се догађала на његовом гробу. У манастирским књигама записано је више од хиљаду таквих чуда, проверених и од надлежних потврђених. А колико је остало незабележених – то једини Бог зна.

Од тих чудесних исцељења и јављања навешћемо само два-три.

1. Покојни адмирал Владимир Федорович Пономарев, као командант крстарице „Адмирал Макаров“ први је притекао у помоћ становницима града Месине, на Сицилији, после страшног земљотреса 28. децембра 1908. године.

Спасавајући унесрећене, он се зарази тифусом и по царевој заповести њега пребаце у Пиреј, у Грчкој, у тамошњу болницу.

Два месеца мој муж лебдео је између живота и смрти, са температуром преко 40. степени. У очајању, ја пошаљем телеграм својој матери у Петроград да на гробу оца Јована одслужи молебан за оздрављење мога мужа. Она то учини 3. марта.

У ноћи између 3. и 4. марта код болесника наступи преломна криза. А после неколико дана добијем од матере писмо и у њему листић са венца оца Јована, на коме је био назначен датум молебна: 3. март 1909.

Муж је оздравио, напустио болницу, и после месец и по дана вратили смо се у Петроград (Исказ његове супруге Александре).

2. Вратар дома у коме је живео отац Јован радо је примао новчане награде, често велике, од оних који су долазили оцу Јовану, да би их пропустио у дом и омогућио им да се виде са оцем Јованом.

Скупивши тако повећу суму, он после смрти оца Јована пође у Петроград у намери да тамо отвори трговину. Али се догоди оно чему се није надао: успут му новац, као неправедно стечен, украду.

Кад је он то по доласку у Петроград приметио, несрећни и маловерни среброљубац одлучи да се удави у морском каналу. Дошавши са том намером до канала, он се осврне око себе и не видевши никога око себе, он се баци у воду. Али га нека сила одједном избаци из воде и он поред себе спази оца Јована, који му строго рекне: „Не чини то, грех је!“ и одмах ишчезне.

Поражен таквом чудном појавом баћушке Јована из загробног света, спасени утопљеник узвикне кроз сузе захвалности: „Сад и ја верујем да је отац Јован – светитељ!“

Страст среброљубља оставила га је и он се одао подвигу доживотног путника и скупљача добровољних прилога за цркве.

3. У граду Казабланки, Мароку, живи руски архимандрит Варсонофиј, који је испричао како је једном за живота посетио оца Јована и затражио од њега нешто за успомену, али га је отац Јован одбио. После своје телесне смрти отац Јован јави се својој секретарици, девојци која је себе била посветила њему на службу, и нареди јој да један рукопис, и при том каже који, преда архимандриту Варсонофију.

Отац Јован био је ретка појава међу пастирима Цркве Христове: сасуд препун Божје благодати. Био је не само велики молитвеник, подвижник, неуморни трудбеник и чудотворац него

и велики мислилац и плодан духовни писац. Његова књижевна дела износе 4.500. штампаних страна, подељена у 6. томова.

Прва три тома садрже његове беседе и поуке, четврти и пети том садрже његов чувени дневник „Мој живот у Христу“, а шести том – „Мисли о богослужењу Православне цркве“.

Његов дневник „Мој живот у Христу“ преведен је 1897. године на енглески језик и постао ручном књигом многих верујућих чланова Англиканске цркве – Енглеза и Американаца.

За дивно је чудо како је отац Јован успео, поред своје толике заузетости, још и да пише. Јер откако се прочуо као велики чудотворац, он је велики, ако не и највећи део времена проводио на путу, у возу или на лађи. Кући се враћао касно, ретко кад пре поноћи, а већ у 6. часова изјутра он је служио рану Литургију. Он је мисли своје и духовне доживљаје бележио приликом путовања или по повратку кући, пре него што легне у постељу. Он је спавао врло мало, два-три сата, ретко кад више. Обичан човек такав подвиг не би могао издржати тако дуго – пуних пет деценија. Али благодат Божја крепила га је, давала му снаге и тешко бреме чинила лаким.

Тешки дани који су убрзо после његове телесне смрти настали у свету и Русији (први светски рат 1914–1918. и револуција у Русији 1917., а затим други светски рат 1941–1945) омели су Руску цркву да оца Јована канонизује и унесе у списак богоугодника које Црква прославља. Али је то учинила Загранична Руска црква у Сједињеним Америчким Државама 1. маја 1964. године и одредила да се као светитељ прославља 19. октобра и 20. децембра. У ту сврху написана му је и штампана Служба са Акатистом.

Господе Свемилостиви, молитвама свежалостивог оца нашег светог и праведног Јована Кронштатског помилуј и нас грешне. Амин.

СПОМЕН СВЕТОГ НОВОМУЧЕНИКА ДЕЧАКА ЈОВАНА, кројачког шегрта

БЛАЖЕНИ Јован беше са острва Таса, из села Мариеса. У четрнаестој години својој, као дечак, он би доведен у Цариград и дат једноме хришћанину да код њега учи кројачки занат. Једнога дана мајстор посла Јована да купи конац код неког Јеврејина. Јован се посвађа са тим Јеврејином. Утом, пошто беше подне, хоџа по свом обичају стаде викати са минарета. Чим хоџа престаде, погани Јеврејин стаде викати ка хоџи и осталим агарјанима: „Не чујете ли како овај дечко вређа вашу веру и ваше светиње?“ – Турци одмах повероваше речима Јеврејиновим, дохватише дечака и немилостиво избише, па га пред везира одведоше; и сведочаху како је дечко вређао веру њихову. Дечко се кунијаше да то није истина, и да га је Јеврејин оклеветао. Видећи малог дечака, везиру се сажали, и рече му: „Хајде потурчи се, па ћу ти дати многа блага и начинићу те богаташем, и стално ћеш бити близу мене, и уживаћеш све почести и сласти овога живота“.

Оваким примамљивим обећањима везир је хтео да дечака одвоји од вере Христове. Но овај благочестиви дечко Господњи одговори везиру: „Ја се никада нећу одрећи преслатког Господа мог Исуса Христа, макар ме ставили на хиљаде и хиљаде мука! макар ми сву царевину вашу поклонили!“

Када везир увиде, да је дечко непоколебљив у својој хришћанској вери, он нареди да му се одсече глава. Градоначелник узео малог Јована, одведе на губилиште, и предаде га џелату. Џелат страшилно замахну мачем, али једва дотаче Јованов вратић, само да види да ли ће се Јован уплашити. Али се Јован не само не уплаши, него с радошћу очекивао да му мач одруби главу. Када то џелат виде, он с гњевом замахну силно мачем и спусти га силовито на дечаков вратић, и одсече му главу.

Тако блажени дечак мученик прими од Господа венац мучеништва. Ноћу пак дођоше неки побожни хришћани, узеше

свето тело светог мученика и сахранише. Његовим молитвама
нека се и ми удостојимо Царства Небескога! Амин.⁶¹⁰

21. Децембар

СТРАДАЊЕ СВЕТЕ МУЧЕНИЦЕ ЈУЛИЈАНЕ и 630. мученика с њом

Време незнабожних царева Римских: на Истоку Диоклецијана и на Западу Максимијана, у Византијском граду Никомидији цароваше идолопоклонство. Тада живљаше у том граду један богат и знатан човек по имену Африкан, врло ревностан идолопоклоник. Он имађаше кћер Јулијану. Када Јулијана поодрасте и поче цветати лепотом и пројављивати памет и добру нарав, један царски сенатор по имену Клевсије, предухитрујући друге младожење, вери се с њом пре времена, одложивши свадбу до њеног пунолетства.

Међутим девица Јулијана у том међувремену, чувши еванђелску проповед о Христу, поверова у Њега тајно, и постаде тајна хришћанка. Јер она посматрајући небо, земљу, море, огањ, искаше Онога који је створио све то, и преко створења научи се познавати Створитеља, као што говори свети апостол Павле: што је невидљиво у Њега, може се видети и познати од постања света на створењима (Рм.1:20). И благоразумна девица размишљаше и говораше у себи: Један је истинити Бог, и Њему се треба клањати, а бездахни идоли нису богови већ обиталишта демона.

Од тада Јулијана усрдно упражњаваше молитву и читање божанствених књига, поучавајући се у закону Господњем дан и ноћ, кришом од свога оца, који беше велики пријатељ идола и демона а непријатељ хришћана. Мајка пак Јулијана, мада беше незнабошкиња, није одбацивала хришћанску веру. У ствари, она није марила ни за једну ни за другу веру: нити идолима усрдно служаше, нити Христа побожно почитоваше, те стога и не обраћаше пажњу на то које се вере држи њена ћерка. При таквом нехату своје мајке, блажена Јулијана могаше лако сакрити од оца своју веру у Христа и упражњавати молитву и читања Божанскога Писма. Имајући срце испуњено љубављу к Богу и утврђено у побожности, она размишљаше на који би начин раскинула веридбу, избегла брак са незнабошцем, сачувала девичанство своје од идолопоклоника, и очувала тело

чистим од слуге демонскога. Стога, када се приближи време свадби, Јулијана посла своме веренику овакву поруку: „Немој се узалуд припремати за свадбу; нека ти је знано, ја нећу поћи за тебе, док не постанеш епарх⁶¹¹ ове земље“.

Јулијана поступи тако, уверена да је Елевсију немогуће добити чин епарха, и на тај начин избегнути брак с њим. Но Елевсије, заробљен љубављу према њој, поче се на све могуће начине довијати да се докопа чина епарха: било путем упорних молби, било помоћу богатих поклона, било преко утицајних посредника молећи цара Максимијана да га удостоји тога чина. И након много времена и пошто утروши много имања, он на једвите јаде доби што је желео, и то уз помоћ ђавола. Јер ђаво, желећи осјетити добру намеру свете девице, поможе Елевсију. Јер Елевсије, чим постаде епарх, одмах посла својој вереници овакву поруку: Радуј се, Јулијано, јер ја, вереник твој, удостојих се славе – постадох епарх. Стога, спреми се за свадбу!

Видећи да је овај разлог не избави Елевсијевих замки, она отворено објави што је дуго скривала у срцу свом, и преко посланих људи одговори му овако: Добро је што си достојан звања епарха; али ако се не поклониш Богу моме и не будеш служио Господу Исусу Христу коме ја служим, онда тражи себи другу за супругу, јер ја не желим да имам мужа који није једне вере са мном.

Чувши то, Елевсије се зачуди промени код своје веренице и веома се разгневи. Па дозвавши оца њеног Африкана, стаде га распитивати: Зашто кћи твоја одбацује наше богове, и гнуша се мене? – И Елевсије пренесе Африкану све речи њене, које му она упути преко посланика.

Када Африкан чу то, нађе се у недоумици чудећи се тој неочекиваној ствари, и запали се гњевом на Јулијану не мање од епарха, пошто и сам беше веома ревностан поштовалац својих поганих богова. И одмах се врати кући. И спочетка он поче кротко и очински питати своју кћер: Реци ми, кћери мила и слатка светлости очију мојих, са ког разлога избегаваш брак и одбијаш епарха? – А Јулијана, не желећи чак ни слушати о томе, одговори: Остави, оче! Јер кунем се надом мојом – Господом мојим Исусом Христом, да Елевсије неће ступити са

мном у брак док најпре не прими моју веру, јер какав је то брак: телом бити сједињени а духом раздјељени, и непријатељевати један против другог?

Страховито разјарен, отац Јулијанин ван себе од беса викну: Јеси ли полудела, беднице, и волиш ли муке? – Муке за Христа волим, одговори девица. – Тако ми великих богова, Аполона и Артемиде, узвикну Африкан, тело твоје даћу зверима и псима да га поједу! – Светитељка одговори: Зашто онда оклеваш? Нека дођу звери, и нека буду за мене, ако је то могуће, не једна већ многе смрти, јер ја ћу се радовати, често умирући за Христа и сваки пут примајући од Њега велике награде.

Тада отац, желећи је вешто привући на своју страну, остави се јарости, и умиљато јој говораше, молећи је и саветујући је да га послуша. А она, испуњена добре наде, супротстављаше му се и без страха му говораше: Зар си и ти сличан глумим боговима твојим, јер имаш уши и не чујеш? Нисам ли ти у почетку са заклетвом рекла, да нема заједнице између мене и Елевсија док он претходно не пристане поклонити се Христу моме?

Чувши то, отац је затвори у одаји. Затим је поново изведе отуда, и поче је благим и умилним речима и родитељским сузама приволевати на поклоњење боговима и на љубав према Елевсију. Но јуначка девојка поново кликну: Нећу принети жртву боговима! нећу се поклонити киповима! нећу завоleti незнабожног Елевсија! Христу Јединоме клањам се! Христа почитујем! Христа волим!

Тада отац, разјаривши се, дохвати Јулијану и поче је бити бездушно: бацивши је на земљу он је вуцијаше за косу, газијаше је ногама, не као родитељ већ као мучитељ, без икаквог родитељског сажаљења; и у том дивљем бесу и незадрживом гњеву он заборави и на природну љубав према својој кћери. И бијаше је дотле док сам не малакса, тако да блажена девојка једва остаде жива. После тога је он посла к њеном веренику, епарху Елевсију, да ради с њом шта хоће. А он, презиран њоме, о! колико беснијаше, дишући гњевом и шкргућући зубима на њу, осећајући се веома понижен што се она згадила на њега и

одбацила љубав његову. Зато се сада веома обрадова што му је допала шака и што је добио власт над њом. И он одмах намисли да јој суди јавно, као епарх, тобож за непоштовање богова, а у ствари вршећи одмазду за њен презир према њему.

И епарх Елевсије, севши на судишту, нареди да јагње Христово доведу на испитивање. А када света девојка Јулијана предстаде иа суд своме веренику Елевсију, и као зора сину лепотом лица свога, то сви уперише очи своје на њу, дивећи се лепоти њеној. Елевсије пак, чим само погледа на њу, одмах се јарост његова укроти и гњев се његов у љубав претвори. И он у почетку не беше у стању рећи јој ни једну грубу реч, већ јој поче мирно и умиљато говорити, сав обузет чежњом за њеном лепотом. И рече јој: Веруј ми, прекрасна девице, ако ме изабереш за свога мужа, бићеш ослобођена свих страшних мука које те очекују, па макар и не пристала принети жртву боговима. Ја, те нећу приморавати на то, само пристани на брак са мном. На то невеста Христова одговори: Никаква ме реч, ни мука, ни сама смрт неће приморати да ступим с тобом у брак, док претходно не постанеш хришћанин и не примиш свето крштење. – Елевсије рече: И то бих ја учинио, мила, да се не бојим царева гњева: јер када цар дозна за то, он ће ме лишити не само овог високог чина већ са њим и самог живота. – Светитељка на то рече: Када се ти тако бојиш цара смртног, временог, који има власт само над телом а не над душом, како се онда ја могу не бојати Цара Бесмртнога, који има власт над свима царевима и који господари над сваким дахом и душом, и како се ја могу сјединити брачном везом са непријатељем Његовим? Када би се ко од твојих слугу спријатељио са непријатељем твојим, да ли би то било пријатно теби, и не би ли се ти разгњевио на тог слугу свог? Зато, не обмањуј себе, нити празнослови, надајући се да ме убедиш. Ако хоћеш, обрати се и ти к Богу моме: ако пак нећеш, онда: убиј ме, баци ме у огањ, покриј ме ранама, предај ме зверовима, и стави ме на какве год хоћеш муке, но ја те послушати нећу, јер ти си ми одвратан, и супружански живот с тобом за мене је што и пријатељство с ђаволима, и брак с тобом за мене је што и гроб смрдљиви, стављен пред моје очи.

Када Елевсије чу ово, одједном се огњу љубави његове додаде огањ гњева, лице му се запали пламеном, и пожар јарости захвати га: јер таква је нечиста љубав када је презиру и гаде је се. И нареди он да Јулијану обнаже и растегну крстолико везавши је конопцима за руке и за ноге, и да је жестоко бију сувим жилама и прућем. И шест војника тукоше светитељку дуго, док не малаксаше тукући је. А она, иако по природи слаби сасуд, јуначки трпљаше.

Наредивши војницима да престану са бијењем, епарх рече Јулијани: Јулијано, ово је само почетак твојих мука; а очекују те несравњено веће ако не принесеш жртву великој Артемиди. – Мученица пак, желећи радије подносити муке него слушати Елевсија који је још једнако очекивао да ће је приволети на свој предлог, одговори: Заиста си безуман и неразуман! Зашто ме и даље не мучиш? Шта још чекаш? Ја сам готовија трпети муке него ти мучити ме.

Тада светитељка би обешена за косу, и висијаше велики део дана, тако да јој се кожа на глави одвоји од тела, и лице јој отече, и обрве јој се помакоше увис. А Елевсије, имајући из љубави према њој још нешто наде, саветоваше је благим речима да поштеди себе. Но када ни благим речима ни многим молбама не успе ништа, он се онда још више разјари и нареди да јој усијаним железним даскама опаљују слабине, подпаљују недра и силно жегу кукове и друге делове тела. Затим скинувши је са мучилишта он јој веза руке наопако, оштрим гвожђем прободје јој бедра, па је врже у тамницу једва живу.

Вргнута на земљу, света мученица лежаше у тамници, и мољаше се Богу говорећи: Господе Боже мој свемогући, непобедиви у сили и крепки у делима, одузми од мене јаде ове, и избави од нагрнулих на ме патњи као што си избавио Данила од лавова, Теклу од огња и зверова. Отац мој и мати моја оставише ме, а Ти, Господе, не одступи од мене, него као што си некада сачувао Израилъце који су прошли кроз море и потопио њихове непријатеље, тако и мене сада сачувај. Елевсија пак који је устао на мене, а с њим и Сатану који се труди да ми омете спасење, сатри, о Непобедиви Царе!

Док се Јулијана тако мољаше Богу и молитва јој још беше у устима, невидљиви враг – ђаво, претворивши се у ангела светла, на видљив начин јави се њој и рече: Јулијана, ти трпиш тешке муке, а Елевсије ти је припремио још теже, и ваистину неподношљиве муке. Но ти, кад будеш изведена из тамнице, одмах принеси жртву боговима, јер не можеш више трпети страховиту ужасност мука. – Светитељка упита: А ко си ти? – Ђаво одговори: Ја сам анђеоло Божјем, и пошто се Бог много брине о теби зато ме посла к теби, јер Он жели да ти послушаш епарха, те да тело твоје, сатрвено мукама не погине. Господ је милосрдан, па ће ти опростити то због немоћи измученог тела твог.

Чувши то, мученица се ужасну и смути, јер виде да је овај што јој се јавио по изгледу анђеоло а по савету очигледно ђаво. Стога, уздахнувши из дубине срца, и са очима пуним суза, она рече: Господе мој, Саздатељу васељене, кога Јединога хвале Небеске Силе и од кога дрхти мноштво демона, не презри мене која ради Тебе страдам, да враг мој не би кадгод уместо радости подметнуо ми горчину. Молим Те, кажи ми ко је овај што ми говори овакве речи? ко је овај што себе назива слугом Твојим?

Тако се замоли светитељка, и одмах би услишена, јер с неба се разлеже глас који говораше: „Буди храбра, Јулијано, ја сам с тобом! А са тим што је дошао к теби, ради шта хоћеш, јер ти дајем власт и силу над њим, и од њега самог дознај ко је он и зашто је дошао к теби“.

Овом гласу одмах следова чудо: узе се на светој Јулијани раздрешише, окови са њених бедара спадоше, и она устаде са земље здрава и крепка телом, а ђаво држан силом Божјом стајаше и не могаше побећи, јер беше свезан невидљивим узама. Света мученица га дохвати као слугу ништавног, и стаде га, као вршећи ислеђење на суду, питати ко је он, откуда је, и ко га је послао. А ђаво, мада препун лажи, ипак, приморан силом Створитеља који га мучаше, поче и против своје воље говорити истину:

„Ја сам, рече он, ђаво, један од првих кнезова таме, послан од оца Сатане да те кушам и преластим, јер велику муку

доживесмо од твојих молитава и од твоје девичанске целомудрености и од твог јуначког трпљења. Ја сам онај што некада пагубно саветовах Еви у рају да преступи заповест Божију. Ја нахушках Кајина да убије свога брата Авеља. Ја научих Навуходоносора да постави златног идола на пољу Деиру. Ја преластих Јудејце да се клањају идолима. Ја премудрог Соломона обезумих изазвавши у њему страст према женама. Ја Ироду саветовах да изврши покољ деце, а Јуди – да изда Учитеља и да себе обеси. Ја подстакох Јевреје да Стефана заспу камењем, а Нерона – да Петра распне стрмоглавце и да Павла посече мачем“.

Чувши то, света Јулијана учини ново чудо: зададе ђаволу нове ране и стави му нове узе (осим невидљивих, којима га Бог беше свезао), и свезавши га тако стаде га бити. За дивно је чудо како светитељка узможе невештаственог духа свезати вештаственим узама и бити! Јер сила Божија која ђавола беше свезала и не даваше му да бежи, и невидљиво га кажњаваше задајући му истинске болове, предаде га под власт возљубљеној невести Својој. И трпљаше ђаво бол од руку девојчиних, као и од руку Божијих, јер уједно са вештаственим бичевањем ђаво добијаше и невештаствену рану, ону од које род ђаволски заиста доживљује муку. Тада ђаво поче вапити и ридати: „Авај мени! – запомагаше он, – шта ћу сада чинити и како ћу побећи? Многе сам преварио и у муке вргао, а сада самог себе преварих и у муку увалих. Многе сам у окове бацио и ранама облагао, а сада сам девојачким рукама свезан и изранављен. Многе сам поробио себи, а сада мене држе као роба и заробљеника. О, оче мој Сатано! зашто си ме послао овамо? Како ниси знао да ништа није моћније од девства и ништа јаче од мученичких молитава?“

Тако света Јулијана сву ноћ мучаше ђавола. Сутрадан пак изјутра епарх нареди да Јулијану, ако је жива, изведу из тамнице. А светитељка идући вуцијаше за собом и ђавола, и баци га на једно ђубриште на које наиђе путем. Затим она предстаде епарху Елевсију сијајући пређашњом красотом и лепотом лица и здрава свим телом, као да никада није стављана ни на какве муке. Зачуђен, мучитељ је упита: Реци

ми, Јулијано, када и како си се научила таким мађијама? И
каком се вештином ти тако брзо исцели од рана, те на теби ни
трага нема од њих? – Светитељка одговори: Не знам ја никакве
мађионичарске вештине, него мене исцели неисказана и
свемогућа сила Божија, која не само тебе већ и оца твога
Сатану посрами а мене начини далеко моћнијом од обојице вас.
И ти, и господар твој ђаво, у мене сте под ногама, јер ја свезах
господара твог коме ти служиш, и муке што су од тебе ниушта
не урачунах. Тако Христос мој уништи овде вашу силу, а тамо –
теби и оцу твојем, и вашим слугама, уготови огањ вечни и
страшни тартар и таму најкрајњу и црвље неуспављиво, што
ћеш и наследити ускоро.

Међутим мучитељ, чувши из светитељкиних уста о огњу
вечном, одмах нареди да се спреми велики огањ времени. И би
пећ веома усијана, и у њу света Јулијана бачена. А она, стојећи
неповређена у пламену огњеном, мољаше се ка Господу; и
пусти из очију својих сузе, и одједном ситне капље сузне
постадоше као две велике реке, и угасише сав огањ.

Ово чудо веома удиви сав народ Никомидијски, и поверова
у Христа око пет стотина људи и сто тридесет жена. Сви они као
једним устима кликнуше: Један је Бог, Један – Онај кога
прославља мученица Јулијана; и ми верујемо у Њега, а
одричемо се незнабожног идолопоклонства. Ми смо хришћани!
Нека дође на нас мач, нека дође огањ, нека дође која било
најстрашнија смрт, ми смо готови заједно са Јулијаном умрети
за Јединог Истинитог Бога!

Кад они то громко говораху, епарх одмах нареди да се
доведу наоружани војници. Војници издвојише све који су
поверовали у Христа од сакупљеног на гледалишту народа, па
их све до једнога мачем посекоше, као што би наређено. А они
сви с радошћу приклоњаху под мач главе своје, и умираху за
Христа, крштавајући се у својој властитој крви.

После тога мучитељ, дишући неукротивом јарошћу, нареди
да свету Јулијану баце нагу у силно клокоћући казан и да је дуго
кувају као неко јело. Но тај казан би за светитељку као топло
купатило после многих трудова, јер ни најмање не нашкоди
њеном телу, него је само омиваше, као у изврсном купатилу, јер

к њој сиђе Анђео Господњи и сачува је неповређеном. Међутим огањ из пећи сукну на оне што стајаху наоколо и учини оно што некада учини пећ Вавилонска: све које досеже – у пепео сажеже. Затим и казан препуче, и мученица изиђе из њега читава. Народ је с дивљењем окружи као високу кулу, јер светитељка стварно беше виша од свих растом.

Видећи све то мучитељ беше у недоумици шта да још предузме, пошто сва употребљена мучења не постигоше жељени циљ. И он осећајући се исмејан и посрамљен од девојке, стаде чупати себи косу, лице гребати, хаљине на себи цепати, и од силне јарости хуле и увреде на богове своје ригати, јер ето он им служи а они не бише у стању једну девојку победити. Затим он осуди свету мученицу Јулијану на посечење мачем.

Међутим ђаво, онај што светитељком беше свезан у тамници, поново дође, и стојећи подалеко (јер се још бојао свете мученице и сећао батина које доби од ње) у видљивом облику као човек, радоваше се њеној осуди на смрт и подстицаше војнике да мученицу што пре узму и погубе. А кад света девојка страшним погледом погледа на њега, он одмах уздрхта и повика: О, тешко мени! Ова немилосрдница хоће да ме поново шчепа својим рукама! – И викнувши то да сви чују, ђаво ишчезе.

Војници пак узеше мученицу и поведоше на посечење. И иђаше светитељка радосна и весела, као на свадбу, хитајући у дворе. И помоливши се колико жељаше, она приклони под мач свету главу своју, и би посечена мачем; и сједини се са возљубљеним Жеником својим – Христом Господом, за кога од душе пострада.⁶¹² А нека Римљанка по имену Софија, која се у то време неким својим послом налазила у Никомидији, па се враћаше натраг у Рим, узе са собом тело мученице Христове Јулијане, и однесе га својој кући. Касније она подиже у име свете Јулијане дивну цркву, достојну такве мученице, и свечано положи у њој свете мошти њене.

Међутим Елевсија убрзо постиже казна Божија: када он пловљаше по мору, подиже се бура, разби лађу, и сви што беху на лађи потонуше. Но Елевсије, на велику несрећу своју и муку,

не удави се него доплива до неког острва, где га пси растргоше и поједоше. И тако срамно и бедно погибе овај безбожник, доживевши заслужену одмазду према делима својим: за убиство невине и свете девојке Јулијане.

Такав беше подвиг невесте Христове Јулијане, таква љубав њена према Христу, такав мученички крај њен.

Верена она би за Елевсија у деветој години њеној од рођења, а у осамнаестој години својој она се крвљу својом уневести Женику Бесмртноме, положивши за Њега душу своју, и сада се весели у небеским дворима са Христом Господом, од сваког створења слављеном у бесконачне векове. Амин.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА ТЕМИСТОКЛА

КАО чобанин чуваше Темистокле млади овце у неком пољу близу града Мири Ликијскога.⁶¹³ У то време мучитељи хришћана, по наређењу цара Декија и намесника Асклипија, гоњаху светог Диоскорида, па наиђоше на Темистокла у пољу и питаху, да ли он виде гоњенога, и да ли зна где се крије. Темистокле, иако је знао, не хте проказати, него још изјави да је и сам хришћанин. Зато би изведен пред намесника Асклипија. Но млади чобанин и пред намесником неустрашиво исповеди своју веру у Господа Христа. Намесник нареди да га бију. И толико га бише по стомаку, да му се утроба просу. Затим га обесише на мучилишно дрво. После тога га скинуше и вукоше по оштрим гвозденим гребенима, те му све тело би изранављено и покидано, и он предаде свету душу своју у руке Господу, од кога доби венац мучеништва.⁶¹⁴

ЖИТИЈЕ СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ ПЕТРА, митрополита Кијевског и целе Русије

ОВАЈ блажени Петар родио се у земљи Волинској⁶¹⁵ од побожних хришћанских родитеља. Док он још беше у утроби матере своје, у освитак једне недеље, мати његова виде овакво виђење: она држи у својим рукама јагње, коме између рогова израста веома лиснато дрво, пуно цветова и рода, а међу гранама његовим бејаху многе свеће које светљаху и пуштаху из себе диван мирис. – Пробудивши се, она беше у недоумици односно необичног виђења; но касније Господ оправда то виђење, обогативши Својим даровима њенога сина.

Када наврши седам година, Петар би дат да се учи светим књигама. Спочетка он је тешко учио, због чега његови родитељи не мало туговаху. А то би ради тога, да би он добио књижну мудрост више од Бога него од људи. И стварно, блажени дечак Петар доби је на овакав начин. Једном виде он у сну где к њему дође неки човек у архијерејским одежама и рече му: „Чедо, отвори уста своја!“ – А кад Петар отвори уста, појављени се десном руком дотаче језика његова, и благословивши га сладошћу испуни грло његово. – Пробудивши се, дечак никога не виде, само осети како му је срце пуно радости и весеља.

Од тога времена блажени дечак Петар стаде брзо схватати оно чему га учитељ учаше; и за кратко време изучи све Свето Писмо, и превазиђе у учењу све своје вршњаке. А кад напуни двадесет година, Петар оде у манастир, близак његовом месту рођења, и би примљен у братство. Тамо се замонаши, и беше врло послушан у манастирским пословима, носећи у кујну воду и дрва и перући братији власенице. Притом он и зими и лети не испушташе од свога правила: пре свих је долазио на црквено богослужење, и последњи излазио; у цркви је стајао са страхом, врло пажљиво слушао Божанско Писмо, никада се није наслањао на зид, наставнику је свом свагда био послушан, и без лењости служио братију смирено и ћутке. По жељи настојатеља он би произведен за ђакона, затим и за презвитера. Научи се он малати и свете иконе; и када их малаше он се свим

умом и мишљу одвајаше од земаљског, и сав погружен у богоразмишљање он се жудно пружаше ка добродетелном, врлинском живљењу. После доста дугог пребивања у овом манастиру блажени Петар се са благословом настојатеља удаљи у место пусто и усамљено, и начини себи обиталиште на реци Рати,⁶¹⁶ и подиже цркву у име Спаса нашега Исуса Христа. И за кратко време к њему се сабра много братије. А светитељ беше благе нарави и незлобив, и сматраше себе најпоследњијим од свију; с тихошћу и кротошћу поучаваше све; од срца даваше милостињу; никада просјака и странца он не отпусти празна, тако да и до кнеза допре глас о његовом врлинском живљењу. Због тога сви њега поштоваху, и сви примаху од њега реч поучења.

У то време стиже у Русију из Цариграда митрополит Максим,⁶¹⁷ поучавајући народ богопреданом учењу. Дошавши к њему са свом братијом ради добијања благослова, блажени Петар му подари икону Пресвете Владичице наше Богородице коју сам беше израдио. Светитељ Божји благослови њега и братију, и примивши свету икону држаше је код себе у великој части.

Након не много времена, пошто се престави митрополит Максим, неки игуман Геронтије дрзну се те узе архијерејско одејање, утвар и пастирски жезал, а и ону икону коју блажени Петар беше израдио и митрополиту Максиму подарио, па отпутова у Цариград желећи постати руским митрополитом. Тада кнез Волинске крајине⁶¹⁸ стаде предлагати блаженоме Петру, некада сам га молећи, некада га преко бојара приволевајући, да иде у Цариград ради посвећења на престо Кијевске митрополије. Јер нико не беше наклоњен Геронтију због дрскости његове што је без саветовања и избора похитао да се докопа архијерејског чина: не улазећи на врата него прелазећи на другом месту (Јн.10:1). Блажени пак Петар дуго није хтео и одбијао је, али најзад, умољен од кнеза и од велможа и од свештенога сабора, он крену у Цариград. А кнез већ беше послао односно њега молбу свјатјејшем патријарху Цариградском и свему сабору његовом, у којој изражаваше своју жељу да види Петра на архијерејском престолу.

Међутим Геронтије, када дође на обалу морску и крену морем у Цариград, његова пловидба испаде неповољна: јер се подиже силна бура и ударише супротни ветрови и валови, те он закасни на том путу не мало времена. А блаженом Петру на том истом мору бејаше тих и повољан ветар, и он преплови море као у сну. Геронтију пак јави се у сновиђењу гореспоменута икона Пресвете Владичице и рече му: „Узалуд се трудиш, старче, јер неће доћи на тебе архијерејски чин који ти иштеш. Но онај који иконописа мене, Ратски игуман Петар, служитељ Сина мога и Бога, и мој, биће узведен на архијерејски престо, и мудро ће руководити људе, за које Син мој Христос Господ проли крв Своју, од мене примљену, и богоугодно ће поживети, и у старости доброј с радошћу ће прећи ка Владару свих“. – Тргнувши се из сна, Геронтија обузе страх, и он исприча виђење свима.

Када преподобни отац наш Петар допутова у Цариград, патријархом Цариградским беше тада Атанасије, муж диван, који врлинама својим украшаваше престо васељенски.⁶¹⁹ Када блажени Петар уђе у храм Свете Софије к патријарху, храм се напуни дивног мириса; патријарх Духом Светим разумеде да овакав миомир би због доласка Петрова, и он с радошћу благослови Петра. Затим, сазнавши разлог његовог доласка, патријарх сазва Свештени Сабор и по обичају проучише ствар. Петар се показа достојан архијерејства, будући предназначен за то пре свога рођења.

Тако патријарх, служећи Божанствену службу, посвети овог дивног Петра за архијереја;⁶²⁰ при томе лице угодника Божјег, у време посвећења, тако засија, да се сви дивљаху и говораху: „Ваистину је овај човек по наређењу Божјем дошао к нама“. И сви се испунише духовне радости.

После неколико дана стиже у Цариград и Геронтије, и тешка срца исприча све што га је снашло. А патријарх, примивши од њега архијерејско одјејање, чесну икону, пастирски жезал и црквене утвари, све то предаде у руке истинитоме пастиру – Петру. Затим свјатјејши патријарх, пошто у току много дана довољно поучи светог и блаженог Петра, он га благослови и чесно отпусти из Цариграда.

Свети Петар, стигавши у своју митрополију, даде свима мир и благослов, и ревносно учаше поверено му Богом стадо, прелазећи из места у место. Но лукави враг не отрпе ову добру делатност, него приреди светитељу ову сметњу: нахушка неке да га не признају за архијереја. Но многи од таквих се потом покајаше, примише светитеља, и пошто му се покорише добише од њега опроштај.

Након извесног времена враг изазва завист према светоме Петру у епископу Тверском Андреју, који, не обуздавајући језик свој, стаде о праведнику ширити разне клевете, и написавши о њему многе лажне и хулне речи посла свјатјејшем патријарху Атанасију. Патријарх се зачуди, и сматраше то невероватним, али пошто клевете беху тешке, посла он једнога од црквених клирика у Руску земљу, и тада би сазван сабор у граду Перејаславу. На сабору том присуствоваху епископ Ростовски Симеон, игуман Печерски преподобни Прохор, кнезови, велможе, свештеници, монаси и велико мноштво других. Када на сабор би призван Тверски епископ Андреј, ствар се стаде ислеђивати, и када лажни сведоци иступише против светог Петра, настаде велики метеж. Тада се виновник зла не сакри, него би пред свима обелодањен. Јер Андрејева злоба и клевета бише изобличени, и лажљиви клеветник би пред свима посрамљен и понижен. А свети Петар му не учини ни најмање зла него му опрости; и пошто све поучи довољно он с миром распусти сабор. Сам пак трудовима додаваше трудове, стоструко умножавајући дани му талант и будући отац сиротама.

У то време појави се неки јеретик Сеит, који проповедаше учење противно Цркви Христовој и православној вери; светитељ га Божји одлучи и предаде анатема, и злоћудни јеретик ускоро погибе злом смрћу.

После тога угодник Божји Петар дође у славни град Москву; у њему тада владаше благоверни велики кнез Јован Данилович,⁶²¹ украшен свима врлинама, милостив к ништинама и свештенству, љубитељ храмова и послушатељ светих књига. Светитељ га веома заволе, и поче живети у том граду више него у другим местима. Саветова он благоверноме кнезу да у Москви подигне цркву од камена у име Успенија Пресвете Владичице

наше Богородице и Приснодјеве Марије, овако му говорећи: Ако ме послушаш, сине мој, и подигнеш храм Пресветој Богородици, онда ћеш се и сам прославити више од других кнезова, и град твој биће слављен: светитељи ће поживети у њему и спустиће се руке његове на непријатеље његове, и Бог ће се у њему прославити, а и кости ће моје овде положене бити.

Послушавши савет светитељев, кнез се ревностно даде на зидање цркве.⁶²² Пошто цркви бише положени темељи, зидање се из дана у дан одвијаше, и сам светитељ се стараше, да би зидање сваки дан брзо напредовало.

Кратко време пре блажене кончине светог Петра кнез Јован Данилович усни овакав сан: стоји висока гора, а врх јој покривен снегом; и наједном снег се истопи и ишчезе. – Када кнез исприча светитељу овај сан који га узнемири, светитељ му рече: Висока гора, то си ти, кнеже; а снег, то сам ја ништавни који ускоро треба да отидем из овог живота у живот вечни.

Провидевши, по Божјем откривењу, свој блиски одлазак из овог света, светитељ Божји сам својим рукама начини себи гроб у близини олтара грађене цркве Пресвете Богородице. И када гробница би готова, светитељ поново имаде откривење од Бога о своме престављењу. Сав испунивши се радости, светитељ оде у цркву и одслужи Божанствену службу, помоливши се за све православне царе и кнезове, за свога духовног сина – благочестивог кнеза Јована и за све благочестиве хришћане земље Руске; спомену и преминуле; и причести се Светим Тајнама.

Вративши се из цркве он призва сав клир, и пошто им по обичају даде поуку он их отпусти. У то време угодник Божји чињао многе милостиње ништина и убогима, црквама и манастирима и свештеницима. Међутим он слабљао телом. А када настаде дан одласка његова, он призва к себи градоначелника Вељаминова, пошто у то време кнеза не беше у граду, и рече му: Чедо, ево ја одлазим из овог живота, а милом сину моме кнезу Јовану, и његовом потомству, остављам заувек милост и мир и благослов Божји. – Затим изложивши и друга завештања, свети Петар му уручи кесу са новцем, за довршење цркве. Онда, давши свима мир, он поче служити

вечерње, и када му молитва још беше у устима, и сам он подиже руке к Богу, душа његова отиде ка Господу.⁶²³

Кнез пак чувши за престављење светитељево, уцвељен хитно дође у град са свима велможама; и сав народ плакаше и туваше због светитељевог престављења. Пошто светитељево тело би положено на одар, понесоше га по обичају к цркви. У то време неки човек, поседнут неверјем, проби се кроз народ к телу светитељевом, и стаде му у души својој наносити увреде, мислећи: Ко је овај мртавац у чијем спроводу учествује сам кнез и толики народ, и због чега му се одаје толика почасти?

Када он помисли то, тог часа угледа светитеља како седи на одру и благосиља на обе стране народ за све време док га не донесоше до гроба. Тада се тај човек увери у светост угодника Божјег, и исприча народу оно што виде. Свете пак мошти блаженога Петра положише у гроб који он сам беше спремио себи, где и данас оне почивају, чинећи чудеса онима који им са вером прибегавају. Тако, младић неки, коме од рођења руке беху одузете и потпуно непокретне, дође на гроб овога светитеља молећи се са сузама, и одмах му се руке исцелише и постадоше здраве. Затим светитељ исцели једног згрченог човека, и дарова слух глувومه. Једноме пак, који много година беше слеп, када дође и припаде молитви, он изненада отвори очи. И многа друга добротворства и до данас чудотворно бивају онима који с вером долазе к чесној раки светитеља Петра, у част и славу у Тројици слављеноме Богу вавек. Амин.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ПРОКОПИЈА ВЈАТСКОГ, Христа ради јуродивог

БЛАЖЕНИ Прокопије сељачки син из села Корјажинске, недалеко од града Хлинова, у Вјатској области, у Русији. У својој двадесетој години узео на себе подвиг јуродства, Господ га прославио даром прозорљивости и чудотворства. Предсказао своју кончину; био заклан од сродника 1627. године. Свете мошти његове, прослављене исцељењима, налазе се у Успенском Трифоновском манастиру, у Вјатској области.

СТРАДАЊЕ СВЕТЕ ЈУЛИЈАНИЈЕ, кнегиње Вјаземске

СВЕТА Јулијанија беше супруга кнеза Симеона Мстиславовича Вјаземског, који је служио на двору Јурија Свјатославича кнеза Смоленског. Својом честитошћу света Јулијанија служи као образац узвишене супружанске целомудрености. У време живљења свог у изгнанству у граду Торжки, Јурије је не једанпут безуспешно покушао да оскврнави кнегињу Јулијанију, жену необичне лепоте. Најзад Јурије уби Симеона, надајући се да ће после тога лакше добити његову супругу. Целомудрена Јулијанија се успротиви скотској страсти Јуријевој, и овај је у јарости искасапи мачем, 1406. године. Чесне мошти свете Јулијаније, прослављене чудесима, почивају у саборној цркви града Торжка.

22. Децембар

СТРАДАЊЕ СВЕТЕ ВЕЛИКОМУЧЕНИЦЕ АНАСТАСИЈЕ УЗОРЕШИТЕЛНИЦЕ и других с њом

ПРЕКРАСНА међу женама Анастасија би рођена у знаменитом граду Риму. Високог рода, она својом телесном и душевном красотом, својом добром нарави и кротошћу превазилажаше све. Отац јој, угледни сенатор, беше незнабожац; а мајка јој беше хришћанка, и зваше се Фауста. Још у раном детињству мајка повери Анастасију ради учења књиге неком Хрисогону, човеку чувеном по мудрости и честитом по животу хришћанину побожном и веома искусном у божанским стварима, а касније и мученику. Од овог светог човека Анастасија се научи не само писмености него и томе: да је Једини Истинити Бог – Алфа и Омега, Почетак и Крај целокупне видљиве и невидљиве творевине, и да је Он коначни циљ свих побожних жеља, срца људског. Таквом познању и љубави божанској научи се Анастасија, и усрдно изучаваше хришћанске књиге, дан и ноћ поучавајући се у закону Господњем и утврђујући срце своје у љубави Божјој.

Пошто заврши своје учење код Хрисогона, Анастасија се веома прочу, и сви је хваљаху као мудру и као дивну. А када јој затим блажена мајка Фауста отиде из овога живота, отац даде Анастасију силом и против њене воље за неког високородног властелина Публија, по вери незнабошца. И би одведена

Анастасија у дом жеников: верна к неверном, јагње Христово к вуку. Али Анастасију чуваше Бог, ка коме она уздисаше дан и ноћ плачући срцем, те она не изгуби девичанство своје, и нечисти муж не оскврнави чисто тело њено. Јер Анастасија, изговарајући се на женску болест, која је тобож свакодневно и непрестано мучи, тврђаше мужу да није способна за телесну везу с њим. Због тога је муж понекад кињаше и злостављао, но њен Анђео Хранитељ јој невидљиво помагаше и из руку мужевљевих спасавао. И тако она стално остајаше девојка.

Анастасија је често, кришом се облачећи у просте убожјачке хаљине, тајно одлазила од куће, праћена само једном верном

робињом, обилазила све тамнице, златом поткупљивала тамничке стражаре, и посећивала сужње који тамноваху ради Христа. И служаше им богобојажљиво и с љубављу: перијаше им руке и ноге, отираше им крв, превезиваше им ране, чишћаше им ћелије, даваше им понуде свакоме према његовој потреби, па се онда враћаше кући. Но ово Анастасијино често посећивање тамница не остаде тајна за њенога мужа, и он се још јаче разгњеви на њу. Истина, он је и раније кињаше што не одговара својим брачним дужностима. Али када му несрећна робиња, која је пратила Анастасију за време тих посећивања тамница, исприча све, он страховито изби Анастасију, затвори је у кући, и постави јој стражу да праг од куће не прекорачи. И туговаше света Анастасија због Христових сужања што их не посећује, што им не служи, и што им не носи понуде. Но нарочито паћаше због учитеља свог, светог Хрисогона, што га не види. Јер он већ две године лежао је у тамници, трпећи многе и разне муке. Раније, док је била слободна, Анастасија је често одлазила к њему; али сада затворена и стражом чувана, она то није могла чинити. Муж пак особито силно злостављао Анастасију откако јој умре отац, чијег огромног имања она остаде једина наследница, пошто он није имао друге деце. Публије, не волећи Анастасију због њеног избегавања телесних брачних веза, намеравао је да умори Анастасију, и тако постане наследник целокупног имања њеног, па да себи доведе другу жену. И муж сматраше свету девојку Анастасију као заробљеницу и робињу, и злостављао је и мучао свакодневно. То се види из писма које она кришом посла светом Хрисогону по једној старици. То писмо гласи:

„Светом исповеднику Хрисогону, Анастасија. Премда отац мој бејаше идолопоклоник, али мајка ми бејаше хришћанка и сав живот провео побожно и чисто у хришћанској вери. Она ме још од повоја начини хришћанком. По њеном одласку из овога света ја под морањем примих на себе јарам мужа богохулника. Али по великом милосрђу Божјем, избегавајући мужевљево постељу измишљеном болешћу, ја дању и ноћу грлим стопе Господа мог Исуса Христа. Међутим муж хваста се мојим наследством и троши га са недостојним и поганим

идолопоклоницима, мене је као врачу и богохулницу ставио под таку свирепу стражу, да очекујем смрт. И стварно, мени ништа друго не остаје него да испустим душу и паднем мртва. Мада ћу се у смрти веселити због исповедања Господа мог Исуса Христа, ипак силно тугујем што гледам где се сва моја богатства која сам обећала Богу, расипају рукама људи незнабожних и туђих Богу. И тога ради молим те, о човече Божији, замоли усрдно Владику Христа: да мога мужа или остави у животу ако провиди да ће се кад тад обратити вери; или ако ће заувек остати у незнабоштву, онда нека нареди да он изиђе из средине живих и уступи место онима који почитују Бога. Јер боље му је умрети него Сина Божјег не исповедати и сметати онима који Га исповедају. Сам Христос ми је сведок да ћу се, ако будем слободна, приљубити стопама светих и старати се свим срцем о њима, као што сам и била почела. Спасевај се, човече Божи, и мене помињи“.

Свети Хрисогон посла Анастасији у одговор овакво писмо: „Хрисогон Анастасији. Теби, која се налазиш усред буре и немира овога света, ускоро ће идући по води доћи Христос и једном речју наређења Свог утишати све ђаволске олује што су навалиле на тебе. Стога, као да си на средини мора, очекуј Христа који ће доћи к теби, и у срцу свом вапиј са пророком говорећи: Што си клонула, душо моја, и што ме смућујеш? Уздај се у Бога, јер ћу га још славити, спаситеља мога и Бога мога (Псал.41:6). Надај се двоструком дару од Бога: јер теби ће се и временом наследство повратити и небеско припремити. А Господ ради тога добротворство Своје продужује кроз тешке доживљаје, да не бисмо сматрали да је рђаво оно што нам Он даје: јер ти Господ не наноси штете него те куша. И ово знај, заштита није сигурна када бива од човека, јер Свето Писмо каже: Проклет човек који се узда у човека; и благословен човек који се узда у Господа (Јерем. 17, 5. 7). Чувај се чврсто и будно од свих грехова; и само од Бога ишти утехе, држећи заповести Његове. Теби ће се скоро повратити мирно време; и усред ноћне таме посетиће те светлост цветног дана; и грануће ти сунчано ведри дани иза минуле зиме, да би ти свима који страдају за име Христово пружала времену утеху, и сама ћеш се

без сумње удостојити вечне утехе. Спасевај се о Господу и моли се за мене“.

После мало времена Анастасија, свирепо и смртно измучена од злог и незнабожног мужа, написа светом Хрисогону овако: „Исповеднику Христовом Хрисогону Анастасија. Крај дође телу моме; помени ме, да би излазећу душу моју примио Господ, за љубав кога трпим оно што ћеш чути из уста ове старице“.

Свети Хрисогон јој одговори оваквим писмом: „Хрисогон Анастасији. Светлости увек претходи тама, а после болести враћа се здравље, и после смрти наступа живот. Једним се завршетком завршавају и непријатности света у благополучности: да очајање не би владало ојађенима и празно кочоперење радоснима. Једно је море на које излазе чамци тела наших, и под једним крманошем плове душе наше. Но чамци неких су јачи, и буре им не шкоде; а других су слаби, и у пристаништу су близу потопљења: јер је близу време да погину они који не помишљају стићи у спасоносно пристаниште. Ти пак, о беспрекорна служитељко Христова, свом мишљу привежи себе за крст Христов, и припреми себе за дело Господње. А кад у том делу послужиш по својој жељи, тада ћеш са славом мучеништва прећи ка Христу“. Овим писмом свети Хрисогон изрекне пророчанство о скорој погибији Публија, злог мужа Анастасијиног. У те дане цар посла Публија са изасланицима цару Персијском. И кад путоваху морем, изненада настаде бура, и Публије потону и удави се, те тако бедник погibe са хуком. Света пак Анастасија избави се као птица из ловачке мреже, сачувавши своје девичанство, и прими целокупно наследство што јој беше остало после родитеља. И стаде опет обилазити тамнице, служећи светим страдалцима Христовим не само имањем својим, него их и тешећи мудрим и благоразумним речима, и побуђујући их на јуначко трпљење и неустрашиву смрт за Христа.

У то време цар Диоклецијан се налажаше у Аквилеји⁶²⁴ и стараше се на све могуће начине да му ниједан хришћанин не умакне и сакрије се. Из Рима га известише да су тамнице препуне хришћана и да их муче разноврсним мукама, али се

они не одричу Христа свог. Свима је њима учитељ Хрисогон; њега сви слушају, и чврсто се држе његовог учења. Тада цар нареди да све ставе на муке и уморе на разне начине, само да Хрисогона пошаљу к њему. Јер мишљаше цар, ако Хрисогона победи, лако ће онда савладати све остале хришћане.

Када светог Хрисогона вођаху к цару на суд, Анастасија иђаше за њим издалека. Угледавши светитеља, цар му најпре стаде говорити врло благо: Хрисогоне, прими добар савет: пређи у нашу веру и угоди боговима, а себи изабери веселје место невоља, и корисно место некорисног. Још знај да ћу те не само ослободити мука и даровати ти слатко видело, него ћу те одмах поставити и за епарха великога града Рима. – Светитељ одговори: Ја познадох јединога Бога, и Он ми је слађи од свакога видела, милији од свакога живота, скупоченији од сваког блага. У Њега и срцем верујем; Њега и устима исповедам, и душом почитујем, и колена своја пред њим преклањам јавно; а многе богове твоје, и басне, и демоне, нипошто нећу поштовати, јер о њима мислим што и Сократ, који каже: Од њих треба бежати свом снагом, јер су варалице људи и познати душеубице. Дарови пак и почести које ми обећаваш, за мене не значе ништа до сан и сенку.

Не подносећи овако смеле речи Хрисогонове, цар нареди војницима да одмах одведу Хрисогона у забачено место и одсеку му главу. И лежаше тело светитељево на обали морској, недалеко од обиталишта неког презвитера Зоила, човека светог, и трију девојака, сестара по телу и духу: Агапије, Хионије и Ирине.⁶²⁵ Тај презвитер, неким откривењем Божјим сазнавши за тело светог Хрисогона, узео га са главом, положи у ковчег и сакри у своме дому.⁶²⁶ И у тридесети дан њему се свети Хрисогон јави у виђењу и рече: Знај да ће за ових девет дана те три девице Христове, које живе близу тебе, бити узете на мучење. Но ти реци слушкињи Господњој Анастасији, да их брижљиво храбри на јуначки подвиг док се не овенчају страдањем. А и ти имај добру наду, да ћеш примити слатке плодове трудова својих: јер ћеш се ускоро ослободити земаљског света и бити одведен Христу са пострадалима за Њега.

То исто би откривено и светој Анастасији. И она, побуђивана Духом Божјим, дође дому презвитера Зоила, кога дотад није познавала, и питаше га где су те девице о чијој будућој мученичкој кончини њему би откривено у виђењу. Презвитер јој показа њихову кућу, и света Анастасија проведе с њима једну ноћ, с љубављу им говорећи многе спасоносне и пуне божанске љубави поуке, и на тај начин соколећи их да јуначки стоје за Христа женика свог до проливања крви своје за Њега. Том приликом света Анастасија виде и мошти мученика Христова, светог Хрисогона, милог учитеља свог, и плака над њима дуго од свег срца, препоручујући себе његовим молитвама.

Затим се опет света Анастасија врати у Аквилеју. И би као што рече свети Хрисогон презвитеру Зоилу у виђењу: за девет дана презвитер Зоил се престаи ка Господу; а свете девице: Агапија, Хионија и Ирина, бише ухваћене, и пред цара Диоклецијана на суд изведене. Он их дуго и ласкама и претњама наговараше и примораваше да идолима принесу жртве; али пошто оне нипошто не хтедоше, он их врже у тамницу. А света Анастасија одмах, по обичају свом, оде к овим светим девојкама, и тешаше их уздањем у сигурну помоћ Христову и надом у славну победу и тријумф над непријатељем.

У то време цар отпутова у Македонију због неких народних послова, а свете три девојке бише предате мучитељу Дулкицију. Овај их подврже испитивању и мучењу, па их уручи неком Сисинију комиту⁶²⁷ на истјазавање. Сисиније врже свету Агапију и Хионију у огањ, где оне и скончаше предавши дух Богу а тела своја оставивши у огњу читава и неповређена. Свету пак Ирину један од комитових војника устрели стрелом, и светитељка сконча. Света тела њихова узе света Анастасија, зави их у беле плаштанице са мирисима, и богобојажљиво положи на чесном месту, величајући њихова страдања.

После тога света Анастасија хођаше из града у град, и из земље у земљу, служећи светим сужњима по тамницама, збрињавајући о свом трошку Христове сужње храном и пићем и лековима и сваком потребом, олакшавајући муке великим страдалцима и телом изнемоглима, и златом купујући у тамничких стражара одмор многогодишњим сужњима. Због тога

она и би названа узорешителница: јер многима раздреши узе својим тајним старањем о њима, многима издејствова олакшице, многима исцели неизлечиве ране својим заузимањем и видањем, многе полумртве оживи својим служењем, а охрабри здраве који иђаху на мучење. Беше света Анастасија и лекарску науку изучила, те сама лечаше оне у ранама, и не гнушаше се носити на својим рукама оне који не беху у стању владати својим ногама и рукама, Христа ради поломљеним и изранављеним; такве она својим рукама храњаше и појаше, и гној им чишћаше, и ране превијаше. И светој Анастасији беше радост и весеље само ово: да као саоме Христу усрдно послужи онима који страдају за исповедање преслатког имена Христовог. О томе се она свом мишљу својом стараше; на томе она свим усрђем својим рађаше, и око тога се она свом снагом својом труђаше, немоћ природе своје савлађујући чврстином душе и јунаштвом, и љубављу к Богу и ближњима, а врх свега љубављу к светим страдалцима, увек блиских Богу, о којима она са Давидом збораше: Како су ми драгоцени пријатељи твоји, Боже! (Псал.138:17).

Када света узорешителница Анастасија борављаше у Македонији, она се и тамо бављаше својим уобичајеним служењем светима. Тамо се она упозна са једном врло младом удовицом, по имену Теодотијом, која беше родом из Витинијског града Никеје. После смрти свога мужа Теодотија остаде са три своја мала синчића, и живљаше у Македонији, проводећи своје удовичке дане у побожном хришћанском живљењу. Блажена Анастасија често обитаваше код ове удовице, јер је љубљаше као верну слушкињу Христову, и тешаху се међусобно слатким разговорима о преслаткој љубави Божјој, ради које толики светитељи Божји душе своје с радошћу положише. Но после извесног времена сазнаде се да је Теодотија хришћанка. Као таква она би изведена на суд пред цара. За време тог нечастивог суђења неко из цареве свите, по имену Левкадије, би рањен Теодотијином лепотом, и моли цара да је не погубљује, него да му је да за жену. Цар одмах пристаде на то, надајући се да ће је муж брже обратити к боговима.

Левкадије узе Теодотију са децом њеном и одведе кући својој. И шта све он не учини, и шта све не изговори, молећи Теодотију, и саветујући јој, и ласкајући јој, и претећи јој, да учини ове две ствари: да се одрекне Христа и да пристане да му буде жена. А Теодотија му одговараше: Ако се трудиш да ме добијеш за своју жену да би располагао мојим богатствима и имањима, ево ја ти их све добровољно поклањам, само ме остави да Христу служим, еда бих место свих богатстава једино Христа наследила. Ако пак желиш мене волећи моју лепоту, и паштиш се да ме од Христа одвратиш, онда знај, ти покушаваш немогућу ствар: јер ћеш пре лепоту моју у нелепоту изменити, и живот у смрт, но што ћеш ум мој отргнути од Христа и приволети ме на брак с тобом.

Тих дана појави се потреба те Левкадије отиде са царем некуда на пут, а Теодотију остави у своме дому. И задржа се Левкадије на путу дуго време. Теодотија пак пошто се мало одмори, служаше са светом Анастасијом сужњима, болне исцељујући, мртве сахрањујући, а живе на велике подвиге укрепљујући. Међутим цар Диоклецијан би и овом приликом извештен, да су по градовима тамнице препуне хришћана, и нема где да се смештају други сужњи. Тада незнабожни мучитељ нареди да за једну ноћ буду на разне начине побијени сви хришћани по тамницама, да би тамнице могле примити у себе друге хришћане. И би за то одређена једна ноћ, која безброј мученика посла ка незалазном дану, успававши им тела сном помоћу разноврсних смрти: јер једне посече мач, друге потопа вода, неке сажегоше ужарене пећи, а неке живе прими утроба земље, јер побацавши их у дубоке ровове и јаме, живе их засуше песком и камењем.

А кад свану, мученикољубива Анастасија блажена по обичају свом дође у једну од тамница, и не наставши никога она испуни ваздух плачем и ридањем. Упитана од тамошњих војника зашто тако рида, она одговори: Тражим слуге Бога мога који јуче беху у овој тамници, а сада не знам где су. – Војници пак, познавши да је хришћанка, одмах је ухватише и одведоше к царском намеснику Илирије Флору. Када намесник упита свету Анастасију: Јеси ли хришћанка? она громогласно одговори:

Ваистину, хришћанка сам. Јер што теби изгледа одвратно, то је мени премило. Назив хришћанин за вас је богохулан, а за мене драгоцен и славан. – Када пак намесник сазнаде да је Анастасија из Рима и високог рода, он је упита: Шта те онда покрену да оставиш своје славно отачаство Рим и дођеш овамо? – Светитељка одговори: Шта друго осим глас Господа мог који ме призива к себи, јер Њему јединоме следујући, ја оставих отачаство и пријатеље, и узевши крст Христа мога, брзим и радосним корацима кренух стопама Његовим. – Намесник је упита: Где је тај кога ти називаш Христос? – Светитељка одговори: Нема места где Христа не би било. Он је на небу, Он је у мору, Он је на земљи, Он је и у свима који Га призивају и боје Га се, просвећујући им разуме и свагда пребивајући с њима. – Намесник је упита: Где су ти који се боје Христа твога, о којима говориш, кажи нам да их упознамо? – Светитељка одговори: Досада беху с нама на земљи у телу, а сада су, оставивши ово доле, на небесима, и са висине гледају на нас: јер им то издејствова смрт коју примише за Христа. Међу њих бићу увршћена и ја, јер желим да кренем истим путем којима и они.

Пошто царски намесник није могао предузети ништа против високородне Римљанке док не обавести о њој цара, он написа подробен извештај о Анастасији и посла Диоклецијану. Диоклецијану пак беху познати и Анастасијини родитељи, и њен муж, и она сама. И дознавши да Анастасија троши на убоге хришћане имање што наследи од родитеља, он, желећи да се докопа тог имања, нареди да му доведу Анастасију. Када Анастасију доведоше пред њега, он је стаде распитивати за њено имање, више волећи богатство неголи богове своје. И говораше: Где су ризнице што су остале од твога оца? – Светитељка одговори храбро: Да ми је још нешто остало од ризница и имања, којима бих још могла служити слугама Христа мог, онда ја не бих предала себе у руке онима који ишту крви хришћанске. Али пошто сам сва блага већ потрошила како треба, мени остаје још само тело моје, и ево хитам да и њега принесем на дар Христу моме.

Цар, видећи Анастасијино Неустрашиво изјашњавање, и осећајући јуначку храброст душе њене, изгуби наду да ће је речима савладати и ишта добити од њених богатстава пошто их је потрошила. При томе он се бојаше да се упусти у дуг разговор с њом, да га она не би посрамила мудрим речима својим. Зато нареди да Анастасију одведу епарху, говорећи: Не доликује царевом велељепију да разговара са безумном женом.

Епарх мирним гласом рече Анастасији: жено, зашто нећеш да боговима принесеш жртве као што их отац твој приношаше, него оставивши их почитујеш Христа кога не знаш, који је од Јевреја рођен, а од њих и убијен као злочинац. – Анастасија одговори: И ја у дому свом имаћих и богове и богиње, златне и сребрне и бакарне, и видећи их где онако узалудни служе птицама за слетишта а пауцима и мувама за обиталишта, ја их побацах у огањ, да им птице, пауци и муве не би наносили срамоту. И изиђоше ми из огња новци златни и сребрни и бакарни, те ја за те новце многе гладне нахраних, наге оденух, невољне помогах, и потребите збринух. И тако богове који стајаху узалудни и некорисни, ја употребих на корист многима. – Разјарен, епарх викну: Ја о том безбожном делу твој нећу ни да слушам ушима својим. – Светитељка се насмеја и рече: Чудим се, судијо, расуђивању твојем, те дело моје називаш безбожним делом. Јер да је у тих бездахних идола било бар једно чувство, или једна ма каква сила, шта би их онда спречило да се отму из руку које их разбијају, или да одмазде тим разбијачима? или бар да од вас заишту помоћ? Али они и не знају шта се с њима збива! – Судија прекину Анастасији реч викнувши: Свебожанствени цар наш нареди све празне речи оставити и од двога једно учинити: или боговима принеси жртву, или ћеш зло погинути. – А светитељка говораше да за Христа умрети, то не значи погинути него се обрести у вечном животу.

После многих оваквих узајамних речи епарх увиде да је света Анастасија непоколебљива, па оде и обавести цара. Диоклецијан се силно разгневи и док размишљаху шта да чини с Анастасијом, неко од саветника предложи цару да Анастасију преда врховном жрецу Капитолском Улпијану, да је он или речима придобије или мукама присили, но ако се она не покори,

да је смрћу уништи. Све пак што би остало од Анастасијиног имања, нека Улпијан преда Капитолу. Овај савет се допаде цару, к он одмах предаде свету Анастасију врховном жрецу Улпијану.

Улпијан узе Анастасију и чесно одведе својој кући, желећи да је улови љубазношћу а не јарошћу. И пошто је дуго и ласкаво саветовао Анастасију, он изложи пред њом две врсте сасвим супротних ствари: на једној страни све дивне предмете овога света, а на другој све справе за мучење, страшне и за гледање. Дакле, на једној страни драго камење, на супротној оштре каме! на једној – златни и кристални кревети са скупоценом постељином, на другој – гвоздени усијани кревети засути жеравицом; на једној – ћердани, минђуше и разни златни и бисерни накити, на другој – окови, ланци и железни конопци; на једној – раскошна огледала и сав прибор за женско улепшавање, на другој – гвоздени гребени за дерање тела и клешта за кидање мяса и железна бодила; на једној – најскупоценије хаљине, на другој – опеке и пртене крпе за трљање и подљубљивање нанесених за време мучења рана.

Ради чега то уради овај лукави и подмукли архијрец? Ради чега стави према дивним стварима ужаоне, и према пријатнима непријатне, према примамљивима одвратне? Ради тога да: или помоћу првих преласти или помоћу других уплаши невесту Христову. Но она, презирући прве, није се плашила других; и вољом својом грљаше справе за мучење а не женске наките. И шта постиже бедни архијрец? Оно што говори пророк: Неправда превари себе саму ([Псал.26:12](#)). Тако и архијрец све то, не знајући, устроји на своју срамоту и стид. Јер се у свему томе обелодани, с једне стране Анастасијино велико јунаштво и њена љубав према Христу, а с друге стране немоћ и ништавност Улпијановог злоумишљаја и лукавства и подмуклости и преваре. Јер када архијрец, рече светој Анастасији: „Изабери себи од ових двеју страна коју хоћеш“, она погледавши на страну где бежу изложене световне ствари рече: „То је твоје, ђаволе, и оних који теби служе; са њима ћеш бити предат вечној погибљи“. Погледавши пак на окове и остале страхотне справе за мучење, света Анастасија рече: „Окићена овим, ја ћу се

милом женику мом Христу показати предивна и свепријатна. Ово дакле изабирам, а оно презирем; ово иштем, а оно одбацујем; ово волим због милог Господа мог, а оно мрзим и плујем“.

Међутим архијрец још штеђаше Анастасију, и не губљаше наду да ће се она променити. Зато јој предложи три дана на размишљање. Овај предлог тешко паде мученици, и она рече: Зашто одлажеш? Зашто ме одмах не ставиш на муке? Шта друго очекујеш да чујеш од мене сем овога што ти говорим сада? Боговима твојим жртве принети нећу, и вољи твојој и цара твога покорити се нећу. Напротив, жртву хвале принећу Цару векова, једином бесмртном Богу мом, за кога полажем душу своју, и твоје муке презирем, само да Христа добијем који је живот вечни. – Упита је жрец: Еда ли и ти, безумнице, желиш себи смрт као што је Христова? – А мученица, чувши где спомиње смрт Христову, испуни се радости и рече: Амин! Амин! Нека ми то буде, Христе Царе! – Жрец је упита: А шта значи та реч Амин? – Светитељка одговори: Ти ниси достојан ту реч ни схватити ни изговорити. Јер нико паметан не лије скупоцено миро у покварен суд.

Тада Улпијан нареди да Анастасију на три дана одведу к познатим јој женама и њеним некадањим сусеткама и другарицама, да је оне усаветују, и раскраве јој срце да се врати отачаским боговима. И шта све не чињаху те лукаве и незнабожне жене! какве речи, какве савете, каква ласкања, и каква мила и пристојна шапутања не уливаху у њене уши, дочаравајући уму њеном лепоту и сласти овога света! Али света Анастасија беше за све то глува и нема. Па усто она у току та три дана не окуси ни хлеба ни воде, само у срцу свом непрестано вапијаше ка Христу, Женику свом.

По истеку три дана врховни жрец идолопоклонички Улпијан, видећи да је света Анастасија у исповедању Христа непоколебљива као стуб и гора непокретна, донесе одлуку да је стави на муке. Али претходно зажеље бедник да чисту голубицу Христову оскврнави својом нечистотом. И када хтеде да је се дотакне, он тог часа ослепи и спопаде га таква главобоља, да он као безуман викаше и призиваше своје богове у помоћ. Онда

нареди да га однесу у идолски храм, надајући се исцељењу од богова којима служи. Али уместо помоћи њега снађе огромна штета, и уместо живота он доби смрт, јер тамо у мукама изврже душу своју, и отиде к боговима својим у пакао.

Глас о томе брзо се пронесе на све стране. А света Анастасија постаде слободна. И отишавши одатле она отиде код гореспоменуте духовне сестре своје Теодотије, која је пребивала у дому Левкадија комита, и исприча јој све што је претрпела, и о чуду које Бог учини преко ње, и о милости коју изли на њу. После пак неколико дана врати се комит Левкадије из Витиније. И поново као и први пут стаде наговарати Теодотију и благим и страшилним речима на два безакоња: на веру у нечастиве богове своје и на погани брак са њим. Но видевши да од тога нема ништа, и још сазнавши да је и Анастасија ту, он се страховито разгњеви. И одмах узе Анастасију, свеза је и предаде суду, а Теодотију са децом њеном посла везану Витинијском антипату,⁶²⁸ Никитију, са писменим извештајем о свему што се односи на њу.

Блажена Теодотија, доведена к антипату Никитију, би изведена на суд. И када јој судија, саслушавајући је, поче претити мукама, тада њен најстарији син Евод, мали дечко, рече: Ми се, судијо, не бојимо мука од људи, јер оне осигуравају телу нераспадљивост а души бесмртност; него се бојимо Бога који може и душу и тело погубити у паклу огњеном (Мт. 10, 28). – Судија одмах нареди да дечка прухем бију све док му крв не потече, и то наочиглед мајке. А мајка гледајући то радоваше се, и речима сокољаше чедо своје да јуначки трпи.

После тога Теодотија би предата неком бесрамнику Гиртаку да је оскврни. Али када овај приступи к целомудреној слушкињи Христовој и хтеде да је се дотакне, угледа крај ње блиставог младића, који љутито погледа на њега бестидника, и удари га силно руком по лицу и раскрвави га. За ово чудо дознаде и антипат. Али он, уместо да у томе види доказ како Бог чува чистоту целомудреника, постаде још безумнији и то чудо приписиваше мађијама. И наредивши да се пећ силно ужеже, он врже у њу мајку са троје деце. И тако света Теодотија са

благословеним плодом утробе своје постаде благословена и благопријатна жртва Богу, јер тамо и сконча.⁶²⁹

У то пак време света Анастасија бејаше у тамници Илирског игемона. Јер овај, будући златољубив, а чувши да је Анастасија богата и има много имања, дозвола је насамом и рече јој: Знам, жено, да си богата имањем, а да си по вери хришћанка, што и сама не скриваш. Изврши дакле заповести Христа вашег, који вам законом наређује да сва богатства презирете и постанете сироти: уступи ми своје богатство и наслеђе и сва имања. Поступивши тако, ти ћеш стећи двоструки добитак: и заповест ћеш Христову испунити, и слободу ћеш добити од нас, те ћеш без страха и сметње послужити Богу своме. – На то премудра Анастасија одговори благоразумно: Али, судијо, негде је у Еванђељу рекао Христос мој: Продај имање своје и подај сиромасима, и имаћеш благо на небу (Мт. 19, 21). А ти си богат; и ко би био тако безуман да теби да оно што припада сиромасима? и ко би био тако луд да храну гладних да ономе који у сластима и насладама живи? Али када бих те видела гладна, и жедна, и нага, и болесна, и у тамницу вргнута, ја бих онда учинила теби што нам је заповеђено од Христа: нахранила бих те, напојила бих те, оденула бих те, посетила бих те, послужила бих ти, помогла бих ти, дајући ти што је потребно.

Разгњевивши се, игемон затвори свету Анастасију у мрачној тамници, и тридесет дана мораше је глађу. Али света мученица се храњаше надом својом, – Господом Христом, јер јој то беше слатка храна и у тескоби утеха. И њој се сваке ноћи јављаше света мученица Теодотија, и испуњаваше јој срце весељем, и укрепљаваше је. И Анастасија разговараше с њом дуго о многим стварима, и распитиваше је. Једном је упита ово: како она долази к њој после смрти? – Света Теодотија јој објасни, да је душама мученика дарована од Бога нарочита благодат, да по одласку са земље долазе којима хоће на земљи, разговарају с њима, и теше их.

Затим игемон, пошто већ прође тридесет дана, виде да Анастасија није изнемогла од глади већ је здрава и радосна, разгњеви се на стражаре сматрајући да су јој они давали храну, па затвори Анастасију у најсигурнију тамницу, запечати тамницу

својим печатом, и поставивши највернију стражу, продужи других тридесет дана мучити Анастасију глађу и жеђу. А света Анастасија и дању и ноћу храњаше се и напајаше сузама, молећи се Богу непрестано.

А кад истекоше и ових тридесет дана, игемон изведе Анастасију из тамнице, па видевши да се у лицу није променила, осуди је на смрт, и то да са другим осуђеницима, осуђенима на смрт за разне злочине, буде потопљена у мору. Међу њима се налажаше и један благочестив човек, по имену Евтихијан, који за Христа беше лишен целокупног имања свог, па осуђен на исту смрт. Све осуђенике посадише на лађу и извезоше на море. А кад стигоше наред пучине морске, војници пробушише лађу на много места да би потонула, а сами седоше у припремљени чамац, и одвеслаше ка обали. И када лађа већ поче тонути, сви осуђеници на лађи изненада угледаше свету мученицу Теодотију где уреди једра и крмани крмом ка обали, и лађа пловљаше сасвим сигурно. Гледајући то чудо и видећи да су спасени од потопљења, сви осуђеници припадоше к ногама двоје хришћана:

Евтихијана и Анастасије, изјављујући да желе постати хришћани. И кад се срећно искрцаше на копно, они бише од Евтихијана и Анастасије научени вери у Господа нашег Исуса Христа, и крстише се. А беше сто двадесет душа које се спасоше од потопљења и повероваше у Господа. Када пак игемон сазнаде за то, он све њих погуби на разне начине. А односно свете мученице Анастасије нареди да је између четири стуба растегнуту и везану огњем спале.

И тако заврши свој страдачки подвиг блажена Узорешителница, разрешивши се телесних уза и отишавши ка жељеној слободи небеској.⁶³⁰ Свето пак тело њено, неповређено од огња, измоли од игемонове жене једна побожна жена по имену Аполинарија, и чесно сахрани у врту крај куће своје. А када касније престаде гоњење, она над гробом свете великомученице Анастасије подиже цркву. Након пак много година чесне мошти свете великомученице бише свечано пренете у престоницу Цариград, на заштиту и спасење граду, а у

славу Христа Бога нашего, со Отцом и Святым Духом во Едином
Божестве славяемого вовеки. Амин.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА ХРИСОГОНА

СВЕТИ и богомудри учитељ свете великомученице Анастасије Узорешителнице. Пострадао у Никеји под царем Диоклецијаном.⁶³¹

СПОМЕН СВЕТЕ МУЧЕНИЦЕ ТЕОДОТИЈЕ и троје деце њене

МЛАДА удовица са троје деце. Саподвижница свете великомученице Анастасије Узорешителнице. Спаљена са своје троје деце у ужареној пећи, у Никеји.⁶³²

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА ЗОИЛА

СВЕТИ мученик Зоил ради вечнога живота у Христу
жртовао свој привремени земаљски живот.

23. Децембар

СТРАДАЊЕ СВЕТИХ ДЕСЕТ МУЧЕНИКА КРИТСКИХ

РИМСКИ цар Декије постави на острву Криту за поглавара свога имењака Декија, који своме цару беше сличан по свирепости, насилништву и гоњењу хришћана. Чим дође на острво Крит, поглавар Декије одмах издаде наређење, да све који верују у Христа доводе к њему на мучење. И довођаху к њему хришћане тврде у вери, и он их после многих испитивања и мучења погубљиваше на разне начине. У то време бише узети и доведени к мучитељу и ова десеторица изванредних људи. Беху они родом из разних градова: Из Гортинског града Теодул, Сатурнин, Евпор, Геласије и Евникијан; из Киоса Зотик; из Епинеја Помпије и Агатопус; из Кидоније Василид; из Ираклије Еварест. Сви они подједнако стремљаху к вечном небеском блаженству. Они предстадоше мучитељу, и какве све смеле речи не изговорише они! какво јунаштво не показаше! каква све мучења не доживеше! каква злостављања не победише трпљењем! Њих бише, мучише, по земљи вукоше, камењем тукоше, исмеваше, пљуваше; и сваку врсту поруге они трпеше у току тридесет дана. А за 23. децембар би одређено последње суђење.

Тогa дана судија заседе на судишту, и страдалци бише приведени на завршно ислеђење, сви пуни јунаштва и неустрашивости. Поглавар пак беснијаше од јарости и безумља, жудан да страдалце љутим мукама намучи и умори; а они беху готови да трпе до последњег даха. Крволочни игемон гњевно погледа на њих и рече: Какво је то безумље ваше, да вас ни разум ни време не научи ономе што је корисно по вас? – Затим, као устрашивши их већ самим гњевом, он додаде: Принесите жртву; а ако нећете, ја вам више ништа говорити нећу, и ви ћете познати ко је Декије, коме ви нећете да се покорите. – На то мученици одговорише: Игемоне, ми и речју и делом, и то у току доста времена, јасно вам показасмо, да нећемо ни боговима принети жртве нити се вашем наређењу покорити. – А игемон, упадајући им у реч, упита: Зар ни најмање не помишљате на муке, несрећници? – Светитељи одговорише: Ми се уопште не

бојимо мука, него смо ти штавише веома благодарни што си нам припремио таку духовну гозбу, тојест мучење за Христа, припремио, и позвао нас на њу. – Игемон рече: Још мало па нећете тако говорити више, јер ћете упознати силу великих богова које ви бестидно хулите, не стидећи се многих овде присутних мудрих лица, која почитују најпрвога међу боговима Зевса, затим Херу, Реју и остале. Сада ћете бити стављени на такве муке, да ће не само нестати вашег јунаштва, него ће страх обузети и друге који су непокорни као и ви, само ако се обрету такви.

На то чврсти душом мужеви одговорише: Не говори нам, игемоне, о Зевсу и његовој матери Реји! То за нас није новост: слушали смо ми од отаца наших о његовом пореклу, животу и нарави. Он је био толико неуздржљив и толико покварен, да је блудочинствовао не само са женама него и са мушкарцима; враџбинама и мађионичарском вештином он је мењао свој спољашњи изглед само да би своју похотљивост задовољио, и стално је скврнавио себе срамним делима. Неки пак, обузети истом страшћу, следоваху његовим гадостима; и они га прогласише за бога, и храмове му подигоше, и жртве му стадоше приносити, да би се сматрало да је и богу пријатно оно што је њима по вољи, и да блудничко и похотљиво живљење не само није одвратно богу, него је, авај! такво живљење својствено богу.

Док угодници Божји говораху тако, игемон се кидаше од гњева осећајући да су они у праву. Притом још више беснијаше народ, и кидисаше на мученике, и рукама би их растргао, да Декије својом виком и махањем руку не прекине народну узбуну и метеж. Пошто завлада тишина, игемон стаде размишљати какву љуту смрт да измисли за мученике. И по наређењу игемоновом мучитељи зграбише светитеље да их муче; и стадоше их стављати на разне муке, но све оне беху подједнаке по свирепости и боловима. Један од њих би обешен и струган железним ноктима: жиле му се чупаху, и парчад меса од тела његова на земљу падаху. Друге камењем и оштрим моткама тукоше по ребрима све до костију. Трећи, бијени тешким оловом, зглобови им се изглављиваху, а кости ломљаху

и дробљаху. Свакога мучаху на посебан начин. Чак је болно и слушати о тако бездушним мучењима: јер као што је за жалостиве неподношљиво гледати на та мучења, тако је тешко и слушати њихово подробно описивање. Међутим мученици примаху такве муке сасвим спокојно, или тачније рећи: трпљаху их с радошћу, и онима који унаоколо стајаху изгледало је да мученици страдају не толико од бола колико жале што је тих мука тако мало и што их не стављају на још многобројније муке. Стога се стицаху к њима да погледају на њих као на нешто ново и необично сви, и верни и неверни: верни који тајно држаху веру хитаху да се надиве јунаштву страдалника, и да кроз то утврде себе у вери; а неверни хитаху да се наругају трпљењу светих и да, гледајући на њихово страшно мучење, уживају у њиховим мукама. При томе они не само не показиваху никакво сажаљење, него подстицаху игемона и мучитеље на још већу бездушност. Тако подстицан од ових, игемон издаваше наређења, а мучитељи их извршиваху; биров пак у то време викаше: Поштедите себе саме! покорите се управљачима! принесите жртву боговима!

Међутим мученици усред таквих и толиких бездушних мучења беху својим јуначким трпљењем изнад свих: изнад народа и бирова и мучитеља и самога игемона; а пре свега – изнад кнеза њиховог Сатане и свуколике силе његове. Јер сви мученици, као да су се договорили, клицаху једним устима: Ми смо хришћани! ми смо Христова жртва, заклана за Христа! Ако и хиљадама пута треба умрети, умрећемо радо!

Када свети мученици показаше да све муке нису ништа за њих, тада ревносни слуга Сатанин Декије, изгубивши наду да их може убедити или принудити да боговима принесу жртву, донесе смртну пресуду: да буду посечени мачем. Тада свете страдалце поведоше на губилиште, недалеко од града. То се губилиште називало Алонијум. На путу ка губилишту страдалци пројавише нешто ново и необично: за све време мучења једнодушни и једномислени, они се пред крај стадоше препирати међу собом, ко ће од њих први ступити под мач и најпре примити венац. Но ту препирку прекинути Теодул, један од овог светог збора, говорећи да ће између њих бити први онај

који после свих подметне под мач главу своју: јер ако се он, гледајући испред себе посечење и смрт свих осталих пријатеља својих, ни најмање не уплаши, нити покаже икакву тугу, нити му се лице измени, онда ће се он ваистину јавити као најодлучнији подвижник и победник. Ове Теодулове речи свима се допадоше. Тада они прво одпеваше заједничку песму Богу: „Благословен Господ, који нас не даде, зубима њиховим да нас растржу! Душа се наша избави као птица из замке ловачке“ ... и остало.⁶³³ Затим, дошавши на губилиште, сваки од њих прочита ову молитву: „Опрости, Господе, слугама Твојим, и прими проливање крви наше за нас и за наше сроднике и пријатеље и за сво отачаство, да се ослободе од таме незнања и светлим очима угледају хришћанску веру, и познаду Тебе, Истиниту Светлост, Царе Вечни!“

Пошто се они тако помолише Богу, стадоше им једном за другим одсецати свете и добропобедне главе, а душе њихове с радошћу узлажаху ка Христу Богу. После пак њиховог посечења, када џелати отидоше, неки од хришћана што остадоше на губилишту, сабраше света тела блажених мученика и чесно погребеше.⁶³⁴

Када престаде гоњење и опет засија хришћанска вера, блажени Павле, епископ града Гортине, допутова са острва Крита у Цариград, и изради дозволу да пренесе тела светих десет мученика из места Алонијума, у коме су они били погребени после посечења мачем, у Гортину. Вративши се на Крит и стигавши у место Алонијум са мноштвом хришћана, од којих су неки били присутни при страдању светих, он обрете мошти светих десет мученика читаве – нетљене, и свечано их пренесе на заштиту граду и на помоћ свима којима је помоћ потребна. Њиховим молитвама нека се удостојимо и ми постати заједничари уготовљених њима небеских блага, благодаћу и човекољубљем Господа нашега Исуса Христа, коме са Оцем и Светим Духом част и слава вавек. Амин.

ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ НИФОНТА, епископа Кипарског

ПРЕПОДОБНИ Нифонт родио се у Пафлагонији у граду Плагиону,⁶³⁵ син једног знаменитог човека по имену Агапита. У дечјим годинама својим Нифонт би поверен војводи Саватију, кога Константин Велики беше послао из Цариграда у Пафлагонију. Војвода одасла дечака са својим протовестиаријем⁶³⁶ у Цариград својој жени ради школовања. И стаде се дечко учити у презвитера Петра, који живљаше у двору војводином, и учаше се прилежно и успешно, јер беше бистар и способан. У дечјим годинама својим Нифонт беше добар, тих, кротак, смирен, и стално је ишао у цркву. А када зађе у младићске године, он се поче помало кварити поред рђавих другова: јер младићи, ако не живе под строгим надзором, лако подлежу рђавом утицају. И када се међу одраслим људима добар лако квари од рђавога, као што је речено: „са неваљалим ћеш се покварити“ (Псал.17:27), утолико пре то се дешава међу младићима, који су природно више склони злу него добру, као што је писано: Разум човеков усрдно нагиње ка злу од младости његове (1. Мојс. 8, 21). Тако и млади Нифонт поче живети у нераду и лењости, и јести без мере и опијати се. Затим се научи од неваљалих младића празнословити и псовати, на представе глумачке одлазити, а потом и срамна дела чинити; и све ноћи провођаше лакомислено с младићима, прљајући себе нечистим гресима. Усто он поче и да краде, и да се свађа са свима, и да се туче. И беше он на саблазан другим младим људима, пошто он не само сам чињаше свако безакоње него и многе друге навођаше на то.

Један познаник Нифонтов по имену Василије, стално му говораше: Тешко теби, Нифонте! ти си жив телом, али си већ умро душом, и само твоја сенка хода међу људима! – А Нифонт понекад не обраћаше пажњу на те речи, понекад пак почињаше јецати и плакати због грехова својих; ипак, вучен својим рђавим навикама као уздом, он потоњаваше у поганим делима као у мору, и потпуно изгубивши наду на спасење говораше: Ја сам

већ пропао и не могу се вратити на покајање, онда бар да се овде науживам земаљских сласти. – И ђаво толико осурови срце Нифонту, да се он више уопште није могао молити: јер у њега на срцу свагда лежаше као камен. Госпођа пак код које Нифонт живљаше, гледајући такво развратно живљење његово, са болом у срцу говораше: Авај мени! откуда ме снађе ова напаст? – И много пута она га саветоваше, и свађаше се с њим, и грђаше га, и бијаше га, али се он не поправљаше.

Ово се износи да се покаже како је велико милосрђе Божје којим он изводи вредносно из недостојнога и од грешника чини праведнике, и да нема греха који побеђује човекољубље Божије. Још се ово износи зато, да и ми грешни имамо пример како не треба да очајавамо када утонемо у многа безакоња него да исправимо себе покајањем као Нифонт. О, како дивно поправи себе Нифонт! Он који беше сасуд греха, доцније истинским покајањем начини себе сасудом Светога Духа, као што ће се видети из казивања које следи.

Нифонт имађаше једног пријатеља по имену Никодим. Једном оде к њему Нифонт; Никодим погледа у њега и препаде се, с чуђењем посматрајући његово лице. Нифонт га упита: Што тако гледаш на мене као да се не познајемо? – Никодим одговори: „Веруј ми, брате, ја те никада не видех таквога као сада: лице ти је страшно као у црнца“,

Чувши то младић се уплаши, а уједно и застиде, па покривши лице руком отиде жалостан. Путем пак он говораше сам себи: Тешко мени грешноме! када сам у овом свету црн душом и телом, шта ли ћу онда бити на суду Божјем? како ћу изаћи пред лице Божије? Тешко мени страсноме! где си сада, душо моја? Авај мени! шта да радим? могу ли се ја покајати? има ли, ко би ме упутио на покајање и рекао ми да ли се могу спасти? Како ћу рећи Богу: „помилуј ме!“ када сам учинио пред Њим толика гадна дела?

То, и још много друго говорећи себи, Нифонт стиже дома тужан и сав скрхан; у њему се бораху супротне помисли. Добра помисао говораше му: „Помоли се Богу ноћу, да поступи с тобом како он хоће“. А зла помисао противљаше се томе, говорећи: „Ако станеш на молитву, пошашавићеш, и бићеш сулуд, и сви ће

те исмевати“. – Притом му ђаво убациваше страх у ум, и силно му смућиваше душу. – А он, једва мало укрeпивши се, рече себи: Када живљах блудно, никакво ме зло не снађе; а када хоћу да се помолим Богу, зар ће ми се десити какво зло? Проклет буди ти, нечисти и препредени ђаволе, који ми нашаптаваш овако што!

Када овлада ноћ, Нифонт устаде с постеље и поче плакати и ударати се у груди, говорећи: Како ја у ранијим годинама живљах побожно и врлински, а сада умрех љуто рањен гресима. Но, Господе Боже мој, у тебе се уздам, сачувај ме, да ми некад ђаво не укради душу као лав, а нема ко да избави (ср. Псал. 7, 2. 3).

Док Нифонт стајаше на молитви и гледаше на исток, одједном наиђе мрки мрак, приближи му се, раслаби га и врже у слабост и неизмерни страх. Нифонт се ужасну и леже на своју постељу, уздишући и плачући због грехова својих. Сутрадан пак изјутра он оде у цркву; и подигавши очи своје он погледа на икону Пречисте Дјеве Марије Богородице и завапи к Њој: Помилуј ме, заступнице хришћана, Обрадована, чиста! помози ми по великој милости својој, јер си Ти узданица и нада оних који се кају. – При овим речима његовим икона Богоматере осмехну се и лице јој засија. Угледавши ово чудо, Нифонт се удиви, и поче се радовати и веселити срцем. Затим рече: О, дубино човекољубља Божија! Како је велика милост Твоја, Господе, коју Ти показујеш на онима који сагрешише пред Тобом! јер ради њих Ти си дао и Пречисту Своју Матер да буде молитвеница ка Твоме величанству!

Пошто дуго проведе у молитви, Нифонт с љубављу целива икону Пресвете Богородице, изиђе из цркве, и говораше у себи: Види, јадна душо, колико Бог љуби нас, а ми сами бежимо од Њега. Ето, Он нам је Пречисту Матер Своју дао за заступницу, а ми и ову Помоћницу одбацујемо.

После тога Нифонту се у сновиђењу јави ђаво у облику једнога момчета који му је био друг у безакоњима: стоји он према њему тужан, као да је у дубокој жалости; Нифонт погледа на њега и упита га: Зашто си тако тужан? – Ђаво одговори: Ето већ је трећи дан откако си ишао код свог друга Никодима и

покварио се. Због тога сам тужан, и не могу да подносим што си ме презрео. – Нифонт га упита: А зашто тебе то толико жалости? – Но ђаво се окрену и не даде му одговора. Нифонт се тог часа пробуди, и јасно му би да је ђаво тужан због његовог покајања. Зато брзо устаде, хитно оде у цркву, и уперивши ум и очи у ону икону Пресвете Богородице мољаше се док опет не угледа Њу где се осмехује, и он осети божанску сладост у срцу свом.

Једнога дана, идући у цркву на молитву, Нифонт угледа неког човека како се непристојно понаша на улици, и осуди га у мислима својим. А када уђе у храм Божји, он по обичају подиже очи на икону и одмах угледа Пречисту Богородицу са лицем гњевним и тужним како се одвраћа од њега. Нифонт се силно препаде, и спустивши поглед доле рече себи: „Тешко мени грешноме! ја једну радост имађах Владичице! – твоју пресвету икону; сада пак и она одвраћа лице своје од мене, а због чега, не знам“. Затим, прибирајући своје мисли, он се одједном сети да је осудио грешника, и разумеде да је због тога Мати Господња одвратила лице своје од њега. Уздахнувши из дубине срца, он кроз плач рече: Боже, прости мени грешноме: јер приграбих себи Твоје достојанство и Твоју власт и осудих ближњег свог пре Твога суда. Но Ти, Владико, смилуј се на мене, јер се у тебе нада душа моја. И ево од сада никада нећу осудити брата свога.

То и много друго говораше Нифонт са сузама, па поново подиже очи ка икони, и виде да се она осмехује као и пре. И од тога времена он стаде врло строго чувати себе од осуђивања. И тако биваше свагда кад год би Нифонт сагрешио у чему било: икона Пречисте Богоматере одвраћаше лице своје, и тиме се Нифонт поучаваше и поправљаше.

Једном када Нифонт кофом вађаше воду из бунара, ђаво га саплете и он се обема ногама оклизну и паде у бунар; и летећи наниже он се ухвати за кофу и завапи: „Владичице, помози ми!“ – И тог часа он се обрете неповређен на греди изнад бунара. Од тада, схвативши да га Богородица чува, он поче свагда имати име Њено у својим устима.

После тога Нифонт се разболе, и боловаше од Васкрса до Преполовљења, и у болести тој он ништа друго не говораше осим: „Хвала Богу моме! хвала помоћници мојој Пречистој Дјеви Матери!“ – У понедељник пак пред среду Преполовљења он се помоли овако: „Господе Боже мој, удостој ме да се причестим Светим Тајнама Твојим у дан Преполовљења, јер душа моја силно жели да се насити Пречистим Телом Твојим“.

Затим он заспа, и би му овакво виђење: две пресветле жене, сличне мироносицама, пролажаху поред његове постеље: једна у царској порфири са маслиновом гранчицом у руци, а друга, слична њој, иђаше за њом и ношаше малени сасуд са неком светињом, а држаше и стручац омочен у свети јелеј; пришавши к постељи оне се зауставише. И жена у царској порфири рече другој: Види, Анастасија, од чега болује овај младић? – Анастасија јој одговори: Он, Госпођо, болује од неуздржљивости језика свога, јер када је био здрав уста своја затварао није, и сада га Господ кажњава да не би тамо био осуђен са светом: јер њега Бог веома љуби и кажњава га, а ти, Госпођо, ако хоћеш, помилуј га и помози му. – Жена у царској порфири одговори: Помиловаћу га, само га поведи куда ми идемо. – Анастасија узме Нифонта за руку и одведе у храм светих Апостола. Тада Жена у царској порфири рече Анастасији: Узми јелеја из кандила што гори у олтару и помажи га од главе до ногу. – Анастасија га помаза и рече: Погледај, Владичице, ево ја изврших Твоје наређење. – Осмехну се Жена у царској порфири и рече: Ово је знамење милосрђа, ради кога дођосмо. – И даде Нифонту маслинову гранчицу коју држаше у руци, говорећи: Види и знај да је ова гранчица од благодати Господње; ја је дајем теби, пошто се сада изли на тебе милост свемилосрднога Бога; а ти се од сада бори са ђаволима, победићеш их лако као да су трска или сено.

Нифонт се поклони до ногу, и пробудивши се разумеде да ово виђење бејаше благослов Пречисте Богородице, и он одмах оздрави и устаде с постеље; у уторак он се окрепи храном, а на сам дан Преполовљења оде у цркву и – са великом се радошћу причести Божанским Тајнама.

Тако блажени Нифонт, уз помоћ Божју, исправи живот свој, одрече се света и постаде монах. И даде се Нифонт на подвиге и велике трудове, умртвљујући тело своје и подјармљујући га духу, и проводећи дане своје у сузама и строгом покајању. Он брижљиво постављаше стражу устима својим, веома се чувајући празнословља, још више псовања, вређања и клеветања. И прописа он себи овакво правило: силно ударити себе руком по лицу четрдесет пута када му се догоди да из неопрезности изговори непотребну или ружну реч. Понекад пак он стављаше себи у уста камен, и ношаше га дуго време говорећи себи: Боље ти је, незакониче, да камење једеш него да изговориш неку рђаву реч. – Често, затворивши се у својој келији и свукавши се, он чим било бијаше себе по свему телу тако силно, да му понекад од рана отпадаху парчад мяса са тела. Тако се упорно бораше он с невидљивим врагом, али и овај вођаше силну борбу против њега, причињавајући му свакојака зла и желећи победити његово непобедиво јунаштво. У време молитве ђаво му се јављаше некад у виду птице која скакуће пред њим, некад у виду црнога пса који налеће на њега, да би га уплашио и прекинуо му молитву; али га он одгоњаше крсним знаком. Када пак он биваше гладан, ђаво му доношаше разноврсне ђаконије од рибе и мяса и укусна јела: али је блажени тада говорио: Јело нас неће поставити пред Богом;⁶³⁷ ти ђаволе, сам једи своја јела, или их носи тамо где људи од свога стомака праве себи бога. Када светитељ бдејаше, ђаво навођаше на њега дремеж и јак сан; но блажени, чим би осетио то, узимао је штап и снажно тукао себе, говорећи: Дадох ти да једеш и пијеш, а ти хоћеш још и да спаваш. Ево ја ћу те штапом одморити. – А када би понекад осетио у себи телесну пожуду, он по читаву недељу није узимао хлеба у уста, и морио је себе глађу и жеђу док не би умртвио у себи пагубну страст. Када би пак осетио силну жеђ, он је захватао воду, стављао је пред себе, и посматрајући је говорио: Како је слатка ова вода! – Затим би сркнуо мало воде, задржао је кратко у устима, па избацио. А ђаво, не подносећи такво трпљење блаженога, громко је узвикивао: Победио си ме, Нифонте! – Међутим свети Нифонт, приписујући победу над ђаволима Божјој сили и помоћи

а не својим подвизима и уздржању, одговарао му је: Побеђујем тебе не ја него сила Бога нашега која чува слуге своје.

Бог допусти да на Нифонта дође искушење, да би се он, прекаљен као злато у топионици, обрео достојан благодати Господње. А то искушење састојало се у овоме: по дејству ђавола Нифонт би умно поремећен у току четири године. Стајаше једном Нифонт на молитви од вечера до јутра, и изненада чу он страховиту хуку која се носи с десне стране на лево. Светитељ се ужасну, и размишљао је каква је то хука; утом одмах наиђе ђаво страшилно ричући од гњева, и толико уплаши светитеља да се светитељу помрачи ум. А када светитељ једва дође к себи и хтеде да се помоли Богу и да се прекрсти, ђаво нападе на њега, говорећи: Остави молитву, и ја се нећу борити с тобом. – Блажени одговори: Нипошто те послушати нећу, нечисти душе! Ако ти је Бог наредио да ме погубиш, ја ћу то примити с благодарношћу; ако пак није, онда ћу те помоћу Божјом брзо победити.

– Ђаво му на то рече: Вараш се, Нифонте: Бога нема; јер где је Он?

То ђаво непрестано говораше Нифонту, развраћајући му ум и помрачујући. А светитељ му одговарао: Ти, ђаволе, говориш као безумник, јер: „рече безумник у срцу свом: нема Бога“ (Псал. 13, 1; 52, 1). – И хтеде светитељ да се помоли Богу, али не узможе: устима изговараше речи, а ум му се не покораваше. И беше светитељ у великој тузи имајући помрачени ум. Од тога времена он сиђе с ума, и пађаше. А када би понекад мало дошао себи, ђаво му опет не престајаше говорити: „нема Бога“. – Но светитељ му одговарао: Ако чак у блуд паднем, ако убијем, ако неко друго зло учиним, но ја се Христа мога одрећи нећу.

– А ђаво му опет говораше: Шта велиш: има ли Христа? Не, нема Христа: ја једини држим све и сва, и царујем над свим и свачим. Ко је то теби рекао, да Бога има, или да Христа има?

– Светитељ одговарао: Нећеш ме преварити, мрачна сило! одлази од мене, непријатељу сваке правде!

Међутим ђаво не одступао од светог Нифонта и непрестано се бораше с њим, помрачујући му ум и

приморавајући га да рекне: „нема Бога“. Тако светитељ проведе четири године борећи се с ђаволом и приморавајући себе на молитву. Једном он за време молитве, посумњавши има ли Бога, погледа на Спаситељеву икону, и уздахнувши из дубине срца пружи руке своје ка икони, говорећи: Боже, Боже мој, зашто си ме оставио?⁶³⁸ покажи ми јеси ли Ти Бог и нема ли другог осим Тебе, да се не бих приклонио вражјем савету. – Рекавши то, он виде где лице Христово на икони сија као сунце, и осети неисказано диван мирис. Престрављен, он се баци на земљу, говорећи: Опрости ми, Владико, што се саблазних о Тебе сумњајући у тебе, Бога мог; ево, од сада верујем да си Ти Једини Бог и Творац свеколике творевине. – Лежећи на земљи он подиже главу и погледа на икону Спасову, и виде чудесну ствар: икона Господња покреташе очи и обрве као жив човек. Нифонт кликну: Благословен Бог мој и благословено славно име Његово сада и вавек. Амин!

Од тога времена сиђе на Нифонта благодат Божија, пошто се већ навршише четири године искушења његова. После тога лице његово бејаше свагда весело и светло. И због тога се неки у недоумици питаху: Шта ово значи, толико година он хођаше тужан, а сада је радостан и весео?

И доби свети Нифонт неустрашивост према ђаволима; и исмевајући их говораше: Где су они што тврде да нема Бога? – И побеђиваше их он непрестаном молитвом.

Размишљајући пак о својим пређашњим гресима, он рече себи: Хајдемо, грешни Нифонте, у цркву; исповедимо грехе своје Господу; јер тамо нас очекује жалостиви Отац. – И пође он у цркву. А када се приближи црквеним вратима, Нифонт подиже руке у вис и јецајући горко завапи: Господе Исусе Христе, Боже мој, прими мене умрлог душом и умом! прими хулника и грешника, поганог душом и телом! прими бестидног неваљалца, и не одврати лица Твога! не реци, Владико, не знам ко си, него почуј глас мољења мога и спаси ме, јер Ти не желиш Смрти грешника; и ја те нећу оставити, нити ћу одступити од Тебе док ме не услишиш и не дарујеш ми опроштај грехова.

Док се он тако мољаше, изненада настаде силна хука с неба, и светитељ као у усхићењу угледа лице мужа пресветлог у

облаку, и виђаху се руке испружене, којима он загрли блаженога, као некада Отац блуднога сина,⁶³⁹ и целиваше га, говорећи: Добро си дошао овамо, измучено чедо моје! јер сам много патио, много тубовао због тебе. Како срце гораше очекујући када ћеш се обратити к мени, увече или изјутра; сада се радујем, сада се веселим видећи где се свим срцем обраћаш к мени.

Ово касније исприча Нифонт ученику своме, и при томе плакаше силно. После тога када се он мољаше опет, јави се ангео Божји са чашом пуном мира које изли на главу његову; и напуни се миомиром то место. Исто тако када Нифонт бијаше себе по телу задајући себи ране, ангео сиђе и кађаше око њега омиомирујући то место.

У блаженога Нифонта духовне очи беху толико просвећене, да он знађаше тајне срца људског. Са ангелима он разговараше јавно као са пријатељима својим, и ђаволе виђаше јасно. Једном када се он враћаше из цркве свете Анастасије у своју колибу, угледа на капији дома једне блуднице ангела у облику младића како горко плаче, и упита га за разлог његовог плача. Ангео одговори: Ја сам од Бога дат као чувар једном овдашњем човеку, који сада у овом дому спава са блудницом, и тиме ме веома ожалостује; не могу да гледам безаконје које он чини. Како да не плачем видећи у какву је таму пао лик Божји? – Блажени га упита: А зашто га не казниш, да би он престао са грехом? – Ангео одговори: Ја немам могућности да му се приближим, јер откако поче грешити он је слуга ђаволима, и ја више немам власти над њим: јер Бог створи човека са слободном вољом, показавши му тесан пут и широк, да иде којим хоће. – Тада свети Нифонт рече своме ученику: Ништа није смрдљивије од греха блуда; али, ако се блудник покаје, онда га Бог прима брже него друге безаконике; јер се овај грех јавља од природе подстицањем ђавољим, а изгони се ова страст усрдном молитвом, строгим постом и разним умртвљавањем тела.

За светитеља беше видно и то, како ђаволи ходају по народу и кушају људе, нашаптавајући им осуђивање, клевету, свађе и разноврсне јаде. Једном светитељ виде једнога човека на послу; и гле, к њему дође ђаво и стаде му шаптати на уво;

недалеко од њега други човек рађаше свој посао: ђаво и к овоме дође и пошапта му на уво. Тада они оставише свој посао и почеше се свађати. А блажени уставши рече: О, ђавоље лукавство, како ти сејеш омразу међу људима!

Једном нападе на светог Нифонта демон сујете, и говораше му: Ти ћеш од сада чинити чудеса, и прославиће се име твоје по свој земљи, јер си угоднио Богу. – А блажени рече томе демону: Причекај, и ја ћу ти учинити чудо. – И наставши камен пред собом, рече: Теби говорим, камену: крени одавде и пређи на друго место. – Али камен остаде непокретан. Тада светитељ рече демону: Ето твој дар, ђаволе! – и пљуну му у лице. Затим се помоли Богу, и ђаво одмах ишчезе.

Једном приликом свети Нифонт виде неко духовно лице, иза којег иђаше ђаво нашаптавајући му нечисте и хулне мисли. А човек тај, осећајући ово ђаволово насртање, често се осврташе и пљуваше на ђавола. Онда блажени рече зломе духу: Престани, ђаволе, узнемиравати слуге Божје! Каква ти је корист од тога што ће та душа поћи у пропаст? – Ђаво одговори: Нема нам користи од тога, али ми имамо наређење од цара нашега и од кнезова који владају над нама, да се боримо са људима. Ако пак кнезови наши сазнаду, да се ми не боримо са људима, онда нас силно бију.

Другом приликом блажени Нифонт виде једнога монаха: иде и шапуће молитву, а из уста његових излази пламен огњени и досеже до неба; са њим иде анђео његов, са огњеним копљем у рукама, којим одгони ђаволе од тога монаха.

Уочи Ускрса, увече на Велику Суботу, стајаше блажени Нифонт у цркви с народом, и виде Пречисту Богородицу са апостолима и мноштвом светитеља где дође у цркву и с материнском љубављу посматраше присутне људе. И веома се радоваше свакоме од њих кога виде да се стара о своме спасењу, а посматрајући оне немарне она махаше главом и плакаше. Ипак се Она, пруживши руке, мољаше Богу за све, да сви добију спасење. Видећи то, преподобни се испуни неисказане радости што Пречиста Богородица не оставља хришћане већ им непрестано помаже.

Једном, када преподобни Нифонт спаваше, изненада наиђе ђаво са оружјем у руци, и јурну на њега са намером да га убије, али, задржан силом Божјом, он не могаде никакво зло учинити светитељу, и побеже шкргућући зубима и говорећи: О, Марија! ти ме свагда одгониш од овог свирепог човека!

Преподобни Нифонт имађаше благодатни дар: да својим речима душекорисно поучава и утешава искушаване. Један брат дође тужан к светитељу и упита га: Шта да радим, оче? мене силно узнемиравају зли дуси: једем ли, пијем ли, стојим ли на молитви, они ми нашаптавају у срце час јереси, час тешке хуле на Господа мог Исуса Христа и Пречисту Матер Његову, и на свете иконе; и ја се бојим да некад не сиђе огањ с неба и спали ме живог. – Светитељ одговори: Прими, брате, мој савет. Када се море усталаса, колике таласе оно подиже и удара о камен, а таласи се опет враћају у море: тако и зле помисли које ђаво шаље утичу на душу човекову; и ако човек послуша његов савет и следује му, онда пропада, као што пропалоше многи покоривши се њему. Но ако човек кога нападају хулне помисли не пристаје на њих, него се, напротив, јуначки бори са њима и противи им се, плујући ђавола, онда се злоћа ђаволова враћа на њега самог, а тај човек добија награду од Бога. И ти, чедо, трпи, противећи се ђаволу молитвом и постом, и он ће брзо побећи од тебе. Притом чувај се клевете и гњева, јер они највише изазивају хуле. – Тако поучивши брата, блажени Нифонт га отпусти с миром.

Преподобни Нифонт не беше лишен ни благодатног дара исцељивања болести. Једном дође к њему нека жена која паћаше од зубобоље и моли светитеља да је исцели. А он јој рече: Ми смо људи грешни и нечисти, и не можемо те исцелити ако се сам Бог не смилује на тебе. – И рекавши то, блажени Нифонт оде у цркву, помоли се, и узевши јелеј из кандила пред иконом Пресвете Богородице помаза болесници сав оток на лицу, и одмах престаде бол. И исцељена жена отиде славећи Бога. – И другу жену која му раније достављаше храну, када се ова разболе и беше на самрти, он исцели молитвом и учини је здравом.

Поред тога блажени Нифонт својим прозорљивим очима виђаше и душе људске по њиховом изласку из тела. Једном, стојећи у цркви свете Анастасије на молитви, он подиже очи к небу и виде небеса отворена и мноштво ангела, од којих једни на земљу силажаху, други увис узлажаху, носећи на небо душе људске. И док он то посматраше, гле, два ангела иђаху у висину носећи неку душу. И када се приближише к митарству за блуд, изиђоше митари⁶⁴⁰ – демони и са гњевом рекоше: Та је душа наша; како смете да је носите мимо? – Ангели одговорише: А какав знак на њој имате, те је називате својом? – Демони рекоше: Она је до смрти грешила, скврнавeћи себе не само на природан начин већ и на противприродан; осим тога она је осуђивала ближњега; и што је горе од тога, умрла је без покајања. А ви, шта велите на то? – Ангели одговорише: Ми никако не можемо веровати ни вама ни вашем оцу ђаволу, док не упитамо ангела хранитеља ове душе. – А кад њега упиташе, он рече: Заиста, много је грешила та душа; али откако се разболе, она поче плакати и исповедати грехе своје Богу; и ако јој је Бог опростио, то Он зна зашто, Он има власт; и слава праведном суду Његовом! – Тада ангели, посрамивши демоне уђоше с душом на небеска врата.

Потом угледа блажени где ангели носе другу душу, а демони истрчаше к њима и викаху: Што ви носите душе не упознавши их, као на пример ту коју носите, а она је среброљубива, блудна, злопамтљива, похару је извршила! – Ангели одговорише: Ми то добро знамо; и мада је све то она и учинила, али је плакала и тувала, исповедала грехе и давала милостињу; због тога јој је Бог и опростио. – На то демони почеше негодовати: Ако је та душа достојна милости Божје, онда узмите грешнике из целог света! И рашта бисмо се ми онда трудили! – Ангели им одговорише: Сви грешници који смирено са сузама исповедају грехе своје, добиће опроштај по милости Божјој; а који умиру без покајања, њима ће судити Бог. – Пошто тако посрамише зле духове, ангели прођоше.

Још виде светитељ како ангели узносе душу једног човека богољубивог, целомудреног и милостивог, и који имађаше љубав к свима. Угледавши ову душу демони шкргутаху зубима. Ангели

пак Божији излажаху из небеских врата у сусрет тој души и поздрављаху је, говорећи: Слава Теби, Христе Боже, што је ниси оставио у рукама вражијим, него си је избавио из пакла преисподњег.

После неког времена блажени Нифонт виде где демони душу једну вуку у пакао. То беше душа једнога роба, кога господар кињаше глађу и батинама; а он, не подносећи мучење, нахушкан демоном, узео конопац и обеси се. Стога његов ангео хранитељ иђаше поиздаље и плакаше горко, а демони се веселаху. Плачућем ангелу би наређено од Бога да иде у град Рим и чува једно новорођенче, које тамо у то време крстише.

Виде преподобни и још једну душу коју ангели ношаху на ваздуху, а њих сретаху војске и војске демона; и они још не беху дошли до четвртог митарства, а демони отеше из руку светих ангела ту душу и исмевајући је бацише у бездан. То беше душа једнога клирика цркве светог Елевтерија. Тај клирик стално гњевљаше Бога блудом, врачањем и пљачком; а умре изненада без покајања, и постаде радост демонима.

Преподобни подиже у Цариграду цркву у име Пречисте Богородице, живљаше при њој, и многе неверне обраћаше ка Христовој вери. Ђаво, не подносећи то што Нифонт отрже многе од демонске заблуде, дође на њега са мноштвом демона, око хиљаду њих; и ноћу напавши на њега хођаху да га муче, и обиталиште његово напуни се демоном. Но он им запрети силом крсном, и уз помоћ Божију и сарадњу светог ангела, он хваташе свакога од њих посебно и удараше им по хиљаду батина, док се они не заклеше њему да се неће прикучити чак ни месту где се спомиње Нифонтово име.

Разговарајући једном са братијом о душевној користи, Нифонт се опомену једне ствари и исприча је братији, говорећи: Бејаше у овоме граду у једнога великодостојника роб по имену Василије, по занату кројач, рђаве нарави, оскврнић, непокоран и тврдица; он све своје време губљаше у играма и у нечистим телесним гресима са блудницама, и не слушаше савете свога господара. Но дивним промишљањем милосрдног Господа њему би устројено спасење на следећи начин: због грехова људских, по допуштењу Божјем, наступи велика глад, и

господари почеше због оскудице у храни отпуштати своје робове; тако и Василија отпусти његов господар. Василије оде, и првога дана продаде своје одело да себи набави храну: Затим поче ходити наг и просити милостињу; а беше зима, и он се смрзаваше и цептијаше од мраза. Напослетку, изнемогао он леже на једној улици; и ускоро му иструлеше прсти на ногама, па му затим отпадоше и саме ноге. Трпећи све то, Василије сматраше да му је то казна за грехе његове, и ништа друго не говораше сем: „Хвала Богу за све!“ Тако проведе он два месеца лежећи на улици без крова над главом, плачући и ридајући због грехова својих. Деси се да тим путем наиђе неки христољубац по имену Никифор. Угледавши паћеника Василија, он нареди слугама својим да га однесу његовој кући. Тамо га с љубављу збрину, својим рукама намештајући му постељу и хранећи га. Након пак две недеље, у суботу, болесни Василије поче говорити: Добро сте дошли, свети ангели! одморите се мало, па ћемо поћи. А они му рекоше: Не! него хајде брже, јер те Господ зове. – Василије одговори: Причекајте ме мало, док вратим дуг; узео сам од једног мог пријатеља у зајам десет лепти, а још му их нисам вратио; еда ме због тога ђаво не би задржао у ваздуху. – Анђели причекаше док Василије сабра десет лепти и посла их коме беше дужан, па онда предаде дух свој Богу. Ето видите, децо, – заврши своје казивање свети Нифонт -, какви су судови Божји, и каквим све начинима Он спасава грешника.

Једном блажени Нифонт са својим учеником дође на молитву у цркву, која се налажаше крај такозваних Апонијевих палата. У цркви архијереј служаше божанствену службу. И гле, у светитеља се отворише духовне очи, и он угледа огањ који сиће с неба и покри олтар и архијереја; а за време појања „Свјатиј Боже“ појавише се четири ангела и певаху заједно са певачима. А када се читаше Апостол, виде блажени светог апостола Павла где отпозади надзирава онога што чита. Када се пак читаше Еванђеље, онда речи као светилници узлажаху на небо. А када се преношаху Дарови, свуче се црквена завеса и отвори се небо, и осети се диван миомир; затим стадоше силазити ангели певајући: „Слава Христу Богу!“ Они донесоше прекрасно Детенце, поставише га на дискос, а сами окружише престо и

служаху Чесним Дарима; два пак серафима и два херувима, лебдећи над главом његовом закриљиваху га крилима својим. Када настаде време освећења Дарова и извршења Страшне Тајне, један од најсветлијих ангела приступи, и узевши нож закла Детенце, и крв Његову источи у свету чашу, а Детенце положивши на дискос сам с побожношћу поново стаде на своје место. Потом настаде причешћивање Божанским Тајнама, и виде блажени да у неких причасника лица беху светла као сунце, а у других тамна и мрачна као у црнаца. Присутни ангели мотраху како ко приступа светом Причешћу: оне који се достојно причешћиваху они величаху, а одвраћаху се и гнушаху оних који то недостојно чињаху. А кад се заврши света служба, свети Нифонт виде где се Детенце одједном опет обрете цело у рукама ангелским, и узнесе се на небо. – Ово касније сам преподобни исприча своме ученику, који и записа то на корист многима.

Једном свети Нифонт, идући у цркву Пречисте Богородице, коју сам подиже, виде где путем иде црнац, врло тужан: а то бејаше кнез демонски; за њим иђаху и други демони. Када се приближише и чуше црквено појање, мањи демони почеше корити свога кнеза, говорећи: Види како се име Исусово прославља од оних које ми некада држасмо у својој власти. А где је наша сила? Сва је побеђена, и царство наше разорено је. – Тако демони кораху свога кнеза, а он им одговори: Не жалостите се због тога, не тугујте, јер ћу ја скоро учинити да хришћани оставе Исуса, и славиће нас.

Када они мало одмакоше, сретоше тридесеторицу људи. Кнез демонски приступи к једном од њих и прошапта му на уво: овоме одмах паде неки мрак на ум, и он поче говорити срамотне речи, смејати се и певати безобразне песме. Затим они сретоше једнога свирача који иђаше и свираше. Блажени Нифонт угледа где један демон везује све остале једним конопцем и вуче их за свирачем, и сви они иду за њим играјући и скачући; а много народа придружи им се, и иђаше певајући срамне песме и играјући: јер их демони вуцијаху качивши им удицама срце. Један пак богат човек који посматраше то из своје куће, даде свирачу лепту, да пред њим поиграју. Када

свирач спусти лепту у свој цеп, демони је узеше и послаше у пакао своме оцу Сатани, са оваквом поруком: Радуј се, оче наш! ево Алазион, кнез наш, шаље ти ову жртву, коју непријатељи наши хришћани принесоше, давши паре за игре. – Примивши дар, Сатана се обрадова и рече: Старајте се, децо, да расте жртва наша, и побеђујте хришћане! – И затим опет врати лепту у цеп свирачу.

Блажени Нифонт, видећи то духовним очима, са болом рече: О, тешко онима који преко игара приносе жртву демонима. – И поучаваше слушаоце да се чувају скаредних и непристојних игара, пошто су од ђавола.

Једном после молитве светитељ би у усхићењу, и виде поље огромно, подједнаке дужине и ширине, и на њему стајаше мноштво демона, раздељених на пукове; пукова беше свега триста шездесет пет – према броју тешких грехова. Један најмрачнији демон пребројаваше војнике, распоређиваше пукове као за битку, и говораше: На мене гледајте, и ничега се не бојте, јер сила моја биће с вама! – Неки демони донеше мноштво разноврсног оружја и раздадоше на пукове. Затим ђаво кнез даде свакоме пуку силу врачања и мађија, и пусти их по свој земљи против Цркве Христове.

Када блажени Нифонт посматраше то, одједном би глас к њему: Окрени се, Нифонте, на исток и погледај. – Он се окрену и угледа чисто и дивно поље и на њему, далеко више него демона на супротној страни, стајаше безбројно мноштво, стотине и стотине хиљада и хиљада војника у белим хаљинама, сви наоружани као за битку. Утом наиђе неки муж светлији од сунца, и рече: Тако наређује Господ Саваот: идите по свој земљи, помажите хришћанима и чувајте њихов живот. – Видевши то, преподобни прослави Бога који помаже Цркви Својој.

Када се пак преподобни Нифонт већ приближи старости, настаде време његовог архијерејства, што му би предсказано од Бога кроз следеће виђење: показа се пред њим неко поље, препуно оваца којих беше до хиљаде хиљада, али у њих не беше пастира. Блажени помисли у себи: Како то, зар се ове овце без пастира не боје вука? – И тог тренутка преда њ ступи

муж светозаран, сличан светом апостолу Павлу, и рече: Што ти стојиш докон и посматраш царске овце; зашто их ти не пасеш? – Одговори блажени Нифонт: Еда ли ћу ја пасти царске овце, ја који нисам научен таквome послу и веома сам слаб? – А појављеник рече: Теби Цар наређује да их мало попасеш, па ћеш се потом упокојити и велику награду добити. – И рекавши то он му даде жезал, уручи му овце и тор, па отиде.

Пренувши се, блажени размишљахаше шта ово значи. И би му јасно, да појавивши се муж јесте свети апостол Павле, а овце – људи, а тор – Црква. И он се веома уплаши да га на неки начин не поставе за епископа у царском граду.⁶⁴¹ И рече Нифонт себи: „Тако ли ја умолих Бога, да ни над ким не будем властелин? И ето Он хоће да ми подари власт. Но, поступићу као пророк Јона, и побећи ћу одавде“. – Онда узе свога ученика, изађе из своје келије, и седе на лађу. При тихом ветру лађа брзо стиже у Александрију, где тада беше епископом Александар,⁶⁴² који управљахаше Црквом после Петра, пострадалог за Христа под Диоклецијаном. Тог истог данастигоше у Александрију житељи града Констанције са острва Кипра, и мољаху архиепископа Александра да им постави за епископа човека који је по његовом мишљењу достојан тога, пошто се беше преставио њихов пастир Христофор, човек свет и честан. Архиепископ им рече: Почекајте мало, док ми Бог укаже на таквога човека.

И ту ноћ архиепископ виде светог апостола Павла који га питахаше: Кога ћеш поставити за епископа у граду Констанцији?

– Архиепископ одговори: Не знам; кога Бог хоће. – Јављеник рече: Бог ће ти указати достојнога, само буди сутра са свим клиром у цркви и посматрај оне што улазе; и кога видиш да по свему личи на мене, њему и уручи паству.

Сутрадан изјутра патријарх сеђаше у цркви и посматраше оне што улазе, ко ће бити сличан јавившем се. А Нифонт, не знајући ништа о томе, пође у цркву, и путем говораше своме ученику: Осећам у срцу неку тугу, а и радост. Еда ли нам се неће десити што? – И са тим речима он уђе у цркву. А патријарх, угледавши га, рече своме архиђакону: Погледај, Атанасије, не личи ли онај човек по лицу на икону светог апостола Павла?

– Архиђакон одговори: Да, оче, заиста је тако, и достојан је пасти Христову Цркву: јер видим ангела Божја где иде с њим и разговара; осим тога на његовој глави види се круна од драгог камења.

Тада патријарх призва светитеља, целива га, и они седоше. Архиђакон с осмехом рече Нифонту: Оно од чега си бежао, оче, на то си сада и против своје воље дошао. – А када блажени сазнаде шта ће с њим бити, уздахну и рече: О, тешко мени! грешан сам ја и недостојан да ми се таква власт да! – Патријарх одговори: О, када бих ја био тако недостојан!

И рекавши то, патријарх устаде, и отпоче божанствену литургију, и посвети преподобнога Нифонта у степен клирика; затим га у току неколико дана посвети за ђакона и презвитера; а после тога уздиже га и у архијерејски чин, при свеопштој радости свих због таквог пастира, указаног Богом.

По постављењу свом за епископа, блажени Нифонт проведе у Александрији три дана, разговарајући са тамошњим светим мужевима. После тога патријарх отпусти Нифонта на његов престо, пославши с њим ради указивања му почаст архидјакона свог и друге свете мужеве. Они стигоше у Кипарски град Констанцију четвртога септембра; и изасланици, пошто га устоличише, вратише се у Александрију, славећи Бога.

Светитељ Божји Нифонт поче усрдно пасти стадо Христово, старајући се о спасењу њиховом. Беше он прави отац сиротанима, и удовицама, бесплатни лекар болесницима и добротвор; усто чињаше он разна чудеса која је немогуће пописати. Због тога он беше веома вољен и поштован од свију.

Будно и неуморно старајући се о својој пастви, блажени Нифонт једнога дана у подне угледа огромног црнца где улазећи у град, тобож сав сломљен, ослања се на штап, и често се одмара путем. Светитељ познаде да је то ђаво, па повика к њему: Теби говорим, свепогани, зашто си и како си смео доћи овамо? – Црнац погледа на њега с гњевом, као да хоће да га прогута, и рече: Чух да си овде, па дођох да те са овцама твојим порушим. – Светитељ му на то рече: Слаботињо, ти си сам срушен, а мене ли хоћеш да срушиш? Ја сам видео једнога подвижника који се бораше с вама, и тридесет вас ратоваше с

њим, али ви сви изнемогосте у борби. Ко онда да се не насмеје вашој немоћи!— Ђаво онда рече: Не чуди се томе! о, да ми је пређашње силе, ја бих те врло лако срушио. Али од како Исус би распет, ја сам заиста немоћан. — Светитељ одговори: И сада, ако се Христу моме помолим, шта ће бити с тобом, бестидниче? — Ја знам, одговори ђаво, да ти много можеш; али, немој ми учинити зло, јер ћу ево отићи из твога града, и више му се нећу приближити. — Видевши то, светитељ заблагодари Богу што га чува и што паству његову штити од злог демона.

Пошто је неко време управљао Црквом Христовом, свети Нифонт се приближи кончини својој, коју он узнаде на три дана раније. Тада дође к њему и велики Атанасије, ондашњи архиђакон, но који затим, по престављењу патријарха Александра, прими престо Александријске Цркве.⁶⁴³ Атанасија Бог благовремено обавести о блиској кончини светог Нифонта; стога он дође са свим клиром својим да се опрости са угодником Божјим и да му да последњи целив. Свети Нифонт, угледавши Атанасија, упита га: Зашто си се намучио, блажени оче, да дођеш к мени, грешноме човеку? — Атанасије одговори: Дознадох да ти сутра одлазиш у горњи Јерусалим, па дођох да поразговарам с тобом. Молим те, када предстанеш престолу Божјем, помени и мене тамо, да и ја обретем милост у Господа. — Светитељ на то рече:

И ти, оче, када приносиш Страшну Жртву, помињи и моју убогост.

Те ноћи свети Нифонт се дуго моли за себе и за своју паству. И јави му се ангео Господњи са утехом и извешћем да му је уготовљен вечни покој. У време пак јутарњег богослужења почеше га мучити тешки болови у телу, стога он рече своме ученику: Чедо, простри ми рогожу на земљи. — Када ученик уради то, свети Нифонт леже на рогожу веома болестан. А када се раздани, к њему дође Атанасије Велики и севши поред њега упита: Оче, има ли каква корист од болести човеку или не? — Светитељ одговори: Као што злато када га прекаљују у огњу уклања рђу, тако и човек болујући очишћује се од грехова својих. — Затим, поћутавши мало, заплака. После тога се осмехну, и лице му засија, и он рече: Добро сте дошли, ангели

свети! – Мало касније, он рече: Радујте се, мученици свети! – и лице му још јаче засија. Кратко време затим он опет рече: Благодат вам, пророци блажени!

Тада се и светом Атанасију отворише духовне очи, и он виде да блаженога поздрављају сви ликови⁶⁴⁴ светитеља, сваки лик посебно. Затим Нифонт радосно рече: Поздрављам вас свештеници, преподобни, и сви свети! – Онда ућута. И мало затим он ускликну: Радуј се, Обрадована, дивна светлости моја, помоћнице моја и крепости, благосиљам Те, Блага, јер памтим милост и благодат Твоју!

После тога он умуче, и засија се лице његово као сунце, тако да се сви присутни запрепастише. Притом се осећаше и веома мирисав миомир. Ускоро затим би глас с неба који га призиваше у вечни покој. И тако предаде он чесну и свету душу своју у руке Божије децембра двадесет трећег.

И би плач и ридање велико у свему граду. И погребеше светог Нифонта свечано у великој цркви светих Апостола, славећи милосрдног према грешницима а дивног у светима Оца и Сина и Светог Духа вавек, амин.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ПАВЛА, епископа Неокесаријског

СВЕТИ отац наш Павле, будући епископом Неокесариским, толико постаде чувен по врлинама, да славно име његово дође до ушију и Ликинија⁶⁴⁵ који тада цароваше им у Никомидији. Ликиније, почевши жестоко гонити хришћане, посла људе те му светог Павла доведоше на суд. Цар тиранин најпре се постара да светитеља заплаши разним застрашивањима; затим га стави на тешке муке. Светитељ тако јуначки подношаше све муке, да и цара и све присутне запрепасти његово неупоредљиво јунаштво и трпљење. После тога светитељ би подвргнут оваком мучењу: усијану гвоздену плочу ковач клештама метну на длан светитељу, онда длан друге руке светитељеве положи преко те усијане плоче, па затим стави обруч преко дланова, стеже га, и тако држаше док се усијана плоча не охлади. Од тога се жила и мишићи на светитељевим рукама потпуно умртвише, те он више није био у стању владати својим прстима. Затим светог страдалца послаше у прогонство у тамницу, на обалама реке Еуфрата.

Када се цар Константин Велики коначно зацари на Истоку, тада бише пуштени на слободу сви хришћани који су се налазили по тамницама и у прогонству, и сваки се врати у своју постојбину. Тада се и свети отац наш Павле врати у Неокесарију на свој епископски престо, и блисташе врлинама као и раније када је био пустињак.

Када се 325. године у Никеји састаде Први Васељенски Сабор, на њему учествоваше и свети отац Павле, са осталим светим Оцима. Свети Павле беше један из тамошњих богоносних Отаца који на телу свом ношаху ране Господа Исуса. Од присутних на Сабору Отаца: неки беху лишени руку, неки ушију, неки носа, неки ока, а неки имађаху неку другу повреду на телу; други за Христа беху претрпели бијење, ломљење костију, ишчашивање зглобова, паљење огњем, стругање разних делова тела. Све то беху сјајна сведочанства љубави њихове према Господу Христу. Међу присутним светим Оцима и

блажени Павле имађаше на телу сведочанства свога страдања за Христа: ожилъке од батина и руке сагорене и онеспособљене за рад. Пошто триста осамнаест богоносних Отаца на Сабору осудише Арија и предадоше анатеми, сви заједнички посетише цара Константина. При томе блажени цар узе руке блаженога Павла, целива их, па прислањајући их на своје очи и друге делове тела изговори ове незаборавне речи: „Никад није доста целивати ове руке које за Христа Бога нашег бише сажежене и умрвљене“.

После Сабора блажени Павле се врати у свој град на архијерејски престо, и управљавши Црквом доста година, он с миром отиде ка Господу и доби од Њега венац исповедништва.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА СХІНОНА

ОВАЈ свети мученик пострада за Христа мачем посечен.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА ДАВИДА ДВИНСКОГ

ПЕРСИЈАНАЦ по оцу и Јерменин по мајци, свети Давид пострадао зато што се обратио ка Христу, 693. године. Погребен у граду Ечмиадзину.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА ХРИСОГОНА

НАЈПРЕ био епарх солунски, а затим мученик Христов.

СПОМЕН ОСВЕЋЕЊА ВЕЛИКЕ ХРИСТОВЕ ЦРКВЕ = СВЕТЕ СОФИЈЕ у Цариграду

СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ ТЕОКТИСТА, архиепископа Новгородског

Као настојатељ Новгородског Благовештенског манастира био постављен за архиепископа Новгородског. Као архиепископ подигао две цркве у Новгороду. Након осмогодишњег управљања паством он се, из љубави према усамљеничком молитвеном тиховању, повукао у Благовештенски манастир. Свети молитвеник упокојио се 1310. године. Свете мошти његове почивају у Јурјевом манастиру; оне се прославили чудесним исцељењима.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ НАУМА ОХРИДСКОГ ЧУДОТВОРЦА

Свети Наум – ученик равноапостолних учитеља Словенских светог Кирила и Методија и један од Петочисленика, који су најревносније сарађивали са оним апостолима Словенским. Свети Наум путовао је у Рим, где се прославио чудотворном моћи као и великом ученошћу. Беше зналац многих језика. Из његових се очију изливала исцелитељска сила, која је исцељивала болеснике који су са вером само погледали у очи светог угодника Божијег. При повратку из Рима свети Наум и Климент се настанише, помоћу цара Бориса Михаила, на обалама Охридског језера. Док је свети Климент деловао као епископ у Охриду, дотле је свети Наум основао на јужној обали језера манастир, који и дан данас краси ту обалу, – као што име светог Наума краси историју словенског хришћанства -, и који је кроз векове и векове био извор чудотворне силе и уточиште болним и невољним. Око светог Наума сабрало се беше мноштво монаха одасвуд са Балкана. Свети Наум је био мудар учитељ, јединствен руковођ монаха, одлучан подвижник, чудотворан молитвеник и духовник. Неуморни трудбеник свети Наум се особито трудио на превођењу Светога Писма, и осталих црквених књига, са грчког језика на словенски. Чинио је чудеса за живота и по смрти. Његове чудотворне мошти и дан данас задивљују многобројним чудесима, нарочито исцелењима од тешких болести, понаособ лудила. Упокојио се у првој половини десетог века и преселио у радост Христа љубљенога.

24. Децембар

ЖИТИЈЕ И СТРАДАЊЕ СВЕТЕ ПРЕПОДОБНОМУЧЕНИЦЕ ЕВГЕНИЈЕ

У СЕДМОЈ години царовања римскога цара Комода, који наследи престо после оца свога Марка Аврелија,⁶⁴⁶ би постављен за епарха целог Египта неки знаменити велможа, по имену Филип. И Филип са својом женом Клавдијом и децом пређе из Рима у Александрију. Имађаше он два сина, Авита и Сергија, и јединицу ћерку Евгенију, веома лепу телом и целомудрену духом. Ево повести о њеном животу.

Филип управљаху Египтом по римским законима и обичајима предака. Он ни најмање није волео врачаре и мађионичаре, и силно их је гонио и уништавао. Исто тако он није волео ни Јевреје; он им чак ни име није могао чути. Међутим према хришћанима се понашао веома благо; и мада их, по царском наређењу, беше истерао из града Александрије, ипак им је допустио да у предграђу града мирно живе и слободно служе своме Богу, јер он цењаше хришћане због њиховог савршеног живота и мудрости. Сам пак он усрдно се бављаше грчком философијом, у којој васпитавахе и своју кћер Евгенију. Притом Филип учаше Евгенију да влада и латинским и грчким језиком, и да слободно и красноречиво говори на оба та језика, много се старајући да Евгенија постигне што већи успех у философији и осталим наукама. А она, бистра и врло марљива, лако напредоваше у свима наукама. Што једном чује или прочита, то је она чврсто памтила, чувајући то у срцу свом као да је написано на челичним таблицама. А беше Евгенија лепа лица и дивна тела, но још лепша целомудреношћу својих мисли и дивнија девичанском чистотом. Стога један од најзнаменитијих великодостојника римских, по имену Аквилин, зажеље да је вери своме сину Аквилију за невесту. И када је родитељи упиташе, да ли она пристаје да се уда за тог високородног младића, Евгенија одговори: Мужа треба изабрати себи бољег по животу а не по пореклу, јер се има живети с њим а не с родом његовим.

Такође и други високородни и богати младићи жељаху да се вере с њом, али их она одбијаше све што јој се, тобож, не

допада начин њихова живљења, а у самој ствари она је то чинила једино из жеље и бриге да остане и живи у девствености.

Тако се припремаше диван и чист сасуд за примање божанског миомирисног мира. И убрзо за њеним добрим делима последова добра вера, и она чиста приступи к чистоме извору побожности. Као почетак пак Евгенијина обраћења к Богу послужи следећи догађај: Случајно или, боље рећи, по Божјем промислу Евгенији дође до руку књига Посланица светог апостола Павла. Пажљиво је прочитавајући и улазећи у њен смисао, Евгенија познаде да постоји Један Истинити Бог које је створио васељену: и њој се одмах просвети ум, који у ње беше одавна предочишћен и припремљен за примање Светога Духа. И она срцем чврсто поверова у Христа, али се не усуђиваше да Га јавно исповеда устима, бојећи се гњева својих родитеља.

Када, по царском наређењу, изгнаше из Александрије хришћане, чије учење Евгенија веома жељаше чути, то она замоли родитеље да јој дозволе да иде у предграђе на једно од њихових имања, да се тамо у осами одмори и освежи. А родитељи, не слутећи ништа о њеној тајној намери, дозволише јој да иде у предграђе ради освежења. Она пак, пролазећи колима са својим евнусима и робињама поред манастира у једном од хришћанских насеља, чу како монаси певају иза оградe: „Сви су богови незнабожаца демони; а Господ је небеса створио“ ([Псал.95:5](#)). Чувши ове речи, и постидевши се заблуде предака, она уздахну из дубине срца, и рече двојници својих евнуха, Проту и Јакинту: Ви сте са мношвом довољно изучили науке; ми смо заједно схватили учења Сократа, Аристотела и Платона, познате заблуде стоика и мишљења Епикура;⁶⁴⁷ а прочитали смо и проучили и друге софисте и песнике. Ви, разуме се, насигурно знате да су све то басне које немају у себи ништа сем неке наликости истине, која може завести многе. Није нам непознато и то, како се хвале својом мудрошћу јелини, од којих неки на све могуће начине доказују да нема никаквога бога, а неки опет сматрају да има много богова, и деле их на веће и мање. Хришћани пак све њих побеђују речју, говорећи: „Сви су богови незнабожаца демони“. Јер вера у те

незнабожачке богове јесте савршено безумље и потпуна погибао. Међутим хришћанско учење: „Господ створи небеса“, отворено признаје Јединога Бога и даје нам познање о нашем свеопштем Господу. Сагласно са овим учењем учи и апостол њихов Павле, чије списе, који доказују постојање Јединога Бога, ја читам јуче и прекјуче. И ја верујем речима тога апостола, јер су врло јасне и достојне веровања пошто заснивају веру на самим делима. Апостол у својим Посланицама јасно показује пут ка спасењу, и ви, ако желите, можете кренути тим путем. А ја се више нећу звати вашом госпођом већ сестром и саслужитељком: јер ми имамо заједничког Господа и Оца – Бога. Стога будимо једнодушни и једномислени, као браћа, и заједно решимо да се обратимо ка Христу. Чула сам да је хришћански епископ Елиј⁶⁴⁸ подигао овде манастир, у коме монаси непрестано дању и ноћу славе Бога песмама. Овај манастир епископ повери неком презвитеру Теодору о чудесним делима којег причају да он својом молитвом даје прогледање слепима, изгони ђаволе, и сваку болест лечи речју. Још говоре и то, да у овај манастир нипошто није допуштено женама улазити. Зато ми острижите косу, обуците ме у мушко одело, па ме ноћу одведите тамо. Ми ћемо одредити наш повратак у град за касно увече; сви робови нека иду испред кола, а вас двојица иза кола; ја ћу пак тихо сићи с кола, и ми ћемо се сакрити тајно од свих; кола нека се празна врате дома, а ми ћемо отићи к слугама Божјим.

Ове Евгенијине речи и намере беху пријатне обојици евнуха. И када наступи ноћ они урадише као што се договорише. Јер касно увече враћајући се у град, они кришом сведоше Евгенију с кола, тако да то нико од робова не примети. Сакривши се, они је обукоше у мушко одело, остригоше јој девојачку косу, и упутише се к манастиру. Но они још не беху на домаку манастира, а угледаше где им се приближава блажени Елиј, епископ Илиопољски,⁶⁴⁹ идући са мноштвом народа из Илиопоља у манастир. Јер у Египту бејаше такав обичај да, када епископ обилази своје манастире и цркве, онда га народ прати певајући песме. Тако и овом приликом са епископом Елијем иђаше испред и иза њега око десет хиљада људи, који певаху и

клицаху: „Пут је побожних прав, и поравната је стаза побожних“ (Ис. 26, 7).

Чувши те речи, Евгенија рече својим пријатељима: Удубите се у смисао тих стихова, како све речи њихове имају значаја за нас и односе се на нас. Јер када ми разговарасмо о Истинитом Богу, ми чусмо певање: „Сви су богови незнабожаца демони; а Господ је небеса створио“. А сада када ми, одвративши се од идолослужења, кренусмо путем, којим желимо прићи Христу, ево неколико хиљада људи сусреће нас једногласно певајући: „Пут је побожних прав, и поравната је стаза побожних“. И мени изгледа да се то десило не случајно него по Божјем промислу. Хајде стога да видимо куда иде овај народ; и ако иде ка истој обитељи куда и ми стремимо, онда да им се придружимо и путујемо заједно с њима, као њихови пријатељи.

И тако придруживши се народу који је ишао и певао, они упиташе једнога: Ко је онај старац што једини јаше на магарету усред народа који иде испред и иза њега? – И чуше као одговор, да је то епископ Елиј, хришћанин од младости своје, који је одрастао у манастиру. Када су њега још као дете слали да донесе огањ од суседа, он доношаше жар у скуту од своје хаљине, а хаљине му не прогореваху. Таква беше светост његова још у детињству његовом. „Пре неколико дана, – (настави казивати упитани човек, – појави се у овим местима неки врачар по имену Зариј, који разним враџбинама и лукавствима обмањиваше људе: он епископа Елија називаше варалицом, а за себе говораше да је добар учитељ, послан људима од Христа. Тада се сабра мноштво хришћана, и дођоше ка оцу нашем кога видите, и рекоше: чујемо како Зариј тврди за себе да је послан од Христа. Стога: или прими њега у заједницу с тобом, или пак, ако говори лаж, ти га речима победи, па ћемо ми поћи за оним од вас који однесе победу у препирци. Свети епископ Елиј пристаде на препирку са Заријем: јер се надаше на Христа, као што се и Зариј уздаше у своје демоне. И би одређен дан за препирку и припремљено место усред града Илиопоља. И дође Зариј врачар са волшебним чинима својим, а дође и епископ са богонадахнутим речима. И пошто благослови народ, епископ рече: Сада ћете познати духове који су од Бога.⁶⁵⁰ И

обративши се онда Зарију, он поче водити с њим велику препирку. Но волх беше веома вешт у својим обманама, горд и безобзиран у говору; он се стараше да однесе победу не истином већ хвалисавом и бестидном многоговорљивошћу. Због тога кротки и безазлени епископ не могаше волха надвладати речима. И жао би народу што Зариј надмашује епископа у препирци. Приметивши то, епископ замоли да се стишају, и рече народу: Ваља нам сада послушати савет светог апостола Павла који он даје своме ученику Тимотеју: Ово напомињи, и посведочи пред Господом, да се не препиру, које ништа не помаже, него смета оне који слушају (2. Тм.2:14). Али да не би неко помислио да ми ово апостолово сведочанство приводимо не ради изналагања истине већ из бојазни, ја предлажем ово: да се усред града наложи ватра и да ми оба заједно уђемо у огањ, па ко од нас не изгори, тај и јесте истински посланик Христов. – Овај се предлог допаде свему народу; и одмах наложише велику ватру. Епископ стаде звати врача у пламен, али овај одговори: Уђи прво ти у огањ, пошто си ти предложио такву проверу. – Епископ се прекрсти, и подигавши руке к небу уђе усред огња; и престоја у великом пламену око пола сата, и не би ни најмање опаљен: јер се огањ не дотаче ни његових власи, ни његове одеће. А зваше епископ и Зарија да уђе у огањ к њему, али се овај страховито препаде и покуша да бежи. Но народ га дохвати и рину га у огањ силом. И одмах бедник поче горети, и сасвим би изгорео да га свети епископ Елиј не избави брзо из огња, истина полусагорелог али живог. После тога волх би са поругом протеран из предела Илипољских. А епископа кога видите, куд год он ишао, свуда прати народ са божанским песмама“.

Слушајући ово казивање, блажена Евгенија се радоваше духом, и дивљаше се, и уздисаше. Најзад она поче усрдно молити човека што разговараше с њом и зваше се Евтропије, говорећи: Молим те, господине, да обавестиш светог епископа о нама, који желимо да се од идола обратимо ка Христу. Ми смо браћа, и договорисмо се да заједно постанемо хришћани и да живимо у овом манастиру, никада се не одвајајући један од другог. – Саговорник им одговори: Ћутите засада о томе, док

епископ не уђе у манастир и не одахне мало од пута, а када се укаже згодан тренутак ја ћу га, по жељи вашој, обавестити о вама.

Када се они приближише манастиру, у сусрет епископу изиђоше монаси, певајући: Примисмо, Боже, милост Твоју усред људи Твојих (Псал.47:10). – Када епископ са народом уђе у манастир, уђе са евнусима својим и Евгенија, слична младићу по оделу и остриженој коси. Пошто одслужи у цркви Божанствену службу, и поткрепи се мало храном у три сата по подне, као што је обичај код постника, епископ отпочину од трудова, и виде у сну овакво виђење: некакви људи ношаху на рукама неки женски кип, сличан једној од јелинских богиња, и указиваху му као богу поштовање жртвама и поклоњењем. Тешко беше епископу гледати како људи обмањују себе идолопоклонством, и он рече тој њиховој богињи: Зар доликује теби, створењу Божјем, да те људи сматрају за Бога, и да од њих примаш поклоњење које само Богу доликује? – Чувши ове речи, богиња одмах остави људе који јој се клањаху и пође за епископом, говорећи: Нећу те оставити, нити ћу одступити од тебе, док ме не приведеш и не предаш Творцу и Саздатељу моме.

Пренувши се из сна, епископ размишљаше о свом виђењу. Утом уђе к њему Евтропије и рече: Владико, три младића, рођена браћа, једнодушно напуштају идолопоклонство и желећи да буду причислени к лику оних што служе Христу у овом манастиру, уђоше данас за тобом у обитељ ову, и са сузама ме молише да обавестим о њима твоју светост. – То обрадова епископа, и он ускликну: Благодарим Ти, Господе Исусе Христе, што си ме удостојио да сада чујем овакву радосну вест!

И нареди епископ да му позову та три младића. Када они уђоше сами и ступише пред чесно лице његово, светитељ најпре сатвори молитву, па затим поче очински и с љубављу разговарати с Евгенијом, распитујући их за њихова имена, порекло и отацтво. Евгенија, црвенећи у лицу девојачким стидом, одговараше смирено: Ми смо, божанствена главо, родом из славнога града Рима, и отацтво наше је Рим; браћа смо по телу; првome је име Прот, другome Јакинт, а ја се зовем

Евгеније. – Блажени епископ Елиј с љубављу гледајући у њу, рече: С правом називаш себе Евгенијем, Евгенија! Име твоје⁶⁵¹ слаже се са духом твојим, јер ти имаш благородну, храбру душу, и у свему се показујеш као прави мушкарац. Но притом чврсто се држи у уму свом одлуке, побеђуј своју женску природу, и стасаћеш у мушкости, и утврдићеш се у Христу, ради Кога ти жена, правиш се мушкарац, променивши свој женски лик и име из љубави према Богу. Ово говорим теби, не изобличавајући и не ружећи твоју природу, и не желећи да те одвратим од твоје намере, него да би ти дознала колико се Бог брине о теби и како ми Он откри све што се тиче тебе, не утајивши ништа: ко си ти, и како ћеш доћи к мени, и ко су они који ће с тобом доћи к мени. Стога се, Евгенија, постарај да се покажеш не мање мушка духом него својим изгледом: јер ми Господ мој откри и то, да си ти себе припремила за чисто обиталиште Њему, чувајући своју девственост неоскврњеном, и одбацујући саблазни земаљског живота.

Обративши се затим Проту и Јакинту, светитељ рече: Ви сте робови по телесном пореклу, али сте слободни духом, јер дух ваш није поробљен ничим земаљским. Зато не ја, већ сам Господ Христос говори вама: Више вас не називам робовима него пријатељима (Јн.15:15). Блажени сте ви због такве слободе ваше, али сте још блаженији због вашег пријатељства и сједињења с Христом: јер ви једнодушно изабрасте узети на себе јарам Христов, и ничим не ометосте блажену Евгенију у њеној намери, већ заједно с њом горите духом да служите Господу. И када она буде изашла из овог живота, заједно с њом и ви ћете се удостојити од Господа оних венаца и награде, којих и она.

Овоме разговору епископа Елија са Евгенијом и њеним евнусима нико не беше присутан. Епископ нареди Евгенији да остане у мушком оделу, пошто нико не знађаше ту њену тајну. И она заједно са евнусима не одступи од епископа док их све епископ не крсти и не причисли к лику монахујућих.

А сада да опишемо шта се десило у оно време када светитељка заједно са Протом и Јакинтом кришом од робова сиђе с кола, и како родитељи њени туговаху за њом.

Кола дакле продужише свој пут и већ се приближише к дому, а робови иђаху испред кола не слутећи шта се догодило. Домаће пак слуге изађоше с буктињама у сусрет Евгенији. Пришавши колима они видеше да су она празна и да у њима нема Евгеније, и то њих доведе у велику забуну. Отац њен, мајка, браћа и све слуге се веома узнемирише, и настаде запевка, вапијање, ридање и силан плач. Дадеше се у трагање по свему граду, и сав се народ у Александрији у чуду питаше шта се то догодило са епарховом ћерком. Многобројни робови бише разаслани на све стране да траже Евгенију. Они претражише не само сав град, него и сву земљу Египатску, и при распитивању не пропустише никога на путу и по кућама: трговце, земљоделце и путнике; али нигде не могоше ништа чути о том скупоценом бисеру, који десница Свевишњега кријаше у Својој ризници до потребног рока.

Родитељи пак Евгенијини дан и ноћ плакаху за њом и неутешно ридаху, често је дозивајући по имену, гребући лица своја посипајући пепелом главе своје, и падајући на земљу од изнемоглости и силне туге срца; и притом запомагаху: Евгенија, Евгенија, кћери наша слатка! где си се, светлости наша, сакрила од очију наших? у ком си се месту, утехо наша, притајила? на који си начин, надо наша, нестала?

И ридаху родитељи за ћерком својом, и плакаху браћа за сестром својом, и сузе роњаху робови и робиње за госпођом својом, и сви грађани жаљаху за Евгенијом и саосећаху бол епарха као свог доброг господара и управитеља. Потом почеше питати врачаре и гатаре, и приносити идолима многобројне жртве, не би ли им који од богова казао што о несталој девојци.

Но ни од њих не дознадоше ништа. Јер ћутаху: врачари и гатари као лажљивци и незналице, а идоли као мртваци. Најзад неки од житеља Александрије измислише басну на утеху епарху: наиме они тврђаху да им је откривено, како су, тобож, богови заволели лепоту Евгенијину, па зато Евгенију узнели на небеса и уврстили је у ред богова. Уцвељени родитељ поверова тој басни, престаде мало са тугом, и силом претвори свој плач у радост. И он одмах нареди да се салије од злата идол, сличан по изгледу његовој љубљеној кћери, и да се постави на видном

месту у Александрији. И поче он свенародно указивати поштовање Евгенији као новој богињи, празнујући је и приносећи јој многобројне жртве. На тај начин он олакшаваше себи бол свој за ћерком. Али Евгенијина мајка Клавдија и браћа Авит и Сергије не повероваше тој басни, те и надаље непрестано и неутешно плакаху за Евгенијом.

Међутим блажена девојка Евгенија, прикривена мушким оделом и именом, и због својих мушких и јуначких подвига сматрана за мушкарца, живљаше у споменутом манастиру усрдно монахујући и служећи Богу. И она показује толики успех у божанственом учењу, да је кроз две године већ знала напамет цело Свето Писмо: и душа јој беше препуна толиким миром, да је сви сматраше за једнога од анђела. И ко је могао сазнати да је она женско, када је покриваше сила Христова и беспрекорна девственост, и када она својим животом и код савршених монаха изазиваше дивљење? Говор њен беше смиран, мио, кротак и немногоречив, пун страха Божија и душекористан. На црквена богослужења нико не долажаше пре ње и нико не излажаше после ње. Свима она беше на углед и корист: тужне утешаваше, са радоснима се радоваше, гњевљиве и јаросне једном речју смираваше; на горде пак толико утицаше смирени начин њеног живота, да су се они изненада претварали из вукова у овце.

Након не много времена она доби од Бога дар исцељивања. И када би она посетила кога болесника, одмах је сам долазак њен одгонио болест и давао болеснику потпуно здравље. А два евнуха њена, Прот и Јакин, неодступно борављаху с њом, и беху подражаваоци њеног живота, и верне слуге њене и пријатељи.

Три године по обраћењу њеном к Богу представи се игуман тога манастира. И братија сабравши се стадоше једнодушно молити блажену да им буде игуман, јер не знађаху за њену тајну чувану Богом: да је њихов Евгеније по природи не мушкарац већ жена. Они су посматрали њено мудро, беспрекорно и богоугодно живљење, које неупоредиво превазилажаше живљење свих постника манастира, те због тога многим молбама наваљиваху на њу да се прими старешинства. Тада

светитељка, с једне стране бојећи се да је противно закону да жена управља над људима, а с друге стидећи се да омаловажи и одбије свесрдне молбе толиких чесних лица, упути им ову молбу: Молим вас, браћо, донесите ми овамо свето Еванђеље. – А када Еванђеље би донето, она продужи: Потребно је да хришћани приликом сваког избора пре свега питају о томе самог Господа Христа.

Стога расмотримо шта нам Христос наређује поводом овог избора, па се покоримо Његовој вољи.

Тада она пред свима отвори Еванђеље насумце, и оно се отвори на месту где беше написано: Који хоће да буде већи међу вама, нека вам буде слуга; и који хоће међу вама да буде први, нека вам буде роб (Мт. 20, 26–27). Када ове речи бише прочитане, светитељка изјави: Ево, покоравам се и Христовом наређењу и вашој молби. Нека дакле будем слуга и роб ваше љубави.

И обрадоваше се сви њеном пристанку. И прими тобожњи Евгеније, а у самој ствари Евгенија, игуманство у том манастиру, и постаде свима као заробљеник и роб, непрестано се трудећи за сву братију, носећи воду, секући дрва, чистећи све келије, и свима служећи са великим усрђем. Себи пак за борављење изабра вратареву келију, да се ни бољом келијом не би показала виша од других. Трудећи се у манастирским пословима она никада није пропуштала прописано црквено правило, тојест: јутрење, Часове (у нарочите дане и Литургију), и вечерње. И изгледало јој да је узалудно изгубљен онај час, у који би се десило да она не узнесе хвалу Богу. И она будно мотраше да јој ни једна час не прође без славословља Божија. Стога у рукама њеним беше посао, а у устима непрекидна молитва. И доби она власт над нечистим дусима, да их изгони из људи. А даде јој се благодат да чини и друга чудеса, о којима подробно говорити недостаје времена. Но сада да испричамо како отпоче гоњење на светитељку, остале догађаје из њеног живота, њено страдање и њен крај.

Бејаше у Александрији једна жена, по имену Мелантија, богата имањем али убога у добрим делима. Она се разболе од грознице, и паћаше од ње више од године дана. Имађаше она

велико имање у близини манастира. Чувши да у манастиру има неки монах Евгеније који лако исцељује сваку болест, она хитно оде к њему, и мољаше га да је исцели од болести њене. Сажаливши се на њу, Евгенија је помаза светим јелејем, и Мелантија одмах избљува све што јој је унутра шкодило и изазивало њену болест, и постаде здрава, и пешице се врати на своје имање. Након пак не много времена она у знак благодарности за исцељење начини три сасуда од чистога сребра, напуни их новцем и посла свом бесплатном лекару. Но Евгенија не прими поклон већ га одасла натраг Мелантији, рекавши: Ми изобилујемо и преизобилујемо сваким благом о Богу нашем. А тебе, драга Мелантија, саветујем да ово раздаш невољнима и убогима.

Угледавши враћене поклоне, Мелантија се веома ожалости, и хитно оде у манастир. И каквим све молбама и преклињањима она наваљиваше на Евгенију да не одбија донесене поклоне! Најзад настојатељ Евгеније једва пристаде да нареди да се сасуди однесу у црквену сасудохранилницу где су се чувале ствари за црквена богослужења.

Од тога времена Мелантија стаде често посећивати Евгенија, и њоме овлада непристојна љубав према њему, не знајући да се под мушким оделом и именом скрива жена. Видећи га онако млада и лепа, Мелантија је држала да такав младић није могао увек живети у чистоти, а своје исцељење стаде приписивати не његовој светости већ његовој лекарској вештини. И она се с дана на дан стаде распаљивати све већом и већом појудом за њим, сањајући да ступа у телесни грех са њим. И тражаше она згодно време и место, да испуни ту своју жељу. И једнога дана, налазећи се на свом имању недалеко од манастира, Мелантија, распаљена похотом према младоме монаху, начини се болесна, и посла к њему молбу да је сам посети болесну и помогне јој као и први пут.

Дошавши к њој, блажена Евгенија седе пред постељом Мелантије, болесне не од болести већ од телесне похоте. Посматрајући Евгенијино лице, Мелантија не могаде више скривати у себи потајни огањ који је дуго времена распаљивао. Она отвори своја бестидна уста и поче говорити речи блудничке,

прелашћујући га и мамећи у грех, као што је то некад чинила са Јосифом Египћанка, жена Пентефријева.⁶⁵² Ја сам обузета неодољивом жељом и безмерном љубављу према теби, – говораше она, – и мој се дух не може смирити док ти не пристанеш да постанеш господар над свим имањем мојим и мој муж. Јер зашто ти узалудно умртвљујеш себе непотребним уздржањем, и добровољно упропашћујеш дане младости своје, толико изнуравајући тело и сатирући такву лепоту лица? Ево огромних имања! ево ризница злата и сребра, драгог камења и скупоцених хаљина! ево и великог броја робова и робиња! ево, најзад, ти видиш и мене младу и не ружну, обудовелу ове године, притом и бездетну, те тако нема наследника за моја богатства. Стога их наследи ти и постани мени самој господин и господар.

Све то и још много друго говораше Мелантија, прелашћујући Евгенију. Но преподобна Евгенија, стидећи се бестидности ове блуднице, одговори јој страховито љуто: Умукни, жено, умукни! и не покушавај да ми нашкодиш отровом древне змије. Ја видим, ти си од себе начинила велико обиталиште ђавола. Одступи од слугу Божјих, саблазнитељко! богатства твоја нека наследе слични теби сладострасници! а наше богатство јесте сиротовати са Христом. Што се пак тиче брака, то нека наш ум никада и не помисли на телесна уживања! О блажена чистото, никада те нећемо продати за трулежна богатства! О света девствености, нећемо те оскврнавити блудочинством! О Мати Божја и Дјево, у тебе се уздам, нећу изневерити своје завете! Један је у нас брак – наша љубав према Христу; једна су у нас богатства – блага спремљена нам на небесима; једно наслеђе – познање истине.

Рекавши то, блажена Евгенија устаде и оде у свој манастир. А Мелантија, испунивши се уједно неисказаног стида и гњева, отиде у град, јави се епарху и рече му: Неки хришћански младић, који каже да је лекар, борави у манастиру недалеко од мога имања, дође мојој кући, и ја му допустих да уђе у моју собу ради лечења. Међутим он, сматрајући ме за непоштену и бестидну жену, поче ме најпре ласкавим речима наводити а затим и рукама приморавати на зло дело; и да ја не нададох вику, те робиње моје дотрчаше на моје запомагање, тај би ме

безобразни младић сигурно оскврнавио насилно, као варварин заробљеницу.

Ове Мелантијине речи силно разјарише епарха, и он одмах посла слуге да ухвате не само младића Евгенија, називаног лекарем, него и све који живе с њим, да их окују у железне окове и држе у тамници. Али пошто једна тамница не могла се сместити све монахе који се налажаху с Евгенијом, то их распоредише по разним тамницама. Глас о овом догађају пронео се не само по свој Александрији него и по свима оближњим градовима. И многе увреде и грдње доживеше хришћани од незнабожаца, јер сви који чуше казивање Мелантијино вероваху у истинитост речи њених, пошто су је незнабошци веома ценили као честиту, угледну и високородну.

И би одређен дан у који се имало обавити суђење монасима и изрећи им се казна. Неке од њих епарх је хтео да преда зверовима на поједење, друге да у огњу спали, а остале да погуби помоћу разноврсних мука. И када дође тај одређени дан, сабра се мноштво народа не само из града него и из целе његове околине. Сабра се тамо такође и много хришћана, међу којима беху многи презвитери и неколико епископа: они дођоше да виде кончину невиних слугу Божјих, да узму остатке моштију њихових и чесно их погребу.

Чим на судиште стиже епарх Филип са својим синовима Авитом и Сергијем, и седе на судијином месту, одмах уведоше у средину позоришта блажену Евгенију, тајну које још нико није знао, са њеним евнусима и осталим монасима, оковане у тешке железне окове. А народ стаде силно грајати и викати: Нека буду погубљени ти погани безаконици! – Епарх нареди да начелника зла, невино јагње Христово, приведу ближе к њему ради испитивања, и да поређају пред њом сва оруђа за мучење, и да предстану готови и грозни џелати.

И стаде света Евгенија на суду пред оцем својим и браћом, немајући на себи никакву кривицу, сакривена под мушком монашком одећом, смерно погнуте главе, да је одмах не би распознали. Обраћајући јој се, епарх јој поче јаросно говорити: Реци нам, најпокваренији хришћанине, тако ли вам Христос ваш заповеда да чините погана дела и да лукавствима својим

уваљујете честите жене у зле похоте своје? Реци нам, сверазвратни, како си се дрзнуо ући у кућу пресветле госпође Мелантије и њену племениту чистоту присиљавати на оскврњење? Покварењачки издајући се за лекара, ти си се показао непријатељ и насилник. Стога ћеш за свој бестидни и дрски подухват добити достојну казну, и ти тако зао погинућеш злом смрћу.

Епарху који са толиким бесом говораше, блажена Евгенија одговори кротко: Господ мој Исус Христос, коме служим, учи чистоти и обећава вечни живот онима који девственост своју чувају беспрекорном. Ми можемо овог часа доказати да нас Мелантија лажно окривљује. Али боље је да ми претрпимо зло, те да не пропадне плод нашег трпљења, него да она, побеђена и изобличена, доживи какво било зло. Уосталом, ако ми се закунеш здрављем царева својих да овој лажној сведокињи нећеш учинити никакво зло, онда ћемо је ми одмах испитати односно греха за који нас без икаквог разлога окривљује, па ћемо видети да је она крива.

Епарх се закле и обећа да ће испунити што она тражи. Тада се Евгенија обрати Мелантији и рече јој: Мелантија, само име твоје означава црнило и помрачење.⁶⁵³ Својом безочном клеветом ти си хришћанима припремила разне муке. Хајде онда, настој да нас кидају, пале и соку! Но буди уверена да слуге Христове нису онакви каквима их ти лажно приказујеш. Уосталом, приведи ту робињу за коју си рекла да је очевидац нашега греха, да се њеним устима изобличи лаж и обелодани истина.

Та робиња би приведена. Она дометну лаж, да би угодила својој госпођи. Јер како би она могла рећи што противу ње? – Ја знам, говораше робиња, да овај бестидни младић често греши са простим женама. И мени је тај бедник много пута досађивао, па се најзад дрзнуо насрнути и на моју госпођу. Ушавши у њену спаваоницу у седам сати изјутра, он је најпре разговарао с њом као лекар о њеној болести; затим јој поче говорити безобразне речи, и напослетку покуша да је силује, што би свакако и учинио, да ја нисам брзо дозвола друге служавке, те тако избавила госпођу нашу из руку овога блудника.

Судија нареди да се позову и друге служавке Мелантијине; но и оне такође лажно сведочаху против монаха Евгенија, помажући својој госпођи. Тада епарх бесан од гњева викну на Евгенију: Шта можеш, бедниче, рећи у одбрану своју сада, када те толики сведоци терете и поуздано потврђују твоје безакоње? – Света Евгенија одговори: Сада ево дође време говорити, јер престаде време ћутања. Дође време слободно објавити истину, да се лаж, изношена противу нас, не би безмерно хвалисала, и да међу незнабошцима не би кружили рђави гласови о хришћанима. Истински сам желела да своју тајну чувам до краја свога живота, и да лаж која се износи против нас изобличим на будућем суду Христовом и докажем чистоту своју пред Оним, из љубави према коме сам је и чувала. Што сам досада веома брижљиво скривала, приморана сам да сада обелоданим, да безакоње не би тријумфовало над невинишћу, и да се незнабожачко безбожје не би ругало благочестивом и целомудреном хришћанском животу, и да га не би исмевало, нити му се подсмевало. Објавићу истину не из хвалисавости, него ради прослављења имена Исуса Христа: јер је сила овога имена толика, да и жене, које живе у страху Божјем, удостојавају се мушкога достојанства, те људска бића мушкога рода не могу вером бити већа од оних женскога рода, као што вели учитељ хришћански, апостол Павле: У Бога нема разлике између мужа и жене, јер су сви једно у Христу Исусу (Гал.3:28). Стога сам и ја пожелела Христа ради, у кога сам поверовала, и кога сам свом душом заволела, и на кога сам сву наду положила, да по животу и по спољашњем изгледу више будем мушкарац него жена, чувајући своју девственост за јединог пречистог и бесмртног Женика Небеског.

Говорећи то, она раздра на себи горњи део одеће и обнажи неке делове свог светог и чистог девојачког тела и показа да је женско. И рече епарху: Господине мој, ти си ми отац по телу, Клавдија ми је мајка, а Авит и Сергије који седе с тобом, то су моја браћа. А ја, – ја сам твоја кћи Евгенија, која се из љубави према Христу одрекох света и свих уживања његових; ево Прота и Јакинта, мојих евнуха, са којима заједно примих учење

Христово. И Господ Христос ме обасу толиком благодаћу, да ме милосрђем Својим учини победитељком свих похота и страсти.

И ја непоколебљиво верујем да ће ме Он и до краја сачувати таквом каква сада јесам.

Док она ово говораше, и још не беше завршила своје казивање, познаше отац и браћа делимично по говору, а делимично и по неким цртама на лицу, пошто нетремице гледаху у њу, да је то заиста Евгенија. И одмах, у неисказаној радости и сузама, они скочише са својих места, и притрчавши јој, грљаху је и целиваху, плачући од радости и веселећи се што изненада обретоше Евгенију, без које им ни сама светлост овога света не беше мила. И тог часа би обавештена мати њена Клавдија, да је кћи њена Евгенија пронађена. Ова одмах хитно дојури, и угледавши своју милу Евгенију, шта све није радила, какве јој све љупке речи није говорила, гледајући своју кћер као да је из мртвих устала. А народ, посматрајући све то, дивљаше се и громко викаше: Један је Христос, један је истинити Бог, Бог хришћански! – Мноштво пак хришћана који беху дошли са својим епископима и презвитерима ради погребенија тела мученичких, испунивши се неизрециве радости, певаху: Десница твоја, Господе, сатре непријатеље. Који је Бог тако велики као Бог наш? Он открива што је сакривено, и обелодањује што је тајно, хвата мудре у лукавству њихову.⁶⁵⁴

Затим бише донете златоткане хаљине са скупоценим украсима; у њих родитељи и браћа обукоше Евгенију и против њене воље, па је посадише на узвишеном месту, да је сви виде, и да се сви радују с њима проналаску изгубљене. А одмах бише ослобођени окова и монаси, који заједно са Евгенијом беху у узама; и њих све обасуше многим похвалама, почитујући их као истинске слуге Христове.

Мелантија пак испуни се великог стида и страха; и још док се налажаше на гледалишту, огањ паде с неба на кућу њену и сагоре је до темеља са свима њеним богатствима и ризницама, тако да ни трага не остаде од свега тога. И настаде велика радост за све хришћане у Александрији и у целом Египту, нарочито када се крсти и поверова у Господа нашег Исуса Христа сам епарх Филип са женом и синовима и свим домом

својим; тада и велико мноштво незнабожаца прими свето крштење. И Цркви Христовој би враћен мир. Јер епарх Филип убрзо после свих ових догађаја посла царевима Северу и Антонину⁶⁵⁵ писмо, у коме писаше да за римско царство није корисно изгонити из градова хришћане, који су од велике помоћи општим народним добрима. Цареви усвојише Филипов савет, те по свима египатским градовима хришћани се вратише на своја места, добише своја имања, храмове и звања; и хришћанска побожност цветаху у миру.

Но светињу свагда прати завист вражија, и противу врлине војује грех. Тако и сада неким најугледнијим идолопоклоницима у Александрији беше веома тешко гледати како се с дана на дан увећава број хришћана, а број идолопоклоника све више и више опада. Нахушкани од оца свог Сатане они отпутоваше к царевима са клеветом на Филипа. И говораху царевима: Читавих девет година Филип управљаху добро Египатском земљом и законе царске строго спровођаше. Међутим сада ми не знамо шта му би, те се тако измени. Он остави служење боговима наших отаца, и сав народ вуче за собом на поклоњење Ономе, кога (како сви тврде) убише Јевреји распевши га у Палестини. Нема више поштовања и дужног покорављања вашим царским законима. Свима нама он претпостави безбожне хришћане, од којих многи, улазећи често у храмове богова наших обасипају их безбројним хулама, називајући их дрветом, неосетљивим камењем и бездахним идолима.

Таквим и сличним речима они покренуше на гњев против Филипа оба цара, који послаше Филипу овакво писмо: „Најбожанственији цар, који је владао пре нас и знао твоју побожност и поштовање отачких богова римских, постави тебе у Александрији не као епарха већ као цара Египту, и озакони да док си жив несменљиво управљаш том земљом и да се нико други не шаље на твоје место тамо. Ту почаст твоју и ми чувасмо теби неприкосновено, али само дотле док си био пријатељ и служитељ богова наших. Но сада чујемо о теби, да си и богове оставио, и да си према нама постао нерасположен. Зато наређујемо: или се врати пређашњем поштовању римских

богова, и тада продужи и надаље уживати пређашње почести и славу; или пак, ако наставиш са одбацивањем богова, онда одмах напусти свој положај и одреци се својих имања“.

Прочитавши ово царско писмо, епарх се направи болестан, да би имао времена продати сва своја имања, па раздати делом црквама, делом сиромасима. А беше блажени Филип изврстан говорник, и он својим говорима многе угледне незнабошце убеди и обрати у хришћанство, а малодушне и колебљиве у вери укрепи и утврди.

Пошто своје имање распродаде и раздаде, Филип се одрече чина епарха, и одмах га сви александријски хришћани изабраше себи за епископа. А након неког времена стиже на његово место други епарх из Рима, по имену Теренције. Он је желео убити Филипа, али се бојао народа, јер сви беху готови душе своје положити за свога епископа. Зато он најми тајне убице, који ушавши к светитељу и нашавши га где се сам моли Богу, ударише га мачевима, па изађоше и сакрише се. То се одмах сазнаде по целој граду, и настаде велики плач, кукњава и пометња. Међутим Теренције, бојећи се да народ не проклјуви његово лукавство, нареди да се сместа пронађу убице, и врже их у тамницу, пошто их најпре окова у тешке окове, тобож намеравајући да их стави на жестоке муке и погуби. А блажени епископ поживе три дана после нанесених му рана, па сконча о Господу мученичком кончином, и удостоји се мученичког венца. Епископова он годину и три месеца. Погребоше га унутар града на месту званом Изиум, у цркви коју је он сам подигао.

Убице пак епископове епарх Теренције задржа неко време у тамници, па их пусти на слободу, тобож по царском наређењу.

И тада сви дознадоше да је свети епископ убијен по његовом наређењу.

После смрти свога оца, светог Филипа, света Евгенија сабра око себе хришћанске девојке, и продужи заједно с њима служити Богу, проводећи девствени живот. Мајка пак њена Клавдија сагради огромну гостопримницу и служаше намерницима, путницима и болесницима. Затим после дужег времена она узе са собом оба сина и блажену кћер Евгенију, отпутова у постојбину своју Рим, и тамо се настани на своме

имању. Римски сенат благонаклоно прими Авита и Сергија, и један од њих би постављен за обласног управитеља у Картагини, а други за царског намесника у Африци.

Међутим света Евгенија живећи у Риму тајно привођаше Христу многе девојке, ћерке угледних велможа, и саветоваше им да чувају девственост. У то време у Риму бејаше једна млада девојка из царскога рода, по имену Васила, која остаде сироче после смрти својих родитеља. Њу узе да чува њен стриц незнабожац, и цареви је верише за високородног и чувеног по јунаштву и племенитости младића, по имену Помпеја. Но свадба би одложена за неколико година, пошто девојчица још не беше пунолетна. Васила, често слушајући о имену Христовом и о Евгенији, и њеном девственом и целомудреном животу, и о чудесима што се збивају силом Христовом, распали се духом, јер је Господ тајним надахнућима призиваше к небеским дворима Својим. И Васила имађаше две жеље: да сазна поуздану истину о Христу, и да види Евгенију. Али отићи к Евгенији и разговарати с њом она није могла, једно из страха да то не сазна њен вереник, а друго због гоњења хришћана у то време у Риму. Стога Васила посла к Евгенији верног слугу свог са молбом, да је Евгенија макар путем писма обавести о Христу и научи је како да верује у Њега.

Света Евгенија се веома обрадова оваквом веснику. И пошто се посаветова са својом мајком и евнусима, она, свесна да писмо не може поучити као жива усмена реч, нареди евнусима да се спреме да их пошаље Васили као неки дар. И она их посла Васили са оваквом поруком: „Ево, мила сестро Васила, шаљем ти као дар два верна роба моја, евнухе Прота и Јакинта, који су расли са мном од младости, и они нека ти буду живо писмо од мене“.

Васила с радошћу прими евнухе, на изглед робове, а у самој ствари апостоле Христове. И они, дан и ноћ разговарајући с њом, научише је светој вери, јер она непрестано са великом пажњом, радошћу и умилењем слушаше божанствене речи које излажаху из уста њихових, и свим срцем поверова у јединог хришћанског Бога, Творца свеколике творевине. Извештен о томе римски папа, блажени Корнилије,⁶⁵⁶ дође тајно к њој и

крсти је у име Свете Тројице. Затим и стриц њен незнабожац приступи Христу, те се тако Васида могахе лако виђати с Евгенијом, и уживати у светом и пријатном разговору с њом. И Евгенија сваке ноћи несметано долажаше к њој у дом њен, под покровитељством њенога стрица.

Тако света Евгенија и блажена мати њена Клавдија обратише Христу многе душе. И све хришћанске удовице у Риму имађаху прибежиште своје код Клавдије, а девојке код Евгеније, и нахођаху код њих покој телу и души. Сваке пак суботе увече свети папа Корнилије слаше у дом Клавдијин молитве и псалме,⁶⁵⁷ да се оне сву ноћ моле и славослове Бога; а ујутру, у појање петлова, он је сам долазио к њима, крштавао приступивше Христу, служио Божанствену литургију и причешћивао све Светим Божанским Тајнама. И множаше се Црква Божија и цветаху усред гоњења као љиљани усред трња: јер свете девојке Евгенија и Васида обратише к Богу веома много девојака, а света Клавдија, много жена, а блажени евнуси Прот и Јакинџ – много младића.

Међутим, када се зацарише незнабожни цареви Валеријан и Галијен,⁶⁵⁸ гоњење на хришћане се појача. Цареви издадоше наређење да се побију сви хришћански учитељи, и најпре се дадоше у потеру за светим Корнилијем папом, да би га убили. У то време света Евгенија, сусревши се са светом Василом, рече јој: Господ ми откри, да ћеш ти ускоро добити мученички венац ради своје девствености. – Васида одговори Евгенији: И мене Господ благоволи обавестити о теби, да ћеш добити двоструки мученички венац: један за муке и напасти које си претрпела у Александрији, а други – за своју крв коју ћеш пролити страдајући ради Христа. – Тада блажена Евгенија подиже руке своје к небу и рече: Господе Исусе, Сине Свевишњега, који си се ради спасења нашег родио девственошћу Пречисте Матере Твоје, преведи све поверене ми Тобом девојке у беспрекорној девствености у вечно Царство славе Твоје!

Обративши се затим мноштву Христових девојака које су седеле с њом и с Василом, блажена Евгенија рече: Ево настаде време бербе винограда, када се грождје бере и муља, па онда у виду вина износи на царски сто. И нема ниједног силног

царства, и ниједног високог звања, који се не украшавају крвљу тих гроздова. И ви, младице моје и гроздови срца мога, будите готове за Господа. Девственост је најпрви знак приближености Богу; девственост нас уподобљава анђелима; она је мајка вечнога живота, другарица светости, безопасан пут к небу, госпођа радовања, вођ силе чудотворства, загревање и венац вере, крепост и утврђење љубави. Ни о чему ми не треба да се тако старамо, ни о чему да се тако бринемо, као о пребивању у беспрекорној девствености; а још је славније умрети за девственост. Шта су ташта и варљива уживања овога света, која пружају привремену радост, а одводе у вечну муку; изазивају краткотрајни смех, да би поразила вечним плачем; доносе брзоувенљиве цветове задовољстава, да би наметнула непролазне горчине; обећавају срећан живот у садашњем веку, да би у будућем веку предала вечним мукама. Ради свега тога, о премиле девојке, које сте се све до сада подвизавале са мном подвигом девствености, продужите пребивати у љубави Господњој, као што сте почеле. Настали су за вас дани привременога плача, да бисте се могле веселити и радовати у вечности. Ја вас предајем Духу Светоме, и верујем да ће вас Он сачувати чисте и беспрекорне. Не иштите да и надаље гледате моје телесно лице, него духовним очима гледајте на моја дела и поступке.

Рекавши то, блажена Евгенија целива сваку од њих и утеши оне које плакаху. Затим сатвори молитву са Василиом, и пошто се целиваше оне се растадоше. Тог истог дана једна од робиња свете Василе оде к веренику своје госпође Помпеју и рече му: Господине мој, знам да су ти цареви обећали за супругу моју госпођу, и ти ево више од шест година не правиш свадбу чекајући да твоја вереница постане пунолетна. Ја сам сада дошла да те известим, да ти више и не можеш ступити с њом у брак, јер је њен стриц и васпитач – хришћанин, а и она је свом душом примила хришћанску веру, и сада се гади не само тебе него и целог света. Она има два евнуха, које јој је послала Евгенија, и она их поштује као своје господаре и сваки дан им целива ноге као бесмртним боговима. Ти евнуси и јесу учитељи хришћанског мађионичарства.

Ове робињине речи страховито разјарише Помпеја, и он одмах скочи и одјури к васпитачу Василе јелину, и рече му: Решио сам да се ових дана венчам, зато ми дозволи да се видим с девојком коју ми непобедиви цареви подарише за супругу. – Васпитач се одмах досети да је Помпеј сазнао за њихово обраћење Христу и одговори: Док Васила беше мала и неразумна, дотле је ја закриљавах и чувах као зеницу ока, васпитавајући је како треба. Но сада она је већ на прагу пунолетства и зрелог разума, и због високог порекла свог она хоће да је потпуно слободна и никоме не подвлашћена. Зато није у мојој власти да ти дозволим да се видиш с њом; то зависи од њене воље.

Ово још више разјари Помпеја и он оде к палати Василиној, и стаде лупати на капији наређујући вратаркама да га пријаве Васили. Извештена о његовом доласку, Васила га не пусти к себи него му посла оваку поруку: „Не доликује младићу да насамо разговара с девојком, а девојци не приличи ни да погледа на мушко лице. Осим тога ја не знам са каком намером долази к мени Помпеј“.

Постиђен, Помпеј оде. Онда умоли неке сенаторе, и заједно с њима оде к царевима и припаде к ногама њиховим жалећи им се на своју вереницу и на Евгенију, и рече: О, пресветли цареви! помозите својим Римљанима и одагнајте из овога града новог бога, кога Евгенија доведе из Египта, јер одавна су штетни по народ ти људи који себе називају хришћанима. Они се ругају законима нашим, презиру богове наше, као ништавне идоле, и изопачују законе саме природе не дозвољавајући да вереница ступи у брак са својим вереником. Ако пак не буде брака, откуда ће се онда рађати људи? А ако се не буду рађали људи, над ким ћете онда царовати? Откуда ће бити војске и силе римске? Ко ће побеђивати непријатеље? и како ће постојати наша отаџбина и живот људски?

То и слично томе говораше Помпеј са сузама. Цар Галијен и сав сенат сажали се на њега, и одмах издаде наређење: да девојка Васила или пристане ступити у брак, или да буде погубљена мачем; а Евгенија или да принесе боговима жртву, или да буде уморена мукама. Осим тога цар нареди да и сви

хришћани буду убијани, а поред њих и они који би се усудили да скривају хришћане код себе.

Када цареве наређење дође до свете девојке Василе, она громко и неустрашиво одговори: Мој вереник је Цар над царевима, Христос Син Божји, и осим Њега ја нећу да знам за другог, трулежног мужа.

После ових речи Василиу одмах заклаше мачем. Онда узеше и два света евнуха, Прота и Јакинта, и поведоше их у идолски храм да се поклоне поганоме богу Зевсу. Но чим светитељи уђоше у храм, идол Зевсов паде пред ногама њиховим и расу се у прах и пепео. Обавештен о томе, епарх града Никитије нареди да им одсеку главе, сматрајући да су они својим мађијама срушили њиховог бога Зевса.

Свету пак Евгенију извевши преда се, он је стаде распитивати о мађионичарској вештини. Одговарајући му, светитељка стаде подробно и мудро причати о Једином Истинитом Богу, чијег се самог имена демони боје и дрхте, и падају заједно са идолима. Но епарх, не обраћајући пажњу на њене речи, нареди да је одведу у храм Дијане да тамо принесе жртву. Међутим, она још не беше успела ни ступити у храм, а храм се сруши заједно са идолом. Када то сазнаде цар, он нареди да је са каменом везаним о врату баце у реку Тибар. Но чим то би учињено, камен се тог часа одвеза, и светитељка пође по води као по суву. Тада је поново дохватише и у ужарену пећ вргоше; али пећ изненада остину, и светитељка изађе потпуно читава. Затим је бацише у дубоку и мрачну јаму, и десет дана је морише глађу; но луча Божанске благодати непрестано светитељку озараваше, и храна јој се с неба шиљаше. У тој јами Евгенији се јави Господ наш Исус Христос и рече јој: „Ја сам твој Спаситељ, кога си ти свом душом и свим срцем заволела, и волиш, и ради кога трпиш ове муке. Ја ћу те зато обући у велику славу и испунићу те неисказаном радошћу. Нека знак чествовања тебе буде и то, што ћу те ја примити у Своја небеска насеља на сам Божић, дан у који сам се родио на земљи из чисте, девствене утробе“.

Ово јављење Господа испуни неизрецивом радошћу васцело биће свете девојке, и она с радошћу стаде очекивати

час свога разлучења од тела. И на сам дан Рођења Христова к њој би послан у јаму целат, и уби је мачем.⁶⁵⁹

Тако света и преподобна девојка Евгенија заврши свој времени живот и страдања, а отпоче живот вечни и блажени. Блажена пак мајка њена Клавдија са домашњима својим узео њено чесно и свето тело и погребео на очевом имању недалеко од Рима, где света Евгенија за живота свога погребаваше тела многих верујућих.

Када после тога мајка једне ноћи плакаше на њеном гробу, јави јој се света Евгенија са мноштвом девојака у великој слави, и рече јој: „Радуј се и весели се, мајко моја, што Господ Христос уведе и мене у радост светих, а оца мога уврсти у ред патријараха; у недељу пак Он ће и тебе примити у вечну радост. Заповеди синовима твојим а браћи мојој, да они до краја свето очувају знамење Христово које су примили у крштењу, те да ми буду браћа не само по телу него и по духу, и да тако сав род наш принесемо на дар пријатан Богу“.

Када света Евгенија говораше то својој мајци, чуше се гласови мноштва светих анђела који певаху и слављаху Оца и Сина и Светога Духа, Једнога у Тројици Бога, коме и од нас грешних нека је слава и хвала вавек. Амин.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ НИКОЛАЈА МОНАХА

ПРЕПОДОБНИ отац Николај најпре беше војвода у време грчкога цара Никифора,⁶⁶⁰ и имађаше под собом многе војничке пукове. Када цар Никифор зарати с Бугарима, пође у рат и Николај са својим пуковима. Уз пут Николај сврати на преноћиште у једну крчму. Пошто вечера заједно са гостионичарем, он се помоли Богу и леже да спава. Но у другу и у трећу стражу ноћи гостионичарева кћи, запаљена сатанском појудом на грех, тихо се привуче војводиној постељи, пробуди га и стаде га блудним речима навлачити на грех. А војвода јој рече: Девојко, ослободи се те луде сатанске појуде, и не жели оскврнавити девственост своју и мене кукавног гурнути у дубину пакла! – Застидевши се мало, она оде. Но убрзо затим она поново дође и салеташе на грех целомудреног човека. Војвода је и по други пут одасла. Али она, распаљивана од ђавола блудном похотом, дође и по трећи пут к њему. Тада јој блажени војвода рече: О бедна, испуњена сваке бестидности и безумности сладостраснице! Не видиш ли да те демони раздражују, желећи да ти одузму девственост, па да те начине подсмехом и поругом за сав род твој и за све људе, а да ти душу рину у вечне муке? Не видиш ли такође да ја недостојни идем у рат са туђим народом? И како да оскврним тело своје идући у рат? Не, Бог ће ми помоћи, и ја се нећу оскврнити!

То и много друго изговори он бестидници, и одасла је од себе са стидом. А када свану, војвода устаде, помоли се Богу, па крену својим путем. Наредне ноћи он у сну виде себе где стоји на неком месту у ваздуху; близу њега седи неко Силан, са десном ногом пребаченом преко леве; и Он упита Николаја: Видиш ли војнике са обе стране? – Да, Господине одговори Николај, видим како Грци секу Бугаре. – Тада тај Муж рече праведноме војводи: Погледај на нас. – Погледавши на тог Силног, војвода виде где Он пребаци десну ногу преко леве. После тога праведни војвода се окрену к војницима и угледа где Бугари, појачани, немилице косе грчке пукове. А кад престаде

битка, Силни рече праведноме војводи: Размотри добро побијена тела, и кажи шта видиш. – А он загледавши се виде да је сво поље покривено мртвим телима, а усред њих једно место празно и обрасло травом, толике величине да на њему може лећи само један човек. И он рече: Господине, сво је поље покривено лешевима непоштедно побијених Грка, сем једнога места на коме може лећи један човек. – Тада Силни упита војводу: А шта ти мислиш о томе? – Војвода му одговори: Невјежа сам и препрост, Господине, и ништа не разумем односно тога. – Тада му тај страшни Муж рече: Оно празно и травом обрасло место, велико колико лежај једнога човека, било је припремљено за тебе. Ти си ту имао лежати посечен заједно са твојим непријатељима, и попунити ту празнину. Али пошто си ти прошле ноћи јуначки одагнао од себе ону препредену змију, која је трипут наваљивала на тебе, салећући те на грех, да би те убила, то си ти сам себе ослободио од смрти. На тај начин ти си оно обрасло травом место оставио празно, а душу си своју спасао заједно са телом. Пошто си себе спасао од смрти, ти ћеш остало време живота свога провести у непрекидном служењу мени.

Видевши и чувши то, праведни Николај сав уздрхта, трже се из сна обузет страхом и ужасом, па уставши помоли се Богу за своје војнике. А кад настаде битка и страшна сеча са обе стране, Грци спочетка надвлађиваху Бугаре; али затим се Бугари изненада осоколише и стадоше надвлађивати Грке. Као разјарене звери они храбро јурнуше на грчке пукове, нештедимице их гонећи и секући. И убрзо сва грчка сила паде од оштрице бугарских мачева, тако да и сам цар Никифор једва успе да побегне са малом дружином.

Тада војвода грчких пукова блажени Николај, видевши испуњење свога сна, узнесе благодарност Богу за своје спасење од смрти, остави свој војводски чин и повуче се у манастир, неутешно плачући и ридајући за погинулим војницима. Примивши пак свету схиму и послуживши Богу у току много година, он постаде један од прозорљивих и великих отаца. С њима се он удостоји и удела на небу о Христу Исусу Господу нашем, коме слава вавек. Амин.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА КАСТУЛА

ОВАЈ свети мученик пострадао за време Ликинија (307–323), коме је био оптужен као хришћанин. Пошто је ухваћен, он би вешан о дрво и немилосрдно струган, а затим предан Зиликинту игемону на испитивање. Пошто га Зиликинт не могаде убедити да се одрекне своје вере, Кастул би љуто мучен, па му најзад глава би одсечена мачем.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА СОСИЈА и ТЕОКЛИЈА

ПОСТРАДАЛИ за време Максимијана (286–305) и Магненција. Ухваћени као хришћани од Вавда игемона, (вероватно у Македонији, јер као што је познато Вавд је био игемон Адријанопоља у Македонији), и пошто се нису дали убедити да се одрекну Христа, обешени су главом надоле и немилосрдно стругани гвозденим ноктима. Подвргавани су и другим страховитим мучењима, док им најзад није глава одсечена.

СПОМЕН СВЕТЕ МУЧЕНИЦЕ ВАСИЛЕ

САМУЧЕНИЦА свете преподобномученице Евгеније.⁶⁶¹

СПОМЕН СВЕТОГ СВЕШТЕНОМУЧЕНИКА ФИЛИПА

ОТАЦ свете преподобномученице Евгеније.⁶⁶²

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА ПРОТА и ЈАКИНТА

ЕВНУСИ и саподвижници свете преподобномученице
Евгеније.⁶⁶³

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА АХАИКА

ОВАЈ свети мученик сверадосно пострада за Господа Христа мачем посечен.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ АНТИОХА АФРОДИСИЈА

РОДИО се у близини Анкире Галатијске, у Малој Азији, и подвизавао се као монах у манастиру светог Саве Освећеног, у Палестини. Савременик и очевидац разрушења и опустошења Јерусалима и Палестинских манастира од стране Персијанаца и Сарацена, 614. године. Чувен по врлинама и светости. Као други Јеремија оплакао опустошење Јерусалима и одношење Часног Крста Господњег у Персију од стране незнабожаца. Оставио књигу узвишене садржине, звану Пандекта, у сто тридесет глава. Упокојио се око 635. године.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ВИТИМИОНА

ПОМОЋУ подвига све смртно савладао у себи бесмртним,
и мирно се упокојио.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ

ВРЛИ ученик светог Саве Освећеног; преставио се у миру.

СПОМЕН СВЕТОГ НОВОМУЧЕНИКА АХМЕДА ⁶⁶⁴

25. Децембар

РОЂЕЊЕ ГОСПОДА И БОГА И СПАСА НАШЕГА ИСУСА ХРИСТА

А КАД се наврши време посла Бог Сина Свог Јединородног (Гал.4:4), да спасе род људски. И кад се испуни девет месеци од благовести, коју јави архангел Гаврил Пресветој Дјеви у Назарету говорећи: Радуј се, благодатна! ... ево зачећеш и родићеш Сина (Лк. 1, 28. 31), – у то време изиђе заповест од ћесара Августа, да се попише сав народ у царевини римској. Сходно тој заповести требаше свако да иде у свој град и тамо се упише. Зато Јосиф Праведни дође с Пресветом Дјевом у Витлејем, град Давидов, јер обоје беху од царског колена Давидова. Па како се у тај малени град слеже много народа ради пописа, не моглоше Јосиф и Марија наћи конака ни у једној кући, због чега се склонише у једну пећину овчарску, где пастири овце своје затвараху. У тој пећини, а у ноћи између суботе и недеље, 25. децембра роди Пресвета Дјева Спаситеља света, Господа Исуса Христа. И родивши Га без бола, као што Га је и зачала без греха, од Духа Светога а не од човека, она Га сама пови у ланене пелене, поклони Му се као Богу, и положи Га у јасле. Потом приђе и праведни Јосиф, и он Му се поклони као божанском плоду девичанске утробе. Тада дођоше и пастири из поља, упућени од ангела Божјег, и поклонише Му се као Месији и Спаситељу. И чуше пастири мноштво ангела Божјих где поју: Слава на висини Богу и на земљи мир, међу људима добра воља (Лк.2:14). У то време стигоше и три мудраца с Истока вођени чудесном звездом, с даровима својим: златом, ливаном и измирном, и поклонише Му се, као Цару над царевима, и дариваше Га даровима својим (Мт. 2, 11).

Тако дође у свет Онај, чији долазак би проречен од пророка, роди се онако како би проречено: од Пречисте Дјеве, у граду Витлејему, од колена Давидова по телу, у време када више не беше у Јерусалиму цара од рода Јудина, него цароваше Ирод туђин. После многих Својих праобраза и наговештења, изасланика и весника, пророка и праведника, мудраца и царева, најзад се јави Он, Господар свега и Цар над царевима, да

изврши дело спасења људског, које не могаху извршити слуге Његове: ни ангели, ни људи, нити ма које друго створење. Јер је требало спасти људе од греха, смрти и ђавола. А само је Бог јачи од ђавола и његових главних злотворних сила: греха и смрти. То спасење је извршио оваплоћени Бог – Богочовек Христос Исус, који у Богочовечанском телу Свом – Цркви и спасава људе од греха, смрти и ђавола, спасава их светим божанским Тајнама и светим еванђелским врлинама. Зато Њему нека је вечна слава и хвала и поклоњење од свих бића људских у свима световима. Амин.

ПОВЕСТ О РОЂЕЊУ ГОСПОДА БОГА И СПАСА НАШЕГ ИСУСА ХРИСТА⁶⁶⁵

РОБЕЊЕ Исуса Христа би по обручењу Преблагословене Матере Његове, Пречисте Дјеве Марије, Јосифу, човеку праведном и већ старом, коме беше осамдесет година. Пречиста Дјева би дата њему, по сведочанству светог Григорија Ниског⁶⁶⁶ и светог Епифанија Кипарског,⁶⁶⁷ под видом супружанства, да он чува Њено девство и да се стара о њој. А још пре него што стадоше живети заједно нађе се да је Она трудна од Духа Светога. Јер Јосиф бејаше привидни муж Маријин, а у ствари чувар посвећене Богу девичанске чистоте Њене, и очевидац и сведок беспрекорног живота Њеног. Јер Господу би угодно да утаји од ђавола тајну Свога оваплоћења од Пречисте Дјеве, покривши супружанством девство Своје Пресвете Матере, да враг не би дознао да је то она Дјева за коју пророк Исаија рече: Ето, девојка ће затруднети (Мт. 1, 23; Ис. 7, 14).

О томе сведочи свети Атанасије, архиепископ Александријски, говорећи: „Јосиф беше дужан послужити тајни, да би се Дјева, као имајући мужа, славила,⁶⁶⁸ и да би сама ствар остала сакривена од ђавола, те да он не би сазнао на који ће начин Бог благоволети боравити с људима“.⁶⁶⁹ И свети Василије Велики вели: „Обручење с Јосифом би извршено, да би се од кнеза овога света, ђавола, сакрило оваплоћење Сина Божија“.⁶⁷⁰ То исто каже и свети Јован Дамаскин: „Јосиф се обручује Марији као муж, да би ђаво, не знајући о безмужном рођењу Христовом од Дјеве, одступио, тојест престао побуђивати Ирода и подстицати Јевреје на завист. Јер ђаво, још од времена када прорече Исаија: „ето, девојка ће затруднети и родити“, будно мотраше на све девојке, да која од њих не затрудни без мужа и не роди остајући девојка. Божји промисао устроји обручење Дјеве Марије Јосифу, да би се од кнеза таме сакрило и девство Богородице и оваплоћење Бога Логоса“.

Још пре извршења супружанске тајне, нађе се да је Пречиста Дјева Марија трудна од Духа Светога, и растијаше света утроба Њена смештајући у себи несместивог Бога. Но нарочито Њена трудноћа постаде јасно приметна када се Она после тромесечног боравка код Јелисавете врати дому своме,⁶⁷¹ и Божанствени плод с дана на дан растијаше у Њој и приближаваше се дан порођаја. Увидевши то, Јосиф утону у велику недоумицу и тугу, јер мишљаше да је Она погазила завет девствености. Веома смућен, старац говораше у себи: Ја је не познах, и чак се ни помишљу не огреших о њу, а ето Она је бременита. Авај, како се то десило? ко је преласти? Просто не знам шта да радим. Да ли да је изобличим као законопреступницу, или да прећутим због срамоте и њене и моје? Ако је изобличим, Она ће несумњиво, по закону Мојсијевом, бити засута камењем, и ја ћу испасти као мучитељ, који ју је предао на љуту смрт. Ако пак прећутим не изобличивши је, онда ће ми удео бити с прељубочинцима. О, шта ћу да радим? Не знам. Отпустићу је тајно, нека иде куда хоће. Или ћу ја сам отићи од Ње у далеку земљу, да очи моје не виде такву срамоту.

Размишљајући у себи тако, праведни Јосиф приступи Дјеви Марији, како о томе сведочи свети Софроније, патријарх Јерусалимски,⁶⁷² и рече јој: Марија, шта је то што у тебе видим? за поштовање – срамоту, за радост – тугу, уместо хвале донела си ми презрење; од свештеника у храму ја те примих беспрекорну. А шта сада видим?⁶⁷³ – И свети Атанасије Александријски овако говори о томе: Јосиф, видећи да је Дјева Марија трудна, но не знајући какво је скупочено благо у њој, сав смућен питао је: „Шта се то догоди с Тобом, Марија? Ниси ли Ти она чесна Девојка, васпитана у свештеним притворима храма? Ниси ли Ти она Марија која није хтела ни погледати у лице мушкарца? Ниси ли Ти она Марија коју свештеници нису могли наговорити да ступи у брак? Ниси ли Ти она која се заветовала ружу девствености сачувати неувенљивом? Где је палата Твоје целомудрености? Где је беспрекорни вајат Твоје девствене чистоте? Где је Твоје стидљиво лице? Ја се стидим, а Ти си смела пошто ја скривам грех Твој“.

Када Јосиф говораше ово Светој Дјеви, – о! како се стиђаше Она: пречисто Јагње, беспрекорна голубица, целомудрена Дјева, црвенећи у лицу од таквих речи Јосифових! Не смејаше Она да му открије блавест донесену Јој Архангелом и пророчанство изречено о Њој Јелисаветом, да не би испала славољубива и хвалисава. То истиче и гореспоменути свети Атанасије, стављајући Јој у уста овакве речи к Јосифу: Ако ја сама будем говорила теби о себи, онда ћу испасти сујетна. Стрпи се мало, Јосифе, па ће те пастири обавестити о мени. – И ништа друго не говораше Дјева Марија Јосифу до ово: Жив је Господ који ме досад чува у беспрекорној девствености, те не познах грех, и нико се не дотаче мене, а што је у мени јесте од Божје воље и дејства.

Међутим Јосиф као човек мишљаше по човечански, сматрајући да је Њена трудноћа од греха. Али, будући праведан, не хте је срамотити, већ намисли тајно је пустити; или, како се вели у сиријском преводу: он намисли тајно је оставити, тојест отићи од Ње некуда далеко. А када он тако помисли, гле, ангео Господњи јави му се у сну, говорећи: „Јосифе, сине Давидов, не бој се узети Марије жене своје“. Ангео зато назива Дјеву женом Јосифовом, да би у Јосифу уништио мисао о прељубочинству, јер Јосиф мишљаше да је Марија зачала од прељубочинства. Ангео као да вели Јосифу: „обручница је твоја жена, а не неког другог мужа“. О томе блажени Теофилакт каже: „Ангео назива Марију женом Јосифовом, показујући тиме да се обручница његова није оскврnila с другим. А назива је женом његовом још и зато, да би се заједно са девственошћу поштовао и законити брак“. Тако расуђује и свети Василије Велики: „Ангео назива Марију и Дјевом и обручницом мужу, да би се и девству одало поштовање и брак не био укорен. Девство дакле би изабрано за свето рођење, а обручење, које је почетак брака, би извршено по закону зато, да не би ко помислио да је од безакоња оно што се има родити; а још и зато, да би Јосиф био стални сведок Маријине чистоте, те да је не би стали клеветати како је Она, тобож, оскврnavила своје девство. Јер у лицу свога обручника Јосифа Она имађаше сведока и чувара свога живота“. Речи

ангела Јосифу: „не бој се узети Марије жене своје“, по тумачењу светог Григорија Ниског и блаженог Јеронима, значе: „прими жену своју по обручењу, а Дјеву по њеном завету даном Богу“; јер Она јесте прва у Израилском народу девојка која се заветова Богу очувати неоскврњеним девичанство своје до краја живота. „Не бој се, јер оно што се у њој зачело од Духа је Светога“. А родиће Она Сина, и ти Му надени име као отац, иако немаш удела у Његовом Рођењу. Јер пошто је обичај да очеви дају имена својој деци, као што Авраам даде своме сину име Исаак (1. Мојс. 21, 2), тако и ти, премда ниси природни већ само тобожњи отац Детенцету, послужићеш Му као отац наденувши Му име. – Свети Теофилакт овако говори Јосифу од лица Ангела: „Премда ниси имао никаквог удела у Рођењу Детенцета, ипак хоћу да ти дам звање оца, да би ти и име дао Детенцету; ти ћеш Му наденути име, мада Оно и није твој пород; но тиме ћеш учинити оно што је својствено оцу. А које име? Исус, што значи Спаситељ, јер ће Он спасти људе Своје од грехова њихових“.

Јосиф, пробудивши се од сна, учини као што му заповеди ангео Господњи и узе жену своју, обручену њему, а Дјеву беспрекорну, заветом девства посвећену Господу, и Матер Владике која заче Спаситеља света од Духа Светога. Он је узе као обрученицу своју, с љубављу Јој одајући велико поштовање као Дјеви Господњој, и служећи Јој богобојажљиво и са страхом као Матери Спаситељевој.

„И не знађаше за њу док не роди“ (Мт. 1, 25), тојест, по објашњењу блаженог Теофилакта, никада је он не познаде као жену. Јер како је Он, будући праведан, могао познати Њу, када му Она беше дата из храма Господњег не ради брака, већ ради чувања њенога девства под видом брака? Како се он могао дотаћи девице Господње која је обећала Богу вечно девство? Како се он могао коснути Свебеспрекорне Матере Господа свога и Саздатеља? А што се тиче Еванђелских речи: „док не роди“, треба имати на уму да у Светом Писму израз „док“ обично означава време које не престаје. Јер и Давид каже: „Рече Господ Господу моме: сједи мени с десне стране, док положим непријатеље твоје за подножје ногама твојим“ (Псал.109:1). Ове

речи не значе да ће Господ – Син само дотле седети с десне стране Господа – Оца, док Он не положи непријатеље Његове за подножје ногама његовим; него оне значе то, да ће Господ Син, и пошто Му непријатељи буду положени под ноге Његове, још славније седети као Победитељ у бесконачне векове. Слично томе пише се и о светом Јосифу: „не знађаше за њу док не роди“. Ове речи значе не као да је он њу потом имао познати, како су то неки јеретици сматрали, што је туђе Православној цркви, него да се по Рођењу таквога Сина који беше Бог оваплоћени, и после толиких чудеса која се догодише у време Рођења Његова, којих Јосиф беше очевидац, овај благочестиви старац не само не смејаше дотаћи Ње него је и дубоко поштоваше као слуга госпођу своју, служећи Јој као Матери Божјој са страхом и трепетом. О тој речи „док“ свети Теофилакт пише овако: „Свето Писмо обично тако говори; као на пример ово о потоцу: не врати се гавран у ковчег док не пресахну вода на земљи (1. Мојс. 8, 7), а он се и после тога вратио није. И Христос каже: Ја сам с вама до свршетка века (Мт. 28, 20). А зар по свршетку века Он неће бити с нама? Напротив, тада ће Он још више, у бесконачне векове, бити с нама. Тако се и овде каже: „док не роди“, тојест: Јосиф не позна Пресвету Дјеву ни до Рођења, ни по Рођењу, као што ће Господ и у току века, и по свршетку века, бити с нама неодступно. Јер како се Јосиф могао коснути Пречисте Дјеве, пошто је сазнао о неисказаном Рођењу од Ње Спаситеља?“

Из свега досад реченога јасно се показује да је Пречиста Богородица и по зачећу и по трудноћи сачувала беспрекорно девство. А када се исти Анgeo јави Јосифу после Рођења Христовог у Витлејему и у Египту, пошто се Јосиф већ био уверио у чистоту Маријину и о Рођењу Богомладенца од Духа Светога, тада Анgeo не назива Пречисту Дјеву Марију женом његовом већ Мајком Рођенога, јер у Еванђељу пише овако: А кад мудраци отидоше, гле анgeo Господњи јави се Јосифу у сну и рече: устани, узми дете и матер његову, (а не жену твоју), па бежи у Египат (Мт. 2, 13). И опет у Египту анgeo говори Јосифу: устани, и узми дете и матер његову и иди у земљу Израилјеву (Мт. 13, 21), јасно показујући тиме да он Јосифа упућиваше не

на брак него на служење Младенцу и Матери Његовој. Тако дакле, Јосиф не познаде Марију као жену не само док Она не роди Сина свога првенца, него и после Рођења Богомладенца Она остаде чедна Дјева, као што о томе сложено сведоче сви велики Учитељи Цркве.

Прича се и ово:⁶⁷⁴ у време када Пресвета Дјева Марија беше бременита, неки књижник по имену Анин дође – пошто се ангео већ беше јавио Јосифу – кући њиховој, и угледавши бремениту Деву, хитно оде к првосвештенику и к свему синедриону и рече им: „Тај Јосиф дрводеља, за кога ви сведочасте да је праведан, извршио је безакоње: тајно је упропастио и оскврнавио Дјеву која му би дата из храма Господњег на чување, и ето она је сада бременита“. Првосвештеник посла слуге кући Јосифовој, и нађоше Марију бремениту, као што каза онај књижник. Онда они узеше Њу са Јосифом и одведоше их првосвештенику и синедриону. Првосвештеник рече Дјеви Марији: „Заборавила си Бога ти, васпитана у Светињи над светињама; ти која си примала храну из руку ангелских и слушала певање ангелско. Шта си то урадила? – А она плачући говораше: Жив Господ Бог мој, ја сам чиста и мужа не знам. – Тада првосвештеник рече Јосифу: Шта си то урадио? – Јосиф одговори: Жив Господ Бог мој, ја сам чист од Ње. – На то првосвештеник рече Јосифу: Пошто главу своју ниси приклонио под крепку руку Божију, да би потомство твоје било благословено, и тајно си се од синова Израилевих састао са Дјевом, посвећеном Господу на дар, зато сте ви обоје дужни попиту воду изобличења, да би Господ обелоданио грех ваш пред свима.⁶⁷⁵

– Такав суд Бог је установио преко Мојсија; то је описано у Четвртој књизи Мојсијевој, у петој глави: ако би се у неко лице, био то муж или жена, посумњало да је учинило прељубу, а то лице не каже истину о томе, онда се таквome лицу давала заклетвена вода уз нарочита свештенодејства и преко посебног чина. И по суду Божјем, после пијења те воде, збивало се неко изобличитељно знамење на лицу које је извршило прељубу, по коме се знамењу обелодањивало учињено безакоње. Том дакле водом, по прописаном чину, првосвештеник напоји најпре

Јосифа, па онда Марију, и не догоди се на њој никакво изобличитељно знамење, тако да се народ чуђаше што се грех њихов не обелодани. Тада им првосвештеник рече: Када Господ Бог не објави грех ваш, онда идите с миром. – И отпусти их. А Јосиф, узевши Дјеву Марију, оде кући својој радујући се, и славећи Бога Израилјева.

После тога изиђе заповест од ћесара Августа⁶⁷⁶ да се попише сав свет; и сви иђаху да се попишу сваки у свој град. Пође и Јосиф из Галилеје из града Назарета у Јудеју у град Давидов који се звахе Витлејем, јер он беше из дома и племена Давидова, да се попише с Маријом, обрученом за њега женом, која беше трудна (Лк. 2, 1–5). Витлејем је малени град, недалеко од Јерусалима на југу, поред пута што води у планински крај, ка свештеничком граду Хеврону, где бејаше дом Захаријин и где Пречиста Дјева, после Архангелова благовешћа, посети и поздрави Јелисавету, Претечину мајку. Витлејем се дакле налази на средини пута између Јерусалима и Хеврона, а од Назарета галилејскога града до Витлејема има три дана хода, и нешто више. Витлејем се назива градом Давидовим зато што се у њему родио цар Давид и у њему био помазан за цара; тамо и Рахила умре (1. Мојс. 35, 19); тамо се налази и гроб Давидова оца Јесеја. Витлејем се најпре називао Ефрата, али Јаков, када пасијаше тамо своја стада, назва га домом хлеба (= Витлејемом), провиђајући духом и предсказујући да се у том месту има родити „хлеб који сиђе с неба“ – Христос Господ (Јн.6:51). Близу пак Витлејема, на истоку, према Давидовом студенцу, недалеко од кога Давид једном силно ожедни и рече: Ко би ми донео воде да пијем из студенца Витлејемскога што је код врата! (2. Цар. 23, 15), налази се пећина у каменитој гори, на којој лежи град Витлејем. Недалеко од те пећине налажаше се њива Саломије, која живљаше у Витлејему а беше рођака и Дјеви Марији и Јосифу. И кад се Јосиф приближи граду, дође време да Чиста Невеста роди, и он стаде тражити кућу за преноћиште, где би Породиља могла имати удобно место себи, да би родила на свет Благословени плод утробе Своје. Али он не нађе стана због мноштва народа који беше дошао да се попише, и беше заузео не само општу гостионицу него и сав

град. Због тога Јосиф и сврати у споменуто пећину, пошто им не беше места у гостионици, а дан је већ нагињао к вечеру. Та пак пећина служаше као склониште за стоку. У њој Пречиста и Преблагословена Дјева топло се у поноћи мољаше Богу, и сва богомислијем налазећи се у Богу и горећи чежњом и љубављу к Њему, она без бола роди Господа нашега Исуса Христа, у двадесет пети дан месеца децембра.

Тако и доликоваше да роди без бола Она која заче без супружанске насладе: „не познах насладе, рече Она, јер нисам у браку.⁶⁷⁷ А пошто Она заче чисто, тако се и породи Она без губљења девства, као што говори о томе свети Григорије Ниски: „Дјева заче, Дјева ношаше, Дјева роди, Дјева остаде; ниједно од догодивших се на земљи чуда није слично овоме“.⁶⁷⁸ И свети Дамаскин каже: О, чуда новијег од свих древних чудеса! јер ко зна мајку која је родила без мужа?“⁶⁷⁹ Пресвета Дјева роди Христа без мужа, као што Адам произведе Еву без жене. О томе свети Златоуст говори овако: „Као што Адам без жене произведе жену, тако и овде Дјева без мужа роди Мужа, одужујући мужевима дуг за Еву. Адам остао цео целцат пошто му би извађено из тела ребро, и Дјева остаде чедна не изгубивши девство по Рођењу Младенца“.⁶⁸⁰ И зби се оно што је прасликовано у несагоривој купини и у Црвеном мору: „јер као што купина горећи не сагореваше, – пева Црква -, тако Дјева си родила, и Дјева си остала“.⁶⁸¹ И опет: „море по преласку Израилџа остаде непроходно; Беспрекорна, по Рођењу Емануила, остаде чедна“.⁶⁸²

Тако, Увекдјева роди оваплоћеног Бога не повредивши Своје девство. Поред тога Она се породи без уобичајене помоћи и прислуживања бабице, као што сведочи о томе свети Атанасије Александријски, објашњавајући еванђелске речи: „роди сина свога првенца, и пови га, и метну га у јасле“ (Лк.2:7). Он каже: „Погледај на тајанствено Рођење Дјеве: Она сама роди, и сама пови Младенца. Код мирских жена једна рађа а друга повија; код Пресвете пак Дјеве није тако. Она сама роди, и сама пови; сама безболна мати и неучена бабица, Она не допусти никоме да се нечистим рукама дотакне Пречистог Породи: сама Она послужи Рођеноме од Ње, и пови Га, и метну

Га у јасле“. Тако и свети Кипријан: „У Рођењу и после Рођења Дјева Божанском силом остаде дјева; Она која се породила без бола, не беше Јој потребна никаква услуга од стране бабице, него сама би породила и служитељка Породу, и Своје милом Чеду указује побожно старање: милује Га, грли, љуби, даје Му сису; и све то Она чини радосно, без икаквог бола, без икакве немоћи природе, који су природни при порођају“. Тако дакле Она своје Божанском Породу послужи својим девојачким рукама, не чекајући рођаку своју старицу Саломију, по коју Јосиф оде да је позове да послужи Пресветој Дјеви. Али Саломија дође када већ све беше свршено, јер Она која роди, Она и послужи, носећи Младенца, повијајући Га, и мећући Га у јасле.

Свети свештеномученик Зинов епископ⁶⁸³ саопштава и ово: када бабица дође, она не верова да је порођај био девствен и да није повредио девство Породиљино, и стараше се да истинитост тога провери на начин својствен бабичкој вештини. Али она одмах искуси казну за дрски поступак свој: јер рука која се дрзну да то провери, изненада би захваћена неком страховитом огњеном болешћу и сасуши се. Када пак она своју сасушену руку прислони на Божанског Младенца, рука се тог часа исцели и постаде здрава као што је и раније била. Тада Саломија поверова да Мати јесте Дјева, а Младенац – Бог.⁶⁸⁴

После тога Девствена Породиља и необична Служитељка Своје Породу, повивши Сладчајше чедо Своје у ланене, беле, чисте, танане пелене, благовремено спремљене и из Назарета донесене, и метнувши Га у јасле што беху у тој пећини, поклони Му се као Богу и Створитељу. То спомиње блажени Јосиф, писац канона,⁶⁸⁵ када се обраћа к Пречистој Дјеви оваким речима: Дјевице, држећи у рукама Оваплоћеног и Обавијеног човечјим обличјем, и поклањајући Му се и целивајући Га матерински, Ти Му говораше: Чедо преслатко, како ја овако држим Тебе који руком држиш сву твар?⁶⁸⁶ Нема сумње да се Богодјевица поклони до земље Рођеноме од Ње који лежао је у јаслама; и њих са удивљењем окружаваху невидљиво ангелски чиновници, као што о томе сведочи Црква говорећи: Ангели окружаваху јасле као престо херувимски, јер пећину у којој лежи

Господ гледаху као небо.⁶⁸⁷ А уз јасла беху привезани во и магарац, да се испуни Писмо: Во познаје господара свога и магарац јасле господара свога (Ис. 1, 3). А тај во и магарац беху доведени Јосифом из Назарета. Магарац би доведен због бремените Дјеве, да би је носио на себи за време пута; а вола доведе Јосиф да га прода, и тако исплати дужни данак цару и себи купи све што је потребно. Стојећи за јаслима, обе те бесловесне животиње својом паром загреваху Младенца у то зимско време, и на тај начин службаху своме Господару и Творцу. А и Јосиф се поклони и Рођеноме и Родившеј јер тада познаде он да Рођено од Ње јесте од Духа Светога. О томе свети Атанасије вели ово: „Заиста Јосиф не знађаше Њу док Она не роди Сина свога првенца; све док Дјева ношаше у утроби својој Зачето, Јосиф Је не знађаше, не знађаше шта је у Њој, шта се у Њој збива. А када Она роди, тада он познаде: тада познаде Јосиф Дјеву, каква бејаше сила у Њој, и шта се Она удостоји постати;. тада познаде он видевши Дјеву где доји и у исто време чува своје девство неприкосновеним; тада познаде он када Дјева роди, али не искуси оно што је својствено породилјама; тада познаде он да Несециви Камен даде силу Духовноме Камену;⁶⁸⁸ тада познаде Јосиф да се на Њу односе речи пророка Исаије: „Ето, девојка ће затруднети“ (Ис. 7, 14)“. – Ове речи светог Атанасија потврђују, да је у то време Јосиф познао силу тајне, и познавши поклонио се са страхом и радошћу, благодарећи оваплоћенога Бога што га удостоји да буде очевидац и служитељ ове тајне.

Што се тиче дана у који се збило Рођење Христово, многи поуздани писци тврде да је то било у поноћи између суботе и недеље. А то се слаже и са Шестим Васељенским Сабором, који објашњава да се недеља празнује и са тог разлога што се Господ Христос родио у тај дан: „јер у тај дан Господ створи светлост; у тај дан Господ благоизволе родити се; у тај дан Он прими крштење у Јордану од Јована; у тај дан сам премилостиви Искупитељ рода људског васкрсе из мртвих ради спасења нашег; у тај дан Он изли Духа Светога на ученике Своје“. Јер као што се тачно зна: Господ Христос се заче у девичанској утроби на Благовести у петак, и у петак пострада;

тако се Он у недељу роди, у недељу и васкрсе. И доликоваше Христу да се роди у недељу – дан у који Бог рече: „Нека буде светлост“, и у који „би светлост“ (1. Мојс. 1, 3) у тај исти дан требало је да и Он сам, Светлост Вечна, засија свету. А да се Христос имао родити ноћу, и у који час ноћи, пророчки је предсказано у Књизи Премудрости Соломонове, где се каже: „Јер када кротка тишина зали све, и ноћ у своме току достиже средину, сиђе с неба од царских престола Свемогућа Реч Твоја, Господе, као страшни ратник на средину пропале земље“ (Прем. Солом. 18, 14–15).

Збише се и чудеса велика по васељени у време Рођења Христова. Јер у онај сами час у који Господ наш изиђе кроз чистотом запечаћена девичанска врата, изненада у тој пећини потече из камена извор воде, а у Риму изби из земље извор јелеја и потече у реку Тибар. Храм идолски, називан вечним, сруши се; идоли се испоразбијаше, и на небу се показаше тамо три сунца. А у Шпанији те ноћи појави се облак светлији од сунца; у Јудејској пак земљи виногради енгадски процветаше у зимско доба. Но дивније од свега беше оно што је описано у Еванђељу, када ангели с песмопојем сиђоше с неба и јасно се показаше људима. А догоди се то овако. Према оној пећини у којој се роди Христос, по сведочанству блаженога Јеронима, нахођаше се врло висока кула, звана Адер, у којој живљаху пастири стада. Тамо, те ноћи, тројица њих беху будни и чуваху своје стадо. И гле, врховни међу Небеским Силама, ангео, за кога свети Кипријан мисли да је свети благовесник Гаврил, јави се њима у великом сјају, блистајући небеском славом, којом и њих обасја. Видевши га они се веома уплашише. Но појављени ангео, наредивши им да страх одбаце и да се не боје, објави им радост која је Рођењем Спаситељевим дошла свему свету. Притом он им указа на знак истинитости своје благовести, рекавши им: наћи ћете дете повијено где лежи у јаслама (Лк.2:12). Док им ангео говораше то, одједном се чу у ваздуху појање мноштва небеских војника који слављаху Бога и певаху: Слава на висини Богу, и на земљи мир, међу људима добра воља (Лк. 2, 13–14). После тог јављења ангела и певања небеских војника, пастири се посаветоваше и хитно одоше до

Витлејема да виде је ли истина што им ангео каза. Када дођоше, они нађоше Пречисту Дјеву Марију Богородицу, и светог Јосифа њеног обручника, и Дете повијено где лежи у јаслама. И поверовавши чврсто да је то Христос Господ, очекивани Месија, који је дошао да спасе род људски, они му се поклонилише, и испричаше све што видеше и чуше, и што им би речено од ангела о овом Детенцету. И сви који чуше: Јосиф, Саломија и они који у то време беху дошли тамо, дивилише се томе што им показаше пастири; а нарочито Пречиста Дјева Мати све речи ове чуваше и слагаше их у срцу своме. И вратише се пастири славећи и хвалећи Бога (Лк. 2, 15–20).

Тако се зби Рођење Исуса Христа, Господа нашег, коме и од нас грешних нека буде част и слава, поклоњење и благодарење, са беспочетним Оцем Његовим и са Вечним Духом, сада и увек и кроза све векове. Амин.

ПОВЕСТ О ПОКЛОЊЕЊУ МУДРАЦА

КАДА се Исус роди у Витлејему Јудејскоме у дане Ирода цара, где дођоше мудраци од истока (Мт. 2, 1), – не из једне одређене источне земље него из разних земаља, као што се то види из дела светих Отаца, који на разне начине говоре о томе. Неки од светих Отаца мисле да су мудраци били из Персије. Тако мисле: свети Златоуст, свети Кирил Александријски, блажени Теофилакт и други. А тако мисле због тога што је у то време тамо врло високо стајала наука звездочатаца,⁶⁸⁹ и тамо нико није могао постати цар док претходно не изучи ту науку. Други пак од Отаца сматрају да су мудраци били из Арабије. Тако сматрају свети мученик Јустин Философ, свети Кипријан, свети Епифаније. А тако сматрају због тога што је та земља била веома богата златом, тамјаном и измирном. А неки свети Оци мисле да су мудраци дошли из Етиопије, јер је отуда дошла некада царица Савска, тојест етиопска, у Јерусалим, да чује премудрост Соломонову (3. Цар. 10, 1–13), што је, по тумачењу блаженог Јеронима, било праобраз овог доласка мудраца к духовном Соломону – Христу, који је Божија премудрост.⁶⁹⁰ А и Давид говори: Етиопија ће пружити руке своје к Богу (Псал.67:32).

Уосталом, све споменуте земље су на истоку и границе једна с другом; оне изобилују златом, тамјаном и мирисима; у свима се њима веома неговало чаробњаштво и звездочатство; притом мудрацима у тим земљама није било непознато Валаамово пророштво о звезди која је имала засијати, а које се пророштво предавало из рода у род усмено и писмено. Може се сматрати као највероватније ово: један је од мудраца био из Персије други из Арабије, а трећи из Етиопије. О томе имамо указанье у пророштву Давидовом, где је речено: Цареви Тарсиски и острвљани донеће даре, цареви Арабијски и Савски даће данак (Псал.71:10). А ово Давид предсказа, како претпостављају тумачи Светога Писма, о мудрацима који су имали доћи ка Христу с даровима. Речи Давидове: „цареви Тарсиски“ означавају „прекоморске“, јер Тарсис означава „море“,

те тако под тим треба разумети Персију, земљу „за морем“. Речи пак: „цареви Арабијски“ јасно указују на Арабију. А реч „Савски“ указује на Етиопију, у којој је град Сава престоница. Тако дакле ова три мудраца = волха беху из Персије, Арабије и Етиопије.

Ови се мудраци називају волси не у том смислу да се они баве демонским враџбинама, мађијама и злотворним чинима, заклињањима и бајањима, већ зато што је код Арабљана, Сиријаца, Персијанаца, Етиопљана и других источних народа био обичај своје мудраце и звездочатце називати волсима = магима. И ова три мудраца = волха не беху дакле из средине врачара и чаробњака већ из средине најмудријих звездочатаца и философа. А називају се они и цареви, не у смислу великих царева који имају под својом влашћу многе земље, већ као они који су добили од њих власт у своме граду или у одређеној кнежевини. Јер Свето Писмо назива поглаваре појединих градова царевима, као што се то види из четрнаесте главе Прве књиге Мојсијеве. Из којих пак градова беху ова три цара, нема поузданих података; само се то зна, да су из источних земаља, да их је било тројица, према броју трију донесених дарова: злата, тамјана и измирне. Мада је сваки од њих ишао из своје земље, но вођени једном звездом, они се, по Божјем промислу, састадоше путем, па сазнавши намеру један другог наставише пут заједно идући за звездом, о којој некада предсказа преславни звездочатац Валаам рекавши: Изаћи ће звезда из Јакова и устаће човек из Израилља (4. Мојс. 24, 17). А каква је то звезда била? Свети Златоуст и Теофилакт тврде да то није била звезда из броја небеских видљивих звезда већ нека Божанска и ангелска сила која се јавила уместо звезде. Јер све звезде постоје од почетка стварања света, а ова се звезда појавила на крају векова, при оваплоћењу Бога Речи. Све звезде имају своје место на небу, а ова се звезда видела на ваздуху; све звезде обично се крећу од истока на запад, а ова се звезда необично кретала од истока на југ у правцу Јерусалима; све звезде сијају само ноћу, а ова звезда је и дању сијала слично сунцу, неупоредиво превазилазећи небеске звезде и сијањем и величином; све звезде са осталим светилима стално су у покрету и јуре, а ова звезда некада иђаше а некада стајаше, као

што блажени Теофилакт вели: „Када иђаху мудраци, иђаше и звезда; а када се они одмараху, и она стајаше“.

О времену пак појаве те звезде, разни тумачи разно мисле. Једни vele да се она појавила у саму ноћ и у сами час Спаситељева Рођења од Дјеве. Али свакако није тако. Јер ако се звезда појавила у то време, како су онда мудраци из такве даљине могли стићи до Јерусалима у тако кратком року? Јосиф је, по истеку четрдесет дана после Рођења Богомладенца и по законском очишћењу у храму, одмах, не задржавајући се у својој кући у Назарету, узевши само што је најпотребније за пут, хитно кренуо у Египат. Мада неки и говоре да су ти мудраци употребили брзе коње, хитно превалили свој пут, и у тринаести дан по Рођењу Христовом стигли у Витлејем. Али то је невероватно. Јер, пре свега, они су били цареви а не брзоходци, и путовали с даровима и са многим слугама, као што доликује царском звању и части, а исто тако и са теглећом марвом и стварима потребним за путовање. Како је онда било могуће да они за тринаест дана стигну до Витлејема из Персије, Арабије и Етиопије? Поред тога они су били задржани неко време у Јерусалиму од Ирода, док Ирод није сабрао све главаре свештеничке и књижевнике и они разјаснили да се Христос има родити у Витлејему Јудејскоме. Други тумачи, међу њима и свети Епифаније, кажу да се звезда појавила у часу Рођења Христова, али да су мудраци дошли на поклоњење после две године и затекли Христа као двогодишње Дете. Ово је мишљење засновано на томе што је Ирод наредио, да се побију сва деца од две године и наниже, по времену које је добро дознао од мудраца. Но за ово мишљење свети Теофилакт вели да је очигледно нетачно, јер васцела Црква насигурно зна да су се ти мудраци поклонили Христу у Витлејему, када се Христос налазио још у пећини. А после две године Христос се не само не налажаше у Витлејему него ни у Палестини већ у Египту. Јер по сведочанству светог Луке, после очишћења у четрдесети дан у храму где је старац Симеон срео Господа и извршено све по закону Господњем, свети Јосиф и Пречиста Дјева са Детенцем одмах се вратише у Галилеју а не у Јудеју, у свој град Назарет а не у Витлејем; и из Назарета, по наређењу

Ангела, отпутоваше у Египат. Како су онда мудраци могли, после две године наћи Христа у Витлејему?

Древни пак грчки историчар Никифор⁶⁹¹ вели, да се звезда појавила на истоку пре Рођења Христова на две године, и да су мудраци путовали до Јерусалима две године, те тако стигли у сами час Рођења. Наизглед, и овај се историчар слаже с оним што пише у Еванђељу о покољу деце од две године и наниже. Али и ово мишљење није веродостојно. Јер каква би то нужда натерала те мудраце да две године путују из источних земаља, када се отуда може за два или три месеца доћи до Јерусалима? Нека су они, као цареви, путовали споро и дуго, но и у том случају они нису могли пробавити на путу више од шест или седам месеци, јер источне земље, као Персија, Арабија и Етиопија, нису толико далеко од Јерусалима, да би путовање могло трајати две године.

А које би мишљење о времену појаве звезде било најверодостојније? Сматрам, мишљење светог Јована Златоуста и светог Теофилакта. Ови учитељи говоре овако: „Звезда се јави мудрацима пре Рођења Христова. Пошто су имали провести много времена на путу, зато им се звезда јави дуго времена пре Рођења Спасова, да би они могли благовремено стићи у Витлејем и поклонити се Христу док је још био у повоју“.

Обратимо пажњу на то да ови свети Учитељи не одређују тој звезди двогодишње време, већ само кажу: „дуго времена пре“, као говорећи: „неколико месеци пре“. На основу таквог тумачења ових светих Учитеља, можемо извести овакав побожан закључак: звезда се појавила на истоку у онај сами дан и час, у који благовешћу Архангела и силаском Светога Духа Бог Логос постаде тело, зачевши се у пречистој утроби девичанској. Тако дакле, на девет месеци пре Рођења Христова, на сам дан Благовести мудраци су угледали звезду на истоку, и спочетка се у недоумици чудили и размишљали каква ли је то звезда. Није ли она неки метеор који блесне у ваздуху, и предсказује неку несрећу, као што је то случај с кометама? – Да, у самој ствари та звезда је предсказивала у тим земљама несрећу за душеубицу врага, наиме: слом идола, изгнање демона, а грануће светлости свете вере. Потом схвативши да то није нека

случајна звезда него има неку Божанску силу, мудраци се опоменуше древног пророштва Валаамовог, и предсказања Еритрејске сибиле⁶⁹² да ће се у Израилју родити Господ и Цар васељене. И они закључише да ово и јесте Његова звезда, одавна предсказана.

Поверовавши чврсто да је то несумњиво тако, мудраци се потпуно спремише за пут, па кренуше из својих земаља. И путем се, као што је речено, среташе и заједно продужише пут једнодушно. Међутим стаде истицати деветомесечни рок од појаве звезде, и приближаваше се час Рођења Христовог. А они се приближише к пределима Палестинским, и најзад стигаше у престоницу Јудеје Јерусалим, и то на сам дан Рођења Христовог. А када се примицаху к Јерусалиму, звезда која их вођаше, одједном се сакри из очију. Јер да је та звезда засијала и у Јерусалиму, народ би је нема сумње угледао, и пошао за њом заједно са мудрацима ка Христу. Тада би и Ирод и завидљиве јеврејске старешине синагоге дознали где се налази рођени Христос, и превремено би Га убили из зависти. Но Божји промисао, који на најбољи начин устројава наше спасење, нареди звезди да се сакрије, једно стога да они који траже душу Детињу не би дознали где се налази пећина, а друго стога што су очи злоћудног Јеврејског народа биле недостојне видети чудесну звезду ону; и треће, да испита веру њихову, да ли ће поверовати речима тих мудраца који благовесте долазак Месијин, и да ли ће зажелети да познаду Христа, Спаситеља света; а не зажеле ли, онда нека им то буде на већу осуду. О томе блажени Теофилакт расуђује овако: Ради чега дођоше мудраци? На осуду Јеврејима, јер када волси, будући незнабошци, повероваше, какав онда изговор могу дати Јевреји? Волси дођоше из тако далеких земаља да се поклоне Христу, а Јевреји, имајући Га у својој средини, гоњаху Га“.

Када мудраци уђоше у престони град Јерусалим, они питаху о новорођеном Цару: Где је цар Јудејски што се роди? Јер видесмо звезду његову на истоку и дођосмо да му се поклонимо (Мт. 2, 2). И ова нова вест одмах удиви народ, а смути цара Ирода и све старешине јерусалимске. Цар сабравши све главаре свештеничке и књижевнике народне, питаху их: где ће

се родити Христос? (Мт. 2, 4). Јер он се уплаши да му се не одузме царство, и размишљао како би убио новорођеног Цара. Дознавши да се Христос има родити у Витлејему, он дозва мудраце и извести се од њих о времену кад се појавила звезда. Затим прикривши превару, а имајући мисао неправедну и намеру злу, рече мудрацима лукаво: Идите и испитајте тачно о детету, па када га нађете, јавите ми, да и ја дођем да му се поклоним (Мт. 2, 8).

Када мудраци отидоше из Јерусалима, одмах се појави звезда, која их је водила и пође пред њима, а они се веома обрадоваше њеном поновном појављењу. И иђаше пред њима док их не доведе у Вилтејем до пећине и стаде одозго где беше Детенце. Над тим обиталиштем где се налажаше Дете, заустави се звезда, тојест она сиђе с висине доле и приближи се земљи. Јер би иначе немогуће било распознати над којим то местанцетом она стоји, да се није спустила ниже. Тако расуђује и блажени Теофилакт, следећи светом Златоусту: „То беше необично знамење, јер звезда сиђе с висине, и спустивши се к земљи показа мудрацима место. Јер да је она остала на висини, како би онда они могли дознати оно посебно место где се налазио Христос? Јер свака звезда има под својом светлошћу многа места. И као што ти често видиш месец изнад своје куће, тако и мени изгледа да се он налази и сија изнад моје куће; и свима се тако чини као да само изнад њих стоји месец, или каква било звезда. Тако и ова звезда не би могла јасно показати Христа да се није спустила и стала изнад главе Детенцета“.

По овоме чуду се види да та звезда не бејаше од оних што су на своду небеском, него представљаше посебну силу Божју. Тако дакле, мудраци ушавши у кућу нађоше Онога кога су тражили, као што каже Еванђеље (Мт. 2, 11). На основу тога неки мисле да су мудраци нашли Христа не у пећини него у некој кући у граду, пошто Еванђеље спомиње не пећину него кућу. По мишљењу таквих, Еванђеље као да вели: „Када се мноштво народа, који беше дошао ради пописа, разиђе, онда се испразни и општа гостионица и друге куће витлејемских житеља, те Матер са Дететом би преведена из пећине у неку кућу. Но свети мученик Јустин, Златоуст, Григорије Ниски и Јероним кажу да је

Господ остао у пећини где се родио све до времена очишћења које је бивало у четрдесети дан, и да су Га и мудраци нашли тамо. И то се тако догодило зато, да би цареви земаљски дознали да је царство новорођенога Цара у сиромаштву, у смирењу, и у презирању славе овога света, а не у богатствима, охолости и палатама. Све се то тако догодило још и зато, да би се што јаче могла пројавити њихова велика вера, која је учинила те се они нису покајали и узроптали када су Онога, ради кога су превалили тако дугачак и тежак пут и надали се наћи Га у царским палатама, нашли у таквом сиромаштву.

Нашавши Господа у пећини, мудраци падоше и поклонише Му се, тојест не простим поклоном него поклоном доличним Богу, поклонише Му се не само као човеку него и као Богу. Јер, као што кажу свети Иринеј и папа Лав: „ти мудраци, тајанствено просвећени благодаћу Господњом, угледавши Младенца, познаше и повероваше да је Он – Бог, и зато Му се поклонише, не само као Цару него и као Богу, поклоњењем које приличи Богу. Због тога је и написано: падоше, па отворише ризнице своје и принесоше му даре (Мт. 2, 11), испуњујући наређење: Немој изаћи пред Господа празан (2. Мојс. 23, 15). А какве то даре? Злато, тамјан и измирну: злато као Цару, тамјан као Богу, измирну као смртноме човеку. Јер Јевреји измирном помазиваху тело умрлога, желећи га сачувати цело. На тај начин три цара почавствоваше дарима Једнога од Тројице, и тим дарима исповедише да су у Њему две природе. О томе свети Лав говори овако: „Они приносе тамјан Богу, измирну човеку, злато Цару, правилно почитујући Божанску и човечанску природу у јединству; у то они срцем верују а дарима исповедају“.

Примивши у сну вест од јавившег им се Ангела да се не враћају к злоковарном Ироду који је имао намеру убити новорођеног Цара, мудраци другим путем отидоше сваки у своју земљу, и тамо постадоше учитељи и проповедници Христови, по веродостојном сведочанству Никифора. Јер проповедајући долазак у свет Христа, Сина Божија, они учаху људе да верују у Њега, као што и сами вероваху. И нема сумње да се они после смрти удостојише бити увршћени у лик светих. А имена су њихова ова: први – Мелхиор, стар и сед, са дугом косом и

брадом; он донесе злато Цару и Господару. Други – Госпар, млад и без браде, лица румена; он донесе тамјан очовечившем се Богу. Трећи – Валтасар, црнпураст у лицу и врло брадат; он донесе измирну смртном Сину Човечијем.

Тела њихова, после многих година, беше пренета најпре у Цариград, затим у Медиолан,⁶⁹³ па онда у Келн,⁶⁹⁴ у част оваплоћеног Христа Бога, коме са Оном која Га је родила, нека је и од нас слава вавек. Амин.

**СПОМЕН ВИТЛЕЈЕМСКИХ ПАСТИРА који први
видеше новорођеног Господа**

26. Децембар

САБОР ПРЕСВЕТЕ БОГОРОДИЦЕ

ДРУГИ дан Божића Црква хришћанска одаје славу и хвалу Пресветој Богородици, која роди Господа и Бога и Спаса нашега Исуса Христа. Сабором се њеним назива ово празновање зато што се тога дана сабирају сви верни, да прославе Њу, Матер Богородицу и што се свечано, саборно, служи у част Њену.

Пресвета Богородица Марија је, рађањем Господа Исуса Христа од Ње, највише послужила нашем спасењу и спасењу целог света и све твари. Зато и приличи, и доликује, и достојно је изузетно празновати Њу увек, а поготову одмах сутрадан по Рођењу Христову, као Мајку Богородитељку Христа Бога и Спаса нашег.

ПОВЕСТ О БЕГСТВУ ПРЕЧИСТЕ ДЈЕВЕ БОГОРОДИЦЕ С БОГОМЛАДЕНЦЕМ У ЕГИПАТ

АДА мудраци – звездари отпутоваше из Витлејема, Ангео Господњи јави се у сну Јосифу, и нареди му да узме Божанског Младенца и Матер Његову, Пречисту Дјеву, па бежи у Египат, и буде онамо док опет не добије наређење да се врати, пошто ће Ирод тражити Дете да Га погуби. Јосиф тако и поступи: узне Младенца и Матер Његову ноћу, и пође у Египат. Али пре одласка у Египат, он најпре у Јерусалиму у храму Соломоновом учини све што је по закону Господњем, јер се већ навршише дани очишћења Пречисте и Свебеспрекорне Богоматере, и у том храму сrete Господа нашег старац Симеон и пророчица Ана. Пошто уради што је прописано у закону, Јосиф оде у Назарет кући својој (Лк.2:39). Из тога се јасно види да они не кренуше одмах из Витлејема ка Египту, него најпре одоше у храм Господњи, затим у Назарет, па најзад у Египат.

То потврђује и свети Теофилакт у своме тумачењу на Матејево Еванђеље, пишући овако:

„Питање: Како то евангелист Лука каже да је Господ отишао у Назарет по истеку четрдесет дана од Свога рођења и после сусрета Свог са старцем Симеоном, а овде свети Матеј вели да је он дошао у Назарет тек по повратку из Египта?

Одговор: Знај дакле, евангелист Лука спомиње оно што је евангелист Матеј прећутао, наиме Лука говори да је Господ по рођењу Свом дошао у Назарет. Матеј пак говори о ономе што се касније догодило, наиме: о бегству Господњем у Египат, и по повратку отуда о Његовом одласку у Назарет. Уопште, Евангелисти не противрече један другоме, него само Лука говори о одласку Христа из Витлејема у Назарет, а Матеј говори о Његовом повратку у Назарет из Египта“.

Тако дакле, по изласку из храма Господњег свети путници прво се упутише у Назарет и уредише своје домаће ствари; затим, узевши што им је потребно за пут, они ноћу, да их суседи не би приметили, хитно кренуше путем за Египат. Притом они поведоше са собом, да им послужи, и најстаријег сина

Јосифовог Јакова, који доцније би назват братом Господњим, што се види из црквеног песмопјенија под 23. октобром, где се пева овако: Ти си се, мудри, показао брат оваплоћеног Господа, и ученик, и очевидац Божанских тајни, бежећи с Њим у Египат, и боравећи у Египту с Јосифом и Матером Исусовом; моли се с њима да будемо спасени.⁶⁹⁵ Отуда је јасно да је Јаков био сапутник бегунцима у Египат, служећи им за време путовања. Господ је пак бежао у Египат, с једне стране зато: да покаже да је Он истинити човек и тело, а не дух и привиђење; а с друге стране: да нас научи бежати од гњева и јарости људске, а не с гордошћу им се противити. Тако објашњава свети Златоуст: „Бежећи, Господ нас учи да дајемо место јарости, тојест да бежимо од људске јарости. Када дакле Свемогући бежи, тиме се нама гордима даје наук да не гурамо себе у опасност“. – Но постоји још један разлог што је Господ бежао у Египат; и то овај: да очисти Египат од идола; и као што каже свети папа Лав, да се без те земље, у којој су по први пут преко заклања јагњета прасликовани спасоносно знамење крста и пасха Господња, не би припремило тајанство Пресвете Жртве. Усто бегство у Египат, је било и ради тога, да се испуни следеће пророштво Исаијино: Гле, Господ седећи на облаку лаку доћи ће у Египат; и затрешће се од њега идоли Египатски (Ис. 19, 1). Овде под облаком свети Амвросије разуме Пречисту Дјеву, која на рукама својим донесе Господа у Египат, и падоше идоли египатских богова. Тај облак, Пречиста Дјева лак је, јер Она није оптерећена никаквим бременом каквог било греха или телесне пожуде и познања супружанског.

Прича се ово. Када праведни Јосиф, Пречиста Дјева и Богомладенац иђаху у Египат, њих у једном пустом месту нападоше разбојници и хтедоше да му узму магарца, на коме они ношаху нешто мало што им беше потребно за пут, а на коме покатад и Мати с Дететом путоваше. Међутим један од тих разбојника, угледавши необично лепо Детенце, задиви се тако необичној лепоти и рече: Када би Бог узео на себе тело човечије, не би био лепши од овог детета! – И нареди тај разбојник осталим друговима својим, да ништа не узимају од ових путника. Испуњена благодарношћу према овако

великодушном разбојнику Пресвета Дјева рече му: „Знај, да ће те ово Дете наградити дивном наградом зато што си Га данас сачувао“.

Овај разбојник беше онај сами, који доцније, при распећу Господа Христа, би обешен на крсту с десне стране, и коме Господ рече: Данас ћеш бити са мном у рају (Лк.23:43). И испуни се пророчанско предсказање Божје Матере, да ће га ово Дете наградити. А име том благоразумном разбојнику беше Дисмаз, док онеме другоме, распетоме с леве стране Господа, беше име Гестас.

Када свети путници уђоше у Египатску земљу и нахођаху се у пределима Тиваиде, они се приближише граду Ермопољу.⁶⁹⁶ Недалеко од улаза у овај град растијаше врло лепо дрво, звано „Персеја“, које тамошњи житељи, по своме идолопоклоничком обичају, поштоваху као бога због његове горостасности и величанствене красоте, поклањајући му се и приносећи му жртве; јер у том дрвету живљаше и демон кога они почитоваху. Када се Пресвета Богомати са Божанским Детенцем приближи томе дрвету, оно се тог часа силно затресе, јер демон уплашивши се доласка Исусова побеже. А дрво сави свој врх до саме земље, одајући дужно поклоњење своме Саздаатељу и Његовој Родитељки, Пречистој Дјеви. Осим тога, оно их сенком својих многолиснатих грана заклони од сунчане жеге, те даде могућности да се свесвети путници пријатно одморе под њим. И то дрво остаде свагда тако савијено, као очигледно знамење доласка Господња у Египат. И од тада, откако се под њим одмори Господ са Својом Мајком и Јосифом, то дрво доби исцелитељску силу, јер оно лишћем својим исцељиваше сваковрсне болести.

Затим свети путници прво уђоше у тај град и у тамошњи идолски храм, и тог часа сви идоли падоше. Овај храм спомиње свети Паладије у Лавсаику,⁶⁹⁷ и вели: „ми видесмо у Ермопољу идолски храм, у коме при доласку Спаситељевом падоше сви идоли на земљу“. – Тако исто и у једном селу, званом Сирен, падоше триста шездесет пет идола у једноме храму када у њега уђе Христос са Пречистом Матером. Но и уопште у целом Египту при доласку Господњем срушише се идоли и демони

побегоше из њих. И тако се испуни оно што је свети пророк Јеремија за време свог боравака у Египту предсказао, како о томе пише у његовом житију свети Епифаније. А свети пророк је рекао: „Сви ће идоли морати попадати и сви се кипови богова срушити када овамо дође Дјева Матер с Младенцем, рођеним у јаслима“. Од времена овог Јеремијиног пророчанства код Египћана постаде обичај изображавати Дјеву где лежи на постељи, а близу Ње Младенца који лежи у јаслима повијен у пелене, и поклањати се томе изображењу. А када једном цар Птолемеј упита египатске жреце због чега они то раде, ови одговорише: „То је тајна, предсказана нашим давним прецима од неког светог пророка; и ми чекамо испуњење тога пророштва и раскривење ове тајне“.

После тога свети путници скренуше мало у страну од града Ермопоља, и тражећи место за свој боравак они дођоше к селу, званом Натареа, недалеко од Илиопоља.⁶⁹⁸ Тако, у близини тога села, Јосиф остави Пречисту Дјеву Марију са Христом Господом под смоквом, а сам оде у село да набави потребне ствари. А то смоквино дрво, пружајући светим странцима склониште, раздвоји се одозго до доле и спусти свој врх, правећи као неки заклон или шатор над њиховом главом; а доле, при дну стабла, оно начини у пукотини као одају за боравак, и тамо Пречиста Дјева са Младенцем леже и одмори се од пута. То место је и до данашњег дана у великом поштовању не само хришћана него и код сарацена, који све до сада прислужују кандило са јелејем у пукотини тога дрвета, те оно гори у част Дјеве која је са Младенцем боравила тамо. Јосифу и Пресветој Богородици допаде се да наставају у том селу. И нашавши себи кућицу недалеко од тог дрвета, они почеше живети у њој.

Догоди се и друго чудо силом Божанског младенца: тамо, у близини њихове кућице и оног чудесног дрвета, појави се изненада извор живе воде, из кога Пречиста Дјева захваташе воде за разне потребе, као и за купање свога Детенцета. Тај извор постоји и данас; вода му је веома хладна и здрава. Но најчудноватије је то, што је то у свој земљи Египатској једини извор живе воде; и он се слави у том селу.

Овим се завршава повест о боравку Пречисте Богородице са Христом у Египту, где они провели неколико година. Само се тачно не зна колико је година Господ провео у Египту. Свети Епифаније вели две године, Никифор – три, а Георгије Кедрин – пет година; други пак, као Аминије Александријски, сматрају да је провео седам година. У сваком случају несумњиво је то, да је Господ остао тамо до смрти Иродове, као што и каже Еванђеље: „и би тамо до смрти Иродове“ (Мт. 2, 15).

После покоља Витлејемске деце и после страхотне погибије бедног Ирода, Ангео Господњи опет се јави у сну Јосифу у Египту, наређујући му да се врати из земље Египатске у земљу Израилеву, јер су, рече Ангео, изумрли који су тражили душу детета (Мт. 2, 20). Јосиф устаде, узео Дете и Матер Његову и крену у Јудеју, која сачињаваше најбољи и највећи крај земље Израилеве. Али чувши да Архелај царује у Јудеји место Ирода оца свога побоја се ићи онамо. Јер Ирод остави за собом три сина: првог Архелаја, другог Ирода Антипу, и трећег, најмлађег, Филипа. Сви се они после смрти свога оца упутише у Рим да ћесар расправи њихову парбу, пошто је сваки од њих хтео да добије очев престо. Ћесар не хте ниједнога од њих да начини царем, него подели царство на четири дела, назвавши их четворовласницима. Најстаријем брату Архелају он даде Јудеју; Ироду Антипи даде Галилеју, а најмлађем брату Филипу Трахонитску покрајину; Авилинију пак он даде Лисанију, најмлађем сину Лисанија Старог, некадашњег пријатеља Иродовог, кога Ирод уби из зависти. Отпуштајући их из Рима, ћесар обећа Архелају дати и царско достојанство, ако се само покаже добар и ревностан управитељ у својој области. Но Архелај се не показа нимало бољи од свога свирепог оца, мучећи и убијајући многе: јер чим дође у Јерусалим, он одмах низашто поби три хиљаде људи, и нареди да многе грађане муче о празнику усред храма пред свим сабором јеврејским. Због такве своје свирепости он би, након неколико година, оптужен ћесару, лишен власти и послан у заточење.

Јосиф, по повратку свом, чувши да овај опаки Архелај царује у Јудеји, побоја се ићи тамо, него примивши обавештење у сну од оног Ангела који му се и раније јављао, отиде у пределе

Галилејске, у државу Ирода Антипе, брата Архелајева, јер овај Ирод с кротошћу управљаше народом; и настани се Јосиф у граду Назарету, у коме они и раније живљаху, да се збуде што су пророци рекли о Христу Господу да ће се Назарећанин назвати. Њему слава вавек. Амин.

СПОМЕН СВЕТОГА ЈОСИФА, Обручника Пресвете Дјеве Богородице

СВЕТИ Јосиф беше рода царскога, из дома Давидова и Соломонова, унук Мататов, праунук Елиезеров, син Јаковљев по природи, а Илијин по закону. Јер дед његов по рођењу оца његова Јакова умре. Жену пак Мататову, мајку Јаковљеву, узео Мелхиј, из колена Натана, сина Давидова, и роди Илија. А Илије се ожени, и умре без деце; а после њега Јаков, који му беше брат по мајци али не и по оцу, узео жену његову; јер закон прописиваше да ако ко умре не имајући деце, онда нека брат узме жену његову и подигне семе брату своме (1. Мојс. 38, 8). По томе дакле закону Јаков узео жену братњеву, и роди овог светог Јосифа обручника; и бејаше Јосиф, као што је речено, син обојице: по природи Јаковљев, а по закону Илијин. Због тога свети евангелист Лука, излажући родослов Христов, назва оцем Јосифовим Илија, говорећи о Христу овако: Исус беше, као што се мишљаше, син Јосифов, Илијин, Мататов (Лк. 3, 23–24), спомињујући Илија место Јакова.

О овом светом Јосифу постоје различита мишљења код западних и источних хришћана. Западни кажу да је он све до смрти своје био девственик, и уопште није ступао у брак; а источни тврде да је он имао жену и родио децу. Тако, древни историчар грчки Никифор, наводећи светог Иполита, каже да се он оженио Саломијом; али не оном Саломијом из Витлејема, названом бабицом Господњом, већ другом: јер она из Витлејема беше рођака Јелисавети и Пресветој Богородици, а ова беше кћи Агеја, брата Претечиного оца Захарије; а Агеј и Захарија беху синови свештеника Варахије. Са овом дакле Саломијом, ћерком Агејевом, свети Јосиф живећи у чесном браку роди четири сина: Јакова, Симона, Јуду, Јосију, и две кћери: Естиру и Тамару, или како други кажу – Марту; а синаксар у недељу светих Мироносица спомиње и трећу кћер, по имену Саломију, која беше удата за Заведеја. Георгије Кедрин пак, споменувши две кћери Јосифове, вели да је једна од њих, Марија, била удата за Јосифовог брата Клеопу, и то после Јосифова повратка из

Египта; но та Марија, како изгледа, исто је лице са Мартом или Тамаром. Но ма која кћер била она, и ма колико кћери имао Јосиф, једно је сигурно: да је свети Јосиф био жењен и имао синове и кћери.

Но престављењу своје жене Саломије свети Јосиф живљаше као удовац доста година, проводећи у чистоти дане своје. Његово свето и беспрекорно живљење је посведочено у Светом Еванђељу кратким, но веома похвалним речима: А Јосиф муж њезин, будући праведан (Мт. 1, 19). – И шта може бити веће од оваквог сведочанства? Он беше толико праведан, да је својом светошћу превазишао остале праведне праоце и патријархе. Јер ко се нађе достојан да постане обручник и привидни муж Пречисте Дјеве, Матере Божије? И коме би дата таква част, да буде назван оцем Христовим? Ваистину Господ по срцу своме нађе овога мужа, коме откри „непознатости и тајне премудрости“ Своје (Пс. 50, 8), учинивши га служитељем тајне нашега спасења. А када он већ беше старац од осамдесет година, њему би обручена Пречиста Дјева Марија и дата на чување девства Њеног. И он са сваком богобојажљивошћу и страхом служаше Њој као Матери Божјој, а својој и свега света Госпођи и Владичици, а тако исто служаше и рођеном од Ње Богомладенцу, и за време бегства у Египат, и по повратку отуда, и за време боравка у Назарету, издржавајући их трудом руку својих, јер он беше дрводеља и човек сиромах, иако царскога рода. Јер Господу се хтело да се роди у сиротињи, узевши од царскога рода само тело, а не и царску славу, богатство и господство. Због тога Он благоволи имати сиромашном и Своју Пречисту Матер, сиромашним и привидног оца Свог, дајући пример смирења.

Пошто поживе сто десет година, свети Јосиф мирно сконча и отиде ка оцима својим који се налажаху у шеолу,⁶⁹⁹ носећи им радосну и тачну вест: да је дошао жељени Месија, који има ослободити и спасти род људски, Христос Господ, коме слава вавек. Амин.

НЕДЕЉА СВЕТИХ БОГООТАЦА по Рођењу Христовом:

СПОМЕН ЈОСИФА ЗАРУЧНИКА, ДАВИДА цара и ЈАКОВА БРАТА ГОСПОДЊА

У ПРВУ недељу после Рођења Христовог – Божића, која пада у дане од 26. децембра па до оданија Празника, тојест до 31. децембра, празнује се спомен светих и праведних Богоотаца, то јест најближих сродника Господа Христа по телу. И то: спомен светог и праведног Јосифа Заручника, светог Цара и Пророка Давида и светог Јакова Брата Господња.

Свети Цар и Пророк Давид, син Јесејев из племена Јудиног, богоотац је Христов по телу, јер је Спаситељ Исус Христос рођен „од семена Давидовог“, „из корена и рода Давидовог“ (Јн. 7, 42; Рм. 1, 3; Откр. 5, 5; 22, 16), због чега се и назива у Новом Завету више пута „Сином Давидовим“ (Мт. 1, 1; 9, 27; Лк. 18, 38. итд.), а царство Месијино се назива „царством Давидовим“ (Лк. 1, 32; Марк. 11:10). Свети Цар и Пророк Давид био је „Помазаник Господњи“ и као такав праобраз је Христа – Помазаника Божјег. У својим пак Псалмима богонадахнути Давид много пута врло подробно и тачно пророкује о рођењу, страдању и васкрсењу Спаситеља Христа и о Цркви Његовој, тако да су Псалми уствари старозаветно Еванђеље, и они после важе и у новозаветној Цркви и долазе одмах иза Еванђеља и Апостола. Опширније о цару Давиду може се видети у Књигама о Царевима.

О светом пак Јакову Брату Господњем по телу и првом епископу Јерусалимском видети опширније под 23. октобром, када се он посебно светкује.

Светог и праведног Јосифа Заручника Еванђеље назива „мужем праведним“ (Мт. 1, 19). Он је био из рода цара Давида и био је по занимању дрводеља. Због његове праведности и богобојажљивости даде му се од Бога Пресвета Дјева Марија у заштиту, и додели му се велика част и удео у домостројству људскога спасења. У осамдесетој години својој узео је Он Пресвету Дјеву из храма Јерусалимског у свој дом, а упокојио је се потом у својој 110. години. Његова улога приликом рођења Господа Христа од Пресвете Богородице у Витлејемској пећини

описана је код светих Еванђелиста Матеја и Луке, и о томе се опширније говори под 25. и 26. децембром.

Молитвама светим богоотаца Христових по телу, Праведног Јосифа, Цара Давида и Јакова Брата Господњег, нека Господ и Бог и Спас наш Исус Христос помилује и спасе све нас. Амин.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ЕВАРЕСТА

СВЕТИ Еварест из Галатијске епархије у Малој Азији беше син веома угледних родитеља. Тада у Византијској царевини цар Лав, опаки гонитељ светих икона, би убијен, и на престо ступи Михаил Муцави⁷⁰⁰ који се с подозрењем односио према православном поштовању светих икона.

Дечак, а затим младић, Еварест веома напредоваше у учењу и постиже много, и постаде, по апостолској речи, свима све;⁷⁰¹ родитељима смерно послушан, према друговима и суседима врло љубак, и према свима љубазан, свагда и у свему правичан и с љубављу предусретљив.

Тако из детињства горећи од жеље да живи свим бићем по Божанским заповестима, Еварест заволе монаштво. Међутим отац његов крену у Цариград неким својим пословима, па поведе и Евареста са собом. Тамо они одседоше код неког свог рођака, патриција Вриенија. Но након неколико дана указа се потреба да царица Теодора пошаље к Бугарима изасланство. За свог изасланика она одреди патриција Вриенија. Он узе са собом свог рођака Евареста. Када они стигоше до места званог Скопел,⁷⁰² ту се задржаше неко време. Тамо, по промислу Божјем, блажени Еварест сrete једнога старца у монашком чину. Тада он оствари своју давнашњу милу жељу: старац га замонаши, и тако Еварест узе на себе многожељени јарам Господњи. У том монаху Еваресту дође до руку једна књига светог Јефрема Сирина;⁷⁰³ прочита је, и би силно очаран њоме; и стаде одмах са великом ревношћу приводити у дело поуке светог Јефрема. А старац, видећи код младог монаха такву пламену ревност за живљење у врлинама, даде му препоручено писмо и, наоружавши га својим молитвама, упути га у Студитски манастир.

Дошавши у манастир Студитски, преподобни Еварест би примљен од тамошњих отаца и братије. Ту се нови монах сав даде у монашке подвиге, избравши себи за старца, духовника, једнога брата који друге превазилажаше врлинама. И преподобни Еварест се свим срцем угледаше на свога старца у

усхођењу ка савршенству кроз упражњавање врлина. Подвизи блаженог Евареста беху огромни и многобројни. Ко ће их исказати? Јео је једанпут недељно, и то сува хлеба: носио је тешке ланце на телу. У таквим богоугодним подвизима проживе блажени 75 година и пресели се ка Господу око 825. године.

СПОМЕН СВЕТОГ СВЕШТЕНОМУЧЕНИКА ЈЕВТИМИЈА ИСПОВЕДНИКА, епископа Сардијског⁷⁰⁴

СВЕТИ Јевтимије живљао у време царовања Константина и Ирине,⁷⁰⁵ и својим монашким животом сијаше као лучезарна звезда у Цркви Христовој. Због тога он би удостојен епископског чина. Учествовао је на Седмом Васељенском Сабору,⁷⁰⁶ на коме се неустрашиво свим бићем борио против јеретика иконобораца. Цареви га слали у разне мисије ради свршавања државних народних послова.

Но када се зацари Никифор,⁷⁰⁷ свети Јевтимије, заједно са другим православним епископима, би послан у прогонство у западну Паталареју,⁷⁰⁸ тобож због насилног монашења неке девојке. И од тога времена па све до своје мученичке кончине он се више не врати у своју епархију. Након двадесет девет година, када на престо грчког царства ступи звероподобни Лав,⁷⁰⁹ свети Јевтимије би доведен из прогонства и изведен пред цара ради саслушања односно иконопоштовања.⁷¹⁰ По обичају свом, свети Исповедник неустрашиво изобличи јеретичко безбожје и цару мучитељу изрече у лице анатему и одлучи га од Цркве. Цар се страховито разгневи на Исповедника, и поново га посла у заточење, и то у град Ас.⁷¹¹

Убрзо затим цар Лав би збачен с престола и погибе од мача. На престо ступи Михаил Муцави. За време овог цара свети Јевтимије би доведен из Аса и примораван да се одрекне иконопоштовања. Али свети Исповедник као громом порази цара тиранина викнувши му на сав глас у лице: „Нека је анатема сваки који се молитвено не клања Господу нашем Исусу Христу на икони изображеном!“

Због тога блажени Јевтимије би бијен, а потом послан у прогонство на Акрит.⁷¹² Тамо он би бачен у најмрачнију тамницу. Онда га ставише на жестоке муке: растегоше га између четири стуба и дуго време тукоше воловским жилама, те му се тело покри мноштвом страховитих рана и сво отече као мех. После тога свети Исповедник поживе још седам дана, па предаде

свету душу своју у руке Богу, засијавши при издисају јаче од сунца.⁷¹³

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ КОНСТАНТИНА СИНАДСКОГ

ПРЕПОДОБНИ Константин родио се у граду Синаду,⁷¹⁴ и беше пореклом Јеврејин. Још као веома млад он једном, идући са својом мајком, виде једнога хришћанина где зевну и одмах крсним знаком закрсти своја уста. Од тада и он стаде радити то исто угледајући се на хришћанина. И не само то, него он поче чинити са топлом вером и друга хришћанска дела. Због тога лице му стаде сијати неким божанским сјајем, и сам га Бог научаваше хришћанским истинама. При томе он се строго пошћаше, данима и данима не узимаше хране, као да није осећао глад. То би за неке из његове околине саблазан: једном га бестидно нападе једна јеврејска девојка, но он се прекрсти и она паде мртва, али је он затим васкрсе. И овај христочежњиви младић, вођен Божанским облаком,⁷¹⁵ отиде у један манастир, звани Фувутион, где живљаху тада велики мужеви, који сијаху монашким подвизима и врлинама. Изведен пред игумана манастира, Константин му исприча ове подробно о себи. Игуман нареди да му донесу крст, и заповеди Константину да се поклони крсту и да га целива. Блажени Константин се с радошћу поклони часноме крсту, и целива доњи крај крста, и – о чуда! крст се подиже и положи себе на његову чесну главу, убележи се на њој, и оста му на глави чудотворан отисак крста све до саме смрти његове.

После тога прими он свето крштење, и доби име Константин. Онда се свом душом одаде духовним подвизима, и још пре свог монашког пострига превазиђе све монахе тога манастира својим испосништвом и подвижништвом, угледајући се при томе на светог апостола Павла, тојест бавећи се кожарским послом. А када Константин изговараше монашке завете Богу, место где се то дешаваше испуни се дивног миомира; када улажаше у цркву, врата се црквена сама отворише пред њим. Због велике чистоте душе он се удостоји још и особитог дара прозорљивости: пред очима његовим беху откривене све помисли сваког брата.

Из ове обитељи преподобни Константин оде на Олимп,⁷¹⁶ одатле отиде у Аталију,⁷¹⁷ прешавши преко големе реке идући по њој као по суву; затим посети град Мири у Ликији и многа друга места, па се опет врати на Олимп. Ту блажени Константик проведе четрдесет дана у посту без хране, и то до појаса закопан у земљу. После тога он и против своје воље прими презвитерски чин. Затим пређе у Атроју,⁷¹⁸ не напуштајући никада своје подвиге. На осам година пре прорекао дан своје смрти. И сходно томе предсказању он мирно се престави и отиде ка Господу.⁷¹⁹

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ НИКОДИМА ТИСМАНСКОГ

ПРЕДИВНО је и пречудно Еванђеље Христово и Православна вера наша хришћанска. Јер еванђелска вера Православна спасава подједнако све људе и народе и сједињује их у једну заједницу Тела Христовог, које је Црква Православна, стуб и тврђава Истине. И у тој заједници Духа Светога у Христу нема Јеврејина ни Грка, нема Грка ни Србина, нема Србина ни Румуна, него су сви једно у Христу Исусу. Најбољи пример тога је овај свети човек Божји, о коме је овде реч. Јер овај свети Никодим беше Еванђељем подједнако и Грк и Србин и Румун, јер не гледаше на телесно порекло своје, него на благодатну светост и богоугодност, којима себе и друге вечно украси у Гркој, Србији и Румунији.

Преподобни отац наш Никодим беше родом из средишних крајева Македоније,⁷²⁰ рођен од оца Грка и мајке Српкиње.⁷²¹ Од ране младости одгајен је у побожности и честитости, и вредно учаше књиге, јер беше врло даровит. Особито изучавајући божанску науку Светог Писма и свето учење Православнога богословља, он заволе свом душом монашки живот и мољаше се Богу да га удостоји монашког звања и чина. Бог услиша његове молбе, и посла му неке монахе из Српског манастира са Атонске Горе, те свети младић са њима отиде на Свету Гору и тамо се замонаши. У монашком живљењу преподобни Никодим прође све положене подвиге и удостоји се и ђаконског и презвитерског чина. По смрти игумана тамошњега манастира, преподобни Никодим би изабран за игумана, јер беше украшен сваком богоугодном врлином и сваким људским и божанским знањем.

Знање овог Светитеља огледало се и у томе што је он одлично знао српски и грчки језик, и могао је дивно да говори и преводи на оба ова језика. Био је пријатељ са многим истакнутим људима тога времена (а то је било у четрнаестом веку), као што су били: дивни старац Исаија Светогорац, свети кнез Српски Лазар, патријарх Јевтимије Трновски и многи други.

Но овом светилнику не беше прилично да остане сакривен под судом, него да изађе на видело и светли многима на спасење. Зато, по недознајним за нас судовима и путевима Божјим, он крете из Свете Горе Атонске у Србију и дође у државу славнога кнеза Лазара. Лазар га хтеде уздићи на високи духовни положај у својој земљи, но свети Никодим то одби и настани се као обичан јеромонах у источним крајевима Лазареве земље, око места Кладова на Дунаву. Ту се светитељ одаде богоугодним подвизима, по којима се ускоро прочу на далеко, тако да к њему стадоше долазити многи људи жељни монашког живота и подвига. Пристигоше и неки монаси из Свете Горе и из појединих манастира из Србије, тако да се око преподобног Никодима ту створи повеће братство. На том месту он подиже и цркву у име Свете Тројице и живљаху ту неко време.

Потом, по откривењу Божјем, он пређе реку Дунав и настани се у крајевима Угровлашким (у северинском Банату, близу данашњег града Тур-Северина у Румунији). Са њим пође и известан број монаха и јеромонаха, и када тамо стигоше би основан преподобним Никодимом дивни манастир Водица (на реци Водици) и посвећен Светом Антонију. Ово би за време Влашког господара Владислава-Влајка Воде (то јест Војводе, који је владао од 1364. до 1377. године). Војвода Влајко потврди самовласност манастира Водице својом владарском повељом (године 1374.). Подизање овог манастира потпомаже и Српски владар Св. кнез Лазар, који веома љубљаху Светог Никодима.

Ускоро затим, када Св. кнез Лазар и Српски патријарх, ради измирења Српске и Цариградске патријаршије, послаше у Цариград групу монаха из Свете Горе, на челу са свечесним Старцем Исаијом (1375. године), у ту групу би позван и укључен и преподобни Никодим Грчић, као добар зналац српског и грчког језика и као мудар тумач и дипломата. О томе овако пише у Житију Старца Исаије (које се чува у Хиландару): „Узе са собом (Исаија) и Никодима, мужа часна и освећена, силна у књигама, и још силнијег у мудрости и речима и одговорима; пореклом Грка, који у Угровлашкој земљи подиже два велика и часна манастира. Он силом и помоћју Светога Духа сакупи тамо

велика мноштва монашког општежића, који на тој земљи сија као светла звезда сваком духовном врлином“. О благополучном завршетку овог светог дела око помирења двеју Патријаршија говори се опширно у Житију Св. кнеза Лазара (под 15. јуном).

Преподобни Никодим подиже у Влашкој и велики манастир Тисман (на истоименој реци) и посвети га Пресветој Богородици. У томе га помогоше Влашки војвода Раду I (1377–1384. г.) и Српски кнез Св. Лазар, који подари манастиру Тисману многа села. Преподобни је подигао и још неколико цркава и манастира у Румунској земљи (цркве Вратну и Монастирицу, и манастир Прислоп), и ови су манастири постали духовни расадници монаштва и духовног живота не само у Влашкој, него и у Молдавији и осталим Румунским крајевима. Зато православни Румунски народ од самог почетка поштује Светог Никодима као свога просветитеља, и назива га благодатним именом Освећени.

Преподобни Никодим мирно почину у Господу 26. децембра 1406. године и би чесно погребен у свом манастиру Тисману.

СПОМЕН СВЕТОГ СВЕШТЕНОМУЧЕНИКА КОНСТАНЦИЈА РУСА

БЛАЖЕНИ Констанције, по рођењу Рус, служаше као јеромонах при цркви у руском посланству у Цариграду. Много је волео благољепије храма, на шта је давао и своја средства; веома побожан, он је нарочито био ревностан за вршење богослужења, и скоро је сваки дан служио свету литургију; и водио двапут недељно разговоре о стварима вере, на руском и грчком језику. Његова побожност и ревност привлачили су к њему народ, и сви су га волели и поштовали.

За време рата који у то време изби између Руса и Турака, Констанције остаде у Турској, али оде у Свету Гору; проведе неко време у Лаври светог Атанасија, па отпутова у Јерусалим, у Свету Земљу, да се поклони тамошњим светињама. Отуда се врати у Свету Гору. Ту опет живљаше у Лаври, очекујући да се заврши рат и склопи мир. И кад мир између Руса и Турака би закључен, он се поново врати на своју дужност у Руском посланству у Цариграду, код новог посланика.

Но кроз неко време он дође у тежак сукоб са послаником, не зна се због чега. И онда он, или из страха или из гњева, оде пред султана, одрече се свете вере хришћанске и прими ислам. Али, не прође ни неколико дана он дође к себи, и као отрезнивши се од неког пијанства, он се стаде свом душом кајати, плачући и ридајући због свог огромног пада. У том покајничком расположењу и разбуђењу, он презре овај живот, и жуђаше свим бићем да пострада за Христа. Стога он поцепи на себи агарјанску одећу, обуче подерану мантију, повеза главу црном марамом, па поново оде у султанов дворца где се пре кратког времена беше одрекао Христа, и пред свима тамо неустрашиво изјави и исповеди да је Христос – Једини Истинити Бог, а Мухамеда порече и изружи. Разјарени дворјани га дохватише и пред султановим дворцем на тргу мачем му главу одсекоше, године 1743. И тако покајани отпадник прими венац мучеништва. Његовим молитвама нека се и ми удостојимо вечних блага у нестаривом блаженству. Амин.

27. Децембар

СТРАДАЊЕ СВЕТОГ АПОСТОЛА, ПРВОМУЧЕНИКА И АРХИЋАКОНА СТЕФАНА

ПОШТО Господ наш Исус Христос изврши тајну нашег спасења, и узнесе се на небо, и од Оца ниспосла на апостоле Духа Светога у виду огњених језика, и прва Црква у Јерусалиму поче се умножавати, ниче у њој убрзо незадовољство међу хришћанима из јелина према хришћанима из Јевреја (Д. А.6:1).⁷²² Под овим јелинима не подразумевају се они јелини који су се клањали идолима, и које Свето Писмо обично назива незнабошцима. У то време незнабошцима још не беху отворена врата вере Христове, нити им се проповедаше реч спасења. Штавише, незнабошце не почеше примати у Цркву ни ускоро по каменовању светог Стефана. Први незнабожац који постаде хришћанин беше Корнилије капетан; њега крсти свети апостол Петар. А хришћани из обрезаних Јевреја стадоше негодовати што је Петар ишао међу необрезане, и роптаху на њега, док им он не објасни о виђењу које је имао: о платну с неба. Тада се они смирише, и слављаху Бога, говорећи: Дакле и незнабошцима Бог даде покајање за живот.⁷²³

Јасно је, за живота светог Стефана роптаху они Јевреји што беху расејани по разним земљама и држаху се закона Мојсијева, као што и свети апостол Јаков пише у својој Посланици: „свима дванаест колена расејаним по свету поздравље“ (Јак.1:1). – Ти Јевреји беху примили јелински (= грчки) језик, али не и веру јелинску. Зато их и називаху јелинима они који живљаху у Јерусалиму. То и свети Златоуст вели: „Сматрам да се и у овом случају јелинима називају они Јевреји који су говорили јелински (= грчки). Иако Јевреји, они су говорили грчки“. – Такви дакле јелини хришћани подигоше вику на хришћане из Јерусалимских Јевреја што се њихове удовице ниподаштаваху при свакодневном распоређивању служења: или их одређиваху на безначајније послове, или им даваху мање и лошије хране и одеће.

При таком стању ствари светих дванаест Апостола сазваше све ондашње верне и рекоше им: Није прилично нама да

оставимо реч Божију па да служимо око трпеза. Зато, браћо, изаберите између себе седам угледних људи, пуних Духа Светога и премудрости, које ћемо поставити над овим послом; а ми ћемо у молитви и у служби речи остати (Д. А. 6, 2–4). – Ова реч би по вољи свима вернима, и они одмах изабраше: Стефана, човека пуна вере и Духа Светога, Филипа, Прохора, Никанора, Тимона, Пармена и Николу дошљака из Антиохије.

Сама имена ових изабраника показују, да они беху родом не од Јевреја који живљаху у Јерусалиму већ од оних који живљаху у јелинским земљама, јер им имена нису јеврејска него јелинска. Од њих Стефан бејаше рођак Савлу, каснијем апостолу Павлу; а Павле беше родом из града Тарса, у Киликији. Ова седморица бише изабрани између јелина за служење сиромашним удовицама, да би се јелини, који дотле туговаху због својих занемарених удовица, смирили и престали жалити се и роптати. Све ове изабранике доведоше пред апостоле, и они се помолише за њих, метнуше руке на њих, и поставише их за ђаконе.

А Стефан, пун вере и силе, беше први међу њима, и зато би назван архиђакон. Он чињаше знаке и чудеса велика међу људима. Та чудеса не спомињу се у Светом Писму. Али то није ни чудо, јер се и за дела самог Господа Христа вели ово: Има и друго много што учини Исус, које кад би се редом записало, ни у сами свет, мислим, не би могле стати написане књиге (Јн.21:25). Уосталом, са сигурношћу можемо рећи да је свети Стефан, слично најстаријим Апостолима, метао руке на болеснике и оздрављао их. Поред тога он беше силан у делу и у речи, верне утврђиваше у вери а неверне Јевреје изобличаваше, доказујући им из закона и пророка, да они неправедно из зависти убише Сина Божија, Месију, очекиваног толико векова.

Једном, када међу Јеврејима, и фарисејима, и садудејима, и јелинским Јеврејима букну спор о Господу нашем Исусу Христу, и једни говораху да је Он пророк, а други да је варалица, трећи пак да је Син Божји, свети Стефан се попе на узвишицу и стаде благовестити свима о Христу Господу, говорећи: Људи браћо! Зашто се толико љутите и препирете, и сав се Јерусалим поделио у партије? Благо човеку који је поверовао у Господа

нашега Исуса Христа, јер Он ради тога сави небеса, сиђе и роди се од Пресвете и Пречисте Дјеве, изабране пре постања света, да нас ослободи од грехова наших; Он немоћи наше узе и болести понесе; слепима даваше вид, губавце очишћаваше, ђаволе изгоњаше.

А они, чувши то, стадоше се препирати, говорећи супротно и хулећи проповеданог Господа, као што о томе пише у Делима Апостолским: „Неки из зборнице која се зове Ливерћанска и Кариначка и Александриначка и неки из Киликије и Асије препираху се са Стефаном“ (Д. А.6:9). Јер Јевреји који живљаху међу јелинима по разним земљама, имађаху своје посебне синагоге у Јерусалиму. На тај начин, поред најпрве архисинагоге јеврејске, у Јерусалиму бејаше много синагога разних дошљака, или Јевреја који живљаху по разним земљама јелинским; и Јевреји из сваке од тих земаља искључиво у своју синагогу шиљаху децу своју да се уче Закону Божију. А и они сами, сваке године долазећи на поклоњење ка храму Соломоновом, бављаху се по својим синагогама, сабираху се и учашу се у њима, као што се то види из друге главе Дела Апостолских где се каже: „У Јерусалиму се налажаху Јевреји, људи побожни из свакога народа који је под небом, Парћани, Миђани“, и остали (Д. А. 2, 5. 9–11),⁷²⁴ тојест Јевреји који живе у Парћији, у Мидији, и у осталим споменутих земљама, који беху дошли на празник у Јерусалим. Сходно томе, у Јерусалиму беху синагоге: Киликијске, Александријске, Киринејске.⁷²⁵ О Либертинској⁷²⁶ пак причају, да је у њој било посебно племе Јевреја, које води своје порекло од оних Јевреја, који некада бише заробљени од Помпеја римског,⁷²⁷ па потом пуштени на слободу, због чега су се и називали „либери“, тојест слободни. То и свети Златоуст каже: „Либертинцима су се називали они којима је од стране Римљана била дарована слобода. И пошто у Јерусалиму живљаху многи поклоници из разних земаља, то они имађаху и синагоге своје у Јерусалиму, где слушаху читање Закона и мољаху се“.

Људи дакле из споменутих синагога: Ливерћанске, Кириначке и других, препирући се са Стефаном, не могаху противустати премудрости и Духу којим он говораше (Д. А.6:10).

И свети Стефан у то време речју истине надвлада три дела света: Европу, Азију и Африку. Надвлада Европу у лицу Ливерђанаца који беху дошли из Рима европског града; надвлада Азију у лицу Киликијаца који беху из Азије; надвлада Африку у лицу Киринаца и Александринаца, који беху пород Африке.

Међутим ови побеђеници, немајући шта да кажу противу проповедане Стефанове истине, светлије од сунца, распалише се гњевом и разгореше завишћу, па наговорише неке између својих једномишљеника, љубитеље лажи, да извести велику архисинагогу јеврејску како су они, тобож, чули Стефана где говори хулне речи противу Мојсија и Бога. Побунивши на тај начин народ и старешине и књижевнике, они нападоше на светог Стефана, ухватише и доведоше у синагогу к поглаварима свештеничким и великом мноштву законоучитеља. Изведоше онда и лажне сведоке који говораху: Овај човек не престаје хулити на ово свето место и на закон. Јер га чусмо где говори: Исус Назарећанин развалиће ово место, и измениће обичаје које нам остави Мојсије (Д. А. 6, 10–14).

Међутим свети Стефан стајаше усред тог убилачког скупа као ангео Божји, сијајући светлошћу божанске благодати, као некада Мојсије: јер се преобрази спољашњи изглед лица његова, и сви који сеђаху на сабору видеше лице његово као лице ангела (Д. А.6:15). А поглавар свештенички упита га: Је ли истина што о теби говоре сведоци? – Свети Стефан отвори уста своја и изговори дугу реч. Он поче од Авраама, који први доби обећање о доласку Месије. Затим исприча сву историју до Мојсија, спомињући га са сваким страхопоштовањем и уважањем, и на тај начин јасно показиваше и побијаше лажне сведоке да он не хули на Мојсија и на Закон Божји дат преко Мојсија, и још јасније доказиваше да су управо оци њихови били хулитељи Мојсија. Не хтедоше оци наши, говораше он, послушати Мојсија, него га одбацише, и окренуше се срцем својим ка Египту (Д. А.7:39).

Затим побијајући другу клевету, како он тобож хули на свето место, рече: „Соломон Му подиже храм“ (Д. А.7:47). Овим речима свети Стефан као да говораше ово: Ја знам ово свето

место, по Божјем благоволењу од цара Соломона мудро устројено и славом Господњом у облаку показаном освећено; ја почитујем храм, начињен рукама људским у славу Божију, али притом и ово изјављујем: да Бог више воли живети у невештаственим храмовима, тојест у душама људским чистим. Свевишњи не живи у рукотвореним храмовима, говораше свети Стефан, као што Бог говори преко пророка: Небо је мени престо а земља подножје ногама мојим. Како ћете ми храм сазидати? говори Господ. Или које је место за моје почивање? Не створи ли рука моја све ово? (Ис. 66, 1–2).

Напоследку, испунивши се божанске ревности као некада Илија, свети Стефан стаде изобличавати сав сабор: Тврдоврати и необрезаних срца и ушију ви се једнако противите Духу Светоме; како оци ваши, тако и ви. Кога од пророка не протераше оци ваши? Они побише оне који унапред јавише о доласку Праведника (= обећаног Месије), којега ви сад издајници и убице постадосте (Д. А. 7, 51–52).

Ове речи светог Стефана изазваше у поглавару свештеничком и књижевницима неисказану јарост, и сви они слушајући ово беснијаху у срцима својим, и шкргутаху зубима на њ. Но Стефан не обраћаше пажњу на њихов гњев, јер беше пун Духа Светога који га и чињаше храбрим и богонадахнутим. Погледавши на небо, он виде славу Божију. Дотада он беше само обузет жељом да је види, и са чврстом вером се надахне да ће је добити; а тада, пред сам излазак из тела, поче је гледати и почетке блаженства од ње доживљавати; виде он и самога Христа Исуса, Владику и Господа свог где стоји на небу и као очекује долазак његов к Њему, да чим се разреши тела брзо оде к Њему, и тамо где је Он, сам Господ, буде и слуга Његов (ср. Јн.12:26). А што Стефан сам виде, он то објави свима кликнувши громким гласом: „Ево видим небеса отворена и Сина Човечијега где стоји с десне стране Богу“ (Д. А.7:56).

Свети Стефан не утаји ово своје виђење, као што је то обичај код светитеља: смирења свога ради – не казивати другима откривења која им бивају од Бога. Напротив, он свима објави ово преславно откривење ради тога, да се верни утврде у вери а да се неверни постиде. А он тако поступи и ради тога,

да увери мученике који буду после њега: да онима који мученички умиру за Христа нема никакве препреке при узлажењу на небо, нити икакве сметње, ни испитивања, него им је отворен прав и слободан пут, отворено небо, готова награда, сам Наградитељ подвига стојећи чека; сама Господња слава сrete мученика на вратима небеским. И због тога свети Првомученик не прећуткујући објављује свима што види, као тиме призивајући и друге после себе ка истом мученичком венцу.

Завидљиви пак Јевреји, навикнути убијати пророке, поред тога били су устали и на самога Господа, Испунитеља Закона и Пророка, сада не отрпеше речи истине и не хтедоше слушати о виђењу светог Стефана, него повикавши иза гласа затискиваху уши своје, и једнодушно навалише на њега, изведоше га из града, као раније Господа Исуса који благоизволи пострадали изван градских зидина, и засипаху камењем доброг и верног слугу Господњег. А да би им лакше било бацати камење на светитеља, лажни сведоци и убице скинуше са себе горње хаљине и метнуше их крај ногу младића, по имену Савла, који, иако рођак и истоплеменик каменованог, силно беснијаше против њега из ревности за Стари Закон. Савле, вели се у Делима Апостолским, беше пристао на његово убијање (Д. А.8:1). Свети Златоуст о томе овако каже: „Туговаше Савле што није имао безброј руку, да свима њима бије Стефана; но и овако он нађе, те мученика убијаху многе руке лажних сведока, чије хаљине чуваше он“.

У време када светог Стефана убијаху у долини Јосафатовој, која лежи између Јерусалима и Елеона крај Кедарског потока који има много камења на обалама, стајаше подалеко на једној узвишици Пречиста Дјева са светим Јованом Богословом посматрајући са горе, и усрдно се мољаше за Стефана Господу и Сину своме, да га укрепи у трпљењу и прими душу његову у руке Своје.

О како слатка, премда кроз љуто каменовање, беше смрт светоме Првомученику, када на његов подвиг гледаху: са небеске висине Преслатки Исус, а са земне горе Преслатка Мати са љубљеним учеником! И кад свети Стефан, под силном

каменом кишом која падаше на њега, сав обагрен крвљу, изнемогаваше телом и разрешаваше се од уза тела, он паћаше срцем не за себе већ за оне који га убијаху, и усрдније се мољаше за њих него за себе. Јер за себе он, стојећи право, говораше: „Господе Исусе, прими дух мој!“ – А за своје убице он и на колена клече и завапи иза гласа, говорећи: „Господе, не упиши им ово у грех!“ – И рекавши то предаде Господу Христу душу своју чисту (Д. А. 7, 58–60).

Тако сконча дивни подвижник; окрвављеним камењем као црвеним ружама би овенчан први мученик и уђе у отворено небо, које он виде, ка Господу и Цару славе, да царује с Њим у бесконачном царству.

Свети Стефан би рукоположен за архиђакона од светих Апостола ускоро после Педесетнице, а пострада исте године по Вазнесењу Господњем, 27. децембра, имајући мало више од тридесет година. Лицом он беше веома леп, но душом још лепши.

Свето пак тело његово би бачено на поједење зверима и птицама, и лежаše дан и ноћ непогребено. И тек наредне ноћи познати у Јерусалиму јеврејски законоучитељ,⁷²⁸ који потом и сам поверова у Христа са сином својим Авивом, посла чесне и верне људе, и тајно узевши тело светитељево, однесе га на своје имање, удаљено од Јерусалима близу четири километра, звано Кафаргамала, и тамо чесно сахрани, учинивши над њим плач велики. „И ко не би плакао, вели свети Златоуст, гледајући на то кротко јагње, камењем убијено и мртво!“

Након пак много година после тога, благочестива царица грчка Евдокија, супруга Теодосија Млађег,⁷²⁹ дошавши у Јерусалим, она на месту где свети првомученик Стефан би убијен и земља обагрена чесном крвљу његовом, подиже прекрасну цркву у име његово,⁷³⁰ а у част Христу Богу, коме слава вавек. Амин.

ЖИТИЈЕ И СТРАДАЊЕ СВЕТОГ ПРЕПОДОБНОМУЧЕНИКА И ИСПОВЕДНИКА ТЕОДОРА И БРАТА МУ ПРЕПОДОБНОГ ТЕОФАНА, Начертаних

МЕЂУ МУЧЕНИЦИМА пострадалим за Христа, једни су се подвизавали за хришћанску веру супротстављајући се незнабошцима који су штитили своју идолопоклоничку заблуду; а други, подвизавајући се за праву веру против хришћана, но хришћана који су неправославно веровали, поднесе не мање трудова од првих, због чега и добише једнаке с њима венце. Међу ове друге спада дивни и велики Теодор.

Теодора одгаји Палестина, дата Богом у наслеђе Аврааму и с правом названа обећана земља, јер из ње произађе не само сав сабор Пророка и Патријараха, него и сам Христос отуда је по телу, а тако исто и сав сабор богоугодних Апостола. Та земља даде свету и овај светилник вере и стуб побожности – светог Теодора. Јер његови благородни родитељи,⁷³¹ чије се сво имање и богатство састојаше у томе што беху и називаху се хришћани, живљаху у светом граду Јерусалиму. Издајак њихов, свети Теодор још у раном детињству стече од њих велику мудрост; и у доба дечаштва он поседоваше ум не дечачки. Уместо да се бави дечјим играма и посвећује пажњу позориштима, он стално борављаше по храмовима Божјим. За њега беше најпријатније позориште: да марљиво посматра добра дела и честите нарави, и да себе учи њима и упражњава их. Уједно с тим, њему беше хвала ово: беспрекорно слушати своје родитеље. Једном речју: Теодор од самог почетка показу, као нека плодносна воћка, какав ће он бити касније.

Када Теодор поодрасте, родитељи га дадоше у манастир светог Саве Освећеног једном ученом и врлинском презвитеру, да код њега изучи Божанске књиге Светога Писма, а уједно с тим да се научи и страху Божијем. Теодор имађаше брата по имену Теофана, млађег од њега по годинама али равног њему по врлинама. Они се заједно учашу код тог истог презвитера. Бистар, Теодор за кратко време изучи сву предавану му књижну

науку. Но жудећи за вишом философијом, за вишим знањима, Теодор изађе из манастира и нађе једног старијег, врло мудрог човека, и замоли га да га узме међу своје ученике. Код овог учитеља Теодор савршено изучи не само светску философију него стече и мудрост духовну. Он се научи од њега презирати свет и све што је у свету. И пошто постаде савршен у обема философијама, у обема наукама: светској и духовној, он се поново врати у обитељ светог Саве. И замонаши се.

Творећи као монах угодна Богу дела, он животом својим превазилажаше друге. Јер ко тамо беше кроткији од њега? ко незлобивiji? ко уздржљивији? ко боље од њега знађаше када треба ћутати или говорити, или што урадити, и то тако да се ни молчаније не наруши, нити корисна реч пропусти изговорити у право време, нити неки манастирски посао оставити неурађен? Ко тако умртви тело своје, обузда очи и језик, одби нападаје помисли, као Теодор? Због таквих врлина његових, по промислу Божијем а и по жељи све тамошње братије, њега Јерусалимски архијереј посвети за презвитера.

И тако, обитељ светог Саве имађаше њега као вредну пчелу која марљиво скупља мед врлина. Но о преподобном Теодору ваља рећи и то, да у њему беше нешто што некада и у пророку Јеремији, коме би речено од Бога: Прије него те саздах у утроби, знах те; и прије него изиде из утробе, посветих те (Јерем.1:5). Јер када он још као дечко живљаше у лаври светог Саве и учаше се књизи код споменутог презвитера, овај богонадахнути презвитер прорече о њему ово: „Овај дивни младић свој подвижнички живот на земљи завршиће мученичком смрћу ради Христа“. – То се касније и зби, као што ће се видети из даљег излагања.

У то време поново плану иконоборска јерес која беше искорењена из Цркве после Лава Исавријанца, Константина Копронима и сина му Лава Хазара, и предана анатеми Седмим Васељенским сабором,⁷³² сазваним од благочестиве царице Ирине и сина јој Константина. Ову јерес обнови злочестиви цар Лав Јерменин.⁷³³

Када свјатјејши патријарх Никифор⁷³⁴ крунисаше Лава Јерменина у саборној цркви за цара и меташе му круну на главу,

он осети у рукама својим бол, као од трња, и чињаше се светитељу та круна у рукама оштра и бодљикава као трн; и тада свјатјејшему патријарху би јасно да је то очигледно знамење оних зала и мука које ће овај цар нанети касније Цркви Христовој.

У почетку лукави цар скриваше у себи потајну јерес и показиваше се побожан, док се не учврсти па престолу. Али после великог рата са Бугарима, из кога он изађе као славни победник, он избљува скривани у њему отров злоће, и отворено показа да је иконоборац. А то би на следећи начин. Вративши се из рата, цар се опомену једног монаха затвореника који му некада прорече да ће постати цар, што се и зби. Желећи да му се захвали за то пророчанство, цар му по једном верном слуги свом посла разне дарове: златне и сребрне сасуде, намирнице и индијске мирисе. Али царев изасланик не затече тог монаха жива, јер беше умро, а место њега у том истом затвору живљаше његов ученик Саватије. Изасланик царев стаде молити Саватија да прими царске дарове, послане његовом учитељу, и да се моли за цара. Међутим Саватије одби и дарове и њиховог доносиоца, и изјави да је цар недостојан царског престола, пошто поштује иконе и покорава се догматима, прописаним од пређашње царице Ирине и бившег патријарха Тарасија. Притом бедник грђаше Ирину и Тарасија, називајући Ирину рисом а Тарасија смутљивцем народним; цару пак Лаву пређаше брзим губљењем царства и живота, ако што пре не одбаци иконе као идоле.

Вративши се к цару, изасланик му исприча све што чу од црноризца, а предаде му и писмо о томе од овога. Збуњен тиме, цар дозвољава овог највернијег саветника по имену Теодота, сина Мелисијског⁷³⁵ патриције Михаила, званог Каситер, и насамо се саветова с њим шта да ради. А Теодот, давно заражен иконоборском јересју, очекивахе само згодну прилику, да отворено изрази своје зловерје. Он даде цару овакав савет: У Дагистинском манастиру живи један свети монах, чудотворац и прозорљивац: потребно је с њим поразговарати и поступити по његовом наређењу.

Када он то рече, и цар пристаде на то, Теодот кришом отиде хитно у Дагистински манастир к томе црноризцу, који беше јеретик, и рече му: Наредне ноћи цар ће доћи к теби у худој одећи, да поразговара с тобом о вери и другим стварима, и да добије од тебе паметан савет. А ти му саветуј да прими одбачене догмате пређашњег цара Лава Исавријанца, и да из Божјих храмова избаци идоле (тако овај бедник називаше свете иконе). Затим се постарај да га уплашиш, да ће он, ако то не уради, за кратко време изгубити и живот и царство; ако пак обећа да ће то урадити, онда му ти пророчки предскажи дуг живот и сретно царовање.

Тако се јеретик Теодот договори са тим монахом јеретиком, да привуку к своме зловерју цара, већ наклоњеног замисли срца њихова. Цар пак, не знајући ништа о лукавству Теодотовом, чим паде ноћ упути се к том тобожњем чудотворцу и лажном пророку, прерушен у худу одећу, да га не би распознали. А вођаше га исти Теодот. Када дођоше к споменутом црноризцу и отпочеше разговор, црноризац стојећи близу цара, и као да преко Божјег откривења познаде у њему цара, с чуђењем рече: Ниси добро поступио царе, худом одећом скривајући пред нама своје царско достојанство. Но, иако си тако урадио, ипак благодат Божја не допусти да дуго останемо у незнању, него нам откри да си ти цар а не обичан човек.

Чувши то цар се запрепасти, и поверова да је овај црноризац и свети човек, и чудотворац, и прозорљиви пророк. И цар се лако приклони свему што му он нареди, ни најмање не сумњајући у оно што уста овога прорицаху, и примајући као душекористан и здрав савет овога који уствари беше душегубан и пун змијског отрова. И обећа цар да ће сместа извршити све што му саветова црноризац јеретик, нахушкан од сличног себи јеретика Теодота. И оде цар пун зле намере, да покрене гоњење светих икона.

И тако, слично силној олуји, цар одмах поче смућивати Цркву Христову: свјатјејшаго патријарха Никифора, који не пристаде на његов безбожни предлог, он посла на заточење у Проконис⁷³⁶ то исто он уради са Теофаном, настојатељем обитељи, познате под називом Велико Село,⁷³⁷ и са Теодором

Студитом,⁷³⁸ и са многим другим великим и богонадахнутим оцима, који се силно противљаху њему. Све их цар прогна и посла на заточење по блиским и далеким земљама. А на патријаршијски престо узведе на сам Ускрс гореспоменутог јеретика Теодота Мелисијског, званог Каситер, свог саветника. И би он као „мрзост опустошења“ која стоји на месту светом (ср. Мт. 24, 15; Дан.9:27).

Тада Бог, у праведном гњеву свом на безумног цара, допусти изненадну најезду иноплеменика, Арабљана. Јер они, становници источних пустиња, сабраше сву силу своју и упадоше у грчке области пустошећи земљу, нападајући палестинске манастире, међу њима и обитељ светог Саве Освећеног, у којој монаховаше блажени Теодор са братом својим Теофаном. Свјатјејши патријарх светог града Јерусалима разумеде да је ово казна за грехе и последица гњева Божија због поругања и одбачења светих икона. Покренут ревношћу за Православље, он стаде тражити начин како да угаси огањ и да изобличи зло чињено од нарушилаца отачких предања и новатора. У томе тражењу начина он нађе да је најподеснији за тај посао преподобни Теодор, чувен по праведности и мудрости, човек који дише божанском ревношћу и као неустрашив јунак стоји на стражи Православља. Оградивши га молитвом и утврдивши надом у Христа, патријарх га посла у царски град да изобличи безакоње.

Као послушан син, блажени Теодор не одби извршити наређење, него се с радошћу покори, готов да за праву веру прими не само многобројне трудове него и највећа страдања, и да душу своју положи за поштовање светих икона. Узевши са собом брата свога Теофана, преподобни Теодор крену на пут и брзо стиже у царску престоницу. Тамо он најпре неустрашиво изобличи због јереси најамника, који не беше пастир, тојест лажног патријарха Цариградског, Теодота Мелисијског. Изобличи га што развраћа оне којима управља, упропашћује оне које храни убитачном храном јеретичког учења, убија оне које пасе, и разара цркву правоверја градећи идолиште зловерја. Затим преподобни ступи пред самога цара, и имајући у устима реч Божију као оштар мач, стаде застрашивати цара, доказујући му

да он погубљује не само своју душу него и људе Божје развраћа обманом и вуче их у своју погибао. И мољаше преподобни цара да се остави злочестивог умовања и врати побожности.

И онда рече цару: Можда ћеш на тај начин умилоствити Господа, и нећеш испити сву чашу гњева Божија који те већ притискује.

Удививши се слободи говорења преподобнога, убедљивости речи његових, кротости нарави његове, и неустрашивој смелости његовој, цар се у исто време и постиде његове свете честитости, и кротко прими његово изобличавање. Затим дозававши га други пут, цар пријатељски разговараше с њим, и упита га ко је он, откуда је дошао, и шта жели да постигне својим неустрашивим изобличавањем. Преподобни обавести цара да му је отацство Палестина, и да је отуда дошао ради тога, да се отворено заузме за поштовање Бога, пошто види како срамоте Цара Небеснога на иконама Његовим и вређају Га неправедно гонећи побожне служитеље Његове. Притом рече цару: „Не треба се стидети и бојати цара земаљског, када он гњеви Бога“.

Затим преподобни стаде излагати догмате свете вере и учити о одавању дужног молитвеног поштовања божанским иконама. Наводећи притом многа места из Светога Писма он додаде и ово: Поштовање светих икона је знак наше љубави и стремљења ка Христу, као и сведочанство наше вере и нашег исповедања истинитости Његовог оваплоћења. – Цар се дуго препираше с преподобним, противстављајући му разлоге свога зловерја, али без икаквог успеха, пошто речи божанственога мужа беху тврде као дијамант и вера његова непоколебљива као тврда стена. И после дуге препирке Теодор победи цара и доказа му неодрживост његових схватања. Шта онда уради лукави цар? Он смисли да ласкама поколеба непоколебљиви стуб, покушавајући да молбама и даровима, и обећавањем почаст, приволи преподобног Теодора на једномислије с њим, но и то остаде без успеха. Најзад преподобни рече цару: Царе, ти си заборавио завете које си дао Богу када архијереј стављаше круну на главу твоју. Поштеди душу своју, и врати

Цркви украс њен. Не ратуј са Богом, Судијом праведним и крепким.

Тада цар, променивши лукаву кротост у своју природну и својствену му зверску јарост, нареди те исповедника Христова Теодора и брата му Теофана дуго и силно бише. Затим их обојицу посла на заточење у морско ждрело, заповедивши да им нико не даје ни храну, ни пиће, ни одећу, да би, – рече безбожни цар -, зли злом смрћу погинули.

Док светитељи тако страдаху за Христове иконе, „Бог – Господ одмазде“ не закасни праведним судом Својим узвратити безаконику. Јер цар, који имађаше и име зверско и нарав зверску, погибе као звер: би заклан. А погибија та беше предсказана нарочитим откривењем, које доби царева мајка на кратко време пре погибије несрећног сина њеног. А она много већ година беше удовица и провођаше живот у уздржању. Она имаде у сну овакво виђење: изгледало јој је као да иде у Влахернску цркву Пречисте Дјеве Богородице,⁷³⁹ и улазећи на врата она сrete неку пресветлу Дјеву, окружену мноштвом људи у белим хаљинама, а сва црква беше пуна крви која је као река текла; она Дјева нареди једноме од белоризаца да захвати и напуни крчаг крвљу и да мајци безбожнога цара да пије. Видећи то, мајка царева рече са ужасом: Ја већ много година не једем мяса због удовиштва мог. Како ћу онда пити ову крв? – Тада је пресветла Дјева она са гњевом упита: „А зашто син твој не престаје проливати крв и тиме гњевити мене и мога Божанског Сина?“

При томе се мајка царева пробуди, пуна страха и трепета. И од тога времена она непрестано и са многим сузама саветоваше свога сина, цара, да престане гонити свете иконе и због њих проливати крв хришћанску. Али други Јуда, роб јереси и лукава варалица, остаде непоправљив.

А догоди се и друго страшно виђење, које сам цар имаде на шест дана пре своје језиве погибије. Цару се у сну јави свјатјејши Тарасије, патријарх за царовања Ирине и Константина, који већ беше давно преминуо. Са великим гњевом патријарх Тарасије наређиваше некоем мужу Михаилу,

да цара удари мачем. Извршујући наређење, Михаило снажно удари цара и прободe га скроз.

Сам то видевши у сну, цар се пробуди не без великог трепета, недоумевајући шта ово има да значи. Но држећи да у манастиру светог Тарасија има неки Михаило који намерава да га убије, он одмах посла да му отуда доведу монахе; и распитујући за Михаила, он нареди да их држе у оковима док му они из своје средине не покажу Михаила.

У то време у Цариграду живљаше неки војвода по имену Михаило, а по надимку Травлос или Вавлос,⁷⁴⁰ родом из Амореје.⁷⁴¹ Раније он сам много помагаше Лаву да се докопа царског престола, и бејаше му веран и мио, те му цар Лав као кум крсти сина. Међутим, тај Михаило се касније због нечега разљути на цара, и своје пријатељство промени у непријатељство; и он је много пута, веселећи се са пријатељима својим, у пијаном стању неопрезно говорио рђаве ствари о цару. А неки, који потајно беху непријатељски расположени према цару, видећи Михаилово непријатељско држање према цару, придружише се њему; и број њихов не беше мали. И они се договорише да цара убију и Михаила доведу на престо. Али Михаило, необузdana језика, не умеде да ћути, него се негде похвали да ће бити цар. То дође до царевих ушију, и он одмах ухвати Михаила, и осуди га да жив буде спаљен. Окованог Михаила већ вођаху у купатилску пећ да га спале, чему и сам цар присуствоваше, желећи да својим очима види његов крај. То беше 24. децембра, на Бадњи дан, уочи Божића. Међутим царева жена Теодосија, дознавши за то, хитно изађе из дворца, и стаде с гњевом корити цара и називати га богопротивником што ни свети Празник не почитује када се има причестити Божанским Тајнама. Цар је послуша и нареди да Михаила врате, одлажући његово спаљивање за друго време. А затим, окренувши се к царици, рече: Жено, поступи како си ми наредила, послушавши твој гњевни савет; али ћеш ти и деца наша ускоро видети шта ће после овога бити.

Овим речима безакони цар невољно изрече о себи пророчанство, јер му крај беше врло близу. Окованог пак Михаила цар повери на чување дворском стражару Папију, а

сам узе код себе кључеве од окова сужњевих. И сву ту ноћ цар проведе без сна и тужан: јер туговаше у њему дух његов, не знајући шта да уради. Но уставши, цар сам пође да види сужња шта ради: да ли плаче и тугује, као што је обичај код осуђених на смрт. И кад он тихо отшкрину тајна врата од Папијеве собе, он угледа нешто потпуно неочекивано за себе, на име: Михаила, кога се надао затећи тужна и сетна, он угледа где дубоким сном спава на високој и дивно намештеној постељи Папијевој, а Папија где спава на голој земљи. Цар се запрепасти видећи осуђенога сужња у толикој почаст и спокојству, и удаљи се љут, претећи да ће одмах погубити не само Михаила него и Папија. То чу један момак који се налазио на спавању у тој истој соби; и познавши цара он пробуди Михаила и Папија, и исприча им како је долазио цар и претио да ће их обојицу погубити. И све њих обузе страх. Тада Михаило, без противљења од стране Папија, одмах посла к својим једномишљеницима неког Теоктиста са оваквом поруком: „Ако ви без икаквог одлагања не приведете одмах у дело оно о чему смо се договорили, онда ћу ја сутра испричати цару све и оптужити посебно свакога од вас, да би не само ја изгубио главу него и сви ви са мношвом“.

Завереници се уплашише од овакве претње, па се састадоше и стадоше се договарати како да спасу и себе и Михаила од ове опасности и смрти. Ово се догађаше у поноћи, и у црквама отпочињаше уобичајено бденије Рождеству Христовом. Пошто се завереници договорише, они сакрише оружје под своје хаљине и упутише се царском дворцу, к такозваној Слоновој капији. Тамо се измешаше са царским певачима, који кроз ту капију улажаху у придворну цркву, и заједно с њима уђоше у цркву, тобож на бденије. Дође и цар у цркву, и по свом обичају, стојећи за десном певницом, отпочињаше сам црквено појање, а имађаше врло громак глас. И када се већ певаше Канон и приближаваше се седма песма, завереници стадоше тихо говорити један другоме: Шта стојимо овде дангубећи? Ево, скоро ће се завршити појање. Шта ми чекамо?

У то баш време цар громко запева: „Всецарја љубовију уловленији отроци, укориша“.⁷⁴² Тада један од завереника

извуче мач испод хаљине, полете на цара, али учини погрешку: уместо цара он удари хоровођу десне певнице, да ли зато што је хоровођа по расту био сличан цару, или што је због зиме био покривене главе као цар. Када хоровођа нагло откри главу, погрешка се обелодани. А цар, схвативши да је посреди завера, побеже у олтар, дохвати крст и стаде њиме заштићивати себе на дверима, одбијајући ударце завереника. Утом налете неки страшан војник огромнога раста. Угледавши га, цар га стаде заклињати олтаром Божјим да му не чини зла. „Сада је време не заклињања већ убиства“, – одговори овај и зададе мачем Лаву Јерменину силан ударац и тешко га рани одсекавши му руку заједно са крајем крста. Тада и остали војници стадоше касапити цара; и он павши на земљу ваљаше се у крви својој још дишући. Један пак војник, видевши да цар још дише, одруби му главу.

Тако, заклан као звер, безакони цар у страшним мукама изврже душу своју у освитак дана. Он би убијен на самом оном месту где се најпре дрзну бацити на земљу икону Спаситељеву, поплувати је и ногама згазити. Царова Лав Јерменин седам година и пет месеци; по својој свирепости он беше раван великим древним гонитељима Цркве. После убиства тело његово би бачено на трг усред града и читав дан лежаше измрцварено, и нико се не нађе да ожали његову смрт, него се сав град радоваше.

Прича се још и то, да се у тренутку, када овај бедни иконохулник би убијен, чуо с неба неки радостан глас који је многим објављивао смрт злочестивог цара. Неки морнари, чувши тај глас, записаху час, и потом дознадоше да је то био онај час у који погибе зверолики крвопија. С децом пак његовом уради се двоструко страшније од онога што он уради са децом свога претходника, цара Михаила Рангаве: јер као што он ушкопи два сина цара Михаила, тако беше ушкопљени и његова четири сина: Василије, назван Константин и предодређен за цара, Саватије, Григорије и Теодосије. Но Теодосије, не могавши поднети болове ушкопљења умре, и би погребен заједно са оцем; а Василије, преименован у Константина, онеме од болова ушкопљења. Сви они бише заточени са својом мајком.

Чим Лав би убијен, војници похиташе к Михаилу и посадише га на царски престо онако са оковима на ногама, јер кључ од окова, као што је речено, чуваше сам цар. Затим, када се раздани, они покидаше окове и одведоше га у велику цркву. И крунисан би Михаил Травлос за цара на сам Божић.

После зацарења Михаилова сви исповедници Христови бише пуштени из заточења, и сваки несметано оде своме дому. Иако нови цар Михаило не беше православан већ присталица иконоборске јереси, ипак не гоњаше православне, препуштајући свакоме слободу да верује по својој вољи. Он беше човек ненаучен речи Божјој, и не бављаше се књигом; сав беше погружен у сујету и житејске бригае.

Блажени Теодор са својим братом Теофаном врати се из заточења не у своје отачество, Палестину, него у Цариград – место које им беше пало у део ради проповеди, и почеше јавно проповедати побожност, и многе одвраћаху од иконоборске јереси и учаху Православљу.

У то време живљаше у Цариграду неки човек по имену Јован,⁷⁴³ који припадаше истој, иконоборској јереси којој и цар, и имађаше велики утицај на цара. Носећи монашку одећу и лицемерно се показујући као образац врлина, он опчини не само цара него и многе чланове Сената, те га они слушаху и држаху се његових лукавих савета, као мудрих. Он касније и на патријарашки престо ступи после Теодора јеретика, будући и сам такав исти јеретик. Не желећи гледати на слободи Теодора и Теофана, та два светилника Православља, који просвећиваху сав царски град, он их предаде тамници. Затим их призва к себи на разговор и дуго се препираше с њима. Али пошто их не могаде победити, он издејствова код цара као његов учитељ и први саветник, те их изагна из града и посла на заточење у крај, зван Состенијум.⁷⁴⁴ Но за препободне исповеднике туђи крај постаде Христа ради као отачество, јер они овуда беху готови страдати за Христове иконе.

Убрзо после тога умре цар Михаило, оставивши за собом на престолу сина Теофила,⁷⁴⁵ који усрдније од других беше привржен иконоборској јереси и који поново подиже гоњење на Цркву. И опет почеше избацити свете иконе и исмевати их; и

опет почеше спремати за православне истјазања, судишта, тамнице; и опет се обновише сваковрсна неправедна мучења. И многи бише мучени, да би се покорили царској вољи; и многи, уплашивши се мука, потчињаваху се, мада се доцније и покајаше. Тада и светог Теодора с братом постигоше нова страдања. Цар би обавештен о њему да је непоколебљив у своме исповедању и непобедив у речи, и као што сам почитује иконе тако и друге учи да тако чине.⁷⁴⁶

Безбожни цар одмах нареди, те блаженог Теодора са Теофаном и другим православнима доведоше пред градског епарха на суд. И пошто на суду, после дуге препирке речима, а и ласкања и претњи од стране епарха, свети Теодор се не покори, то њега обнажише и дуго време силно тукоше дебелим бичевима. А када мучитељи престадоше да га бију, он стајаше усред судишта наг и сав крвав на гледање ангелима и људима, радујући се ранама добијеним за Христа. Овај приказ епарху изгледаше непристојан, но светитељ рече: „Ја сам борац, и изиђох да се борим са непријатељима за иконе Господа мога; а борци обично наги излазе у борбу. Због тога и ја стојим наг да, ако угледам кога од верних где изнемогава од рана које му ви сада задајете, одмах подметнем под ударце тело моје место његовог. И тиме недостатак трпљења његовог допуним на телу мом“. – О, да силна јунака! О, неустрашивих речи! О, усрђа к Богу!

После тога блажени Теодор с братом би поново послан на заточење у Афусију.⁷⁴⁷ И ко ће исказати њихова злопаћења на путу и у споменутом месту: окове, буре, глад, жегу, мраз, клевете, нападе, свакодневно умирање? – Доста је рећи, да они Христа ради све то радосно трпљаху, заједно са другим изгнанством.

Прођоше две године, и њих поново, по царском наређењу, доведоше у Цариград, и пред самога цара изведоше на испитивање. Јер цару беше много стало до тога, да их привуче у своје зловерје. А шта они у то време претрпеше, види се из посланице коју они касније написаху Јовану, епископу Кизичком.⁷⁴⁸ У тој посланици они сами кажу о себи ово:

„Када нас приведоше к царевом дворцу, и ми, предвођени епархом, улажасмо на капију, цар нам се указа врло страшан и сав јаростан; а мноштво дворјана који предстојаху цару окружише нас, и ми се издалека поклонисмо цару. Он нам врло љутито и страховито грубо нареди да му приђемо ближе, па нас упита: У којој сте земљи рођени? – Када му ми одговорисмо: „У Моавитској“, он нас поново упита: Зашто сте дошли овамо? – И пре но што му одговорисмо, он нареди да нас бију по лицу. И дуго нас страховито шамараху, да умало не падосмо на земљу; и да се ја, вели Теодор, не ухватих за одећу онога што ме је био, пао бих крај подножја царевог престола; међутим, држећи се за одећу бијућег ме, ја сам непомичан примао ударце. А кад престадоше да нас бију, цар нас поново упита: Зашто сте дошли овамо? – Ми смо ћутали и гледали у земљу, пошто још не бесмо дошли к себи од силних болова, нанесених нам батинама. Тада цар, обративши се епарху који је близу стајао, бесно вичући и гадно псујући, рече: Вуци их одавде, па им жигоши лица, и онда их предај двојици Сарацена,⁷⁴⁹ да их одведу у њихову земљу.

„Недалеко пак стајаше неки стихотворац, који држаше у рукама хартију, на којој беху исписани стихови односно нас. Цар му нареди да стихове прочита, па додаде: Ако су стихови и рђави, нек те није брига! – Стихотворац одговори: Довољни су и овакви стихови за поругу њима. – Неко пак од присутних примети: Они, господару, нису ни достојни бољих стихова. – Онда бише прочитани следећи стихови:

citataПошто сви воле посећивати град,citata
Где ноге Божије стајаху
Дајући радост свету, –
Тамо се појавише и ови
Најпоқваренији сасуди заблуде.
И пошто се одадоше многим гресима,
Они – неверници и непотребни
Бише отуда као злочинци прогнани.
Али они, добегнувши у овај царски град,
Не престадоше зло творити свуда.
Зато им лица жигосаше,
И они одавде као зли прогнани бише.

„Пошто саслушасмо читане стихове, цар нареди да нас одведу под стражу. Но када ми изиђосмо, неко нас сустиже и нареди да се вратимо; и ми хитно опет бисмо изведени пред цара. Угледавши нас, цар рече: Изгледа ми да ви, одлазећи одавде, говорасте себи: наругасмо се цару. Али ево, ја ћу се прво наругати, па вас онда отпустити.

„Рекавши то, он нареди да нас свуку. И пошто нас свукоше, прво почеше бити мене, вели Теодор. При томе сам цар помагаше онима који ме бијаху и непрестано викаше: Биј јаче! – И бише ме по плећима и по прсима без икакве поштеде и милости. А док ме бијаху, ја сам узвикивао: „Ми ти ништа не сагрешисмо, царе!“ а и ово: „Господе, помилуј! Пресвета Богородице, дођи нам у помоћ!“

„Затим стадоше бити мога брата, који је на сличан начин вапио и говорио: Пресвета Богородице, Ти си са Сином својим бежала у Египат, погледај на мене мученога! Господе, Господе, Ти избављаш слабога из руку силника, не удаљи помоћ Твоју од нас!

„Пошто нас цар изби до миле воље, он поново нареди да нас одведу под стражу“.

Све то написао о себи епископу Кизичком сами храбри страдалци.

Након пак четири дана они поново бише изведени пред епарха. И он умиљато рече: Причестите се с нама само једанпут, па ћу вас пустити да идете куда хоћете. – Блажени Теодор се насмеја и рече: Господине епархе, твој предлог личи ми на то, као кад би ми неко рекао: једно те молим, дозволи ми само да ти одсечем главу, па онда иди куда хоћеш. Знај дакле: лакше је земљу преместити горе а небо доле, него ли нас одвратити од Православља.

Тада епарх нареди да им се лица жигошу на тај начин што ће се на њима урезати горе наведени стихови. А страдалцима још не беху зарасле недавно задобијене ране, и још их силно бољаху. Но без обзира на то, њих растегоше на даскама полеђушке, и почеше им бости чела и лица нарочитим справама, урезајући им споменуте стихове. Читав дан њих мучише тим урезивањем, и тек кад сунце зађе и сумрак паде

мучитељи престадоше са мучењем. А жигосани, „начертани“ страдалци, одлазећи од епарха, говораху: Знајте сви ви што сте овде, да ће херувим који чува рај, када угледа на лицима нашим овај урез, ово начертање, спустити свој пламени мач и дати нам слободан улазак у рај. Јер ово ново мучење, које нам ви приредисте, од века било није. Нема сумње ова ће се начертања обрести и на лицу Христовом, и кривица за то пашће на вас, јер Он каже: Када учинисте једноме од моје најмање браће, мени учинисте (Мт. 25, 40).

После овог новог и безочног мучења, поднетог ради светих икона, и док крв још тецијаше, светитеље затворише у тамницу. Затим их, по наређењу горе споменутог Јована, у то време већ патријарха, поново послаше на заточење у Апамеју Витинијску.⁷⁵⁰ При томе би издато наређење: да, када тамо умру, не удостојити тела њихова погребом човечанског, него их као скотске мрцине избацити далеко изван града.

Када пак свети исповедници путоваху у заточење, догоди им се да пролажаху поред оног острва на коме у то време живљаше, такође у заточењу ради светих икона свети Методије, касније патријарх Цариградски. Он тамноваше тамо, затворен у једној гробници са два разбојника, а храну добијаше од неког рибара. Сревши се случајно на путу са тим рибарем, светитељи дознадоше од њега све о светом Методију. Али пошто им беше немогуће да се виде с њим, јер војници који их спровођаху беху веома свирепи, они му написаху и послаше по том рибару ову малу песмицу:

Живоме мртвацу који у гробу обитава, На земљи живи а небо проходи, Пишу оковани сужњи у оковима, Пишу они којима су лица начертана.

Прочитавши ову песмицу, и дознавши из рибарева казивања много шта о преподобним страдалцима, свети Методије се утеши духом, и узнесе благодарност Богу који их укрепљује на такав подвиг. И написа преподобним страдалцима овакву песмицу:

citataЗаписане у непропадљиву књигу небеску,citata
Двојицу, жигосане на лицима,
Њих, онај што је пре смрти погребен,

Поздравља сужањ жив сахрањен.

Вођени од војника, преподобни стигоше у Апамеју, носећи на челима својим веродостојан знак своје благочестиве вере у Христа. И тамо они бише затворени у тамницу. Преподобни Теодор, већ веома стар и изнемогао од многобројних рана и поднесених трудова, заспа у тамници о Господу на дан светог првомученика Стефана,⁷⁵¹ и отиде у вечни покој, оставивши многострадално тело своје у оковима за Христа добијеним. А брат његов по телу и по духу преподобни Теофан, оплакавши свој растанак с братом и отпојавши надгробна песмопјенија, положи тело брата свога у дрвени сандук.

Прича се да се један велики по врлинама старац десио у Апамеји у време престављења преподобног Теодора и чуо ангелско певање одозго, што је било доказ о свечаном улажењу његовом са ангелима на небо.

По смрти цара Теофила, Цркви би дарован мир: јер благочестива царица Теодора са својим сином Михаилом⁷⁵² врати из заточења све свете оце и одаде им част и хвалу. Тада и свети Теофан би пуштен из тамнице. Он заједно са осталима дође у Цариград, носећи на своме челу знамење победе своје над зловерјем, и би знаменит међу светим оцима као херувим међу ангелима. У прву пак недељу свете Четрдесетнице бише веома свечано унесене у Цркву свете иконе.⁷⁵³ За ту свечаност блажени Теофан написа и испева прекрасан канон.⁷⁵⁴ Затим он би постављен за митрополита града Никеје и рукоположен од светог патријарха Методија, оног што раније беше заточен и затворен у гробници. И тако, светлост Православља засија и благодаћу Христовом потпуно би прогнана тама иконоборске јереси, која је сто двадесет година смућивала и помућивала Цркву Божију.

Ускоро после тога бише пренете из Апамеје у Халкидон⁷⁵⁵ чесне мошти исповедника Христовог, преподобног Теодора,⁷⁵⁶ при чему се од њих даваху многа исцељења у славу Христа Бога, слављеног са Оцем и Духом вавек. Амин.

СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ ТЕОДОРА, архиепископа Цариградског

СВЕТИ Теодор беше родом из Цариграда, где и доби своје васпитање. Када стиже у зреле године, он би због своје велике побожности и великих врлина рукоположен за презвитера Велике цркве.⁷⁵⁷ Затим постаде сингел⁷⁵⁸ и скевофилакс.⁷⁵⁹ После смрти ондашњег патријарха Цариградског Константина, блажени Теодор би приморан од самог цара, и од целог сената, а нарочито од сабора свештених архијереја, да се прими патријарашког положаја, и тако би хиротонисан за патријарха Цариградског.⁷⁶⁰ Но након неког времена, под утицајем пакосних клевета његових непријатеља, он би свргнут с патријарашког престола. Али потом истина однесе победу, и свети Теодор би поново уведен на патријарашки престо.⁷⁶¹ И после богоугодног управљања Црквом у току две године и три месеца, он у миру отиде ка Господу.⁷⁶²

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ЛУКЕ ТРИГЛИНА

ПРЕПОДОБНИ отац Лука богоугодно се подвизавао у једном манастиру недалеко од Цариграда у месту Тригла, где је једно време и игуман био. У миру се упокојио. На земљи живео изнад свега земаљског; на небу се наслађује неисказаним блаженством у созерцању Тросунчаног Господа Љубави.

СПОМЕН СВЕТОГ СВЕШТЕНОМУЧЕНИКА МАВРИКИЈА и са њиме седамдесет Мученика

ОВИ свети мученици славе се и 22. фебруара, где је и изнето њихово опширно житије.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА МАВРИКИЈА

ОВАЈ свети мученик се слави и 1. јула, где се и налази његово кратко житије.

28. Децембар

СТРАДАЊЕ СВЕТИХ ДВАДЕСЕТ ХИЉАДА МУЧЕНИКА НИКОМИДИЈСКИХ

У ДРУГОЈ години царовања цара Максимијана,⁷⁶³ када се већ припремаше гоњење на хришћане, света вера Христова цветаше као многоцветно пролеће, и пастири и учитељи Цркве као духовне ластавице и славуји отворено објављиваху догмате православне вере. Међу њима беше тада и свети Кирил, славни епископ Никомидијски, украшен праведним животом и даром речитости. Благодарећи његовој проповеди, хришћанска вера стаде допирати и до царских палата Максимијанових. Многи од најбољих слугу царевих почеше се одвраћати од идола и приступати Христу. Када за то сазнаде Максимијан, он намисли одмах кренути у гоњење Цркве Христове, али му у то време беше на прагу рат са варварима. Зато он реши да најпре удари на спољње непријатеље и победи их, па да затим објави унутрашњи рат, не непријатељима већ својим поданицима – хришћанима, који беху корисни по царство, јер својим молитвама и правоверјем утврђиваху отачаство. А када он крену из Никомидије и отиде у рат противу Етиопљана, светлост свете вере сијаше још јаче, просвећујући неверне; и увећаваше се војска Христова у то време и спремаше се за предстојећи подвиг.

Бејаше у то време у Никомидији једна прекрасна девојка, одгајена у царским палатама, по имену Домна. Цар је предаде својим поганим боговима на чување девичанства, и начини је при своме дворцу главном идолском жречицом. По промислу Божијем Домни дође до руку књига новозаветних списа: Света Дела Апостолска и Посланице светог апостола Павла. Читајући ту књигу, она се поче просвећивати душом. И радоваше се она што пронађе такву ризницу духовну, и дивљаше се великом веровању хришћана у Јединога Бога, и туговаше душом што се до тада налазила у тами незнања и ноћи заблуде. Желећи пак свим срцем да се што потпуније упозна са хришћанском вером и да јој се придружи, она не оклевајући призва к себи једну девојку – хришћанку, ћерку знаменитог сенатора; и поучена од

ове, она ноћу тајно од свих оде к светоме епископу Кирилу. Он је довољно поучи из Божанственог Писма, и осенивши је крсним знаком огласи је,⁷⁶⁴ па је повери једном светом ђакону, по имену Агапију, да она под његовим руководством припреми себе постом и молитвама за свето крштење. Домна све што јој се наређиваше обављаше тајно, и нико није знао о томе осим једног евнуха њеног, сличног њој по доброј нарави, који се звао Индис и који је заједно с њом приступио светој вери и такође се припремао за крштење. А кад се наврши време одређено од епископа, Домна, и Индис бише крштени. И тако девојка, којој беше не више до четрнаест година, после првог рођендана њеног – телесног, роди се и другим рођењем – духовним.

Вративши се у дворац, Домна се ничим другим не бављаше већ сво време провођаше у молитви, посту и читању Светога Писма. Једном, читајући Дела Апостола, она дође до места где стајаше написано: Колико их год бејаше који имађаху њиве или куће, продаваху и доношаху новце што узимаху за то, и метаху пред ноге апостолима (Д. А. 4, 34–35). Тада света Домна одлучи да и она уради то исто. И купивши сву своју имовину: злато и сребро, драго камење и бисерје, скупocene хаљине и сву девојачку спрему, она тајно однесе своје духовном оцу, светом Кирилу, и метну све то пред ноге његове као пред ноге апостолске. При том га мољаше да сав новац што добије за то, својим рукама разда невољнима. Тако стварно и би.

Убрзо после тога свети Кирил се представи к Богу. А Домна, све његове поуке чувајући дубоко у срцу свом, стараше се да и дању и ноћу угоди Богу, усрдно Му служећи са својим једномишљеником и духовним братом, Индисом евнухом, са којим се она заједно и роди од воде и Духа (ср. Јн.3:5). Поучавајући се у закону Господњем, они се свакодневно пошћаху све до вечера, а касно увече њихова трпеза беше хлеб сув и вода. Храну пак одређену им од цара, и давану им сваки дан, они тајно сву раздаваху ништима, и тако храњаху гладне.

Проводећи такав богоугодни живот, Домна и Индис се, као град који на гори стоји, не могаху сакрити, иако су на све могуће начине и веома брижљиво радили да то сакрију. Њихова побожност се обелодани, као светилник испод поклопца и благо

пронађено у пољу,⁷⁶⁵ пошто је Бог хтео да ово двоје светих постану пример вернима а посрамљење невернима. Дакле, старешина дворских евнуха, који уједно беше управник двора и начелник царске трпезе, сазнаде за свакодневно пошћење Домне и Индиса. Па место да се удиви таквој строгости њихова живљења, он се лати насиља, и бијаше их дуго, приморавајући их да кажу на шта су употребљавали добијену храну. Али они скриваху своју врлину и никако не хтедоше да кажу. Тада један евнух, Персијанац по пореклу и незнабожац по вери, приступи к старешини евнуха и поче му причати о њиховој врлини као о неком злочину, клеветајући их и ружећи их. Причајући старешини о кротком и чистом животу Домне и Индиса, и о њиховом уздржавању од хране, и о томе како они добијану храну раздају царевим противницима, убогим хришћанима, он на крају рече: Ако хоћеш да сазнаш истину, ти отвори њихове сандуке, па ћеш се уверити да моје речи нису лажне.

Тада старешина евнуха, уједно и управник двора, узео кључеве од Домне и Индиса и оде да прегледа њихове одаје и сандуке. Отворивши их, он ништа не нађе сем часнога крста, Новог Завета, двеју рогожа простртих на земљи, земљане кадионице, свеће, и малене дрвене кутије са Пречистим Тајнама.⁷⁶⁶ А где је злато, – упита их онда старешина, – где су скупоцене хаљине, и остале драгоцености и накити?

Пошто не доби одговора, он поново стави на муке Домну и Индиса; али и тиме ништа не успе. Тада он нареди да их одведу на друго место и држе у затвору, док он не извести о њима цара. А када свету девојку извођаху из њеног обиталишта да је воде у затвор, она кришом узео књигу Нови Завет и сакри је у својој хаљини, јер књига беше мала и могла се лако сакрити; исто тако и Индис узео малену кутијицу са Божанским Тајнама. И обоје бише затворени, и дуго време глађу и жеђу морени; јер неправедни мучитељ тако пресуди: да од глади умру они који гладне храњаху. Од дугог неједења млада девојка се разболе телом. Али Онај који се стара о птицама и зверима и насићује све што живи,⁷⁶⁷ Бог – Промислитељ, не презре слуге Своје дуго мучене глађу: једне ноћи Он им посла ангеле Своје, који их обасјаше у тами небеском светлошћу, поставише чудесну трпезу

– небеску храну и необично пиће, па отидоше. Домна и Индис се окрепише јевши и пивши са предложене им трпезе, и заборавише на пређашње злоупотребе. Утешени јављењем ангела и насићени ангелском храном, лица им веома сијаху, и они, седећи као у палати радости, запеваше Давидов псалом: Нека се салом и уљем насити душа моја, и радосним гласом хвалиће те уста моја (Псал.62:6).

Ускоро после тога дође старешина евнуха да види јесу ли Домна и Индис побеђени глађу, пошто је сматрао да ће их на тај начин приморати да му се покоре. Али када их угледа радосне, светла лица и веселе душе, он одбаци јарост и свирепост држање, пошто тиме ништа не могаде постићи, па се заодену притворном кротошћу, и нареди им да се врате у своје раније обиталиште. И поново им поче давати све у изобиљу, као и раније: храну и одело, злато и сребро, и девојачке наките и украсе. Но света Домна поново тајно раздаваше ништима све, не само храну него и скупocene хаљине. Видећи пак мноштво ништих који се стицаху к њој као к својој хранитељки, она узе свој појас, украшен бисерјем и драгим камењем, и све остале наките и спрему, и посла ђакону Алимпију да све то прода, и да добијени новац употреби на исхрану гладних. Размишљајући затим на који начин да се избави од становања са грешницима и живљења у дворцу, пуном идолопоклоничких гадости, света Домна се сети Богородитеља Давида, који бежећи од Саула направи се луд пред царем Гатским Ахисом (1. Цар. 21, 10–15). Тако се и она направи луда, и стаде падати, пуштати бале, дрхтати и викати. Када за то сазнаде управник двора и старешина евнуха, би му жао ње, и недоумеваше како би је излечио. Но чувши да хришћани исцељују такве болести, он дозвољава хришћанског епископа, светог Антима,⁷⁶⁸ прејемника светог Кирила, и повери му девојку да је исцели до царева повратка из рата, а евнуха Индиса додели да јој служи. Епископ, разумевши Духом Домнину намеру, прими је радо, и одасла је у један девојачки манастир. А Домна се неисказано радоваше и веселаху што се избави од становања међу незнабошцима и што се удостоји живети међу хришћанима.

Након неког времена Максимијан се у тријумфу врати из рата. Своју победу над непријатељима приписујући не Свевишњем Богу, силноме у биткама, него својим бездахним идолима, он намисли да им узнесе благодарност тиме што ће им принети погане жртве и што ће отпочети са гоњењем хришћана. Стога он припреми усред града гледалиште, изнесе тамо из својих палата идоле златне и сребрне, постави их на царске престоле, овенча их венцима, па им стаде приносити на жртву угојене теоце. Жрецима пак цар нареди да телећом крвљу окропе присутни народ. А хришћани који се налажаху међу гледаоцима, одмах стадоше излазити из гомиле, да не би били оскврњени тим незнабожачким кропљењем. Када то примети, цар стаде громко викати обраћајући се народу:

„Куда то одлазите, о људи! претпостављајући таму светлости и не верујући у постојање ових богова помоћу којих се држи васељена? Зар ви не видесте победе и тријумфе? Зар ви не видесте како се много блага додаје пређашњем благу, и како је све у миру, како нам сваки дан придолазе нова блага, и ми сада поседујемо таква блага каква раније имали нисмо? Зар ви не видите како расте наша слава, како се проширује царевина, како нам се покорavaju једни градови, а други ће нам се покорити? Зар ви не видесте како освајамо царства других народа, и како све бива по жељи срца нашег? По чијем промишљању све то бива, ако не по промишљању ових богова којима служимо? Нека вас у то убеди благопријатне промене у ваздуху, умерене кише, и од богова давано изобиље плодова“.

Тако говораше безакони цар, приписујући постојање ономе што не постоји, и намеравајући да говори још многе друге ствари, али Господ, чији су сви судови истинити и праведни (Псал.18:10), не допусти лажи да се даље хваста и превазноси над истином, него усред ведрога и сунчаног дана изненада затутња страховита грмљавина, небо покрише тамни облаци, и настаде страховита олуја са силном кишом, муњама и градом. Очигледно овим се обелодани гњев Божји на незнабошце: те једни, уплашивши се грома, нападаше на земљу као мртви; други нагоше бежати, обарајући и газећи један другога, због чега многи изгубише живот; а сам цар, пренеражен и преплашен, са

стидом побеже у дворац. Тако се гледалиште растури, и богомрски празник са поганим жртвама разори. А реке надођоше од силне кише и поплавише поља и уништише сав труд земљорадника, пошто беше време жетве.

И све ово би, да би незнабошци познали крепку руку Јединога Бога који је на небесима. Али то не разумеде злоћом ослепљени тврдоврати цар: уместо да позна силу Бога Истинога, он се отисну у још веће безумље, објављујући рат Ономе који је страшан царевима земаљским и одузима им живот (Псал.75:13).

Ускоро после тога, не налазећи Домну и Индиса међу жрецима који служаху дванаесторици најглавнијих лажних богова његових што беху у дворцу, цар упита где су они. Чувши да је Домна померила памећу, и налази се код људи који умеју да лече ту болест, а Индис јој додељен да је чува и да јој служи, Максимијан се силно разгневи на старешину евнуха који их је ослободио служења боговима, лиши га чина, и да би га што више понижио и осрамотио одреди га да служи камилама у Клавдиопољу.⁷⁶⁹ Дозвавши затим Индиса, цар га врати на пређашњу дужност: да служи боговима што су у царском дворцу. Но Индис и надаље служаше Јединоме Истинитоме Богу у кога је веровао, а цар то није знао.

У то време Максимијан поче отворено гонити Цркву Христову, рушећи свете храмове, и зидајући незнабожачка идолишта. И у свима крајевима царевине он постави за игемоне људе опаке: да без милости муче хришћане. Сам пак цар беше најпрви и најсвирепији мучитељ: убијао је и уништавао хришћане и проливао невину крв као воду. Понекад је покушавао да их преласти лукавим речима, да би затим љутим мукама уморио оне који се не потчине лукавој обмани. Трагајући за свјатјејшим епископом Антимом који се негде крио и не налазећи га, Максимијан једном сам уђе у хришћанску цркву са мноштвом наоружаних војника, као вук у стадо. Обративши се народу, он покушаваше да их, час ласкама час претњама, привуче све својој заблуди. Напоследку рече: Одступите од своје ништавне вере! ако то не урадите, онда казна неће задоцнити.

Видите овај храм у коме сте се сабрали: убрзо ћу га спалити заједно с вама!

Тада хришћански презвитер свети Гликерије јуначки иступи против цара и неустрашивим речима посрами безаконика. Јер он рече цару: „Царе, нити дарова које нам обећаваш желимо, нити се твојих претњи бојимо. Све што је у свету – сматрамо као сан; а не претрпети за Христа најљућа мучења – сматрамо за казну себи и штету. Ти се хвалиш победом над варварима, а доживљујеш поразе од хришћанских жена и деце, јер је очигледно да је сила Христа нашег непобедива. Ко не памти скорашње громове и муње, и необичан град и кише? Многи од вас изненада помреше, и плодови земаљски од неочекиване поплаве пропадоше. То би јасан доказ гњева Божија, изазваног тиме што ти све приписа лажним боговима твојима а не Богу истини. Не бојимо се ми твојих гоњења, јер имамо небеско оружје од Цара свих којим се наоружавамо и заштићујемо, као што си ти сада окружен и заштићен својим оружјеносцима. И ми, противстајући теби, чврсто се надамо да ћемо однети чудесну победу: јер ми бијени – надвлађујемо, и падајући – побеђујемо“.

Мада се цар, слушајући ове речи, силно гњевљаше у срцу свом, ипак изиђе из цркве не учинивши никоме никакво зло. А благочестиви народ који се налажаше у цркви, узносећи славу Богу, хваљаше блаженог Гликерија због такве неустрашивости његове. Међутим цар, не могући дуго задржати у себи јарост своју, брзо нареди те ухватише Гликерија и доведоше преда њ на неправедни суд. И без икаквог ислеђења, цар одмах нареди да Гликерија душмански бију. И мучитељи бише мученика све док не изнемогоше. А за то време биров викаше: Мање говори, Гликерије! не буди горд, ни бунтован, ни непристојан! поштуј цара и римске законе! – А мученик, будући јачи од својих мучитеља, узвикиваше к своме Небеском Цару: Господе Исусе Христе! као што си ме укрепио да говорим о Теби, тако ме укрепи и да страдам за Тебе, да би ме Ти због ових страдања удостојио веће награде.

Ове речи још јаче распалише јарост Максимијанову, падајући као уље на огањ. Сам цар мучитељ настојаваше да целати што силније туку мученика и задају му што страшније

ране, те се земља напоји његовом крвљу, и показаше се наге кости пошто месо отпаде с њих, и сви удови тела мученикова бише умртвљени. Једино још језик светог страдалца слободно збораше: Хришћанин сам! слуга сам Христа, јединог истинитог Бога! Он је једини – Господ мој, Он једини – Цар мој!

Пошто не беше у стању да и даље слуша такве речи Гликеријеве, цар мучитељ издаде наређење да Гликерије буде спаљен изван града. И неустрашиви страдалник Гликерије би миомирисна жртва Богу и благопријатна паљеница.

Ускоро опет наступи богомрски незнабожачки празник. Поведоше цареве жртвене животиње ка дворском идолишту дванаест главних богова. Посматрајући жреце који иђаху у белим хаљинама, и не видећи међу њима Индиса, цар упита где је он. А Индис у то време, обукавши се у врећу и затворивши се у својој одаји, туваше и плакаше због погибије незнабожаца. О томе обавестише цара. Цар одмах дозвољава к себи Индиса, и видевши га у одећи туге и плача разумеде у чему је ствар, па не питајући га о његовој вери и животу нареди да му ставе окове на руке, ноге и око врата, и тако окована баце у тамницу. Затим поче поново распитивати о Домни, заборавивши на раније своје речи, и у гњеву, као пијан, често понављаху: Где је Домна? где је жречица Дијане и Минерве? – Њему поново одговорише да је она скренула памећу, и да ју је због тога старешина евнуха одаслао из дворца.

Опоменувши се тада старешине евнуха, цар нареди да му одсеку главу, и да свуда траже Домну. За ово царско наређење сазнаде се и у манастиру где беше Домна. Игуманија манастира Агатија, видећи да је немогуће сакрити Домну, она јој по мушкистриже косу и обуче је у мушко одело. Оградивши је затим сузном молитвом, она је пусти из своје свете обитељи, да се као мушкарац крије међу мушкињем, еда се не би сазнало да је девојка.

Када они што тражаху Домну, нигде је не могоше пронаћи, цар се још страшније разгневи и нареди да се сви манастири поруше и све монахиње насилно обешчасте и осрамоте. И одмах се по граду почеше чинити такве напасти и разарања, као да су варвари упали и пљачкају. Монахиње које беху јаче телом,

побегоше у горе и пустиње, и кријаху се по пећинама и провалијама земаљским, волећи више да живе са зверима него са безаконцима, и да буду поједене од зверова него да падну у руке поганих људи. Оне пак од монахиња које не похиташе да побегну, бише ухваћене, па једне одвучене на суд и мучење, а друге у народна блудилишта – на оскврњење. Но сила Христова укрепљаваше све те монахиње и чуваше их неосрамоћене и необрукане. Међу њима бејаше једна по имену Теофила. Она беше нешто изузетно међу њима, и као луна међу звездама сијаше она међу монахињама својом красотом и лепотом, благородством и животом. Када је бестидни војници силом вуцијаху у блудилиште, она подиже и очи и руке к небу и са сузама вапијаше:

„О, Исусе мој, љубави моја, светлости моја, дисање моје, чувару девичанства мога и живота мога, погледај на невесту Твоју! Погледај на мене, Жениче мој невидљиви, и брзо ми притекни у помоћ, да не буде нарушен завет девичанства мога данога Теби, јер ево већ нема више времена ни за молитву! Не предај зверовима душу која исповеда Тебе, да вуци не растргну овцу Твоју! Сачувај невесту Твоју, Жениче мој! Заштити девичанство моје, Изворе чистоте, да се прослави име Твоје, слављено од ангела!“

Док се она тако мољаше, Бог јој припремаше испуњење молитве њене. Када је уведоше у нечисто обиталиште јавних грешница, к њој уђе један војник, пун нечисте похоте, да оскврни беспрекорну невесту Христову. Но чим јој се приближи, он тог тренутка паде на земљу мртав, и лежаху крај њених ногу. А други војници који стајаху напољу и чекаху да он изађе, почеше се љутити на њега што се тако дуго задржава, пошто и сами жељаху да уђу тамо. Најзад један између њих, распаљен похотом, изгуби стрпљење и уђе унутра. Али га одмах ужас спопаде, јер угледа свога друга где лежи мртав на земљи. Но када још угледа он и неприступачну светлост која обасјава свету девојку, он тог часа изгуби вид, и ослепевши стаде рукама пипати зид да изађе напоље, али не могаху. Тако исто пострадаше и многи други који бестидно и са прљавом похотом улажаху к девојци.

То сазнадоше сви који тамо беху, и заједно дођоше не због похоте него да виде шта се то збива, и угледаше девојку која пристojно седи и чита малену књижицу – Свето Еванђеље, које она имађаше код себе, а поред ње стоји прекрасан младић, који сијаше неисказаном светлошћу и посматра муњеносним очима. Угледавши младића, незнабошци се од силног страха дадоше у бегство, а други викаху: Ко је као Бог хришћански? – А када наступи ноћ, светлосни младић онај изведе Теофилу одатле, одведе је до Велике цркве, и увевши је у паперту рече јој: „Мир теби!“ па отиде.

Свету девојку Теофилу обузе и страх и радост: страх – што је остави њен заштитник, а радост – што се читава избави из руку беззаконика. И пришавши црквеним вратима она стаде лупати да јој отворе, јер хришћани, сабравши се за вршење свуноћне молитве Богу, беху изнутра затворили врата из страха од незнабожаца. Један од ђакona упита изнутра ко то лупа. А кад чу и распозна Теофилин глас, он обавести о томе присутни народ у цркви. Када отворише врата, сав народ похрли к светој девојци, јер свима беху познати и њено високо порекло и њен свети живот. О, како радосно и са каквим сузама сви они узношаху хвалу Богу, када сазнадоше како се она спасла од насиља незнабожаца и каквом је милошћу обасу Господ, сачувавши јој крепком руком девичанство! јер она не сакри преславна чудеса Божија, која треба не скривати него објављивати. И света девојка павши ничице окваси црквени под сузама радости; и сви узнесоше Христу Господу општу благодарност.

У то време неки од најзнатнијих велможа и главних дворских достојанственика царевих бише оптужени цару да су хришћани. Међу њима беше неки Доротеј, прослављени војсковођа и веома заслужан грађанин, који је носио титулу намесника Италије; а с њим беху Мардоније и Мигдоније, и други угледни достојанственици, чувени по својим заслугама, но далеко чувенији по својој вери и побожности. Када их доведоше пред цара ради ислеђења, цар их најпре изружи, па затим нареди те их без милости дуго бише, онда у окове оковаше, и у

тамницу вргоше. И сваки дан хватаху и мучаху хришћане, и на разне начине убијаху.

Утом дође празник Рождества Христова,⁷⁷⁰ и требало је принети Новорођеноме богату жртву. Зато се сви верни слеглоше цркви. Тада незнабожном цару приступише незнабожне слуге и рекоше: Царе! данас је велики празник у хришћана; они булазне као да је ово дан рођења њиховог Бога, и сви су се слегли у цркву да одпразнују овај догађај. Зато поступи тако, да лов не умакне из мреже: нареди војницима да заузму улаз у њихову цркву и нека се пред вратима цркве намести жртвеник боговима нашим, а гласници нека нареде хришћанима да одмах изађу из цркве и сместа принесу жртве боговима нашим. А ако они не послушају, онда ти поступи с њима како је угодно твојој царској вољи. Но ако хоћеш да усвојиш наш предлог, онда уради овако: нареди да војници опколе цркву, запале је и погубе све хришћане непокорне теби. Истребивши на тај начин одједном људе опасне и штетне по твоје царство, ти ћеш убудуће бити без бригае.

Они још не беху довршили своју реч а Максимијан их раздрагано прекиде ускликнувши: Кунем вам се великим боговима, ја сам давно помишљао на то, и не знам шта ми је било да ту замисао досада не приведем у дело! А вама, о богови, нека је велика благодарност што урадисте тако да и слугама мојим благовремено дође на ум замисао, корисна по наше царство. И цар одмах нареди својим главним телохранитељима да са мноштвом војске оду и око хришћанске цркве наслажу кудељу, струготине и друге лако запаљиве предмете, и да строго са исуканим мачевима чувају све излазе из цркве, да не би ниједан хришћанин побегао из цркве. Када све то би урађено, у цркву уђе гласник послан од цара, и ставши наред цркве повика громко говорећи: О, људи! Господар васељене Максимијан који ме посла к вама предлаже вам да изаберете једно од двога: или изишавши из цркве одмах принесите боговима жртву на жртвенику који је већ спремљен пред вратима цркве, па ћете остати живи; или пак, ако не послушате, сви ћете овде заједно погинути, јер је огањ већ готов

и црква је сва унаоколо обложена суварцима. Зато бирајте брзо шта хоћете.

Рекавши то он умуче. Тада архиђакон, који стајаше код олтара а срце му беше запаљено огњем Божанске благодати, обрати се народу овим речима: О, мила моја браћо и једномишљеници! Еда ли не знате шта учинише у Вавилону Три Младића, чијем се непоколебљивом јунаштву и јачини у вери ми неисказано дивљасмо када пре неколико дана празновасмо њихов спомен? Они, не као усред огња стојећи већ као посред нежног цвећа шетајући, и сами песму певаху и сву створену природу на слављење Господа свих призиваху! И ми њих не само величасмо, него и жељасмо да постанемо заједничари њихових венаца. Угледајмо се дакле на та Три Младића, пошто нас и само данашње време призива томе: јер и цар Максимијан је сличан цару Навуходоносору; но иако се они разликују по имену, али су слични и сложни по насилништву и безбожништву. И неће ли нас бити срамота када они, младићи, и притом само три на броју, па још немајући пред собом ниједан пример великодушног подвига за истиниту веру, подвизаваху се онако славно; а ми смо далеко многобројнији од њих; толико многобројнији као да нас је безброј; поред тога многи су међу нама већ и стари, и ми имамо пред собом тако много примера јуначких страдања за Христа; и нас, толике на броју и такве, неће ли бити срамота да се покажемо привезани за овај краткотрајни живот, бојажљиви и малодушни, и да не искористимо ово садашње време које нас позива на подвиг, као велико преимућство, и да не презремо привремени живот ради Бога који нас је створио и предао на смрт душу Своју за нас, и да ми својом смрћу не дамо сведочанство наше јаке и непоколебљиве вере?! Ваистину, то би била неизмерна срамота. Ја говорим ово, када никаква награда не би уследила за нашим страдањем. Али, страдања овога века мала су према наградама, одређеним нам у ономе свету: вечни и безболни живот за овај кратки и бедни, непролазна слава за презрење пролазне славе, неодузимљива богатства и весеље које се никад не претвара у тугу. Та зар ћемо пожелети да још на земљи живимо? Није ли нам боље, користећи ову благопријатну

прилику, да се постарамо отићи што пре ка оној слави умирући за Христа? Погледајте, о браћо, на жртвеник у олтару Господњем и разумите, да је истинити Господ наш и Бог принесен на њему сада на жртву за нас. Па зар ми сада да не положимо душе своје за Њега на овом светом месту? Па зар да их не принесемо Њему на жртву, као неки принос?

Тако говораше свети архиђакон, и сви се запалише жељом да умру за Христа, и једногласно ускликнуше: Хришћани смо, хришћани, царе, и твоје лажне богове не поштујемо!

Ово би достављено Максимијану. Он одмах нареди да се црква спали са свима хришћанима што се налажаху у њој. У том међувремену верни у цркви издвојише оглашене што беху међу њима и распоредише их у четири групе, да би се могло што пре обавити на њима свето крштење. А после крштења и миропомазања, сви бише причешћени Светим Тајнама. Док се то збивало, војници по наређењу поганог цара потпалише свуда око цркве наслaganу кудељу, суварке и остало; зидови црквени се брзо запалише, и огроман пламен са свих страна покуља увис, продре унутра у цркву и стаде брзо гутати све. А хришћани горећи, громко кликтаху к Богу, и певаху песму Трију Младића призивајући сву твар ка песмопјенију. И не успеше они ни отпевати своја песмопјенија, а већ сви предадоше своје свете душе у руке Господа свог, и постадоше благопријатна жртва Безазленоме Јагњету, закланоме за свет. Број спаљених беше двадесет хиљада.

Тако ова дивна војска светих мученика пређе из земаљске Цркве у Небеску, да тамо вечито празнује празник непрекидне радости.

У току пет дана потом гораше црква, и дим неки дизаше се из ње с опојним и дивним мирисом, и нека чудна златозарна светлост показиваше се на том месту. Максимијан пак, сматрајући да је побио и истребио све хришћане што их је било у граду, бављаше се играма, коњским тркама и разним приредбама позоришним.

У Никомидији бејаше близу позоришног гледалишта огромно идолиште незнабожачке богиње Церере.⁷⁷¹ Једном цар Максимијан са војском и народом дође к овоме идолишту и

приношаше жртве богињи. Тада један од војника, по имену Зион а по чину војвода, покренут ревношћу за истиниту веру и не могући гледати такво незнабожје, стаде на једну узвишицу, и обраћајући се цару кликну: У заблуди си, царе, приносећи жртве мртвоме камењу и немоме дрвећу. То је несумњиво демонска обмана, која своје поклонице води у погибао. Расуди, Максимијане, и обративши к небу своје телесне очи заједно с духовним очима, познај Творца из Његове видљиве творевине. Кроз твар познај какав је Творац, и научи се побожно поштовати Бога, коме су пријатни не крв и жртвени дим бесловесних животиња већ непорочне душе људске и чиста срца људска!

Чувши то, Максимијан нареди да Зиону камењем разбију уста, развале лице и избију зубе, па да га затим једва жива одвуку изван града и тамо посеку мачем. Тако свети мученик Зион би овенчан венцем мучеништва.

У то време свети Доротеј са Индисом и осталом дружином сеђаше у оковима. Блажени епископ Антим често их из свога скривалишта посеђиваше посланицама својим, укрепљаваше их, саветоваше их да буду чврсти у вери, и побуђиваше их на подвиг. Једном незнабошци ухватише и доведоше цару Антимовог ђакона Теофила, који је ишао к мученицима са епископовом посланицом. Прочитавши ту посланицу, цар се испуни јарости, јер тамо беше написано не што је њему угодно већ што је светима корисно. Зато цар нареди да му одмах доведу Доротеја са његовом дружином. Када их доведоше, цар бесно погледа на њих, укори их, па им даде да прочитају посланицу Антимову. А они, угледавши ђакона, обрадоваше се душом, и издалека га поздрављаху светим погледима и радосним лицима; читане пак речи светитељеве они слагаху у срцима својим. А цар, крвнички гледајући ђакона, са бесом му рече: Кажи ми, бедниче, ко је тај што ти даде ово писмо, и где се скрива?

Ђакон се најпре у срцу помоли Богу, па онда неустрашиво одговори: Ову посланицу дао ми је пастир, који, налазећи се сада далеко од свога стада, даје му савете и побуђује га на побожност. Нарочито сада, када је сазнао за најезду вукова и других зверова, он громко наређује својим овцама и јавља им

шта треба да раде. А речи које он говори нису његове него су узете од нашег Врховног Пастира који је рекао: Не бојте се оних који убијају тело а душе не могу убити (Мт. 10, 28). Ето, ја те обавестих ко ми је дао ову посланицу, а где је он, то ти казати нећу. Било би очигледно безумље када бих ја, који сам толика добра добио од свога пастира, постао његов издајник. Он ће се и без нас ускоро показати: јер се не може сакрити град кад на гори стоји (Мт. 5, 14), као што је то рекао Божански глас.

Не будући у стању даље слушати смелу ђаконову реч, цар нареди да се ђакону сместа одреже свети језик његов, па затим изван града убити ђакона камењем и стрелама. После тога цар на разне начине погуби и остале свете мученике: Доротеју одсече главу, Мардонија сажеже огњем, Мигдонија живог затрпа земљом у јами, а Горгонија, Индиса и Петра баци у море везавши им о врат воденично камење. И тако ови сјајни мученици Христови завршише свој подвиг и отидоше ка Господу једним путем, иако преко разних смрти.

У то време света Домна се кријаше на једној гори у пештери, хранећи се пустињским биљем што је расло око пештере. Чувши за смрт светих мученика, она се радоваше духом што они пређоше из плачевне долине земаљског живота у жуђени крај вечнога весеља. Но нарочито се она радоваше због свог духовног брата и једномишљеника Индиса, заједничара њеног у духовном рођењу њеном крштењем. А плакаше она због себе што једино она од свију њих не отиде с њима ка Господу истим путем мучеништва, и припремаше себе за подвиг иштући помоћ с неба.

Затим она сиђе са горе и уђе у град, одевена у оно исто мушко одело у које је беше обукла њена духовна мати Агатија. Не наставши Агатију коју је тражила, светој Домни би јасно да је она са мноштвом других монахиња изгорела у цркви, и плака горко, не због њене смрти него због тога што се она не удостоји да заједно с њом умре за Христа. И стојећи на месту спаљене цркве, света Домна плакаше и ридаше квасећи пепео сузама својим. А када се спусти ноћ, она оде на морску обалу, где Индис са осталим мученицима би потопљен. Рибари пак који стајаху тамо и припремаху мреже за ловљење рибе, угледавши

свету девојку и због мушког одела сматрајући је за мушкарца, рекоше јој: Ходи, младићу, и помози нам; па ако што уловимо, доделићемо и теби један део.

Она им радо приђе у помоћ. Када они бацише мрежу у море, па је затим стадоше извлачити на обалу, они осетише да је мрежа веома тешка, и једва је извукоше на земљу. Ноћ беше пуна месечине, и они угледаше мноштво риба, и усред њих тела трију мученика: Горгонија, Индиса и Петра. Рибаре спопаде страховит ужас, и они брзо скупише мреже и рибу, а тела светих мученика положише на земљу, па хитно седоше у чамац да отплове на другу обалу. Притом они зваху и тобожњег младића да иде с њима, али он не хтеде. Тада му они дадоше за труд нешто рибе и мало хлеба, па отпловише. А света девојка Домна приђе к телима мученика, распознаде свакога, нарочито драгога Индиса, и стаде их с неисказаном радошћу грлити и целивати и топле сузе обилно проливати. А када се подиже, она угледа на мору лађу где са спуштеним једрима пристаје уз обалу. Одмакнувши се од тела светих мученика, Домна приђе к лађи, и обраћајући се морнарима показа им рибу. Сматрајући да се риба продаје, капетан лађе упита за цену, пошто је желео да је купи. Но Домна му одговори да је узме забадава. Капетан се лађе у недоумици, и рече јој: Тако ти Христа, кажи ми стварно, пошто продајеш рибу?

Чувши име Христово, света Домна разумеде да су на лађи хришћани, и исприча им о телима светих мученика, о свима мучењима њиховим, о именима њиховим. Тада капетан лађе са својим пријатељима одмах изнесе чиста платна и мирисе, уви тела светих, па их однесоше ка градским бедемима, недалеко од потока близу градске капије, где свети Доротеј са својима би погубљен. Тамо они чесно погребоше тела светих мученика. А капетан, познавши да је Домна једне вере с њима, и сматрајући је притом за младића, стаде је молити да иде с њима на лађу. „Останимо нераздвојно заједно до краја живота нашег“, говораше он. Но она, не пристајући на то, налагаше му да продужи свој пут. „Ја ћу остати овде, – рече она -, јер је близу крај живота мога; и ја нећу да се тело моје одваја од тела светих, са којима за живота бејаш сједињена духом и вером“.

Тада јој капетан даде довољно злата, не за какву телесну потребу, пошто њој то не требаше, већ за мирисе и тамјан, да њима кади гробове светих мученика, па оде својим путем. А света Домна дан и ноћ провођаше крај гробова светих мученика, кадећи их, омиомирујући их, и молећи се са сузама.

Међутим, не беше могуће да се дело светлости сакрије пред онима што су у тами, и да се жеља свете Домне за мучеништвом не оствари, јер она отворено чињаше оно што доликује побожности и поштовању светих. И цар би обавештен да некакав младић обилази хришћанске гробове и прекађује их. Цар се насмеја и рече: Треба и тај да погине истом смрћу с њима, да би личним искуством сазнао да је људима, који после смрти ништа не знају, узалуд указивати такво поштовање.

Рекавши то, цар одмах посла да јој одсеку главу. И света Домна би убијена мачем у време када се она мољаше крај гробова светих мученика. Чесно пак тело њено незнабошци спалише огњем. У то време, после дугих мучења, би мачем посечен и свети мученик Јевтимије. Тако се Никомидија украси својим мученицима као звездама, допуњујући број двадесет хиљада дивним Гликеријем и преблаженим Зиномом и Теофилом, којима се присајединише Доротеј, Мардоније, Мигдоније, Индис, Горгоније⁷⁷² и Петар, и три свете девојке – монахиње: Агатија, Теофила и прекрасна Домна, а завршетак свега сабора тога би Јевтимије, – у славу Христа истинитога Бога, коме са Оцем и Светим Духом част и слава вавек. Амин.

ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ СИМОНА МИРОТОЧИВОГ, оснивача манастира Симонопетре у Светој Гори

СВЕТОСТ и нарочиту вредност испосничког живота свог преподобни Симон пројави кроз дивне подвиге и чудеса, које учини како за живота тако и после смрти; а посебно кроз точење мира, слично светом великомученику Димитрију Солунском. Но одакле је он био, ко су му родитељи, како је васпитан, и где је отпочео са својим подвизима, то се не зна. Што се пак тиче његовог прекрасног живота на Светој Атонској Гори, изложиће се овде.

Памтећи изреку духовних старца, да је немогуће спасти се без послушности, преподобни Симон по доласку свом у Свету Гору најпре се постара да себи нађе духовног старца, коме би потпуно потчинио себе, те да му овај буде не само водитељ ка спасењу и светли образац савршеног подвижништва, него и строга судија његових мана и слабости. У тражењу таквог руководиоца, преподобни Симон жудно обилажаше манастире и скитове по Светој Гори. При сусрету са монасима искусним у духовном животу, он вођаше разговоре о монашким врлинама. Најзад, он пронађе себи старца, савршеног у сваком погледу подвижника. Он изложи потанко пред њим свој ранији живот, и одлучно изрази своју готовост: да старцу буде безусловно послушан у свему, да без икаквог размишљања тачно извршује сваку родитељску реч његову, као да му долази из самих уста Божијих.

Таква покорност ученикова обрадова учитеља. И старац, да би свога ученика усавршио на путу крстоносног живота и безусловне послушности, али и да му у исто време не би дао повода за сујетне помисли, стаде га не само грдити него понекад и бити. А блажени Симон примаше то с великом радошћу и благодарношћу. Зато помаган благодаћу, Симон тужоваше и бојаше се за своје спасење, када му је старац у извесним приликама указивао пажњу и благонаклоност. На тај начин се међу њима зацари срдачна еванђелска љубав, која

сачињава радост и духовних родитеља и духовне деце. Сладак плод те љубави код блаженог Симона беше његово неподражљиво молитвено страхопоштовање према старцу и оданост њему. Та оданост је ишла дотле, да је он целивао ноге старцу када је овај спавао, па чак и оно место где се старац обично одмарао после својих трудова или молитвеног стајања пред Богом.

Све је то преподобни Симон радио из чистих побуда срца. Објашњавајући то другима, он је говорио: Колико смо, с једне стране, дужни љубити Бога који нас је из небића увео у биће, толико смо, с друге стране, дужни љубити и старца, јер он, уз помоћ Божију, преображава у нама унутрашњег човека, васпоставља и обнавља образ Божји у нама, који је пао нашим нехатом и тешким гресима. – Ове речи показују како је преподобни дубоко био прожет осећањем важности и неопходности безусловне послушности старцу, а не својој вољи.

Због таког врлинског живота свог, и због таког схватања тог живота, блажени Симон брзо постаде славан у свој Светој Гори. И вршњаци његови осећаху дубоко страхопоштовање према њему, а старији га љубљаху, јер за све њих очигледни беху у њему младићу: његова старачка мудрост, његово неподражљиво трпљење у подвизима, његова строга разборитост, његова спасоносна поучност, и сврх свега његова искрена према свима љубав, која је круна свих врлина. Једном речју, преподобни Симон постаде у Светој Гори украс свога времена и светли образац прекаљене послушности, која је непоколебљиви темељ смирености и осталих подвига монашких.

Напоследку и старац, пошто се дугим искуством убеди у Симонову истинску и безусловну послушност, промени своје опхођење с њим. Тако, родитељски пажљив према њему, он располагаше њим као послушником, а опхођаше се с њим као с братом. Штавише, он га у извесним случајевима питао за његово мишљење и тражао од њега савет.

Од каквих последица би за смиреног Симона она таква промена у старчевом опхођењу? Уместо да се радује томе, блажени Симон се необично ожалости, и донесе одлуку да

остави старца, под изговором да тражи себи потпуно усамљеничко тиховање подвижничко. Када он то саопшти старцу, и купајући се у сузама поче молити старца да му да благослов на то, старац, иако тешка срца, даде свој старачки, духовнички пристанак на то.

Тако се преподобни Симон растаде са својим старцем, за кога он у последње време беше не толико ученик колико пријатељ и диван саподвижник. И дуго тражаше преподобни по Светој Гори такву забачену пустињу, где га нико не би могао ни знати, ни пронаћи. Најзад, уз помоћ Божију, он нађе што је желео: забачену стену са пећином у њој, на јужној страни Свете Горе, где се сада налази манастир Симонопетра, основан самим преподобним Симоном.

Ступивши у пећину, преподобни је знао да њему предстоји ратовати против невидљивих непријатеља. Помаган Духом Светим, он се обуче у духовно свеоружје: целива крст и пригрли молитву, веру, трпљење, пост и све што уништава демонске замке и узвишује човека до анђелске чистоте и детињег бестрашћа.

Тешко је замислити све Сатанине тајне мреже и лукаве борбе против блаженог Симона, који јуначки одношаше победе над Сатаном и свима мрачним подухватима његовим. Од многих таквих случајева споменућемо неколико.

Једне ноћи светитељ беше на молитви, и одједном појави се пред њим демон у виду страшнога змаја. Разјапивши чељусти, он хтеде да прогута преподобног; али немајући пристанак неба на то, он га не могаде умртвити, мада једним ударцем свога репа тресну преподобнога о земљу тако силно, да овај једва прикупи снаге да запева с пророком: Навалише на ме зликовци да поједу тело моје ([Псал.26:2](#)); а ја сам као човек који не чује, и као нем који не отвара уста своја ([Псал.37:14](#)). Међутим страшни змај не престајаше да га бије својим репом, са намером да га толико заплаши, да преподобни од страха бар побегне из пустиње, када већ није имао од Бога допуштење да га убије. Али то не уплаши преподобнога. Напротив, иако је осећао болове, преподобни молитвено завапи к Богу и противстави Сатани име Господа Саваота, и змај ишчезе као

дим испред његових очију. И тек што ишчезе демон, тиха божанска светлост се разли по пећини, замириса рајски мирис, срце светог Симона испуни се радошћу и миром, и он чу глас с неба: „Не бој се и буди храбар, послушни и верни слуго Сина мога!“

Тако, блажени Симон остаде у пећини и проведе у њој много година, не обазирјући се на непрестану борбу са невидљивим врагом свога спасења и на тешку оскудицу са спољашње стране. Међутим, дознавши за његов строги живот, многи иноци Свете Горе почеше долазити к њему, и добијаху од њега веома корисне савете по своју душу. Уједно с тим он се удостоји од Господа дара прозорљивости и предзнања. Али посете од стране братије почеше сметати усамљеничком тиховању преподобнога, и он намисли да одатле пређе у још забаченије и неприступачније место. Међутим Бог, који промишља и стара се о спасењу свих и свакога, омете преподобнога у томе, и то на следећи начин.

Једне ноћи, стојећи на молитви, преподобни виде пећину своју обасјану божанском светлошћу; неисказани миомир разливаше се око њега, и чу се с неба глас к њему: „Симоне, Симоне, верни пријатељу и служитељу Сина мога! не удаљавај се одавде, ја сам одлучила да прославим ово место; ти ћеш за њега бити светлост, и име твоје биће славно“.

Спочетка преподобни Симон не поклони вере овоме виђењу, бојећи се да то није нека замка нечастивога, који се уме претварати и у анђела светла. Зато он не престајаше мислити куда би се удаљио на што усамљеничкије молитвено живљење испосничко.

Једне ноћи пред Божић преподобни изађе пред пештеру, и виде ово: с неба се спусти једна звезда и стаде над стеном, где касније он подиже чесни манастир. – Ово виђење понови се неколико ноћи узастопце. Међутим преподобни Симон се ипак прибојаваше да то није нека вражија замка, и не придаваше важност томе. А када наступи Божићна ноћ, он поново виде сјајну звезду и чу божанствени глас: „Симоне! дужан си да овде оснујеш монашко општежиће. Остави своју сумњу, ја лично бићу ти помоћница. Иначе, за своје неверје бићеш кажњен!“ – Овај

глас чу он трипут. И у том часу, како он касније казиваше ученицима својим, он се као обрете у Витлејему Јудејском на месту пастира и чује слатке звуке ангелског појања: Слава на висини Богу, и на земљи мир, међу људима добра воља! – Не бојте се, јер гле, јављам вам велику радост која ће бити свима људима (Лк. 2, 14. 10).

После тога, говораше светитељ, страх и двоумљење оставише ме, а радост и веселост обузеше моју душу, и ја с молитвеним трепетом тајанствено созерцавах Витлејемске догађаје „велике тајне побожности“ = јављење Бога у телу.

Три дана после Божића к преподобноме дођоше три мирјанина, браћа по телу, људи врло богати. Павши пред ноге његове, они му исповедише све грехе своје, па га стадоше свесрдно молити да их прими код себе, пошто се слава његова већ беше пронела по Македонији и Тесалији. Но преподобни упорно одбијаше да их прими. Најзад, они почеше преклињати да их прими бар на неколико дана.

Овако усрдно преклињање дирну преподобнога, и он их прими. И после потребног искушеништва он их обуче у ангелски образ, па их на светој Литургији причести Пречистим Тајнама.⁷⁷³ И тада им он, као својој духовној деци, откри о божанственом виђењу које се неколико пута понављало над суседном стеном пећине његове, молећи их да о томе не говоре никоме док је он у животу.

Саслушавши казивање преподобнога, браћа му с љубављу понудише сво своје богатство за зидање и устројство општежића. И са благословом преподобнога одмах се дадоше на посао око тога. Материјал би припремљен, мајстори доведени, само је требало одредити место где ће се зидати црква и остале зграде. Када преподобни Симон указа на окомиту стену као на темељ обитељи, мајстори се запрепастише, и говораху му: Аво, да ли се ти шалиш или озбиљно говориш? Та погледај, ова стена је опасна за нас зидаре, а још опаснија за оне који ће живети ту. Ти како хоћеш, но ми смо против тога. -И дуго се спор вођаше око тога.

Преподобни Симон, видећи да не може убедити мајсторе да се зида на месту где он предлаже, нареди да се постави трпеза.

За време обеда један од ученика преподобнога приносећи им вино, по зависти ђавољој спотаче се и са стене омаче у страшну провалију држећи у једној руци суд са вином а у другој пуну чашу вина. Поражени оваким несрећним случајем, мајстори строго приметише преподобноме: Видиш, аво, почетке убитачних последица твог неоправданог потхвата! А колико би тек сличних смртних случајева могло бити када бисмо решили да овде зидамо манастир!

Светитељ не одговори ништа, само се у срцу свом мољаше Пресветој Владичици Богородици, да се не постиди он у очекивању њене помоћи. И гле! О, неисказаних чудеса Твојих, Пресвета Владичице! и ко може достојно одати хвалу величини Твојој, Брза Помоћнице! – Не прође ни пола сата, а брат који беше пао у провалију, појави се из ње са супротне стране, посредовањем Пресвете Богородице; и то се појави не само здрав и читав него и са неразбијеном чашом и са неразбијеним винским судом у рукама, из којих се не беше просула ни једна кап вина. Од овог чуда мајсторе обузе страх и ужас, и они падоше к ногама светитељу, и молећи га за опроштај говораху: „Сада нам је јасно, оче, да си ти заиста Божји човек“. – И на усрдну жељу и молбу њину преподобни их прими међу своје ученике, и ускоро они бише удостојени ангелског образа. И тада, под непосредним надзором и упутствима преподобнога Симона, ученици његови, бивши мајстори, приступише зидању манастира. Али пошто је требало огроман камен поставити у темељ, светитељ им указа на један такав камен у близини, и нареди им да га пренесу. Но они, видећи да камен сви скупа не само не могу пренети него ни с места помакнути, стојаху у недоумици, не знајући шта да раде. Видећи то, светитељ приђе камену, осени га животворним знаком крста, подиже га без ичије помоћи на своја леђа, пренесе га и спусти на место где је требало. На тај начин он на делу показа истинитост речи, изговорених Господом апостолима: Заиста, заиста вам кажем, ако имате веру колико зрно горушчино, и речете гори овој: дигни се и баци се у море, биће тако (Мт. 17, 20; 21, 21; Мк. 11, 23; Лк. 17:6).

Када би устројен манастир, коме преподобни даде име Витлејем због јавивше се звезде,⁷⁷⁴ и братство се умножи, једном се појавише у манастирском пристаништу сарацени пљачкаши с намером да опљачкају манастир. Знајући то, светитељ се у пратњи неколицине својих ученика спусти у пристаниште и поднесе сараценима хлеб и воће. Сарацени примише то, али желећи да се докопају манастирске ризнице, они захтеваху од преподобнога да им покаже старешину манастира. Светитељ им кротко одговори да је он старешина, и да у њих ништа нема сем поднесених им дарова. Незадовољни одговором, разбојници се као дивље звери бацише на светитеља, при чему један од њих потеже мач да га убије. Но рука му се одједном осуши, а остали сарацени ослепеше.

Уразумљени таким небеским гњевом, злочинци у један глас повикаше: „Алах, Алах!“ и гушећи се у сузама, смирено мољаху светитеља да их исцели. „Смилуј се на нас, аво“, вапијаху они, „и исцели нас; а ми ти дајемо реч да ћемо постати хришћани“. – Незлобиви старац, ученик незлобивог Учитеља Христа, дирнут невољом својих непријатеља, посла једног ученика по јелеј из кандила што је пред Спаситељем, помоли се за њих, затим крстолико помаза очи сараценима и сасушену руку њиховог друга, и сви се одмах исцелише. Поражени чудом исцељења, они не само примише свето крштење, него и остадоше у манастиру, и замонашише се.

Најзад дивни Симон стиже у дубоку старост; и би му откривено време и час одласка ка Господу. Дозвавши своје ученике, опрости се са њима, и остави им овако завештање. „Браћо моја и чеда мила о Господу, ево одлазим од вас; но ви не тугујте због тога, јер ћемо се сви ускоро опет видети. Ако добијем слободу пред Господом, онда ћу вас свагда посећивати и чувати од сваког искушења видљивог и невидљивог. Разуме се, под условом да и ви држите устав општежића, редовна црквена богослужења, и све чему сам вас научио речју и делом. Не љубите привремено богатство; бегајте од сујете; не подајте се саблазнима! Будите мирољубиви, гостољубиви; празнике светкујте духовно, а не по светски, тојест не бавите се у такве дане празнословљем, шалама и смехом; празник је освећење и

просвећење душе, а то се постиже молчанијем, молитвом и читањем свештених књига. На богослужењу певајте с побожним страхопоштовањем, а не с нехатом и дерући се. Игумена љубите од душе. Ако се тога држите и после моје смрти, као што сте се држали за мога живота, онда ћу ја свагда бити с вама духом. У противном, одговараћете на Страшном и свеопштем суду“.

Док светитељ говораше ову поуку, братија и ученици неутешно плакаху због растанка с њим. Напоследку, помоливши се за њих Богу, у Пресветој Тројици слављеноме, да их и после његове смрти сачува под заштитом Богоматере и свих Светих, блажени утону у ћутање, и наредне ноћи предаде своју свету душу Богу. То би 28. децембра 1257. године. Сутрадан изјутра лице преминулог праведника засија дивном светлошћу, у присуству свега братства. Извршивши опело над преподобним, они га с молитвеним страхопоштовањем и сузама спустише у гроб.

Ред је да споменемо и нека посмртна чудеса блаженог оца нашег Симона, да бисмо знали какву слободу има он пред Господом.

Један од братије свештене обитељи преподобног оца нашег Симона, налазећи се под утицајем сатанског искушења, грђаше подвижника Христовог и не признаваше га за свеца, и није хтео да са осталима празнује годишњи спомен његов. И једном, када сви оци вршаху бденије преподобноме, овај несрећни брат, витлан сумњом и неверовањем у светост блаженог оца Симона, изађе из цркве, оде у своју келију, и леже да спава. Тада се њему јави у сну преподобни Симон, сав обасјан муњеликом светлошћу, праћен двојицом својих ученика, и рече му: „Зар се теби, несрећниче, не свиђа слава којом ме прослави Бог?“ – Рекавши то, преподобни даде знак ученицима који беху у његовој пратњи, те ови положише хулника ничице на земљу, и преподобни га неколико пута удари штапом по петама, тако да се овај несрећник пробуди од бола и безмерног страха. Пробуди се и виде да су му ноге отечене. Обузет изузетним ужасом, он одмах оде у цркву, паде игуману пред ноге, и исповеди му све своје грехе према преподобноме. Затим, обраћајући се братији,

он рече: „Опростите ми, оци! сада сам се убедио да је преподобни отац наш Симон дивно прослављен Богом. Одсада и ја верујем и клањам се њему као једноме од древних светитеља, какви беху: Антоније, Јевтимије, Сава Освећени и остали“. Затим повисивши глас, он ускликну пред иконом преподобног Симона: „Благодарим ти, угодниче Божји, што ме избави од демонског искушења, насиља и погибљи!“ – И тада он, лијући сузе, усред цркве исприча свему братству о јављењу преподобнога у небеској слави, И сви они прославише Бога, који не жели смрти грешнику, него да се обрати и жив буде.

Други брат у обитељи преподобнога дуго се бораше са демоном блуда. Али немајући снаге да истраје у подвигу, он с молитвеним страхопоштовањем паде пред свету икону преподобнога оца Симона, и са сузама га моли да га избави од овог искушења. После тога, помазавши се јелејем из кандила које је тихо горело пред иконом преподобнога, он се потпуно ослободи од прљавих демонских и нечистих узбуђења тела.

Једном, приликом празновања годишњег спомена светитељевог, у току великог вечерња уђе у цркву неки монах Сава, из обитељи светог Дионисија на Олимпу, и приђе светој икони преподобнога оца Симона да је целива. Али, видевши да је икона врло мала, он се увреди и рече: „Нећу да се клањам таквој икони“. Разуме се, ово он учини из незнања а не из неког омаловажавања светитеља. И преподобни отац наш Симон исправи овога брата на следећи начин. Када овај монах оде из цркве у келију, дату му за одмарање, он заспа. И види у сну: кров на келији се отвори, и страшни змај, који пламеном дисаше а димом и смрадом одисаше, разјапи чељусти да га прогута. При том змај проговори човечанским гласом и рече: „Теби се не свиђа мала икона светитељева; и ти си с негодовањем изашао из цркве не сачекавши крај службе. Знај дакле, ти си мој, ја ћу те прогутати“. Рекавши то, змај се с ужасном хуком баци на њега. Несрећни Сава, ван себе од страха и ужаса, завапи: „Преподобни Симоне, помози ми!“ – и тог тренутка се пробуди, и преплашен похита у цркву, паде на колена пред икону преподобнога, и с љубављу је целива неколико пута. Присутни се зачудише промени овога брата, јер му лице беше бледо као у

мртваца. Тада он исприча свима како због незнања настрада од Сатане. Притом један од стараца примети: „Мала икона, брате мој, за топлу веру и побожност, за чист ум и непорочно тело, ничим се не разликује од велике. Зато пази: указуј достојно поштовање светитељима и свештеним иконама њиховим, па биле оне мале или велике“. – Исправљен на тај начин, брат узнесе славу Богу и благодарност преподобноме.

Такви су подвизи и чудеса преподобног оца нашег Симона. Молитвама његовим нека Господ и нас удостоји царства Свога вечнога. Амин.

СПОМЕН СВЕТЕ МУЧЕНИЦЕ ДОМНЕ

ПОСТРАДАЛА за Господа Христа посечена мачем.⁷⁷⁵

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА ИНДИСА

ПОСТРАДАО за Господа Христа бачен у море.⁷⁷⁶

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА ГОРГОНИЈА и ПЕТРА

ОВИ свети мученици пострадаше за Господа бачени у море.⁷⁷⁷

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА ЗИНОНА

ПОСТРАДАО за Господа мачем посечен.⁷⁷⁸

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА МАРДОНИЈА, ДОРОТЕЈА, ТЕОФИЛА и МИГДОНИЈА⁷⁷⁹

ОВИ свети мученици пострадаше за Господа Христа уморени на разне начине.

СПОМЕН СВЕТОГ СВЕШТЕНОМУЧЕНИКА ГЛИКЕРИЈА

СВЕТИ Гликерије презвитер пострада за Господа у огњу спаљен.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА СЕКУНДА

ОВАЈ свети мученик пострада за Господа мачем посечен.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА ПЛУТОДОРА

ХРАБРО пострадао за Господа свога.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ИГЊАТИЈА ЛОМСКОГ

ПРЕПОДОБНИ Игњатије почео се подвизавати као монах у Кириловом Бјелозерском манастиру. Затим на педесет врста од града Ломска он устроји Спаску пустињу. Али волећи усамљеност, преподобни Игњатије се удаљи одатле на обалу реке Саре у Вадожку област. За ревнитеље монашког живота који се и ту стекоше око преподобног Игњатија, преподобни подиже цркву у част Покрова Пресвете Богородице и основа Богородичин манастир. Престави се преподобни 1592. године. Свете мошти његове почивају у цркви Вјадожске пустиње.

СПОМЕН СВЕТЕ ПЕТРОСИЛЕ (или ПЕТРОНИЛЕ)

ПРВО име се помиње под данашњим датумом (28. децембра), а друго под 31. мајем, према синаксару Софронија Евстратијадиса. Ова светитељка се наводи као кћи светог апостола Петра.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ВАВИЛЕ

РОДОМ из Тарса Киликијског; савременик преподобног
Јована Мосха; у миру скончао.

29. Децембар

СПОМЕН СВЕТИХ ЧЕТРНАЕСТ ХИЉАДА МЛАДЕНАЦА ВИТЛЕЈЕМСКИХ

ВИДЕВШИ да су га мудраци исмејали, Ирод се веома разјари (Мт. 2, 16). А на кога се он разјари? С једне стране на мудраце који га изиграше, а с друге – на новорођеног Цара Јудејског. На мудраце се он гњевљаше што се они не вратише к њему и не обавестише га о Детету; а на Христа се гњевљаше из страха да му Он не узме царство; јер не знајући да Христово царство „није од овога света“ (Јн.18:36), Ирод сматраше да ће Христос царовати земаљским царством.

Шта дакле уради бедни Ирод не могући одмаздити мудрацима, јер они већ беху отишли, ни убити Христа, јер се не могаше пронаћи? Он изли свој гњев на невину децу. Као што љути звер када га ране, не гледа на онога који га је ранио, већ кидише на оно што му се нађе пред очима, па то зграби, черупа и кида као да је главом онај који га је ранио; тако и Ирод, мучен гњевом и не налазећи виновнике свога гњева, устреми јарост своју на невину дечицу која му ничим не беху скривила. Он посла, као у рат, наоружане војнике те побише сву децу у Витлејему и по свој околини његовој од две године и испод, по времену које је добро дознао од мудраца (Мт. 2, 16). Јер Ирод, по казивању мудраца, памћаше време када се појавила звезда. А и по тумачењу светог Златоуста и светог Теофилакта звезда се појавила још пре Рођења Христова. А за колико време пре Рођења? Ако се она појавила у сам час Благовести, онда од Благовести Пресвете Богородице до Рођења Христова прошло је девет месеци. Мудраци пак дођоше у Јерусалим на сам дан Рођења Христова и поклонише се Христу у Витлејему па другим путем отидоше у земљу своју. Зато Ирод није одмах сазнао да су га мудраци изиграли, него је спочетка сматрао да они нису нашли тражено дете, па постидевши се своје грешке, не усудише се да му се јаве, већ постиђени отидоше тајно у земљу своју.

Затим након четрдесет дана, одигра се у храму Соломоновом славни догађај: старац Симеон и пророчица

Ана⁷⁸⁰ сретеше тамо Божанствено Детенце, донесено Богоматером у дан очишћења,⁷⁸¹ и сведочише о Христу, и јавно благовестише много народу о Њему. Глас о свему што се догодило у храму у дан Сретења Господња пронесе се по свему Јерусалиму, а стиже и до цара. Тада Ироду би јасно, да то заиста и јесте тражено Дете, и да су истините речи мудраца о новорођеном Цару, кога су они нашли у Витлејему, али се нису вратили к Ироду, презревши његову власт.

То страховито разјари безаконог Ирода. И он се одмах свом душом даде на посао: да помоћу разних тајних и лукавих средстава пронађе то Детенце. Али му све то би узалуд, пошто Јосиф побеже с Дететом у Египат одмах после виђења које имаде у сну. Читаву годину трагаше Ирод за Христом. После тога Ироду је ваљало због неког посла отпутовати у Рим к ћесару. И Ирод се силно узнемири што још не беше пронашао тражено Дете, јер се бојао да се у његовом одсуству не пронађе и не прослави у народу нови цар, и не одузме од њега Јудејско царство. Са тог разлога он одмах донесе одлуку у уму свом: да побије сву децу Витлејемску, еда би на тај начин убио с њима и новорођеног цара.

И тај безакони покољ деце би извршен на годину дана по Рођењу Христовом, двадесет деветог децембра. Тог дана Црква светкује и спомен њихов. А тада, од појаве звезде већ беше прошло година и девет месеци. Што пак Ирод поби сву децу од две године и испод две године, он то учини из страха и ради веће сигурности. О томе свети Златоуст каже: „Не чуди се што Ирод нареди да убијају децу од две године и испод две године. Мучитељ то учини, јер се у њему састадоше страх и јарост. Због тога Ирод постаде врло опрезан, и од великог страха он осуди на погибао и старију дечицу“. – Са тим се слаже и Јевтимије Зигабен, који каже: „Ирод је сматрао да се звезда није одмах показала мудрацима, него да се Дете родило много пре њене појаве. Стога он ради веће сигурности и нареди да се побију деца од две године наниже“.⁷⁸²

Децу Витлејемску убијаху на разне начине: једне убијаху мачем, друге разбијаху о камење и стење, неке удараху о земљу и ногама гажаху, неке рукама задављаху, неке раскидаху

и растрзаху, неке пробадаху, неке напола расецаху. Мајке горко ридаху; њихова кукњава досезаше до неба; оне чупаху косе, раздираху одећу на себи, кидаху себе; и испунише се речи пророка Јеремије: Глас у Рами чу се, нарицање и плач велики; Рахила плаче за децом својом, и неће да се утеши, јер их нема (Јерем.31, 15. = Мт. 2, 18). Рама беше град на брежуљку, у пределима племена Венијамина. Рахилом пак неки називаху Витлејем зато што у њему беше погребена Рахила, супруга патријарха Јакова, мајка Венијамина. Због гроба дакле Рахилина, и Витлејем би назван Рахила. И када у Рахили, тојест у Витлејему убијаху децу, тада се у граду Рами, који се налазаше не много далеко од Витлејема, чу глас плача, ридања и великог јаукања матера које плакаху за својом побијеном децом. Плач тај унеколико описују два света Јована: Златоуст и Дамаскин. Свети Златоуст овако вели: Видећи то, мајке питаху убице: „Зашто убијате нашу децу? Какву неправду учинише она цару или вама?“ И не беше никога да им одговори због чега се врши овај изненадни покољ; не беше никога да их утеши у њиховом великом болу. А оне вапајно говораху к војницима: Смилујте се на нас, о људи! смилујте се на нас! Еда ли ви немате мајке? Зар не знате љубав материнску? Немате ли супруге? Зар ви нисте били љубљени од својих мајки? Зар се не бојите да се и вашој деци не деси овако нешто? Сажалите се на нас, о људи! Не лишавајте нас деце наше, него прво нас поубијајте, јер не можемо да поднесемо смрт деце наше! Хајде, пробадајте нас! Ако су вам деца наша учинила какво зло, нека онда и ми заједно с њима примимо смрт!

Тако нарицаху оне у силном болу свом; и избезумљене од туге и жалости, заборавивши стид, оне раздираху на себи хаљине своје, од силнога јада обнаживаху прси своје и камењем бијаху себе у прса, гребаху лица своја, чупаху косе себи, призиваху небо за сведока, вапијући к Богу: О, Владатељу наш, Господе! Шта значи ова велика свирепост цара? Он устаје на Твоје створење: Ти си створио, а он убија! Ти си нам даровао децу, а он их отима од нас! Зашто смо ми родиле децу на свет, када се наша дечица подвргавају тако горкој смрти?

Свети пак Јован Дамаскин овако говори о том плачу: Мајке које силне болове и муке претрпеше при рађању своје деце, сада сеђаху крај лешева поубијане дечице своје; с расплетеним косама, подижући руке к небу, косе чупајући, главе своје пепелом посипајући, небо за сведока призивајући, у сузама се купајући, оне одсутноме цару Ироду говораху као присутноме: Шта значи ова нова наредба твоја, царе, противу нас? Зар ти ниси отац твојој деци? Зар ти не знаш колика је љубав родитељска према деци? Да ли те звезда озлоједи? Зашто онда стрелама својим не гађаш небо, него сасушујеш млеко у грудима нашим? Мудраци ли ти учинише зло? Зашто онда не кренеш у рат против Персије, него Витлејем лишаваш деце? Ако се родио нови цар, и ти си о њему сазнао из књига, онда ухвати Гаврила и посади га у тамницу!

Ускоро после покоља свете деце, чији број изношаше четрнаест хиљада, казна Божија постиже и самог убицу, цара Ирода. Горак беше крај његовог живота. О томе свети Теофилакт прича ово: Ирод се поче сав трести, ноге му отекоше, доњи део тела му се загноји и уцрвља, из гноја црви потекоше, нос му се затвори, све се на њему распадале, смрад неподносиви распростирале се из њега, и грозни цар у најстрашнијим мукама изврже нечовечну душу своју. А пред сам издисај зли цар предаде смрти мноштво знатних и угледних грађана Јерусалимских. Тако он погуби поглавару свештеничког Хиркана, и све главаре свештеничке и старешине народне, које раније питаше: „Где ће се родити Христос?“ и који му одговорише: „У Витлејему Јудејском“.

Све њих Ирод погуби мачем. А то би праведни суд Божији, те они заједно с Иродом скончаше у жестокиим мукама, као што Ангео извести о томе Јосифа у Египту: „Изумреше они који су тражили душу детињу“. Очигледно, тражио је не само Ирод него и сви саветници његови, главари свештенички и књижевници. Стога и умре не један Ирод него и сви који су заједно с њим тражили душу Детета. Ирод би убијен Богом, а они бише побијени од Ирода. Јер коме саосеђаху, од њега и примише опаку смрт. А да су сви они смерали убити Христа и у томе били сагласни с Иродом, види се из овога: када сконча праведни

старац Симеон Богопримац који изрече сведочанство о Христу у храму пред свим народом, они га онда због тога не удостојише достојног погребца, који је доликовао тако светом човеку, премудром учитељу, прозорљивом пророку и од свих цењеном старцу. Исто тако они предадоше на смрт и светог пророка Захарију зато што Он Пречисту Дјеву, која са Младенцем дође у храм ради очишћења, постави на месту за девојке, где удатим женама није доликовало стајати. О томе спомињу свети Григорије Ниски, Кирил Александријски, и Андреј Критски. – Када то видеше књижевници и фарисеји, они почеше негодовати; Захарија им се успротиви доказујући да је ова Мати и после порођаја остала чиста Дјева. А кад они изразише своје неверовање у то, светитељ им онда образложи да је људска природа са сваким створењем потчињена Творцу своме и да је у Његовој свемоћној вољи устројавати твар Своју и учинити да Дјева роди, и по порођају остане Дјева. Са тог разлога – говораше он -, ја и ову Матер пустих на место за девојке, пошто је истинита Дјева.

Књижевници се због тога разјарише у срцима својим на Захарију као на отвореног законпреступника, и раздирани завишћу гњевљаху се на њега за две ствари: прво, што Матер Младенца он постави на месту за девојке, а друго – што се таква сведочанства изговараху о Младенцу. То своје нерасположење они не утајише ни пред Иродом, него га открише пред њим. Но у то време Јосиф са Маријом побеже у Египат; и њихово трагање за Дететом остаде без успеха. И од тога времена књижевници беху силно кивни на светог Захарију, а уједно и на старца Симеона. А кад ускоро после тога Симеон сконча, они га не удостојише доличног погребца. Захарија пак доцније, на њихове молбе, би од стране Ирода осуђен на смрт. У време покоља Витлејемске деце свети Захарија би убијен између храма и олтара зато што не предаде сина свог Јована да га погубе.

Тако се књижевници и фарисеји осветише светом Захарији за његово сведочанство о Пречистој Дјевини и што је у храму постави на месту за девојке. Но ускоро затим и они сами бише убијени од свога цара Ирода. Каквом су мером мерили, онаквом

им би одмерено. Одвојено од њих Ирод посече и седамдесет најмудријих људи који су сачињавали Синедрион.⁷⁸³ Само једнога од њих он остави жива, али нареди да и њега ослепе.

У то време беху у Јерусалиму два врло мудра, чувена и вољена учитеља: Јуда, звани Авриффеј, и Матеј Гаргулоти. Њих Ирод, заједно са неким пријатељима њиховим, живе спали. Но пре тога Ирод се зверски окоми на свој сопствени дом: уби свога брата Ферора, сестру Саломију и мужа њеног из колена Давидова, жену своју Маријамну такође из колена Давидова,⁷⁸⁴ рођеног од ње сина свога Антипатра, затим још два сина своја: Аристовула и Александра; и многе друге без икакве кривице предаде на смрт. Најзад, налазећи се на издисају, он се сети да има у тамници много затворених Јевреја, и остави завештање својим најоданијим војницима: да чим он издахне, они сместа побију те сужње, да се Јевреји не би обрадовали његовој смрти, него да би усплакали гледајући толике људе своје побијене.

Тако злотвор погибе злом смрћу, погубивши многе заједно са собом. И одсели се у пакао са својим једномишљеницима. Света пак деца Витлејемска, побијена за Христа, настањена су са ангелима на небу, јер је царство небеско заиста такве дечице,⁷⁸⁵ о Христу Исусу Господу нашем, коме слава вавек. Амин.

ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ МАРКЕЛА игумана „Обитељи неуспављивих“

ПРЕПОДОБНИ Маркел беше родом из Сиријског града Апамије, из чувене и богате хришћанске породице. Изгубивши родитеље још у младости својој, он оде у Велику Антиохију на науку. Тамо он брзо и одлично изучи световне науке; али се у њему распламти жеља да изучи и унутрашњу духовну философију, духовну мудрост. Због тога он донесе одлуку да отпутује у Ефес, пошто је слушао да тамо има врло много људи савршених у врлинама. Отишавши из Антиохије, он пре свега раздаде сиромасима сво своје огромно имање које му у Апамији беше остало у наслеђе од родитеља. И презревши све што је у свету, он убрзо отпутова у Ефес.

У Ефесу Маркел се настани код једног побожног човека, и поче се подвизавати у врлинама под руководством слуге Божијег Промота, који беше достигао толико духовно савршенство, да је кроз затворена врата улазио у храмове Господње на ноћне молитве. Гледајући на врлински живот његов и других светих мужева Ефеских, блажени Маркел сабираше себи велику духовну корист. Као плетући себи венац од разних цветова, он се поучаваше разним врлинама, имајући пред собом разноврсне обрасце богоугодног живљења. У добровољном сиромаштву живећи, он трудом руку својих зарађиваше оно што му беше потребно за одржавање тела. Имајући леп рукопис, он све ноћи провођаше у молитви, а дане у преписивању књига. Те књиге он продаваше по правичној цени, па део добијеног новца употребљаваше на своје потребе, а остало раздаваше ништинама. Такви беху почетци његовог врлинског живљења.

Чувши затим да у Византији живи неки ава Александар,⁷⁸⁶ премудар и велики у делу и речи, способан да многе приведе к спасењу, Маркел остави Ефес и похита к њему. У то време божанствени Александар обитавахе са својом братијом при цркви светога Мине; касније пак он подиже на морској обали знаменити манастир, у коме заведе нови устав који

прописиваше да се Бог дан и ноћ слави непрекидним псалмопојањем: братија су певали у цркви смењујући се по одређеном броју часова. Допутовавши у Византију, Маркел се упозна са једним монахом те обитељи који се звао Јаков. Овај приведе Маркела к ави Александру. А ава, провидећи у њему благодат Божију, обуче га у монашки чин, и прорече о Маркелу и Јакову да ће се и један и други удостојити многих божанских дарова, говорећи: „Андрија је први пошао за Христом, али га је Јован сустигао“.

Андријом он назва Јакова, а Јованом Маркела, јер виде да обојица подједнако горе духом к Богу; иако је Јаков, слично апостолу Андрији, први узео на себе јарам Христов, онда је Маркел, слично апостолу Јовану, превазишао њега многим даровима. А Маркел ваистину беше сличан светом Јовану – девственику и Богослову, својим беспрекорним девством и богонадахнутом премудрошћу. Подвизавајући се доста времена у тој обитељи, Маркел стече дар прозорљивости. И провиде да ће се учитељ његов, ава Александар, ускоро преставити, и да ће њему бити предложено настојатељство. Маркел тајно оде из манастира, јер није хтео да он, још млад, господари над старима и да има потчињене, волећи да сам буде потчињен. Отишав из манастира, Маркел стаде обилазити околне покрајине, посећујући свете оце који се на разне начине подвизаваху, и од свакога између њих добијајући посебну корист за себе.

У то време божанствени Александар отиде ка Господу. И сва братија једнодушно жељаху да његово место заузме Маркел, и туговаху што га нигде не могаху пронаћи. Пошто не пронађоше Маркела, они за старешину обитељи поставише неког Јована, човека старог и благоразумног. Дознавши за тај избор, преподобни Маркел се одмах врати у своју обитељ, и сва се братија радоваху његовом повратку. А ави Јовану он беше веома мио, јер му беше од веома велике користи и помоћи, као десна рука.

После извесног времена ава Јован пресели манастир на усамљеније место, у Витинији,⁷⁸⁷ према граду Состену,⁷⁸⁸ које се звало Иринеум, што значи: „мирно“. Јер то место, удаљено од

народне вреве и метежа, заиста беше мирно прибежиште за монахе. Са манастиром би пренесен и његов ранији устав, прописан преподобним Александром, који наређиваше братији да у сменама дању и ноћу славослове у цркви Бога. Због тога се манастир и назвао „Обитељ неуспављивих“. Сво устројство на новом месту и бриге о манастиру бише поверени Маркелу, као човеку верном у свему и искусном у сваком послу. Њему се ускоро имала поверити и сама управа над манастиром, што он и сам провиде својим прозорљивим очима, а што и другима би откривено Богом. Тако, игуман једног тамошњег оближњег манастира, по имену Македоније, човек прозорљив, прорече преподобном Маркелу, да ће бити не само пастир словеснога стада него да ће и име његово постати славно по свој земљи због великих врлина његових и светости. Притом говораше: „Многи ће јелини и варвари, научени њиме, оставити прадедовске заблуде и обратити се к Богу, и Бог ће се прославити преко њега“.

Преподобни Маркел беше толико смирен, да се није либио пасти манастирску магарад, и братија га једва умолише да престане пасти бесловесну стоку он, који је достојан бити пастир словесноме стаду.

Но не прође много времена и ава Јован отиде ка Господу, и блажени Маркел би постављен за игумана обитељи Неуспављивих. И беше он веома милостив према ништима, хранећи сваки дан мноштво гладних. И Бог помагаше његовом добром служењу: јер као што Он некада умножи пет хлебова и две рибе те нахрани пет хиљада људи (Мт. 14, 16–21), тако и у обитељи Маркеловој мала количина хране се невидљиво и чудесно умножаваше, те је било довољно не само за братију него и за свакодневно исхрањивање мноштва ништих и странаца, као што ће се видети из даљег казивања.

Словесно стадо преподобног Маркела се увеличаваше, и број братије свакодневно растијаше. За тако велики број духовних људи, који се сабраше око преподобног Маркела због његових врлина, беху потребне веће стамбене просторије, већи храм за молитву, веће залихе хране и других потреба неопходних за човечији живот; а блажени Маркел у то време ове

беше утрошио на исхрањивање ништих. Међутим Бог, на кога преподобни беше положио сву своју наду, не остави слуге Своје и снабде их потребним на следећи начин.

Бејаше неки човек по имену Фаретрије који поседоваше огромна богатства. Заволевши побожни живот, он дође к преподобном Маркелу водећи са собом своја два сина, два мала дечака, и мољаше да га прими за монаха. И поклони он манастиру сва своја богатства. И би он обучен у монашки чин са оба два сина своја. Од поклоњене пак имовине његове најпре би сазидана нова, камена црква, прекрасна и огромна, затим сва ограда манастирска би преуређена, и подигнуто мноштво нових келија а старе келије бише обновљене. Поред тога, би устројена и врло велика болница, такође и гостопримница, и остале потребне зграде. Храна, одећа и остале потребе бише набављене за манастир такође из средстава поклоњених Фаретријем. Тако Бог Промислитељ додаде све ово онима који ишту најпре царства Божијега и правде његове (Мт. 6, 33).

Слава о преподобном Маркелу и о установљеном у његовој обитељи непрестаном славословљењу Бога разнесе се на све стране. И многи се угледаху на тај устав, и увођаху га у своје манастире, узимајући себи наставнике од преподобнога. И као што из Едема истицаху реке,⁷⁸⁹ тако и из обитељи Маркелове излажаху и распростираху се по свима манастирима, што беху у разним земљама и градовима, устави и обичаји монашкога живота и непрестаног црквеног богослужења. У сваком манастиру игумани беху монаси из обитељи преподобнога Маркела и свуда се држаше поредак „Обитељи неуспављивих“, јер блажени Маркел беше чиноначалник, архимандрит, законодавац и управитељ свих тих манастира. И по пророчанству споменутог Македонија прозорљивог, многи се од јелина и варвара, под руководством преподобнога Маркела, обраћаху од заблуде незнабожачке к истинитоме Богу. И умножаваху се све више и више хорови земних ангела који дан и ноћ славослове Бога.

Но већ је време да споменемо и нека чудеса преподобнога Маркела.

Нека три епископа беху од варвара одведени у ропство. А кад се ослобођени ропства враћаху дома, пут их вођаше поред обитељи преподобнога Маркела. Они свратише к преподобноме. Он их с љубављу прими и одмори. А кад се они спремише да наставе свој пут, преподобни хтеде да им као врло убогим људима да нешто за успут. Дозвавши економа који се звао Јулијан, он га упита колико у ризници има пара. Овај одговори: Десет сребрника. – Преподобни онда нареди да се сав тај новац да убогим епископима. Али економ оде и даде свакоме епископу само по један сребрник, а остало задржа за манастирске потребе. Провидевши то духом, преподобни дозвоља економу и заповеди му да неизоставно и остале сребрнике да епископима. Економ оде и даде им још по два. Тако њима даде свега девет сребрника, а десети задржа за просјакe који су свакодневно долазили у манастир.

После тога један богољубив човек, побуђен Духом, дође к преподобноме и даде му за манастирске потребе деведесет таланта⁷⁹⁰ злата. Преподобни Маркел призва економа Јулијана и са гњевом изобличаваше његов тврдичлук и говораше: Ето, Бог је хтео да нам руком овог побожног човека пошаље сто таланта. Али пошто си ти, погазивши моје намере, задржао један сребрник, то нас је наш општи Промислитељ, који је хтео да нам стоструко узврати, лишио десет таланта. – Постиђени економ паде к ногама светитељевим молећи за опроштај.

Преподобни имађаше и благодат исцелитељну. Тако, он једним додиром исцели монаха Елпидија, који у устима имађаше опаку рану. Исто тако он својим додиром исцели монаха Стефана који је силно патио од тешке стомачне болести и већ сматрао да му више нема живота: светитељ га исцели додирнувши му стомак и кичму. А када се разболе споменути економ Јулијан, и већ беше на самрти, преподобни му подари двоструко исцељење – душевно и телесно: најпре га усаветова да не прекршује заповести игуманове и да се не узда у временско богатство него да се ослања на Бога који се подједнако стара о свима. И тако, излечивши му душу, он га исцели и од телесне болести.

Треба испричати и још једну чудеснију ствар. Један Јеврејин паћаше од неизлечиве болести: имађаше на телу смрдљиве ране. Када постаде очигледно да ту сва лекарска наука и искуство не помажу ништа, и болесник изгуби наду на излечење, он онда као последњој нади прибеже к преподобном Маркелу, том брзом и бесплатном лекару. Преподобни упита Јеврејина о вери, и када дознаде за његово зловерје рече му да не може добити исцељење док се претходно не одрекне свога зловерја и не прими хришћанску веру. Јеврејин обећа да ће одмах постати хришћанин чим добије исцељење. Снисходећи његовој молби, старац исцели болесника молитвом; и исцељени одмах прими хришћанску веру. Но не прође ни четири дана, а Јеврејин се поново врати своме зловерју. Али, њему се поврати и његова пређашња болест; као што за вером последова исцељење, тако и за одступништвом – пређашња болест. Приморан, он и против своје воље поново дође к светитељу, поново се одрече свога зловерја и присаједини побожности, и мољаше незлобивог оца за милост. Добивши по други пут исцељење, он се опет као свиња поврати у каљугу⁷⁹¹ и опет га постиже још страшнија болест.

Шта онда уради овај несрећник? Он опет бестидно прибеже к светитељу. И тако се то понављаше много пута. Најпосле преподобни му рече: Знај, човече, ти обмањујеш не мене него Христа, јер те исцељујем не ја него Христос, и ти не можеш сакрити пред Његовим свевидећим оком зловерје срца свог, поштујући Га уснама а срцем далеко стојећи од Њега,⁷⁹² речима исповедајући правоверје а делима држећи своје пређашње зловерје. Него хајде: одбацивши сваку обману и лукавство, обрати се свим срцем ка Христу, па ћеш се одмах исцелити не само телом него и душом. – Но бедни и безумни Јеврејин одговори светитељу: Ма шта ме снашло ја ћу трпети, али веру отаца никада оставити нећу.

Чувши то, преподобни се ћутке удаљи од њега, а Јеврејин, када одмаче мало од светитељеве обитељи, изненада паде на путу, и постаде мртав телом и душом. Дознавши за то, блажени отац заплака, и рече: „Немој кушати Господа Бога свога“ (Мт. 4, 7; 5. Мојс. 6, 16).

Но да се опет вратимо на исцељивање болесника од стране преподобнога. – Човек неки по имену Кир, који доцније постаде велики у монашком животу и многима би образац врлина, пре примања монаштва располагаше огромном телесном снагом и бејаше веома искусан и вичан у борби. Неочекивано, по допуштењу Божјем, ђаво га порази гнојавим ранама од ногу до главе, као некада Јова, и иструле на њему не само сва кожа него и тело и жиле, те се виђаху само наге кости. Патње овога човека беху толико страшне, да их је немогуће описати. И њега не могаху излечити никакви лекови људски, једино Божански, које он и доби од светог Маркела. Јер када болесник прибеже к њему, и са сузама га замоли за исцељење, блажени одмах подиже к небу руке, и по обичају сатвори усрдну молитву за болесника. Затим, додирујући руком ране његове, рече: О, добри човече! не треба да те ове патње надвладају, и не доликује ономе који се бори са невидљивим непријатељима да се брине о телу. Имај наде, јер ако Свевишњег изабереш себи за прибежиште, ове ране ће побећи од тела твога.

Када то светитељ рече, болест сместа остави тога човека. И месо на телу његовом стаде расти видљиво за све -, слично ономе што се описује у пророштву пророка Језекиља⁷⁹³ -, кости се покриваху, ране се месом попуњаваху, жиле се исправљаху, зглобови се учвршћиваху, кожа се навлачаше преко целог тела: и Кир, мимо сваког очекивања, брзо постаде здрав.

И даваше угодник Божји, благодаћу даном му од Бога, чудесна исцељења не само онима којих се рукама дотицаше него и онима који се налажаху на далеком растојању од њега. Тако, супрузи неког ђакона Евгенија дође време да се породи. Али се она не могаше породити; при чему јој никакву помоћ не беху у стању указати ни лекари ни бабице. Она изгуби свест, и већ беше на самрти; и све обузе очај, сматрајући да јој нема спаса. Тада муж њен ђакон Евгеније отрча к преподобноме Маркелу, припаде к ногама његовим, са сузама иштући помоћ светих молитава његових. Преподобни се помоли Господу, и благословивши хлеб даде га ђакону да га што пре положи на грудима болеснице. Чим то би урађено, жена одмах роди дете, и ослободи се болова. А када се расвести, она стаде

распитивати: Где је монах што ме ослободи мука? Где је онај што ме од смрти спасе? – А кад је упиташе, ко је тај монах и какав изгледа, она описа спољашњи облик и изглед јавившег јој се монаха. Из њеног описа сви закључише да је то био преподобни Маркел који јој се јавио и од смрти је избавио.

Својим равноангелним животом блажени отац Маркел постиже такво савршенство, да због чистоте и светости душе његове ангели живљаху заједно с њим. Сергије, игуман једнога манастира на реци Еуфрату, пошто је много слушао о преподобном, дође да га види. И виде неупоредљиво више од онога што су му причали о блаженом Маркелу. Јер једном њих двојица стајаху заједно на молитви; и када преподобни Маркел чињаше метаније, Сергије виде где два светла ангела придржавају са обе стране светитеља и подижу га са земље, а лице му у време молитве сија као муња. Видевши то, Сергије сав цептијаше од страха, и душа му од ужаса умало не напусти тело.

И другим великим оцима Бог такође даваше откривења о угоднику Свом Маркелу. Јелисеј, игуман Дескога манастира, жељаше да види светитеља и да сазна о његовом животу; и када се он мољаше о томе Богу, Господ му у виђењу показа Маркела онаква какав је био по спољашњем изгледу, и откри му висину његових врлина. То Јелисеј касније исприча ученику светог Маркела Петру, када је овај био код њега.

Гавдиолу, игуману манастира у граду Помпеји, крај мора Евксинског⁷⁹⁴ би откривено да је Маркелу дата од Бога благодат, равна благодати законодавца Мојсија. Гавдиол посведочи то Таласију, ученику преподобног Маркела. Заиста, преподобни имађаше пророчку благодат, јер што он коме прорече, то се и збиваше. Једном дође к њему један епископ велика тврдица. Блажени затражи од њега у зајам два дуката, да их разда ништима.

Но епископ га одби и не даде му, рекавши му да нема. Тада му преподобни пророчки рече: Ускоро ни свога тела имати нећеш, јер ће га гроб примити, а злато твоје припашће манастирској братији. – Тако и би. Не прође ни два дана а

епископ умре, и његова имовина би предата обитељи преподобнога, сагласно његовом пророчанству.

Преподобни провиђаше оно што се на даљини догађало, да се догађа у близини. Тако једном ученици његови путоваху лађом по Евксинском мору ради манастирских потреба. На мору настаде велика бура, и живот им беше у смртној опасности. Утом им се преподобни јави, и спасе их привевши их благополучно у пристаниште. А кад они беху у граду Анкири,⁷⁹⁵ један се од њих, по имену Павле, тешко разболе, и монаси што беху с њим помишљаху да га оставе тамо. А он, уздахнувши из дна душе, са сузама завапи: „Оче Маркеле, где су твоје молитве? Ти си ме предао Богу, а ја ево гинем; и што је најболније, гинем изван твога стада и далеко од моје братије!“

Тако са сузама говораше болесник у граду Анкири, и преподобни у обитељи чу његов плач и јадиковање, и рече своме ученику Кесарију да се један од послате манастирским послом братије налази у тузи и болести. Уставши, он се помоли за њега, и Павле тог часа оздрави. Кесарије пак забележи тај дан и час, па кад се братија вратише, показа се да је Павле оздравио у Анкири у онај час када се свети отац, провидећи његову болест, помоли за њега Господу.

Једном Бог казни земљу великом глађу. Старешина манастирске житнице Малх дође к преподобноме и обавести га да су са житом већ при крају и да ће хлеба имати једва за десет дана. Иди, одговори му светитељ, и врши своје послушање, и низашта не брини.

Држећи да се ава нада да ће им однекуда бити донесено жито у изобиљу, Малх продужи по обичају давати из житнице жито не само за потребу братије него и убогама. А кад прође пет дана, и у житници беше остало још врло мало жита, Малх опет дође к ави и извести га о томе. Но ава га и овога пута одасла да врши своје послушање, наређујући му да низашта не брине. Након два дана у житници не остаде ништа више, и Малх сав смућен дође к ави. Преподобни устаде, оде к житници, и нареди Малху да је отвори. А Малх са заклетвом увераваше аву да ни једнога зрна остало није, и да нема зашта да отвара житницу. Али је ипак отвори. И гле, Малх угледа житницу пуну

разноврсног жита, и препаде се; а преподобни га укори за неверје. И од тога времена житница не осирوماши док не мину глад: јер колико жита трошаше за један дан, он сутрадан опет налажаше житницу пуну као да јуче ни давао није. На тај начин преподобни прехрани за време глади не само братију него и велико мноштво ништих и убогих, странаца и дошљака. Дивна су сва ова дела Господња, извршена угодником Његовим Маркелом, но ево још чудеснијих.

Неки Павле, – не онај о коме је малочас било речи -, монах у другој обитељи, смртно се разболе, и посла светитељу молбу позивајући га да дође к њему. Када посланик дође обитељи Маркеловој, он затече преподобног оца Маркела где разговара о црквеним догматима са епископом Халкидонским.⁷⁹⁶ И светитељу беше немогуће да пође к болеснику пре но што заврши свој разговор са епископом о црквеним пословима. Но за то време болесник умре. И када преподобни стиже тамо, он затече да је над покојником извршено све што је прописано, и већ га изношаху ради сахране. А свети отац Маркел, човек велике вере, подиже к небу своје телесне и душевне очи, и као што имаше обичај усрдно се помоли Богу у тајној клијети срца свог, и метну руку своју на мртваца. А неки од присутних подсмеваху се у мислима, говорећи: Што овај старац не верује да је брат који лежи мртав, и проверава руком?

Док они тако помишљаху, а светитељ руком додириваше покојника, мртавац изненада оживе, па се подиже, и седећи на одру поче говорити. Све присутне спопаде ужас и трепет од страшног чуда овог, а преподобни им запрети да никоме не говоре о томе. Но величина Божија и тако огромни дарови Божији у преподобноме, не могаху се утајити.

А шта да речемо о сили и власти великога оца које он имађаше над ђаволима? Молитвама својим преподобни изгоњаше ђаволе из људи, као што велики ветар витла и развејава прашину. Једном доведоше к преподобноме четири ђавоимана, који љуто мучени од ђавола вапијаху к светитељу: Заповеди нам да изађемо, јер ти имаш власт над нама! – Међутим светитељ ћутаху, па чак и не гледаше на њих, него се само мољаше у себи Богу, говорећи: „Господе, помилуј

створење Твоје!“ – Јер њему беше позната вражија препреденост: оваким лукавим речима својим ђаволи су хтели да га увуку у високоумље. И док светитељ тако ћуташе ђаволи изиђоше, побеђени његовим смирењем.

Али, ко ће подробно испричати о чудесима преподобног оца нашег? Ко ће измерити благодат Божију што је у њему? Ко ће речју изразити његову велику и непоколебљиву веру, којом он могаше творити тако велика дела? Недостаће времена да се то исприча. Ево неколико од безбројних чудеса његових, довољно на духовну корист нама и на прослављење дивног у светима Својим Бога.

Једном се у Цариграду догоди велики пожар, и гораше у пламену сав град, кажњаван Богом за грехе житеља његових. И никако не беше могуће угасити неугасиву силу огња, који као страховита олуја гуташе све и претвараше све у пепео. И већ не беше наде да се макар једна кућа сачува читава од пожара, пошто сав град беше обузет пламеном одасвуд. Сазнавши за то, преподобни Маркел стаде на молитву подигавши руке к небу, и лијући сузе из очију. И одмах огањ престаде да се шири даље, и спасе се половина града; јер се сва огњена сила изненада угаси сузним капљама преподобнога, као неким превеликим кишама.

После тога догоди се ово. Неки велможа Ардавурије, син Аспаров, суров по нарави и аријанац по вери, разгњеви се на једнога од својих потчињених, по имену Јована, и хтеде да га убије. А Јован, немајући где да се сакрије, побеже у обитељ преподобнога Маркела. Ардавурије сазнаде за то и посла робове своје да га узму, али им га преподобни не даде. Велможа поново посла робове к Маркелу са молбом, а уједно и са претњом, да му сместа преда Јована, али преподобни и ове одасла празне. Тада разгњевљени Ардавурије посла наоружане војнике, да Јована силом извуку из манастира, а мачем побију све који им се буду противили. И када војници са оружјем „на готовс“ опколише манастир са намером да заузму манастирске одбрамбене зидове, братија одоше к светитељу и брижно га мољаху да Јована преда војницима, да због њега не би изгинули и они невини. Међутим преподобни не послуша ни

братију, јер беше веома милосрдан и не хтеде невина човека предати људима на смрт. А сам прибеже духовном оружју, сили часнога крста; оградивши себе њиме, он сам изиђе к војницима. И одмах све војнике спопаде силан страх: јер они угледаше крст који је сијао као сунце, и око њега веома велики огањ, муње и громови. Престрављени, војници побацаше оружје, па у ужасу побегоше к ономе који их је послао. А кад Ардавурије чу то, препаде се и сам, па укроти свој гњев и опрости Јовану.

Пошто су овде споменути Ардавурије и његов отац Аспар, неће бити наодмет да испричамо и њихов крај, о коме би откривено преподобноме. Аспар, пореклом Гот, бејаше први после цара по значају и моћи, и имађаше под собом сву грчку војску. Он имађаше два сина: старијег Ардавурија и млађег Патрикија. У многим стварима он беше противан цару, и са свим домом својим потајно непријатељствоваше против царског дома; а као аријанац, Аспар чињаше многа зла Цркви Христовој, јер много помагаше аријанце и кињаше православце. Благочестиви пак и христољубиви цар Лав,⁷⁹⁷ назван Велики, бејаше кротак и богобојажљив, и трпљаше Аспара до извесног времена, делимично из незлобивости своје, а делимично стога што сва војна сила грчка, у којој тада беше мноштво аријанаца, беше одана Аспаровом дому, и слушаше га. Том злочестивом дому би суђено да убрзо буде уништен и истребљен. О томе преподобни Маркел имаде у сну овакво виђење: лав се бораше са змајем; али змај, огромне величине, бијаше лава репом и надвлађиваше; надвлађивани лав туговаше, и обилажаше око змаја, узаман, пошто не беше у стању да му причини никакво зло. Затим обојица, и лав и змај, заморени борбом легаше да се одморе. После кратког одмора, лав прикупи сву снагу, и изненада, као скочивши из сна, јурну на змаја са великом јарошћу, и победи га треснувши га о земљу.

На основу овог виђења ава Маркел прорече да ће Аспар погинути од цара са свим домом својим: јер виђени лав прасликоваше цара Лава, а велики змај – Аспара, који заиста беше змај који зловерјем аријанским уједа и повређује православље. Ово виђење и пророчанство ускоро се збише. Благочестиви цар Лав, жељаше по својој милостивости и

доброти да помири са собом Аспара и синове његове, и да их од непријатеља начини себи пријатељима; и усто се стараше да их приведе православној вери. Зато он своју кћер Ариадну обручи млађем сину Аспаровом Патрикију, са намером да њега, свога зета, остави после себе као цара, пошто није имао сина. Али у благочестивом народу настаде негодовање: сви се уплашише да Црква Христова не буде потпуно унижена клеветама и злоћом аријанаца, пошто зет царев беше аријанац. И са тог разлога сви православни, сабравши се са епископима и свештеницима и узевши са собом светог старца Маркела, отидоше к цару на иподром⁷⁹⁸ и рекоше му: да не узводи на царски престо јеретика, него да се царев зет или одрече аријанске јереси, или, ако то неће да учини, да му се не даје царско достојанство.

Стишавајући народ, цар Лав обећаваше да ће на сваки начин зета привести православљу. Иако се зет, премда из лукавства, присаједини православљу, ипак негодовање у народу не престајаше. У то време откри се Аспарова злоћа и завера, да се он не само домогао царске круне, него је заједно са својим синовима тражио цареву главу и намеравао убити цара. Због тога сав народ устаде против Аспарова дома, не трпећи такву подлост његову, и искаше да га на сваки начин погуби. Но Аспар, побојавши се побеже са синовима својим у Халкидон, и затвори се у цркви свете великомученице Ефимије, при чему мноштво војника стајаху око цркве осигуравајући му безбедност. Но после помирљивих речи царевих он изиђе отуда и врати се у Цариград. Ускоро затим Аспар и његов син Ардавурије бише, по наређењу царевом, убијени од Зинова; а царев зет Патрикије би послат у заточење; обручница му пак царева ћерка Ариадна би удата за Зинова, који касније, по смрти цара Лава, ступи на царски престо.⁷⁹⁹ Тако се истреби безбожни род Аспаров, побеђен Лавом, сагласно пророчанству светог Маркела.

Но, вратимо се опет преподобном Маркелу. Када народ са епископима и презвитерима, као и са преподобним Маркелом: иђаше к цару Лаву на иподром, онда се многи од верујућих удостојише видети где ангео Божји, у облику прекрасног

младића, обученог у белу одећу и опасаног златним појасом, иде са светим Маркелом и придржава га испод руке; а то они гледаху за све време док он иђаше с народом на иподром и када се враћаше натраг, све до саме манастирске капије. Довевши га до капије, ангео постаде невидљив.

Из овога се јасно види колико блажени отац наш Маркел беше мио Богу, те му Он шиљаше ангеле Своје да му служе: да га воде и чувају на путу. И збиваху се на њему речи Светога Писма: Ангелима својим заповеда за тебе да те чувају на свима путевима твојим. На руке ће те узети да где не запнеш за камен ногом својом (Псал.90:11).

Пошто проведе шездесет година у монашком подвигу, преподобни отац наш Маркел приближи се блаженој кончини својој. Све дане живота свог он проведе богоугодно. И изједначи се с пророцима – прозорљивошћу, с патријарсима – вером и непоколебљивим уздањем у Бога, с мученицима – свакодневним умртвљавањем тела. Он се уподоби Мојсију боговиђењем и благодаћу; он беше раван Давиду – по кротости, Петру апостолу – по ревности, Јовану Богослову – по девствености и богословљу, и свима апостолима – по благодати исцељења. Јер он беше свима извор исцељења и река чудесних добротина. Када преподобни лежао на одру болести, мноштво монаха окружаваху га и плакаху. Међу њима беше неки, по имену Лукијан, рода велможскога, који презревши све световно ступи у монаштво, и успе у врлинама више од других; плачући потресније од других, он мољаше светитеља да га он – крманош не оставља без себе на мору земаљскога живота да се злопати усред валова искушења, него да га узме са собом. Погледавши на њега, преподобни рече: Не бој се, чедо, јер ћеш ускоро по мом одласку и ти поћи за мном.

Из околних манастира слеглоше се игумани и братија, а из царскога града епископи и велможе да посете болесника, и да се опросте с њим. Преподобни свакоме даваоше потребну поуку, и много разговараше с њима о стварима корисним по душу и о вечном животу. Затим он им наложи да га за кратко време оставе сама, правећи се као да хоће мало да одспава. Када сви изиђоше, он заспа блаженим и вечно мирним сном, предавши

свету душу своју у руке Божије.⁸⁰⁰ И би чесно сахрањен у цркви коју сам подиже. А блажени Лукијан неодступно плакаше на његовом гробу; и у пети дан њему се преподобни јави у виђењу, и рече му: „Зашто тугујеш? Зар не верујеш да сам умолио за тебе Бога, и да ћеш брзо бити са мном?“

У трећи дан после овог виђења Лукијан се упокоји о Господу, надживевши свога оца и учитеља осам дана. Тако преподобни Маркел и по престављењу свом испуни своје пророчанство, узевши брзо за собом, као што обећа, љубљеног ученика свог Лукијана. И блажени отац наш Маркел, са светима са којима се изједначи по врлинама, предстаде Светијему од свих светих – Господу своме у вечној радости и веселости, којих и ми нека се удостојимо молитвама његовим, а благодаћу Господа нашег Исуса Христа, коме слава вавек. Амин.

ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНИХ ОТАЦА НАШИХ МАРКА ПЕШТЕРНИКА И ТЕОФИЛА ПЛАЧЉИВОГ

ВРЕМЕ када се подвизавао овај блажени Марко истиче се славним догађајем: преношење чесних моштију преподобног оца нашег Теодосија из пештере у свету велику цркву.⁸⁰¹ Примивши свети ангелски монашки лик, блажени Марко се настани у пештери и живљахе у њој. Копајући у пештери рукама својим многа удубљења не само ради вежбања у молитви,⁸⁰² него и ради сахрањивања преминуле братије, он ископану земљу изношаше на својим леђима. Тако се труђаше он непрестано у овом богоугодном послу, очекујући велику награду на небу, а не желећи примати никакву награду на земљи: јер када би га ко приморао да љубави ради прими што год за свој труд, он је то одмах давао убогим. Осим тога блажени стави себи око паса ланце које ношаше у току целог живота свог, проводећи дан и ноћ у молитви. Са непрестаном молитвом блажени Марко сједињаваше и строги пост, пошто је сам Господ сјединио пост са молитвом (Мт. 17, 21). Стога преподобни чак и воду пијаше на меру из бакарног крста, који је изнутра био шупаљ.

На тај начин преподобни Марко коначно победи исконског непријатеља рода људског који „жели против духа“ (Гал.5:17), умртва тело своје: не само добровољним затвореништвом, него и трудом и оковима, неспавањем и глађу; не само усамљеничким молитвеним тиховањем у мрачној пештери, него и копањем земље, и опасивањем ланцима, и бдењем и постом. Пребивајући у ангелском лику, блажени отац Марко показа се као бестелесан, и није се бојао смрти; напротив, смрт се бојаше гласа његова као трубе архангелске. Јер преподобни отац наш Марко доби од Бога такву силу чудотворства, да и мртви слушаху његова наређења, што је и посведочено многобројним чудесима.

Једном када он по обичају копаше гроб, изнеможе од силног рада и остави гроб тесан и недовољно дубок. Но утом умре један монах који је дотле боловао, и пошто не беше другог

места за сахрану, братија га донесоше у пештеру и једва сместише у тесни гроб што га Марко беше ископао. Тада братија стадоше роптати на Марка што због тесноће гроба не моглоше како ваља положити покојника и прелити га јелејем. А пештерник им се свима са смирењем клањаше, и говораше: Опростите ми, оци, услед изнемоглости не доврших гроб. – Но они продужише још јаче са пребацивањем и прекорима. Тада блажени рече мртвацу: Брате, пошто је место тесно, помакни се сам, па узми јелеј и прелиј себе. – Мртвац пружи руку, и подигавши се мало узе јелеј и прели себи крстолико лице и прса, па поново врати судић, а сам на очиглед свих леже удобно и умре. – Од овог чуда све обузе ужас и трепет.

Другом приликом догоди се да један брат после дугог боловања умре. Један од његових пријатеља отре га по обичају сунђером, па оде у пештеру желећи да види место где ће бити положено тело драгог му пријатеља, и упита о томе блаженог пештерника Марка. А блажени му одговори: Иди, реци брату, да причека до сутра изјутра, док ископам за њега гроб, и тада ће он отићи у покој вечнога живота. – Оче, узврати на то брат пештернику, ја већ сунђером отрех његово мртво тело; а коме бих ја рекао то што ми наређујеш? – Преподобни Марко му поново рече: Ти видиш да гроб још није готов. И ја теби говорим: иди, реци умрломе овако: „Поручује ти грешни Марко: брате, задржи се овде још овај дан, док спремим за тебе гроб, па ћу те известити, и ти ћеш сутра отићи к твоме жуђеном Христу.“

Брат послуша, и отишавши у манастир затече сву братију где врше уобичајено опело над покојником. Тада он рече покојнику: „Брате! Марко ти поручује да гроб још није готов за тебе; стога причекај овде до сутра“. – Тек што он изговори ове речи уз чуђење свих, мртвац отвори очи, и душа се његова поврати не говорећи, само отвореним очима гледајући. А сутрадан изјутра, онај исти брат поново оде у пештеру да се обавести да ли је гроб готов. Свети Марко му рече: Иди, кажи оживеломе: „Поручује ти Марко: остави овај временски живот и пређи у вечни; предај дух свој Богу, а тело твоје нека буде положено овде у пештери са светим оцима; јер ево гроб је готов за тебе“.

Брат, вративши се, пренесе поруку оживеломе. Овај одмах склопи очи своје, предаде дух у руке Божије, и би чесно положен у пештери у припремљени гроб. И сви се запрепашћени дивљаху овом преславном чуду, како речју блаженога оживе мртвац и поново умре по речи његовој; и прославише Бога од свег срца.

Ево другог чуда. У истом Печерском манастиру беху два брата, Јован и Теофил, који имађаху веома срдачну љубав један за другога; од саме младости своје они беху у свему једномислени и с подједнаком ревношћу служаху Богу. Они умолише блаженога Марка да њима двојици ископа заједнички гроб, и да их у њему сахране када им Господ нареди умрети. Након дугог времена старији брат Теофил отпутова некуда манастирским послом. Утом млађи Јован, дивно угодивши Богу, разболе се, и умре. И би положен у пештери у припремљени гроб. Кроз неколико пак дана Теофил се врати с пута, и чувши за смрт брата Јована, стаде силно туговати. И узевши са собом неколицину од братије, оде у пештеру, желећи да види на ком је месту положен покојник. Но угледавши да је он положен у заједничком гробу на горњем месту, Теофил стаде наговарати и силно роптати на Марка, говорећи: Зашто си ти положио њега на моме месту, када сам ја старији од њега? – А смирени пештерник клањаше му се говорећи: Опрости ми, брате, сагреших. – Затим, обративши се покојнику, рече: Брате, устани и уступи то место твом старијем брату, а сам легни на доње место.

И тог тренутка, на реч блаженога мртвац устаде и леже на доње место. Сви који беху дошли с Теофилом видеше ово чудо, и спопаде их силан страх и ужас. А брат који је роптао на блаженога Марка, паде пред ноге његове, молећи за опроштај и говорећи: Оче, ја сагреших покренувши брата с места; молим те, нареди му да поново легне на пређашње место. – Но блажени му одговори: Сам Господ уради тако да тело овога покојника показа колику љубав он има према теби и после смрти, потчињавајући се твоме старешинству и прелазећи са горњег места у припремљеном вам заједничком гробу. Господ уради тако, да би прекратио непријатељство које је настало

међу нама због твог роптања, и да ти не би гајио злобу према мени. Васкрсавати пак мртве – дело је Божије, а ја сам човек грешан, и зато не могу сам од себе без разлога рећи овоме покојнику: устани и поново легни на горње место. Нареди му ти, неће ли послушати тебе. А знај и ово: не би требало да ти више изађеш из ове пештере, да би одмах наследио своје старешинство, и овога часа био погребен овде. Али, пошто ти још ниси готов за одлазак из овог света, иди, постарај се око спасења своје душе, и након мало дана бићеш донесен овамо.

Чувши ово, Теофил се веома снужди и уплаши, држећи да ће се одмах срушити и умрети, нити се надаше да ће жив стићи до манастира. Но с муком дошавши к себи, он се врати у своју келију, обузет неутешним плачем. Тада он раздаде све своје ствари, а себи остави само кошуљу и мантију. И сваки дан очекиваше он смртни час, и нико не могаше зауставити његов горки плач. А који покушаваху да га утеше, они га само на веће ридање подстицаху. И не могаху га тих дана никако приморати да ишти од хране окуси; сузе му његове беху хлеб дан и ноћ. Јер када је наступао дан, он лице своје сузама умиваше, и говораше: Не знам да ли ћу дочекати вече. – А када је наступала ноћ, он опет сузама замрачиваше светлост очију својих, и говораше: Ко зна да ли ћу дочекати сутрашњи дан! Јер многи, уставши јутром од сна, не дочекаше вече, нити други сан осим смрти; и многи, заспавши увече, не устадоше са своје постеље. А како се ја могу надати да ћу остати жив, када сам обавештен да за кратко време имам умрети?

И непрестано плачући и постећи се, он се стално мољаше Господу да му Господ по неизмерном милосрђу свом подари време покајања. Радећи тако у току много година, он толико сасуши тело своје, да су му се кости могле избројати; и од многога плача он изгуби очни вид.

Међутим, преподобни отац наш Марко, провидевши час одласка свог ка Господу, позва Теофила и рече му: Опрости ми, брате, што ти зададох тако тешку и дуготрајну бригу и муку, и моли Бога за мене, јер ево ја већ одлазим из овога света. А ја, будем ли стекао слободу пред Господом, нећу заборавити да молим за тебе Господа, да нас Он обојицу удостоји гледати

пресвето лице Његово, и тамо угледати један другога и боравити заједно са преподобним оцима нашим, Антонијем и Теодосијем Печерским. – Теофил му кроз плач одговори: Зашто ме, оче, остављаш? Или ме узми са собом, или ми овде подај прогледање. Знам ја да сам због грехова својих имао у пештери пасти мртав пред тобом онога часа када ти васкрсе мртвага брата. Али ради светих молитава твојих Господ ме поштеди, очекујући моје покајање. И сада ти ми можеш подарити оно што од тебе молим: или да с тобом отидем ка Господу, или да прогледам.

На то му преподобни Марко одговори: Брате, не тугуј што си Господа ради ослепио телесним очима, јер си духовним очима прогледао на истинити разум, и мени је мило што сам ја виновник таквог ослепљења твог. Ја ти предсказах смрт, са жељом да користим души твојој и да твоје телесно високоумље приведем у смирење: јер срце смирено и скрушено (а не оно које се хвали старешинством) Бог неће одбацити ([Псал.50:19](#)). Стога није ти потребно да видиш ову краткотрајну светлост, него ишти од Господа да угледаш славу Његову у вечној светлости. И немој желети смрт: јер она ће доћи, макар ти и не хтео. Но ево ти знака о твојој одласку из овога света: на три дана пред смрт прогледаћеш, и тако ћеш отићи ка Господу, и тамо ћеш угледати светлост непролазну и славу неисказану.

Оставивши такво пророчанство о кончини Теофила, преподобни отац наш Марко и сам заврши о Господу свој времени живот на земљи, и пређе у живот вечни на небу, да са самим Началником васкрсења Исусом и са свима светим пророцима вечито блаженствује, он који је заповедао мртвима и пророковао. Чудотворне пак мошти његове положене су у пештери, где он сам себи ископа гроб, и не престају давати исцељења свима који с вером прибегавају чесној раки његовој. Ту леже и вериге које преподобни ношаше на себи, и крст бакарни из којег он пијаше воду и који он толико освети својим устима да и он постаде чудотворан. Јер који год са вером и постом приступи и пије свету воду из тога часног крста, добија чудесно исцељење, сигурније него од свуколиких лековитих вода.

Блажени пак Теофил удвостручи своје риданье, горко плачући и због растанка са оцем и наставником својим, преподобним Марком, и због кончине своје коју он очекиваше сваки дан. Спomiњући се пророчанства блаженог пештерника он роњаше потоке суза, које се у њега само умножаваху од тога. Блажени Теофил имађаше овакав обичај: када биваше на молитви и наилажаху му сузе, он подметаше суд, и плакаше над њим, и кроз много година он га до врха напуни сузама. Затим му се поврати очњи вид, сагласно обећању преподобног Марка. По томе он познаде да му је близу крај. Стога се он поче усрдно молити Богу, да Му сузе његове буду пријатне, и подигавши руке к небу, говораше овако: Владатељу човекољупче, Господе Исусе Христе, Боже мој! Ти нећеш смрти грешника него чекаш њихово обраћење. Ти знаш немоћи наше, Царе пресвети, Утешитељу благи, здравље болесних, спасење грешних, укрепљење оних који малаксавају, подизање оних који падају, Теби се молим у овај час: покажи милост Своју на мени недостојном, прими проливање горких суза мојих, излиј на мене неисцрпиво море милосрђа Твога, да не настрадам на ваздушним митарствима⁸⁰³ и да не паднем под власт кнеза таме, ради молитава великих угодника Твојих, преподобних отаца наших, Антонија и Теодосија Печерских, и свих светих који су Ти отпамтивека угодили.

Када блажени Теофил изговори ову молитву, ангео Господњи стаде преда њ у облику дивнога младића и рече: Добро се молиш, Теофиле; но зашто се хвалиш количином сабраних тобом суза у суду? – И ангео му показа свој суд, далеко већи од његовог, пун дивног миомира, као од мира скупоценог, и рече: Ево твојих суза које си од срца ронио у молитвама својим Богу, и отирао их руком или марамицом или хаљином, или пак које су из очију твојих пале на земљу. Ја сам их сабрао све у овај суд и сачувао по наређењу Владике мог и Творца. И сада сам послан да ти јавим радост, да с веселошћу отидеш к Рекавшему: Блажени који плачу, јер ће се утешити (Мт. 5, 4). – Пошто то изговори и остави суд, ангео постаде невидљив.

Блажени Теофил, призвавши игумана, исприча му о јављењу Ангела и о његовим речима; затим му показа и оба суда, пуна суза: један свој, а други ангелски који је мирисао дивније од свих мириса, и моли игумана да их по његовом престављењу излију на његово тело.

У трећи дан по своме прогледању блажени Теофил отиде ка Господу да созерцава Тросунчано Божанство. А чесно тело његово положише у пештери поред милог му брата, блаженог Јована, близу преподобнога Марка. И помазаше га из суда ангелског, од чега се сва пештера испуни дивнога миомира. После тога излише на њега и сузе из другог суда, да би онај који је на земљи сејао сузама, пожњео на небу радошћу. Ту радост он и доби молитвеним посредовањем преподобног наставника свог Марка пештерника и чудотворца, а благодаћу Бога сваке утехе, коме, у Тројици слављеноме, приличи свака слава, сада и увек и кроза све векове. Амин.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ТАДЕЈА

ПРЕПОДОБНИ отац наш Тадеј беше најпре роб. А кад би ослобођен ропства, он ступи у Студитски манастир, и постаде ученик светог Теодора Студита Исповедника. Замонашен, он вођаше врло богоугодан живот: његови постови и бдења беху строги и многи; послушност неизмерна; уздржање превелико; ништа није имао осим одеће на себи. Зато беше и вољен и уважаван од свију.

Једном преподобни Тадеј оде са преподобним Теодором Студитом, својим игуманом и учитељем, у палату цара иконоборца. Пламтећи богочежњивом ревношћу, преподобни Тадеј изобличи иконоборног цара пред целим Сенатом. Цар наложи да се донесе света икона Спаситељева, и положи на земљу. И нареди цар блаженоме Тадеју да свету икону ногама изгази. Овај то нипошто не хте урадити. Тада цар заповеди, те четири веома снажна човека силом дохватише преподобног Тадеја и поставише га на свету икону, иако се он опирао свом снагом. Тада му цар мучитељ рече: Ето, ти ногама газиш икону Христа твога, и што нам се више противиш? Сад већ треба да постанеш наш једномишљеник. – На то исповедник Христов одговори цару: Проклети безбожни тиранине и гаде! ја ово не учиних по својој вољи, него је ово дело твоје насилничке злоће и неправедног суда. А ја се свим бићем молитвено клањам светој икони Христа Бога мог, и целивам је, и свим срцем волим умрети за њу.

Посрамљен овим речима, бездушни тиранин нареди да неустрашивог исповедника бију моткама док не умре. И бише преподобнога дуго и нечовечно; и када сви помислише да је већ умро, изнесе га из палате, и као мртвог вукоше преко трга и по блатњавим улицама, па бацише под градски бедем, у близини једне чесме. Неко од православних хришћана нађе га тамо где још дише, и оми га од блата. После тога блажени Тадеј поживе још три дана, па отиде ка Господу.⁸⁰⁴

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ВЕНИЈАМИНА

ПРЕПОДОБНИ отац наш Венијамин подвизавао се на Нитријској гори у Египту. Упокојио се 392. године.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ АТИНОДОРА

ОВАЈ Божји човек био ученик преподобног Пахомија Великог.⁸⁰⁵ Упокојио се у миру.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ГЕОРГИЈА, епископа Никомидијског

САВРЕМЕНИК великог патријарха светог Фотија,⁸⁰⁶ делио са њим животне недаће. Познат као писац канона и тропара. Упокојио се у деветом веку.

СПОМЕН СВИХ ХРИШЋАНА

ХРИШЋАНИ који скончаше од глади, од жеђи, од мача, од мраза. Сабор њихов вршио се у храму Пресвете Богородице у Халкопратијама, у Цариграду, где је лежао кивот са појасом Пречисте Владичице.

**СПОМЕН ОСВЕЋЕЊА ХРАМА СВЕТИХ 40.
МУЧЕНИКА близу Бронзаних врата у Цариграду**

30. Децембар

ЖИТИЈЕ СВЕТЕ МУЧЕНИЦЕ АНИСИЈЕ

ЗА ЦАРОВАЊА незнабожног цара Максимијана⁸⁰⁷ живљаше у славном граду Солуну једна девојчица по имену Анисија, ћерка богатих хришћанских родитеља, који је васпитаваху у страху Божјем, те она брже растијаше врлинама него годинама, јер родитељи је храњаху више истинама вере неголи млеком. Када јој прођоше детиње године и Анисија израсте у прекрасну девојчицу, родитељи је врло брижљиво учашу свој књижној мудрости. Умно обдарена, Анисија брзо и лако схваташе све, и показиваше на делу достојне плодове учења. Испуњена Духа Божија, она имађаше ваистину ангелску нарав, и лице јој се сијаше изванредном красотом. У то време она ретко излажаше из куће, и кријући младалачку красоту у одаји својој, она често с тугом говораше себи: „О, варљиви животе младих, јер или саблажњаваш или се саблажњаваш! Добра је старост, али, авај мени, туга ме обузима због дужине времена која ме дели од небеског“. – И Анисија никада не престајаше призивати у помоћ Христа, преклањајући колена и квасећи земљу сузама.

Када Анисијини родитељи отидоше ка Господу, она постаде наследница очевог имања, и стаде размишљати шта да ради са тим богатствима. Јер пред њом беху велике ризнице злата и сребра, пространа имања, огромна стада стоке, безбројно мноштво робова и робиња, скупоцене свилене и златоткане хаљине, златан намештај, украшен разноврсним бисерјем и драгим камењем који је сијао величанственом лепотом. Гледајући све то, света Анисија говораше: Како се спасти усред толиких богатстава земаљских? Како размрскати главу старе змије, ђавола, и савладати његову силу? Знам дакле шта ћу урадити: противу змије употребићу змијско лукавство. Као што се сваке године она обнавља свлачећи са себе своју стару кожу, тако ћу се и ја избавити од својих богатстава. Јер богатства силно шкоде онима који их употребљавају на зло, и неизлечивим отровом убијају оне који их сабирају, а тврдице и недарежљиве окивају својим оковима и мрежама. Стицање имања подстиче на гњев и гомила богатства путем обмане и

лажне мере; скупоцене хаљине уче охолом ходу и увлаче у грех; златне гривне и огрлице гордељиво подижу главу, јер желе да их људи виде и хвале. Стога ћу ја поступити с богатствима овако: постаћу им природна господарица пре но што она неприродно загосподаре мноме. А постаћу им заиста господарица трошећи их на добро, а уједно с тим уклањајући се и од искушења која богатства изазивају. Ја ћу им наћи јаку стражу: даћу их као у ризницу у куће удовица, сирочади и ништих. И веран је мој јемац – Господ, који ће ми узвратити не двоструко само него стоструко, додајући ми притом живот вечни. Дакле, раздаћу све, да бих све добила у целости, сто пута умножено, и раздавши све, узећу крст Христов. А када раздам све, мени ће лако бити поћи за Христом. Оставићу земаљско на земљи, да бих узаживела с ангелима на небу. Боље је избећи пагубан и нечист живот, и узажелети живот непролазан и подвиге духовне. Променићу временско за вечно: сву вредност приписаћу браку бесмртном, проводићу живот у целомудрију, и сачуваћу за Саздатеља тело моје чистим. Сад је време трговања, обавимо куповину. Гоњења и злопаћења нека ми издејствују славу на небесима. Мучитељи и муке нека ме приведу рајским утехама, а ране и тамнице нека ме уведу у дворе Христове, јер не само људи добијају награде, него се и жене удостојавају венаца.

Тако света девојка говораше себи, и са сузама се мољаше: Господе Исусе Христе, Светлости моја, Изворе бесмрћа, Корену нетрулежности, Ти си се на неискazan начин зачео у девичанској утроби, и по рођењу Свом сачувао си Пречисту Матер Твоју девичанством! Господе благи, учини да и ја уђем у ред девственица и не будем одлучена од двора Твојих! Уврсти и мене међу мудре девојке, и удостој ме да са неугасивим светилником сретнем Тебе, да бих постала учесница славе Твоје завршивши беспрекорно подвиг свој!

Пошто се тако помоли Господу, света Анисија одмах продаде све, али не по цени колико је стварно вредело, и не на онакав начин на какав обично бива на пијацама при продавању и куповању. Јер она говораше купцу само ово: Знај, ове ствари које продајем припадају ништима и убогима. Стога одреди

праведну цену, да би тиме ти и себи стекао неку награду, јер праведан је Господ, и љуби правду, и узвраћа по правди.

Пошто распродаде сву имовину, света Анисија стаде добијени новац раздавати ништима и страдалцима по тамницама. Обилазећи све тамнице, она не само даваше сужњима све што је потребно, него их и лично својим рукама служаше, нарочито оне који после силних мучења и задобијених рана не беху у стању да се сами услуже. Такве она и лечаше, превијајући им ране и мажући им мелеме. Она тешаше тужне и уцвељене; посећиваше оне који болесни лежаху, и помагаше их. Она хоћаше по трговима и улицама, и даваше обилну помоћ свима ништима, и болеснима, и онима што на ђубриштима лежаху. Притом она говораше себи: Нећу тражити себи утехе и насладе у богатствима, која на дан Суда неће вредети ни колико кап воде.

Када света Анисија потроши све до последње паре, не оставивши себи ништа, она се затвори у једној соби, и трудом руку својих зарађиваше храну телу своме, и у зноју лица свога јеђаше хлеб свој, држећи се речи светог апостола: Ко неће да ради, нека и не једе (2. Сол.3:10), јер хришћани треба да се хране од труда руку својих. Подвизавајући се у молитвама и посту, Анисија живљаше као бестелесна. Навикавши на подвиге и оскудан живот, она дане провођаше у трудовима и читању божанствених књига, а ноћи у псалмопојању и молитвама. Земља јој беше постеља; уместо меке постеље она имађаше једну рогожу, уместо топлих покривача – старе подеране хаљине. А спаваше она врло мало, јер говораше себи: Опасно је спавати када непријатељ мој бди.

При томе света подвижница проливаше обилне сузе, и уздаси њени беху многобројнији од речи што излажаху из уста њених. А беше она толико обузета божанском љубављу да када преклањаше колена на молитву, њој изгледаше да припада к ногама Спаситељевим, и целива их, и косом својом отире прах с ногу Господњих. Та мисао рађаше у њој изворе суза, слично оној која сузама обли ногу Господу, и косом од главе своје отре (Лк. 7, 36–50). У ње беше једна непрестана жеља: да се разреши од

тела и да живи са Христом (ср. Флб.4:23). И молећи се, она бијаше прси своје и говораше:

„Свемогући Господе Боже, Оче Јединородног Сина Твог Исуса Христа, Господа и Бога и Спаса нашега, Ти седиш на престолу славе Своје! Теби служе хиљаде и хиљаде Архангела, и предстоји неизбројно мноштво послушних Ти Престола, Господстава, Начала и Власти; Тебе хвале Херувими и непрестано славослове Серафими,⁸⁰⁸ певајући Трисвету песму! Ти си духове који су устали против Тебе ринуо у бездане пакла, и змаја који је лишио себе благодати Твоје оковао нераздрешивим оковима, престо његов сурвао на земљу, одагнао га из небеске службе, лишио га блаженог живота, и срамну гордост његову крстом сатро! Из пречистог наручја Твог Ти си нам послао Бога Реч, предвечног Спаситеља душа наших, рођеног од Духа Светог и Марије, и Њиме потражио изгубљено, учврстио немоћно и исцелио сатрвено! Тебе призивам свим срцем својим ја, смирена и грешна слушкиња Твоја. Ти знаш помисли свакога човека; Ти си огањ, бачен у овај свет Јединородним Сином Твојим, запалио у моме срцу, и искру вере што је у мени претворио у буктињу љубави према Теби, дођи и спаси мене, недостојну слушкињу Твоју, јер Тебе желим, Тебе иштем, и к Теби се приљубљујем свом снагом својом.

„Господе Боже Сине, прими молитву моју, коју приносим Теби срцем скрушеним и духом смиреним. Не презри мене, о Исусе Христе, ради које си био на крст прикован, по образима бијен; ради које си жуч са оцтом испио, смрт горку окусио, у трећи дан из мртвих васкрсао, и на небо се узнео, и седиш с десне стране Оца: не посрами мене, и не одгурни мене из броја слушкиња Твојих, него ме удостоји хришћанске кончине на знамење светог крста Твог! Учини ме учесником страдања Твојих, да будем достојна јавити се пред лице Твоје! Сачувај ме верном Теби! – Прикуј страху твоме тело моје; од судова твојих уплаших се (Псал.118:120); одврати очи моје да не гледају ништавила (Псал.118:37), него их отвори, молим Те, да бих видела чудеса закона твога (Псал.118:18). Теби сам одана од утробе матере моје, Ти си Господ мој! Отац мој и мати моја оставише ме (Псал.26:10), а Ти си ме, Господе, примио.

Исправи путеве моје, да се не посрами слушкиња Твоја, него „чини са мноштво доброте“ ([Псал.85:17](#)), и испуни молбу моју, јер „Господе, пред тобом су све жеље моје, и уздисање моје није од тебе сакривено“ ([Псал.37:10](#)).

„И још се молим Теби, Боже, Оче, помози ми да се не обрете грех на мени, слушкињи Твојој: јер Теби приносим себе на жртву кроз смирење моје. Прими ме као жртву паљеницу оваца и телади и хиљаду угојених јагањаца. И удостој ме следовати Јагњету Твојме безазленом, Исусу Христу, са којим нека буде Теби, са Светим Духом слава и част и сила кроз све векове. Амин“.

Пошто се тако помоли Богу, света Анисија устаде са молитве и осени себе крсним знаком. Све то виде лукави враг рода људског, и не могаше подносити њен ангелски и небески живот. Јер он је гледаше где она већ духом борави на небу и свим срцем жели да пострада за Христа, и шкргуташе зубима на њу и покушаваше да њену собу затресе и сруши. Али видећи да је она одасвуд ограђена крсним знаком, он одбегаваше, прогоњен невидљивим батинама. Ипак, њему понекад успеваше да светитељки каткад убаци лењост и мрзовољу, али она одмах разараше његово лукавство, ограђујући себе непрестаном молитвом као бедемом. И враг истине јадиковаше и говораше себи:

„Тешко мени бедноме! Ја ангеле повукох за собом с неба, многе исполине покорих, а сада ме младићи и девојке исмевају, јер смрт љубе као живот, и овенчани њоме они хитају к небу и остављају овај свет пустим. Мене је тешила крв убијаних мученика, али њихова вера и подвизи и проповед изменише читаве градове и народе. Храмови се моји руше, прорицалишта занемљују, жртвеници се обарају, жреци моји који се раније весељаху сада су потиштени. На пропаст моју свуда се поставља крст, и царство моје већ пада: јер они који су радосни у мукама, страшни су у гробовима: они ме опаљују, бију и одасвуд прогоне; и оно што ја бежах измислио противу њих, то се сада окренуло против мене и задаје ми силну муку. Но ја ипак знам шта да урадим с њима: пронашао сам једно ново лукавство“.

И одмах враг смишља ово: желећи да славу светих мученика сахрани у прашину заборава, и да њихови подвизи остану незаписани, како потоња покољења не би имала из чега сазнати о њима, црни завидљивац удеси да хришћане убијају без суда и испитивања, и то не цареви и властодршци већ најпростији и најгори људи. Свезлобни враг није схватио да Бог захтева добру намеру а не речи.

Погубивши велико мноштво хришћана Максимијан, научен ђаволом, направи се тобож изнемогао. Напивши се довољно крви он, као крволочна звер која, када се добро наједе мяса и више јој се не једе, мирно пролази поред животиња, тако и овај безбожни мучитељ, пошто осети одвратност према убијању, направи се кротак, и овако говораше: Хришћани су недостојни да их убијају пред царевим очима. Каква је потреба испитивати их и судити их и записивати њихове речи и дела? Јер ти ће се записници читати и предавати из рода у род међу онима који буду држали хришћанску веру и спомен ће се њихов празновати кроз векове. Зашто да не издам наређење, да хришћане кољу као стоку, без саслушавања и вођења записника, да би смрт њихова остала непозната и спомен њихов био заглушен ћутањем?

Доневши такву одлуку, погани цар одмах разасла на све стране наређење: да сваки који жели, може убијати хришћане, без икакве бојазни, не бојећи се ни суда ни казне за убиство. – И стадоше убијати хришћане без броја свакодневно и у свима покрајинама и градовима и селима, на трговима, на путевима, и по кућама. Сваки који је срео и само распознао хришћанина, могао је одмах не говорећи ни речи ударити га чиме било, или га пробости ножем, или посећи мачем, или убити каменом, мотком, као скота. И испуњаваху се речи Светога Писма: Убијају нас за тебе сваки дан, поступају с нама као с овцама које су за клање (Псал. 43, 23; Рм.8:36).

У то опако и убитачно за хришћане време света Анисија, свом душом горећи од жеље да умре за Христа, изађе једном из свога стана са намером да иде у храм Господњи. А када она улажаше на такозвану Касантриотијску капију, разлеже се граја народа, јер тога дана незнабошци празноваху празник сунца и

приношаху своје погане жртве. Утом један царски војник, идући према светој Анисији, када је угледа онако лепу заустави је, и нахушкан самим ђаволом, рече јој: Стани, девојко, и кажи ми куда идеш. – А она, видећи његову бестидност и дрскост и држећи да је то вражје искушење, прекрсти се на његове очи. Међутим војник се не застиде целомудреног ћутања девојчиног, него сматрајући да га она тиме срамоти и понижава, дохвати је као вук овцу, па је љутито и бесно упита, ко је она и откуда иде. А она, јагње Христово, желећи да се кротким одговором избави из свирепих руку његових, рече му: Слушкиња сам Христова, и идем у цркву. – Но бестидни војник, подстицан бесом који беше у њему, узврати јој: Нећу те пустити да идеш тамо, него ћу те одвести к жртвенику где приносе жртве боговима нашим, јер данас ми празнујемо бога сунца.

Говорећи то он покуша да јој силом скине мараму с главе, да би јој потпуно открио лице. Но она се јуначки противљаше, не допуштајући му да јој скине мараму с главе. И одгурнувши га, она му плуну у лице, и рече: Нека ти, ђаволе, запрети Господ мој Исус Христос!

Тада војник, сав бесан, и не подnoseћи име Христово, извуче мач, удари њиме свету Анисију испод ребара и прободје је скроз. Света девица паде на земљу, и заједно са крвљу која се лијаше из ње предаде своју свету душу у руке Христа Бога свог, којег љубљаше и за кога свим срцем у све дане живота свога умрети жељаше. А пролазници видевши то окружише је мртву и у крви: и једни оплакиваху њену младост и љуту смрт, а друга роптаху на безбожнога цара који издаде неправедан закон да се убијају невини људи. Неки пак хришћани узеше чесне мошти њене, чесно их спремише и погребоше на две стадије далеко од Касантриотијске капије, с леве стране народнога пута. Доцније над чесним моштима свете Анисије би подигнут молитвени дом.

Ово се догоди за владавине на земљи цара Максимијана, док над нама царује у бесконачне векове Господ наш Исус Христос, коме са Оцем и Светим Духом част и слава, сада и увек и кроза све векове. Амин.

СПОМЕН СВЕТОГ АПОСТОЛА ТИМОНА

СВЕТИ Тимон беше један од седам ђакона (Д. А.6:5) и од Седамдесет апостола. Постављен за епископа Батрског у Арабији, он проповедаше Еванђеље и претрпе многе муке од незнабожаца. Би бачен у огањ, но оста неповређен. Најзад сконча распет на крсту и пресели се у царство Христово.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНЕ МАТЕРЕ НАШЕ ТЕОДОРЕ КЕСАРИЈСКЕ

ПРЕПОДОБНА Теодора подвизавала се у обитељи свете Ане. Живела за царовања Лава Исавријанца и сина му Константина.⁸⁰⁹ Била рода знатног и славног: отац јој Теофил био патриције; мајка јој се звала Теодора. Пошто много година није имала деце, мајка јој Теодора скрушено и усрдно молила се Богу, нарочито Пресветој Богородици, да јој подари чедо. И нероткиња Теодора заче и роди ову кћер – Теодору. Када кћер одрасте, мајка је одведе цркви свете Ане, као посвећену Богу од рођења, и предаде је манастиру свете Ане, званом Ригидион. Ту она стаде живети под мудрим руководством побожне игуманије, и изучи божанствене књиге. Међутим богобојажљив и богоугодан живот младе искушенице беше страшна мука за пакосног ђавола. Зато он убаци цару Лаву иконоборцу мисао у главу, да Теодору уда за једног од својих дворјана. И Теодора би силом отргнута од сестринства, и доведена у Цариград. Но на сам дан свадбе Скити ударише на престоницу; настаде страшна забуна; цар одмах упути војску да бране престоницу од варвара; упути и самог младожењу. У првом сукобу младожења погину. Осетивши се слободна, Теодора искористи свеопшту забуну, па не приметно од свадбених гостију извуче се, оде на морску обалу, седе на лађу и радосна отпутова у свој манастир, свесрдно благодарећи Богу на промишљању о њој. А када потом један царски великодостојник; пошто се беше чуло да је Теодора у манастиру, дође по њу у манастир, он је затече већ као монахињу, и не хте је дирати него је остави на миру.

Као монахиња, преподобна Теодора силно испости своје тело, да су јој се кости виделе кроз кожу. Храна јој беше парче хлеба, и то сваког другог или трећег дана, и ништа друго. Сва јој одећа беше једна сура власеница од козје длаке. Постеља јој беше: груба простирка од козје длаке, пребачена преко оштрог камења, те и кад је спавала, спавање јој је било кратко и мучно, а често је по читаве ноћи проводила у бдењу, без сна. Не задовољавајући се тим подвизима, преподобна мати Теодора

ношаше на телу железне вериге. Од тих верига она доби ране по телу; из тих рана се шираше смрад.

Подвизавајући се тако много година, преподобна мати наша Теодора блисташе сваком врлином. И таква, она пређе у нестарив и блажени живот на небесима.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНЕ МАТЕРЕ НАШЕ ТЕОДОРЕ ЦАРИГРАДСКЕ

ХРИСТОЧЕЖЊИВА монахиња и самопрегорна послушница светог Василија Новог.⁸¹⁰ По смрти јавила се Григорију, ученику светог Василија Новог, и описала му свих двадесет митарстава, кроз која је душа њена прошла после разлучења од тела, док није помоћу молитава светог Василија ушла у вечни покој. Преставила се 30. децембра 940. године.⁸¹¹

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА ФИЛЕТЕРА

ЈЕДНОМ када Диоклецијан допутова у Никомидију, неки незнабошци га обавестише о једном хришћанину. Цар одмах посла по њега; и овај би доведен пред цара на суд. Када га цар угледа, би силно поражен; јер светитељ беше висок растом и веома леп; коса и брада му беху дивне златасте боје, са прекрасним пресијавањем. Задивљен, цар га назва богом а не човеком. И упита га цар: Кажи нам, одакле си, и како ти је име, и каквог си рода? – Светитељ одговори: Родио сам се и васпитао овде у Никомидији, син сам епархов, по вери сам хришћанин, и живим са хришћанима; име ми је Филетер.

Призвавши Филетера ближе к себи, цар му поче ласкаво и благо говорити, желећи да га одвоји од вере Христове; а усто стаде изговарати и хуле на Господа нашет Исуса Христа. Чувши то, светитељ одступи мало од богохулника, па подиже очи к небу и рече: „Нека се запуше, нека се запуше уста онога који се усуђује хулити Христа мога, па био то цар или ко други!“

И тог часа настаде земљотрес и страшна грмљавина, да се цар и сви око њега препадоше. После тога Филетер би бачен у страховито усијану пећ. Но он се помоли Богу, и огањ се угаси, и пећ се потпуно распаде, и јунак Христов изиђе неповређен. Под утицајем овога чуда, а имајући у виду и Филетереву лепоту и високо порекло, цар му дарова слободу, и да иде и живи где хоће.

Када се после Диоклецијана у Никомидији зацари његов зет Максимијан,⁸¹² свети Филетер би опет оптужен код цара. Изведен пред цара, он исповеди Христа истинитог Бога, и Творца и Промислитеља. Због тога га најпре тако много тукоше моткама, да војници – извршиоци казне сами падаху на земљу полумртви од изнемоглости и преморености, а мученик, крепљен Господом Христом, држаше се тако јуначки, да је изгледало да страда туђе тело а не његово. После тога свети мученик би обешен и тако дуго и бездушно струган, да они који га стругаху попадаше од умора на земљу. Затим мученика бацише зверовима да га растргну, али зверови полегаше крај

његових ногу као кротке овце. Иза тога мученика силом уведоше у идолиште, да би га тамо приморали да се поклони идолима. Али мученик узнесе молитву Богу, и идоли попадаше на земљу и разбише се. Напослетку цар издаде наређење: да се мученику одсече глава мачем. Али када слуга замахну мачем, њему се тог тренутка осуши рука. То што снађе и другог извршиоца овог царевог наређења: јер чим он подиже руку са мачем изнад светитељеве главе да му је одсече, њему се одузе рука.

После тога свети мученик би бачен у тамницу и окован у ланце. Потом би опет изведен на суд. И пошто свети јунак не показа ни најмање воље да се покори цару и одрекне Христа, цар га осуди на прогонство у Проконис,⁸¹³ куда он и би упућен окован у ланце. На путу он учини не мало чудеса: ђаволе изгоњаше, губаве очишћаваше, и од сваке друге болести исцељиваше; једном речју својом пообара идоле; само додирну руком велелепни идолски храм, и он се сруши до темеља. Сва та чудеса, а нарочито ово последње, многе расположише за веру у Христа, међу којима и шесторицу војника са њиховим старешином, који светог исповедника спровођаху у прогонство.

Када мученик и стража која га је спроводила стигоше у Сигријански крај,⁸¹⁴ где светитељ такође сатвори многа чудеса, тамошњи људи казаше да се у близини налази неки човек по имену Евиот,⁸¹⁵ хришћанин, који је претрпео многа и жестока страдања за Христа од кнеза, али је остао неповређен и чини велика чудеса. Када то чу свети Филетер, он одлучи да иде да се види с Евиотом. У то време блаженом Евиоту јави се Ангео Господњи и рече: Изиђи из своје келије и иди до тог и тог места у сусрет светом Филетеру, састрадалцу твом“.

Евиот одмах изађе из келије и стаде силазити с горе на којој обитавахе. Међутим Филетер, по казивању једнога сељака, крену ка Евиоту, и поче се пењати на Сигријанску гору заједно са старешином и шесторицом војника, који већ беху поверовали и крстили се, и нису желели да се одвајају од светог Филетера. Прешавши нешто пута, они сретоше блаженог Евиота који силажаше к њима, и поздрављајући један другог они се испунише радости. Веселећи се духовно, они се попеше сви на гору у обиталиште светог Евиота, и провелише тамо заједно

седам дана. И блажени Филетер заспа сном, који је давно с љубављу желео: престави се ка премилом му Христу Богу, предавши у руке Његове дух свој.⁸¹⁶ Блажени Евиот сахрани га у месту свога боравишта. А након једанаест дана, скончаше и старешина оружане пратње и шесторица војника, и сви они бише погребени близу моштију светог мученика.

СПОМЕН СВЕТИХ ШЕСТ ВОЈНИКА И ЊИХОВОГ СТАРЕШИНЕ

ПРЕКО светог мученика Филетера поверовали у Христа;
скончали у миру.⁸¹⁷

ЖИТИЈЕ И СТРАДАЊЕ СВЕТОГ ПРЕПОДОБНОМУЧЕНИКА ГЕДЕОНА НОВОГ

СВЕТИ Гедеон родио се у селу Капурни, у Димитриадској епархији, од побожних но веома сиромашних родитеља, оца Авгириноса и мајке Кираце, и на светом крштењу доби име Никон. Сиромашни родитељи, имајући велику породицу, дадоше Никона своме блиском рођаку да га одгаји и васпита, у месту Велестини, где се тај њихов рођак бавио трговином, а где и они већ живљаху. Паметан и окретан, дечак Никон се допаде богатом и утицајном Турчину Алину, који силом оте Никона, одведе својој кући и потурчи, давши му муслиманско име.

Након два месеца, под утицајем благодати Божје, дечак Никон се освести и увиде да се из дечје лакомислености одрекао Христа. Кајање му запали душу, и он измени и начин живота и свој изглед: постаде невесео и утучен, и немаран на послу. Но уједно с тим он кришом горко плакаше, и донесе одлуку да бежи из тог мрског му дома.

Улучивши згодну прилику, Никон побеже и сакри се код својих родитеља. Знајући да ће га Турчин тражити и гонити, родитељи саветоваху своме сину да бежи у Свету Гору. Алин заиста удари у потеру за Никоном, и овај бежећи од њега, три године луташе из места у место. Најзад стиже у Свету Гору. Тамо, у манастиру Каракалу он нађе себи духовника, и исповеди му свој пад. Духовник му даде потребан духовни лек, па га потом присаједини опет Православној Цркви.

Након извесног времена Никон би за своју ревност у подвизима удостојен монашког пострига, и доби име Гедеон. Старци, видећи Гедеонову беспрекорну послушност у свему и његово неуморно ревновање у врлинама, изабраше га за еклесиарха. Проходећи ово ново послушање, Гедеон поче додавати труд труду. При томе он удвостручи пост, бдење, молитву и метанија. На тај начин он у току тридесет пет година потпуно очисти срце своје и испуни га безмерном љубављу према Господу Христу. Једном када преподобни Гедеон читаше књигу о страдањима светих мученика, који за своје подвиге

добише од Бога мученичке венце и царство небеско, у његовој се души роди пламена жеља да пострада за премилог Господа Христа, и тако крвљу својом омије себе од страшног греха свог – некадашњег одречења од хришћанске вере. Од тада ова се жеља његова из дама у дан све више и све јаче распламћиваше у срцу његовом, и доведе га дотле, да он донесе одлуку да ту жељу своју приведе у дело. Али претходно он ту намеру своју откри старцима свете обитељи своје, молећи их да га они благословом и молитвама својим укрепе на тај подвиг.

Старци, знајући Гедеона као мужа савршена и утврђена у врлинама, дадоше му свој благослов и обећаше му да ће молити подвигостројитеља Господа Христа да га укрепи у страдањима.

Гедеон се онда опрости са блаженим старцима, са којима проживе тридесет пет година у манастиру Каракалу, и отпутова у место Велестину где се и Христа одрекао беше. Чим стиже у тај град, он оде у суд, ступи пред судије, и исповеди пред њима своју веру у Христа, а Мухамеда прокле као лажног пророка. Међутим судије му ударише неколико батина, па га отераше из суднице. И то се понови неколико пута.

Тада Гедеон, жељан мучеништва, оде у друга места. Али свуда му се дешавало што и у Велестини: добио је батине и био избациван из суднице. Видећи у томе непристанак Божји, преподобни Гедеон се врати у Свету Гору.

У Светој Гори блажени проведе годину дана, али немаше мира у души, јер га сагореваше жеља да пострада за Господа. Зато опет узе благослов од стараца, и поново оде у Велестину. Тамо изађе пред судије у судници, исповеди Исуса Христа као Јединог Истинитог Бога, а прокле муслиманску веру. Но и овога пута њега избише, па из суднице истераше.

Тада преподобни оде у друго место, ступи пред управљача тога места, изјави да је хришћанин, а муслиманску веру изружи и прокле. Управљач, чувши хулу на своју веру, уплаши се и одмах написа поглавару те области Вели-паши, који живљаше у Тракији, у месту Турнови, да неки хришћанин дрско вређа и хули њихову веру. Паша посла два војника да му доведу тог хулника. Када блаженог Гедеона доведоше, Вели-паша сазва из околних

места угледне грађане, и изведе Гедеона на суд. Но блажени Гедеон и ту неустрашиво исповеди своју хришћанску веру, а муслиманску изврже руглу и прокле је. Судије покушаше најпре милом и разним обећањима, па затим силом и претњама да придобију мученика. Но он све то с презрењем одби. Тада судије, да би посрамили мученика, обријаше му главу, метнуше му наказну капетину на главу, посадише га наопако на магарца, па водише кроз све улице града Турнове. Но свети преподобномученик се радоваше тој порузи за Христа. После му секиром одсекоше све прсте на рукама и ногама, као негда светом мученику Јакову Персијанцу,⁸¹⁸ па најзад га бацише у нужник, где душу своју свету предаде Богу, тридесетог децембра 1818. године.

Чудотворне мошти светог преподобномученика почивају у цркви Светих Апостола у Турнови, а један део моштију налази се у манастиру Каракалу. Молитвама светог преподобномученика Гедеона, Христe Боже, помилуј и спаси нас. Амин.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ЛАВА АРХІМАНДРИТА

ПРЕПОДОБНИ отац Лав архимандрит светим подвижима
угоди Богу, и сконча у миру.

31. Децембар

ЖИТИЈЕ ПРЕПОДОБНЕ МАТЕРЕ НАШЕ МЕЛАНИЈЕ РИМЉАНКЕ

ДОБАР род се рађа на добром дрвету. Света грана извија се из светог корена. То ми видимо на примеру свете Меланије, која произађе од благочестивих хришћанских родитеља, у Риму. Отац јој и деда беху у броју најглавнијих сенатора. Када одрасте, Меланија свом душом жељаше да своје девичанство сачува беспрекорним, и о томе често свим срцем мољаше своје родитеље. Али пошто им она беше јединица и немаху другога наследника безбројних имања својих и богатстава, то је они у њених четрнаест година удадоше, против њене воље, за високородног и знатног младића Апинијана, коме беше седамнаест година.

Пошто се венчаше и живљаху у чесноме браку, Меланија не промени своју мисао и жељу: да чува, иако већ не девичанство, оно бар чистоту. Стога она на све могуће начине покушаваше да приволи на то свога супруга, често му са сузама говорећи: О, како би блажени били ми, када бисмо младост нашу заједно провели у чистоти, служећи Богу без телесне везе, што сам ја свагда желела и желим! Тада бисмо један друго подстицали на прекрасан богоугодни живот. А ако те сладострашће, тако својствено младости, спречава у томе и ти не можеш да савладаш телесну пожуду, онда остави мене и не ометај ми жељу.

Ево, као откуп свој ја ти дајем сва моја богатства, робове и робиње, ризнице злата и сребра, и друга безбројна имања. Све то нека буде твоје, само да будем слободна од телесних веза.

А Апинијан нити беше одлучно против тога, нити потпуно пристајаше на то, већ јој нежно говораше: То засада не може бити, док не добијемо наследника за наша имања. А кад нам се такав наследник роди, онда ћу се и ја придружити твојој доброј намери, јер није лепо да жена престиже мужа у добром делу и стремљењу к Богу. Причекајмо док нам Бог не да плод нашег супруштва, па ћемо онда заједно изабрати начин живота који ти желиш.

Меланија пристаде на овај предлог свога мужа. И Бог им даде женско чедо. Чим Меланија роди ћерчицу, она одмах даде за њу Богу завет девства, као отплаћујући свој дуг: јер је желела да ћер њена сачува оно што она сама није могла сачувати, пошто су је силом удали.

Затим, припремајући се на друкчије живљење, Меланија стаде јаче обучавати себе уздржању и умртвљавању тела: она се пошћаше, телу не угађаше ни у чему, лепе хаљине и скупоцене наките женске не ношаше, у купатило не одлажаше. А када јој муж или родитељи предлагаху да оде у купатило, она не обнаживаше своје тело, већ само лице умиваше, и излазећи запрећиваше робинјама да то никоме не говоре и даваше им поклоне да би ћутале. Од мужа пак она захтеваше да испуни своје обећање, и говораше му: Ето, ми сада имамо наследницу нашег имања. Зато, да живимо без телесних веза, као што си ми обећао. – Али је он не хте послушати.

Видећи да је муж њен неусаветљив, Меланија намисли да тајно бежи у непознату земљу, оставивши оца и мајку, мужа и чедо, и сва богатства: тако силно беше она обузета чежњом за Богом и љубављу за чистим животом. И она би ово одмах учинила, да је не задржаше савети неких благоразумних људи, који је подсетише на следећу апостолску реч: „Ожењенима заповедам, не ја него Господ, да се жена од мужа не раздваја“; и још: „Шта знаш, жено, да ако мужа спасеш?“ (1. Кор. 7, 10. 16).

И тако, задржана надом на спасење мужа, Меланија одустаде од намеравааног бегства. Али јој беше тешко вршити брачну дужност. На телу пак она ношаше грубу власеницу, и скидала је само онда када је знала да ће са мужем бити насамо, да он не би дознао за такво њено живљење. Међутим, то на неки начин сазнаде сестра њенога оца, и стаде исмевати ту власену одећу, а и Меланији подсмевати се због тога и укоравати је. Меланија је са сузама мољаше да то никоме не прича.

Ускоро после тога Меланија затрудне по други пут, и већ се приближаваше време да роди. Утом наступи спомен светог мученика Лаврентија,⁸¹⁹ и Меланија сву ноћ проведе без сна, молећи се с метанијима и певајући псалме. При томе она се

стараше да савлада природне порођајне муке. Свану, но она не престаде са тешком молитвом. Страшне порођајне муке постајаху све страшније и страшније, а Меланија и надаље стајаше на молитви и прављаше метанија. Најзад изнеможе од свуноћног молитвеног труда и од порођајних болова, и у тешким мукама роди мушко дете, које чим би крштено отиде из овог света у небеску отаџбину.

После овог порођаја Меланија се тешко разболе, и беше на умору. А муж њен, стојећи поред њеног кревета, једва сам остаде у животу од туге за њом и од сажаљења. У своме великом болу он похита у цркву, где се с великим ридањем и метанијама мољаше Богу, просећи од Њега исцељење својој драгој супрузи. А Меланија, видећи да је прилика згодна да свога мужа приволи на своју намеру, посла му, док се он још налажаше у цркви, оваку поруку: „Ако хоћеш да и ја и ти будемо живи, дај реч пред Богом да ме се више дотаћи нећеш и да ћемо до краја живота нашег обоје живети у чистоти“. – Муж љубећи Меланију неисказано, и њено здравље претпостављајући своме, покори се њеној вољи и завета се у цркви пред Богом да ће убудуће живети с њом без телесних веза.

Када се преносилац поруке врати и ово исприча Меланији, она се обрадова и поче јој бивати лакше. Јер телесна болест уступи место духовној радости, и Меланија прослави Свевишњег који јој поможе, испунивши јој преко болести заветну жељу срца њеног.

Када Меланија устаде с болесничког одра, њена кћи, дивни изданак девства, обећана Богу, отиде к Богу. Њена смрт још више орасположи Апинијана на држање чистоте, нарочито када му Меланија говораше: Видиш ли да нас сам Бог призива на чисто живљење. Јер да је Њему било по вољи продужење нашег телесног супружанства, – Он не би узео децу нашу од нас.

И тако Апинијан и Меланија, после телесног природног супружанства, ступише у духовно натприродно супружанство, и подстицаху један другог на врлине, подвизавајући се у посту, молитви, трудовима, умртвљивању тела. Они се договорише да

сва имања своја подаре Христу преко убогих, а да се сами потпуно одрекну света и замонаше. Но Меланијини родитељи беху одлучно противу тога. И једне ноћи, када Апинијан и Меланија много туговаху због тога и саветоваху се како да се извуку из замршених мрежа овога света, њих изненада посети одозго Божанска благодат: они осетише необично диван миомир који долажаше с неба, миомир који никакав ум постигнути не може нити језик описати, и они се испунише такве духовне радости, да потпуно заборавише сву муку своју.

Од тога времена њих још јаче обузе чежња за небеским благом, а омрзну им свет и све што је у свету, и они решише да оставе све и тајно побегну некуда и замонаше се. Али Божји промисао им припреми друкчији пут ка остварењу жељеног циља.

Наиме, за кратко време умре Меланијин отац, и Апинијан и Меланија постадоше слободни за своје потхвате. Али, пошто они имађаху многа богатства, која су била обећали дати Христу, то се они не моглоше одмах одвојити од света и постојбине своје. Њима беше потребно извесно време да та многобројна богатства раздаду ништима. У том циљу они се повукоше на једно своје имање у предграђу Рима, и тамо живљаху чувајући своју чистоту свесрдно и строго. А у време када овај блажени пар изабра себи такво необично и богоугодно живљење, Апинијану отпочињаше двадесет четврта година а Меланија навршаваше двадесету.⁸²⁰ Заиста је велико чудо да у тим годинама, у којима обично младост гори огњем телесних страсти, овај свети пар, водећи заједно надприродан живот, остајаше неопален, као Младићи у пећи Вавилонској.

А све се то зби под руководством блажене Меланије. Јер она, као мудра слушкиња Господња, будно и строго пажаше и на себе и на мужа, тако да она беше своме мужу учитељица, наставница и предводителка на путу Господњем. Проводећи такав чудесан живот, они продаваху имања своја и нештедимице их раздаваху потребитима.

У то време Бог им посла једно искушење. Апинијавов брат Север, видећи такав живот овог блаженога пара, поче их ниподаштавати и ниушта не сматрати, и одузимати им нека

имања. А када он виде да му се они не противе и не хају због одузете имовине, он поче пружати руке и на друга имања њихова, сва их присвајајући себи. Апинијан пак и Меланија, трпљаху то незлобиво, положивши наду на Бога. Њих жалосћаше само једно: што имања, намењена Христу, одлазе у руке завидљива човека, те ће се мање убогима дати. Али Господ који штити слуге своје и избавља их из руку неправедника, диже против Севера царицу Верину.⁸²¹ Она чу за богоугодни живот Апинијана и Меланије; и дознавши да им Север отима имања, дозвола их к себи и указа им велико поштовање. Царица се дивљаше убогој одећи њиховој и толиком смирењу њиховом, па загрливши Меланију рече јој: Блажена си ти што си изабрала такав живот! – При томе царица говораше да ће се осветити за њих Северу. Но Меланија и Апинијан је молише да не прибегава освети, него само да усаветује Севера, да им више не чини неправде. И они рекоше: Нама је боље да нас вређају неголи да ми кога вређамо, јер нам Свето Еванђеље наређује да окренемо и други образ ономе који нас удари по једноме (Мт. 5, 39). Ми ти благодаримо, господарице, што хоћеш да нас милостиво заштитиш, али не иштемо освету Северу. Напротив, ми молимо да се њему не чини никакво зло због нас. За нас је доста, ако он од сада престане да нам чини зло и да отима оно што је не наше него Христово и Христових слугу, сиротана и удовица, ништих и убогих.

Још они молише царицу, да могу слободно без икаквих сметњи продавати своја велика имања, која су представљала градове и села не само у Италији, него и у Сицилији, у Шпанији, у Галији и у Британији. Јер Меланијини родитељи беху толико богати, да сем цара не беше нико богатији од њих. Царица испуни молбу Апинијана и Меланије, и би им допуштено да слободно и несметамо продају сва своја имања, ма где се она налазила. У Меланије се јави жеља да царевој сестри да неке скупоцене дарове, али она не хте ништа узети од понуђених јој дарова, сматрајући за богохулство узети ишта од ствари подарених Христу. – После тога Апинијан и Меланија бише са

великом чешћу испраћени из царских палата на место свога боравка.

Огромност њиховог богатства, које они подарише Христу, види се и из тога што у то време нико не беше у стању купити њихову кућу у Риму по стварној цени. Тек после пожара који варвари при најезди својој изазваше у тој кући, и тиме је оштетише, она би продата по нижој цени, и сав новац добијен за њу раздат сиротињи. Може се са сигурношћу рећи, да Апинијан и Меланија показаше веће усрђе к Богу него Јов: јер Јов благодараше Бога када не по својој вољи изгуби богатство, а ови се добровољно одрекоше толиких богатстава и пригрлише сиромаштво. Спочетка им такав живот беше потужан и помучан, али им касније постаде лак и пун сваке духовне радости: јер је јарам Христов благ и бреме Његово лако (Мт. 11, 30).

Међутим ђаво покушаваше да благочестиве супруге саблазни среброљубљем. Тако, када им једном донесоше кући огромне количине злата за продата имања, ђаво им стаде убацивати у душу неку љубав према злату. Али Меланија, осетивши лукавство древне змије, тог часа јој размрска главу, сматрајући злато као блато, и нештедимице га трошећи на сиротињу. А причаше блажена Меланија о себи ово:

„Бејаше у мене једно имање са палатом на високом и веома лепом месту; оно надмашаше сва друга имања наша. С једне стране његове простираше се море, и са планине се видело како лађе плове по њему и како рибари лове рибе. А са друге стране – високо дрвеће, засејана поља, баште и изврсни виногради; на једном месту тамо беху раскошна купатила, на другом водни извори; са свих страна се разлегало певање разних птица; тамо се, у нарочито ограђеним шумама, налажаше сваковрсно звериње, и лов је бивао увек богат. И враг ми убациваше у душу помисао да то дивно имање, због његових изузетних предности, не продајем него да сачувам за себе, да бих живела на њему. Али благодаћу Божјом ја осетих и распознах да је то вражија замка, И окренувши ум свој к рајским насељима одмах продадох то имање, и добијени новац предадох Христу моме“.

Када благочестиви супрузи продадоше своја имања што имађаху у Италији, њихови прилози као велике реке потекоше у све крајеве земље: јер они шиљаху богате милостиње на све стране: у Месопотамију, у Сирију, у Египат, у Палестину, црквама и манастирима мушким и женским, гостопримницама и болницама, сиротанима и удовицама, сужњима и затвореницима, и на откупљивање заробљеника и робља. И Запад и Исток испунише се даровима њихових дарежљивих руку. Понекад они куповаху читава острва, мирна и осамљена; на њима манастире осниваху, и издржавање монасима осигураваху. Они свуда свете цркве украшаваху златом и сребром, златотканим одежама свештеничким, и огромне новце даваху на благољепије црквено.

Затим, оставивши нека своја имања у Италији непродата, они заједно са мајком блажене Меланије, која беше још жива, седоше на лађу и отпловише у Сицилију: једно, да тамошња имања своја продаду, а друго – да посете блаженог епископа Павлина, свога духовнога оца.

Ускоро после њиховог одласка из Рима, нападоше на Рим варвари,⁸²² и опустошише мачем и огњем сву околину града и сву Италијанску земљу. Свети супрузи, Меланија и Апинијан, добро учинише што помоћу Божјом продадоше своја имања пре ове беде. Јер оно што је имало пропасти напразно, без икакве накнаде од Бога, то се претвори за њих у стоструку награду у вечном животу. Усто они сачуваше читавим и своје времено здравље, изишавши из Италије, као Лот из Содоме, пре страхотног опустошења њеног од стране варвара. Задржавши се неко време у Сицилији, и на путу к њој видевши се са светим Павлином, епископом Нолским,⁸²³ они успешно обавише своје послове око тамошњих имања својих, па лађом кренуше за Либију и Картагину.

За време њихове пловидбе по мору, настаде силна бура која се продужи много дана. На лађи се већ поче оскудевати у пијаћој води, а веслача и послуге беше врло много, и сви они трпљаху страшну жеђ. Света пак Меланија, схвативши да њихов пут у Либију није Господу по вољи, нареди да једра окрену пут ветра, уздајући се у Господа да ће Он упутити лађу куда хоће. И

тако, ношени ветром они пристадоше уз неко острво. А кратко време пре тога на то острво нападоше варвари, опљачкаше га, и много људи и жена одведоше у ропство; преосталим пак житељима тога острва поручише да, ако желе, могу откупити своје робље, иначе ће сви заробљеници бити погубљени. Острвљани се нађоше у великој тузи и невољи, пошто је мало ко био у стању да откупи своје сроднике. У то време пристаде уз острво лађа, на којој беху Меланија и Апинијан. Епископ тога острва, чувши да је уз њихово острво пристала лађа из Рима, дође да проси помоћ за откуп заробљеника. И доби више него што се надао: јер Меланија и Апинијан, сажаливши се на њих, дадоше онолико злата колико беше потребно да се откупе сви заробљеници.

Када отпловише од тога острва, дуну тих и погодан ветар, и они брзо стигоше у Картагину. Изишавши из лађе, они и тамо чињаху обилна дела милосрђа, дајући прилоге црквама и манастирима, и збрињавајући убоге и болесне. Творећи добра дела они се настанише недалеко од Картагене у граду који се звао Тагаста. Епископ у Тагасту беше Алимпије, пријатељ блаженог Августина, човек речит и учен, мудар саветодавац и наставник за све који долажаху к њему. Заволевши овога пастира, Апинијан и света Меланија богато украсише његову цркву, и много имања купише за њу. Осим тога они тамо подигоше и два манастира: један мушки – на осамдесет монаха, други женски – на сто тридесет монахиња; и осигураше издржавање тих манастира зиратном земљом и осталим. А света Меланија обучаваше себе све строжијем и строжијем посту и уздржању; спочетка јеђаше сваки други дан, затим сваки трећи, па онда остављаше себе без хране по сву седмицу, осим суботе и недеље. Бављаше се она некад преписивањем књига, пошто имађаше врло леп рукопис и писаше без погрешака, а некад прављаше одећу за убоге. Преписане књиге она продаваше, и добијени новац сиротињи раздаваше. Врло усрдно се она бављаше и читањем Светога Писма: јер када јој се руке замараху од рада или од преписивања, онда се она предаваше читању, и тако задаваше посао очима својим. А кад би јој се очи замориле од дугог читања, онда јој је слух њен

притицао у помоћ, јер је наређивала те су други читали а она је слушала. Она имађаше обичај, да сваке године трипут прочита цело Свето Писмо, Стари и Нови Завет, а најглавнија места знађаше напамет, и стално их навођаше. Спаваше она ноћу непуна два сата, и то не на постељи него на земљи на бедној крпи. И говораше: Треба свагда стражити, јер не знамо у који ће час доћи лупеж. Таквом подвижничком начину живота она обучавахе и своје девојке које јој прислуживаху. Но исто тако она и не мало младића приволе да живе чедним животом и чувају своје девство. И многе неверне душе она придоби за Христа и приведе к Богу.

Пошто проживеше седам година у Картагини, у блажене Меланије се јави жеља да види света места у Јерусалиму. И она севши на лађу са мајком и Апинијаном, који јој раније беше муж а сада већ духовни брат и саподвижник, кренуше на пут. Уз погодан ветар лађа благополучно стиже у Александрију. Ту они посетише светог Кирила, архиепископа Александријског.⁸²⁴ Добивши много духовне користи од разговора с њим, они опет наставише свој пут лађом и стигоше у свети град Јерусалим. Тамо они са великим умилењем и неисказаном радошћу срца обилажаху света места, која Господ наш и Пречиста Богоматер осветише својим свесветим стопама. Код Гроба Господњег блажена Меланија остајаше на молитви по сву ноћ од вечера. Ту она, – о! како топле молитве узношаше Христу Господу, плачући, метанишући, Гроб Господњи грлећи и слатко целивајући.

За време боравка свете Меланије и Апинијана у Јерусалиму, један верни пријатељ њихов продаде преостала имања њихова у Италији и посла им новац у Јерусалим. После потребног бављења у Јерусалиму, они решише да остваре још једну своју жељу: да отпутују у Египат, и посете тамошње оце пустињаке и послуже им својом имовином. И они кренуше на пут морем, а мајку своју веома стару и преморену оставише у светом граду, поручивши јој да им на Гори Маслинској сазида кућу за живљење.

У Египту блажена Меланија, са својим духовним братом Апинијаном, обилажаху пустињске оце и сабираху души својој

велику корист од богонадахнутих речи њихових. У исто време они тамо указаше потребитима велику помоћ милосрдном дарежљивошћу својом. Но при томе они наиђоше тамо на не мало таквих убоштвољубивих отаца, који нипошто нису хтели узети нуђену им милостињу, бежећи од злата као од змијине жаоке. Од таквих бејаше неки Ефистион; њега они много молише да прими неколико златника, али он одби. Обилазећи његову келију и разгледајући његову пустињачку имовину, блажена Меланија нађе само рогожу и крчаг, мало сувога хлеба, и корпу у којој беше со. Она кришом спусти злато у ту корпу и покри га сољу. А кад они отидоше од старца, од њега се не утаји Меланијин поступак: јер старац одмах нађе злато сакривено у соли, па потрча за њима громко вичући да стану и причекају га. А кад они стадоше, старац им показа злато које држаше у својој руци и рече им: Мени је непотребно ово, јер не знам нашто ћу га употребити; узмите своје себи. – Они му одговорише: Ако теби није потребно, онда га дај другима. – На то старац узврати: Коме је оно овде потребно, и ради чега? Ви видите да је место овде пусто. – Но пошто они не хтедоше да узму натраг своје злато од старца, овај га баци у реку, па се врати у келију.

После тога путници поново дођоше у Александрију; затим одоше у Нитрију,⁸²⁵ бише и код аве Памва, свуда обилазећи пустињачка обиталишта, као пчеле летећи по разним цветовима и сабирајући мед. После тога они се вратише у Јерусалим, обogaћени духовним благом које добише од светих пустињака. И као што се надаху, они затекоше кућу већ готову за њих на Маслинској Гори. И настанише се у њој.

Блажена Меланија онда затвори себе у тесној одаји, положивши овакав завет: да ни она никога не виђа, и да њу нико не виђа. Само је једном у недељи посећиваху њена мајка и њен духовни брат Апинијан. И у том добровољном затвору проведе она четрнаест година. За то време престави се мајка блажене Меланије, пуна добрих дела и добре наде. Тада Меланија, приредивши сва потребна богослужења, за преминулу мајку своју, поново се затвори у још теснијој и далеко мрачнијој одаји, и проведе годину дана у њој.

Слава о блаженој Меланији пронесе се свуда, и многи почеше долазити к њој ради духовне користи. Тада Меланија изађе из затвора на спасење другима. И основа манастир, сабравши преко деведесет девојака. К њој се стекоше и многе јавне грешнице; и оне, упућиване њоме на пут покајања, вођаху богоугодни живот. За свој манастир блажена Меланија изабра игуманију, а сама служаше свима као робиња, и стараше се о свима као мајка. Она поучаваше сестре разним врлинама, на првом месту – чистоти, потом љубави, без које ни једна врлина не може бити савршена, затим смирености, послушности, трпљењу и незлобивости. У том циљу она им исприча ову повест:

„К једном великом старцу дође једном неки младић са жељом да буде његов ученик. А старац, показујући од самог почетка какав треба да је ученик, нареди младићу да узме штап и снажно бије стуб који се налазио пред вратима, и да га устори и удара ногама. Младић, послушавши старца, удараше из све снаге бездахни стуб. Старац упита младића: Да ли ти се успротиви бијени стуб, и да ли се увреди? Побеже ли он са свога места, и полете ли на тебе? – Младић одговори: Не! – Старац тада рече: Хајде, биј га још јаче, и бијење пропраћуј најпогрднијим речима: вређај га, ружи, срамоти, грди, и на све могуће начине куди. – Када младић и то уради, старац га упита: Да ли се разгњеви на тебе стуб када си га вређао: да ли рече што против тебе? да ли узропта или те прекори? – Младић одговори: Не, оче! Јер како може узвраћати или разгњевити се стуб безосећајни и бездахни? – Старац онда рече: Ако можеш бити као тај стуб, да се не гњевиш на оне који те бију, да не бежиш од батина, да не противречиш онима који ти наређују.

Таким повешћу блажена поучаваше сестре трпљењу и незлобивости, и тај им пример беше од веома велике користи. Тако поучавајући сестре, света Меланија у исто време подиже у том манастиру дивну цркву, и постара се те црква би освећена светим моштима пророка Захарије, првомученика Стефана и Четрдесеторице мученика.

После ових догађаја, њен духовни брат а раније њен супруг по телу, блажени Апинијан, угодивши Господу, отиде к Њему већ

у монашком чину. Блажена Меланија га чесно погребе, па се и сама стаде припремати за одлазак очекујући да ће скоро умрети. Али промисао Божји продужи јој живот на спасење другима. По смрти Апинијановој она подиже још и мушки манастир, и утроши на њега већ последњу имовину своју, подаривши све на славу Божију. На тај начин она која давно духом пригрли сиромаштво, постаде и телом сиромашна.

У то време стиже Меланији писмо из Цариграда од стрица јој Волусијана Римљанина. Тај Волусијан, тада постављен за римског антипата,⁸²⁶ са нарочитом поруком би послат од западног цара у Цариград к цару. Дошавши на Исток, Волусијан веома жељаше да се види са својом братаницом, преподобном Меланијом. Због тога нарочито и посла к њој у Јерусалим, молећи је да дође у Цариград да се види с њим. Блажена пак Меланија испрва не хтедијаше да иде к стрицу, пошто се он држао идолопоклоничког незнабоштва. Али затим, по савету духовних отаца, она пође к њему, покренута надом да га обрати к Богу. На путу, у свима градовима где се светитељка заустављала, њој су указиване велике почести, јер Бог прославља оне који Њега прослављају. Њу сретаху архијереји и свештеници, старешине градске и народ, и сви је с љубављу примаху, као да с неба долази, јер целоме свету сијаше светлост њених врлина и светог живота. И у самој престоници она би примљена с великом чашћу од цара Теодосија Млађег, од његове супруге царице Евдокије, и од патријарха Прокла. Стрица пак свог Волусијана она затече болесним. Када је угледа, стриц се удиви њеној монашкој одећи и умртвљености тела, јер се лице њено беше осушило од дугих постова и трудова, и пређашња лепота њена увенула. И Волусијан ускликну: О, каква сада изгледаш, драга Меланија!

Но нашта дуго причати! Нешто лично преподобна Меланија, нешто свети Прокло,⁸²⁷ а највише богонадахнута беседа благочестиве слушкиње Христове и корисни савети њени учинише те се стриц њен одрече јелинског незнабожја и прими свето крштење. Удостојивши се Светих Тајни, он после не много дана предаде дух свој Богу, и би погребен рукама свете Меланије.

За време свог подужег бављења у Цариграду, преподобна Меланија обрати к правој вери многе из Несторијеве јереси, која тада силно смућиваше Цркву, а и многе православне сачува од отпадништва, јер јој Бог беше даровао таку благодатну мудрост, да јој не могаху ни најмање одолети превиспрене речи и замршени софизми несторијанаца. Преподобна изврсно знађаше Свето Писмо, све године живота свога читајући га и испуњујући се благодати Духа Светога. Од јутра до вечера с њом разговараху разни људи и питаху је о Православљу, и она даваше премудре одговоре, тако да се сва престоница дивљаше премудрости њеној.

Потом се блажена Меланија врати у Јерусалим, и приближавајући се кончини својој она се припремаше к добром изласку. А даде јој се од Бога дар исцељивања, и она исцељиваше многе болести. Од тих исцељења испричаћемо нека, и тиме дати доказ о благодати Божијој која се уселила у њу.

Царица Евдокија,⁸²⁸ која преподобну Меланију назва својом духовном мајком, допутова у Јерусалим, да се поклони светим местима и да посети своју духовну матер. Путем она ишчаши ногу, и нога је силно бољаше, тако да није могла ни крочити њоме. А када се света Меланија само дотаче њене ноге, нога јој одмах оздрави.

Једну младу жену мучаше ђаво, који јој тако затвори уста да их је било немогуће отворити; и она не беше у стању ни речи проговорити, нити хране окусити; и од дугог неједења више него од ђавољег мучења њој предстојаше смрт. Ту жену преподобна Меланија исцели молитвом и помазањем светим јелејем: из ње изиђе ђаво, уста јој се отворише на благодарење и славословљење Бога, и окусивши хране она оздрави.

Друга жена беше бременита, и дође време да се породи, али не могаше, пошто дете умре у утроби њеној. Кидана страшним боловима, она беше на самрти. И тој жени помогоше свете молитве преподобне Меланије: јер чим појас њен би положен на груди болесне жене, ова се одмах ослободи бремена: из ње изиђе мртво дете; и њој би лакше, и стаде говорити, а дотле не беше у стању ни речцу изговорити.

Провидевши свој одлазак к Богу, преподобна обиђе света места у Јерусалиму и околини, у Витлејему и Галилеји. А кад наступи празник Рођења Христовог, она беше на свуноћном бденију у пећини где се Господ родио, и тамо она каза једној од својих сестара, својој сродници, која се налажаше поред ње неодступно, да ово последњи пут она празнује с њима Рождество Христово. Због тога сродница светитељкина плака горко. Затим на дан светог првомученика Стефана, блажена Меланија би на свуноћном бденију у храму његовом. Тога дана у обитељи својој читајући сестрама о каменовању светог Првомученика, она им каза са своје стране да ово последњи пут она чита њима. Ова реч њена изазва велики плач код сестара, јер оне разумеше да ће светитељка ускоро отићи из овог света. А она их, по обичају свом, дуго тешаше богонадахнутим речима својим и поучаваше врлинама. Потом она уђе у цркву и помоли се говорећи:

„Господе Боже мој, Тебе изабрах и заволах од почетка; Тебе претпоставих браку, богатствима, слави и сластима овога света; Теби од рођења свог поверих тело и душу моју; Тебе ради предадох се уздржању и прилепише се кости моје кожи мојој; Ти си ме водио за десну руку моју и упућивао ме саветом Твојим; Ти и сада услиши глас мој, и нека сузе ове наврну потоке милосрђа Твог к мени, и Ти очисти све греховне прљавштине моје вољне и невољне. Даруј ми пут к Теби без икакве смутње и препреке, да ме ваздушни зли дуси не би задржали. Ти знаш, Бесмртни, смртну природу нашу. Ти знаш, Човекољупче, да нема човека без прљавштине: нема бића људског на коме враг не би могао пронаћи какву било грешност, макар један дан поживело на земљи. Но Ти, Владико, превидевши све грехе моје, постави ме чисту на суду Твоме“.

Тако се мољаше преподобна Меланија. И још не беше завршила молитву, она поче осећати болове у телу. Но премда она и изнемогаваше веома од болести, ипак не престајаше од свога труда, иђаше на прописана црквена богослужења, и од изјутра говораше сестрама многе поуке. Затим се она причести Пречистим и Божанским Тајнама из руку епископа Елевтеропољског,⁸²⁹ који дође са клиром да је посети. И

блажена стаде очекивати да смрт наступи. При томе она тешаше своју сродницу која горко ридаше због растанка са светитељком, а такође и свима сестрама говораше речи утехе, па опростивши се са свима последњим целивом, изговори ове последње речи: „Како Господ благоизволи, тако и би“.

Са тим речима она предаде дух свој у руке Божије, пошто претходно леже на прост одар, заклопи очи, и сама, као што треба, прекрсти руке на прсима својим. То би тридесет првог децембра 439. године.

На погреб преподобне матере наше Меланије стекоше се монаси и монахиње из свих манастира што беху у околини Светога Града, и сву ноћ певаху над њом псалме, па је онда чесно погребеше. А света душа њена оде у дворе Господа Христа, кога она заволе и коме усрдно служаше у све дане живота свога. И сада, учествујући са свима светима у слави Његовој, она и за нас грешне моли тамо Оца и Сина и Светога Духа, Једнога у Тројици Бога, коме слава вавек. Амин.

СПОМЕН СВЕТОГ ПРЕПОДОБНОМУЧЕНИКА ЗОТИКА СИРОТОХРАНИТЕЉА

ПРЕПОДОБНИ Зотик, рода знаменитог и славног, роди се у Риму. Од ране младости он се одаде науци, и изучи сву мудрост световну и духовну. Због тога цар Константин Велики⁸³⁰ узе Зотика на двор, да буде поред њега. Када овај благочестиви цар премести престоницу из Рима у Цариград, тада и блажени Зотик са другим великодостојницима пређе у Цариград, и доби од цара чин магистријана.⁸³¹ Но убрзо Зотик се одрече части и сујете овога света и прими свештенички чин. Дом преподобног Зотика беше отворен за све ниште и убоге; преподобни беше истински отац сирочади, удовица, болесника, невољника и путника.

У то време у граду се поче нагло ширити губа. Да би се сузбила ова пагубна зараза, цар издаде наредбу да се сваки губавац баци у море. Жалостиви Зотик, распаљен божанском љубављу, оде цару и рече му: Царе, дај мени, служи твоме, што више злата, да њиме купим бисерје и изврсно драго камење у част и славу моћи твоје, јер сам врло вичан и искусан у томе. Цар, волећи и ценећи Зотика, изађе у сусрет његовој молби. Добивши злато, овај богољубиви и човекољубиви слуга Божји изађе из двора препун радости. И стаде овако употребљавати то злато: од војника, извршилаца цареве наредбе о бацању губаваца у море, он откупљиваше те јаднике, одношаше их своје дому и неговаше. Затим с оне стране Босфора, наспрам Цариграда, он на једној гори подиже болнице за губаве, и тамо их смешташе и неговаше. На то он утроши сво злато које доби од цара Константина.

Међутим овај благочестиви цар умре и на царски престо ступи његов син Констанције,⁸³² који застрани у Аријеву јерес и гоњаше православне. Да би нашкодили великом ревнитељу Православља, светом Зотику, пакосни људи га оптужише цару јеретику како је он од покојног цара узео злато ради куповине драгог камења цару. Цар позва преподобног Зотика и упита га: Јеси ли купио бисерје и друго драго камење за злато, које ти је

ради тога из царских ризница дато? – Преподобни одговори: Царе, хајдмо лађом, и ја ћу ти показати такво богатство какво ти досада имао ниси.

Када њих двојица пређоше лађом на другу страну Босфора, преподобни поведе цара к болнима, и показујући му губаве и болесне рече: Ето, царе, живог бисерја и прекрасног драгог камења, које стекох трудом и новцем за спасење твоје.

Цар се разгњеви на светитеља и нареди да га вежу за дивље мазге, па мазге терају и гоне по пољима и путевима. И тако вучен по камењу, преподобни трпљаше силне муке: тело му се распадало по оштром камењу; а када се мазге сјурише са горе вукући преподобнога, њему се кости поломише и поиспадале; и он предаде душу своју у руке Господа свога.⁸³³ А на месту где светац издахну, изби извор чисте и слатке воде, и том се водом исцељиваху сваковрсне болести на прослављење угодника Божија, а у славу и част Једнога у Тројици Бога, од свих слављеног и обожаваног вавек. Амин.

СПОМЕН СВЕТОГ ОЦА НАШЕГ ТЕОФИЛАКТА, архиепископа Охридског

БЛАЖЕНИ Теофилакт је рођен на острву Еврипу, а васпитан у Цариграду код најзнаменитијих учитеља тога времена. Као клирик Велике Цркве изабран за епископа и послат, мимо своје воље, у Охрид, где је провео око 25 година (отприлике од 1082–1108). Хоматијан Охридски назива га „најмудријим архиепископом“. Човек огромне учености, светске и богословске, утанчаног византијског укуса, меланхоличан и осетљив, Теофилакт се осећао међу Словенима у Охриду као изгнаник међу варварима. Написао тумачења сва четири Еванђеља и других књига Новог Завета. То је најбоље дело те врсте после светог Златоуста, које се и дан данас чита са великом коришћу. Од осталих његових дела позната су још: Писма, и Живот светог Климента Охридског. У старости свети Теофилакт се повукао из Охрида у Солун, где је, како се мисли, и скончао свој земаљски живот и преселио се у блажену вечност небеску.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ГЕЛАСИЈА

ПОДВИЗАВАО се као пустињак у околини Никопоља. Ревностан поборник Православља; учествовао на Четвртом Васељенском Сабору. Одликовао се дубоким смирењем и кротошћу. Светим подвизима постигао бестрашће; Црква га назива „незаборавним царем над страстима“.

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИЦА ДЕСЕТ ДЕВОЈАКА НИКОМИДИЈСКИХ

ОЧИ им ископане и груди одсечене, – тако за Христа пострададе и венце небеске добиле.

СПОМЕН СВЕТЕ МУЧЕНИЦЕ ОЛИМПИОДОРЕ

ПОСТРАДАЛА за Господа – огњем спаљена.

СПОМЕН СВЕТЕ МУЧЕНИЦЕ НЕМИЈЕ

ПОСТРАДАЛА за Господа – мачем посечена.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА ВУСИРИЈА

ПОСТРАДАО за Господа – вретенима испробадан.

СПОМЕН СВЕТОГ МУЧЕНИКА ГАУДИЕНТИЈА

У СТРАШНИМ мукама за Господа пострадао, и на небо ка Господу узишао и неувенљиве венце примио.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ГАЈА

ОВАЈ „мудри угодник Христов“ богомудро се подвизавао, и у миру скончао.

СПОМЕН ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ ГЕОРГИЈА ЧУДОТВОРЦА

ПОЗНАТИ помесни светитељ Цркве Божије на Кипру. Познат под именом Махероменос. (Спомиње га Патмоски кодекс бр. 266, и Махерас у „Кипарској Хроници“).

Молитвама свих Светих Твојих, Господе Исусе Христе, Боже наш, помилуј нас. Амин.

На преп. Марију Египћанку

1/14. априла 1962. г.

Манастир Св. Ћелије

Васкрс

1962.

Манастир Св. Ћелије

Примечания

¹ - Ниневија је била главни град Асиријаца, са којима су Јевреји тада били у непријатељским односима. Ниневија се налазила на источној обали реке Тигра у Месопотамији. То је био најмногољуднији и најбогатији град у староме свету; ширио се на простору од око 90. километара.

² - Мат. 5, 7.

³ - Пафлагонија – област на северу Мале Азије, на истоку од Витиније.

⁴ - Амнија – живописно место на обалама реке истога имена.

⁵ - Ср. Јак. 2, 13.

⁶ - Измаилђхани – потомци Измаила: Арабљани, мухамеданци, који беху врло моћни у осмом столећу после Христа.

⁷ - Царица Ирина – супруга цара Лава IV Хазара, иконоборца; гоњена од цара због иконопоштовања. Ступила на престо са малолетним сином Константином 780. године. Њеним заузимањем одржан Седми Васељенски Сабор у Никеји 787. године.

⁸ - Титула „патриције“ припадала је првобитно деци сенатора, који се на латинском називали patres (= оци). Потом је тај назив даван свима лицима високог римског порекла. Но цар Константин Велики је ову титулу претворио у лично одликовање, које се давало највишим достојанственицима, али није прелазило по наследству.

⁹ - Лонгобарди – један од народа Германског племена.

¹⁰ - Спатарије – оружјеносац, телохранитељ.

¹¹ - Литра – византијска мера за тежину, износила 324. грама; у сребру она је вредела до 100. златних динара, а у злату до 1250. златних динара.

¹² - Ср. Псал. 144, 16.

¹³ - Свети Филарет поживе четири године после венчања своје унуке Марије за цара; венчање обављено 788. године.

Значи, свети Филарет се упокојио 792. год.

¹⁴ - Ефес – главни град Малоазијске области Асије, на реци Каистри, недалеко од Јегејског Мора, на западној обали Мале Азије; велики трговачки центар.

¹⁵ - Празнује се 4. септембра.

¹⁶ - Декије – римски цар, царовао од 249–251. године.

¹⁷ - Хиос – острво у Јегејском Мору.

¹⁸ - О Светом мученику Исидору Хијоском видети опширније под 14. мајом, када се слави његов свети спомен.

¹⁹ - Света Миропија пострадаола 251. године.

²⁰ - По некима то је Диоклитија у Зети (према Приморју), а по другима то је Диоклитија Хвостанска (у данашњој Метохији).

²¹ - Делови те првобитне цркве сачувани су и до данас, а о томе говори и натпис на једној старој фресци Светог Јоаникија која је сачувана на зиду те старе цркве.

²² - Најновије обнављање манастира Девича извршено је после његовог рушења за време II светског рата, и то почев од 1947. године до недавно, од стране садашњих девичких монахиња на челу са игуманијом Параскевом.

²³ - Њен живот описао је Еп. Николај Охридски и Жички у књизи „Блажена Стојна“, Београд 1924.

²⁴ - Душан се крунисао за Српског краља на Малу Госпојину 1331. године у Сврчину, а Јеленом се оженио и венчао јула месеца 1332. године. Касније, 1346. године, Душан се прогласио за цара Срба и Грка са престоницом у граду Скопљу.

²⁵ - Према дубровачким документима, то је требала бити Јелисавета, ћерка немачког краља Фридриха Лепог Аустријског.

²⁶ - Да је Свети цар Урош V био син јединац цара Душана и царице Јелене, и да осим њега они нису имали друге деце, види се јасно из царске повеље Душанове којом он потврђује прилоге и повластице манастиру Св. Николе у Добрушти, где се каже да је Урош њихов „јединородни син“.

²⁷ - Свети Теофилакт Охридски живео у 11. и 12. веку. Написао дивна тумачења на Еванђеља, користећи се ранијим

тумачењима Светих Отаца, особито Св. Јована Златоуста. Спомен Св. Теофилакта слави се 31. децембра.

²⁸ - Због њене чврсте привржености Православљу, блажену и христољубиву царицу Јелену (у нашем народу познату и под именом Роксанда) мрзили су латини (римокатолици) и називали је опаком женом, сигурно и зато што је она била препрека за њихове покушаје унијаћења православних Срба.

²⁹ - Тако пише о Душану стари историчар Мавро Орбин у својој историји „Краљевство Словена“ (изд. у српском преводу СКЗ, Београд 1968, стр. 34).

³⁰ - Патријарх Пајсије Јањевац био Српски патријарх од 1614. до 1647. године. Написао Житије и Службу Св. цара Уроша V (Старе Српске биографије XV и XVII века, превео Л. Мирковић, СКЗ Београд 1936, стр. 138).

³¹ - Симеон је владао у својој новој престоници Трикали у Тесалији до 1369. године. Њега је затим наследио његов син Јован Урош Немањић, који се ускоро замонаши као монах Јоасаф код Преподобног Атанасија на Метеорским стенама у Тесалији, где њих двојица затим подигну манастир Велики Метеор, посвећен Преображењу Господњем, који и до данас постоји и у којем се налазе свете мошти њих оба двојице. Спомен овог Светог Јоасафа Немањића и Преподобног Атанасија Метеорског слави се 20. априла.

³² - Кнез Војислав је био заратио са Дубровником и још неким на западу царевине, па је мирољубиви цар Урош посредовао и измирио завађене стране у Оногшту, данашњем Никшићу (августа 1362. г.), у чему је помогао и његов угледни дворјанин и верни сарадник, Св. кнез Лазар Хребељановић (о коме видети опширније под 15. јуном).

³³ - Овај Угарски краљ Лудвиг био је пре тога склопио мир са Млечанима да би лакше могао да пође у „крсташки“ рат „против шизматика у Рашкој“, то јест против православног цара Уроша и православних Срба. Но то му није успело.

³⁴ - Овај Урошев војвода Никола ускоро се затим замонашио и повукао у манастир, највероватније у сам Хиландар.

³⁵ - Св. патријарх Цариградски Калист (1350–54. и 1355–64. г.), празнује се 20. јуна.

³⁶ - Његово свето житије и ово пророштво видети под 13. јануаром.

³⁷ - Опширније о животу и делима Светог кнеза Лазара видети под 15. јуном.

³⁸ - Спомен Св. Јефрема, патријарха Српског, слави се 15. јуна.

³⁹ - Тело свете Јелисавете – Евгеније погребено је у њеном манастиру Матејчи код Куманова. Датум њеног блаженог престављења, 7. новембар 1376. године, забележен је у Романовом типичу у ман. Хиландару. Према томе њен би се свети помен требао вршити тога дана, али се она овде спомиње под данашњим датумом (о чему видети даље) заједно са својим сином Урошем.

⁴⁰ - Патријарх Пајсије Јањевац написао је Живот цара Уроша тек 1642. године, и он износи да је Вукашин убио цара Уроша. О томе говоре и млађи Српски летописи и родослови, из тога доба, или нешто мало старији од Пајсија. Међутим, најстарији текстови Српских летописа (Пећки рукопис из 16. века), као и извесни савремени записи у Дубровнику, говоре и сведоче да је цар Урош умро ускоро после Маричке битке, те према томе није био директно убијен од Вукашина. Али, његовој прераној кончини (умро је у својој 35-ој години) као намученог праведника, несумњиво је допринео немилосрдни Вукашин Мрњавчевић.

⁴¹ - Љ. Стојановић, Стари Српски родослови и летописи, Београд – Сремски Карловци 1927, стр. 131. и у „Гласнику СУД“, 53 (1883), стр. 13.

⁴² - Тамо, стр. 131.

⁴³ - Говорећи за себе како је једва пристао, и то по Божјем извољењу и умољаван много од других, да напише Житије и Службу Светом Урошу, патријарх Пајсије на крају Житија овако моли за опроштај: „Ако што буде било погрешно..., а ви, браћо, исправљајте, а не куните, Господа ради. Јер не писа Дух Свети, нити муж свети, но рука грешна и дух малаксао, у последња

времена невољна и насилна од безбожника. Сам Господ зна да једино из усрђа и љубави написах ово вашој љубави, да благодат Божја буде са свима вама и да будемо ми једно стадо и један пастир.“ (издање СКЗ, Београд 1936, стр. 151)

⁴⁴ - Овде у манастиру Јаску, ускоро по преносу моштију Св. Уроша, дошао је да се поклони Св. Урошу неки Турчин Мустафа из Сарајева, коме је нога била одузета. Свети Урош му је помогао и исцелио га, и зато му је Турчин из захвалности приложио дарове.

⁴⁵ - Света царица – монахиња Јелена – Јелисавета преставила се 7. новембра (1376. године), но спомиње се овде на данашњи дан заједно са својим сином Св. царем Урошем. У старом Дечанском поменику помињу се заједно „цар Урош и Јелена монахиња“.

⁴⁶ - Блажени Атанасије упокојио се око 1176. године. Његове мошти почивају у Антонијевој пештери.

⁴⁷ - У средњем Египту, на левој обали реке Нила.

⁴⁸ - То јест Тиваидску; она се налазила у јужном Египту, и била омиљено место древних подвижника.

⁴⁹ - У четвртном веку.

⁵⁰ - Ови свети оци празнују се 7. маја.

⁵¹ - Могуће је да је овај Св. Соломон Ефески исто лице са Св. Солохоном, архиепископом Ефеским, који се спомиње 1. децембра.

⁵² - Маркијан, источноримски цар, царовао од 450. до 457. године. Према томе, Јован се родио 454. године.

⁵³ - Колонија – град у Римској Јерменији.

⁵⁴ - Главни град Јерменије.

⁵⁵ - 1. Мојс. 3, 7. 10. 11.

⁵⁶ - Сравни: 2. Кор. 10, 5.

⁵⁷ - Зенон, грчки цар, царовао од 474. до 491. године; Анастасије – од 491. до 527. године.

⁵⁸ - Јустинијан Велики царовао од 527. до 565. године.

⁵⁹ - Реч је о постојећем у старини праву гоњених и осуђених да траже себи уточиште у црквама.

- ⁶⁰ - Јевтимије – патријарх Цариградски од 490–496. године.
- ⁶¹ - Лавра преподобног Саве Освећеног – на тринаест километара даљине од Јерусалима.
- ⁶² - Салустије – патријарх Јерусалимски од 486–494. године.
- ⁶³ - Киновија (грчка реч од: κοινός = општи, и (βίος = живот) – значи: општежиће, то јест општежићни манастир. У општежићним манастирима братија добијају: храну, одећу и све остало од манастира; а сви раде за манастир као за целину; сваки ради за све, и сви за свакога.
- ⁶⁴ - Патријарховао од 494. до 517. године.
- ⁶⁵ - Мт. 26, 38; Мк. 14, 34.
- ⁶⁶ - Скитопол – град на 620. стадија од Јерусалима; у то време врло напредан; град палми и маслина, називан Врата раја. Сада – бедно село усред неродне пустиње.
- ⁶⁷ - Јудејска пустиња, у којој се спасавао блажени Јован, делила се на неколико делова. Унутрашњи део њен крај северозападних обала Мртвога Мора звао се Рува.
- ⁶⁸ - Дан. 14, 39.
- ⁶⁹ - Аскалан – палестински град с пристаништем, на источној обали Средоземног Мора, на 520. стадија од Јерусалима.
- ⁷⁰ - Ава = отац; овај назив првенствено даван старешинама манастира, а и великим духовницима међу монасима.
- ⁷¹ - Преп. Сава Освећени престабио се 532. год.
- ⁷² - Ливиада – место на Истоку од Јордана.
- ⁷³ - Јерихон – један од најстаријих градова Палестине – удаљен шест сати хода од Јерусалима, на западној обали Јордана.
- ⁷⁴ - Спомен његов празнује се 29. септембра. – Лавра Сукијска основана преподобним Харитоном у првој половини IV века, у пустињи Јудејској.
- ⁷⁵ - Кападокија – најисточнија покрајина Мале Азије.
- ⁷⁶ - Север – патријарх Антиохијски од 512–518. године; један од умерених представника монофизитске јереси.
- ⁷⁷ - Преподобни Јован Ћутљиви упокојио се 558. године.

⁷⁸ - Литра – 450. грама.

⁷⁹ - Кнез Звенигородски – млађи син Великог кнеза Московског Димитрија Донског.

⁸⁰ - Године 1407.

⁸¹ - Безалкохолно пиће од преврелог хлеба или воћа.

⁸² - Максимијан Галерије – зет и сацар цара Диоклецијана у источној половини Римске царевине, и за тим његов прејемник од 305. до 311. године.

⁸³ - Илиопољ Финикијски на северу од Палестине, у Келесирији; у старини – главно место почитовања Финикијског бога Ваала, и средиште источног незнабоштва, но крајем четвртог века овај град постао расадник хришћанства. Касније пак овај град постепено рушен и разрушен.

⁸⁴ - И купатило са три прозора, израђена као символ Свете Тројице, и мермерни зид са изображењем крста, и траг стопе свете Варваре – све се то беше сачувало читаво до времена светог Симеона Метафраста, који, после светог Јована Дамаскина, описа страдања свете Варваре. У својој историји он каже овако: „До овога дана постоји тај извор који исцељује сваку болест христољубивих људи. Ако би ко усхтео да га упореди са водом Јордана, или са извором Силоамским, или са Витездом, не би се огрешио о истину, јер и овим извором многа чудеса чини сила Христова“.

⁸⁵ - То јест Три Ипостаси или Лица Једног, у Тројици, слављеног Бога.

⁸⁶ - Види: Псал. 50, 13. 14.

⁸⁷ - Види: Мт. 10, 21; Мк. 13, 12; Лк. 21, 16.

⁸⁸ - Пострадаше 306. године.

⁸⁹ - Тако, свети равноапостолни кнез Владимир узе себи за жену принцезу Ану, сестру грчких царева Василија и Константина. Његов унук, син Јарослава, велики кнез Всеволод, који је кнезовао у Кијеву после старијег брата Изјаслава Јарославича, такође је имао за жену кћер грчког цара Константина Мономаха, из ког брака се роди Владимир Мономах, касније велики кнез Кијевски.

⁹⁰ - Михајловски Златоверхи манастир, по древном предању, основан у првим годинама хришћанства у Русији од првог митрополита Кијевског и целе Русије Михаила, који је крстио Кијевљане у Дњепру, и то на самом месту на коме је стајао главни идол Перун. Но по првим летописним казивањима, он је основан 1108. године великим кнезом Кијевоким Свјатополком Изјаславичем.

⁹¹ - Теодосије Сафанович – учитељ и проповедник Кијевски; од 1665. године игуман Златоверхог Михајловског манастира.

⁹² - Свјатополк Изјаславич – унук Јарослава Мудрог и праунук светог равноапостолног кнеза Владимира, кнезовао од 1093–1114. год.

⁹³ - Алексије I Комнен, Византијски цар, царовао од 1081–1118. год.

⁹⁴ - Мошти свете великомученице Варваре и до данас почивају тамо, само 1847. године положене у позлаћени раскошни кивот од сребра.

⁹⁵ - Најезда Батија била 1240. године.

⁹⁶ - Петар Могила – митрополит Кијевски од 1631–1646. године; водио велику борбу са римокатолицима и унијатима.

⁹⁷ - Силвестар Косов – митрополит Кијевски од 1647–1657. год.

⁹⁸ - Митрополитовао од 1663. године; познати борац за Православље; страдао много од Пољака.

⁹⁹ - Батурин – град у Черњиговској губернији.

¹⁰⁰ - Макарије – патријарх Антиохијски од 1648–1672. године.

¹⁰¹ - Архиепископовао од 1647–1693. године познат својом полемиком са Језуитима, и другим делима, а исто тако и својом проповедничком делатношћу.

¹⁰² - У књизи: „Труды праздничны“.

¹⁰³ - Осим тога, делић моштију свете великомученице Варваре – прст – чува се у Москви, у цркви посвећеној светој великомученици Варвари, на Варварки. Исто тако и у Светој Гори налазе се неки делови моштију свете Варваре.

¹⁰⁴ - Дамаск – главни, најбогатији град Сирије; један од најстаријих градова на свету; налази се на североистоку од Палестине, на реци Баради, у дивној и плодној равници, у источном подножју Анти-Ливана.

¹⁰⁵ - Свети Јован Дамаскин родио се око 672. године. Наследни назив његов беше Мансур.

¹⁰⁶ - 1. Мојс. 41, 37.

¹⁰⁷ - Данил. 2, 48.

¹⁰⁸ - Отац светог Јована Дамаскина, Сергије Мансур, обављао је код Дамаског калифе Абд – Алмалика (685–705), у ствари, дужност главног логотета, тојест благајника државне благајне.

¹⁰⁹ - Стигар – град на Халкидичком полуострву; у њему се родио грчки философ Аристотел (IV век пре Христа), стога и назван Стагирит. А сином Аристона овде је назван грчки философ Платон (IV век пре Христа).

¹¹⁰ - Питагора – знаменити грчки философ, у шестом веку пре Христа; Диофан – Александријски математичар, у четвртом веку пре Христа.

¹¹¹ - Еуклид – математичар, у трећем веку пре Христа.

¹¹² - Највишу власт на двору свети Јован Дамаскин доби при калифу Велиди (705–715. године), коме он беше најближи саветник и министар. Но примивши на себе обавезе новог звања, он никада не заборављаше своју врховну дужност: служити Господу Христу, и свагда се старати бити веран истини Христовој и користан светој Цркви. У то време у Сирији су делали разни јеретици: несторијанци, монофизити, монотелити, павликијани; сврх свега, у то време је мухамеданство господарило у Сирији. Свети Дамаскин је у таквој средини, као главни посао свога живота, чинио ово: излагао је тачно учење Цркве, и бранио га, изобличавајући при томе лажна јеретичка учења, која су ма на који начин унакажавала апостолско предање, чувано светим животом Васељенске Цркве. Даровит и богомудар, но у исто време необично трудољубив и светог живота, он је богонадахнуто и писао и говорио, и био

неустрашив у свима борбама са непријатељима Христове Истине. – Тада је написао и апологију против мухамеданства.

¹¹³ - Лав Исавријанац царовао у Византији од 716–741. године.

¹¹⁴ - Свети Јован Дамаскин написао дело у заштиту светих икона и послао га у Цариград. Између осталог он тамо пише и ово: „Свестан своје недостојности, нема сумње ја бих требао да ћутим и да само оплакујем грехе своје пред Богом. Али видећи да жестока олуја узнемирава Цркву Божију, сматрам да сада није време ћутању. Бојим се Бога више него земаљског господара; но власт господарева је тако велика, да лако може повући народ“. – У том спису свети Јован ништа увредљиво није рекао односно цара Лава. На молбу својих пријатеља, блажени Јован је написао још, једну за другом, две посланице у заштиту светих икона. Ове посланице су жудно читане у Цариграду и по другим местима: оне су подржавале немоћне у Православљу, а јаке у вери крепиле на још јачу веру.

¹¹⁵ - Саученик и друг и пријатељ блаженог Јована Козма, доцније епископ Мајумски, један од највећих песника Православне Цркве. Спомен се његов празнује 12. октобра.

¹¹⁶ - По Уставу светог Саве Освећеног сваки је новајлија био повераван на испитивање, надзор и руководство старцу, искусном у духовном животу. Тако су поступили и с Јованом, без обзира на то што су, његов благочестив живот и огромна ученост били познати целоме Истоку.

¹¹⁷ - 4. Мојс. 20, 11.

¹¹⁸ - 2. Цар. 23, 15.

¹¹⁹ - Јн. 4, 14.

¹²⁰ - 2. Мојс. 15, 1–21.

¹²¹ - Орфеј – певач, херој грчких митова: сила његовог гласа и певања била је тако велика, да је под његовим утицајем дрвеће играло, камење скакало, дивље звери се укроћавале.

¹²² - Псал. 44, 2.

¹²³ - Први ирмос првога гласа у Осмогласнику. Октоих = Осмогласник је један од првих песничких радова светог Јована Дамаскина. По речима патријарха Јерусалимског Јована, свети

Дамаскин, непоколебљиви исповедник и страдалник за молитвено поштовање светих икона, одушевљен чудесним исцељењем своје одсечене десне руке, испевао је ову торжествену песму: „Твоја победоносна десница богодолично се прослави у сили“, која је у духу победне, благодарне Мојсијеве песме по прелазу Израилјаца преко Црвеног Мора. За овом низале су се друге песме, из којих је састављен Осмогласник. Појава Осмогласника изазвала је промену у целокупном саставу богослужења. Још за живота светог Дамаскина Осмогласник његов био је примљен на целом Истоку, а кроз неко време прешао је и на Запад. Доцније су у Осмогласник ушле песме и неких каснијих песника црквених; но у главном је он дело светог Дамаскина. Својим Осмогласником свети Дамаскин је учинио и ову богомудру ствар: из разноврсних мелодија које су до тада биле у употреби, он је изабрао првенствено такве које молитвено и побожно делују на хришћане и њихово расположење. -Музички знаци Октоиха светог Дамаскина били су кукасти.

¹²⁴ - Касније ова дивна песма у част и славу Пресвете Богородице ушла је у састав литургије светог Василија Великог. – Међу многобројним песмама светог Јована Дамаскина нарочито се истичу песме у част Пресвете Богородице, под чијом се он нарочитом благодатном заштитом и налазио. Такви су, на пример, његови Канони: на Благовести, Успеније, Рождество Богородице; „Милосердија двери отверзи нам“, „Преславнаја Приснодјево, Мати Христа Бога, принеси нашу молитву Сину твојему“, Многаја множества мојих Богородице прегрјешениј“, „Все упованије моје на тја возлагају“, и друге. – Уопште, као црквени песник свети Дамаскин је изузетно велик и јединствен, и нема му такмаца; зато је и назван: „Златострујни“ = χρυσόρροος. Свети Дамаскин је саставио 64. Канона. Међу њима се истиче као изузетно богонадахнут и ненадмашно диван: Канон на Ускрс. По богомудрости и боголепоти овоме су приближни његови Канони: на Рождество Христово, на Богојављење, на Вазнесење Господње. – Свети Дамаскин је написао прекрасни тропар: „Пречистому твојему образу поклањајемсја, Благий“. Његови Антифони су ненадмашни по

дубини мисли и окриљености осећања. Уопште, свети Дамаскин је песник каквог није било у Цркви ни пре њега, ни после њега.

¹²⁵ - Свети Дамаскин се прославио не само својим песмама него и својим другим знаменитим богословским делима, која га стављају у ред великих, и највећих Отаца и Учитеља Цркве. Подвижник светог срца и светог ума, он је први међу светим Оцима изложио богословско учење Православне Цркве у складном систему. То је он учинио у своме знаменитом делу: „Изложење православне вере“. Ово је дело образац православне догматике заувек. – Уопште, све што је свети Дамаскин написао, од трајне је и непролазне вредности у Цркви Христовој и за Цркву Христову. Све је велико од њега, који је велики и као догматичар; и као полемичар, и као историчар, и као философ, и као беседник, и као песник. Дела су његова ова: Дијалектика, Књига о јересима, Свештене паралеле, Руководство, О правилном размишљању, О Светој Тројици, О лику Божјем у човеку, О природи човека, Три речи противу иконобораца, Апологија против мухамеданаца; и дела: против несторијанаца, против монофизита, против монотелита, против манихејаца. Свети Дамаскин је дао и кратка тумачења на Посланице светог апостола Павла. Писао је опширно о светом мученику Артемију. Драгоцене су његове проповеди на Преображење Господње, Рождество и Успеније Богородице, Реч о преминулима у вери, Поучење о осам злих помисли, итд. Најзад, свети Дамаскин је учинио драгоцену услугу Цркви односно богослужбеног поретка, јер је прегледао и допунио Устав Јерусалимски, састављен светим Савом Освећеним, и саставивши Месецослов = Календар.

¹²⁶ - Свети Јован Дамаскин престабио се око 776. године, у 104. год. свога живота, и био сахрањен у лаври Саве Освећеног поред раке светог оснивача Лавре. У време Византијског цара Андроника II Палеолога (1282–1328) свете мошти његове бише пренесене у Цариград.

¹²⁷ - У Асијској Фригији, у осмом веку.

¹²⁸ - У Фригијској области.

¹²⁹ - Теодосије II или Млађи, унук Теодосија Великог, Византијски цар, царовао од 408–450. године. Тако, рођење преподобног Саве Освећеног пада у 439. годину.

¹³⁰ - Кападокија – источна област Мале Азије. Кесарија – главни град Кападокије. Муталаска, сада Таласи, удаљено осам километара од Кесарије.

¹³¹ - 1. Цар. 1, 1....

¹³² - Александрија – приморски град у Африци на северној обали Египта; велики трговачки центар; бедем незнабожачке учености, а затим средиште хришћанске просвете.

¹³³ - Село Сканда, на пола километра даљине од Муталаске.

¹³⁴ - Сада манастир светог Јована Претече, у селу Зиндзедере, па једној стени.

¹³⁵ - Сравни: Псал. 83, 11.

¹³⁶ - 1. Кор. 15, 33.

¹³⁷ - Маркијан – Византијски цар од 450–457. године. – Свети Јувеналије патријарховао од 420–458. године.

¹³⁸ - Свети Пасарион – оснивач једног од Јерусалимских манастира, епископ и наставник преп. Јевтимија Великог; подвизавао се у првој половини петог века; празнује се 11. августа и Сирне суботе.

¹³⁹ - Црква празнује преподобног Јевтимија Великог 20. јануара.

¹⁴⁰ - Спомен преп. Теоктиста, саиспосника преп. Јевтимија Великог, празнује се 3. септембра.

¹⁴¹ - Спомен преп. Доментијана Палестинског Црква празнује у Сирну суботу.

¹⁴² - Године 473. – Анастасије I: патријарх Јерусалимски од 458. до 478. године.

¹⁴³ - Мелагрија – пустињско зеље Палестине; горког укуса. Орчика тршћана – од мирисаве и пријатне биљке, трске, којој корен горак; употребљавана за прављење мирисавих тамјана за богослужење; исто тако употребљавана за прављење лековите масти; пустињаци њену срчку употребљавали за храну.

- ¹⁴⁴ - Спомен његов празнује се 12. децембра.
- ¹⁴⁵ - Преп. Теодосије Велики, киновииарх Палестински; оснивач и устројатељ општежићних манастира на Истоку; празнује се 11. јануара.
- ¹⁴⁶ - Псал. 146, 9.
- ¹⁴⁷ - То је било 478. године. Мартирије – патријарх Јерусалимски од 478–486. године.
- ¹⁴⁸ - Зенон – Византијски цар од 474–491. године. Василиск му отео престо 475. године и царовао до краја 477. године; тада га Зенон збаци, затвори, и он у тамници сконча од глади.
- ¹⁴⁹ - То јест дивљих иноплеменика, у овом случају Сарацена – номада.
- ¹⁵⁰ - 3. Цар. 17, 4–6.
- ¹⁵¹ - Реч је о светом Јовану Ћутљивом, епископу Колонијском; празнује се 3. децембра.
- ¹⁵² - Данашњи Михмас.
- ¹⁵³ - Манастир у Варихи – данас Бени Наим -, на југу од Хеврона. Све те монашке обитељи налазиле су се у пустињи дуж реке Јордана, недалеко од њега.
- ¹⁵⁴ - Салустије – патријарх Јерусалимски од 486–494. године.
- ¹⁵⁵ - Јуд. 19.
- ¹⁵⁶ - 4. Цар. 5, 20–27.
- ¹⁵⁷ - То је једино острво у Мртвome мору, недалеко од увора Јордана, на западу.
- ¹⁵⁸ - То јест Благослови нас, оче.
- ¹⁵⁹ - Исаврија – малена област на југу Мале Азије.
- ¹⁶⁰ - Данашња – Хирберт Мирд.
- ¹⁶¹ - Алатунт – град на острву Кипру, сада Палео – Лемесос. Аила – крајњи јужни град Палестине, у дубини залива Црвенога мора; сада развалине у близини Акабе.
- ¹⁶² - Катисматна црква, – грчка реч катисматна значи: седиште, – била је подигнута од неке побожне удовице у част Пресвете Богородице на месту званом: „Старо седиште“, у околини Јерусалима.. – У то време преп. Теодосије Велики

остави ову цркву и основа општежићни манастир, У коме се подвизавало око 700. људи, монаха. Манастир се налазио на седам километара од лавре преподобног Саве.

¹⁶³ - 2. Мојс. 31, 1–6.

¹⁶⁴ - У време ширења монофизитске јереси која је учила да у Исусу Христу постоји једна природа, Божанска, која је прогутала човечанску природу, неки Петар Фулон, у младости ваљавичар, касније презвитер, а затим и лажни патријарх Антиохијски, додаде Трисветој песми речи: „који си се распео за нас, помилуј нас“. Тим додатком он је тврдио да је у страдању Спаситељевом страдало не само Христово Божанство него и сва Света Тројица. Следбеници Петрови образоваше посебну секту Теопасхита, која је дуго времена узнемиравала православни свет.

¹⁶⁵ - Скитополъ, сада Бејсан, град у Палестини, лежао на великом древном караванском путу из Дамаска у Египат; удаљен од Јерусалима преко 100. километара.

¹⁶⁶ - У Зајордању, близу данашњег Мкеса, на реци Јармуки, недалеко од града Гадаре крај Генисаретског језера.

¹⁶⁷ - Данашњи Амвас, на путу из Ромлеа у Јерусалим.

¹⁶⁸ - Празник Обновљења или Освећења храма Васкрсења Христова у Јерусалиму, подигнутог светим Константином Великим 335. године на Голготи, Црква празнује 13. септембра. Овај празник се увек прослављао, а и данас се прославља веома свечано и привлачи мноштво поклоника у Јерусалим.

¹⁶⁹ - Основана преподобним Харитоном, који се празнује 28. септембра. Сукијска је сиријска реч, и значи: Стара.

¹⁷⁰ - Текојски поток протицао кроз Текојску пустињу, која сачињава део велике пустиње Јудејске, јужно од Сукијске лавре.

¹⁷¹ - То је било 514. године. По казивању писца Житија преп. Саве Освећеног, инока Кирила, овај Јован био је чудотворац. Спомен његов празнује се у Сирну суботу.

¹⁷² - На југу од Хеврона, поред реке Јордана.

¹⁷³ - То је највиша гора у свој источној пустињи. Сада: Мунтар.

- 174 - Патријарховао у Јерусалиму под именом Јована III од 517–524. године.
- 175 - Према називу језера: Ептастома.
- 176 - Ср. Псал. 41, 5.
- 177 - Спомен преп. Афродисија Палестинског празнује се 24. децембра.
- 178 - Сада – Медеба у Зајордању.
- 179 - На овом Сабору осуђена Јевтихијева јерес, монофизитство. Та јерес учила: у Христу постоји једна природа, Божанска; Његова човечанска природа прогутана је Божанском.
- 180 - Јевтимије – патријарх Цариградски од 490–496. године.
- 181 - Флавијан – патријарх Антиохијски од 506–512. године.
- 182 - То је било крајем 511. године. – Сидон, прастари град Финикије, на обали Средоземног мора, недалеко од планинског ребена Ливана, са дивним пристаништем.
- 183 - Представници и јересиарси монофизита: Јевтихије – настојатељ и архимандрит једног Цариградског манастира; Диоскор, патријарх Александријски од 444–451. год.
- 184 - У 513. години.
- 185 - Патријарховао као Јован III од 517–524. године.
- 186 - То је било у почетку 517. године.
- 187 - Мисли се на Четири Васељенска Сабора, дотле већ одржана.
- 188 - Разумеју се Васељенски сабори: Први (Никејски) 325. године; Други (Цариградски) 381. год.; Трећи (Ефески) 341. год.; Четврти (Халкидонски) 451. године.
- 189 - Флб. 4, 7.
- 190 - То је било 518. године.
- 191 - По јеврејском рачунању, које је остало и у хришћанској богослужбеној пракси, девети сат то је три сата после подне.
- 192 - У дванаест сати = у поноћи.
- 193 - 20. јула 517. године.
- 194 - Византијски цар од 518–527. године.
- 195 - Спомен његов Црква празнује 3. октобра.

¹⁹⁶ - Патријарх Јован скончао 524. године. Његов прејемник, патријарх Петар, патријарховао од 524–544. године. Назван Елевтерополит по месту рођења – граду Елевтеропољу у Јужној Палестини.

¹⁹⁷ - Цар Јустин, са пристанком Сената, предао престо Јустинијану, кога патријарх Цариградски крунисао за цара. Јустинијан и до тога, због болести свога стрица цара Јустина, водио државне послове. Јустинијан царовао од 527–565. године.

¹⁹⁸ - 529. године.

¹⁹⁹ - Неаполис – сада Наблус – древни Сихем, град у долини између двеју гора: Харизина и Гевала.

²⁰⁰ - Св. Епифаније – патријарх Цариградски од 520–535. г. Празнује се 25. августа.

²⁰¹ - Витиг – један од последњих краљева Остготске државе у Италији, основане Теодорихом Великим 493. године. Витиг царовао од 537–538. год. Остготско царство би освојено од знаменитих војсковођа цара Јустинијана: Велизарија и коначно Нарзеса 554. године.

²⁰² - Гелимер – последњи краљ Вандалске државе у Северној Африци. Ово Вандалско краљевство би срушено и освојено од Византијског војсковође Велизарија 554. године. Заробљен, Гелимер би послат у Цариград, где је пратио Велизарија при његовом тријумфалном повратку.

²⁰³ - Царска се одлука, углавном, односила на уништење јереси: аријанске, монофизитске, Несторијеве и Оригенове, и на Самарјанско лажно учење, и на утврђивање Православља.

²⁰⁴ - Преподобни Сава Освећени преставио се 532. године.

²⁰⁵ - О моштима преподобног Саве писац овог Житија, монах Кирил, много времена касније, писао је: „Тело његово до данашњега дана сачувало се потпуно цело и нетљено. То сам ја својим очима видео прошлог индиктиона. Када отворише драгоцену гробницу, да би положили у њу остатке блаженога Касијана, ја сиђох у њу да се поклоним моштима божанственог старца и видех да су оне целе и нетљене“. – Обитељ светог Саве Освећеног и данас постоји, на тринаестак километара

источно од Јерусалима, и чувена је на Истоку са строгог подвижничког живота својих монаха. – Доцније су мошти преподобнога Саве латини пренели у Венецију, и оне су тамо почивале у цркви светога Марка све до недавно, када су поново свечано враћене у његову лавру (1972. год.).

²⁰⁶ - Киновија светог аве Маркијана налазила се око Витлејема.

²⁰⁷ - Преподобни Сава Освећени написао је први Типик = Устав о црквеним богослужењима, познат под именом Јерусалимског, и усвојен од свих Палестинских манастира. По сведочанству светог Симеона Солунског: ...божанствени отац наш Сава изложио је Устав, примивши га од преподобних Јевтимија и Теоктиста (који беху први наставници преподобноме Сави у подвизима пустињачким), а они су га примили од оних што беху пре њих и од Харитона Исповедника, који је преминуо 350. године: то јест краће: по предању апостолском. Доцније, Типик светог Саве Освећеног био је обогаћен неопходним и важним допунама. Још доцније он је био затурен, па обновљен светим Софронијем, патријархом Јерусалимским.

²⁰⁸ - Скитом се називала нарочита врста монашких обитељи: то су биле посебне, одвојене келије за усамљене пустињаке. Но пре свега тако се називао познати крај у северозападном делу Египта, на тридесетак километара од горе Нитријске.

²⁰⁹ - Тиваида – област знаменитог у древности Египатског града Тиве; по имену овога града, тако се називао сав Горњи (јужни) Египат. Тивайдска пустиња била је једно од најомиљенијих места древним хришћанским монасима за подвизавање.

²¹⁰ - Преподобни Захарија упокојио се крајем четвртог века.

²¹¹ - Спомен овог преподобног Филотеја Карејског, званог Јагар, празнује се такође данас 5. децембра.

²¹² - Спомен ових Светогорских Преподобномученика и Исповедника вере Православне слави се још и 4. јануара, 22. септембра и 10. октобра (где видети опширније о њима).

²¹³ - Службу му је недавно написао о. Герасим Микроагиананитис у Светој Гори.

²¹⁴ - Патара – приморски трговачки град у Малоазијској покрајини Ликији; основан од Феничана; сада у рушевинама.

²¹⁵ - Сравни: Псал. 1, 3.

²¹⁶ - То је била малена црква на Сионској гори, једина у то време у целом граду Јерусалиму, насељеном незнабошцима. По предању: та црква је била саграђена у оном дому где је Господ Исус Христос установио Свету Тајну Причешћа, и где је био силазак Светога Духа на апостоле.

²¹⁷ - Мире (код Турака Дембре) – главни град древне Ликије, близу мора, на реци Андрак, на чијем је ушћу пристаниште Андриаке.

²¹⁸ - Цареви Диоклецијан и Максимијан (од 284–305. године) беху савладари: први – цароваше на Истоку, други на Западу. Гоњење устројено Диоклецијаном беше изузетно свирепо. Оно је почело у граду Никомидији где на први дан Ускрса би спаљено у храму двадесет хиљада хришћана.

²¹⁹ - Сравни: Лк. 1, 69.

²²⁰ - Артемида, или Дијана, позната грчка богиња; сматрана покровитељком шума и лова.

²²¹ - Мт. 8, 26.

²²² - Јн. 14, 12.

²²³ - Михаил Керуларије патријарховао од 1043. до 1058. године.

²²⁴ - Реч је о Константину Мономаху који је царовао од 1042. до 1060. године.

²²⁵ - Мошти светих мученика Бориса и Гљеба налажаху се тада још у Вишгороду Кијевском. А чудо о коме је реч догодило се између 1087. и 1091. године.

²²⁶ - Данас Православна Црква у Јапану има своју архиепископију и још две епархије, са три епископа, великим бројем верника, свештенства и цркава.

²²⁷ - Под називом Галија у старом свету подразумевала се врло пространа земља; она је обухватала: данашњу Француску,

Белгију, део Холандије, Немачку с оне стране Рајне и велики део Швајцарске. Поред тога отац светог Амвросија бејаше царски намесник и Шпаније. Осим светог Амвросија он имађаше кћер Марцелину, старију од Амвросија, и сина Сатира. – Свети Амвросије родио се око 340. године у граду Триру, где су тада живели његови родитељи.

²²⁸ - Лигурија – област; њене границе према Галији сачињавали су: река Варус и приморски Алпи, на југоистоку према Италији река Макра, на северу река Падус, на југу Лигуријски залив. На тај начин Лигурија је обухватала данашњу јужну Француску, део северозападне Италије, Ницу, Ђенову, Јужни Пијемонт и западни део Парме и Пиаченце.

²²⁹ - Емилија – покрајина Галије, између Лигурије и Фламиније, у средњем делу данашње средње Италије.

²³⁰ - Медиолан, данашњи Милано, древни град такозване Цизалписке Галије, или данашње северне Италије, центар науке и уметности. Данас: Милано главни, многољудни град Италијанске области Ломбардије.

²³¹ - Тицин – древни град у Цизалпиској Галији, на главном путу из Рима у Галију; сада Павија; значајан град северне Италије крај реке Тичино, недалеко од њеног увора у По.

²³² - Валентинијан I или Старији – цар Западне Римске царевине, царовао од 364–375. године.

²³³ - Мт. 5, 14. 15.

²³⁴ - То је било 7. децембра 373. године. Тада је свети Амвросије имао 34. године.

²³⁵ - Теодорит, епископ Кирски, – црквени историчар петог века.

²³⁶ - Римски папа од 366–384. године.

²³⁷ - Симплицијан имао огроман утицај на образовање светог Амвросија у стварима вере. Осим тога, свети Амвросије је ревносно читао и изучавао дела светих Отаца; био је у врло блиским пријатељским односима са светим Василијем Великим. Он је превео из незнабоштва у хришћанство блаженог Августина. Великих способности, и са изванредним познавањем световних наука, свети Амвросије је за кратко време показао

изузетне успехе и у хришћанској науци. Дела која је написао сврставају га међу знамените Оце и Учитеље Цркве.

²³⁸ - Плаценција – сада Пиаченца – римска колонија у Цизалоиској Галији (данашња северна Италија).

²³⁹ - Болоња – главни град Италијанске провинције онога времена, на путу из северне у средњу Италију; један од центара Италијанске образованости и трговине.

²⁴⁰ - Мавританија – римска провинција на северу Африке; сада: Фец, Мароко и западни део Алжира.

²⁴¹ - Грацијан био оцу свом Валентинијану I савладар од 367. године, а од 375–383. године царовао сам.

²⁴² - Готи – многољудни народ Германског порекла, обитавао с оне стране Дунава; делио се на Остготе (= Источне Готе) и Вестготе (= Западне Готе).

²⁴³ - И тако даље, као што стоји написано у књизи светог Амвросија; „О оваплоћењу Господа Исуса Христа“.

²⁴⁴ - То је било 383. године.

²⁴⁵ - То је било 385. године пред Ускрс. Нешто слично догоди се и наредне, 386. године, када Јустина наговори Валентинијана да изда закон у корист аријанаца; и потом око Ускрса устроји тако жестоко гоњење против светог Амвросија, да се он закључа у цркви, и простревши се пред олтаром, мољаше помоћ с неба. Народ, бојећи се да светитеља не узму силом, окружи га, и мољаше се с њим и дању и ноћу у цркви. Светитељ Божи забављаше у то време народ читањем и тумачењем Светога Писма и певањем псалмова и песама. Од тога времена би светим Амвросијем у Медиоланској, а затим и у свој Западној Цркви заведено, по угледу на Источну Цркву, такозвано антифонско певање, то јест певање за две певнице. Међутим војници, послани од царице Јустине стадоше пуштати народ у цркву, али му не дозвољаваху да излази из цркве. И сами војници беху тако поражени певањем православних, да и сами око цркве понављаху то певање. У то време певаху се и узвишене химне светог Амвросија у славу Пресвете Тројице. Молитве верних бише услышене, и свети архипастир остављен усред своје пастве.

²⁴⁶ - Теодосије Велики – цар Источне Римске царевине; доцније присајединио под своју власт и Западну; царовао од 379–395. године.

²⁴⁷ - Године 388.

²⁴⁸ - У старој хришћанској Цркви постојала је нижа црквена дужност заклињача. Та дужност: изгонити зле духове из ђавоиманих, поверавана је нижим црквенослужитељима са циљем, да се покаже презир Цркве Христове према ништавној сили ђавола. Заклињачи су били дужни изговарати заперетне или заклињателне молитве, и над оглашенима. Сада те молитве, које претходе тајни светог крштења, чита сам свештеник који врши крштење.

²⁴⁹ - Аквилеја – знатан трговачки град на реци Натисони, недалеко од обале Јадранског мора.

²⁵⁰ - Ботерих – градоначелник Солуна, пријатељ цара Теодосија Великог.

²⁵¹ - Свети Нектарије – патријарховао у Цариграду од 381–397. год.

²⁵² - Евгеније – незнатног порекла, био секретар цара Валентинијана II, после чијег убиства Арбогаст га узведе на престо. Но Теодосије Велики иступи са својом војском против Арбогаста, победи га и нареди му да погуби Евгенија.

²⁵³ - Бононија – веома познат град у северној Италији; данас – Болоња, главни град истоимене покрајине, познат као центар образованости и живе трговине.

²⁵⁴ - Тускија = Етрурија, древна област средње Италије, северно од Рима. – Флоренција, град на реци Арни, чувен по развијености наука и уметности.

²⁵⁵ - Године 395. Свети Амвросије одао поштовање успомени Теодосија Великог посмртном речју.

²⁵⁶ - Аркадије – цар Источне Римске царевине, царовао од 390–408. године.

²⁵⁷ - Хонорије – цар Западне Римске царевине, царовао од 390–423. године.

²⁵⁸ - Спомен њихов празнује се 14. октобра.

²⁵⁹ - Презвитер Павлин – ученик и секретар светог Амвросија Медиоланског, који касније написа његово Житије на молбу ученика његовог, блаженог Августина, епископа Ипонијског.

²⁶⁰ - Маркомани – германско племе; живело у Чешкој и често вршило пустошне упаде у пограничне крајине Римске царевине.

²⁶¹ - 1. Кор. 9, 22.

²⁶² - Стилихон – знаменити војсковођа Западне Римске царевине на двору цара Хонорија, који ју је неколико пута спасавао од пропасти; пореклом Вандал; но касније, без обзира на услуге учињене држави, он би оклеветан као тобожњи издајник, и по наређењу цара убијен.

²⁶³ - Лавд – град у северној Италији, између Медиолана и Кремона; сада Лоди Векио.

²⁶⁴ - Црква празнује светог Амвросија 7. децембра, дан у који је он посвећен за епископа, вероватно зато што дан његовог упокојења пада на сам Ускрс. – Свети Амвросије написао је многа дела високе вредности: једна се односе на тумачење Светога Писма, друга на догмате свете вере, трећа излажу морална начела еванђелског живота. Све књиге овог светог оца пуне су светих мисли, светих осећања, светих расположења, светих поука, светих вапаја; кроз њих се лију свете божанске силе, које сваку побожну душу дижу изнад свега греховног и смртног и пролазног, и узносе у вечно царство Христове чудесне и чудотворне љубави и радости.

²⁶⁵ - Око 304. године.

²⁶⁶ - „Покорни“ што и „послушни“; назив дат преподобном Павлу због његовог дубоког смирења и потпуног одречења од своје воље.

²⁶⁷ - Ср. 5. Мојс. 32, 48. 49. 50.

²⁶⁸ - Цар Анастасије Дикор царовао од 491–518. године.

²⁶⁹ - Преподобни Григорије Синаит (1255–1346. г.) спомиње се 6. априла, где видети његово опширно Житије, које је написао његов ученик Св. Калист, патријарх Цариградски (1350–1363. г.).

²⁷⁰ - Опширније о Св. Ромилу Раваничком видети у његовом Житију (под 16. јануаром), написаном од овог преп. Григорија Ћутљивог.

²⁷¹ - Јован Угљеша Мрњавчевић, Српски деспот у Серу, погинуо је од Турака у битци на реци Марици 26. септембра 1371. године.

²⁷² - Св. Ромило Раванички упокојио се око 1376. године. Његов свети гроб и данас се налази у манастиру Раваници код Ћуприје.

²⁷³ - Ови велики пожари у манастиру Григоријату били су 1500. и 1761. године.

²⁷⁴ - Можда је већ тада овај преподобни Григорије био постао ученик Светог Синаита и са њим се тада подвизавао на том месту, да би се касније вратио и подигао коначно на том месту манастир Григоријат, који ће светогорско предање зато и везати за његово свето име.

²⁷⁵ - Опширно Житије Св. кнеза Лазара видети под 15. јуном.

²⁷⁶ - Код побожног народа у Хомољу и око Млаве и данас постоји предање да су се преподобни Григорије и цар Лазар срели први пут разговарајући на једном месту преко реке Млаве. Како је Млава на том месту веома шумела те се они нису могли преко реке добро чути, преподобни Григорије се тада помолио да престане бука и настане тишина, и његова молитва буде услишена. Млава на том месту престане са шумом, па се то место око манастира Горњака и данас назива Тишина.

²⁷⁷ - Манастир Горњак на реци Млави, између Жагубице и Петровца, раније се називао Ждрело, а тек од 18. века назван је Горњаком.

²⁷⁸ - Ова повеља потиче из године 1379. Њен последњи препис нестао је из манастира Горњака за време Другог светског рата, када је нестала и друга повеља дата тада манастиру од стране цара Лазара.

²⁷⁹ - Мошти Св. Григорија у манастиру Орешковици спомиње у првој половини 16. века светогорски прота Гаврило Хиландарац у Житију Св. Нифона II, патријарха Цариградског.

²⁸⁰ - Мошти Св. Григорија Синаита спомињу се у манастиру Војловици код Панчева 1771. године. Пре тога, 1733. године, приликом једног прегледа манастира Горњака од стране егзарха Београдског митрополита, забележено је да у Горњаку постоји „гробница Григорија Синаита“. Највероватније је да се радило о преношењу појединих делова моштију Св. Григорија, јер и данас сачуване мошти његове у Горњаку јесу углавном само делови.

²⁸¹ - Манастир Крипци или Крипецки налази се на дваестак километара од града Пскова; основан је преподобним Савом у петнаестом веку.

²⁸² - Река Черемха находи се у Валдајском округу, протиче кроз пустињу преподобног Нила. До данас постоји у густој шуми црквица и келија преподобнога Нила.

²⁸³ - На месту подвига преподобнога Нила јеромонах Герман основао је 1594. године Нилев Столобенски манастир. Чесне мошти преподобнога Нила откривене 27. маја 1667. године.

²⁸⁴ - По свему судећи ово је исти онај преподобни Амун који се празнује 4. октобра.

²⁸⁵ - Тако су Господа нашег Исуса Христа најпре називали Јевреји, а по угледу на њих тако су Га стали називати и незнабошци.

²⁸⁶ - Преподобни Патапије упокојио се почетком седмога века. У светог Андреја Критског има два Слова на празник светог Патапија и повест о његовим чудесима и престављењу. Исти светитељ написао је и Житије преподобног Патапија. А написао га је пошто се свети Патапије јавио у сну светом Андреју, који се спочетка, слушајући о чудесима светог Патапија, односио према томе с ниподаштавањем и неверицом. – Тело светог Патапија почивало је у Цариграду до 15. или 16. века, а онда је дивним начином пренето у једну пештеру у месту Герани (Лутраки) код Коринта, у Грчкој, где је затим основан манастир преподобног Патапија који и данас постоји.

²⁸⁷ - Колофон – древни град Лидије, у северозападном делу Мале Азије. Недавно откривене развалине овога града.

²⁸⁸ - Адријанија или Адријака – град у Тракији, недалеко од Филибе, града у Македонији, који лежи на граници према Тракији.

²⁸⁹ - Зенон – Византијски цар од 474–491. године.

²⁹⁰ - Гензерик – краљ и оснивач Вандалског краљевства у Северној Африци. Гунерик, његов син, царовао од 477–485. године.

²⁹¹ - О њима види под данашњим датумом: Спомен светих мученика пострадалих у Африци од аријанаца.

²⁹² - О њој види под данашњим датумом: Спомен светих мученика пострадалих у Африци од аријанаца.

²⁹³ - Опширније о томе види под осмим септембром, када се слави празник Рођења Пресвете Богородице.

²⁹⁴ - 1. Самуил. = 1. Цар. 1, 1–28.

²⁹⁵ - 1. Самуил. = 1. Цар. 2, 1–10.

²⁹⁶ - Због тога, а и због свог чистог и богоугодног живота, прозван је Новосијатељ.

²⁹⁷ - Ср. Гал. 5, 24.

²⁹⁸ - Свети Методије -патријарх Цариградски од 842–846. године.

²⁹⁹ - Свештеномученик Антипа, епископ Пергама Асијског, пострадао 95. године; празнује се 11. априла; особито поштован и вољен у Цариграду, куда је за царевања Теодосија Великог (379–395. године) био пренесен онај бакарни бик, у коме је сажежен свети Антипа.

³⁰⁰ - То јест 879. године.

³⁰¹ - Године 912.

³⁰² - Диоклецијан владао од 284–305. године.

³⁰³ - Од 305–312. године.

³⁰⁴ - Максимин Дака – цар Источне половине Римске царевине од 305. до 313. године.

³⁰⁵ - Константин Велики био цар Галије од 306. до 312. године, када му се, после победе над Максенцијем, покори Италија и друге земље.

³⁰⁶ - Јеленима су се, до Христа, називали Грци; а у Светом Писму тим се именом називају незнабошци уопште, како Грци тако и други народи, јер су многи од њих говорили грчки.

³⁰⁷ - Тојест – у веру Христову.

³⁰⁸ - Сравни: Псал. 118, 105.

³⁰⁹ - У то време, услед гоњења, епископи Цркве нису увек остајали међу својом паством, него су понекад, ради добра саме пастве, да паства не би остала без њиховог духовног руководства, склањали се и скривали по пустињама и забаченим местима, и само се понекад појављивали да паству поуче и укрепе. Али када би настала потреба да личним примером осоколе паству на подвиг страдања за Христа, тада су они сами излазили на подвиг мучеништва и примали на себе разноврсне муке ради Христа.

³¹⁰ - Ови свети мученици пострадаше око 313. године. – Обретење моштију светог Мине празнује се 17. фебруара. Свети Мина због своје красноречивости познат је још под именом Каликелада (= Красноречивац). – у деветом веку свети Јосиф Песмописац написао је канон у част ових светих мученика, у коме се нарочито говори о исцељењима од њихових светих моштију.

³¹¹ - Пафлагонија – древна област Мале Азије, на јужној обали Црнога мора.

³¹² - Анкира – главни град Малоазијске области Галатије; данашња Ангора.

³¹³ - Едес – град Киликије, југоисточне области Мале Азије.

³¹⁴ - Дифуркин је надимак, дат преподобном Томи.

³¹⁵ - Витинија – северозападна област Мале Азије, поред обала Црнога мора, Босфора и Цариградског мореуза.

³¹⁶ - Лав VI Мудри – царовао од 886. до 911. године.

³¹⁷ - Преподобни Тома упокојио се у деветом веку.

³¹⁸ - Житија Св. Стефана Слепог и Св. Максима видети под 9. октобром и 18. јануаром, када се они славе.

³¹⁹ - Овај град српски порушила је касније Марија Терезија и наредила да се од његовог материјала саграде неке

римокатоличке цркве у Срему. У близини овог некадашњег града и данас постоји брдо звано Деспотовац, по деспоту Јовану.

³²⁰ - То је било 1501–2. године. Том приликом је деспот Јован са својом српском војском прешао Саву и опсео град Смедерево. Затим је продирао даље уз Мораву, Колубару и Дрину, па је прешао и у Босну. Потукавши славно Турке код Зворника, вратио се у Срем са великим трофејима.

³²¹ - Деспот Јован био је ожењен Јеленом, ћерком српског војводе Стевана Јакшића, и имао је са њом две кћери, Марију и Јелену, од којих је ова друга била удата за молдавског војводу Петра Рареша.

³²² - Године 1902. подигнута је у Беркасову мала црквица посвећена Св. Јовану Деспоту.

³²³ - Десетину година касније, далеко од Сремских крајева, писао је познати српски поп Пеја (писац Житија Св. Ђорђа Кратовца): „Д после ових, његов (тј. Стефанов) син Јован, који је држао Сремоку земљу и у њој се престабио и сахрањен био, оставивши наследство, супругу и једну кћер, после три године објави се (нетљеним телом из гроба), подобно оцу своме“.

³²⁴ - Месопотамија (= Међуречје) – земља између двеју река: Тигра и Еуфрата. Ту се, по казивању Библије и предању других народа, налазио рај, обиталиште првозданих људи.

³²⁵ - Самосат – главни град Сиријске области Комагене, на западној обали реке Еуфрата.

³²⁶ - Сравни: Лк. 9, 62.

³²⁷ - Спомен његов Црква празнује 1. септембра.

³²⁸ - Антиохија Сиријска – један од древних и најбогатијих градова Сирије, престоница њена; на реци Оронти.

³²⁹ - Псал. 120, 3.

³³⁰ - Анапла – предграђе Цариграда.

³³¹ - Светог Антонија Великог Црква празнује 17. јануара.

³³² - Анатолије – патријарх Цариградски од 449–458. године.

³³³ - Општежићни манастир „Неуспављивих“ основан крајем четвртога века преподобним Александром, чији спомен Црква празнује 3. јула; спочетка се налазио у веома забаченом месту

крај реке Еуфрата, но касније пренесен у Цариград. Поредак и монашки живот у том манастиру одликовао се изузетном строгошћу. Назив „манасгир Неуспављивих“ дошао је отуда што је у њему богослужење текло дан и ноћ непрекидно. Братија су била подељена у 24. чреде; свака је чреда звала свој час дана или ноћи, и одлазила је у цркву, да настави читање и појање претходне чреде.

³³⁴ - Свети Генадије – патријарх Цариградски од 458–471. године.

³³⁵ - Кир – знаменити песник хришћански, био најпре епарх – градоначелник Цариграда при Теодосију Млађем (у првој половини петог века), а доцније епископ Смирнски.

³³⁶ - Свети Лав I – цар Византијски од 457–474. године.

³³⁷ - Царовао од 408–450. године.

³³⁸ - Спомен његов празнује се 2. септембра.

³³⁹ - Сравни: Псал. 33, 18.

³⁴⁰ - Мат. 8, 26.

³⁴¹ - Краљевао од 477–485. године.

³⁴² - Сравни: Мат. 16, 26.

³⁴³ - Царовао од 474–477. године.

³⁴⁴ - Сабор Халкидонски = Четврти Васељенски сабор, одржан 451. године; на њему осуђена јерес Јевтихијева: монофизитство.

³⁴⁵ - Патријарховао од 471–489. године.

³⁴⁶ - Антипат: царски намесник, проконзул.

³⁴⁷ - Свети Јевтимије – патријарх Цариградски од 490. до 496. године.

³⁴⁸ - Преподобни Данило Столпник преставио се 11. децембра 489. и 490. године. На стубу се он подвизавао више од тридесет година. Свете мошти његове видео у Цариграду 1200. године руски хација, инок Антоније.

³⁴⁹ - Роман I Лакапен царовао од 919–944. године.

³⁵⁰ - Константин VII Порфирородни царовао од 912–959. године.

³⁵¹ - Лав VI Мудри царовао од 886–911. године.

- ³⁵² - Теофилакт – патријарх Цариградски од 933–956. године.
- ³⁵³ - Бугарски цар Симеон, умро 927. године, ратовао са Грцима и многе јаде задао Византијској царевини.
- ³⁵⁴ - У Витинији, северозападној области Мале Азије.
- ³⁵⁵ - Халкидон – град у Малој Азији, на обали Цариградског мореуза, на супротној страни од Цариграда.
- ³⁵⁶ - Преподобни Лука упокојио се у другој половини десетог века, између 970–980. године.
- ³⁵⁷ - Амир или Емир називао се Сараценски владар Египта.
- ³⁵⁸ - Појас се у хришћана приписивао симболички значај благодатне силе, која их укрепљује у њиховом ратовању са духовима зла испод неба (Сравни: Еф. 6, 14).
- ³⁵⁹ - Тојест: муслиман, мухамеданац.
- ³⁶⁰ - То је било око 640. године.
- ³⁶¹ - Преподобни Евстратије би продат од Татара једном Херсонском Јеврејину, који га са својим једноверцима стави на страшне муке, е да би га приморао одрећи се Христа. Али, пошто не успе у томе, он га разапе на крсту, на коме свети мученик и предаде душу Богу, прободен копљем од Јеврејина.
- ³⁶² - Мат. 27, 25.
- ³⁶³ - Преподобни отац Никон Сухи упокојио се 11. децембра 1101. грд. 1. Константин XI Палеолог, владао 1449–1453.
- ³⁶⁴ - Град у Персији; – данашњи Ербил, у Малој Азији.
- ³⁶⁵ - Архимаг – врховни маг, врховни првосвештеник; највиши положај после цара у Персијској царевини.
- ³⁶⁶ - Многи од ових светих старозаветних Праотаца, Пророка и Праведника спомињу се и посебно током године. Тако: Адам и Ева спомињу се 1. априла, праведни Авелъ 20. марта, Сит, Енос и Енох 1. марта, Арон 20. јула, Мојсије 4. септембра, Елеазар и Финес 2. септембра, Авакум пророк 2. децембра, Авдија пророк 19. новембра, патријарси Аврам, Исак и Јаков 21. августа, а Аврам и Лот 9. октобра, праведна Сара 19. августа, Јосиф патријарх 31. марта, Агеј иророк 16. децембра, Азарија пророк 3. фебруара, Амос пророк 15. јуна, Анан пророк 27. марта, Ахије

пророк 12., новембра, Ана мати Самуилова 9. децембра, Геден 26. септембра, Давид цар 26. децембра, Соломон 17. јуна, Данило пророк и Три Младића 17. децембра, Захарија пророк 8. фебруара, Илија пророк 20. јула, Јелисеј пророк 14. јуна, Исаија 9. маја, Јеремија 1. маја, Варух 28. септембра, Језекиљ 21. јула, Исус Навин 1. септембра, Језекија цар 28. августа, Јов многострадални 6. маја, Јестира 20. децембра, Јоил пророк 19. октобра, Јона пророк 22. септембра, Јудита 7. септембра, Малахија пророк 3. јануара, Михеј I пророк 5. јануара, Михеј II 14. августа, Мелхиседек 22. маја, Наум пророк 1. децембра, Натан пророк 29. децембра, Олда пророчица 10. априла, Осија пророк 17. октобра, Самеј пророк 9. јануара, Самсон судија 26. марта, Самуило пророк 20. августа, Софонија пророк 3. децембра. Сви ови свети старозаветни Праоци помињу се такође и у суботу Сирне Недеље заједно са Свима Светима, чији се заједнички спомен тада врши.

³⁶⁷ - Кипар – велико острво у источном делу Средоземног мора, на југу од Мале Азије.

³⁶⁸ - Свети равноапостолни Константин Велики царовао у западној половини Римске царевине од 306. године, и целом царвином од 324–337.године. Син његов, цар Констанције царовао на Истоку од 337. године, а целом царвином од 353. до 361. године.

³⁶⁹ - 2. Мојс. 7, 10.

³⁷⁰ - Исус Нав. 3, 14–17.

³⁷¹ - Мат. 9, 11.

³⁷² - Лк. 7, 48; Јн. 5, 14; 8, 11.

³⁷³ - Свети Митрофан – патријарх Цариградски од 315. до 325. године. Свети Александар, његов прејемник, патријарховао од 325. до 340. године.

³⁷⁴ - Свети Атанасије Велики – архиепископ Александријски, знаменити заштитник Православља, на Првом Васељенском сабору водио спорове као ђакон. Спомен његов празнује се 18. јануара и 2. маја.

³⁷⁵ - Перипатетици – следбеници Аристотелове философије. У ствари: перипатетици значи шетачи; грчка реч περίπατοι значи:

тремови на стубовима, колонаде; Перипатетичка школа – основана од Аристотела, који је имао обичај поучавати под таквим тремовима. Ова школа основана крајем четвртога века пре Христа и трајала осам векова.

³⁷⁶ - Трифилије, касније епископ Левкусијски; увршћен у ред светитеља. Спомен његов Црква празнује 13. јуна.

³⁷⁷ - Мт. 5, 39.

³⁷⁸ - Треба споменути да је цар Констанције био наклоњен јеретицима – аријанцима.

³⁷⁹ - 3. Цар. 17, 21; 4. Цар. 4, 35.

³⁸⁰ - 4. Цар. 4, 2.

³⁸¹ - Сравни: 1. Петр. 1, 4.

³⁸² - 2. Кор. 5, 1.

³⁸³ - Д. А. 14, 11–15.

³⁸⁴ - Никифор Калист – црквени историчар, живео у XIV веку. Његова „Црквена историја“, у 18. књига, обухвата време до смрти Византијског цара Фоке (+ 611. године).

³⁸⁵ - Созомен – црквени историчар петог века; написао Историју Цркве, која обухвата време од 323. до 439. године.

³⁸⁶ - Берит – данашњи Бејрут – древни град Финикије на обали Средоземног мора; нарочито цветао у петом веку и славио се високом школом реторике, поезије и права. Данас – престоница државе Либана.

³⁸⁷ - Књига о судијама: 6, 37–38.

³⁸⁸ - Свети Спиридон упокојио се у Господу 348. године.

³⁸⁹ - Чесне мошти светог Спиридона, нетљене и чудотворне, благодаћу Божијом имају ту особеност што је кожа на том телу мека као код живих људи. У Тримитунту свете мошти његове почивале су до половине седмога века, па су због најезде варвара пренесене у Цариград. Године 1453. маја 29. неки свештеник Георгије Калохерет пренесе свете мошти ове из Цариграда у Србију, а из Србије 1460. г. на острво Крф. И ове, увек чудотворне мошти, почивају и сада на Крфу, и дан-данас прослављајући Бога многим чудесима.

³⁹⁰ - Грчко му је име Синетос или Синесије.

³⁹¹ - Римски цар – царовао од 270. до 275. године.

³⁹² - Свети Разумник био чтец при папи Сикстију (257. до 258. године).

³⁹³ - Климент Александријски – један од најзнаменитијих хришћанских учењака првих векова; упокојио се 217. године.

³⁹⁴ - Кападокија – пространа област у источном делу Мале Азије; Флавија – један од градова Кападокије.

³⁹⁵ - Око 209. до 210. године. Септимије Север – римски цар, царовао од 193. до 211. године.

³⁹⁶ - То је било 212. године.

³⁹⁷ - Свети Наркис патријарховао око 196. године, а затим по други пут 212. године. Спомен његов Црква празнује 7. августа.

³⁹⁸ - Од 212. до 250. године.

³⁹⁹ - Кесарија Палестинска – на источној обали Средоземног мора; један од најбогатијих и најлепших градова Палестине. Данас – рушевине.

⁴⁰⁰ - Свети Александар преставио се 251. године. Спомен његов врши се и 16. маја.

⁴⁰¹ - Реч је о краљу Стефану Урошу II Милутину (1282–1321), зету Андроника Палеолога, или, можда, и о краљу Стефану Урошу III Дечанском.

⁴⁰² - Реч је о такозваној Малој Јерменији – римској области између горњих токова река Еуфрата и Галаса, која се тако назива за разлику од Велике Јерменије, планинске земље на западу од Малоазијског полуострва између реке Куре и горњих токова Тигра и Еуфрата, у којој су од II до V века пре Христа владали цареви домороци. Кападокија пространа област у средини источног дела Мале Азије: некада једна од најзнаменитијих држава Азије, но изгубила самосталност и ушла у састав Римске царевине 17. или 18. године пре Христа. Кападокија граничила са Малом Јерменијом, и дуго време је урачунавана у Кападокију.

⁴⁰³ - Саталион или Сатала – град у Јерменији.

⁴⁰⁴ - Севастија – град у Јерменији, на североистоку од Мале Азије.

⁴⁰⁵ - Сравни: 1. Кор. 3, 16.

⁴⁰⁶ - Псал. 6, 9–10.

⁴⁰⁷ - Псал. 34, 9–10.

⁴⁰⁸ - Никопол – град у Малој Јерменији, на граници Понта, поред реке Аикусе, притоке Ириса; данас – Ендерес.

⁴⁰⁹ - Тојест ђаво, сатана.

⁴¹⁰ - Јова 4, 18; 2. Петр. 2, 4; Јуд. 1, 6.

⁴¹¹ - 1. Мојс. 2, 7–25.

⁴¹² - 1. Мојс. 3, 1–19.

⁴¹³ - 1. Мојс. 6, 5–8, 20.

⁴¹⁴ - 1. Мојс. 9, 1–17.

⁴¹⁵ - Спомен његов Црква празнује 11. фебруара.

⁴¹⁶ - То јест у девет сати пре подне.

⁴¹⁷ - Ова предсмртна молитва светог Евстратија унета је у црквено богослужење и чита се на Полуноћници суботној.

⁴¹⁸ - Свети мученици: Евстратије, Аксентије, Евгеније, Мардарије и Орест пострадали почетком четвртога века. Доцније у родном граду њиховом Аравраку, где беху погребене чесне мошти њихове, би у њихову част подигнута црква, и од светих моштију њихових биваху чудеса. На домаку Цариграда налажаше се манастир у част ових светих мученика, по имену Олимп. Ту је сваке године служио патријарх о њиховом празнику. У садашње време мошти ових светих мученика почивају у Риму, у цркви светог Аполинарија Равенског.

⁴¹⁹ - У сиромашном манастиру Олиму, разуме се, није се могло имати све што је потребно за свечано патријархово служење. Зато је он и слао своје одјејање, и остале потребне сасуде.

⁴²⁰ - Катизме су саставни део јутрења. Псалтир има 150. псалама; дели се на 20. катизама; свака катизма има по три Славе. Ова подела је од најстаријих времена.

⁴²¹ - Света мученица Агатија пострадала 251. године за Декијева гоњења; њене свете мошти чиниле многа чудеса;

спомен њен Црква празнује 5. фебруара.

⁴²² - Сицилија – велико острво Средоземног мора крај јужних обала Италије.

⁴²³ - Сиракуза – једна од првих грчких колонија на источној обали острва Сицилије.

⁴²⁴ - Катана -древни град на источној обали острва Сицилије.

⁴²⁵ - Мат. 9, 20–22; Мк. 5, 25–34.

⁴²⁶ - Тојест наређења римских царева о томе, да сви житељи римске царевине морају приносити жртве незнабожачким боговима.

⁴²⁷ - Света мученица Лукија пострада 304. године.

⁴²⁸ - Преподобни Герман родио се 1756. године.

⁴²⁹ - Дашчани лежај, обично за више особа.

⁴³⁰ - Језуити су римокатолички монашки ред, основан у 16. веку од Шпанца Игњатија Лојоле, са главним циљем: служење Римском папи и ширење римокатолицизма. При томе језуити често нису бирали средства са би остварили овој циљ, због чега су и постали познати као лукави, неискрени и подмукли.

⁴³¹ - Спомен овог Св. првомученика Петра Алеута празнује се такође на данашњи дан.

⁴³² - Свети Синод Руске Заграничне Цркве и Св. Синод Америчке Митрополије унели су званично име Преподобног Германа Аљаског у календар Светих 27. јула 1970. године.

⁴³³ - Језуити су римокатолички монашки ред, основан од Шпанца Игњатија Лојоле, у 16. веку, са задатком да служе Римском папи и да често небираним средствима шире католицизам.

⁴³⁴ - Патрицијама се називао виши сталеж у Римској и Византијској царевини.

⁴³⁵ - У Карији – југозападној обали Мале Азије.

⁴³⁶ - Гора Латра – планински ланац у Карији, у Малој Азији.

⁴³⁷ - У Карији, на југозападу Мале Азије.

⁴³⁸ - Тачно се не зна време живљења преподобног Арсенија; приближно: између VIII–X века.

- 439 - Витинија – покрајина Римске државе, на северозападу Мале Азије.
- 440 - Реч је о Кесарији Палестинској.
- 441 - Царовао од 249. до 251. године.
- 442 - Игемон – управитељ области.
- 443 - Никомидија – град у Витинији.
- 444 - Јерем. 2, 27.
- 445 - Никеја – град у западном крају Витиније. У њему одржани: Први и Седми Васељенски сабор – 325. и 787. године.
- 446 - Апамеја – град у Витинији.
- 447 - Херкул – по веровању старих Грка – један од грчких јунака, који се одликовао необичном снагом и храброшћу, починио мноштво подвига, и после смрти постао полубог.
- 448 - Ескулап – грчки лекар, живео у дубокој древности; по веровању Грка он је после своје смрти, слично Херкулу, био убројан у богове.
- 449 - Римски цар – царовао од 284. до 305. године.
- 450 - Тиваида – област у јужном делу Египта.
- 451 - Спомен њихов празнује се 20. маја.
- 452 - О томе опширније под 20. мајем.
- 453 - Тојест оба су већ крштени: један на обичан, а други на чудесан начин.
- 454 - Серапис – незнабожачко божанство древнога Египта; сматран богом умрлих, и призиван као спасилац од болести и смрти, и стога су га многи изједначавали с Асклипијем.
- 455 - Фаменот одговара нашем месецу марту.
- 456 - Свети мученици пострадали око 287. године.
- 457 - О њему видети опширније напред (под данашњим датумом).
- 458 - О њима видети под данашњим датумом (напред). Овога светог Ипатија не спомињу овде сви Синаксари (него само Париски рукопис бр. 1590. и Патмоски бр. 266).
- 459 - Адријан – Римски цар, царовао од 117–138. године.

⁴⁶⁰ - Антипат – Царски намесник; проконзул; управитељ области у коју је улазило неколико покрајина.

⁴⁶¹ - Римски епископ од 79–91. године.

⁴⁶² - Илирија, или Илирик, обухватала источно приморје Јадранског мора, са позадином. Данашња Далмација, Босна, Албанија.

⁴⁶³ - Сравни: Д. Ап. 8, 26–39.

⁴⁶⁴ - Дан. 14, 37; 3. Цар. 17, 6.

⁴⁶⁵ - Кападокија – источна област Мале Азије; Кесарија – главни град.

⁴⁶⁶ - Теодосије III Адрамитен – византијски цар од 715. до 716. године.

⁴⁶⁷ - Свети Герман – патријарх Цариградски од 715. до 730. године. Спомен његов 12. маја.

⁴⁶⁸ - Сурож, или Сугдеја, древни грчки град на јужној обали Крима. Сада Судак.

⁴⁶⁹ - Свети Стефан упокојио се половином осмога века.

⁴⁷⁰ - Елеја – град у Мизији, северозападној области Мале Азије, близу Пергама.

⁴⁷¹ - Константин VII Порфирородни – византијски цар од 912. до 959. године.

⁴⁷² - Самос – једно од главних острва у Јегејском мору.

⁴⁷³ - Преподобни Павле Латрски упокојио се 15. децембра 955. године.

⁴⁷⁴ - Преподобни живео у шестом веку у Палестини.

⁴⁷⁵ - Изгледа да је то био Јулијан Отступник (361–363).

⁴⁷⁶ - Имао је, дакле, изван града катакомбу, као што су имали обичај тадашњи хришћани, куда је одлазио на молитву.

⁴⁷⁷ - Сагар, река у Малој Азији.

⁴⁷⁸ - Константин Порфирородни: од 780–797. год.; Ирина: 797–802.

⁴⁷⁹ - Карин – римски цар од 282. до 283. године.

⁴⁸⁰ - Свети Марин пострадао око 238. године.

⁴⁸¹ - Види под 13. јуни.

⁴⁸² - Тако су називани у Византији високи царски доглавници.

⁴⁸³ - Форација – крај у Цариграду.

⁴⁸⁴ - Василије I Македонац – Византијски цар, царовао од 867–886. г.

⁴⁸⁵ - Лав VI Мудри, наследник Василија Македонца, царовао од 886–911. године.

⁴⁸⁶ - Висон – скупочена, фина и мека, блистава ланена тканина.

⁴⁸⁷ - Сравни: Псал. 6, 7.

⁴⁸⁸ - Блажена царица Теофанија упокојила се око 893. године. Она је сахрањена у цркви Свих Светих, подигнутој од њеног мужа, у близини храма светих Апостола, где касније би устројен женски манастир. У садашње време свете мошти блажене Теофаније почивају у патријаршији Цариградској.

⁴⁸⁹ - Новуходоносор – син Набополасара, цар Вавилонски од 607. до 564. пре Христа.

⁴⁹⁰ - Данил. 13, 5.

⁴⁹¹ - 5. Мојс. 25, 1.

⁴⁹² - Овај догађај са Сузаном описан је у: Данил. 13, 1–64.

⁴⁹³ - Дан. 1, 3–20.

⁴⁹⁴ - Све су ово разни називи за људе мудре и учене, који су поседовали знања дубока и опширна, нарочито знање о тајним силама природе, свештеним писменима – јероглифима, као и знања из области астрономије и медицине. Помно су изучавали природу, мотрили небеске појаве, тумачили снове, одгонетали будућност. Већином су ти људи били и жречеви. Понеки су од њих тој својој учености додавали и ниске жеље користољубља.

⁴⁹⁵ - Реч је о Мидиско-Персијском царству.

⁴⁹⁶ - Мисли се на Македонско царство.

⁴⁹⁷ - Разуме се Сиро-Египатско царство.

⁴⁹⁸ - Камен, који се одвали од горе без посредништва руку и разби кип, јесте, по учењу Цркве, Христос, Син Божји, који ће се родити од Чисте и Неудате Дјеве, без мужа. Он ће срушити сва времена царства, и основати Царство духовно и вечно.

⁴⁹⁹ - Дан. 2, 1–5. 10–19. 24–36. 38–49.

⁵⁰⁰ - Ова хвалебна песма налази се у истој књизи пророка Данила: 3, 50. –90. Та песма служи као основ 7. и 8. песме црквених канона. Доживљај Три Света Младића у пећи Вавилонској објашњава се у богослужбеним песмама Православне Цркве као праобраз нетљеног боравка Спасовог у гробу. Стога се трећа глава из књиге пророка Данила и чита на вечерњу Велике Суботе.

⁵⁰¹ - Дан. 3, 1–8. 17–24. 46–52. 91–97.

⁵⁰² - Дан. 4, 7–13. 17–19. 22–36.

⁵⁰³ - 4. Цар. 25, 27–30; Јерем. 52, 31–34.

⁵⁰⁴ - Дан. 7, 9–10.

⁵⁰⁵ - Тојест први после царева: Набонида и Валтазара.

⁵⁰⁶ - Дан. 5, 1–10. 13–17. 23–31.

⁵⁰⁷ - Дан. 6, 1–28.

⁵⁰⁸ - Екбатана – главни град Мидије и летње боравилиште персијских, а касније парћанских царева. Град је био веома стародреван, чувен по своме утврђеном замку и необичној раскоши.

⁵⁰⁹ - Вил или Бел (Феничански: Ваал) – име главног Вавилонског бога сунца.

⁵¹⁰ - Дан. 14, 2–22.

⁵¹¹ - Дан. 14, 23–42.

⁵¹² - Камбиз – цар Персијски, син Кира (529–522. год.), одликовао се свирепостју.

⁵¹³ - Гевал – гора у племену Јефремовом, па северној страни града Сихема.

⁵¹⁴ - Мт. 27, 52–53.

⁵¹⁵ - Света царица Јелена пренела мошти светог пророка Данила у Цариград и положила их близу цркве светог Романа. Гроб његов до сада показују у Сузи, престоници Персијског царства; њега почитују чак и незнабошци.

⁵¹⁶ - Неки сматрају да није сигурно да му је то било крштено име или га је мајка тако звала из милоште материнске и због

лепоте његове (Види:Прота Д. Васић, Велики исповедник вере. Књига о Ђакону Авакуму, Београд 1968, стр. 78).

⁵¹⁷ - Његов отац Гаврило буде ухваћен од Турака у познатој Јанчићевој буни, и на чардаку у Машићима са многим устаницима жив набијен на колац 1809. године.

⁵¹⁸ - Манастир Моштаница, најстарији споменик српства и православља у доњем Поуњу, налази се под планином Козаром, на дванаестом километру јужно од Босанске Дубице. Тврди се да су овај манастир подигли Немањићи (краљ Милутин и Драгутин), а да је из рушевина обновљен у 16. веку за време патријарха Макарија Соколовића. Био је кроз векове духовни, национални и културни центар српскога народа у том крају.

⁵¹⁹ - Када је наступио Часни пост (1815), Мула-Салија је једнако помишљао како да побегне од Ибшира. Најзад је то успео и са сином Реџепом дођу у Сремске Карловце и пријаве се митрополиту Стратимировићу. Митрополит, пошто су му испричали све шта је и како је било, прекрсти их и од Мула-Салије поново поста отац Генадије, а од Реџепа – Стојан. Оца Генадија митрополит помаза св. миром и даде му право да може вршити све свештене обреде осим свете Литургије и посла га у Градишку да тамо попује. Отац Генадије је у Градишки поповао непуне три године и 1818. године умре, а за њим одмах умре и његов син јединац Стојан.

⁵²⁰ - Егина је острво у Сароничком заливу (између полуострва Атике и Пелопонеза). Тамо и данас постоји митрополитска црква у којој је било седиште Св. архиепископа Дионисија.

⁵²¹ - Пренос моштију Св. Дионисија на острво Закинт (извршен 1716. године) празнује се 24. августа.

⁵²² - Роман I Лакапен – Византијски нар од 917–944. године. Константин VII – Византијски цар од 912–959. године, царовао једновременно с Романом.

⁵²³ - Христофор или Христодул – патријарх Јерусалимски од 947. до 967. године.

⁵²⁴ - Диоклецијан и Максимијан – сацареви Римске царевине, царовали од 284–305. године.

⁵²⁵ - Сравни: Ис. 35, 3–4.

⁵²⁶ - Сравни: 1. Јн. 2, 16.

⁵²⁷ - Мојс. 19, 26.

⁵²⁸ - Протоскриниарије – дворски ризничар, особа велике власти крај епарха, уживала велико поверење царева, поверавани јој важни задаци.

⁵²⁹ - Лк. 1, 64.

⁵³⁰ - Еф. 6, 16.

⁵³¹ - Коментарисије – старешина над тамницама у Римској царевини и писар при суђењима, који претходно врши ислеђење оптужених, нарочито хришћанских мученика.

⁵³² - Сравни: Псал. 102, 5.

⁵³³ - Тит Ливије – највећи римски историчар, крајем првога века пре Христа и почетком првога века после Христа. Његова Историја има 142. књиге, од којих је до нас дошло само 35.

⁵³⁴ - Капитол – унутрашња тврђава Рима. Под Францима подразумевају се Гали, који су живели у Цизалпиској Галији (= Северна Италија). Најезда Гала била у другој половини IV века пре Христа; завршена потпуним поразом Римљана и опустошењем Римске републике, од кога се она дуго времена није могла опоравити.

⁵³⁵ - Свети Гај – епископ Римски од 283. до 296; пострадао мученички 11. августа 296. године.

⁵³⁶ - Кампанија – приморска област древне Италије, јужно од Рима, на западној обали Апенинског полуострва.

⁵³⁷ - Марс – по веровању древних Грка и Римљана био бог рата.

⁵³⁸ - Тај пут је водио на југоисток од Рима у град Беневент.

⁵³⁹ - Хелиогабал – римски цар, царовао од 218–222. године после Христа; сазидао себи, као богу, храм на једном од брежуљака Рима: Палатинском, упоредо са царским дворцем. Степенице Хелиогабала – степениште његовог храма.

⁵⁴⁰ - Иподром – тркалиште: одржаване коњске трке, борбе са дивљим зверовима, борбе гладијатора. Ту су цареви – гонитељи хришћана предавали хришћане дивљим зверовима.

⁵⁴¹ - Тело светог Севастијана бачено у градску помијару, звану: „клоака Максимова“, налазила се у близини иподрома, званог: „Циркус Максимус“ = највећи циркус. – Свети Севастијан пострадао 18. децембра 287. године.

⁵⁴² - Катакомбе: подземни ходници и пештере; правили их први хришћани у околини Рима, а и у Неапољу, Сиракузи и у другим градовима, ради сахрањивања покојника. По зидовима тих ходника прављена су удубљења, у која су полагана тела покојника без сандука, и онда отвори зазиђивани камењем. Ређе су у њима прављене посебне гробнице. Катакомбе су осветљаване кандилима и отворима на своду. Туда су се на гробове рођака, пријатеља, светих и мученика стицали верни да празнују дане њихових спомена, да узносе Богу заједничке молитве и да врше тајну свете Евхаристије. Мермерне плоче над гробовима светих и мученика служиле су као престо при вршењу тајне Евхаристије.

⁵⁴³ - Мошти светог мученика Севастијана почивају у цркви светог Севастијана што је у Риму, само изван града.

⁵⁴⁴ - Севастија Кападокијска – на истоку Мале Азије, на граници према Јерменији.

⁵⁴⁵ - Хозрој II – Персијски цар, царовао од 590–628. године. Најезду ову извршио 614. године.

⁵⁴⁶ - О манастиру Саве Освећеног видети у Житију светог Саве Освећеног под 5. децембром.

⁵⁴⁷ - Свети Јован Милостиви празнује се 12. новембра.

⁵⁴⁸ - То је било 628. године, за царовања Византијског цара Ираклија.

⁵⁴⁹ - 18. децембра 634. године.

⁵⁵⁰ - Звани: „Начертани“; оба јеромонаси. Празнују се: Теодор 27. децембра, Теофан 11. октобра.

⁵⁵¹ - Сингел – члан Пагријаршијског савета који водио послове црквене управе. Сингели су обављали разне поруке патријараха; били непосредни сведоци њиховог живљења; увек бивали поред њих; и после смрти њихове често бивали њихови наследници.

⁵⁵² - Лав Јерменин, први гонитељ светих икона, царовао од 717–741. г.

⁵⁵³ - Теофил царовао од 829–842. године.

⁵⁵⁴ - Теодора царовала од 842. до 855. године, а Михаил од 855. до 867. г.

⁵⁵⁵ - Јован VII, због своје учености назван Граматик, патријарховао од 832. до 842. године.

⁵⁵⁶ - Свети Методије I патријарховао од 842. до 846. године.

⁵⁵⁷ - Преподобни Михаил представио се 18. децембра, око 845. године. Свете мошти његове у Цариградском манастиру Пантократора видели руски поклоници: Стефан Новгородац у 1342. години, и јерођакон Зосима у 1420. години. Од списка преподобног Михаила најважнији је: „Исповедање вере“.

⁵⁵⁸ - Цареви византијски: Јустин II од 565. до 578. год.; Тиверије од 578. до 582. год.; свети Маврикије од 582. до 602. године.

⁵⁵⁹ - Анапла – предграђе Цариграда.

⁵⁶⁰ - Град Аминс или Амис – у Кападокији, источној области Мале Азије.

⁵⁶¹ - Почетком седмога столећа.

⁵⁶² - Киликија – југоисточна римска покрајина у Малој Азији. Тарс – велики и многољудан град, у јужном делу те покрајине, у плодној равници, крај реке Кидне, која недалеко од њега увире у Средоземно море.

⁵⁶³ - Свети мученик Бонифатије пострада 19. децембра 290. године.

⁵⁶⁴ - Изнад храма свеог Бонифатија у Риму, подигнутим Аглаидом, касније би подигнут пространији храм у име св. Алексија, Човека Божија, и мошти обојице светитеља бише 12116. године пренесени из доње у нову цркву, у чијој се ризници и сада чувају чесне главе њихове.

⁵⁶⁵ - Изнад храма свеог Бонифатија у Риму, подигнутим Аглаидом, касније би подигнут пространији храм у име св. Алексија, Човека Божија, и мошти обојице светитеља бише

12116. године пренесени из доње у нову цркву, у чијој се ризници и сада чувају чесне главе њихове.

⁵⁶⁶ - Омирита – житељи јужне Арабије. У првим вековима хришћанства у Арабији живело једанаест разних племена; од њих само два: Омирита и Савеји били хришћани. Остала племена већим делом држала Јеврејску веру. – Награн или Анагран, велики многољудан град на обали Арабијског залива; сви његови становници били хришћани.

⁵⁶⁷ - Псал. 44, 2. 8.

⁵⁶⁸ - Блажени Елезвој упокојио се око 553–555. године. Спомен његов Црква празнује 24. октобра.

⁵⁶⁹ - О овој препирци, – како пише свети Димитрије Ростовски, – у Минејима митрополита Макарија налази се посебна књига.

⁵⁷⁰ - 4. Мојс. 14, 24. 30; 26, 65; 32, 1. – 5. Мојс. 1, 36.

⁵⁷¹ - 4. Мојс. 11, 4–15.

⁵⁷² - 5. Мојс. 6, 6–7; 2. Мојс. 20, 2–5.

⁵⁷³ - Дан. 14, 30–40.

⁵⁷⁴ - 1. Мојс. 20, 4.

⁵⁷⁵ - 2. Цар. 2, 8–15.

⁵⁷⁶ - Нотарије – брзописац, писар; тако су се називали царски секретари, који су водили деловоднике најважнијих државних саветовања, а и секретари патријараха.

⁵⁷⁷ - То јест уврсти га у виши сталеж, у племиће.

⁵⁷⁸ - Свети Григорије упокојио се око 552. године.

⁵⁷⁹ - Свети Бонифатије Милостиви живео у шестом веку.

⁵⁸⁰ - Тускија – иначе Етрурија – древна област средње Италије, на северу од Рима.

⁵⁸¹ - Ферентин – град у древној Етрурији, сада развалине Феронто.

⁵⁸² - Спомен светог мученика Прокла Црква празнује 12. јула.

⁵⁸³ - Равена – град са пристаништем на Јадранском мору.

⁵⁸⁴ - Мавританија – римска приморска покрајина на северу Африке.

585 - Ови свети мученици пострадали у почетку четвртога века.

586 - Киликија – југоисточна приморска област Мале Азије.

587 - Аскалон – древни град Филистимски, у Палестини, крај Средоземног мора.

588 - Пострадали 308. године.

589 - О њој опширније у Житију и страдању св. муч. Бонифатија под данашњим датумом.

590 - Цар Трајан царовао од 98. до 117. године.

591 - У та времена Антиохија, велељепна престоница Сирије, беше у Римској царевини највећи град после Рима, и имађаше око двеста хиљада становника. – Св. апостол Петар управљао Антиохијском црквом од 47–57. године, прејемник његов св. Евод до 68. године, св. Игњатије Богоносац од 68–107. године.

592 - Спомен светог Поликарпа празнује се 23. фебруара.

593 - То је било 106. године.

594 - Зевс или Јупитер – главни незнабожачки Бог Грка и Римљана.

595 - О томе свети Игњатије говори у својој Посланици Ефесцима.

596 - Свети Игњатије говори овде о слави умрети за Христа.

597 - Вода жива – Дух Свети, који побуђује и укрепљује на мученичку смрт. Сравни: Јн. 4, 10; 7, 3.

598 - Тојест с таком љубављу као да Игњатије беше њихов властити епископ.

599 - Тако се рачунало по римском календару.

600 - Године 107.

601 - Пренос моштију светог Игњатија празнује се 29. јануара.

602 - После смрти своје жене, блажени Филогоније би силом узет од стране народа из његовог адвокатског звања и за његову праведност и правичност постављен на епископски престо.

603 - Похвалну реч светом Филогонију свети Златоуст изговорио 386. г.

⁶⁰⁴ - Упокојио се око 323. године.

⁶⁰⁵ - Краљ Милутин владао од 1282. до 1321. године; празнује се 30. октобра. – Свети Стефан Дечански владао од 1321. до 1331. године; празнује се 11. новембра. – Цар Душан владао од 1331. до 1346. као краљ, а од 1346. до 1355. године као цар.

⁶⁰⁶ - Година, место рођења и световно име светог архиепископа Данила не знају се.

⁶⁰⁷ - Евстатије II био српским архиепископом од 1286. до 1304. године.

⁶⁰⁸ - Спомен његов Црква празнује 11. маја.

⁶⁰⁹ - Ступио на престо 6. јануара 1321. године. – Спомен његов празнује се 11. новембра.

⁶¹⁰ - Блажени мученик – дечак Јован пострада 20. децембра 1652. год.

⁶¹¹ - Епарх – управник области; управник града, градоначелник.

⁶¹² - Света Јулијана и с њом 500. људи и 130. жена пострадаше 304. год.

⁶¹³ - Ликија – јужна приморска област Мале Азије, улазила у састав Памфилије. Цар Теодосије одвоји је од Памфилије, при чему Мири постаде главни град Ликије. После 395. године Ликија постаде област Византијске царевине.

⁶¹⁴ - Свети Темистокле пострадао 251. године.

⁶¹⁵ - Волињ – југозападни део Русије.

⁶¹⁶ - Река Рата утиче с леве стране у горњи ток западног Буга. – Манастир св. Петра, подигнут у име Спаса (Преображенски), сада не постоји. На његовом месту постоји село, са црквом Спаса.

⁶¹⁷ - Свети Максим, пореклом Грк, управљао Руском црквом од 1283. до 1304. год.

⁶¹⁸ - Реч је о кнезу Галицко-Волинском Јурију Љвовичу. Овај кнез је био врло моћан; владао је целом Галицијом; он се чак називао царем Русије.

⁶¹⁹ - Атанасије II – патријарх Цариградски од 1303. до 1311. године.

⁶²⁰ - Свети Петар постављен за митрополита целе Русије 1308. године, треће године по престављењу митрополита Максима.

⁶²¹ - Велики кнез Московски Јован I Данилович Калита, унук светог Александра Невског, син светог Данила, оснивача Московске кнежевине; кнезовао од 1328. до 1340. године; назван Калита, јер, одликујући се љубављу к ништима, стално носио са собом ради удељивања калиту (= торбу) са новцем.

⁶²² - Тојест Успенске саборне цркве. Доцније, за кнезовања великог кнеза Јована III Васиљевича, на место ње подигнута данашња саборна црква, освећена 1470. године.

⁶²³ - Свети митрополит Петар упокојио се 21. децембра 1326. године.

⁶²⁴ - Аквилеја – град у северној Италији, на речици Натисони. Доцније порушен од варвара.

⁶²⁵ - Спомен ових светих мученица празнује се 16. априла.

⁶²⁶ - Касније чесна глава пренета у Рим, а свето тело светог Хрисогона налази се у Венецији.

⁶²⁷ - Комити су првобитно били пратиоци високих царских службеника по покрајинама, а касније пратиоци царева и њихова свита. Од цара Константина Великог комитима су се називали сви дворјани.

⁶²⁸ - Антипат = царски намесник; проконзул; управитељ области у коју је улазило неколико покрајина.

⁶²⁹ - Света Теодотија пострада са светом децом својом у граду Никеји, у Витинији.

⁶³⁰ - То је било око 304. године, у 22. дан месеца децембра.

⁶³¹ - Опширније о томе види под данашњим датумом: Страдање свете великомученице Анастасије Узорешителнице и других с њом.

⁶³² - Опширније о томе види под данашњим датумом: Страдање свете великомученице Анастасије Узорешителнице и других с њом.

- ⁶³³ - Псал. 123, 68.
- ⁶³⁴ - То је било половином другог века.
- ⁶³⁵ - У северном делу Мале Азије.
- ⁶³⁶ - Протовестиарије – главни надзорник царске гардеробе на Цариградском двору.
- ⁶³⁷ - Ср. 1. Кор. 8, 8.
- ⁶³⁸ - Псал. 21, 1; Мт. 27, 46; Мк. 15, 34.
- ⁶³⁹ - Ср. Лк. 15, 20.
- ⁶⁴⁰ - Митар – цариник; митарство – духовна царинарница.
- ⁶⁴¹ - Тојест у Цариграду.
- ⁶⁴² - Свети Александар био патријархом Александријским од 312. до 326. године; спомен његов празнује се 29. маја.
- ⁶⁴³ - Свети Атанасије Велики празнује се 18. јануара и 2. маја.
- ⁶⁴⁴ - Лик (= Хорда); збор, сабор, скуп, хор, врста, ред; ангели сачињавају засебан лик, апостоли засебан, и тако редом: пророци, мученици, преподобни...
- ⁶⁴⁵ - Ликиније – царовао од 307. до 324. године у источној половини Римске царевине.
- ⁶⁴⁶ - Марко Аврелије, римски цар, царовао од 161. до 180. године: Комод, син његов, царовао од 180. до 190. године.
- ⁶⁴⁷ - Сократ, Платон (ученик Сократов), Аристотел (ученик Платонов), Епикур, – познати грчки философи; живели у четвртм веку пре Христа.
- ⁶⁴⁸ - Спомен његов празнује се 14. јула.
- ⁶⁴⁹ - Илиопољ – град у северном Египту.
- ⁶⁵⁰ - Сравни: 1. Јн. 4, 1–3.
- ⁶⁵¹ - Евгенија је грчка реч и значи: племенита рода, високог порекла; благородна, племенита, великодушна, честита, самопожртвована.
- ⁶⁵² - 1. Мојс. 39, 7–20.
- ⁶⁵³ - Мелантија је грчка реч и значи: црни цвет.
- ⁶⁵⁴ - Мелантија је грчка реч и значи: црни цвет.

⁶⁵⁵ - Римски цар Септимије Север од 193–211. год.; син његов Антонин био му сацар, савладар.

⁶⁵⁶ - Свети Корнилије, папа Римски, управљао Римском црквом од 251–252. год.

⁶⁵⁷ - Тојест: богослужбене књиге, које у то време беху реткост, и поседоваху их немноги.

⁶⁵⁸ - Римски цар Валеријан царовао од 253. до 260. године; Галијен, син његов, од 260. до 268. године.

⁶⁵⁹ - Свети: Евгенија, Клавдија, Васи́ла, Прот и Јакинт пострадаше око 262. године. Гробови Прота и Јакинта бише откривени за папе Дамаса 366. године, и над њима убрзо подигнута црква. У садашње време мошти св. Прота почивају у Риму у цркви св. Јована Претече, мошти св. Јакинта у цркви св. ап. Павла Остијског, мошти св. Евгеније у цркви св. Дванаест Апостола, мошти св. Василе у цркви св. Праксаде.

⁶⁶⁰ - Византијски цар Никифор I царовао од 802. до 811. године.

⁶⁶¹ - О њој видети опширније под данашњим даном: Житије и страдање свете преподобномученице Евгеније.

⁶⁶² - О њему видети опширније под данашњим даном: Житије и страдање свете преподобномученице Евгеније.

⁶⁶³ - Подробно о њима видети под данашњим даном: Житије и страдање св. преподобномученице Евгеније.

⁶⁶⁴ - Спомен овог Св. Новомученика Ахмеда врши се и 3. маја, где видети опширније о њему.

⁶⁶⁵ - У овој „повести“ изнете су разне појединости о Рођењу Господа Христа, којих нема у Еванђелској благовести о томе. Скоро ове те појединости позајмљене су из такозваних апокрифних еванђеља. Под тим називом позната су казивања о разним околностима из Спаситељевог земаљског живота, нарочито из доба Његовог детињства и дечаштва, која су се појавила у првим вековима хришћанске Цркве. Нека од тих казивања представљају не што друго до писмене забелешке оних околности из земаљског живота Спаситељевог, које нису ушле у Еванђеље, али су путем усменог причања сачуване међу побожним хришћанима, који су веома волели и ценили све

што се односи на Спаситељев живот. Многа од тих казивања су описи таквих догађаја, које је Црква пригрлила као одјеке истинског предања о Личности Господа Христа, Богоматере, Јосифа и других еванђелских светих људи и жена. У ту врсту казивања спада на првом месту „Првоеванђеље Јаковљево“, које је несумњиво најстарији споменик апокрифне књижевности из области еванђелске историје који је дошао до нас. Многа светоотачка сведочанства, која св. Димитрије Ростовски наводи у својој „Повести о Рођењу Господа Христа“, Свети Оци су узели управо из тог најстаријег „апокрифног еванђеља“. Но упоредо са списима, у којима је већи део казивања био заснован на древном црквеном предању, појавише се у првим вековима хришћанске Цркве и такви апокрифни зборници о земаљском животу Господа Христа, у којима се јасно примећује да су многе ствари у њима писане руком разних јеретика, као на пример – гностика, евионита и других. У такве зборнике спада такозвано „Еванђеље Томино“, „Еванђеље детињства Спаситељевог“ и нека друга. Такву врсту апокрифних списа Црква је увек одбацивала и строго осуђивала.

⁶⁶⁶ - Свети Григорије, брат светог Василија Великог, празнује се 10. јануара.

⁶⁶⁷ - Свети Епифаније Кипарски празнује се 12. маја.

⁶⁶⁸ - Познато је да је код Јевреја, до доласка Месије, девственост била скоро нешто срамно, и само се брак сматрао као неко потпуно благословено стање.

⁶⁶⁹ - Реч на Рождество Христово.

⁶⁷⁰ - Реч на Рождество Христово.

⁶⁷¹ - Лк. 1, 56.

⁶⁷² - Спомен његов Црква празнује 11. марта.

⁶⁷³ - Из службе предпразништва Рођења Христовог, тропар на првом Царском часу.

⁶⁷⁴ - Ово се налази у апокрифном еванђељу Јаковљевом (= „Првоеванђеље Јаковљево“) у глави петнаестој и шестнаестој; и у многим другим апокрифним списима.

⁶⁷⁵ - Овде је реч о познатом обреду, који се по Мојсијевом закону (1 Мојс, 5, 11–31) вршио у случају када муж подозрева

своју жену да је извршила прељубу. Такву жену муж је доводио к свештенику. Пошто би принео жртву, свештеник је узимао свете воде у суд земљани, стављао у њу прах с пода скиније или храма (када је храм заменио скинију), откривао главу женину, полагао јој у руке хлебни принос, и заклињао је овако: „Ако није нико спавао с тобом, и ако ниси застранила од мужа свога, на нечистоту, нека ти не буде ништа од ове воде горке, која носи проклетство. Ако ли си застранила од мужа свога и оскврнила се, и ко год други осим мужа спавао с тобом, нека те Господ постави за уклин и за клетву у народу твом учинивши да ти бедро падне а трбух отече. И нека ти ова вода проклета уђе у црева да ти отече трбух и да ти бедро падне“. – После тога свештеник је давао дотичној жени да пије од те воде. – Пада у очи да је по казивању апокрифног еванђеља сам првосвештеник (а не свештеник) извршио овај обред, и то не само над Дјевом Маријом већ и над Јосифом.

⁶⁷⁶ - Август, први римски цар (15. год. пре Христа до 14. год. после Христа). Потпуно име његово гласило је: Кај – Јулије – Цезар – Октавијан – Август. Он је био син Октавија и Акције, ћерке Јулија, сестре Јулија – Цезара. После битке код Акциума, у којој је победио Марка Антонија, он постаје једини владар огромне римске царевине. За време његова царовања извршен је у целој царевини попис становништва, о коме се говори у Еванђељу (Лк. 2, 1–5), и који је побудио светог Јосифа и Пресвету Дјеву Марију да иду у Витлејем.

⁶⁷⁷ - Стихира 2, на „Господи возвах“, Благовести Пресвете Богородице.

⁶⁷⁸ - Реч на Рођење Христово.

⁶⁷⁹ - Стихира на стиховње, Глас 2.

⁶⁸⁰ - Реч на Христово Рождество.

⁶⁸¹ - Догматик другог гласа.

⁶⁸² - Догматик петог гласа.

⁶⁸³ - Спомен његов празнује се 12. априла.

⁶⁸⁴ - Ово је узето из „Првоеванђеља Јаковљевог“.

⁶⁸⁵ - Преподобни Јосиф Песмописац празнује се 4. априла.

⁶⁸⁶ - Служба предпразништва Рождества Христова, 33. децембар, Канон: песма 8.

⁶⁸⁷ - Тамо, Трипјеснец на повечерју, песма 9.

⁶⁸⁸ - Сравни: Дан. 2, 34; 1. Кор. 10, 4.

⁶⁸⁹ - Звездочатци – астрономи – астролози: по кретању звезда и других небеских тела и по њиховом оваком или онаком положају предсказивали будуће догађаје и учили да од тога зависе судбине људи.

⁶⁹⁰ - умачење на пророка Исаију.

⁶⁹¹ - Никифор Калист, грчки историчар четрнаестог века, написао је „Историју Цркве“.

⁶⁹² - Сибиле су биле прорицатељке од незнабожаца. Некима су од њих, као сибиле Кумејској, сибиле Еритрејској, и још некима, древни хришћански писци приписивали предсказања о Спаситељу, и уопште о временима Новог Завета.

⁶⁹³ - Медиолан, данашњи Милано, велики град у северној Италији; престоница древне Лигурије.

⁶⁹⁴ - Келн (у старини: Колонија Агрипина), древни град на Рајни, у Германији, у коме, по побожном веровању тамошњих хришћана, почивају делови чесних моштију светих три мудраца.

⁶⁹⁵ - На стиховање стихира 2.

⁶⁹⁶ - Данашње предграђе Каира.

⁶⁹⁷ - Свети Паладије Еленопољски (368–430), писац чувеног Лавсаика; спомен његов Црква празнује у Сирну суботу.

⁶⁹⁸ - Илиопол – у северном Египту.

⁶⁹⁹ - Шеол = ад – царство смрти, обиталиште душа свих, пре Христа преминулих људи.

⁷⁰⁰ - Цар Михаил ступио на престо 820. год.: вратио из прогонства патријарха Никифора, преподобног Теодора Студита и друге православне, прогнане од цара Лава због поштовања светих икона; али дозволио само приватно поштовање светих икона по кућама.

⁷⁰¹ - 1. Кор. 9, 22.

⁷⁰² - Скоплје, на грчком: Σκόπτελος.

⁷⁰³ - Спомен светог Јефрема Сирина Црква празнује 28. јануара.

⁷⁰⁴ - Свети Јевтимије био епископ Сардијски – у Мизији, у Малој Азији.

⁷⁰⁵ - Константин и Ирина царовали: први од 780. до 797. године, а друга од 797. до 802. године.

⁷⁰⁶ - Овај Сабор против иконобораца био 787. године.

⁷⁰⁷ - Никифор царовао од 802. до 811. године.

⁷⁰⁸ - Паталареја – острво између Сицилије и Туниса, ближе Африци.

⁷⁰⁹ - Лав V Јерменин – цар Византијски, царовао од 813. до 820. године.

⁷¹⁰ - По сведочанству светог Теодора Студита: свети Јевтимије – „стуб Цркве“ – и у заточењу „бејаше светилник који просветљаваше многе и привођаше к Богу медоточивим учењем својим“, и на тај начин задаваше јаде цару – јеретику. Доведен 815. године из заточења на саслушање, свети Јевтимије, заједно с патријархом Никифором и другим православним епископима, с великом ревношћу изобличи цара због његовог иконоборства.

⁷¹¹ - Ас – утврђени град у Мизији на Адрамитском заливу.

⁷¹² - Акрит – рт на Црном мореу.

⁷¹³ - Свети Јевтимије престабио се око 840. године; свете мошти његове налазе се у Анхиали, граду у Тракији, на обали Црнога мора, и непрекидно чине чудеса.

⁷¹⁴ - Синад – град на северу Фригије, близу планинског ланца где су се налазили чувени Синадски мајдани мермера. Данас – развалине у близини Ескикара.

⁷¹⁵ - 2. Мојс. 13, 21. Место до кога је дошао блажени, беше гора Сина у Сирији, где су се свети пустињаци подвизавали још у трећем веку.

⁷¹⁶ - Олимп – гора у Малој Азији; на њој се налазили ондашњи чувени манастири, у којима су се подвизавали велики подвижници, као на пример свети Јоаникије Велики и други.

⁷¹⁷ - Аталија, – приморски град Памфилије, основан на 150 година пре Христа; назван тако по свом оснивачу Аталу II Филадельфу.

⁷¹⁸ - Атроја – град, недалеко од горе Олимпа.

⁷¹⁹ - Преподобни Константин живео и подвизавао се у осмом веку.

⁷²⁰ - По једнима: Свети Никодим је рођен у српском граду Прилепу, а по другима: у грчком граду Костуру.

⁷²¹ - Због његовог грчког порекла и знања грчког језика Св. Никодим је од Срба назван и поп Никодим Грчић. По његовом пак румунском житију он је био македоновлах.

⁷²² - Јелинима су се називали Јевреји који су живели у разним земљама незнабожачког света и говорили на онда веома распрострањеном грчком језику; о празнику они су долазили у Јерусалим и подуже се задржавали у њему.

⁷²³ - Д. А. 10, 1–11, 18.

⁷²⁴ - Све ове земље, некадашња посебна царства, касније су покорене од Римске царевине; оне су се налазиле између Каспијског мора и Персијског залива. Парћија – пространа земља на југоистоку од Каспијског мора; Мидија – западни део Ирана, јужно од Каспијског мора; Елам -земља иза Месопотамије, с оне стране Тигра.

⁷²⁵ - Киринаја – област горње Либије, поред северне обале Африке.

⁷²⁶ - Либертинци (латинска реч: слободни) – Јевреји; побеђени од Римљана у време ратовања с њима, нарочито од Помпеја, 60 година пре Христа.

⁷²⁷ - Помпеј – знаменити римски војсковођа и завојевач; после пада Римске републике један од триумвира, управљао трећим делом државе.

⁷²⁸ - Гамалил – знаменити законоучитељ јеврејски, заузимао високи положај у Јерусалимском синедрону, поштован од свега народа, називан „славом закона“. По предању, њега и сина му Авива крстили свети апостоли Петар и Павле.

⁷²⁹ - Гамалил – знаменити законоучитељ јеврејски, заузимао високи положај у Јерусалимском синедрону, поштован од свега

народа, називан „славом закона“. По предању, њега и сина му Авива крстили свети апостоли Петар и Павле.

⁷³⁰ - Црква освећена 460. године; она била тако пространа, да је у њој могло стати до десет хиљада људи.

⁷³¹ - Отац преподобног Теодора беше презвитер Јона, који се престави у манастиру светог Саве Освећеног. Спомен светог презвитера Јоне Црква прославља 22. септембра.

⁷³² - Седми Васељенски сабор одржан у Никеји 787. године. Он утврди иконопоштовање, а сабор одржан под Константином Копронимом огласи за јеретички.

⁷³³ - Лав Јерменин царовао од 813–820. године.

⁷³⁴ - Управљао Цариградском црквом од 806–815. године; преминуо 828. године у заточењу; спомен његов Црква празнује 13. марта и 2. јуна.

⁷³⁵ - Мелиса – град у Фригији, која обухватала сав средњи део западне половине Малоазијског полуострва.

⁷³⁶ - Проконис – острво у Мраморном мору.

⁷³⁷ - Ова обитељ била недалеко од Цариграда.

⁷³⁸ - Настојатељ чувеног Студитског манастира, знаменити Исповедник Православне вере. Његов свети спомен 11. новембра.

⁷³⁹ - Влахерна – крај у Цариграду на западној страни града. У време процвата Византијске царевине крај Влахерна се славио по свему Истоку својим светињама. Нарочито је крај Влахерна био познат по Богородичној цркви, подигнутој од цара Лава I Великог (457–474. год.), за време којег су у ту цркву, 474. године, биле положене чесне ризе Пресвете Богородице, донесене из Палестине. У тој цркви се чувао у златном ковчегу још и омофор Пресвете Богородице и део Њеног појаса.

⁷⁴⁰ - Надимак Травлос – латинска реч (грчка: Валвос = Балба) значи Муцави. Овај Михаило постао је доцније цар, и царовао од 820–829. год.

⁷⁴¹ - Амореја – град у Малоазијској покрајини Фригији.

⁷⁴² - Седми ирмос другог Канона на празник Рождества Христовога.

⁷⁴³ - Јован Граматик – васпитач цара Теофила, касније патријарх Цариградски (од 832–842. године); умро у заточењу.

⁷⁴⁴ - Состенијум – крај у околини Цариграда.

⁷⁴⁵ - Теофил царовао од 829–842. године.

⁷⁴⁶ - Споменици те просветне делатности светог Теодора јесу поуке што су остале од њега. Њему се приписује: „Размишљање о поштовању икона“ и књига „О православној вери“.

⁷⁴⁷ - Афусија, иначе Офиуса, – острво близу Цариграда.

⁷⁴⁸ - Кизик – град у северозападном делу Мале Азије, на јужној обали Мраморног мора.

⁷⁴⁹ - Тако хришћански писци називају ове муслимане, нарочито Арабљане.

⁷⁵⁰ - Апамеја Витинијска тако се називала за разлику од Апамеје Сиријске. Витинија – северозападна област Мале Азије.

⁷⁵¹ - Спомен светог првомученика Стефана празнује се 27. децембра; а тог истог дана празнује се и спомен светог Теодора Начертаног.

⁷⁵² - Цар Михаил III од (842–867. године) ступио на престо када му је било четири године, стога је државом управљала до 855. године његова мајка, царица Теодора.

⁷⁵³ - То је било 19. фебруара 843. године. Тај дан назван је даном тријумфа Православља; и установљено је да се тај дан празнује сваке године у прву недељу Великог Поста, и та се недеља зове Недеља Православља.

⁷⁵⁴ - Преподобни Теофан оставио је после себе многа дела у одбрану Православља; и нарочито је познат као писац канона; број канона које је он написао достиже до 148. Најбољи су му канони: Канон у недељу Православља, сви Канони Апостолима, и Канони преминулима. Поред тога свети Теофан је писао и стихире на неке дане.

⁷⁵⁵ - Халкидон – град, налази се преко пута Цариграда, на малоазијској обали Босфора.

⁷⁵⁶ - То је било још за живота његова брата светог Теофана, који написа светом Теодору канон са акростихом: „Твоја брате

ближњаја плету хвали“, тојест: Теби, брате, истинске плетем похвале.

⁷⁵⁷ - Тојест: саборне цркве Свете Софије.

⁷⁵⁸ - Сингел – члан патријаршијског савета, који је управљао многим црквеним пословима. Сингели су обављали разне налоге патријараха, били непосредни сведоци њиховог живота, пошто су се стално налазили поред њих; а често после њихове смрти бивали њихови наследници на патријаршијском престолу. Сама реч сингел значи: сакелејник.

⁷⁵⁹ - Скевофилакс – сасудочувар, ризничар.

⁷⁶⁰ - То је било 676. године.

⁷⁶¹ - Свети Теодор био је свргнут с патријаршијског престола 678. године, а поново враћен 683. године.

⁷⁶² - Свети Теодор упокојио се 686. године.

⁷⁶³ - Максимијан II Галерије – зет и савладар Римског цара Диоклецијана; касније његов наследник (од 305–311. год).

⁷⁶⁴ - Оглашењем се називало претходно испитивање оних који су се припремали за свето крштење и њихово обучавање истинама вере. Оно је трајало од четрдесет дана до три године; а некада се, према приликама скраћивало на неколико дана.

⁷⁶⁵ - Мт. 5, 15; 13, 44.

⁷⁶⁶ - Код хришћана првих векова био је обичај да се сваки дан причешћују Светим Тајнама. Али пошто понекад није било могуће служити свету литургију сваки дан, то су Свете Тајне даване вернима да их носе кући, и чувају у свештеним сасудима.

⁷⁶⁷ - Сравни: Псал. 144, 16.

⁷⁶⁸ - Спомен светог свештенмученика Антима, епископа Никомидијског, Црква празнује 3. септембра.

⁷⁶⁹ - Клавдиопољ – град у Малоазијској области Киликији.

⁷⁷⁰ - То је било 303. године.

⁷⁷¹ - Церера или Деметра – грчко-римска богиња земљорадње и плодности. Врло распрострањена празновања њених празника одликовала се развратом.

⁷⁷² - Мошти светог мученика Горгонија бише доцније пренесене у Рим.

⁷⁷³ - Из овога се види да је преподобни био јереј.

⁷⁷⁴ - Манастир Симонопетра посвећен је Рођењу Христовом. Касније је био сагорео, али је благодарећи моштима Св. Марије Магдалине, које су у њему, опет обновљен.

⁷⁷⁵ - Види о њој под данашњим даном: Страдање светих Двадесет хиљада мученика Никомидијских.

⁷⁷⁶ - Види о њему под данашњим даном: Страдање светих Двадесет хиљада мученика Никомидијских.

⁷⁷⁷ - Види о њима под данашњим даном: Страдање светих Двадесет хиљада мученика Никомидијских.

⁷⁷⁸ - Види о њему под данашњим даном: Страдање светих Двадесет хиљада мученика Никомидијских.

⁷⁷⁹ - Види о њој под данашњим даном: Страдање светих Двадесет хиљада мученика Никомидијских. Види о њима такође тамо.

⁷⁸⁰ - Спомен њихов празнује се 3. фебруара.

⁷⁸¹ - О томе види: 3. Мојс. 12, 1–8.

⁷⁸² - Јевтимије Зигабен – византијски богослов дванаестог века. Написао: историју јереси, тумачење на Четвороеванђеље, на псалме и на Песму над песмама.

⁷⁸³ - Синедрион – врховни суд јеврејски; управљао и дужавним пословима; имао је 70. до 72. члана; састајао се под старешинством поглавара свештеничког.

⁷⁸⁴ - Ироду су била позната пророштва о рођењу Месије из колена Давидова. Зато се он и старао да истреби сво савремено му потомство Давидово, не штедећи чак ни своје најближе сроднике.

⁷⁸⁵ - Лк. 18, 16.

⁷⁸⁶ - То јест у Цариграду. Спомен овог Св. Александра 3. јула.

⁷⁸⁷ - Витинија – област Мале Азије, на обали Црног и Мраморног мора, са главним градом Никомидијом.

⁷⁸⁸ - Состен – градић у околини Цариграда.

- ⁷⁸⁹ - Мојс. 2, 10–14.
- ⁷⁹⁰ - Талант је вредео око 2000. златних динара.
- ⁷⁹¹ - Сравни: 2. Петр. 2, 22.
- ⁷⁹² - Мт. 15, 8.
- ⁷⁹³ - Језек. 37, 1–10.
- ⁷⁹⁴ - Данашње Црно море.
- ⁷⁹⁵ - Анкира – древни град Малоазијске области Галатије (Данас: Анкара – престоница Турске).
- ⁷⁹⁶ - Халкидон – град у Малој Азији, на обали Мраморнога мора; чувен као место у коме је одржан Четврти Васељенски сабор.
- ⁷⁹⁷ - Лав Велики царовао од 457. до 474. године.
- ⁷⁹⁸ - Иподром – тркалиште, обављане коњске трке; то место служило за ране многољудне скупове.
- ⁷⁹⁹ - Зион царовао од 474. до 476. године.
- ⁸⁰⁰ - Преподобни Маркел упокојио се око 486. године.
- ⁸⁰¹ - То је било 1091. године, када свете мошти преподобног Теодосија бише пренесене из пештере у цркву Успенија Богородице.
- ⁸⁰² - Код монаха Печерског манастира био је обичај повлачити се у пештере ради усамљеничке молитве. У том циљу копана су у стенама пештера удубљења, која се и сада могу видети тамо.
- ⁸⁰³ - Митарство значи царинарница, где се плаћају царине. У духовном смислу, под митарствима се разумеју ваздушне царинарнице између земље и неба, на којима душа, пре суда Божјег над њом, полаже рачуне злим дусима за грехе почињене у телу на земљи.
- ⁸⁰⁴ - Преподобни Тадеј престабио се око 830. године.
- ⁸⁰⁵ - Спомен његов празнује се 15. маја.
- ⁸⁰⁶ - Спомен његов Црква празнује 6. фебруара.
- ⁸⁰⁷ - Цар Максимијан царовао од 284. до 305. године.
- ⁸⁰⁸ - Серафими, Херувими, Престоли, Господства, Силе, Власти, Начала, Архаигели и Ангели јесу чиновни ангелски, којих по учењу свете Цркве има девет.

809 - Лав III Исавријанац царовао од 717. до 741. године, наследио га син његов Константин V Копроним (741–775. године). Ови цареви беху први иконоборци.

810 - Спомен његов Црква празнује 26. марта.

811 - Видети опширније о њој под 26. мартом: Житије преподобног оца нашег Василија Новог.

812 - Максимијан II Галерије царовао у , источној половини Римске царевине од 305–311. године.

813 - Проконис – острво у Мраморном мору; сада Мармара.

814 - Сигријански крај – планинска покрајина око Кизика, у Малој Азији.

815 - Спомен светог мученика Евиота Црква празнује 18. децембра.

816 - Свети мученик Филетер представио се 311. године.

817 - Видети о њима под данашњим даном. Спомен светог мученика Филетера.

818 - Спомен његов Црква празнује 27. новембра.

819 - Спомен светог мученика Лаврентија Црква празнује 10. августа.

820 - Та се промена у животу Меланије догодила 401. године.

821 - Супруга цара Хонорија, који управљао западном половином Римске царевине од 395–423. године.

822 - Реч је о Готима. Готи, – германско племе, опседали Рим 408, 409. и 410. године, и најзад га опљачкали.

823 - Град Нола, – на југу Италије, у Кампанији; свети Павлин био епископ у Ноли од 409. до 431. године. Спомен његов празнује се 23. јануара.

824 - Спомен његов Црква празнује 9. јуна и 18. јануара.

825 - Нитрија – гора на југу од Александрије, близу Либијске пустиње.

826 - Антипат – царски намесник, управитељ области, у чији је састав улазило неколико покрајина.

827 - Патријарх Цариградски од 437–447. године.

⁸²⁸ - Супруга цара Теодосија II, који царовао од 408–450. год.

⁸²⁹ - Елевтеропољ – град у јужној Палестини. Данас – рушевине.

⁸³⁰ - Царовао од 306–337. године.

⁸³¹ - Магистријан – на Византијском двору једна од најважнијих придворних дужности; нешто налик на управника двора.

⁸³² - Цар Констанције царовао од 337–361. године.

⁸³³ - То је било око половине четвртога века.